

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ PROGRAMI)

**TÜRKİYE' DE EĞİTİMLE İLGİLİ SÜRELİ YAYINLARA
YANSIYAN ÖĞRETMEN SORUNLARI
(1970–2000 YILLARI ARASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şebnem MARAŞLI

Ankara, 2007

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ PROGRAMI)

**TÜRKİYE' DE EĞİTİMLE İLGİLİ SÜRELİ YAYINLARA
YANSIYAN ÖĞRETMEN SORUNLARI
(1970–2000 YILLARI ARASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şebnem MARAŞLI

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ**

Ankara, 2007

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ PROGRAMI)

**TÜRKİYE' DE EĞİTİMLE İLGİLİ SÜRELİ YAYINLARA YANSIYAN
ÖĞRETMEN SORUNLARI
(1970–2000 YILLARI ARASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Yahya AKYÜZ

JURİ ÜYELERİ:

İmza

Prof. Dr. Yahya AKYÜZ

.....

Doç. Dr. İsmail GÜVEN

.....

Yrd. Doç. Dr. Şakir ÇINKIR

.....

Tez Kabul Tarihi:.....

Enstitü Müdürü

.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv

GİRİŞ	1
Problem	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Varsayımları	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Araştırmanın Yöntemi	5
Evren Ve Örneklem	6
Araştırmanın Temel Kavramları	6
İlgili Araştırmalar	10

BÖLÜM I

SÜRELİ YAYINLAR

a) Ülkücü Öğretmen	12
b) TÖB-DER	13
c) Öğretmen Dünyası	14
d) Çağdaş Eğitim	14
e) Milli Eğitim	15

BÖLÜM II

SÜRELİ YAYINLARA YANSIYAN ÖĞRETMEN SORUNLARI

I. ÖĞRETMENLERİN SAYISAL DURUMU

a) Ülkücü Öğretmen	16
b) TÖB-DER	16
c) Öğretmen Dünyası	22
d) Çağdaş Eğitim	24
e) Milli Eğitim	28

II. ÖĞRETMENLERİN YETİŞTİRLMESİ SORUNU

a) Ülkücü Öğretmen	29
b) TÖB-DER	31
c) Öğretmen Dünyası	43
d) Çağdaş Eğitim	51
e) Milli Eğitim	64

III. ÖĞRETMENLERİN HUKUKİ STATÜLERİ

a) Ülkücü Öğretmen	71
b) TÖB-DER	92
c) Öğretmen Dünyası	133
d) Çağdaş Eğitim	182

e) Milli Eğitim	208
IV. ÖĞRETMENLERİN EKONOMİK SORUNLARI	
a) Ülkücü Öğretmen.....	233
b) TÖB-DER.....	237
c) Öğretmen Dünyası	265
d) Çağdaş Eğitim	282
e) Milli Eğitim	306
V. ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTLENME SORUNLARI	
a) Ülkücü Öğretmen.....	316
b) TÖB-DER.....	320
c) Öğretmen Dünyası	372
d) Çağdaş Eğitim	411
e) Milli Eğitim	415
VI. ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ YAYINLARI	
a) Ülkücü Öğretmen.....	416
b) TÖB-DER.....	416
c) Öğretmen Dünyası	416
d) Çağdaş Eğitim	427
e) Milli Eğitim	432
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	433
SONUÇ.....	433
ÖNERİLER.....	442
KAYNAKLAR	446
EKLER	

ÖNSÖZ

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalına bağlı olarak yapılan bu araştırma, Türkiye’de Eğitimle İlgili Süreli Yayınlarla Yansıyan Öğretmen Sorunlarını (1970- 2000 yılları arası) ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın sistematığıne ilişkin bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde süreli yayınlar, üçüncü bölümde süreli yayınlarda yer alan öğretmen sorunları ilk ve ortaöğretim düzeyinde ele alınmaktadır. Son bölüm ise araştırmanın sonuç, öneriler ve özet kısmından oluşmaktadır.

Ele alınan dönemde eğitimle ilgili süreli yayınlar ve bu yayınlara yansıyan öğretmen sorunlarını ortaya koymaya çalışan bu araştırmanın, alandaki kişilere ve konuya ilişkin literatüre önemli katkılarda bulunacağına inanıyorum.

Araştırmanın tüm aşamalarında beni yönlendiren ve destekleyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Yahya Akyüz’e teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca Hasan Mücteba Balcı, Nuray Özdurmuş, Gökhan Güden, Hasan Atak, Arzu Yiğitalp Metin, Rafet Aydın, Ali Gurbetoğlu, Öğretmen Dünyası Genel Yayın Yönetmeni Zeki Sarıhan’a, Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı çalışanlarına ve tüm öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Şebnem MARAŞLI

Ankara, 2006

ÖZET

Bu çalışmada 1970–2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlar incelenerek, ortaya konulan öğretmen sorunları incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, tarama modelinde, “tarihsel araştırma yaklaşımı” uygulanmıştır. Araştırmanın evreni, 1970–2000 yılları arasında yayınlanan süreli yayınları kapsamaktadır. Örneklemi ise, 1970–1980 yıllarında yayınlanan Ülkücü Öğretmen ve TÖB-DER dergileri, 1980–2000 yılları arasında yayınlanan Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim dergileridir.

Çalışmada, öğretmenlerin mesleki sorunları olarak tespit edilen; öğretmenlerin sayısal durumları, öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu, öğretmenlerin hukuki statüleri, öğretmenlerin ekonomik sorunları, öğretmenlerin örgütlenme sorunları ve öğretmenlerin mesleki yayınları olarak ele alınmıştır. Bu sorun başlıkları süreli yayınlarda değişen yoğunluklarda yer almaktadır.

Öğretmen sorunları, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri olarak ele alınmaktadır. Bu sorunların her iki grupta da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Öğretmen sorunlarının ele alındığı dönem göz önünde tutulduğunda süreklilik gösterdiği belirlenmiştir.

1970–1980 yılları arasında yaşanan toplumsal, siyasi ve politik çalkantıların ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin öğretmen sorunları üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

1970’li yıllarda toplumsal çatışmalardan etkilenen öğretmenlerin, 12 Eylül Askeri Darbesiyle bu sorunları farklı bir boyutta yaşadığı söylenebilir.

ABSTRACT

It is tried to examine the problems of teachers stated, by examining periodicals of 1970 and 2000 which are related with education in this study.

“Historical Research Approach” is applied in the research’s scanning model.

The Universe of this study comprises periodicals published between 1970 and 2000. The sampling is made from Ülkücü Öğretmen and TÖB-DER magazines which are published between 1970 and 1980; Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim and Milli Eğitim magazines which are published between 1980 and 2000.

Numerical status of teachers, education of teachers, legal status of teachers, economic problems of teachers, organizing problems of teachers and occupational publications of teachers which are detected as occupational problems of teachers are taken into consideration in the study.

The problems of teachers are taken into consideration as primary school and secondary school teachers. It is seen that the problems in both groups are similar.

When it is taken the period of problems of teachers into consideration it is determined that these have a continuous quality.

It is tried to bring up the effects of social and political agitations which are experienced between 1970 and 1980, and 12 September 1980 Military Coup on the problems of teachers.

It may be expressed honestly that the teachers who are affected from social conflicts which are experienced in 1970’s have experienced these problems with 12 September 1980 Military Coup.

GİRİŞ

Giriş bölümünde araştırmanın konusuna açıklık kazandırmak için tezin adı, problem durumu, amacı, önemi, sayıtlı ve sınırlılıklarına yer verilmiş, ayrıca araştırma ile ilgili bazı temel kavramların tanımları yapılmaya çalışılmıştır.

Tezin Adı: Türkiye' de Eğitimle İlgili Süreli Yayınlarla Yansıyan Öğretmen Sorunları (1970–2000 Yılları Arası)

Problem

Eğitim, insanın doğumu ile başlayan ve ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte insanlara çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır (Erden,1998). Günümüzde eğitim kalkınmanın en önemli gücü olarak kabul edilmiş, ekonomik ve toplumsal gelişmenin ancak eğitim yoluyla olabileceği daha iyi anlaşılır bir duruma gelmiştir (Temel Çalık,1995, Rafet Aydın, 1999). Günümüzde eğitimi bir sosyal sistem olarak gören bilim adamları, bu sistemin üç temel ögesinin öğrenci, öğretmen ve eğitim programları olduğunu kabul etmektedirler (Galip Karagözoğlu, 1986).

Öğretmenlik mesleği insanlık tarihi kadar eskidir. Toplu olarak yaşamının söz konusu olduğu yerde bireyler arasında sürekli bir etkileşim ve bilgi alışverişi vardır. Eğer bilgiler daha deneyimli, nesilden nesile doğru bir plan ve program içinde aktarılıyorsa yapılan faaliyet öğretmeyi kapsar. Öğretme ise öğrenme ile mümkündür. Öğretmenlik bir mesleğin adıdır ve insanın var oluşu ile birlikte bu meslek vardır (Hikmet Y.Celkan,1998).

Öğretmenlik, bir milletin, bir devletin geleceğini hazırlama sorumluluğunu taşıyan bir meslektir. Öğretmenlik mesleği yetişmekte olan nesli, ailesi, çevresi, milleti, devleti ve vatani için daima yararlı, yapıcı, yaratıcı iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirme sanatıdır. Öğretmenlerin yetiştirdiği bu insanlar, ailesini ve milletini mutlu kılar, yurdunu kalkındırır ve devletini güçlendirir. Bu bakımdan milletimizin geleceği öğretmenlerin mesleğinde göstereceği başarıya bağlıdır (H.Hüsnu Tekişik,1986).

Yurdumuzda, öteden beri öğretmenlerin toplumu ileri götürecek olan etmenlerden biri olduğu, büyük bir görev karşısında buldukları ileri sürülmektedir (Yahya Akyüz,1978) .

Toplumun sosyal kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmesini sağlayacak öğretmenlerdir. Çünkü yurdumuzun kalkınması ve milletimizin refah ve mutluluğu öğretmenlere ve öğretmenlerin yetiştireceği nitelikli insan gücüne bağlıdır. Yani öğretmenlik mesleği, bir milletin kaderini tayin eden bir meslektir (H.Hüseyin Dilaver,1994).

24 Haziran 1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre de öğretmenlik, “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.”

Eğitim ve öğretim hizmetlerinde asıl olan öğretmenliktir. Öğretmenlik, devletin bir kamu görevi olan eğitim ve öğretimi üstlenen meslektir. Öğretmenliğin eğitim ve öğretim hizmetleri arasında, önceliği ve üstünlüğü vardır. Başka bir deyişle, öğretmenlikten farklı olan eğitim ve öğretimde yöneticilik yapmak için de önce öğretmen olmak gerekir, yöneticilik geçicidir, öğretmenlik ise asıdır (Yahya Akyüz,1993). Çünkü eğitim sisteminin başarısı, temelde sistemi işletip, uygulayacak öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bundan dolayı, bir okul, ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir denilebilir (Cahit Kavcar,1987).

Öğretmenlik mesleği; toplum ve millet açısından çok önemlidir. Çünkü öğretmen, eğitimin toplumsal görevini yerine getirmede önemli bir faktördür. Eğitimin toplumsal görevini yerine getirmede yani öğretmenin toplumsal gelişme ve değişimdeki etkileri; bireyi toplumsallaştırma, davranış değişikliği oluşturma, toplumun sürekliliğini ve gelişimini sağlayacak nitelikli insan gücü ve çeşitli mesleklere eleman yetiştirme, önderler ve aydınlar yetiştirme olarak sıralanabilir (Yahya Akyüz,1978).

Eğitimin başladığı ilk andan itibaren, eğitimle beraber öğretmenin de sorunları başlar. Çözümlemeyen öğretmen sorunları eğitim dünyası için dikkate alınması gereken sorunların başında gelmektedir. Çünkü yeni kuşakları yetiştirip eğiten, şekil veren insanlar öğretmenlerdir. Öğretmenlerin, bu çok önemli görevi yürütmeleri yanında ayrıca kendi sorunlarıyla da uğraşmaları eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Bir meslek grubunun kendisi ve mesleği hakkındaki imajı onun başarısını belirleyen önemli bir etmendir (Yahya Akyüz,1978). Öğretmenlik mesleği Türkiye'nin kaderini tayin eden bir meslektir. Ülkemizin ve milletimizin kalkınması için

öğretmenlerin, en iyi biçimde yetiştirilmeleri ve öğretmenlik görevlerini en iyi biçimde yapmaları gerekmektedir (H.Hüsnü Tekışık, 1987).

Ülkemizin eğitim ve öğretiminden sorumlu olan öğretmenlerin toplum içindeki yerinin, mesleki ve toplumsal statülerinin saptanması, sorunlarının belirlenmesi, çocuklarımız, ülkemiz ve milletimizin geleceği açısından çok önemlidir. Bu nedenle eğitim sistemimizin yapı ve işleyişine ilişkin olarak, eleştirilerin giderek arttığı günümüzde eğitim sistemimizin temel unsuru olan öğretmenlerin mesleki ve toplumsal sorunlarının neler olduğunu ve süreli yayınlara nasıl yansıdığını ortaya çıkarmak ve statülerinin daha da yükseltilmesi için gerekli çözüm önerilerini saptamak gerekmektedir.

Türkiye'de 1970–2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları incelenmemiş bir konudur. Türkiye' de 1970–2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunlarının incelenmesi bu araştırmanın temel problemidir.

Amaç

Bu çalışmanın genel amacı; son yıllardaki öğretmen sorunları dikkate alınarak, Türkiye' de 1970 – 2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları inceleyerek

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır;

1. 1970–2000 yılları arasında süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları nelerdir?
2. Süreli yayınlarda öğretmen sorunlarını ne ölçüde yansıtmaktadır?
3. Öğretmenlerin sayısal sorunları nelerdir?
4. Öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili sorunlar nelerdir?
 - a) Hizmet öncesi yetiştirme sorunları nelerdir?
 - b) Hizmet içi eğitim sorunları nelerdir?
5. Öğretmenlerin ekonomik sorunları nelerdir?
6. Öğretmenlerin örgütlenme ile ilgili sorunları nelerdir?
7. Öğretmenlerin mesleki yayınlarıyla ilgili sorunları nelerdir?

8. Öğretmenlerin hukuki statüleriyle ilgili sorunlar nelerdir?

- a) Öğretmenlerin atama, yer değiştirme ile ilgili sorunları nelerdir?
- b) Ödül, ceza, terfi ve kademe ilerleme ile ilgili sorunları nelerdir?
- c) Siyasi ortam ve hükümet uygulamaları, öğretmenlerin hukuki statülerini ne ölçüde etkilemiştir?

Önem

Eğitim kalitesi ve verimliliği için ve insanların ve toplumun geliştirilmesi konusunda öğretmenin rolü çok büyük ve önemlidir. Mustafa Kemal Atatürk'ün “Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yaşatacak olan sizlersiniz” sözü, bunun açık bir ifadesidir (Atatürk'ün Maarife Ait Direktifleri, 1939, s 2). Bu yüzden, geleceği kurmakla görevli öğretmenlerin mümkün olduğunca az sorununun olması gerekmektedir. Bu araştırma, süreli yayınlar kanalıyla bu konuyu incelemeyi amaçlamaktadır.

Öğretmenlik mesleğini ve öğretmenlerin sorunlarını etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenlerin saptanması ve bunların öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin statüsünü ne yönde etkilediğinin ortaya çıkarılması açısından bu çalışma önem taşımaktadır.

Ayrıca, bu çalışmayla elde edilen bulgular ve varılacak sonuçlarla öğretmen sorunlarının daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir. Yine, bu çalışma öğretmen sorunları konusundaki kuramsal bilgi birikimine katkıda bulunmak, kaynaklık etmek ve yol göstermek açısından önemlidir.

Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Mevcut eğitim sistemindeki öğretmen sorunları 1970–2000 döneminde taranacak olan eğitimsel ve mesleki yayınlardan saptanabilir.
2. Süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları o dönemin ekonomik, kültürel ve sosyal yaşamından etkilenerek ortaya çıkmıştır.

3. İncelenen dönemin en önemli siyasi olayı olan 1980 Askeri Darbesinin, öğretmen sorunlarına önemli bir etkisi olduğu ve bunun öğretmen yayınlarına yansıdığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 1970–2000 yılları arasında yayınlanan bazı süreli yayınların öğretmen sorunlarıyla ilgili görüş ve uygulamalarının belirlenmesiyle sınırlı tutulmuştur.

Bu sınırlama:

1. 1970 yılından 1980 yılına kadar olan zaman sürecinde yayınlanmış olan **Ülkücü Öğretmen** ve **TÖB-DER** isimli dergilerle,
- 2.1980 yılından 2000 yılına kadar olan zaman sürecinde yayınlanan, **Çağdaş Eğitim, Öğretmen Dünyası** ve **Milli Eğitim** adlı üç süreli yayınlara,
3. Bu süreli yayınlarda yer alan öğretmenlerin sayısal durumu, yetiştirilme, ekonomik, hukuki statüleri, mesleki yayınları ve örgütlenme sorunları ile ve
4. İlköğretim, lise, mesleki ve teknik lise öğretmenlerinin sorunlarıyla sınırlı tutulmuştur.
5. Bu çalışmada, üniversite öğretmenlerinin sorunları kapsam dışı tutulacaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi konularında açıklamalar yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Bu çalışma; Türkiye' de eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunlarını (1970–2000 yılları arası) incelemek amacıyla, tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar,1995:77). Çalışma 1970–2000 yılları arasında yayınlanan bazı süreli yayınların taranması ve bulunan bilgilerin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu çalışmada “tarihsel araştırma yaklaşımı” kullanılmıştır.

Eğitimde tarihsel araştırma birkaç nedenden dolayı önemlidir. Böyle bir araştırmanın bulguları eğitimcilerin geçmişteki bulgulardan ve hatalardan bir şeyler öğrenmesini sağlar; eğitimsel reformdaki ihtiyaçları anlamak için ve belirli boyuta kadar, gelecekteki eğilimleri öngörmek amacını taşır. Tarihsel araştırma tarihinin geçmiş hakkında sorularıyla ilgili gerçekleri kapsayan diğer kaynaklar ve belgeler için sistematik bir araştırmayı kapsar.

Eğitimde tarihsel araştırma eğitimsel araştırmanın diğer çeşitlerinden farklıdır. Tarihi bilgiyi arşiv, resmi belgeler ve günlükler gibi tarihsel kaynaktan araştırma yoluyla keşfeder.

Tarihsel araştırmadaki önemli adımlar ve teknikler şoyledir:

- 1- Konuyu ya da problemi tanımlama,
 - 2- İlgili kaynaktan tarihsel delilini araştırma ve kaydetme,
 - 3- Gereklilik ve güvenirlilik için kanıtı değerlendirme,
 - 4- Tarihsel gerçekleri tematik şekiller ve anlamlı kronolojik sıralarla sentez etme
- Winter(1987: 433- 448).

Bu araştırma ile anılan yıllarda süreli yayınlara yansıyan ğretmen sorunları var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmış ve araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için aşağıdaki yol izlenmiştir:

1- Türkiye'de öğretmenlik mesleği ve sorunlarının belirlenmesi için süreli yayınlarda literatür taraması yapılmıştır.

2- Türkiye'de 1970–2000 yılları arasında yayımlanan eğitimle ilgili süreli yayınlara genel durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

3- Ulaşılan bilgiler tarihi bir sistematik içerisinde sınıflandırılıp değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma, literatür taraması modeli olduğundan öncelikle araştırma ile ilgili temel kaynaklar (kitap, dergi, araştırma vb.) ve Türkiye'de ğretmen sorunlarını ele alan diğer kaynakların taraması yapılmıştır.

Araştırma ile ilgili ilk olarak, yukarıda da belirtildiği gibi alan ile ilgili literatür taranmış ve bu alanda yapılmış araştırma ve yayınlar incelenmiştir. İkinci olarak da örnekleme oluşturan Türkiye'de eğitimle ilgili süreli yayınlar taranıp, veriler toplanmış, elde edilen bu veriler tarihsel bir sistematik içerisinde sınıflandırılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirme; öncelikle tarih sırasına, konuya ilgisine ve karşılaştırmaya elverişli olacak şekilde yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırma İle İlgili Kavramlar

Öğretmen: Bu çalışmada, öğretmen sözcüğü Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan eğitim personelidir.

24 Haziran 1973 tarihli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesine göre “Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.”

Öğretmen Sorunları:

Eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştiren öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının yanında sorunları da vardır. Akyüz (1978), yaptığı çalışmada öğretmen sorunlarını mesleki ve meslek dışı olmak üzere iki grup olarak ortaya çıkarmış, mesleki olanlar, öğretmenlerin sayısal durumu, öğretmen yetiştirme sorunu, öğretmenlerin hukuki statüleri, öğretmenlerin ekonomik sorunları, öğretmenlerin örgütlenme sorunları, öğretmenlerin mesleki yayınlarıdır. Meslek dışı sorunları da çok çeşitli olmakla beraber başlıcaları, öğretmenlerin kişilik özellikleri, öğretmenlerin toplumsal kökenleri, öğretmen-siyasi çevre ilişkileridir.

Bu tezde, öğretmenlerin mesleki sorunları araştırılmaya çalışılacaktır. Tanımlamalar Akyüz'ün (1978) çalışmasından alınmıştır. Bu öğretmen sorunları şunlardır:

1. Öğretmenlerin Sayısal Durumu:

Bir ülkedeki belli bir dönemde, öğretmenlerin sayısı, kitle halindeki güçleri hakkında bilgi verir. Ülke içinde dağılışı durumu da güç ve etkileri bakımından aydınlatıcıdır (Akyüz,1978).

Öğretmenlerin çok değişik öğretim kademelerinde görev almaları, ülke içinde dengesiz dağılımı, belli merkezlerde yığılmaları, nitelik farklılıkları öğretmenlerin sayısal durumlarındaki dengeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Sayıların ve istatistiklerin eksikleri vardır, her zaman doğru bilgi vermez, sayılarla birlikte nitelik problemi ortaya çıkmaktadır. Nicelik- Nitelik sorunu yeni bir sorun olmayıp, eğitim tarihinin hemen her döneminde bu tartışma yaşanmıştır. Bazı dönemlerde öğretmen yetersizliğinden dolayı, öğretmensiz okul kalmasının düşüncesiyle sayıya daha çok önem verilmiştir (Akyüz,1978).

2. Öğretmenlerin Yetiştirilmesi Sorunu:

Öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu tarihi süreç içerisinde incelendiğinde hep var olduğu ve halen de devam ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin nitelikli yetişme düzeyleri, aldıkları eğitim, statülerini etkilemektedir. Sağlam bir mesleki ve genel bilgi, öğretmene mesleğinde başarı sağladığı gibi statüsünü de olumlu yönde etkiler. İyi yetişmiş öğretmenin toplum içinde itibar, saygı göreceği, danışman, örnek kişi olarak kabul edileceği muhakkaktır. İyi yetişme yoluyla toplumda saygınlık kazanan öğretmenlerin çoğalması mesleğin de saygınlığını artırır (Akyüz, 1978).

Türk Eğitim tarihi bize öğretmen yetiştirmesinde niteliğe önem veren, ciddi girişimlere nadiren gidildiğini gösteriyor... Toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta, öğretmenler arasında; mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmakta, öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir... Nasıl bir öğretmen yetiştirmek istediğimizin belirli olmadığı, hele öğretmen yetiştirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda belirli bir politikamızın bulunmadığı, buna bağlı olarak da öğretmenlerimizin niteliğinde giderek belirgin düşmeler olduğu görülmektedir (Aydın, 1999).

Öğretmen yetiştirme konusu uzun yıllardan beri Türk milli eğitiminin önde gelen sorunlarından biri olmuştur. Zaman zaman köklü çözümler düşünülmüş, öğretmen yetiştiren kuruluşlar oluşturulmuş, bazen de geçici ve acele tedbirlere başvurulmuştur.

Öğretmen yetiştirmek, yarının insanlarını yetiştirecek olan uzman elemanları yetiştirmek demektir. İnsanlar iyi yetiştirilmeden ise, daha iyi toplumsal yaşam, daha iyi bir dünya beklenemez. Çünkü yetişmemiş insanlar elinde, en iyi tasarı, plan ve

yasalar bile başarısızlığa uğrar. Gittikçe gelişen, değişen, her çağın gerektirdiği davranışları kazandırması beklenen öğretmenin her şeyden önce kendinin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi öğretmen, eğitim sisteminin temel ögesidir. Eğitimin niteliği büyük ölçüde öğretmene bağlıdır (Aydın, 1999).

3. Öğretmenlerin Hukuki Statüleri

Öğretmenin hukuki statüsü, profesyonel yönden meydana gelen gelişme, kariyer, terfi, nakil, atama, itibar gibi öğelerden ayrı düşünülemez. Hukuki statü, mesleki statünün bir parçası olduğu gibi, öğretmenliğin güçlü, etkili, itibarlı hale gelmesi, gönüllü elemanları mesleğe kazandırmada önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenliğe girişte mesleki bilgi ve yetenek aranmakta mıdır, yoksa öğretmenlik az çok herkese açık her okuyazarın veya belli düzeyde öğrenim görmüş herkesin yapabileceği bir iş olarak mı görülmektedir? Bu, mesleki okulların bulunup bulunmaması ve yüksek düzeyde mesleki bilgi verilip verilmemesi sorunundan farklıdır; Bir ülkede öğretmen okulları bulunabilir, fakat dışarıdan da öğretmen atanıyor olabilir. O zaman yine gerçek bir meslekleşmeden söz edilemez ve öğretmenlik güçlü, etkili, itibarlı bir mevki kazanamaz (Akyüz, 1978).

Öte yandan, öğretmenlerin terfi, mükâfat, cezalandırılma, nakil, atama, emeklilik... gibi özlük işlerinin nasıl yürütüldüğünün bilinmesi de gereklidir. Bu konularda hukuki ve makul esaslar mı uygulanmaktadır, yoksa keyfilik mi hakimdir? (Akyüz, 1978).

Öğretmenlerin üstleriyle (müfettiş, müdür...) ve Bakanlıkla ilişkileri, bu kişi ve makamların öğretmenlere karşı davranışları da araştırılmalıdır. Onların keyfi, hukuk dışı, anlayışsız veya hukuka uygun, tarafsız ve aydınlatıcı davranışları ile öğretmenlerin başarıları, etkileri arasında sıkı ilişki vardır. Öğretmenler, yöneticileri kendilerini mutlu veya mutsuz kılan etkenler olarak görürler (Akyüz, 1978).

4. Öğretmenlerin Ekonomik Sorunları

Öğretmen sorunlarının en önemlilerinden biri de öğretmen maaşlarının azlığı ve içinde buldukları ekonomik sıkıntılardır. Bu yüzden öğretmenlik mesleği toplumda değerini yitirmekte ekonomik bakımdan çok sıkıntılı bir hale gelmektedir. Öğretmenlerinin maaşlarının azlığı, yan ödemelerin bulunmaması, içinde bulunduğu

ekonomik sıkıntılar mesleğin cazip hale gelmesini engellemektedir. Bunun kaçınılmaz sonuçlarından biri olarak, öğretmen yetiştiren okullar en son tercih edilir hale gelmiş, yetenekli kişiler ilk fırsatta meslekten ayrılmışlar, kalanlar da huzursuzluklar nedeniyle öğretimin niteliğinin düşmesi ve öğretmenlerin toplumda değerini kaybetmesine yol açmışlardır (Aydın,1999).

Öğretmenin kendisi normal ve insanca, hatta müreffeh şekilde yaşatacak bir ücrete hakkı vardır. Çünkü belki de birçok meslek mensubundan fazla kendisini durmadan yenilemesi, yetiştirmesi gerekmektedir. O, iyi yiyip, iyi giyinebilmeli, kitap, gazete alabilmeli, yurt içi ve dışı geziler yapabilmelidir. Öğretmene iyi maddi olanaklar sağlanırsa meslek yetenekli kişileri çeker, güç ve prestij kazanır. Ama öğretmen aç kalırsa garsonluk, inşaat işçiliği yapar ve görevinden soğuduğu gibi zamanını mesleğine aykırı işlerde çarçur ettiği için verimi düşer. Toplumda mesleğe karşı olumsuz değerler oluşur veya körleşir, yetenekliler girmez, girenler ayrılır. Elinden hiçbir iş gelmeyen, her hangi bir ücrete razı kişiler mesleği doldurur (Akyüz,1978).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları, yaşam düzeyleri, eğitimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu sorunların çözümü, öğretmenin bütün faaliyetlerini okul ve öğrencisine hasretmesini sağlaması açısından büyük bir öneme sahiptir.

5-Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunları

Öğretmen örgütleri başlıca aşağıdaki rolleri oynayabilir: Üyelerin arasında tanışma, dayanışma sağlayarak öğretmenliğin meslekleşmesine katkıda bulunabilir. Özellikle taşradaki örgüt şubeleri öğretmenlerin buluşma, dertleşme yeri olabilir; böylece öğretmenleri kahve köşelerinden kurtarır, yalnızlık duygusuna kapılan taşra öğretmenleri için meslektaş ve arkadaşlarla tanışıp buluşmaya olanak sağlar (Akyüz,1978).

Öğretmenlerin her türlü mesleki sorunlarını araştırarak ilgililere duyurabilir, çözümüne katkıda bulunabilir. Meslekle ilgili çıkarılacak kanunlar için görüşlerini belirtir, hükümet ve kanun koyucuyu aydınlatıp etkileyebilirler. Hukuki, ekonomik bir sorunu olan öğretmen, uzman meslektaşlarının bulunduğu örgütte aydınlatıldığını düşünerek oraya başvurur (Akyüz,1978).

Daha genel anlamda, toplumun eğitim sorunlarını araştırarak hükümetlerin eğitim politikasında etkili olabilir. Çeşitli toplumsal sorunlara ilişkin kamuoyu

oluşturmaları da mümkündür. Örgütler üyeleri arasında yardımlaşma sağlayarak, onlara bazı hizmetler götürerek mesleğin güçlenmesinde büyük rol oynayabilirler (Akyüz, 1978).

6- Öğretmenlerin Mesleki Yayınları

Öğretmen okuyan, araştıran, yenilikleri takip eden, kendini devamlı surette yenilemesi gereken kişidir. Uygulamaları takip etmesi, yeni yöntemlerden, programlardan haberdar olması bakımından yayınlar önemlidir.

Mesleki yayınlar, öğretmenler arasında mesleki bilgi, düşünce alışverişi sağlarlar. Düşünen, yazan, çeviri yapan öğretmenler yazılarını orada yayınlar. Ders örnekleri, yeni yöntemler, pedagojik bilgilere de sayfalarını açtıkları için bir çeşit hizmet içi eğitimde bulunurlar (Akyüz, 1978).

Meslek yayınları, öğretmenler arası haberleşmeyi, öğretmen sorunlarının dile getirilmesi, merkezi yönetime duyurulmasını, sorunlar hakkında belli bir kamuoyu oluşturulmasını sağlarlar (Akyüz, 1978).

Sürelî Yayın: Belirli aralıklarla periyodik olarak yayınlanan, kitaplar haricinde bilimsel veri kaynağı olarak kullanılan dergilerdir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Türkiye'de öğretmen sorunlarıyla ilgili araştırmalara yer verilmektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin mesleki ve toplumsal statüleri, güçleri, toplumsal değişmeye etkileri ve sorunlarını dönemler itibariyle ve kapsamlı olarak ortaya koyan ilk araştırma Akyüz' ün (1978) “Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848–1940) “ isimli araştırmasıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1982 yılında “Öğretmen Sorunları Ve Eğilimleri “ araştırması yaptırılmıştır. Bu araştırmada, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin çeşitli konulardaki sorunları belirlenmiştir.

Duman (1991), tarafından yapılan “Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişim) “ adlı araştırma ile öğretmen yetiştiren kurumların tarihi gelişimi, öğretmen yetiştirme sisteminin Yüksek Öğretim Kurumlarına geçmeden önceki ve sonraki genel özellikleri ve sorunları ele alınmıştır.

Akyüz' ün (1980), öğretmen sorunlarından biri olan öğretmen örgütlenmesini bazı ülkelerle karşılaştırmalı olarak ortaya koyan araştırması “Öğretmen Örgütlenmesi (Türkiye, Fransa, İsviçre'de ve Uluslar arası Düzeyde)” isimli araştırmasıdır.

Dilaver, tarafından yapılan ve 1994 yılında yayınlanan “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Ve İstihdam Şartları” adlı araştırma ile, Türkiye'de öğretmen yetiştirme problemleri, öğretmen istihdamındaki durum ve problemler, öğretmenlerin sosyal ve ekonomik durumları belirlenmiştir.

Güler (1999), “Cumhuriyet Dönemi Bazı Süreli Yayınlar Yansıyan Öğretmen Sorunları (1929–1961)” adlı çalışmasıyla öğretmen sorunlarını Akyüz (1978) tarafından geliştirilen altı alt basamaklı öğretmen sorunları sınıflamasına göre incelemiştir.

Aydın (1999), “Türk Basınında Öğretmen Sorunları (1940–1955)” adlı çalışmasında Akyüz (1978) tarafından geliştirilen altı alt basamaklı öğretmen sorunları sınıflamasına göre Türk basınında öğretmen sorunlarını incelemiştir.

BÖLÜM I

Bu bölümde, ele alınan öğretmen sorunlarının yer aldığı süreli yayınların tanıtımına yer verilmektedir. Bu süreli yayınlar, Ülkücü Öğretmen, TÖB-DER, Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim adlı dergilerdir.

SÜRELİ YAYINLAR

a) ÜLKÜCÜ ÖĞRETMEN

İstanbul'da Emekli Öğretmenler Cemiyeti tarafından Emekli Öğretmen dergisinin devamı olarak çıkarılmıştır. Yayını Mart 1965' ten Şubat 1976' ya kadar sürmüştür. Çıkan sayıları 70- 201 arası olarak numaralandırılmıştır. Ardından çıkarılan Eğitim Öğretim adlı dergi bu yayının devamı niteliğindedir. Şubat 1976'dan Ocak 1980'e dek Emekli Öğretmenler Derneği tarafından yayınlanmıştır.

Derginin taşıdığı isimde geçen “Ülkücü” sözcüğünden dolayı, dönemin politik ortamında dikkat çekmiş, konu ile açıklama Ekim 1973'te, derginin 173. sayısında yer almaktadır:

“Bilindiği gibi Ülkücü Öğretmen Dergisi; Türkiye Emekli Öğretmenler Derneği'nin bir yayın organıdır. Geçmiş sayılarımızın kapaklarında bir süreden beri açıklamak zorunda kaldığımız gibi “Ülkücü” kelimesinden yanlış anlaşılma sonucu dergimizin “Ülkücü” deyimini kullanarak öğretmenler arasında bir tür ayrımcılık yapan kuruluş ve yayın organları ile hiç bir ilişkisi yoktur.

Derneğimizin ve Dergimizin amacı; çalışan ve emekliye ayrılan tüm Türk öğretmenleri arasında meslekî ve sosyal dayanışmayı oluşturmak için çaba harcamak, meslekî, ilmî ve fikrî yönden en modern çalışma ve uygulama alanlarında Türk Millî Eğitimine katkıda bulunmaktır. Bu arada Emekli Öğretmenlerin haklarını savunma alanında da çalışmak görevimiz içine girmektedir.

Derneğimizin tüm mensupları, Cumhuriyetimizin temeline harç koymuş, daha sonra 50 yıl boyunca Cumhuriyet yapısının yükselmesi için ömürlerini harcamış, Atatürk neslini yetiştirmiş mutlu kişilerdir. Saçı ak, alını ak, vicdanı ak, yurdun ak günlerini hazırlayan yaşlı genç kişiler...

Yurdumuzun en eski öğretmen kuruluşlarından biri olan derneğimiz 1956 yılında şimdi merhum olan İsmail Hakkı Hülâgu, Bayram Sadi Atasoy, Faik Avcı, Şefik Gözüm ile daha nice uzun yıllar aramızda kalmasını dilediğimiz Turhan Yaramış, Şükrü Ferit Okurgil ve Azmi Ozan meslektaşlarımız tarafından kurulmuştur. Merkezi İstanbul'da olan derneğimizin Adapazarı, Bursa, Balıkesir, Edirne, Kütahya, Manisa, İzmir, Gaziantep, İzmit, Eskişehir illerinde şubesi vardır ve 13 ilde daha şubemiz açılmak üzeredir” (Ülkücü Öğretmen, 1973, S.173, s.3,4).

b) TÖB-DER

Bu dergi, bir öğretmen meslek örgütü olan TÖB-DER' in süreli yayın organıdır. TÖB-DER' e ilişkin genel inceleme Akyüz' e göre şöyledir:

TÖB-DER

Tüm Eğitim Öğretim Emekçileri Birleşme Ve Dayanışma Derneği

Eylül 1971'de Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)' nin yerine geçmek üzere ve Türkiye Öğretmenler Birliği (TÖB) adıyla kuruldu. 1972'de adı Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) olarak değiştirildi. Ağustos 1978' deki Olağan Genel Kurulunda Tüm Eğitim Öğretim Emekçileri Birleşme Ve Dayanışma Derneği (yine TÖB-DER) adını aldı. Örgüt, her öğretim düzeyindeki öğretmenler, memur ve müstahdemlerden 200.000' e yakın üyeye sahiptir ve tüm il ve ilçelerle bazı büyük bucak ve köylerde 660 şubesi vardır. Fakat TÖB-DER' e yakın bazı öğretmen örgütlerinin birçok üyesi ayrıca ona da üye oldukları için cüzi de olsa çift üyelik söz konusudur. Üyeleri arasında sayısal bakımdan ilkökul öğretmenleri başta gelir. Sonra, sırasıyla orta öğretim, memur ve müstahdemler ve yüksek öğretimden üyeler gelmektedir. Üyelerin tahminen % 20' si kadındır.

Tüzüğünde amacı şöyle gösterilmiştir: “Atatürk devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamak.”

Tüzüğünde, “amacını gerçekleştirmek için” yapacağı çalışmalar da gösterilmiştir. Bunlardan bir kısmı şöyledir: “Eğitim-öğretim hizmetinde çalışanları ilgilendiren meslek sorunlarının çözümlenmesi, mesleki gelişmenin sağlanması, üyelerinin personel hukukundan doğan haklarının üyeleri yararına en uygun şekilde

gerçekleştirilmesi ve bunlardan başka yeni hakların elde edilmesi için çalışmak ve bu haklarını savunmak.”

TÖB-DER’ in süreli yayınları şunlardır: TÖB-DER, 15 günde bir 35–40.000 sayı basılmaktadır. TÖB-DER Haber Ajansı, 7,10 veya 15 günde bir 3–4.000 basılmaktadır. Ayrıca Aralık 1975-Aralık 1977 tarihleri arasında Yeni Toplum adında bir dergi (başlangıçta aylık, sonra 2 aylık) yayınlanmıştır. Broşür, kitap türünden çok sayıda yayını da vardır. (Akyüz, 1980)

TÖB-DER Genel Merkezinin yayınladığı dergi Ankara’ da çıkarılmaktaydı. Aylık ve on beş günlük periyotta yayınlanmıştır. 8 Ekim 1971–11 Nisan 1979 tarihleri arasında yayınlanan derginin 169 sayısı ile 4 özel sayısı da mevcuttur.

c) ÖĞRETMEN DÜNYASI

Ankara’ da yayınlanan aylık meslek dergisidir. Ocak 1980’ den beri düzenli olarak yayınlanmaktadır. Günümüze kadar toplam 323 sayıyı aşmıştır.

Dergide ele alınan konular şöyle sunulmaktadır:

- Eğitim tarihimizle ilgili araştırma-inceleme yazıları.
 - Güncel eğitim sorunlarıyla ilgili eleştiriler, öneriler.
 - Eğitim evreninden kapsamlı haberler.
 - Ders işleme yöntem ve teknikleriyle ilgili yol gösterici yazılar.
 - Milli Eğitim Bakanlığının uygulamalarıyla ilgili öğretmen kamuoyunun görüşleri.
 - Eğitimimizde iz bırakan kişi ve kurumları tanıtıcı yazılar.
 - Öğretmen ve öğrencilerden şiir, deneme, anı, öykü, eleştiri, söyleşi, resim, fotoğraf ve karikatürler.
 - Eğitimle ilgili dergi, kitap, gazete yayınlarının tanıtım ve duyuruları.
 - Basından derlenen eğitimle ilgili aylık haber notları.
 - Türkiye’nin her yerinden aktarılan eğitim olayları.
 - Eğitim, kültür, sanat olayları ile ilgili yorumlar.
- (www.ogretmendunyasi.com.tr)

d) ÇAĞDAŞ EĞİTİM

Aylık olarak yayınlanan eğitim öğretim dergisidir. Ankara’da Hüseyin Hüsnü Tekışık tarafından Ocak 1976’ da yayınlanmaya başlayan dergi günümüzde 324 sayıya ulaşmıştır.

“Öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin başlıca sorunlarını dile getirmek ve çözüm yollarını araştırıp önermek; eğitimdeki en son gelişmeleri meslektaşları ile paylaşmak ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine yardımcı olmak; eğitimde yeni yayınları tanıtmak; eğitim olaylarını özetlemek ve eğitim haberlerini sunmak amacıyla eğitim bilimleri alanında uygulamacı ve akademisyenler tarafından üretilen bilimsel ve orijinal yazılarla sürekli gelişen, hakemli bir dergidir. Çağdaş Eğitim Dergisi’nde özgün araştırma makalelerine, okuyucu mektuplarına eğitim ile ilgili yeni eğitsel araç gereçlerin tanıtımına yer verilmekte; uygulama ile kuram arasında etkili, sağlıklı bir bütünlük sağlanmaya çalışılmaktadır” (www.cagdasegitim.org).

e) MİLLİ EĞİTİM

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi tarafından Haziran 1980’den beri aylık, iki aylık, üç aylık ve altı aylık düzende yayınlan bir dergidir. Yayını halen devam etmektedir. 170 sayıyı aşmıştır.

“Milli Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan eğitim, bilim, sanat ve kültürle ilgili gelişmeleri izleyen, sorunları ortaya koyan, inceleyen, alandaki çalışma sonuçlarını ilgililere duyurarak iletişim işlevini yerine getiren, eğitim paydaşları arasında ortak bilinç ve sorumluluk duygusunu oluşturmayı hedefleyen üç aylık, hakemli bilimsel bir dergidir.

Derginin amacı; eğitim, öğretim ve sosyal bilimlere ilişkin bilgi, uygulama, sorun ve önerilerin bilimsel, akademik ve kuramsal düzlemde ortaya konulmasını, tartışılmasını ve taraflara ulaştırılmasını sağlamaktır” (www.meb.gov.tr).

BÖLÜM II

Bu bölümde süreli yayınlarda yer alan öğretmen sorunları yer almaktadır. Öğretmen sorunları; öğretmenlerin sayısal durumu, öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu, öğretmenlerin hukuki statüleri, öğretmenlerin ekonomik sorunları, öğretmenlerin örgütlenme sorunları ve öğretmenlerin mesleki yayınları başlıkları altında, Ülkücü Öğretmen, TÖB-DER, Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim dergileri ele alınmıştır. Aşağıda yer alan tabloda, ele alınan süreli yayınlarda yer alan öğretmen sorunları başlıklarının sayısal sonuçları verilmektedir:

ÖĞRETMEN SORUNLARI	ÜLKÜCÜ ÖĞRETMEN	TÖB-DER	ÇAĞDAŞ EĞİTİM	ÖĞRETMEN DÜNYASI	MİLLİ EĞİTİM
Öğretmenlerin Sayısal Sorunları	–	13	17	4	2
Öğretmen Yetiştirilmesi Sorunu	5	25	118	46	17
Öğretmenlerin Hukuki Statüleri	25	96	107	97	23
Öğretmenlerin Ekonomik Sorunları	7	84	92	64	5
Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunları	4	151	10	211	1
Öğretmenlerin Mesleki Yayınları	–	2	13	23	1

Tablo 1

SÜRELİ YAYINLARA YANSIYAN ÖĞRETMEN SORUNLARI

A- ÖĞRETMENLERİN SAYISAL DURUMU

Ele alınan 1970–2000 yılları arası öğretmen sayıları dikkate alındığında dönemin her aşamasında ilerleme kaydettiği görülmektedir. Ancak hiçbir zaman öğretmen sayısının artışı, toplumun ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde olmamıştır.

Ele alınan dönemin belirgin özelliklerinden sayılabilecek hızlı nüfus artışı, büyük kentlere yoğun göç gibi nedenlerle öğretmen sayısındaki artış, öğrenci sayısındaki artışı karşılamaktan uzak kalmıştır.

Ayrıca öğretmenlerin yurt çapında eşit ve dengeli dağılımının sağlanamaması öğretmen açığı ve öğretmen fazlalığı gibi birbirine karşıt sorunları doğurmuştur.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinde, ele alınan süre içerisinde “Öğretmenlerin Sayısal Durumu” başlığı altında ele alınmış bir öğretmen sorununun yer almadığı görülmüştür.

b) TÖB-DER

“Öğretmenlerin Sayısal Durumu” başlığı altında TÖB-DER dergisinin konuya yer verdiği, yaklaşık on iki makalede konunun ele alındığı görülmektedir. TÖB-DER’ in 1971 tarihli sayısında, ülke nüfusu ve öğretmen dağılımı ile atama bekleyen öğretmen sayısı şöyle ifade edilmektedir:

Nüfusumuz, 67 il, 572 ilçe, 888 bucak, 35304 köyde yerleşiktir.

Okullarımızın sayısı: 37194 ilk, 2178 orta ve lise, 2657 mesleki ve teknik öğretim okulu olarak toplam 42629 dur.

Buna göre okulsuz köy sayısı 4291’ dir.

Öğretmen 134624 ilk, 19242 orta, 10895 mesleki ve teknikte olmak üzere 164761’ dir. (1970–1971 yılsonu)

1970-1971 öğretim yılı mezunu öğretmen 12600 ilk öğretmen okulu, 2460 Yüksek Öğretim yaklaşık 2000 Üniversiteden toplam 17060 dır. Bunların yaklaşık olarak % 40’ı yani 6284’ü tayin beklemektedir (TÖB-DER,1971, S.7, s.2).

1971 Aralık sayısında, öğretmenlerin sayısal dağılımına ilişkin verilen tablo şöyledir:

Sayılar Milli Eğitim istatistikleri 1970–1971’ den alınmıştır.

	<u>Şehirde</u>	<u>Köyde</u>	<u>Türkiye’de Köy Sayısı</u>
Resmi Okullar	3383	34677	63750
İlkokullarda Öğr. Sayısı	47605	84972	-
İlk. Ok. Asil Öğr.	23598	38054	-
İlk Ok. Stajyer Öğr.	1211	15153	-
İlk Ok. Yedek Subay Öğr.	36	173	
İlk Ok. Er Öğretmen	367	10749	
İlk Ok. Eğitimci	8	2182	
İlk Ok. Geçici Öğretmen	285	785	
İlk. Ok. Vekil	581	1660	

Sayıları değerlendirmeyi sayın okuyuculara bırakıyoruz. Ancak öğretmenlerin niteliğine göre, şehre, köye serpilişi ile geçici ve vekil öğretmen sayılarına dikkat etmekte yarar vardır (TÖB-DER, 1971, S.10, s.2).

Öğretmen dağılımındaki aksaklıklar, Ağustos 1972 tarihli sayıda örneklerle açıklanmaktadır:

1969 istatistiklerine göre Türkiye’de bulunan 219 lisenin 9’unda edebiyat, 64’ünde felsefe, 15’ inde tarih, 10’ unda coğrafya, 8’ inde matematik, 45’ inde biyoloji, 65’ inde fizik ve 139’ unda kimya öğretmeni bulunmamaktadır. Öğretmen dağılışı da yürekler acısıdır.

Mardin, Şebinkarahisar, Pınarbaşı ve İnebolu liselerinde hiç biyoloji öğretmeni yokken, Çamlıca Kız lisesinde 22 saatlik biyoloji dersi için 4 öğretmen vardır. Aynı lisenin 30 saatlik kimya dersine 2 kimya öğretmeni girerken Buca, Mardin, Şebinkarahisar, Pınarbaşı, İnebolu liselerinde hiç kimya öğretmeni yoktur. Haftalık ders saati 68 olan Edirne Lisesinde 4 matematik öğretmenine karşı haftalık ders saati 66 olan Mardin Lisesinde hiç matematik öğretmeni yoktur. Bu örnekler daha da uzatılabilir ve durumun bu günde bundan farklı olduğunu zannetmiyoruz.

Öğretmen dağılışı yukarıdaki gibi olunca, şöyle gariplikler olmaktadır: Ankara Fen lisesinde, açılışı izleyen ilk üç yılda toplam 26096 öğrenci sınava girmiştir. Kazanan öğrenci sayısı 296’dır. Bunların 186 tanesi yani % 63’ü üç ilden (Ankara, İstanbul, İzmir) ortaokullarından mezun olanlardır.

Ülkemizin halen onbinlerce öğretmene ihtiyacı olduğu ortada iken 25 hizmet yılını dolduran ve en verimli çalışma döneminde bulunan binlerce öğretmen emekli

olmakta, emekli olmak için sabırsızlıkla günlerini saymaktadır (TÖB-DER, 1972, S.31, s.2).

1972 Kasım sayısında, öğretmen dağılımında aksaklıklar ve emekliye sevk edilen öğretmenler konusunda hatalı görülen uygulamalar, Milli Eğitim Bakanı'nın açıklamalarıyla birlikte değerlendirilmektedir:

13 Ekim 1972 günü bir basın toplantısı düzenleyen Milli Eğitim Bakanı Özbek, ortaöğretimde halen 17 bin öğretmen açığı olduğunu bildirmiştir. Bakan, bu açığın kapatılması amacıyla, emekliye ayrılmış bulunan fen, dil, müzik dersleri öğretmenlerinin “ders başına ücret” sistemiyle ve yeniden göreve çağırılacaklarını bildirmiştir.

Oysa aynı Milli Eğitim Bakanlığı, geçen yıl, emeklilik süreleri dolmuş olan öğretmenlerin emekliye ayrılmalarını teşvik etmek için, elinden geleni yapmaktaydı. İntibak aksaklıkları düzeltilerek emekliliğe sevk edilecekleri vaat edilen öğretmenlere, müktesep hakları bile verilmeden emeklilik işlemleri uygulanmıştır. Geçen yıl mağdur edilerek küstürülen ve emekliye ayrılan öğretmenler, bu yıl yeniden göreve çağırılmaktadır. Bunun bir sonuç vereceği de şüpheli görülmektedir (TÖB-DER, 1972, S.36, s.5).

1974 Ocak sayısında, öğretmen açığı konusunda yaşanan sorunlara ilişkin, milletvekillerinin değerlendirmeleri yer almaktadır:

Geçenlerde Cumhuriyet Senatosunda gündem dışı bir konuşma yaparak öğretmen açığı atamalarda haksızlıklar ve aksaklıklarla öğretmen kıyımı üzerinde duran Erzincan senatörü Niyazi Ünsal'a cevap veren Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz öğretmen açığı bulunmadığını, öğretmensiz olarak gösterilen okullara öğretmen verildiğini 1972-1973 öğretim yılı mezunlarının tamamının atanmış olduğunu, öğretmen kıyımı diye bir şeyin olmadığını, özellikle ilgili kurullardan, Danıştay ve Bağımsız Mahkemelerden aklanma kararı getirenlerin bekletilmeden görevlerine verildiğini söylemiştir.

Bunun üzerine bir açıklama yapan Ünsal “Bizce durum hiç de böyle değildir. Halen, ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarında tahminlerin üstünde öğretmen açığı vardır. Buna karşılık yeni mezun olduğu halde kura çekmiş, görev yeri belli olmuş ve fakat polis fişi gelmediği için işe başlayamayan, atanamayan, ilgili

makamlardan aklanma kararı aldığı halde görevine verilmeyen, sudan bahanelerle açığa alınan, görev yeri değiştirilen, sürgün edilen, meslekten atılan kısacası kelimenin tam anlamıyla kıyılan yüzlerce öğretmen vardır.” Demiştiir (TÖB-DER, 1974, S.64, s.7).

Antalya Senatörü Reşat Oğuz, Kubilay’ın gerici güçler tarafından öldürülüşünün 43. yıldönümü dolayısı ile Senato’da gündem dışı bir konuşma yaparak eğitim sorunlarımızın tam bir çıkmaz içinde olduğunu söylemiştir. Oğuz konuşmasında özetle şunları demiştir:

Bugün yurttta orta dereceli okullarımızdaki öğretmensizlik had safhaya gelmiştir. Ortaokul ve liselerimizdeki çocuklarımızı okutacak öğretmen yoktur. Büyük illerin lise ve ortaokul öğretmenleri, özel okullara, hatta dershanelere kayarken Anadolu, özellikle Doğu Anadolu “öğretmen, öğretmen diye adeta feryat halindedir. Heyetler öğretmen istemek için Millî Eğitim Bakanlığının merdivenlerini adeta aşındırmaktadır.”

“...Dokuz ay önce, Sayın Millî Eğitim Bakanının Başkanlık yaptığı bir toplantıda, Ortaöğretim Genel Müdürü, “7 500 adet ortaöğretim öğretmenine ihtiyaç bulunduğu hususunu sayın Bakanın sorusuna cevaben arz etmişti. Bu ihtiyaç bugün adeta çığlaşmıştır, mevcuda 350 ortaokul daha katılmıştır.”

“... Eskiden beri süregelmekte olan bir espri vardır: yeni açılan okullara öğretmen bulunmadığı zaman derler ki : “Bir müdür, bir mühür vardır ve okul açılmıştır”. Ama şimdi ilgililer ifade ederler ki. “mühür var, müdür yok, öğretmen kıtlığı içindeyiz.”

“...Seçim bölgelerimizden gelen tazyike mukavemet göstermeyerek durmadan okul açıyoruz, ama öğretmeni nasıl bulacağız düşünmüyoruz.”

“...Türkiye Cumhuriyetinde en çok ihmale, hatta en çok gadre uğrayan kesim öğretmen topluluğudur.”

“Öğretmenin bir memur statüsü içinde mütalâa edilmesi idarenin büyük hatasıdır.” (TÖB-DER, 1974, S.65, s.5).

1975 yılı üçüncü beş yıllık kalkınma planının değerlendirilmesi başlığında, öğretmenlerin sayısal durumu şöyle ifade ediliyor:

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında;

Öğretmen sayıları artmakla beraber, bazı kademelerde yeterli sayılara varılamamış, öğretmenlerin bölgelerarası dengeli dağılımı, yeni ihtiyaçlara cevap verecek hizmetçi eğitimleri sağlanamamıştır. Belli dallar için süratle öğretmen yetiştirecek esnek bir sistem bulunmamaktadır (TÖB-DER, 1975, S.104 s.2)

1976 Mart ayına ait sayıda, nüfus artışı ve öğretmen yetiştirme işinin planlanması konusu ve atamalardaki aksaklıklar örneklerle açıklanmaktadır:

Geri bırakılmış ülkelerin tümünde olduğu gibi ülkemizde de nüfus ve buna paralel olarak da eğitim öğretim çağındaki çocukların sayısı hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu artış dikkate alınarak öğretmen yetiştirilmesinin ve okul yapılmasının planlanması ve bunun uygulanması gereklidir. Ne var ki Milli Eğitimde ne öğretmen yetiştirilmesini ne de okul yapımını içeren, planlı, programlı ve sistemli bir çalışma yoktur. Bugün, il ve ilçe merkezlerindeki bütün okullarda ikili eğitim öğretim yapılmaktadır. Hatta büyük il merkezlerinde üçlü eğitim öğretim yapan okulların sayısı hayli kabarıktır. Buna rağmen sınıflarda 50-60'ın üzerinde öğrenci vardır. Öğretmenlerin bu kısa zamanda bu kadar öğrenci ile ilgilenmeleri, yararlı olmaları hayli zordur, hatta imkânsızdır.

Bugün Tunceli Lisesinde ayda iki bin saat ders boş geçmektedir. Kıyım ve sürgün işlemlerini planlı, sistemli bir şekilde yürüten Milli Eğitim Bakanlığı buradaki öğretmenleri sürmüş, yerlerine tayin yapmamıştır.

Bir yanda 5 öğrencisi olan ortaokulda hiç öğretmen yok. Bu okula 5 km. uzaklıktaki başka bir okulda 12 öğrenci için 4 öğretmen görevlendirilmiş. Bir yanda ayda ikibin ders saati öğretmensizlikten boş geçen lise, bir yandan ikili-üçlü öğretim, sınıflarda 50-60 öğrenci (TÖB-DER, 1976, S.116, s.1-8).

Yapılan atamaların öğretmen dağılımına etkileri konusu önemlidir. Keyfiyet ve uygulamalardaki sorunlar öğretmenler için oldukça büyük sorunlar yaratmaktadır:

Atama ve yer değiştirme öğretmenlerimizin en çok şikâyetçi olduğu konulardandır. Yönetmelikleri sık sık değiştirilir. Fakat onlara bile sadık kalınmaz. Atama yönetmeliği Milli Eğitim Bakanlığında ve Vilayette adamı olmayanlar için geçerlidir. Bu nedenle kimi bölgelerde öğretmen yığınağı olur. Öğretmen yığınağı bazen bir ilin gelişmiş yörelerinde de göze batar. Aynı ilde bir okulda 8-16 öğrenciye

bir öğretmen düşerken, öğretmensizlikten kapalı okulların, tek öğretmenli okulların bulunduğu bir gerçektir (TÖB-DER, 1977, S.137, s.6).

1977 Ekim sayısında, ilk ve ortaöğretim düzeyinde yaşanan öğretmen açığının nedenlerine ilişkin belirlemeler ise şöyle yer almaktadır:

Ortaöğretimde yıllardır kapatılamayan bir öğretmen açığı vardır. Zaman zaman yetkililer öğretmen açığıyla ilgili sayılar verirler. Kırk elli binlerle açıklanan bu öğretmen eksikliğini giderilebilmesi için gerekli önlemlerin alındığını da duyururlar kamuoyuna. Nedense öğretmen açığı tamamlanmaz.

Bizce öğretmen açığının nice boyutlarını hiçbir yetkilimiz tam olarak bilmemektedir. Bilme olanağı da yoktur. Bir rastlantı rakamıdır bildirdikleri. Planlamadan söz edenlerin duyurdukları öğretmen açığı da planlı incelemeye dayanmaz.

Türkiye’de gerçek öğretmen açığı bilinmediği gibi bunun giderilmesi yolları da gerçekçi olarak ele alınmamaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki iki yıllık uygulamalar, yurtsever, ilerici, devrimci öğrencilere uygulanan baskılar, öğretmenlik mesleğini kapıkulluğu düzeyine düşürmek için elden gelenin yapılması, baskı, kıyım ve cinayetler sürdükçe ve öğretmenin gelir düzeyi böyle kaldıkça sorun çözülmeyecektir (TÖB-DER, 1977, S.152 s.9).

1978 Ocak sayısında, yaşanan öğretmen açığı sorunu değerlendirilmekte ve konuya ilişkin öneriler sunulmaktadır:

İlkokullarımızda çalışan öğretmen sayısı 190 bindir. Doğu ve Güneydoğuda 100 köyün 50’sinde öğretmen yoktur. Öğretmen açığı ilköğretimde çok kabarık, ortaöğretimde ise 20 bin dolaylarındadır.

Bu sayıları değerlendirdiğimizde ilköğretimde büyük bir öğretmen açığının bulunduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedenlerinin başında öğretmen yetiştiren kaynağın sayısal yetersizliği gelir. Buna karşın İmam-Hatip Liselerinin sayısı 308, okuyan öğrenci sayısı 160 bindir.

Öğretmenlik mesleği aleyhine bozulan bu büyük dengesizlik, çağdaş eğitimden ziyade, tutucu bir toplum ortamı oluşturma amacı güdüldüğünü düşündürmektedir. Bu durumun Atatürk ilkeleri ve Milli Eğitimin amaçlarıyla ne derece bağdaşabileceğinin takdirini ilgililere bırakalım...

İlk ve ortaöğretimdeki öğretmen açığının başka bir önemli nedeni de çağdaş eğitim anlayışına sahip öğretmenlerin uzun süreden beri yoğun bir baskı altında tutulmaya çalışılmasıdır. Kıyılma, sürülme, dövülme, soruşturmaya uğrama gibi çok değişik yöntemlerle yıldırılmaya çalışılması öğretmenleri çok sevdikleri mesleklerinden soğutmuştur. Yaşam koşullarının günden güne artan ekonomik ağırlığı da bunların üstüne eklenince, istifalar, meslek değiştirmeler doğal hale geldi. Yalnız Almanya’da 13.000 öğretmenin işçi olarak çalıştığını anımsamak bunun en büyük kanıtıdır.

Bu nedenlerle gün geçtikçe artan öğretmen sıkıntısının zararını, en çok köylerle küçük kasabalar çekmektedir. Özellikle ortaöğretimin durumu yürekler acısıdır. Bir zamanlar “Bir mühür, bir müdür” tekerlemesiyle anılan ortaokulların bir kısmı, son zamanlarda sadece bir “mühür” e kaldı.

Kentlerde meslek dışı kimselerle doldurulan ortaöğretim derslerinin açığı, köy ve kasaba ortaokullarında bu yolla bile doldurulamamaktadır. Çünkü yukarıda belirttiğim gibi ilköğretimdeki öğretmen açığının büyüklüğü, program ve ders saatlerinin uyumsuzluğu vb. nedenler, ilköğretim öğretmenlerinin de ders doldurma olanağını sınırlamaktadır. Bu tip okullarda ders verebilecek nitelikte başka kişiler bulmak ise tümenden olanaksızdır.

Kitaplıktan, laboratuardan, ders araçlarından yoksun olan kırsal kesim ortaokullarının bir de öğretmenden yoksun kalışının, halkını seven herkesin yüreğini sızlattığı söz götürmez bir gerçektir.

Öğretmen yetiştiren okul sayısı ve buralara alınacak öğrenci kadrosu, toplumumuzun öğretmen gereksinimini karşılayacak düzeye çıkarılmalıdır.

Öğretmen yetiştiren okulların, yönetim ve eğitim kadrolarını “laik, demokratik, sosyal hukuk devleti” kavramlarına içtenlikle inanan öğretmenler getirilmelidir.

İlk ve ortaöğretimin yurt düzeyindeki öğretmen dağılımı dengesi özenle yürütülebilmelidir.

Bu doğrultuda uygulanabilecek bir eğitim yönlendirmesinin öğretmenlik mesleğine saygınlık kazandıracağı, toplumumuzun eğitim-öğretim gereksinmelerini de tam olarak karşılayabileceği inancındayız (TÖB-DER, 1978, S.156, s.4).

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinde “Öğretmenlerin Sayısal Durumu” sorun başlığına yer verildiği ve dört makalede kapsamlı bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Özellikle öğretmen dağılımındaki adaletsizliğin çokça vurgulandığı göze çarpmaktadır:

Öğretmen dağılımındaki dengesizlik giderilmelidir.

Öğretmen dağılımında büyük bir dengesizlik vardır. Bazı okullarımız öğretmen sıkıntısı çekerken, bazı öğretmenler girecek ders bulamıyorlar. Köy okullarından başlamak üzere geri bölgelerin ve gecekondü semtlerinin öğretmen ihtiyacına ağırlık verilmeli, merkezi okullardaki yığılma, bundan sonra buralara yeni atamalar yapılmayarak azaltılmalıdır. Atamalarda ad çekme ve dönerli bölge sistemini, kayırcılığı ve yığılmaları önlemek için getirilmiş iyi niyetli bir adım olarak değerlendiriyoruz. Bu uygulamayı geciktirmek yerine, kentlerin içine de yaygınlaştırarak uygulamak gerektiği kanısındayız (Öğretmen Dünyası, S.1, s.12).

Öğretmen yoğunluğunun semtlere ve okullara göre farklılık göstermektedir. Kentlerimizin merkezi semtlerindeki okullarda yığılma vardır. Bu okullarda haftada en az 15–18 saat ders okutması gereken pek çok öğretmen, 4–6 saat ders okutarak haftayı tamamlamaktadır. Oysa kenar semtlerdeki okullarda bir öğretmene, haftada 25–30 saat

ders yükü düşmektedir. Bu uygulamanın yarattığı dengesizlik, eğitim alanında iş gücünün önemli ölçüde israfına neden olmaktadır. Merkezî okullarda çalışan kimi kişilerin hatırlı ve saygın (!) yakınları adına böyle bir israf yapma yetkisine kimse sahip değildir. Unutulmamalıdır ki, iyi bir yönetim uygulamasının önemli ilkelerinden biri, “personeli yerinde kullanmak” tır. Bu israfı önlemek için, okulların ihtiyacına uygun bir seyrekleştirme ve dengeleme programı mutlaka uygulanmalıdır (Alic, Öğretmen Dünyası, S.90, s.10).

1989 Temmuz sayısında öğretmen dağılımındaki adaletsizliğe bir örnek verilmektedir:

Öğretmen dağılımı düzensiz, Balıkesir’de 160 torpilli öğretmen ihtiyaç olmayan okullara verilmiş, yalnızca aybaşlarında gidip maaş alıyorlar. Aynı ilde köy ilkokullarında 120 sınıfta öğretmen yok (Öğretmen Dünyası, S.115, s.37).

1988 Haziran sayısında, öğretmen açığının oluşumunda 12 Eylül’ ün ardından başlatılan “Güvenlik Soruşturması” uygulaması nedeniyle pek çok öğretmen adayının göreve başlatılmaması neden olarak gösterilmektedir:

Yeni öğretim yılına, öğretmen açığı ile girildi. Emiroğlu, önce, öğretmen açığı olmadığını açıklamıştı ama çok geçmeden 600’e yakın okulun öğretmensizlik yüzünden kapalı olduğu basında yer aldı. Bu açık nasıl kapatılacaktı? Güvenlik soruşturması nedeniyle, öğretmenlik diploması olan birçok kişi atanamıyordu. Bu soruşturmanın sonuçlanması beklenmeden atanarlardan bir kısmının sicili ise “bozuk” çıkıyor ve görevlerinden alınıyorlardı. Öğretmenliğe giriş sınavlarında başarısızlık yüzde 60’tı. Öğretmen açığının Ordudan kapatılması düşünülüyordu. Ocak’ta Hasan Celal Güzel, lise mezunlarına vekil öğretmenlik verileceğini açıkladı.

Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bölücü terör nedeniyle can güvenliği tehdidi altında olan öğretmenlerin, bu bölgede görev yapmak istememeleri sonucu oluşan öğretmen açığı konusunda yapılan yorum şöyledir:

Öğretmenler Doğu Anadolu’ya gitmek istemiyorlardı. Neyse ki, buradaki açık, özendirme tedbirleriyle giderildi. Geçim sıkıntısı içinde bunalan öğretmenlerle bu bölgemiz öğretmene doydular. Ne var ki, bunun bir çözüm olmadığı birkaç ay sonra anlaşıldı. Ayrılmış gerillalar, asimilasyon politikasına alet oldukları gerekçesiyle öğretmenlere huzur vermiyorlardı. Basında 6 öğretmen öldürüldüğü yer aldı. Doğu’da

çalışan öğretmenlerde panik başladı. Önce Erüh'ta 12, ardından Çukurca'da 17 köyün öğretmenleri, can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle merkeze alındılar. Ardından Tunceli'de 300 köy öğretmeni, rapor ve izin alarak merkeze yığıldılar ve ilden ayrıldılar. Doğu bölgesinde eğitim felç olmuştu. Yıllardır devletin kuşkuyla baktığı, itip kaktığı, potansiyel bölücü olarak gördüğü öğretmen, şimdi ayrılıkçıların boy hedefi oluyordu. Sorun, her okula bir manga asker dikilerek öğretmenin can güvenliğinin sağlanamayacağı ölçüde derinlerde yatıyordu (Öğretmen Dünyası, S.102, s.6).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisinde “Öğretmenlerin Sayısal Durumu” adlı sorun başlığına yer verilmiş ve konuyu içeren on yedi makale ele alınmıştır. Öğretmen sayılarına ilişkin genel bir değerlendirme şöyledir:

Sayısal yönden öğretmen ve öğrenci oranları, eğitim düzeyleri açısından okullaşma oranları nasıl bir dağılım göstermektedir? Bu iki temel saptamanın birincisi nitelik yönüyle, ikincisi nicelikle ilgilidir ve kuşkusuz bu iki boyut karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir. Bu nedenle öncelikle eğitim düzeylerine göre sayısal dağılımı ana çizgileriyle özetlemek gerekmektedir. Bugün ülkemizde; ilkokullarda 6.985.059 öğrenci, 232.607 öğretmen mevcuttur. Başka bir anlatımla 30 Öğrenciye bir öğretmen düşmektedir.

Genel ve Mesleki Teknik Orta Okullarda 2.321.730 öğrenci 61.535 öğretmen mevcuttur ve 38 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir.

Genel ve Mesleki Teknik Liselerde 1.226.319 öğrenci 65.805 öğretmen mevcuttur ve 27 kişiye 1 öğretmen düşmektedir (Aydın, Çağdaş Eğitim, S.225, s.21).

Açıklan, 1982 Şubat sayısında, öğretmenlerin yurt çapında dağılımında belirgin standartlardan çok bireysel girişimlerin etkili olduğunu vurgulamaktadır:

Türk eğitim dizgesinde bir kısım dallar (branşlar) dışında nicel yönden bir öğretmen sorunu, kıtlığı yoktur. Buna karşın bazı yörelerde bu dallarda dersler öğretmensizlik nedeni ile boş geçmektedir. Var olan öğretmenlerin bir plana bağlı olmadan, dengesiz biçimde ülke düzeyine dağıtıldığı, çok kez, yetişmiş öğretmenlerin savurgan biçimde kullanıldığı (istihdam edildiği) gözlenmektedir. Öğretmenleri seçmek, atamak ve görev yerleri arasında dolaştırmak (nakletmek) yetkileri hemen, tümüyle Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde daha doğrusu bakanca toplanmıştır. Ne var ki

bugüne değin öğretmenlerin kullanımına ilişkin, sürekliliği olan siyasalar (politikalar) saptanamamış, uygulamaları örgüt ve birey amaçlarını karşılayacak ilkelerle yönlendirilmiştir (Açıklan, Çağdaş Eğitim, S.64, s.25).

Bakan Avni Akyol' un 1990 yılındaki bir açıklaması konuyu açıklayıcı niteliktedir:

Millî Eğitim Bakanlığı, 16–17 Nisan 1990 günlerinde Ankara'da “Millî Eğitim Uygulamasında Koordinasyon ve İşbirliği” toplantısı düzenlemiştir. Bu toplantıya bütün illerin valileri ve millî eğitim müdürleri katılmıştır.

Millî Eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol, toplantıyı açış konuşmasında; ülkemizde 64822 okul, 435000 öğretmen ve 13 milyon öğrenci bulunduğunu; öğretmen dağılımının çok anormal olduğunu, bazı okullarda öğretmen fazlası varken, pek çok okulda öğretmen bulunmadığını, köy okullarına vekil öğretmen gönderildiğini, orta dereceli okullarda derslerin boş geçtiğini, okullarda öğrencilerin iyi yetişmediğini, 1 milyon 300 binden fazla öğrencinin sınıfta kaldığını; öğretmen dağılımındaki anormalliğin önlenmesi, eğitim ve yönetimde verimliliğin artırılması amacı ile ilk ve orta dereceli okul öğretmenlerinin atama yetkisinin valiliklere bırakılacağını ifade etmiştir (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1990, S.155, s.1).

Öğretmen açığının fazlalığı konusunda alınan önlemlerin başında vekil öğretmenlik uygulaması çok yaygındır. Sayılarla konuya verilen örnek çarpıcıdır:

Bakanlık ilköğretimde öğretmen açığını kapamak için 1986–1987 öğretim yılında, 55 ilde 3532 vekil öğretmen çalıştırmak zorunda kalmıştır (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1987, S.122, s.2-3).

Öğretmen atamalarında 12 Eylül Askeri Darbesinin ardından şart koşulan “Güvenlik Soruşturması”nın öğretmenlerin göreve başlamalarını geciktirdiği ve okulların öğretmensiz kaldığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili Milli Eğitim Bütçe görüşmelerinden bir kesit sunulmuştur:

İstanbul'dan feryatlar geliyor, dün basında da yer almıştı. İstanbul'da 700 öğretmene ihtiyaç olduğunu yazıyorlardı ve duyuyoruz yine birçok okullar kapalı halde. Sayın Bakandan istirham ediyorum; eğer bizi tenvir ederlerse memnun olurum. Halen açık geçen ders sayısı nedir, kapatılan okul kaç tanedir ve şunu da hemen söyleyeyim; geçen ilgili arkadaşlardan sordum; geçen yıl müracaat edenlerden güvenlik soruşturması

gelmeyen 800 kişi daha varmış. Muhterem arkadaşlar, dikkat buyurun, geçen yıl, yani 1984 Ekiminden bu yana henüz güvenlik soruşturması gelmeyen 800 dosya var. Bu korkunç yavaş işleyen bir izleme yöntemi. Bunu süratlendirmek gerekir, Milli Eğitim Bakanlığı gerekli görevini yapıyor ama maalesef her halde koordinasyon noksanlığından kaynaklanıyor; güvenlik soruşturmaları çok gecikiyor ve bir taraftan gene öğretmen adayı tayin için bir sene bekliyor, öbür yandan genç dimağlar ders görmüyor, boş derslerle onları avutuyoruz (Çağdaş Eğitim,1986, S.107, s.13).

Öğretmen dağılımına bir denge sağlamak amacıyla “Rotasyon” uygulaması getirilmiş ancak uygulamamdan kaynaklı pek çok sorun yaşandığı ve beklenen sonuca ulaşmadığı görülmüştür:

Türkiye'de öğretmen dağılımında düzeni sağlamak ve öğretmensiz okul bırakmamak amacı ile tayin ve nakillerde rotasyon usulü kabul edilmişti. Ama birkaç yıllık uygulamada, rotasyonla doğuya gönderilen öğretmenlerin büyük çoğunluğunun istifa ettiği görülmektedir. Rotasyon sistemine göre, mesleğe yeni giren öğretmenler ve ilköğretim müfettişleri kalkınmada öncelikli Doğu, Güneydoğu ve diğer illere gönderiliyor.

Kalkınmanın temel unsuru, iyi eğitim görmüş insandır. İnsanlara iyi bir eğitimi; mesleğinde çok iyi yetişmiş, tecrübeli öğretmen ve ilköğretim müfettişleri kazandırır. Rotasyon zoru ile gönderilen yeni mezun öğretmen ve tecrübesiz müfettişlerle, millî eğitim bu illerde kolay kolay amacına ulaşamaz. Hatta öğretmen ve müfettiş açığı dahi kapatılamaz (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1988, S.139, s.1).

Rotasyonun amacına ulaşacak şekilde uygulanabilmesi için önce doğuda ve mahrumiyet bölgesi sayılan yerlerde, köylerde görev alacak öğretmenlere mahrumiyet ödeneği veya kıdemi verilerek buralardaki hizmet cazip hale getirilmeli (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1986, S.116, s.8).

Öğretmen atamalarındaki rotasyon uygulamasından iyi sonuç alınamamıştır. Bu nedenle, bazı yörelerde öğretmen azlığı, bazı yörelerde öğretmen fazlalığı gözlenmektedir (Akkaya, Çağdaş Eğitim,1989, S.149, s.12).

Öğretmen ihtiyacını karşılamada, yetişen iş gücünün planlanması, öğretmen yetiştiren kurumlar ve Bakanlık arasındaki koordinasyon eksikliği üzerinde durulmaktadır:

Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmen ihtiyacı ve buna göre öğretmen yetiştirme konusunda bir plân ve programı olmadığından, öğretmen yetiştiren kurumlarla bakanlık arasında bir işbirliği bulunmadığından öğretmen ihtiyacını bir türlü karşılayamıyor. 1987–1988 öğretim yılında 67 ilde 13 bin öğretmen açığı bulunmaktadır. Orta dereceli okullarda açık bulunan dersler boş geçmekte veya mesleği öğretmenlik olmayan kimseler tarafından doldurulmaya çalışılmakta, ilkokullarda ise hiçbir yüksek okulun sınavını kazanamamış durumda başarısız olan lise mezunlarına vekil öğretmenlik görevi verilmekte, bazı köy okulları da kapalı bulunmaktadır (Tekişik, Çağdaş Eğitim,1988, S.129, s.2).

Öğretmen açığı olduğu gibi, dağılımın düzensizliğinden kaynaklanan öğretmen fazlalıkları da bir gerçek olarak göze çarpmaktadır:

Siyasi ve diğer baskılarla, yurt çapında öğretmen dağılımındaki denge bir türlü sağlanamıyor.

Bir tarafta, özellikle şehir merkezlerindeki okullara binlerce kadro fazlası öğretmen atanıyor. Boş oturup derse girmeyen, sınıf okutmayan bu öğretmenlere Milli Eğitim Bakanlığı yılda 24 trilyon TL. maaş ödemektedir. Öte tarafta, birçok okulda öğretmen açığı devam ediyor ve orta dereceli okullarda dersler boşa geçiyor (Tekişik, Çağdaş Eğitim,1988, S.136, s.2).

Yurdumuzda binlerce öğretmen açığı varken o kadar da öğretmen fazlası var. Bu atamaların gelişigüzel ve plânsız yapıldığı izlenimini veriyor.

Şehir ve kasaba okulları öğretmen deposu haline geldi. Bu falanın hanımı, bu filânın hanımı, bu falan doktordan rapor almış, bu filân doktordan rapor almış.

Bunlardan falanın veya filânın hanımı şehrin ve kasabanın en iyi okulunun, en az öğrencinin bulunduğu, en iyi sınıflarda öğretmenlik yaparlar. Hafta da 2 – 3 saat ders yaparak görevini tamamlayan öğretmen olduğu gibi hiç sınıfı veya branşında dersi olmayan öğretmenler bulunduğu da söyleniyor.

Şehir ve kasaba yakınındaki köy okulları da gene eş dost için ayrılmıştır. Tek dershaneli 40 – 50 öğrencisi olan bir okulda 6 – 7 öğretmen görev (!) yapıyor görülüyor. Buna karşılık öğretmensiz okullar var.

Mevcut öğretmen yurt düzeyinde adaletli bir şekilde dağıtılmalı. Dağıtılırken öğretmensiz sınıf ve öğrenci, sınıfsız ve öğrencisiz de öğretmen kalmamalı.

Dershanesi, öğrenci sayısı ile öğretmenin branşında aylık karşılığı okutmak zorunda olduğu ders sayısı kadar ders olmayan okullara hiçbir nedenle öğretmen atanmamalı.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu “bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40’tan fazla olamaz” diyor. Buna uyulmalı, hatta en az öğrenci sayısı da belirtilmeli. Bu sayıda öğrenci olmadıkça öğretmen atanmamalı (Çankaya, Çağdaş Eğitim,1992, S.174, s.10-11).

Ülkemizin önümüzdeki 5–10–20 yıllık zaman dilimleri içinde hangi dalda, hangi niteliklere sahip, kaç öğretmen ihtiyacı olacağını belirleyen geniş kapsamlı bir “Öğretmen İhtiyacı” araştırması yapılmalı ve öğretmen yetiştiren kuruluşlarımızın öğrenci kontenjanları buna uygun olarak kararlaştırılmalıdır (Karagözoğlu, Çağdaş Eğitim,1988, S.131, s.7).

Millî Eğitim Bakanlığı, geleceğe yönelik öğretmen ihtiyacını belirleyip bir plâna bağlamalıdır. Bu plân çerçevesinde öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarının yöneticileri ile işbirliği yapılarak kontenjanlar koyulmalı ve öğrenciler bu kontenjana uygun olarak kabul edilmeli. Artık öğrenciler, öğretmen gereksinimine göre alınacağından mezun olan öğretmen adayları, yeterli sınavına gerek kalmadan istihdam edilme olanağına kavuşacaklar (...) (Yıldız, Çağdaş Eğitim,1991, S.169, s.41).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisinde “Öğretmenlerin Sayısal Durumu” adlı sorun başlığının fazla yer tutmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili birkaç öneri ve öğretmen niteliğine vurgu göze çarpmaktadır:

Bugün, geçmiş yıllara göre öğretmen ihtiyacımız yok denecek kadar azalmıştır. Sayıları yarım milyona yaklaşan öğretmenlerin kalitesine, kaliteli yetiştirilmesine özel önem verilmelidir. Günümüz öğretmeni, yeterli bilgiler yanında gelişen teknolojiye ağırlık verebilecek nitelikte olmalıdır. Bilgi ve beceriyi kaynaştıran, çocuklarımıza bilmenin yanında yapmanın ve araştırmanın faydasını öğretecek, yeniliklere açık, teknolojiye duyarlı ve teknolojik alanda maharetli "öğretmen" yetiştirilmelidir (Usta, Milli Eğitim,1985,S.66, s.52).

Öğretmenlerin ve mevcut eğitim imkânlarının, bölgeler, iller ve okullar arasında dengeli dağılımı sağlanmalı; dengeli dağılım için konulan ölçütlerin uygulamalardaki

sonuçları, ilçe, il ve ülke düzeyinde sürekli incelenerek geliştirilmelidir (Milli Eğitim,1982, S.58, s.96).

B- ÖĞRETMEN YETİŞTİRİLMESİ SORUNU

Örgütlenmiş bütün toplumsal faaliyetler içinde eğitim, insanın, mutlak olarak en önemli olduğu alandır. Eğitimde en önemli olan insan unsuru ise öğretmendir. Eğitimin özelliğinden dolayı, bu unsurun yerini başka bir şeyle değiştirmek olanağı yoktur. Bu yüzden; eğitim düzeylerinin ve eğitim kuruluşlarının gereklerine uygun öğretmen yetiştirilmesinin önemi son derece büyüktür (Milli Eğitim,1982, S.58, s.42).

1970–2000 yılları arası ele alınan dönem, ülkemizin öğretmen yetiştirme sisteminde birçok değişikliğin ardı sıra yaşandığı bir dönemdir.

1970’li yıllarda özellikle İlköğretmen Okullarının kapatılması ve öğretmen liselerine dönüştürülmesi, Milli Eğitim Temel Kanunuyla sağlanan öğretmenlerin yüksek öğrenim görme koşulu yine bu dönemde gerçekleşmiştir. Ancak siyasi, politik ortamda yaşanan karışıklılar, can güvenliği tehlikesi gerekçeleriyle okullarına devam edemeyen öğretmen adayları, çok kısa süreli “hızlandırılmış eğitim”, “mektupla öğretim” gibi programlardan geçirilmiş ve binlercesi öğretmenliğe atanmıştır.

1980’li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmen yetiştirme işini Yüksek Öğretim Kuruluna devretmiştir. İki yıllık Eğitim Enstitüleri açılmış, 1990 yılından itibaren dört yıllık lisans programlarına devam etme şartı getirilmiştir.

Ancak tüm değişim ve yeni uygulamalara rağmen ideal öğretmen tipine ulaşılammış, öğretmen okullarından yetişen öğretmenlerin kalitesinin üzerine çıkılamamış hatta gerileme gözlenmiştir.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinin incelenen döneme ait sayılarında, “Öğretmen Yetiştirilmesi” sorununa ait çok az sayıda kaynak tespit edilmiştir. Ulaşılan kaynaklarda öğretmen yetiştirmeye ilişkin uygulamalar ve Milli Eğitim Bakanına ait açıklamalar yer almaktadır:

Millî Eğitim Bakanı Şinasi Orel, lise ve dengi okul mezunlarının sınav vererek, “İlkokul öğretmeni” olmalarını sağlayan uygulamanın kaldırıldığını açıklamıştır. Şinasi Orel, Uşak CHP Milletvekili Âdil Turan’ın bu konudaki soru önermesine verdiği

cevapta, beliren ihtiyaç sonucu böyle bir uygulamaya gidildiğini bildirmiş ve “Ancak, mevcut 89 ilköğretmen okulumuzdan senede 17 bin ilkokul öğretmeni mezun edebilecek sevindirici bir seviyeye ulaşılmış bulunmaktadır. Bu da beş yıllık plânın öngördüğü hedeflere paralel olarak, ilkokul öğretmeni ihtiyacımızı ferahlıkla karşılamaktadır. Bu nedenle, bu uygulamadan vazgeçilmiştir” demiştir (Ülkücü Öğretmen,1971, S.151, s.30).

“25.1.1974 günü Ecevit Hükümetinde, Milli Eğitim Bakanlığına Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ getirilmiştir.” Yeni Milli Eğitim Bakanına iletilmek istenenler “Hoş geldiniz” yazısında şöyle dile getirilmiştir:

... Gene bir gerçektir ki, (bu dünyanın en çetin ve sorumluluğu da o oranda büyük) mesleğimiz, insanları yetiştirme, yeni baştan yaratma mesleğidir ve bu görev yalnızca duygusallıkla yerine getirilebilecek özlem ve hayaller olmaktan uzak, bir bilim ve teknik işi ve daha ileri bir kişiliğe varış sanatıdır. Öğretmenin o zorlukları çözmeye etkili iki kaldıraç vardır:

Onlardan ilki; öğretmen için: Kendisine gerekli formasyonun, en uç noktasında değil de, daha varılması mümkün iken bu varamadığının gerisinde kalışının üzüntüsünü duymak olmalıdır. Tekniğin en iyisi yanında eğitimin daha az hatalısını bulup onun üzerine eğilmesi çocuklarını bu sayede en son yeteneklerine kavuşturulmasıdır.

İkinci kaldıraçsa bilimin bir teknikle elele vermesi, bir uygulama içinde güçlü bir bütünlük kazanmasıdır.

Bu işin zorunlu uzantısı böylece artınca, elbet bir ilkokul öğretmenliği için bile, bir üniversite ve uzmanlık doruğuna varan bir yükselişin önemi ve basamakları ortaya çıkar. Öylesine ki; bir okul öğretmeni için: Kendisine sağlanan aşama uygulama sınavlarından atlaya atlaya meslek merdiveninin son basamağına çıkabilme olanağı sağlanmalıdır ve öylelikle eğitimde nitelik oluşacak, öğretmen deneylerin çarkında kendi kendini yetiştirecektir (Ülkücü Öğretmen,1974, S.176, s.6).

Maral 1974 Mayıs-Haziran sayısında Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ'ın konuşmasında öğretmen yetiştirmeye ilişkin değinilen noktaları belirtmektedir:

Bu sorunun iki yönü var ki, birbirine sınımsız bağlı görünüyor. Bir yönden öğretmene maddi olanak ve huzur sağlanırken bunun yanında böylelikle onu mesleğinde daha yetenekli bir hale getirmek kültür seviyesini en yüksek düzeye

çıkarmaya erişirme amacı yer almaktadır. Çıkıldıkça tırmandıkça, başardıkça varılabilecek (müterakki) ve dinamik bir yöntemdir. Artık üniversitenin ona kapalı duran kapıları açılacaktır. Böylelikle Ağrı'nın ücra bir köyünde çalışan bir öğretmen bilecektir ki; profesörlüğe varan yol kendi köy okulundan geçer. Ama bu bir pasif düzlem değil. Çıkıldıkça, tırmandıkça, başardıkça varılabilecek (müterakki) ve dinamik bir yöntemdir.

Öylesine ki, hiç bir şeyin kendinden esirgenmediğine inananlar da, ona karşılık kendilerinde olanın hepsini o amaca vermekte tereddüt etmeyeceklerdir. Önü duvarla kapanmayan bir meslekte herkes o aşama olanağının çekici mıknatısında dirilik ve hız kazanacaktır (Maral, Ülkücü Öğretmen,1974, S.180–181, s.6).

b) TÖB-DER

TÖB-DER dergisinde “Öğretmenlerin Yetiştirilmesi Sorunu” başlığı altında 24 makale tespit edilmiştir. Elde edilen kaynaklarda daha çok öğretmen yetiştirme üzerindeki politik baskılar ve taraflı uygulamalar yer almaktadır. Mektupla öğretmen yetiştirme ve yaz okulları konusunda nitelik sorunundan çok politik unsurları üzerinde durulmuş, şu değerlendirmeler yapılmıştır:

Eğitim bir yönüyle kapitalist için üreten insanları ustalaştıran, bir araçtır. Geri bırakılmış ülkemizde emperyalizm ve onunla bütünleşen yerli egemen güçlerin gereksinimlerini karşılayacak kadar insan gücünün eğitilmesi amaçlanmıştır. Toplumumuzun diğer fertlerinin eğitilmesi, tüketime dönüktür. Bu nedendir ki yıllar üniversite ve yüksek okulların önünde büyük bir yığılma meydana getirmiştir. Bu yığılmayı önlemek, popülist bir anlayışla ülkemiz, emekçi sınıf ve tabakaların gereksinimleri kenara itilerek, “MEKTUPLA YÜKSEK ÖĞRENİMLE” amaçlanmıştır. Gençlerimize Tüm Üniversite kapılarını sınavsız açacaklarını vadedenler, çareyi çağdaş eğitim anlayışının tüm ilkelerinden yoksun “MEKTUPLA ÖĞRENİMDE” buldular.

Eğitim sistemimizde görünen yoz, ezberci anlayış burada da kendisini göstermektedir. Hâkim sınıfların çıkarları doğrultusunda şartlanmış, yetersiz, şoven, ırkçı kültürün savunucusu ve militanı olan bazı öğretim üyelerinin hazırladığı ders notları, öğrencilere gönderilmekte ve öğrencilerin tartışma, eleştirme özgürlükleri de ellerinden alınarak onlara hazır reçeteler sunulmaktadır. Sınavlar bu notlar üzerinden yapılmakta böylece de kendi çıkarlarına dönük insanların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bugün, Mektupla Öğrenim Politik Arena Ve Kırım Makinesi Haline Getirilmiştir.

Milliyetçi Cephenin kurulduğu bugüne kadar halkımız, gençlerimiz, öğretmenlerimiz üzerinde de göstermiştir. Kendi görüşüne uymayan bir siyasi iktidarın getirdiği bu kurumun başarısız olması için tüm olanaklar seferber edilmiş, bünyesinde 65 bin gencin bulunduğu bu kurumu seçim yatırımı haline getirmiştir. Kurum ırkçıların, şovenistlerin ve faşistlerin arenası haline gelmiş, 65 bin gencin ümit kaynağı, ancak % 7 başarı vererek, ümitsizliğin sembolü haline getirmiş, yaz uygulama hakkını kazanan öğrenciler kendi kaderlerine terk edilmiş, kurslar komandoların terör uygulama alanları haline dönüştürülmüştür. MEKTUPLA ÖĞRENİM KURUMUNDA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN TÜMÜ EMEKÇİ HALKIN ÇOCUKLARIDIR. HAKİM SINIFLARIN ÇOCUKLARI ZATEN ÜNİVERSİTELERDE, ÖZEL OKULLARDA, DIŞ

ÜLKELERDEKİ OKULLARDA ÖĞRENİM GÖRMEKTEDİR. BU DA BİZE OYNANAN OYUNLARIN KİME KARŞI OLDUĞUNUN AÇIK KANITIDIR.

İlkokul öğretmenlerinin, yüksek öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla açılan “yaz okulları” yapılan bir değişiklikle “mektupla yüksek öğrenime” bağlanmıştır. Bu uygulamayla egemen sınıflar ve onların temsilcileri, öğretmenler üstüne estirdikleri teröre bir yenisini daha katmışlardır. Halkımızın sorunlarını dile getiren, hakim sınıfların eğitimine karşı gelen, emekçi sınıf ve tabakaların gereksinmelerine uygun bir eğitim uygulaması için mücadele eden öğretmenler üzerinde yoğunlaştırılan baskı ve tahakküm, kıyımlar, sürgünler, kurşunlamalar bizi mücadelemizden döndürmeyecek, aksine daha çok birleşmemizi, saflarımızı sıklaştırmamızı sağlayacaktır.

TÖB- DER olarak egemen güçlerin halkımız, eğitimimiz, özellikle son günlerde mektupla öğrenim üzerinde oynadıkları oyunlarına karşı en etkin bir biçimde mücadele edeceğimizi açıklıyoruz. 65 bin gencimiz üzerinde oynanan kumara son verilmesi, mektupla öğrenimin en kısa zamanda çağdaş eğitim ilkelerine uygun kurum haline getirilmesi için tüm ilerici, basın ve örgütleri görev başına çağırıyoruz (Yalçınkaya, TÖB- DER,1975, S.104, s.6).

Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ' ın 5.9.1974 günü Şura Salonunda yaptığı basın açıklamasından;

Yüksek öğretim konusunda da açıklamalarda bulunan Üstündağ şunları söylemiştir:

" 1974 — 1975 öğretim yılında Üniversitelerimiz 23.094, Akademiler ve Akademilere bağlı yüksek okullar 19.6S3, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek okullara 23.078, yine Bakanlığımızca **insan gücü açığımız olan dallar için mektupla öğretim yoluyla 60.500**, toplam olarak 126.355 öğrenciye yüksek öğretim görebilme olanağı sağlanmış olacaktır".

Mektupla Öğretimin daha çok Eğitim Enstitülerinin matematik, fen, sosyal bilgiler, Türkçe, yabancı diller, müzik, resim-iş, beden eğitimi bölümleriyle Kız Teknik Yüksek Öğretmen, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen ve Turizm Yüksek Öğretmen Okullarının bazı alanlarında uygulanacağını söyleyen, bakan, mektupla öğretim gören öğrencilerin de gündüzlü öğrencilerin gördüğü dersleri aynen izleyeceklerini belirtmiştir.

Millî Eğitim Bakanının yaptığı açıklamalara göre bu yıl Televizyonla Deneme Yüksek Öğretmen Okulu açılacaktır (TÖB- DER,1974, S.81, s.6).

Yaz Okulu uygulaması ilköğretimde çalışan öğretmenleri ortaöğretime branşlar dâhilinde eğitim vererek yetiştirmeyi amaçlayan bir programdır. Ancak sonraları Mektupla Yüksek Öğretim kapsamına alınmıştır. Bu uygulama öğretmenler için birçok

sorunu beraberinde getirmiş, konuyla ilgili sorunlar TÖB-DER dergisinde çok sık yer bulmuştur:

Yıl 1974. CHP-MSP Koalisyon Hükümeti kuruldu. Bu hükümetin Milli Eğitim Bakanı Sayın Üstündağ, iyi niyetle Yaz Okulunu açtı. Bu okulun amaçları kısaca şöyleydi:

1. Ortaöğretimdeki açıklığı birazcık olsun gidermek.
2. Tahsil yapmak isteyen öğretmenlere olanak hazırlayarak, mesleklerinde eğitim görüp bir üst okulu bitirmelerini sağlamak.
3. Doğu yörelerinde pek gitmek istemeyen, oralarda durmayan öğretmenleri bu yörelerde görev yapmaya özendirme ve doğudaki öğretmen sıkıntısını biraz olsun hafifletmek.

İlkokul öğretmenleri Yaz okuluna sınavla alındılar. Yaz tatilinde, kendi ceplerinden para harcayarak üç yıllık Eğitim Enstitülerinin programlarını görüyorlar, eğitim-öğretim döneminde ise ortaokullarda görev yapıyorlardı. Bu öğretmenler ilkokul statüsünde çalışıyorlardı. Sekiz saatten alıyorlardı ücretlerini. Otuz doğu ilinde görev yapmaları şart koşulmuştu.

Yaz okulu öğretmen-öğrencileri, her güçlüğe göğüs gererek (doğu illerine giderek, binlerce TL. masraf yaparak, yaz tatillerini zehir ederek) görevlerine canla başla sarıldılar.

Bu arada CHP-MSP Koalisyon Hükümeti yıkıldı. 1. MC kuruldu. MC' nin kurulmasıyla olanlar oldu. Ne gelmedi ki Yaz Okulu öğrencilerinin başına.

İlkin bu Yaz Okulu öğrenci-öğretmenlerine, “Üstündağ'ın Fedailerini” denildi. Evet, bu öğretmenler fedaiydiler. Ama doğrunun, güzelin, halkın, halkın sorunlarının fedaisiydiler. Fedaisiydik daha doğrusu. Biz bu erdemlere sahip oluruz da erdemlilerin, doğru çalışanların, gerçekten öğretmen olanların, halkın sorunlarını çözmeye çalışanların düşmanı olan MC ve M. Eğitim Bakanı bizi rahat bırakır mı? Harcamaz mı? Bunları yapmaması “Hükümetin tabiatına aykırı” olurdu. Neler yaptılar?

Önce Yaz Okulu öğrencilerini böldüler. “Ülkücü”, “Milliyetçi”, “Komando” olanları ve “Komünist”, “Solcu”, “Devrimci” olanları saptadılar. Kurdukları okul kadrosu ve okulda yuvalanan “Has adamları”yla bizler baskı yapmaya başladılar. “Yaz Okulu lafını ağızınıza almayacaksınız artık” dediler. “Gıcık” kapıyorlardı bu addan. Çünkü bu okulu bir CHP' li bakan kurmuştu ve bu okulun öğrencileri kendilerinin düşüncelerini paylaşmıyorlar, maşaları olmuyorlardı. Bize verilen haklar bir kalemde silindi, çiğnendi. İlk denemeydi bu okul. Daha tam belirginleşmemiştii ne olup olmayacağı.

Haklarımızın verilmesi için o yıl boykot yaptık. Boykotumuzu kırmak için bizlerce bilinen tüm yöntemleri kullandılar. Kendi ülkücüleri boykotu kırdılar ama boykot yüzde doksan başarı sağladı. Biz boykot edenlerse birer yıl yitirdik.

Bizi eritmek, dağıtmak, yok etmek için durmadan ve sistemli olarak çalışıyorlardı. Ders notlarımızı göndermediler. Üç ay içinde üç kez sınav tarihini değiştirdiler. Amaçları belliydi. Ama bilinçli yaz okulu öğrencileri olarak direniyorduk. 1975'te de boykot yaptık. Bir yıl kayıp daha... “Ülkücü Milliyetçiler” yine “Ülkücü, Milliyetçi” öğretmenler tarafından sözde sınava tabi tutuluyorlar, tıkr tıkr sınıf geçiyorlardı. Bir avuçuk ama direncimiz büyüktü. Bundan korktular. Bizi tümünden darmadağın ettiler. Bizleri Mektupla Öğretime aktardılar. Binlerce öğrencinin içinde yitirdiler. Başımıza gelenler bunlarla da kalmadı. “Başladık, bu işi bitirelim” diyorduk. İnadına kurslara katılmayı sürdürüyorduk. Ama sayımız azalarak sürdürüyorduk. Komandalara tek tek gösteriliyorduk. Çoğumuzu dövdüler, çoğumuz okula gidemedik, bıraktık. Çoğumuz ilkokula döndük. Sürüldük, öldürüldük. İlk girdiğimizde 1200–1300 kişi kadardık. Şimdi 300–400 kişi ya kaldık ya kalmadık. Bu kadar zulme nasıl dayanılır, şaşılabilir bir durum. MC, tüm ilericilere yaptığının daha fazlasını bize yapıyor gibiydi. Öyle ki hala birinci sınıfta olanlarımız var. Mezun olanlar genellikle kendi adamları.

Oysa sınavla alınmıştık. Çalıştığımız okullarda da başarılıydık. MC' nin atadığı okul müdürleri, "Sezar'ın hakkı Sezar'a" örneği, başarıyı belirtmek zorunda kalmışlardır. Bu da bu öğrenci-öğretmenlerin ne denli başarılı olduğunun bir göstergesidir.

Sayın Üstündağ bu anlatılanları bilir. Bu konularda kendisiyle birkaç kez görüşmüştür. İktidara geldiklerinde kaybedilen tüm haklarımızın hemen verileceğine söz vermiştir. Yine gerek Sayın Ecevit ve partisi, defalarca, yitirilen hakların verileceğini, telafi öğretimi ile durumu düzeltereklerini söylemişlerdir.

Sorunlarımıza eğileceğini inandığımız yeni bakanımız Sayın Necdet Uğur'un bu sorun ve isteklerimize derhal çözüm bulacağı umuduyla dilekelerimizi sunuyoruz.

1. Yitirdiğimiz günler-seneler için hemen telafi öğretimine başlanması (Onbeş Şubat tatilinde bu yapılabilir. Zaten dört yıldır ortaöğretimde görevliyiz. Başarıyı gerek Bakanlık müfettişlerince gerekse okul müdürlerince doğrulanmıştır).

2.Yaz Okulu öğrencilerinin bu telafi öğretimi ile hemen mezun edilmesi.

3. Hala Okulu bitirmediğimiz için etiket düşkünlerince hor görülüyor. Ders ücretini sekiz saatten alıyoruz. Yönetici yapılmıyoruz. Hemen bir genelgeyle 12 saatten ders ücreti almamız, yönetici olabilmemiz sağlanmalıdır.

4. 1974 yılından bu yana sekiz saatten ücret almaktayız. Ortaöğretimdekilerin yararlandıkları haklardan yararlanmamız, 1974' den beri ücretimizin 12 saatten sayılması ve biriken ücretlerimizin hemen ve toptan ödenmesi sağlanmalıdır.

5. Diplomalarımıza "Yaz Okulu" ibaresinin değil "Eğitim Enstitüsü Mezunu" olduğumuzun yazılması. Etiket düşkünleri her zaman, her yerde bulunuyor...

6. Belli illerde görev yapma koşulunun kaldırılması.

Sayın Bakanımız bu çileli öğretmen-öğrencilerinin sorunlarına eğilir, kaybolan haklarının verilmesini sağlarsanız; ölümlerin, sürülmelerin, kovulmaların, açığa alınmaların acısı az da olsa dönecek; haklının, doğrunun, güzelin, gerçeğin er geç başarıya ulaşacağı anlaşılacaktır (Kaşkaya,TÖB-DER,1978,S.158, s.10 ,TÖB-DER,1976, S.111, s.2).

Yaz Okuluna devam eden öğretmenlerin can güvenliği konusunda yaşadıkları sorunlar şöyle ifade bulmaktadır:

Yaz okuluna gelen öğretmenlerin can güvenliği kalmamış, onlarca faşist komando sürülerinin saldırısına uğramıştır. Yaz okuluna öğrenci-öğretmenlerin hangi binalarda devam edecekleri ve nerelerde yatacakları MC iktidarı döneminde belirlenmiştir. Örneğin öğrencilere Site Yurdunda kalmaları telkin edilmiştir. Bir kısmı da iki yıllık Ankara Eğitim Enstitüsünde istihdam edilmektedir. Adı geçen bu yerlerin faşist yuvalar olduğunu bilmeyen yoktur. MC yöneticileri buraları özellikle seçmişlerdir.

Bu öğretmenler, her gün faşistlerin saldırısına hedef olmakta, Hasret, Genç Arkadaş vb. faşist gazeteleri almaya zorlanmakta, faşistlerin düzenledikleri forumlara zorla sokulmaktadır.

Öğretmenlere yapılan baskı ve saldırılar sonucu pek çoğu okulu terk etmek zorunda bırakılmıştır. Örneğin Muş'tan yaz okuluna gelen Ali Arslan adlı öğretmen 20 Temmuz günü Ankara Eğitim Enstitüsü bahçesinde 20 kadar komandonun saldırısına uğramış, kafasından aldığı yaralar sonucu doktor kendisine 10 günlük rapor vermiştir. Buna benzer onlarca saldırı düzenlenmiştir. Bu durum karşısında can güvenliği kalmayan yüzlerce öğretmen yaz okulunu bırakmak zorunda kalmıştır (TÖB-DER,1975, S.104, s.9, TÖB-DER,1977, S.147, s.2).

Öğretmenlerin Yaz Okulları dışında, hizmet içi eğitimi konusundaki sorunları ise şöyledir:

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurdun birçok yerlerinde açılmış bulunan yaz kurslarından birçok ciddi şikâyetler gelmektedir. Kurslara katılan öğretmenler kursların amacına ulaşmadığını, kurslarda görev alan kişilerin iyi seçilmediğini, kurslarda görev alan kişilerin kursları birer dinlenme kampı olarak kullanmak istediklerini, kurs süresince kendilerine iyi davranılmadığını, ihtiyaçlarının karşılanmadığını belirtmektedirler. TÖB-DER' e yaz kursları ile ilgili olarak gelen raporlar ilerde ayrıca değerlendirilecek ve kursların nasıl düzenlemesi gerektiği konusundaki görüşler ortaya konulacaktır.

Aşağıda bu yıl Ayvalık'ta düzenlenen "modern mantık" kursuna katılmış bulunan altmış öğretmenin ortak imzasını taşıyan ve Millî Eğitim Bakanına gönderilen yazıyı aynen yayınlıyoruz.

Ayvalık Lisesinde devam etmekte olan Modern Mantık Kursu, kurs yönetmeninin olumsuz tutum ve davranışları yüzünden bütünüyle huzursuz ve verimsiz bir havaya bürünmüş, kurs amacından saptırılmıştır.

Konu ile ilgili hususlar aşağıda belirtilmiştir.

1- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Müdürlüğü Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerini İdare Yönetmeliğinin üçüncü bölümünde belirlenen Eğitim Yöneticileri ile ilgili hususlara uymamıştır.

a) Kursiyerlerin yerleştirilmesi sorunu keyfi bir biçimde ele alınarak, asıl kursiyerlerin kurs yönetmeliğince kazandığı hakları verilmemiş, kursla ilgisi olmayan kişilere özel yerler ayrılarak, kurs özel bir dinlenme kampı haline getirilmiştir. Örneğin, kursiyer olmayan Çankaya Lisesi Edebiyat öğretmeni ve kardeşine, yöneticilerin eş, akraba ve dostlarına özel yerler tahsis edildiği halde, eşini getirmek zorunda kalan kursiyer arkadaşlara ve bizzat bazı kursiyerlere bu olanak tanınmamış, kursun ilk günlerini otelde geçirmek zorunda bırakılmışlardır. Bursa Erkek Lisesi Felsefe Öğretmeni ve Gaziantep İlköğretmen Okulu Meslek Dersleri öğretmeni bu muameleye maruz kalmışlardır.

b) Düzenlenen yemek konusu ile hiç ilgilenmemiş kendisine bu yolda yapılan başvurularını hiç dikkate almamış, bu yüzden yemek yarıda kesilmiş tüm öğretmenler mağdur olmuştur.

c) Programda saptanmış bulunan dört ayrı gezi yerine sadece bir tek gezi yaptırılmıştır. Kursiyerlerin temizlik, yatak, dinlenme işleriyle hiç ilgilenilmemiştir.

Yukarıdaki konularda kendisine başvuran kursiyerlere kurs yöneticisi despotik bir tavır takınmış, cevapları bir yöneticiye yakışmayacak biçimde olmuştur. Örneğin, 22 Temmuz 1974 Pazartesi günü yolluk ve yevmiyelerin nasıl değerlendirileceğim soran iki kursiyere bağırarak "Sizin gibi ANARŞİST görmedim, sizi kurstan atıyorum, derhal defolun, ukalâ herifler" diyerek tüm kursiyerlerin huzurunda hakaret etmiştir. Bu tutumunu kurs süresince sürdürmüştür.

2- İstanbul'da düzenlenen Ahlâk Dersleri Seminerine kursiyer öğretmenlerden bazılarının tespit edilmiş olduğunu resmen öğrenmiş bulunmaktayız. Bu saptamanın hangi ölçüye dayanılarak yapıldığı bizce bilinmemektedir. Yalnız bunun iki şekilde olabileceği kanısı bizde hâkim kanıdır. Ya, kursiyer öğretmenler arasına sokulmuş, ya da bu amaçla gönderilmiş Bakanlığınızın anlayışına tümüyle ters düşen kişilerin nabız yoklamaları sonucu subjektif olarak saptanmıştır, ya da Bakanlıktaki karteksler ölçü alınmıştır. Her iki halde de nesnellik yoktur. Birincisi, bu amaçla buraya gönderilen yönetici ve diğer ilgililer, Bakanlığınızın anlayışını temsil etmemektedirler. Bunun için Bakanlığınızdaki kartekslerde ölçü alınmaz. Çünkü o karteksler halk ve öğretmen düşmanı iktidarlar tarafından düzenlenmiştir.

Bize yapılan açıklamaya göre Ahlâk Dersleri Felsefe dersi öğretmenlerinin uhdesine bırakılmıştır. Bu konuda çeşitli spekülasyonlar da yapılmıştır. Lise Müdürlerinin inisiyatifinden söz edilmektedir. Bu durumun da açıklığa kavuşturulması dileğimizdir (TÖB- DER,1974, S.78, s.3).

MC' nin bir oyunu da meslek içi eğitim kurslarına katılan öğretmenler üzerinde oynanmaktadır. Kursiyerler planlı bir şekilde düzenlenmiş bulunan faşist baskı ve saldırılar sonucu tedirgin edilmekte; bayanların yatakhanelerine girilerek tehditlerle baskı altında tutulmakta, erkek öğretmenlere fiziksel saldırılar yapılmaktadır.

Atatürk Lisesinde düzenlenen modern mantık kursuna katılanlar, yapılan bu baskı ve saldırılara dayanamayarak kursu terk etmek zorunda kalmışlardır (TÖB-DER, 1977, S.147, s.2).

Öğretmenlerin yüksek öğrenim görme konusunda sorunlar yaşadıkları ve bazı hakları kullanamadıkları için mağdur edildikleri görüşü yer almaktadır:

Öğretmenlerin yüksek öğrenim yapmaları - eğitim enstitüleri hariç- olanak dışıdır.

Meslekî yönden öğretmenlerin yetiştirilip geliştirilmesi gerektiğince ele alınmamıştır. Bu durumda öğretmenler kendi kendilerini yetiştirme zorunluluğuyla baş başadırlar (Elmas, TÖB- DER, 1974, S.87, s.15).

Geçtiğimiz dönemde “boykota katıldıkları” gerekçesiyle birçok öğretmene haksızlıklar yapılmıştı. Bu haksızlıklardan biri de ilkokul öğretmeni arkadaşlarımızın eğitim enstitüsü sınavlarına alınmaması ya da eğitim enstitüsünün sınavlarını kazandıkları halde bu okullara kayıtlarının yapılmaması idi. Bu yüzden birçok meslektaşımız mağdur edilmişti. Şimdi şube ve üyelerimizden bu konuda mektuplar almaktayız. Meslektaşlarımızın isteği şudur: İlkokul öğretmenleri de eğitim enstitüsü sınavlarına girebilsinler, sınavı kazananlar kayıtlarını yapabilsinler (TÖB- DER,1974, S.70, s.9).

Eğitim Enstitülerinde ve öğretmen okullarında yaşanan sorunlar, bu okullarda meydana gelen siyasal, politik gerilimler, öğretmen yetiştirme sorununu bir açmaza sürüklediği görölmektedir. Konuyla ilgili dergide göze çarpan sorunlar şöyledir:

Bir yandan öğretmen kıyımı sürerken bir yandan da öğretmen adayı kıyımı sürmektedir. Öğretmen yetiştiren ilk öğretmen okullarından, eğitim enstitülerinden, yüksek öğretmen okullarından öğrenciler gayri ciddi nedenlerle atılmaya devam ediliyor. Okul disiplin kurullarının verdiği kararları bakanlık ağırlaştırarak onaylıyor. Ayrıca bu yıl yeni bir “usul” bulundu. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü okullara birer yazı gönderdi ve “öğretmenlik yapması tehlikeli görölenlerin listelerinin bakanlığa bildirilmesini” istedi. Bunun üzerine kimi birinci sınıfta, kimi ara sınıflara ve kimi de son sınıflarda mezuniyet sınavlarına giren kızlı-erkekli genç yaşta bir dolu öğretmen adayı okullardan atıldı (TÖB,1971, S.32, s.1).

“... öğretmen okullarına özel bir önem gösterilmiş, buraları faşistlerin birer karargahı haline getirilmiştir. Ortaöğretimde özellikle öğretmen okullarında faşist kadrolar, öğrenci üzerinde sistemli ve planlı bir kıyıma başlamışlardır. Bu kıyımda öncelik öğretmen yetiştiren okullara verilmiştir. Çünkü bu okullar öğretmen yetiştirmektedir. Eğitimin faşistleştirilmesi için gerekli elemanlar buralarda yetiştirilecektir. Önce buraları temizlemek gerekir. Bu anlayış doğrultusunda ilerici, demokrat, devrimci öğrenciler üzerinde insanlık dışı bir terör estirilmeye başlanmıştır. Gece yatakhaneler basılmış, okulda faşist yöneticilerin yönetiminde işkence odaları kurulmuştur. Öğrenciler öldüresiye dövölmüş, okulları terke zorlanmışlardır. Yaratılan bu olaylardan sonra disiplin kurulları çalıştırılmış, bu kurullar saldırganlara bir şey yapmamış, ilerici, demokrat, devrimci öğrencilere ağır cezalar vermiştir. Disiplin cezaları ile okuldan uzaklaştırılan yanı sıra binlerce öğrenci yapılan baskı ve zorbalık nedeniyle okullarını terk etmek zorunda kalmıştır (TÖB-DER,1976, S.120, s.3).

1976–1977 Öğretim Yılı Eğitim Enstitülerine Giriş Sınavlarında çeşitli yolsuzluklar yapıldı. Bu yolsuzlukların, yönetmelikleri ve yasaları hiçe sayan tutumun ana nedeni; sınavlarda, Ülkü Ocaklarına bağlı, bir siyasal partinin görüşlerini benimsemiş, ırkçı unsurların başarı kazanmış gibi gösterilmelerini sağlamaktı. Amaç bu olunca, sınavları bu amaca ulaşmak için bir araç olarak kullanmak kolaydı.

Sınava girenlerin siyasal inançlarının değişik yollardan öğrenildiği, adaylara buna göre işlem yapıldığı (ırkçı, Turancı, Ülkü Ocaklarına kayıtlı, MHP’nin dünya

görüşünü benimsemiş olduğunu çeşitli biçimlerde kanıtlayamamış bulunanların sınavlarda başarılı sayılmalarına olanak bulunmadığı) açıkça anlaşıldıktan, durum Cumhurbaşkanına somut belgelerle yansıtıldıktan ve olaya Cumhurbaşkanı el koyduktan sonra, birinci sınavları Milli Eğitim Bakanı iptal etmek zorunda kalmıştı. Ancak bu iptal olayı, kamuoyunun tepkisini ustaca yumuşatıyor, önemli bir gerçeği, sınavların iptalini gerektiren gerçek nedenleri, sınavlardaki(hukuk kurallarıyla, yasalarla ve yönetmeliklerle çelişen) tutumları, ayyuka çıkmış yolsuzlukları gizlemeyi amaçlıyordu. Milli Eğitim Bakanının sınavları iptal ederken dayanmak istediği gerekçe yudurma bir gerekçeydi: Ali Naili Erdem'e göre iptali gerektiren neden, sınav komisyonlarının 29.5.1970 gün ve 18552 sayılı Eğitim Enstitüleri Yönetmeliği'nin 15. maddesine uygun olarak kurulmadığının saptanmış bulunmasıydı (TÖB-DER,1977, S.135, s.7).

1975 yılından bu yana, Eğitim Enstitülerinde ve öğretmen yetiştiren diğer kurumlarda olup bitenler, tüm kamuoyunun bilgisi dâhilindedir.

1. MC döneminde okulların faşistler tarafından işgal edilmesi sonucunda, okullar ilerici öğrencilere kapanmıştı. Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün yokluğu nedeniyle, on binlerce Eğitim Enstitüsü öğrencisi iki yıldan bu yana okullarına gidememektedirler. Ancak okul yöneticileri ve Bakanlık, öğrencilerin bu nedenle okula gidemeyişlerini “devamsızlık” sayarak, onları devre kaybına uğratmıştı. Bunun üzerine Danıştay'da açılan davalarda, okul yönetimlerinin ve Bakanlığın bu anti-demokratik tasarrufu geri çevirmişti.

Ecevit Hükümeti döneminde Milli Eğitim Bakanı Üstündağ, okula devam edemeyen öğrenciler için yaz aylarında tamamlama kursları açılacağını ve böylece öğrencilerin zaman kayıplarını gidereceklerini belirtmişti. Ancak Ecevit Hükümeti güvenoyu alamayınca, bu uygulama yeni hükümete kaldı.

Fakat yeni Bakan, bu konuda şimdiye dek hiçbir çaba göstermemiştir. Milli Eğitim Bakanlığında eski anti-demokratik uygulama devam ettirilecek, ilerici öğrenciler de bir yıl içinde “devamsızlık” nedeniyle okullardan atılacak.

On binlerce insanın geleceği ile oynamaya hiç kimsenin, hiçbir hükümetin hakkı yoktur. Öğrencilerin okullara devamı sağlanmalı ve kayıpları giderilmelidir (TÖB-DER,1977, S.148–149, s.2).

Ortaöğretime öğretmen yetiştirme kurumu olan Eğitim Enstitülerine, iki yıldan beri özel yöntemlerle öğrenci alınıyor.

Üniversitelerarası Giriş Sınavlarında alınan puanlar esas alınarak öğrencilerin belirlenmesi yasa ve yönetmelik hükmü iken, bu konuda Danıştay'ın muhtelif kararları varken, kamuoyuna ve yasalara açıkça meydan okunarak, faşist ideolojiyi benimsemiş kişiler geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Enstitülere alınmak isteniyor.

Eğitim Enstitülerini yeni bitirmiş, stajyerliği henüz kaldırılmamış ve bu nedenle ortaokullarda bile öğretmenlik hakkını kazanamamış faşist olmaktan başka özellik taşımayan pek çok kişi, 2 yıllık Eğitim Enstitülerine öğretmen olarak atanmıştır.

Bugün, yasalara açıkça meydan okunarak, kompozisyon ve mülakat gibi subjektif sınav yöntemleri ile Eğitim Enstitülerine yeniden on binlerce faşistin öğretmen yetiştirilmek üzere alınması uygulamasına yeniden başlanıyor. Daha önce gerekçesiz kapatılan enstitülere de diğer okullarda yapılacak seçmelerle öğrenci alınacaktır. Bu uygulama doğrudan suçtur (TÖB-DER,1977, S.154, s.5).

Ülkemiz kamuoyunu son aylarda en çok kaygılandıran, uğraştıran sorunlardan biri, Eğitim Enstitülerinin karşı karşıya bırakıldıkları çözümsüzlüktür. Eğitim Enstitülerinden I. ve II. MC döneminde, yasa ve yönetmelik dışı uygulamalarla ilerici-yurtsever yönetici, öğretmen ve öğrenciler uzaklaştırılmış; bu okullar, faşist birer yuva haline getirilmiştir. Danıştay kararlarına rağmen öğrencilikle ilişkisi olmayan, faşist militanlar okullara yerleştirilmiştir.

Bütün bu uygulamaları, muhalefetteyken şiddetle eleştiren CHP, hükümet olduktan sonra, tüm dediklerini unutmuş, faşistlerle uzlaşır bir tavır takınmıştır. Bunun en açık göstergesi, Danıştay kararlarını uygulamaması ve öğrenim özgürlüğünü, can güvenliğini sağlama yönünde kalıcı adımlar atamamasıdır.

Eğitim Enstitülerinde görev almanın gerçekten fedakarlık olduğu böyle bir dönemde, ilerici-yurtsever-devrimci öğretmenler, okulların faşist işgalden kurtarılması, eğitim-öğretimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için görev almaktan kaçınmamışlardır. Polisiye önlemlerle sağlanacağı sanılan demokratik eğitim ortamı sağlanamamıştır. Kaldı ki, bu güvenlik önlemleri de hiçbir zaman, hiçbir okulda yeterli düzeye ulaşamamıştır. Buna rağmen ilerici-yurtsever öğrenciler, kışkırtmalara kapılmaksızın sabır ve cesaretle öğretimin sürmesi için mücadele etmişlerdir. Onlarca

yönetici, öğretmen ve öğrencinin faşistlerce katledilmesi, yüzlercesinin yaralanması, eğitimi sürdürme mücadelesini durduramamıştır. Ne var ki, Milli Eğitim Bakanlığı, her saldırıdan sonra, çareyi okulları kapatmakla bularak, bazı Eğitim Enstitülerini hiç açmayarak, faşistlerin isteğine boyun eğmiştir.

Öte yandan, öğretmen-öğrenci dayanışmasının sonunda faşist işgalin kırıldığı, öğrenim özgürlüğü ve can güvenliğinin sağlandığı, Eğitim Enstitülerinde ise ilerici, devrimci, demokrat yönetici ve öğretmenler, “sizin göreviniz sona ermiştir” anlayışıyla görevden alınmışlardır; gerekçe olarak da “okulların bir grubun kalesi olmaktan çıkarılıp, başka grubun kalesi yapılmayacağı” öne sürülmüştür. Gerçekte ise, Eğitim Enstitülerindeki çaba, bunların “can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün kaleleri” olması amacını taşıyordu.

Bütün bu yanlış uygulamaların sonucunda 3 Eğitim Enstitüsü aylardır hiç açılmadı; birçok Eğitim Enstitüsünde ise öğretim engellendi. Bizler, 35 Eğitim Enstitüsünün yönetici, öğretmen ve öğrenci temsilcileri olarak, eğitim-öğretimin sağlıklı olarak yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınması zorunluluğunu kamuoyuna bir kez daha duyuruyoruz (TÖB-DER,1978, S.165, s.10).

Öğretmen ve öğretmen okullarının özellikleri, yaşanan değişim ve olayların değerlendirmesi yapılmaktadır:

Öğretmenlerin bilgi aktarma uzmanlarından çok, eğitimci olmalarını sağlamak üzere öğretmen eğitiminde köklü değişimler yapılmalıdır. Öğretmenler eğitim teknolojilerinin sırtlarına yüklemiş olduğu yeni görevlere hazırlanmalıdırlar (TÖB-DER,1973, S.55, s.6).

Bugün eğitim işinde çalışan ve çok çeşitli menşelerden gelen öğretmenlerin sayısı 250 bini aşmıştır. Eğitim-öğretim alanı, ustalık ve uzmanlık isteyen bir iş alanıdır. Böyle bir alana çok değişik kaynaklardan öğretmen sağlama, mesleğimizi yozlaştırma çabalarının ilkidir. Bu durum belki de öğretmenler arasında çok önemli oranda düşünce ve davranış birliğini kuramamanın sebeplerini hazırlama amacına yöneliktir.

Günümüzde öğretmen yetiştiren kurumların hepsi, belleğe dayanan ve yararı olmayan bilgiler veren, emekçi halka yabancı davranışlar geliştiren, bilimsel gözlem, deney ve araştırmalara yer verilmeyen, işe dönük olmayan, demokratik işleyişten yoksun bir sisteme sahiptir. Buna, son yılların faşist uygulamalarını da eklediğimizde

korunç bir manzara ile karşılaşırız. Günümüzde öğretmen yetiştiren kurumların hemen hemen tamamı faşistlerin baskısı, kontrolü ya da işgali altındadır. Eğitim Enstitüsü sınavları, eğitim tarihimizde silinmesi kolay olmayan bir kara lekedir. Yasalar ve yönetmelikler bir yana itilerek, özel bir uygulama yapılmıştır. Üniversiteler arası giriş sınavlarında 150 puan alabilmiş, okuryazarlığı bile şüpheli milliyetçi gençler, 400 puanlı demokrat, ilerici, devrimci gençleri bir yarışta geri bırakmışlardır.

Öğretmen yetiştiren kurumların hemen hemen tüm yönetim ve öğretim kadroları değiştirilmiştir. Eli sopalı, bıçaklı, tabancalı milliyetçi eğitimcilere görev verilmiş, onbinlerce öğretmen adayının öğrenim ve can güvenliği hiçe sayılabilmektedir.

Önce yüksek öğretmen okulları ele geçirilmiştir. Bu okula emperyalizmin has sözcüleri, faşist kafalı öğretim üyeleri yerleştirilmiştir. Sonra aynı düzenleme Eğitim Enstitülerinin eğitim ve yönetim kadrolarında yapılmıştır. Böylece öğretmen liselerine gerekli kadrolar da yerleştirilmiş oldu. Öğretmen okullarında görevli nispeten liberal, demokrat, ilerici unsurlar temizlendi.

Emperyalizm ve faşizm bu planı günümüzde ürünlerini vermeye başlamıştır. Öğretmenlik asıl kaynaklarından kurutuluyor. Öğretmen Liselerinde artık kendine ve halka yabancı, düşünmeyen, okumayan, araştırmayan zorba(komando) öğretmen adayları yetişiyor.

Bizce her kademedede öğretmenin yetiştiği tek tip bir öğretmen okulu bulunmalıdır. Ancak ilköğretimde okul ve öğretmen sorunu halledilinceye değin, ilkokul öğretmenlerinin öğretmen meslek liselerinden yetiştirilmesini zorunlu görmekteyiz. Öğretmen Liselerinin bugün klasik liseler haline dönüştürülmüş olması, binlerce mezunun ortalıkta kalması, üzerinde önemle durulması gerekli bir konudur (TÖB-DER,1977, S.136, s.7).

Milli Eğitim Temel Kanununun yürürlüğe girmesi ve öğretmen yetiştirme konusundaki değişikliklerin ifadesi şu şekildedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 24.6.1973 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Türkiye öğretmenlerinin, tek ve en güçlü örgütü TÖB- DER olarak şu kadarını söyleyelim ki:

Milli Eğitim Temel Kanunu bir reform yasası olmak bir yana, geriye dönük bir imtiyaz yasasıdır.

İlgili yasanın öğretmen yetiştirme konusuna ilişkin maddesine yer verilmiştir:

Madde 48- Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır. Veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar veya seminerler düzenlenir.

Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır. Bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir.

Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir (TÖB- DER,1973, S.52, s.6).

TÖB-DER' in öğretmen yetiştirme konusundaki görüşlerine ilişkin TÖB-DER Genel Başkanının, dergide yazılı olarak yayınlanan radyo röportajı:

TRT Ankara Radyosu, Genel Başkanımıza öğretmenlerin sorunları ve yeni ilkokul öğretmeni yetiştirme sistemi konusunda iki soru yöneltti. TRT Radyolarında 21.11.1974 günü yayınlanan soru ve cevapları aşağıya aynen alıyoruz:

Soru: Öğretmenlerin öğrenim sırasında ve meslek hayatında karşılaştıkları sorunlar?

Cevap: Bugün öğretmen yetiştiren kurumlardaki eğitim, niteliği ve yönüyle toplumumuzun ihtiyaçlarına ters düşmektedir. Çünkü bizde somut koşullar, en çok halkın ihtiyaçlarını en ucuza karşılayacak üretim yöntemlerini gerektirmektedir. Böyle olunca eğitimin üretici, verimli olması kaçınılmazdır.

Öğrenciler, daha okula girer girmez karşılaştıkları eğitimin, kendi ana babalarının, kısaca kökenlerinin sorunlarına ve ihtiyaçlarına cevap vermediğini görmektedirler. Bu öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaşılan ilk sürtüşme etkenidir. Genel yönetimle okul yönetiminin öğrenciyle sürtüştüğü en önemli nokta da budur.

Söz konusu sürtüşmenin ortadan kaldırılması, eğitimde halka dönük yöntemlerin uygulanmasına bağlıdır. Bugünkü uygulamada ise özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda halkın ihtiyaçlarına karşı, eli sopalı, Atatürkçülüğe ve devrimciliğe düşman faşizan eğilimli idare ve öğretim, kadroları çalıştırılmaktadır. Özellikle 1965'lerden sonra bu kurumlar devrimci öğretmenlerden yoksun bırakılmıştır.

Öğretmen mesleğe girdiği andan itibaren kendisini ekonomik, sosyal siyasal ve meslekî sorunların ağır baskısı altında bulmaktadır. Bunlar aynı zamanda kendi ülkesinin, kendi toplumunun da sorunlarıdır. Bu durum öğretmeni kendi şartları içinde sosyal mücadelenin içine itmiştir. Bunun sonucu öğretmen, savunduğu kitlelerin içinde suçlu durumuna düşürülmek istenmiştir.

Bunun için öğretmenler, siyasilerin keyiflerine göre dama taşları gibi yerlerinden oynatıldılar. Kandırılmış sağcı komando ve faşist taslakları tarafından saldırıya uğratıldılar. Öğretmen toplantıları, lokalleri ve evleri basıldı. Yönetim bunlara göz yumdu. Öğretmenlerin dövülmeleri adeta teşvik edildi. Örgütlenmeleri önlendi, öğretmen örgütlerine özellikle TÖS'e, TÖB-DER' e giren öğretmenlere iyi gözle bakılmadı. Sürüm sürüm süründürüldüler. 12 Marttan sonraki meşhur balyoz hareketiyle bir gecede 3500

Öğretmen tutuklandı. Muhtıra sanki onlara verilmişti, Türkiye'yi 12 Mart ortamına sanki öğretmenler getirmişti. Oysa ülkemizi 12 Mart ortamına getirenler muhtırada belirtilmişti.

TÖB - DER, öğretmenlerin özlemlerini savunan ve onun mücadelesini veren demokratik meslek örgütüdür.

Soru: Ülkemizde yeni uygulamaya başlayan ilkökul öğretmeni yetiştirme sistemi konusunda neler düşünülüyor? Yoksa bu uygulama eksik midir, sizin fikriniz nedir?

Cevap: Öğretmen yetiştirme sistemi; genel eğitim sistemi dışında ve ondan ayrı olarak düşünülemez. Genel eğitim sistemi ise yukarıda da değindiğimiz gibi, temelden sakattır.

Biz TÖB - DER olarak Eğitim Şûrasında, temel eğitimin ülkemiz zenginlik kaynaklarıyla emeği değerlendirme doğrultusunda, çağdaş teknolojiye yaklaşımı sağlayıcı bir yörengeye oturtulması gereğini savunduk. Maddi zenginlikleri, dış ticaret ilişkileri içinde emperyalizmin yağmasına terk edilen, üretim gücü (yani teknoloji ve emek) unsurlar geri ve ilkel bir düzeyde, nakit sermayeden yoksun bir ülkenin başka türlü bir eğitim anlayışı içinde bulunması çağ dışılığın ve ülke gerçeklerine ters düşmenin kanıtlarıdır. Ancak bu eğitim anlayışı ülkemizde bu gerçeklere dayandığı ve bu gerçeklere inanan kadrolarca yürütüldüğü takdirde başarıya ulaşabilir. Önce eğitim, yukarıda savunduğumuz bu anlayışa dayandırılmamıştır. Yani eğitim, ulusal sistemini geliştirememiştir.

Durum ve anlayış bu olunca, öğretmen yetiştiren kurumlara ne kadar süre eklersek ekleyelim, eğitim bakımından olumlu bir sonuca ulaşmamız olanaksızdır.

Bakanlığın ilkökul öğretmenlerini yüksek öğrenimden geçirme kararı, uygulama olanağından yoksundur. Bakanlık şimdiden kendi çabalarıyla üniversite bitirenlere bile öğrenimlerine uygun görev verememektedir. Gene şimdiden kendi çabasıyla üniversiteler, yüksek okullar giriş sınavını kazanıp oralarda okuma hakkını elde edenlere okuyacakları olanakları sağlayamamaktadır. Okumakta direnenler öğretmenlikten ayrılmak zorunda kalmakta, sonuç olarak maddi yetersizlik yüzünden, birçok öğretmen kazandığı sınavların verdiği okuma haklarını kullanamamaktadır.

Eğitim kökten ulusal öze kavuşmadan, ulusal gerçeklerin zorunlu kıldığı temele oluşturulmadan, dış görünüşü süsleme çabaları, şimdide dek olduğu gibi gene başarısızlıkla, verimsizlikle sonuçlanacaktır. Eğitim kurumlarını bizim toplumsal, ulusal gereksinmelerimiz oluşturmalıdır. Ancak o zaman öğretmenin öğrenim süresi de daha iyi belirlenebilir.

Tüm öğretmenlerin yüksek öğrenimden geçirilmelerini biz yukarıda belirttiğimiz: eğitim anlayışı içinde savunmakta ve gerekli görmekteyiz (TÖB- DER,1974, S.86, s.9).

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinde “Öğretmen Yetiştirilmesi Sorunu” başlığında çok sayıda yazı ve makale yer almaktadır. Yaklaşık kırk altı yazı ve makalede bu sorunun derinlemesine işlendiği belirlenmiş ve kaynak olarak ele alınmıştır.

Derginin kuruluş yılı 1980 itibariyle ve öncesini teşkil eden dönemde öğretmen yetiştirme alanında birçok değişiklik ve yeni uygulamaların varlığı bilinen bir gerçektir. Özellikle öğretmen okullarının kapatılması ve sonuçları yazı ve makalelerde ağırlık taşımaktadır.

Baykal 1981 yılındaki yazısında öğretmen okullarının kapatılması ve ardından uygulanan “Hızlandırılmış Eğitim”, “Mektupla Öğretmen Yetiştirme” modellerini şöyle değerlendirmektedir:

HER MESLEĞİN (hekimliğin, hâkimliğin, mühendisliğin) OKULU OLUR DA NEDEN YARINLARIMIZIN UMUDU ÇOCUK GENÇLERİMİZİN EĞİTİMİNİ-SORUMLULUĞUNU ÜSTLENECEK BİR MESLEĞİN OKULU OLMASINDI? İşte 132 yıl önce bu gerçeğe inanan eğitimcilerimizin kurdukları bu ocaklardan yetişen kızlı, erkekli sayısız öğretmen adayı ellerindeki ulusal meşaleyi söndürmeden birbirlerine ulaştırmışlardır. Ama şimdi bu tarihsel ocaklar çıkmazlara sokulmuş, giderek söndürülmüştür birer birer.

Öğretmen Okulu Anlayışı (ruhu) Nasıl Söndürüldü?

Öğretmen Liseleri yanılığısı,

Mektupla Eğitim,

Hızlandırılmış Eğitimle öğretmen yetiştirme.

Öğretmen Okullarının "öğretmen lisesi"ne çevrilmesinin amacı, öğretmen adaylarına lise kültürü kazandırmak, bununla birlikte bunlara yüksek öğrenim yapma olanağı sağlamaktır. Ama uygulamada bu yol olumlu bir sonuç vermedi, veremezdi de. Çünkü öğretmen lisesini bitirenler, yüksek öğrenim yapamadıkları gibi öğretmen de olamadılar, açıkta, mesleksiz, işsiz kaldılar.

Öğretmen liseleri doğrudan doğruya öğretmen yetiştirme (tıbbîye, hukuk gibi) amacından saptırıldı ve bu gençler de öğretmen olamadıkları için yeni bir diplomalı işsizler sınıfı oluşturdu, bu iki.

Mektupla Eğitim: Ucuzundan eğitim olmaz, gerçekte ucuzdan hiç bir şey iyi olmaz, cılkı çıkar. Örneğin ucuzdan, ayağınıza bir ayakkabı bile alamazsınız. Ucuz ayakkabı ayağınızı vurur, yara yapar, topallatır. Mektupla eğitim kısaca budur: Ucuz eğitimidir. Mektuplar yazılacak, adaylara gönderilecek, adaylar bunları okuyacak, yılsonunda birkaç haftalık uygulama, sonra bir sınav. İşte size bir eğitim, işte size bir öğretme modeli. Buna kargalar bile güler. Ama bizim yöneticilerimiz, bizim eğitimcilerimiz BİR REFORM olarak nitelediler MEKTUPLA EĞİTİMİ. Daha doğrusu YAĞSIZ, TUZSUZ bir girişimi.

Hızlandırılmış Eğitim: Siz bir meyveyi, örneğin bir üzümü belli bir süreden önce olgunlaştırabilir, yenilecek duruma getirebilir misiniz? Yazın sıcağın yakınıyorsunuz ama bağımızda asmadaki koruklarımız kararır ve tatlılaşabilir mi bu sıcaklar olmasa? Bunun için, terlemeden hiç bir şey kazanamaz ve olgunlaşamaz âdemoğlu. Ama bizim yöneticilerimiz, bizim eğitimcilerimiz korukları tatlandırıyor, asmasından koparıyorlar bir iki haftalık ya da aylık hızlandırılmış eğitimle. Doğanın, eşyanın yapısına ters düşen, eğitim kuralları ile bağdaşmayan bir tutum ve izlenen yoldur ki ÖĞRETMENLİĞİN KUTSALLIĞI BİR YANA, TÜM NİTELİKLERİNE GÖLGE DÜŞÜRÜMÜŞ, CANINA OKUMUŞTUR.

Sorumlular: Öğretmen yetiştiren tarihi öğretmen okullarımızı tümüyle çıkmaza sokan, soysuzlaştıran sorumlular için bir genelleme yapmak gerekirse, onların tümü için "çıkarıcı, tutucu politikacılarla bunların işbirlikçisi Milli Eğitim yöneticileridir" diyebiliriz. Ama ilk kapıyı açan, 1974 yılının ikili Koalisyon Hükümetinin Millî Eğitim Bakanı olmuştur.

Yine bu uygulamalar sonucu YETERSİZ, TEK YANLI KİŞİLERİN (öğretmen ya da eğitimci diyemiyorum) ELİNE, AVINA DÜŞTÜ GELECEĞİMİZİN UMUDU GENÇ KUŞAKLARIMIZ. Bir akılsız kuyuya taş atar, kırk akıllı bunu çıkaramaz, işte size öğretmen okulları. GEL ÇIK İŞİN İÇİNDEN ŞİMDİ (Baykal, Öğretmen Dünyası,1981, S.15, s.3-4-5).

“Hızlandırılmış Eğitim” konusu öğretmen yetiştirme düzenine vurulmuş bir darbe gibidir. Mesleğin zedelenmesine ve öğretmen kalitesinin dönüşü olmayan bir çıkmaza girmesi demektir. Yalçın, 1981 yılında bu durumun meslek birliğine vereceği zarar üzerinde durmaktadır:

Son yıllarda öğretmen yetiştirme düzeni dejenere oldu. “Hızlandırılmış Eğitim” adı altında yapılan uygulama en azından meslek onuruna vurulmuş bir hançerdir.

Çeşitli yüksek okul ve fakültelerden mezun olanlar kısa bir kurs ya da birkaç dersi sınavla bitirip öğretmen olmaya hak kazanmaktadırlar. Bu kadar değişik kaynaktan gelen kişiler mesleğin gerektirdiği formasyon ve tutumu kazanmadan okullara gönderilmektedirler. Bunun sonucu, tutum ve anlayışlarda, hitap ve uygulamalarda kargaşa olmakta, başarı ve verim azalmakta, problemler sürüp gitmektedir.

Bu kadar çok parça, renk ve desenden oluşan bohça bir yana bırakılıp öğretmen yetiştirme düzenimiz sağlam ve gerçekçi kararlarla düzenlenmelidir. Her seviyedeki okul için konu alanı bilgisi yanı sıra mesleğe has formasyon kazanmış "sanatçı" öğretmenler yetiştirilmesi için önlemler alınmalıdır (Yalçın, Öğretmen Dünyası,1981, S.16, s.30).

Türkmen 1983 yılına ait makalesinde, öğretmenlik eğitiminin eksikliği ve sonuçları üzerine şunları ifade etmiştir:

(...) Ne var ki Tanrı mesleği öğretmenlik bir türlü Tanrının yüceliğine yaraşır düzeye çıkarılamamış, üstelik çeşitli olumsuz uygulamalarla öğretmenlik katledilmiştir. Atatürk'ün “Cumhurbaşkanı olmasaydım, milli eğitim bakanı olmak isterdim.” şeklindeki sözleriyle eğitim-öğretim ve öğretmenliğe verdiği değer dikkate alınmamış, öğretmen yetiştirmekte köklü ve yararlı bir sistem geliştirilmemiş, zaman zaman yapılan olumlu girişimler ise teker teker baltalanmıştır.

Eğitimini görmediği için öğretmenlik formasyonu yetersiz olan çeşitli lise çıkışlılar öğretmen olarak okullara gönderilmiş ve böylece öğretmenler arasına çelişkiler sokulmuştur.

Mektupla öğretim, televizyonla öğretim, uzaktan öğretim adı altındaki uygulamalarla öğretmenlikte gözü olmayan ama gerekince diploması olduğu için öğrenci karşısına geçmeye hak kazanmış ama ad ve soyadının baş harflerinin büyük

harfle yazılacağı kuralından habersiz Türkçe öğretmenleri ortaokullarda liselerde öğretmen olarak görevlendirilmişlerdir. (...)

Belli oranlarda öğretmenlik formasyonu vermekte olan öğretmen okulları kaldırılmış, yerine ne idüğü belirsiz, adı öğretmen lisesi olan fakat bitiren öğrenciyi öğretmen olarak kabul ettirmeyen liseler açılmıştır.

Altı ayda öğretmen yetiştiren kurslar açılmış, sonra bu süre çok uzun bulunarak bir buçuk aya indirilmiş, kimi öğrenciler bu kurslara da katılmadan sınavlara girmiş ve hatta hiç sınava girmeden diploma alan öğrencilere rastlanmıştır. Bu tür öğretmenler görev yerlerinde öğretmenliği ikinci planda, partizanlığı birinci planda ele almışlardır.

Topluluğa İstiklâl Marşının nasıl söyletileceğinin eğitimini almamış öğretmenler köylere salınarak İstiklâl Marşı söyletmeleri istenmiştir (Türkmen, Öğretmen Dünyası,1983, S.37, s.25).

Öğretmen Okullarının kapatılması, mektupla ve hızlandırılmış eğitimle öğretmen yetiştirilmesinin ardından 1982 yılına gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmen yetiştirme işini tamamen YÖK' e devretmiştir. Konuyla ilgili görüşler önemli bir yer tutmaktadır:

Darümualliminler, Köy Enstitüleri, İlk öğretmen Okulları, Eğitim Enstitüleri, Yüksek Öğretmen Okulları, Öğretmen Liseleri, Eğitim Bilimleri Fakülteleri ve nihayet YÖK, Öğretmen yetiştirme tarihimizin belli başlı kurumları. Her biri birbirinden az ya da çok farkla öğretmen yetiştirmiş okullar. Bugün ise yeni bir dönemece gelmiş bulunuyoruz. Yurdumuzda ilk kez öğretmen yetiştirme politikaları Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Üniversite'ye geçmekte, öğretmen yetiştiren okullar da YÖK denetimine girmektedir. Bu yeni statü nasıl bir işleyiş getirecektir? Daha açık bir anlatımla önümüzdeki yıllarda mesleğimiz nasıl bir öğretmen tipine daha kavuşacaktır? (...)
(Güran, Öğretmen Dünyası,1983, S.42, s.22).

Milli Eğitim Bakanlığı, her eğitim basamağı için öğretmen yetiştirme işini YÖK'e bırakmıştır. Bu demektir ki, Bakanlık, kendi kullanacağı (istihdam edeceği) yüz binlerce öğretmenin, kendi gereksinimine göre, yetiştirilme programlarını kendi düzenleyemeyecek eğitim elemanlarını kendi seçemeyecek, kendi denetleyip kendi yönetemeyecek; kendi amacına göre kendi eğitip kendi yetiştiremeyecektir. Emniyet

ve Tapu Kadastro gibi kimi genel müdürlüklerin kendi elemanlarını kendi yetiştirdikleri günümüzde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kendi öğretmenlerinin yetiştirilmesine bunca ilgisiz ve etkisiz kalmayı kabul etmesi kolayca yorumlanamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı, yüz şu kadar yıldır edinilen öğretmen yetiştirme bilgi ve deneyiminden bir çırpıda vazgeçmiş, toplumun geleceğini biçimlendirecek öğretmen yetiştirme işini, sırtından atarak varlığı ve tutumu aydın kamuoyunun bunca eleştirilerine hedef olan, sorumsuz YÖK'e bırakmıştır (Erişen, Öğretmen Dünyası,1983, S.40, s.26- 27).

(...) Bu girişim, sorunu bir ölçüde çözmeye yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Ne var ki, sorunun tümüyle çözüme kavuşturulabildiği söylenemez. Hatta bazı yönlerden öğretmen yetiştirmede 1980 öncesinden daha da kötüye gidildiği ileri sürülebilir. Eğitim Fakültelerinden yetişen "müfredat"ı hiç duymamış, "1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu"ndan haberi olmayan, günlük planın ne olduğunu bilmeyen öğretmenlerin varlığı, bu iddiayı destekleyen bazı önemli miktarlardan birkaçını oluşturmaktadır. YÖK sonrası, enstitü fakülte zıtlaşması ortadan kalktı, ama yeni bir zıtlama konusu ortaya çıktı: Eğitim Fakültesi-Fen-Edebiyat Fakültesi zıtlaması... Hatta Eğitim Fakültelerini hâlâ "Eğitim Enstitüsü" biçiminde telaffuz eden Fen-Edebiyat Fakültesi yönetici ve öğretmen üyesinin mevcut olduğu bilinmektedir (Okutan, Öğretmen Dünyası,1992,S.149, s.17-18).

Öğretmen yetiştiren kurumların YÖK'e devredilmesinin, bu sorunun çözümünde çok etkili olmadığı hatta yeni sorunları beraberinde getirdiği görülmektedir. Binbaşıoğlu, 1989 yılında bu konuya dikkat çekmektedir:

Son birkaç yıl içinde öğretmen yetiştirme problemi tekrar gündeme gelmiştir. Oysa bu konuda, 1982 yılında ülkemizde köklü değişiklikler yapılmış; Öğretmen yetiştirme sorumluluğu, Millî Eğitim Bakanlığında alınarak üniversitelere devredilmişti.

Aradan 5–6 yıl geçtikten sonra, konunun tekrar gündeme gelmesi, yetişen öğretmenlerin yeteri kadar kaliteli olmadığı gerekçesine da yanmaktadır. Bu durumda, onların da düzeltilecek yönleri olmasına rağmen, daha önce yetiştirilen öğretmenlerde ki kalitenin özlemi içine girilmiştir (Binbaşıoğlu, Öğretmen Dünyası,1989, S.117, s.23).

Dilber 2000 yılında, öğretmen yetiştirme uygulamasını süreç içinde değerlendirmektedir:

Bugün Türkiye'de öğretmen yetiştirme düzeninin Köy Öğretmen Okullarından Köy Enstitülerine, İlk öğretmen Okullarından Eğitim Enstitülerine, Yüksek Öğretmen Okullarından iki yıllık Eğitim Enstitülerine ve Eğitim Fakültelerine uzanan küçümsenemeyecek bir deneyimi vardır. Ne yazık ki, bu deneyim iyi değerlendirilerek daha nitelikli öğretmen yetiştirme düzeni yaratmak gerekirken; durum hiç de öyle olmamış. Öğretmenlik giderek halkçı nitelik yitimine uğratılmıştır. Özellikle 1970'li yıllardan sonra eğitim enstitülerinde kadrolaşan Türk - İslam Sentezci kesim, bu okullarda eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu yadsınamaz. Buna karşın şu da bir gerçekliktir ki, Cumhuriyetten günümüze öğretmen yetiştiren kaynaklar arasında, Köy Enstitüleri, İlk Öğretmen Okulları, Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okullarının, halkçı niteliklere sahip öğretmen yetiştirmede daha sonraki -özellikle bütün öğretmen yetiştiren kurumların YÖK'e devredilmesinden sonraki - dönemlere göre, gelenekselleşen işleyişlerinden kaynaklanan daha saygın bir yerleri vardır. Bunu şöyle de söyleyebiliriz. Öğretmenliğin 1973'te "özel bir ihtisas mesleği" olduğunun kabul edilmesi ve öğretmenlerin "yükseköğrenim" görmelerinin sağlanmasının başladığı yıllardan bu yana, öğretmenlik mesleği halkçı nitelik yitimine uğratılmış, kaliteli öğretmen yetiştirilemez olmuştur. Bu acı ama gerçek bir durumdur. Kuşkusuz burada sorgulanması gereken, ne mesleğin "özel bir ihtisas mesleği" olarak görülmesi, ne de bütün öğretmenlerin "yükseköğrenim" görmelerinin sağlanmasıdır. Bunlar, meslek için olması gereken zorunlu gelişmelerdir. Burada sorgulanması gereken, bu okullarda uygulanan eğitim programlarından adayların seçimine, kurumların ders araç - gereç ve kurgu donanımından bu kurumlarda görev alan öğretim üyesi kadrolarına, öğretmenlik mesleğinin sosyal ve ekonomik statü kaybına kadar çeşitlilik gösteren politikalarıdır.

Daha halkçı niteliklere sahip öğretmenlerin yetiştirildiğini savladığımız yukarıda adı geçen eğitim kurumlarında bu nasıl sağlanıyordu? Köy ilkokullarını başarıyla bitirenler arasından sınavla seçilen öğrenciler, Köy Enstitülerinde beş yıl okuyor ve o okulları kendilerine özgü yöntemleri ile yetiştirilerek öğretmen oluyorlardı. Yine, ilkokulu başarı ile bitirenler altı, ortaokulu başarı ile bitirenler üç yıl okumak üzere sınavla İlk Öğretmen Okullarına, İlk Öğretmen Okullarını başarı ile bitirenlerden sınavla Eğitim Enstitülerine; yine ilk öğretmen okullarından üstün başarılı Öğrenciler seçilerek sınavla Yüksek Öğretmen Okullarına alınarak yetiştiriliyorlardı. İlkokul, ortaokul ve liselere öğretmen yetiştiren bu kurumlara alınan öğrenciler; öğrenimleri süresince genel kültür, öğretmenlik formasyonu ve alanlarıyla ilgili bilgi, beceri, değer ve davranışlarla donatılıyorlardı. Sağlanan eğitim ortamlarında yeteri kadar uygulama da yaparak, öğretmen davranışları öğretmen adaylarında içselleşiyor, kişiliklerinin bir parçası durumuna getiriliyor, davranışa dönüştürülüyordu. Adaylara, halka hizmet etme, öğrencilerinin çıkarı için özverili olma bilinci kazandırılıyordu.

Öğretmen yetiştirme görevinin YÖK'e devredilmesinden sonraki yıllarda ise, öğretmen yetiştirmede de halkçı nitelik yitiminin en yoğun olduğu yıllar olmuştur. Mahmut Âdem bunu, "Cumhuriyet tarihinin hiçbir evresinde YÖK dönemindeki (1982 – 1999) kadar niteliksiz öğretmen yetiştirilmemiştir" sözleriyle anlatıyor. Öğretmen yetiştirme düzeni ile ilgili düşüncelerin dile getirildiği ortamlarda, "artık iyi öğretmen yetiştirilmediği" görüşlerinin oluşması da bu yılların ürünüdür. Bu saptama resmen de kabul görmüştür artık: Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü Öğretmen Yeterlilikleri Komisyon (Taslak) çalışmasında, 1985 – 1991 yıllarında ihtiyaç fazlası öğretmenin seçiminde uygulanan "Öğretmen Yeterlilik Sınavının", daha sonra "Öğretmen Yarışma ve Yerleştirme Sınavına" dönüştürülmesini, "adayların çoğu istenen puan düzeyine erişemediğinden" gerekçesine bağlamıştır. DMS - Öğretmenlik Seçme Sınavının yapılması, öğretmenlerin yetişme düzeylerine itiraz değil midir? Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu'nun, "eğitim fakültelerinin 1982 yılından itibaren öğretmen yetiştirmede nicel ve nitel olarak zorlandıklarını" söylemesi de bu gerçeğin resmen bir başka itirafıdır. (Cumhuriyet, 16 Mayıs 2000) Kamuoyunda oluşan, "artık eski öğretmenler kalmadı" düşüncesi de son 20 – 25 yılda yaygınlık kazanmıştır (Dilber, Öğretmen Dünyası, 2000, S.248, s.11-12).

Öğretmenliğin pedagojik özellikleri ve toplumsal rolleri üzerine Karadağ'ın 1993 yılına ait yazısında bazı belirlemeler göze çarpmaktadır:

Türkiye'de en kolay iş nedir?' diye sorsalar, hiç kuşkusuz yanıtı; "Köy öğretmenliği" veya başka bir deyişle "Sınıf öğretmenliği" olurdu.

Aman efendim, nasıl olur?

Bal gibi olur. Yeter ki büyüklerimiz istesin. Lise mezunlarının, bir iki ay eğitim (!) görmüş insanların, yabancı dillerin, fizikçilerin, biyologların, kimyagerlerin, edebiyatçıların, felsefe gurubu öğretmenlerinin onbeş gün eğitimden (!) geçirilerek yurdun köylerine dağıtıldığı ve bu insanların "köy öğretmenliği" veya "sınıf öğretmenliği" adına insan yetiştirdiği ülkede en kolay iştir bu.

Ne yani? Branş öğretmenleri de pedagojik formasyon almıyorlar mı?

Alıyorlar elbet.

O halde?

O haldesi var mı canım? Bu insanların kendi alanlarının yanı sıra pedagojik formasyon aldıkları inkâr edilemez. Ancak, iş bununla bitmiyor. Hani ilk okuma-yazma, hani matematik öğretimi, sosyal bilgiler, fen bilgisi? Hani resim öğretimi, müzik öğretimi, ilkyardım, toplum sağlığı? Ve hani idarecilik için almaları gereken eğitim yöneticiliği?

Hepsi bu mu?

Elbette değil. Diyelim ki onbeş günlük bu süre içinde tüm yukarıda saydığım bir takım gereklilikler verildi. Peki, ya köye gönderilen o branş öğretmenlerinin kendi psikolojik durumları? Acaba köy öğretmenliğine hazırlar mı? (Köylü olmak ne kadar bir yaşam biçimi olsa da, biçim gereklilikten doğar.) Yoksa "Biz nasıl olsa günün birinde kendi branşlarımıza döneceğiz" umudu ve bahanesiyle salt maaşlarını kurtarmak için mi yapacaklar (!) bu işi? (Aslında iş demeye dilim varmıyor köy öğretmenliğine, çünkü bu bir sanattır. Ağaç yontma, resim yapma, müzik yapma, yazı yazma sanatı değil. İnsan yetiştirme sanatı.

Diyelim ki, bu psikoloji de verildi branş öğretmenlerine. Pekiyi, ya eksik olan köylülüğü, yukarıda değindiğim gereklilik, kaç öğretmen doğumu zor olan bir kadına yardım edebilecek? Kaç öğretmen hasta köylüye iğne yapabilecek? Kaç öğretmen sınır kavgalarında iki köylünün arasına girip gerçek bir avukatlık yapabilecek? Ve yine kaç öğretmen hayvancılıkla, tarımla ilgili konularda köylüyü aydınlatıp üretimin artması yönünde çalışmalar yapabilecek?

Amma yaptın sen de ha.. Sanki Eğitim yüksek okullarından mezun köy öğretmenleri yapabiliyorlar mı yukarıdaki saydıklarımı?

Haklısın. Kaç gerçek Köy öğretmeni var ki şu ülkede?

Aaaaaah ahh! Neredesiniz ey Köy Enstitüleri? Neredesiniz Köy Enstitüleri mezunu gerçek Köy öğretmenleri? Neredesin, 'Köylü Ulusun Efendisidir.' diyen ey Atatürk (Karadağ, Öğretmen Dünyası,1993, S.158, s.19).

Öğretmen yetiştirme işinin üniversitelere devredilmesi 1996 tarihli sayıda Cahit Kavcar tarafından değerlendirilmekte, geçmişten örnekleri ve bazı önerileri dikkat çekmektedir:

“Öğretmen yetiştirmede önemli sorunlarımız olduğunu kabul etmek zorundayız. Geçmişte öğretmen okullarının yetiştirdiği öğretmenleri bugün yetiştiremiyoruz. Yeterli eğitim ortamı oluşturulmadan, tabela değiştirerek başarılı olunamayacağı açıktır. Kaliteli öğretmen yetiştirmek için gerekli alt yapıdan yoksundur fakültelerimiz. Geçmişte, mektupla

öğretmen yetiştirme gibi çok yanlış uygulamalar da oldu. Buna karşılık Köy Enstitüleri gibi olumlu örnekler de var. Köy Enstitülerini bugün yeniden açmak imkânsızdır fakat geçmişin olumlu deneyimlerinden yararlanmak gerekli.

Öğretmenliğe hak ettiği önemi vermeyen üniversitelerle karşı karşıyayız. Bazı fakültelerimizde alan bilgisi, bazı fakültelerimizde meslek bilgisi iyi verilebiliyor. Öğretim kadrolarımız yetersiz. Öncelikle nitelikli öğretmen adayları seçmemiz gerekiyor. Öğretim kurumlarımız daha sessiz yerleşim yerlerinde kurulmalıdır. Caddenin tam kenarında, gürültü içinde etkili öğretim yapılamaz. Öğrenci mevcudundaki fazlalık, çalışmalarımızın verimini azaltıyor. Üniversite sınavlarında öğretmenliği tercih edenlerin ödüllendirilmesi olumlu sonuçlar doğurmuştur. Benzer uygulamalara devam edilmelidir.” (Öğretmen Dünyası,1996, S.196, s.39-40).

Eğitim ön lisans programıyla lise mezunu olan öğretmenlere yönelik uygulama oldukça dikkat çekicidir. Uygulamaya ilişkin aksaklıklar ve öğretmenlerin yaşadığı sorunlar şöyledir:

İlkokul öğretmenlerinde bir telaş, bir koşuşturma... Yılların öğretmenleri koltuğunun altında ders kitapçıkları, Açık Öğretim Fakültesi'nin belgeleri, yeniden sınav heyecanı yaşıyorlar. Sonunda ne olacak? Kimse tam olarak açıklamıyor. Bir taraftan Bakanlığın, diğer taraftan Üniversite yetkililerinin birbiriyle çelişen açıklamaları öte yandan televizyonda sürüp giden dersler... Acaba öğretmenler bu işin sonucundan ne bekliyorlardı? Derslerin içeriklerini nasıl buluyorlar, sınavlara nasıl hazırlanıyorlar?(...) (Öğretmen Dünyası,1986, S.81, s.5).

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası öğretmenliği, yüksek öğrenim önkoşullu bir meslek olarak tanımlanmıştır

Söz konusu yasa uyarınca 1974 yılında ilk öğretmen okulları kapatılmış, yerlerine iki yıllık öğrenim süreli sınıfı öğretmeni yetiştiren eğitim enstitüleri açılmıştır. Bu uygulama,1982'ye değin sürmüştür.

2547 sayılı “Yükseköğretim Yasası”, öğretmen yetiştirme görevini üniversitelere bırakmıştır. Yasanın buyruğu gereği olarak 1982'de iki yıllık öğrenim süreli sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim enstitüleri, yine iki yıllık öğrenim süreli eğitim yüksek okullarına dönüştürülmüştür.

Bugün eğitim dizgemiz içinde öğrenimlerine göre üç tip ilkökul öğretmeni vardır: İlk öğretmen okulu çıkışlı olmayan yüksek öğrenimliler, ilk öğretmen okulu çıkışlı yüksek öğrenimliler, ilk öğretmen okulu çıkışlılar. Sayılarının 208 bin dolayında olduğu söylenen ilkökul öğretmenlerinden 133 bini ortaöğrenimlidir. Bunların ilkökul öğretmenleri içindeki oranı % 64'tür..

Bu öğretmenler, 657 sayılı yasanın getirdiği sınırlamaya göre 3. dereceden daha yukarı derecelere terfi edememektedirler. Bu tikanıklığı gidermek ve Milli Temel Yasası'nda istenenleri yerine getirmek için Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1970'ten bu

yana irili ufaklı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan ikisi önemlidir. Bunlardan ilki 1974 tarihlidir. Amaç, Ortaöğrenimli ilkokul öğretmenlerinin öğrenim eksikliklerini HİE yoluyla gidererek 657sayılı yasanın getirdiği tıkanıklığı ortadan kaldırmak, böylece birinci dereceye kadar terfi yolunu açmaktır. İkinci çalışma 1978 yılında yapılmıştır. Amaç aynıdır. “Uzaktan eğitim” tekniklerinden yararlanarak öğretmenleri meslek yönünden geliştirmek, daha ileri özlük haklarına kavuşturmaktır. Ne yazık ki, her iki çalışma da sonuçlandırılmadan hükümetler değişmiş, yerine gelen hükümetlerce çalışmalar durdurulmuştur.

Görevli üniversite, bu projeyi biçimlendirirken öğretmen yetiştirme politikalarına yön veren görüş ve yasalara ne ölçüde uymuştur? Öğretmen yetiştirme deneyimi olmayan Açık Öğretim Fakültesi, ilkokul öğretmenlerinin bilme, yapma ve tavır düzeyindeki ideal yeterliklerini ne ölçüde ortaya çıkarmıştır? Öğretim izlencesinin içeriğini oluşturan genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik derslerini neye göre hazırlamıştır? Öğretmenlerde, eğitim yüksek okullarında okutulan derslere göre ne gibi boşluklar saptanmıştır? Yüz yüze eğitim gerekli midir? Gerekliyse nasıl uygulanacaktır? Uygulamanın süreçleri, öğretim izlencesi ve ders kitapları bakımlarından değerlendirilmesi nasıl yapılacaktır? Bilmiyoruz. Bildiğimiz, ön lisans eğitimine alınan öğretmenlerden gelen olumsuz yankılardır. Öğretmenler, bu eğitimden memnun değildirler. Kendilerine, öğretmenlikte yararı olmayacak gereksiz bilgiler yüklediğinden yakınmaktadırlar. Öğretim izlencesi oluşturulurken mesleksi birikimlerinin kredilendirilmediğini söylemektedirler, “öğrenim harcı” istenmesi, aynı ve önemli bir yakınma konusudur.

Gözlemlerimizden biliyoruz ki, ortaöğrenimli öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu yükseköğretim için isteklidir. Bu istekte, terfi tıkanıklığını gidermek, “statü”sünü yükseltmek gibi güdüleyici rol oynamaktaysa da ayrıca öğretmenin kendisini yetersiz bularak yetiştirme gayreti de görülmektedir. Öğretmenin gösterdiği bu alkışlanacak isteği, ilgili Bakanlığın gösterdiğinden kuşkuluyuz. Çünkü Bakanlık, öğretmenleri, öğrenimlerini yükseltmeye, dolayısıyla kendilerini geliştirmeye yönelik hemen hiçbir özendirici getirmemekte, kolaylıklar sağlamamaktadır.

Tüm bunlara bakarak diyoruz ki, amaç, ortaöğrenimli öğretmenin birinci dereceye "kadar terfi edebilmesine olanak sağlamsa bunca eziyet, bunca masraf niye? İki satırlık bir yasa ya da KHK çıkararak sorunu çözümlenmek daha kolay değil mi?

Evet, öğretmen davranışlarında sürekli aşınma olduğunu biliyoruz, öğretmen niteliklerinin her geçen gün düştüğünü biliyoruz. Başlıca işlevi öğretmen yetiştirme olan fakülte ve yüksek okulların en düşük puanla öğrenci alan kurumlar olduğunu biliyoruz. Sınavla alınıp yatılı öğrenim gören “Öğretmen Lisesi” çıkışlı gençlerimizin öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okula alınmaması bir başka “komik” uygulamadır. Hızlandırılmış eğitimle mesleğe alınan öğretmenlerimizin yetiştirilmesi bir başka sorun olarak durmaktadır. Bu olumsuz gelişmeler karşısında ilgili Bakanlığın dişe dokunur köklü bir girişimini göremiyoruz. Alındığı söylenen önlemler geçici, yüzeysel önlemlerdir, öğretmen yetiştirme düzenimizin bozukluğundan kaynaklanan bu soruna, salt öğretmenlerin aylık derecelerini yükseltmeye yönelik bir uygulama olarak bakılmamalıdır. Öğretmenlerin tümünü içine alan, meslek içinde her türlü yükselmeye açık, bir bütünün parçaları olacak öğretim izlenceleri uygulamaya konulmalıdır (Öğretmen Dünyası, 1986, S.81, s.3-4).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisi incelendiğinde, “Öğretmen Yetiştirilmesi Sorunu”na ilişkin oldukça fazla sayıda yazı ve makaleye rastlanmıştır. Konu ile ilgili yüz on sekiz yazı ve makale olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen yetiştirme sorunu tüm detaylarıyla ele alınmıştır. Taştanoğlu, 1981 Haziran tarihli yazısında 12 Eylül öncesini değerlendirmektedir:

Öğretmen ve öğretmen yetiştirme Türkiye'mizin hayati konusudur. Türk toplumu, içten ve dıştan güzel vatanımızı parçalamak isteyen hainlerin saldırılarına yıllarca sahne olmuş, ferden insanlarımız ölüm korkuları geçirmiş... Ve nihayet Türk Ordusu şanına yakışır bir tarzda vatanını ve milletini 12 Eylül harekâtıyla hain insanların ellerinden kurtarabilmiştir. Geçirdiğimiz o sıkıntılı günleri —dışarıdakileri bırakalım— bize yaşatan kimlerdi? İnsanlardı, yani insan unsuruydu. Bu insan unsurunun içinde üzülererek söyleyeyim ki öğretmen küçümsenmeyecek bir yer işgal ediyordu. O halde; cemiyetlerin asıl mimarları, milletine ideal veren, yol gösteren, milleti kaynaştırıp birleştiren iyi öğretmen nasıl yetiştirilecektir? Önemli husus işte budur.(...) (Taştanoğlu, Çağdaş Eğitim,1981, S.57, s.24).

Kaptan, 1982 yılına ait yazısında, öğretmenlik formasyonunun önemi üzerinde durmaktadır:

Öğretmen bir karbon (kopya kâğıdı) değildir. O, bilgileri, teknik ve yöntemleri sadece uygulayan bir teknisyen de değildir. Öğretmen bilgisini bir ahenk içinde, olanaklara ve duruma en uygun biçimde uygulamak suretiyle eğitim ve öğretim işini gerçekleştiren, kendine özgü bir kişidir.

Üniversitelerde etkin olan görüş şudur ; “Bilen öğretir.” Hâlbuki bu eski ve eksik bir görüştür. Öğretmenin öğreteceği konuyu iyi bilmesi önemlidir; ancak, bu yeterli değildir. Öğretmenin, konusunu bilmesinden daha önemli olan öğretmenlik formasyonuna sahip olmasıdır. “Ben eğitim ile ilgili hiç kurs almadım, fakat görüyorsunuz ki iyi bir öğretmenim” diyen Sayın profesör haklı olabilir. Fakat aynı profesörün eğer eğitimle ilgili kurslar da almış olsa idi, daha iyi bir öğretmen olmayacağı nasıl kanıtlanabilir? (Kaptan, Çağdaş Eğitim,1982, S.65, s.8).

Savcı, 1981 yılına ait yazısında, öğretmen yetiştirme alanında, Cumhuriyetten itibaren uygulamaya konulan yöntemlere değinmektedir:

Bir zamanlar, ortaokulların birinci ve ikincileri öğretmen okullarına alınmış. Atatürk döneminde buna uyulmuş. İyi de sonuç alınmış. Gün gelmiş yöntemler sulandırılmış, bakınız nasıl bir yol izlenmiş?

Ortaokulları bitirenleri vekil öğretmen yapmışız.
Onbaşılıktan gelenleri bir kurstan geçirip, göreve sokmuşuz.
Liseyi bitirenlere, sen öğretmensin demişiz.
Ortaokul üzerine iki yıl okuyanları Öğretmen yapmışız.
Özel kurslar açmışız. Kursları bitirenlere sen öğretmensin demişiz.

Yeterlik diye bir şey tutturmuşuz, yeterlik belgesini alanları öğretmen saymışız. Başka meslekten olan eş, dost, tanıdıkları öğretmen almışız. Yedek subay öğretmenliği bulmuşuz. İki yıllık eğitim enstitüleri açmışız. Üç yıllık eğitim enstitüleri yeter demişiz. Fakülte mezunlarına sen de öğretmen olursun demişiz. Günümüz gelmiş. İşi öyle bir duruma getirmişiz ki, bugün bunun akıl vereni bile bilinemiyor.

98 günde öğretmen yetiştirmişiz.
66 günde öğretmen yetişir demişiz.
33 gün öğretmenlik için yeter ve artar bile demişiz.
13 günde öğretmen oldun demişiz.
13 günde yetişen bir bitki var mı acaba diye akla bir soru geliyor.

Bu basamaklardan öğretmen olan kişilerin bile kendilerini yetiştireceklerine, bir gün, bir iyi öğretmen olabileceklerine inanmak istiyoruz. Fakat olumsuzluğa evet diyen kişileri bağışlayamıyoruz. (...) (Savcı, Çağdaş Eğitim,1981, S.58, s.26-27).

Kaya, 1982 yılına ait yazısında öğretmen yetiştirmedeki eksiklerimizi ve yanlış uygulamaları değerlendirmektedir:

Öğretmenlik; özel bir hizmet-öncesi eğitimini gerektiren ve sürekliliği olan bir meslektir. Oysa ülkemizde, öğretmenliğin meslek sayılmadığını gösteren belirtiler çoktur, öğrenci sayısında görülen patlamalar ve siyasi etkiler, sık sık, öğretmen yetiştirme düzeninin yozlaşmasına yol açmış, öğretmen açığının değişik kaynaklardan sağlanmasını zorunlu kılmış ve öğretmenliğin niteliğini geriletmiştir. Bu uygulamalar şöylece özetlenebilir:

1. Eğitim tarihimizde, öğretmen olabilmek için, yalnızca okuma-yazma bilme koşulunun arandığı dönemler vardır. .

2 Ortaokuldan belgeliler ve ortaokul mezunları, 1950'lerde vekil öğretmen unvanıyla sınıfa sokulmuştur.

3. Bir yasayla; bu vekil öğretmenler, kısa bir kurstan sonra asil öğretmen statüsüne kavuşturulmuştur.

4. 1960'da lise mezunlarından yedek subaylık hakkı alınınca, bunlar yedek subay öğretmen yapılmış, sonra da isteyenlerin asil öğretmen olarak kaimden sağlanmışlardır.

5. Kaymakam, hükümet tabibi, jandarma komutanı gibi çeşitli meslekten olanlar her zaman öğretmen olarak ortaokul ve lise sınıflarına girebilmişlerdir.

6. 1975'den başlayarak ilköğretmen okulları klasik lise durumuna dönüştürülmüşlerdir.

7. Mektupla çeşitli branşlardan öğretmenler yetiştirilmiştir. Var olmayan temel eğitim okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan iki yıllık eğitim enstitülerine, öğrenciler bilgi, yetenek ve öğretmenliğe olan isteklerine göre değil, siyasal ve ideolojik görüşlerine göre seçilmişlerdir.

8. Öğretmen yetiştiren kurumların yönetici ve öğretmenleri, akademik yeteneklerine göre değil, partizan hesaplarla göreve getirilmiş görevden alınmışlardır.

9.Yay-Kur yoluyla binlerce öğretmen yetiştirilmiştir.

10. Üç yılı birkaç haftaya sığdırılan hızlandırılmış eğitim programlarıyla onbinlerce öğretmen yetiştirilmiştir.

Son yıllarda hiçbir yüksek öğretim, kurumuna girmeyi başaramayan lise mezunları, hiç olmazsa öğretmen olmayı denemişler ve olmuşlardır da. Öğretmenliğin böylesine ucuzlatıldığı bu curcuna arasında; bir özel dersane “doktor, mühendis olmak isterken yanlışlıkla öğretmen olmayın; gelin dershanemizden dersler alın?” biçiminde reklâm yapabilmıştır.

Hiç birimiz, tıp eğitiminden geçip diploma almamış bir doktorun masasına yatmazken, toplumun geleceğini biçimlendirecek olan yavrularımızın, mesleği öğretmenlik olmayan ya da yeterli öğretmenlik davranışı kazanmamış olan ellere bırakmakta başka deyişle toplumun geleceğini bu yeterince eğitilmemiş doktorların masasına yatırmakta sakınca görmemişiz. Oysa yetersiz bir doktor yalnızca bir hastaya, on hastaya, en fazla bin hastaya zarar verebilir. Yetersiz öğretmenin zararı ise tüm toplumu etkileyebilir, toplumdaki tüm sistemleri bozabilir. Öylede olmuştur.

Özet olarak; kendi toplumunun özelliklerini, değerlerini, uluslararası ilişkileri ve insan yetiştirme mesleğinin -öğretmenliğin- inceliklerini bilen, geniş dünya görüşüne ve hoşgörüyü sahip öğretmenler yetiştirilmelidir (Kaya, Çağdaş Eğitim,1982, S.72, s.20-21-22).

Öğretmen yetiştirme sistemimizin en çok eleştirilen uygulamaları kuşkusuz mektupla öğretmen yetiştirme ve hızlandırılmış eğitimidir. Demirtaş, 1982 yılında yayınlanan yazısında bu uygulamaları ele alınmakta ve köklü kurumlara yaklaşım biçimi değerlendirilmektedir:

Mektupla Yükseköğretim adı altında, çağın teknolojisine uygunluk gerekçesiyle Mektupla Öğretmen yetiştirme faciası sahneye konulmuştur. Son bir kaç yıl önce Hızlandırılmış Eğitim adı altında üç ay gibi kısa bir zamanda üç yıllık Eğitim Enstitüsü Diploması verilmiştir. İşin hazin tarafı, hızlandırılmış bu acayip öğretmen yetiştirmeye, adeta ideolojik kavgalara silahşor yetiştirme gayretkeşliği havası da verilmiştir. Bunların ötesinde sürdürülen, Talim ve Terbiye Kurulu ile TÜBİTAK'ın işbirliğiyle yürütülen Öğretmen Yetiştirme Projesi çalışmaları epeyce mesafe aldığı halde, siyasi iktidarların son zamanlarda kısa ömürlü olması yüzünden sonuçsuz kalmıştır.

Denilebilir ki bu kötü uygulamalar son yeni gelişmelerde menfi birer faktör olarak rol oynamıştır. Elbette bu geçmiş uygulamalardan ders alınmalıdır. Ancak 134 yıldan beri yerleşmiş bu kurumlar geçmişteki günahlarından dolayı silip atmak, akla mantığa hiçbir şekilde sığdırılmaz. Yeni kurumlar icat etmektense eskilerine çeki düzen vermek ve şimdiye kadar ki müspet gelişmeleri yeni yöntemlerle birlikte derleyip toplamak ve onları sağlıklı bir bünyeye kavuşturmak gönül mantığında daima tasvip görür (Demirtaş, Çağdaş Eğitim,1982, S.67, s.23-24).

Taştaoğlu, 1981 tarihli yazısında, öğretmen yetiştirme konusunda yaşanan aksaklıklara bir örnekle açıklama getirmektedir:

(...)Günlerden bir gün, görevli bulunduğum Rehberlik Servisinin kapısı aralandı. Çekingen, endişeli bir yüz ifade eden bir delikanlının başı görüldü, içeride diğer uzman

arkadaşlarda vardı, Nasıl olduysa bu kişi ile ben muhatap oldum. Buyurunuz içeri giriniz, veli misiniz diye sordum. Yer gösterdim oturdu. Elinde orta boyda, omuza asılabilen cinste bir çanta vardı, yorgun ve üstü basıda pek düzgün değildi. Türkçeyi de pekiyi, konuşamıyordu. Doğrusuya ilk nazarda ban bu şahsa, öğretmen ve çantasının içindeki bir şeyleri satmak için okula gelmiş gözüyle bakıyordum (okullara bal, yağ, erkek, kadın çamaşırı saat vb. şeyleri satmak, için gelen vatandaşlar vardır).

Nihayet bu delikanlının ne maksatla büromuzun kapısını açtığını öğrendik.

“Sizin okulda, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Enstitüsü mezunlarının kurasını çekiyormuş ne zaman, nerede onu öğrenmek için geldim”, dedi.

Anlaşıldı ki bu delikanlı öğretmen namzedi. Bu defa daha da ilgilendik, hal hatır sorduk ve öğrendik ki, güney Anadolu’daki bir ilimizin lisesinden 1 yıl önce mezun olmuş ve “Hızlandırılmış Eğitim Yoluyla Öğretmen Yetiştirme” programına katılarak Ege Bölgesi’ndeki üç yıllık eğitim enstitüsünün Almanca bölümünden diploma almış.

Almanca öğretmeniyim deyince bürodaki arkadaşlar birbirimizin gözlerine baktık. Zira Türkçeyi düzgün konuşmuyordu. Aklımızdan belki de Almancayı çok iyi öğrendi de Türkçeyi mi unuttu diye geçti, acaba bizimle ilk karşılaşmasının bir heyecanı veya yetiştigi bölgenin özelliğindedir diye düşündük. Ama nihayet öğretmen olmuş, eline kocaman bir diploma vermişlerdi.

Bu delikanlı öğretmeni fazla tutmamak, sorduğumuz sorularla heyecan ve çekingenliğini daha fazla artırmamak için bürodan aldım. Rehberlik görevimi yapmak için kura çekilecek salona göstermeye götürürken, koridorda konuşmamıza devam ettik.

— Almancayı iyi öğrendin mi?

— Hayır, çat pat bir şeyler biliyorum, tam öğrenemedim.

— Peki, niçin öğrenemediniz?

— Bu kadar kısa sürede öğrenemezdim.

— Şimdi ne yapacaksınız, gittiğiniz okuldaki öğrencilerin karşısında?

— Vallahi bilemiyorum hocam, ne yapacağımı, öğrenmeye çalışacağım.

Konuşmalarımız bu minval üzere devam etti ve pazar günü çekeceği kura için şanslar dileyerek öğretmen namzedini okuldan uğurladım. Uğurladım ama elimi şakağıma koyarak bir süre düşünmeye başladım.

Nereden çıkmıştı bu “Hızlandırılmış eğitim yoluyla öğretmen yetiştirmek?”

Hani, harp zamanında seferberlik ilân edilir. Ordunun subay ihtiyacını tamamlamak üzere kısa sürede cepheye subay yetiştirmek gereklidir. (2. Cihan Harbi döneminde askeri liselerde olmuştu) onun gibi bir şey miydi eğitim seferberliğimi ilan edilmişti? Hayır, hayır! Bu genç öğretmen Almanca öğrenememekte suçlu değildi. Hatta zamanın politikacıları da suçlu değildi. Adı üzerinde o politikacıydı, belki de öğretmen politikası yapıyordu. Ama ortada bir suçlu vardı. O suçlu, konuştuğu zaman mangalda kül bırakmayan büyük eğitimciler ve yöneticiler (Bürokratlar) idi.

Diyemez miydi ki o büyük eğitimciler, efendim, zat-i devletleri daha iyi bilirler. Siz gelince milli eğitime canlılık geldi. Güneş gibi bizi hem ısıttınız, hem aydınlattınız. Siz en iyi ve en doğrusunu bilirsiniz amma haddimiz olmayarak söyleyelim, “45–50 günde öğretmen yetiştirilemez.” (Taştanoğlu, Çağdaş Eğitim, 1981, S.54, s.36-37-38).

İki yıllık Eğitim Enstitüleri uygulaması, 1970’li yıllarda İlköğretmen Okullarının kapatılmasının ardından uygulanan bir öğretmen yetiştirme biçimiydi. Ancak bu uygulama beraberinde pek çok sorun getirmiş ve çokça eleştirilmiştir. 1995 yılına ait bir yazıda bu uygulama, öncesindeki uygulamalarla birlikte değerlendirilmektedir:

İki yıllık eğitim enstitüleri uygulamasının başarısızlığının üç temel nedeni vardır

1. Kapatılan ilköğretmen okulları yatılı okullar olması nedeniyle, okuma olanağı bulunmayan zeki köy çocuklarına dayanmaktaydı: Kısaca öğretmen okullarının sağlam bir hammadde kaynağı, yeni iyi bir öğrenci tabanı vardı. Oysa iki yıllık eğitim enstitüleri, üniversitelerin diğer bölümlerine giremeyen başarısız öğrencilerin meslek edinme alanı haline gelmişlerdir.

2. Türkiye’de 70’li yıllarda başlayan politik çekişme ve oluşan siyasi istikrarsızlık nedeniyle, öğretmen yetiştirmesi gereken bu kuruluşlar birer militan yuvası haline dönüşmüşlerdir.

Gerçi Cumhuriyet Dönemi’nde köy öğretmen okullarının kapatılıp köy enstitülerinin kurulması, köy enstitülerinin de kapatılıp ilköğretmen okullarının kurulması, ihtiyaca binaen; eğitim kursu mezunlarından öğretmen idadi; orta ziraat mektebi, imam hatip mektebi mezunlarından kursla öğretmen, ortaokul mezunlarından muvakkat öğretmen, lise mezunlarında yedek subay öğretmen vb. gibi istikrarsızlık örnekleri vardır. Ancak iki yıllık eğitim enstitüleri uygulaması, öğretmen yetiştirmede tam bir faciadır.

Bu dönem; geçmiş dönemlerde çocuklar ve gençlerin; "büyüyünce öğretmen olacağım" idealinin yıktığı gibi ilköğretmen okullarındaki, öğretmen adaylarının "köye meşale götüreceğim" şeklindeki heyecanını da öldürmüştür. Bu durum aynı zamanda, güncel literatürde; "bizim çocuk birşey olmadı, bari öğretmen olsaydı" ya da "öğretmen bile olamadın" gibi meslek onurunu zedeleyici ifadelerin yer almasının da nedeni olmuştur (Çağdaş Eğitim,1995, S.209, s.7-8-9-10).

Öğretmen yetiştirme konusu ile ilgili olan X. Milli Eğitim Şurası, bu konudaki sorunlarla ilgili değinmeleri içermektedir. Demir 1982 tarihli yazısında Şuraya ilişkin değerlendirmeler yapmaktadır:

23–26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanarak YENİ TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ ni görüşen X. Millî Eğitim Şûrası'ndan bir yıl sonra XI. Millî Eğitim Şûrasının toplanarak TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE ÖĞRETMENLİK sorunlarını görüşerek karara bağlayacağını öğrenmiş bulunuyoruz.

Geçmiş Millî Eğitim Şûra çalışmalarına bakıldığında: Öğretmen yetiştirme ve sorunlarının 1949 yılında toplanan dördüncü, 1962 yılında toplanan yedinci, 1974 yılında toplanan dokuzuncu ve 1981 yılında toplanan onuncu şûralarda ele alındığı görülmektedir,

Toplanacak olan XI. Millî Eğitim Şûrasının önemi ve özelliği; tüm çalışmalarını TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE ÖĞRETMENLİK sorunlarına ayırmış olmasıdır.

Millî Eğitim Temel Yasasının 43. maddesinde : “Öğretmenlik, Devletin Eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir,” hükmü yer olmaktadır.

Aynı yasanın 45. maddesinde de öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi belirtilmiştir. O halde şu husus apaçık görülmektedir ki, öğretmenlik niteliklerini taşımayan ve bu meslek için seçilerek yetiştirilmeyenlerin kurs vs seminerlerle yetiştirilerek atanmalarını düşünmek en azından yasanın bu maddelerine de ters düşmüş olacaktır.

Bütünlük ve tutarlılık ilkesini,

Ülke gerçeklerine uygunluk ilkesini,

Süreklilik ilkesini ve öğretmenin özel nitelikleri olan bir meslek oluşu ilkesini kabul etmiştir.

Ayrıca Yeni Türk Millî Eğitim sistemi kabul edilmiş ve uygulamalara aşamalı bir şekilde başlanmıştır. Sistemin kurulması ve geliştirilmesinden büyük etken uygulayacak ve geliştirecek elemanlardır. O halde getirilen sistemin geliştirilmesinde ve ülke çapında uygulanmasında en önemli etken olan öğretmeni yetiştirmek Millî Eğitim Temel Yasasının ruhuna uygun ve kalıcı olmalı, 12 Eylül öncesi durumdan kurtarılarak politik oyunlara alet edilmeyecek esaslara bağlanmalıdır.

Öğretmen yetiştirecek kurumların düşünülmesi yanında mevcut öğretmen topluluğunun da yetiştirilmesi öncelikle ele alınmalı ve bu yetiştirme bir plana bağlanmalıdır.

Bugün 519 bin kadrosu olan Bakanlığın dört yüz dokuz bin onaltısını işgal eden öğretmen topluluğunun menşei şöyledir:

Öğretmen okulu mezunları,

Köy Enstitüsü mezunları,

İlk Öğretmen Okulu mezunları,

222 sayılı yasanın geçici ikinci maddesi uyarınca kısa süreli kurslara tabi tutularak, kadroya geçirilen ortaokul, lise ve dengi okul mezunu geçici öğretmenler,

693 sayılı yasa gereğince asil öğretmenliğe geçirilen geçici öğretmenler,

285 sayılı yasa gereğince yedek subay öğretmenliğinden asil öğretmenliğe geçirilenler.

İki yıllık eğitim enstitüsü mezunu olanlar

Hızlandırılmış eğitim programları adı altında 3 ila 6 hafta için de yükseköğretim yaptırıldıkları iddia edilen binlerce öğretmen.

Mektupla öğretim yoluyla yetiştirilenler.

Akademi mezunları,

Hukuk fakültesi mezunları,

Bunlar dışında ortaokul, lise ve dengi mesleki teknik fakülte mezunu öğretmenler.

Diğer yüksek okul mezunları.

Bu kısa tablodan da anlaşıldığı gibi öğretmenlik güç bir problem haline gelmiştir (Demir, Çağdaş Eğitim, 1982, S.67, s.69-70-71).

Öğretmen yetiştirme işinin üniversitelere devredilmesi Taştanoğlu tarafından ele alınmaktadır:

Lisans + Öğretmenlik Sertifikası + Uygulama esasları belirtilmiştir ve karşımıza iki model getirmektedir. Esasen bu modellerden birincisi, Önlisans ve 4 yıllık yüksek öğretmen okulları olarak (akademik hüviyete dönüştürülmemiş olarak) uygulanmaktadır.

1974 yılında öğretmen liselerine çevrilen öğretmen okullarının klasik lise durumundan kurtarılıp öğretmen yetiştiren yüksek okullara alt yapı ve kaynaklık görevi yapacak, günümüz şartlarına uygun mesleğe yönelik bir program içerisinde düzenlenmesi en doğru yol ve milli bir hizmet olacaktır.

Bugün pek çoğumuzun yetiştiği öğretmen okullarını unutmak ve inkâr etmek mümkün değildir. O öğretmen okulları ki, öğrencilerini; “İnsana karşı muhabbetin”, “Şahsiyete karşı saygının”, “Düşünceye ve fikre karşı vicdanlılığın, adap ve erkânı bilme ve yürekte koruma olgunluğuna erişmiş, gerçek Atatürk Milliyetçisi pek çok insanlar” yetiştirmiştir. Öğretmenlik mesleğinin önem ve büyüklüğü, başka milletler tarafından da başka türlü düşünülmemiştir.

Türk Ordusuna subay ve astsubay yetiştirilen, askeri liselerin harp okullarının, harp akademilerinin özü bu anlayıştan kaynaklanmaktadır. Genellikle, herhangi bir fakülteden mezun olana muvazzaf subaylık verilip subay üniforması giydirildiği görülmemiştir. Bu dünya milletlerinde de böyledir (Taştanoğlu, Çağdaş Eğitim,1981, S.57, s.24).

Aynı konu Tekışık tarafından da değerlendirilmektedir:

İlgili komisyonların önerilerine göre, okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin hepsi, lise üzerine 4 yıllık bir yükseköğrenimle yetiştirilecek. Bu 4 yıllık öğrenimde öğretmen adaylarına, gerekli olan genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon kazandırılacaktır.

Öğretmen yetiştirmede öğrenim birliğinin sağlanması ve bütün öğretmenlerin, yükseköğrenimi görmesi, bizim bu sütunlarda yıllardan beri savunduğumuz önemli bir konu idi. Bunun gerçekleşmesine bir başlangıç olacak kararı alan XI. Millî Eğitim Şûrası üyelerine ve Millî Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam'a öğretmenlik mesleği adına teşekkürü bir borç biliriz.

Yalnız, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi konusunda bizde şu endişeler var:

1. Millî Eğitim Bakanlığı'nda şimdiye kadar öğretmen yetiştirme işiyle “Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü” uğraşmakta idi. Bakanlıktaki son merkez teşkilâtı düzenlemesinde Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü kaldırılıp, bir daire başkanlığı olarak Yüksek Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

2. Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yetiştirme işini, yem çıkan Yüksek öğretim Kanunu gereğince üniversitelere bırakmıştır.

Konusu öğretmen yetiştirme olan XI. Millî Eğitim Şûrası'nda, üniversitelerin, öğretmeni nasıl yetiştireceği konusunda hiçbir açıklama yapılmamıştır.

3. Üniversitelerin, Yeni Yüksek Öğretim Kanununun uygulanmasında ve pek çok görevleri arasında öğretmen yetiştirme işiyle ne derece ilgileneceği henüz belli değildir.

4. Öğretmen yetiştirme işinin 10–15 üniversiteye dağıtılması, pek çok görev ve yetki karışıklığını doğuracak Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen yetiştirme işini takip etmesini de zorlaştıracaktır.

öğretmen yetiştirecek 10-15 üniversite arasında işbirliği nasıl sağlanacaktır?

YÖK, yeni bir kanunun uygulanması sırasında, öğretmen yetiştirme işiyle ne dereceye kadar ilgilenecektir. YÖK'te, öğretmen yetiştirme işinin sorumluluğunu kimler taşıyacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın YÖK' te bulunan iki temsilcisi, öğretmen yetiştirme işinde gerekli olan yetki, sorumluluk ve yeterliğe sahip midir?

Öğretmen yetiştirme işi 10–15 üniversiteye dağıtılınca, bu üniversiteler, öğretmeni yetiştirecek formasyona sahip, yeteri kadar öğretim üyesi bulabilecek mi? Yoksa öğretmenlik formasyonu geri planda bırakılıp alan bilgisiyle yetinilecek ve “bilen öğretir” uygulaması mı başlayacak?

İşte bizim endişelerimiz bunlar!...

Öğretmen yetiştirme işi, milletimizin ve memleketimizin geleceği bakımından çok önemli ve hassas bir konudur.

12 Eylül 1980 den sonra, milli eğitimimizde Atatürk ilkeleri doğrultusunda yapılan ve yapılacak yeni düzenlemelerin hedefine ulaşması ve Türk millî eğitiminin amaçlarının gerçekleşmesi her şeyden önce öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin çok iyi yetiştirilmesine bağlıdır. Bu bakımdan, öğretmen yetiştirme işi sadece üniversitelere devredilip kendi hâline bırakılamaz. Bu önemli iş, Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin sıkı işbirliği halinde çok dikkatle yürütülmelidir. Bunun için :

1. Öğretmen yetiştirme işi kendisine has özel yasal hükümlere bağlanmalıdır.

2. Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtında:

a) “Öğretmen Yetiştirme Yüksek Danışma Kurulu” oluşturulmalıdır.

b) “Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü” kurulmalıdır. Hizmet Öncesi Yetiştirme ve Hizmet İçi Yetiştirme Daireleri bu Genel Müdürlüğe bağlanmalıdır.

3. Öğretmenlerin üniversitelerde nasıl yetiştirileceği konusu, üniversitelerimizin imkânları bütün boyutlarıyla bilimsel olarak araştırılmalıdır. Bu konuda hazırlanacak doküman öğretmen Yetiştirme Yüksek Danışma Kurulu'nda incelenip tartışılmalıdır.

Öğretmen yetiştirmenin esasları ve bununla ilgili kurumların nasıl çalışacağı yeni bir kanunla saptanmalıdır.

Öğretmen yetiştirecek kuruluşların ikide ne başına buyruk, ne de politik uydu olmamaları için gereken bütün önlemler alınmalıdır.

4. Öğretmen yetiştirme işi bütün üniversitelere değil en çok 3–4 üniversiteye verilmelidir.

5. Öğretmen yetiştirme işinin üniversiteye devredilmesi aceleye getirilmemeli, önceden bütün hazırlıklar tamamlanmalı; sonra kademeli bir geçiş yapılmalıdır.

6. Öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaşılan sorunlar, devamlı olarak öğretmen Yetiştirme Yüksek Danışma Kuruluna getirilip incelenmeli, tartışılmalı ve karara bağlanmalıdır (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1982, S.68, s.1-2).

Karagözoğlu 1988 yılına ait yazısında, öğretmen yetiştirme işinin üniversitelere devredilmesi konusu ile ilgili olarak Bakan H. Celal Güzel'in sözlerini aktarmaktadır:

“Bakanlığa bağlı öğretmen yetiştiren kurumların ortadan kaldırılmasıyla öğretmenlerin mesleki olarak yetiştirilmesi tamamen ortadan kalkmıştır. Oysa öğretmen yetiştirilmesi konusu, tam bir meslek eğitimiyle ilgilidir. Son altı yıllık uygulama ise iyi olmamıştır. Biz bu konuda de değişiklik yapmayı düşünüyoruz. Öğretmen yetiştiren kurumların Bakanlığa bağlanması ya da başka bir şekilde üniversite içinde kalması yararlı olacaktır. Bu nedenle, öğretmen lisesi kurulmalı ve öğretmenliğin cazip hale getirilmesi için örneğin bu okullardan sınavsız yükseköğretime devam etme olanağının sağlanması düşünülüyor.” (Karagözoğlu, Çağdaş Eğitim,1988, S.133, s.3-4).

Öğretmen yetiştirme sisteminin üniversitelere devredilmesi konusunun birçok yazı ve makalede eleştirilmektedir. Uygulamanın hedeflenen amaçlara hizmet edemediği, öğretmen niteliğini geliştiremediği gibi ideal öğretmen tipinden uzaklaştığı görülmektedir. Savcı, 1991 Nisan sayısında bu konuya dikkat çekmektedir:

(...) Öğretmenden yana olanlar, bu girişimi candan destekledi. Nitelikli öğretmenlerin çoğalacağı özlemi ile sabırla beklemeye başladı.

Aradan on yıl geçti. Bir de ne görelim?

"Öğretmen yetiştirmede Alarm Zilleri Çalıyor" muş. Bunu söyleyen, ben, sen, o gibi bir sade vatandaş değil. Bir Fakültemizin Profesörü (Savcı, Çağdaş Eğitim,1991, S.165, s.34).

1998–1999 öğretim yılında öğretmen yetiştirme konusunda yapılan yeni uygulama, Düzgün tarafından 1998 yılına ait yazısında ele alınmaktadır:

Eğitim Fakültelerindeki Yeni Düzenleme YÖK’ün kuruluşunun ardından 1982 yılında öğretmen yetiştiren tüm yüksek okullar, 150 yıllık birikim hiçe sayılarak üniversitelere bağlanmıştır.

Plansızlık, eşgüdümsüzlük, niteliksiz eğitim gibi nedenlerden dolayı bazı alanlarda öğretmen fazlası, bazı alanlarda eksigi; genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik formasyonu açısından düşük nitelikli öğretmenler yetiştirme sorunları doğmuştur.

YÖK’ün 1998–1999 öğretim yılı için Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması adı altında yaptığı yeni düzenlemeler şöyle sıralanabilir:

1- Eğitim Fakülteleri orta öğretimden çok ilköğretim ve okul öncesi öğretmeni yetiştirmeye yönlendirilecektir.

2- İlk ve ortaöğretim branş öğretmenleri birden fazla ders girecek şekilde yetiştirilecek, her öğretmenin bir ana bir yan branşı olacaktır. Türkçe / Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler / Türkçe, Matematik / Fen, Fizik /Kimya. Tarih / Coğrafya gibi.

3- Eğitim Fakültesi öğrencileri alan derslerini Fen-Edebiyat Fakültelerinden alacaktır.

4- Çeşitli fakültelerce verilen öğretmenlik sertifika programlarına son verilmiş, yerine kurulmuş veya kurulacak olan Eğitim Bilimleri Enstitülerince 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programı uygulanacaktır. Bünyesinde Eğitim Fakültesi bulunan her üniversitede Eğitim Bilimleri Enstitüsü kurulacaktır (Düzgün, Çağdaş Eğitim,1998, S.245, s.40-41).

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarıyla ilgili birçok sorun yaşanmaktadır. Yapılan hizmet içi eğitim faaliyetleri amacına ulaşmamakta ve öğretmenlere kazanım sağlamamaktadır. Hizmet içi eğitimle ilgili sorunlar, makale ve yazılarda çokça yansıtılmıştır:

(...) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda çalışan öğretmenlerin “ivedi” ve “yığınsal” biçimde hizmet, içi eğitime gereksinimleri vardır. Özellikle 1975–1980 yılları arasında mezun olan yaklaşık 120.000 öğretmenin “çok ivedi” olarak “yeniden yetiştirilmesi” gerekmektedir (...) (Açıklan, Çağdaş Eğitim,1983, S.80, s.4-5).

Tekışık, derginin değişik sayılarında, hizmet içi eğitim sorununu ele almaktadır:

Öğretmeni sadece okuldan mezun etmek ve sonra arkasını bırakmak, bütün mesleklerde olduğu gibi, öğretmenlikte de mesleğin zayıflamasına ve meslek bilgisinin zamanla yok olmasına sebep olur. Bunun için bütün öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri kaçınılmaz bir zarurettir.

Bizde hizmet içi eğitim 1960'larda başlamıştır. Bu amaçla 222 sayılı kanuna maddeler konmuş ve yönetmelikler çıkarılmıştır, öğretmeni işbaşında yetiştirme örgütü kurulmuştur. Bu kuruluş, başlangıçta kurs ve seminerler açmış ve faydalı yayınlar yapmıştır, özellikle ilköğretim müfettişleri için açılan seminerler, öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde çok yararlı olmuştur. Hizmet içi eğitim, daha sonra, böylesi bir eğitimin gerekliliğine dahi inanmamış olan kimselerin bu dairenin başına getirilmesi yüzünden, yaz aylarında, dost ve tanıdıklara deniz kenarında tatil geçirtmek ve kayırlacak kimselere harcırah vermek için açılan 10–15 günlük yetersiz seminerlere dönüşmüştür. En çok 5-6 bin kişiyi kapsayan bu göstermelik seminerler millî eğitimin bütçesinden her yıl 20-25 milyon lirayı götürmekte idi. Bu gidişin sonunda. Millî Eğitim Bakanlığına yıllık bütçesi 100 milyonu aşan Hizmet içi Eğitim Dairesi, 20 yıldan beri, geniş çapta bir öğretmen topluluğunun yetişmesini sağlayamıyoruz ve hizmet içi eğitim de, diğer birçok konularda olduğu gibi, sadece kanun ve yönetmeliklerin maddeleri arasında kalmıştır.

Yıllık bütçesi 100 milyonu aşan bu Hizmet İçi Eğitim Dairesi'nin yılın birkaç ayını 10–15 günlük göstermelik kurslarla geçiştirdikten sonra yılın geri kalan 10–11 ayında ne işle meşgul olduğunu merak ettik. Bu dairenin, öğretmenlerin hizmet içinde yetişmelerine yardımcı olacak bir broşür” çıkardığını ya da iki sayfalık bir bülten yayınladığını biz göremedik. Görenler varsa söylesin..

12 Eylül Harekâtından sonra, milli eğitimde yeni düzenleme çabaları başlayınca, Hizmet içi Eğitim Dairesi'nin öğretmenleri hizmet içinde yetiştirilmek için ne gibi yeni bir hamle ile ortaya çıkacağını merakla bekledik. Bir de baktık ki, eskiden yapılan 10 – 15 günlük yetersiz seminerler yine sahneye çıktı.

Hizmet İçi eğitim dairesinin bu gidişi ve yılda bir defa gelişi güzel açtığı 10–15 günlük göstermelik kurslarla Türkiye'de 400 000 öğretmenin hizmet içi eğitimi sağlanamaz, öğretmenlerin hizmet içi eğitiminin plansız, programsız çalışmalarından kurtarılıp dahi kısa zamanda ve daha etkili biçimde gerçekleştirilmesi gerekir. (Tekişik, Çağdaş Eğitim,1982, S.67, s.21–22)

Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin, hizmet öncesi eğitimini 2547 sayılı kanun ve 41 sayılı, kararname gereğince üniversitelere devretmiş ve merkez örgütünün yeni düzenlenmesinde de, 1960 yılında çıkarılan 7439 sayılı kanunla kurulmuş olan “Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü”nü kaldırarak öğretmen yetiştirme gibi önemli bir sorumluluğu üzerinden atmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, merkez örgütünün yeni düzenlenmesinde, “Çıraklık Eğitimi” için, bir genel müdürlük kurulurken, öğretmenlerin “Hizmet İçi Eğitim Genel Müdürlüğü”nü bir daire durumuna getirmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, İstanbul, Mersin, Gaziantep, Isparta, Adana ve Yozgat illerinde olmak üzere 7 Hizmet İçi Eğitim Merkezi kurmuştur.

1983 malî yılı bütçesinde, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi için 500 milyon lira ödenek ayrılmıştır. Hizmet içi eğitimine ilk defa bu kadar çok ödenek ayrılması memnuniyet verici bir durumdur.

Millî Eğitim Bakanlığı, geçmiş yıllarda, 2–5 derecede bulunan 15 000 ilkökul öğretmenin, iki yıllık eğitim enstitüsü seviyesinde yüksek öğrenimlerini tamamlamak için bir girişimde bulunmuştu. 1978 yılında 15 bin ilkökul öğretmeni, 1 500 er lira kayıt ve not ücreti ödeyerek Açık Yüksek öğretime kaydını yaptırmıştı. Millî Eğitim Bakanlığı, bu öğretmenleri, Açık Yükseköğretim yardımıyla hizmet içinde yetiştirecek, onlara muntazam ders notları gönderecek ve bu öğretmenler sınavlara girerek, yüksek öğrenimlerini tamamlayacaklardı.

Bu öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesi için şimdiye kadar; Millî Eğitim Bakanlığı'nda hiçbir faaliyet görülmemiş ve ders notları da 4 yıl gibi uzun bir süre geçtiği halde hazırlanmadığı için öğretmenler toplanan 1 500 er lira iade edilmeye başlanmıştır. Bakanlığın bu ilgisizliğine rağmen, kendilerini yetiştirmeye azmeden 15 000 öğretmen 1982 yılında eğitim enstitüsü sınavlarına girmeye başlamıştır.

Şimdi bu öğretmenler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgisizliğinden, ders programı yokluğundan, yararlanılacak kaynak kitap bulamadıklarından, sınavların plansız ve programsız olmasından, bir günde üç dersten sınava alındıklarından, binlerce öğretmenin bir okulda sınava sokulmasından, sınavlarda karşılaştıkları onur kırıcı durumlardan ve sorunlarını Millî Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam'a anlatmak için Bakanlığa heyet halinde geldiklerinde, Bakanla görüşürülmediklerinden son derece şikâyetçiler.Bu öğretmenler şuanda Milli Eğitim Bakanlığı'nın depolarında çürümeye terk edilen kitap ve diğer yazılı kaynaklardan yararlanmak istiyorlar da, bunları dahi ele geçiremiyorlar.

Kendilerini hizmet içinde yetiştirmek için çırpınan bu 15 000 öğrenmenden 6 400'ü karşılaştıkları engeller ve Millî Eğitim Bakanlığının ilgisizliği yüzünden, daha başlangıçta sınavları terk etmiştir. Şimdi 3 600 öğretmen bütün engelleri aşarak eğitim enstitüsünden mezun olmak için mücadele vermektedir, işte bu öğretmenler kendilerine bir de ad takmışlar. “Dertli Öğretmen Öğrenciler” Bu dertli öğretmenler, şu anda öğretmen yetiştiren kuruluşlarla birlikte YÖK'e (üniversitelere) devredilmiştir. Kim bilir

bundan sonra, kendilerini hizmet içinde yetiştirmek için daha ne çileler çekecekler... Bilinmez...

Dertli öğretmen öğrenciler, bütün bu sıkıntıları bir üst dereceye yükselmek için çekiyorlar. Bakanlığın bu dereceyi de vermeyeceğini söylenmektedir. Bu haber ise, öğretmenlerin moralini büsbütün bozmaktadır.

Öğretmen okulları ve Hizmet içi Eğitim Genel Müdürlüklerini kaldırıp, etkisiz ve yetkisiz birer daire haline sokmazlardı.. Çıraklık eğitimi için Bakanlıkta bir danışma kurulu oluşturulurken, öğretmen eğitimi için de bir danışma kurulu kurulurdu,

Öğretmen yetiştirme gibi önemli bir iş, sekiz-on üniversiteye dağıtılmaz, bir iki üniversitenin sorumluluğunda toplanırdı.

Kapatılan öğretmen okulları ve eğitim enstitülerinin, hemen her ilde bulunan bina ve tesisleri başka kuruluşlara dağıtmazdı. Bu tesisler 657 sayılı kanununun 214–216. maddeleri hükmüne ve XI. Millî Eğitim Şûrası kararlarına göre “Hizmet içi Eğitim Merkezleri”ne dönüştürüldü, özellikle Ankara Eğitim Enstitüsü binaları, Anadolu Lisesinin 1140 öğrencisine verilmeyip başkentte Türkiye için örnek bir hizmet içi eğitim merkezi haline getirilir ve 1978 yılından beri kendilerini hizmet içinde yetiştirmek için çırpman ve bugün ortalıkta sahipsiz kalan 15 000 ilköğretim öğretmenin hizmetine tahsis edilirdi.

Hizmet içi eğitim dairesinde, güçlü bir kadro oluşturulup bu eğitim, yılın 12 ayında öğretmenin ayağına götürülürdü.

Ve 1983 Hizmet içi Eğitim Programında, 142 kurstan ilköğretime 3 kurs ayrılmazdı. 200 bine yakın ilköğretim öğretmenin sadece 0 öğretmen hizmet içi eğitimine çağrılmazdı.

Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri sadece üniversitelere devredilip kendi haline bırakılamaz. Öğretmen yetiştirme işi Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin sıkı işbirliği halinde çok dikkatle yürütülmelidir.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtında,

a) “Öğretmen Yetiştirme Yüksek Danışma Kurulu” oluşturulmalıdır

b) “Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü” kurulmalıdır. Hizmet Öncesi Yetiştirme ve Hizmet içi Yetiştirme Daireleri bu genel müdürlüğe bağlanmalıdır. Bu daireler, hizmetlerini en iyi biçimde gerçekleştirecek kadrolara kavuşturulmalıdır.

- 1978 yılından beri hizmet içinde yetişmeyi arzu eden ve bunun için an 15 000 dertli öğretmene Millî Eğitim Bakanlığı acilen sahip çıkmalıdır. Bu öğretmenlerin karşılaştığı güçlükler ortadan kaldırılmalıdır. Bunlar için, hizmet içi eğitim merkezlerinde yetiştirici kurs ve seminerler açılmalı, gerekli olan yazılı kaynak ve kitaplar sağlanmalıdır.
- Hizmet içi Eğitim Dairesi'nde işler 400 000 öğretmenin hizmet içi eğitimini en kısa zamanda ve en ekonomik şekilde sağlayacak ve yılın12 ayında uygulanacak şekilde planlanmalıdır.
- 657. Sayılı Kanunda yapılacak bir değişiklikle, terfi için hizmet içinde yetişme kurslarına katılma ve başarılı olma şartı ve mecburiyeti getirilmelidir.
- Öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesinde Bakanlık ve İlköğretim Müfettişlerinin rolü çok büyüktür. Bu balamdan müfettişlerin de devamlı meslek içinde yetişmeleri sağlanmalıdır;
- Öğretmen yetiştiren kurumların programlarına “hizmet içi eğitimi dersleri” konmalıdır. Öğretmen adayları, bu derslerde, ilerde kendilerini hizmet içinde nasıl yetiştireceklerini öğrenmelidirler.
- Hizmet içi eğitiminde tüm çalışmaların odak noktası öğretmenin çalıştığı okul ve derslik olmalıdır. Çünkü yapılan her şeyin uygulama alanı orasıdır. Bu bakımdan hizmet içi eğitim, okullara ve dersanelere ulaşmalı, orada görülüp değerlendirilmelidir.

- Öğretmenlerin, hizmet içi eğitim kursu ve seminerlerinden aldığı-başarı belgelerinin kredilendirilmeleri ve bu kredilerin terfilerde, meslekte ilerlemede ölçü olması sağlanmalıdır (Tekışık, 1983a, 1983b, 1984).

Öğretmen yetiştirmede adayların nitelik sorunuyla ilgili Tekışık'ın görüşleri 1984 yılındaki yazısında şöyle ifade edilmektedir.

Millî Savunmada, orduya subay yetiştirmek için Harp Okulları kurulmuştur. Bu okullara öğrenci hazırlanması için Askeri Liseler açılmıştır. Ortaokulları bitiren öğrenciler bazı özel şartlar aranarak imtihanla askeri liselere alınırlar. Askeri liseleri bitiren öğrenciler otomatikman Harp Okullarına devam ederler. Yani Harp Okullarına kaynaklık eden Askeri liseler vardır. Askeri liseler Harp Okullarının ihtiyacını karşılayamazsa, lise fen kolunu haziran döneminde bitirmiş olan öğrencilerden özel imtihanların Harp Okullarına öğrenci alınır. Yani, liselerden Harp Okullarına alınacak öğrenciler, üniversite seçme imtihanlarında aldıkları puanlara göre değil. Harp Okullarında yapılacak özel imtihanlarda gösterdikleri başarıya göre alınır. Millî Savunmada hal böyle iken milli eğitimde, bütün çocuklarımızın ve memleketin kaderini tayin edecek öğretmenleri yetiştiren eğitim yüksek okullarına hiçbir yüksek okula girememiş olan ve üniversite seçme imtihanlarında en düşük puan alan ve bu nedenle sokakta dolaşan lise mezunlarını alıyoruz. Ondan sonra da kalkıp öğretmenler şöyle, öğretmenler böyle, okullarımız perişan, öğrenciler birbirini öldürüyor, devlet tahrip ediliyor, diyoruz (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1984, S.85, s.1).

Ziraat Fakültesi 12 Bölüm, Eğitim Fakültesi 1 Bölüm olunca bitki yetiştirmenin, insan yetiştirmekten daha önemli olduğu izlenimi uyanmaktadır. İnsan yetiştirme işine bitki yetiştirmekten daha önde yer verilmelidir (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1982, S.67, s.22).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisinde öğretmenlerin yetiştirilmesi sorununu içeren makale ve yazılar yer almaktadır. Usta, 1985 tarihli yazısında öğretmen eğitiminin gerçekleştirilmesinde göz önüne alınması gereken noktalara işaret etmektedir:

Nitelikli insan, kaliteli eğitimle yetişir. Kaliteli eğitim nitelikli öğretmenle yapılabilir. İnsan yetiştirme mesleği olan öğretmenlik, mesleklerin en zorudur. Bu meslek, kendi eğitim ortamında; yaparak ve yaşayarak kazanılır. Tarifile, tanımla, mektupla ve çok çeşitli kaynaklardan kalifiye öğretmen yetiştirilemez. Öğretmen olarak yetiştirilecekler, mesleğin özelliği gereği isteklilerden ortaöğretim seviyesinde bir yaşta

eğitilmeye başlanılmalıdır. Öğretmenlik gönül işidir; her şeyden önce gönüllülük ister. Öğretmeni yetiştirenler öğretmenlik için yetişenler, istenilen kaliteyi tutturabilmek için kendi eğitim ortamında fedakârane çalışmak zorundadır (Usta, Milli Eğitim,1985, S.66, s.52).

1970–1980 yılları arası öğretmen yetiştirme konusu süreç içinde ele alınmaktadır:

Bu dönemin başlarında iktidara gelen Birinci Nihat Erim Hükümetinin (26.3.1971 – 11.2.1972) programında öğrenci artışını karşılayacak sayıda "Atatürk Ülküsüne bağlı" öğretmen yetiştirileceğinden, öğretmenlik mesleğinin daha çekici kılınması için çözüm bekleyen sorunların ele alınacağından söz ediliyor, "öğretmenlerin görevlerini huzur ve güven içinde yapabilmelerini sağlamak üzere her türlü tedbir alınacak ve çalışma güvenliğinin sarsılmasına izin verilmeyecektir" deniliyordu.

Bir yıl kadar iktidarda katan Ferit Melen Hükümetinin (22.5.1972 – 15.4.1973) öğretmenlerin eğitimi konusuna değişik bir açıdan eğildiği, öğretmenlerin yurttaşlara belirli davranışlar kazandıracak güç ve nitelikte yetiştirilmesine önem vermek istediği görülmektedir. Hükümet programında konu şöyle ortaya konuyordu: "Bütün eğitim kademelerinde uygulanacak programlar, Atatürk İlkelerine, laik ve sosyal devlet esaslarına, hür ve demokratik düzene "yürekten inanmış, millî bir renk ve heyecan taşıyan vatandaşlar yetiştirecek şekilde değiştirilecektir.... Bu amaca varmak için işe her derecedeki okullara öğretmen yetiştiren kurumlardan başlamak zorunluluğuna inanıyoruz".

1973–78 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında öğretmen yetiştirme alanında sosyal amaçların çok gerisinde kaldığı rakamlarla açıklandıktan sonra öğretmenlerin dağılımında denge kurulamadığı, yeni ihtiyaçları karşılayacak biçimde bir hizmet - içi eğitim düzeni sağlanamadığı, öğretmen - öğrenci oranlarında ilk ve yüksek öğretimde bir ölçüde iyileşme görülmekle birlikte orta eğitimde bu oranın yüksek düzeyde kaldığı ileri sürülüyordu. Plan'da yeniden düzenlenen sistem içinde hızla temel eğitimin gerektirdiği nitelik ve nicelikte sınıf ve dal öğretmeni yetiştirileceği belirtiliyor, ayrıca ilköğretmen okullarının bu plan döneminde de temeleğitime sınıf öğretmeni yetiştirmeye devam edecekleri, temeleğitimin ikinci devresi için duyulan dal öğretmeni ihtiyacının mevcut ilkökul öğretmenlerinin kısa süreli bir eğitimden geçirilmesi yoluyla karşılanacağını ileri sürüyordu.

24 Haziran - 4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrasında da öğretmen eğitimiyle ilgili bazı hususlara değinildiği görülmektedir. Şûrayı açış konuşmasında Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ, 1975–1976 eğitim yılından itibaren, ilkökul öğretmenlerinin de lise üstünde iki yıllık bir yüksek eğitimle yetiştirileceğini açıklamış, mevcut öğretmenlerin mektupla eğitim, yaz okulları ve hizmet - içi eğitim gibi yöntemlerle daha ileri düzeyde bir eğitimden geçirileceklerini söylemiştir. Şûrada öğretmen yetiştiren kurumların Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan esaslara ve çıkarılması öngörülen Yüksek Okullar Yasasına göre yeniden düzenlenmesi de kararlaştırılmıştır. Şûrada yapılan tartışmalarda ve varılan sonuçlar arasında millî eğitimde başarının "her türlü eğitim ve öğretim çalışmalarının odak noktasını oluşturan öğretmen" in "huzur ve güvenlik içinde" görev yapmasına bağlı olduğu da belirtilmişti. 1970'li yıllarda hemen hemen bütün iktidarların öğretmenlerin huzur ve güvenlik içinde görev yapmalarını sağlamayı başlıca eğitim sorunlarından biri olarak görmeleri ve bu konuda vaatte bulunmaları dikkate değer bir husustur.

1970–1980 yılları arasında sık sık değişen hükümetler, öğretmen yetiştirme konusunu ileriye dönük, uzun süreli ve kapsamlı biçimde ele almaktan çok, bir bölümü daha önceleri ileri sürülen önerileri de tekrarlamakla yetinmişlerdir. Örneğin, İrmak Hükümetinin (17.11.1974 – 31.3.1975) programında "ülkemin her köşesinde çeşitli güçlülere göğüs gererek büyük fedakârlıklarla görev yapan öğretmenler" in maddî ve

manevî sorunlarını çözmeye, meslek içinde yetişmelerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartları yaratmaya çaba gösterileceği ileri sürülmekte idi.

Irmak Hükümetinin hemen ardından iktidara gelen Dördüncü Demirel Hükümetinin (31.3.1975–21.6.1977) programında da öğretmen yetiştirmeyle ilgili olarak şu sözler bulunmakta idi: "Eğitimde metot ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek, feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir. "İkinci ve Üçüncü Ecevit Hükümetlerinin (26.6.1977 -21.7.1977 ve 5.1.1978 – 16.10.1979) programlarında ise, "öğretmenlerin manevî ve maddî huzur içinde çalışabilmeleri güvence altına alınacak, kendilerini sürekli yenileyebilmeleri kolaylaştırılacaktır" denilmekte idi.

İlk ve orta dereceli okul programlarına konulan ahlak dersleri gerek ilgililer arasında gerek kamuoyunda uzun bir süre tartışma konusu olmuştur. Bazı çevreler bu dersin içeriğinden yöntemine, ayrılan saatlerin sayısından onu okutacak öğretmenlerin kaynağına ve niteliğine kadar birçok hususlarda yanlı ve tek yönlü bir tutum içine girmişlerdir. İktidara gelen hükümetler de çeşitli eğitim sorunları arasında bu konuya pek önem vermişler ve öğretmen eğitimi ve istihdamını ilgilendiren birtakım kararlara yönelmişlerdir. Örneğin Dördüncü Demirel Hükümetinin (21.7.1977–5.1.1978) programında ahlak derslerinin "gayesine uygun ve millî ahlak esaslarına göre düzenleneceği" belirtildikten sonra bu derslerin öncelikle İlahiyat Fakültesi, İslamî İlimler Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüleri ve İmam - Hatip Okulları mezunlarınca okutulacağı belirtilmiştir. Böylece ilk ve orta eğitim programlarında yer alan diğer genel kültür derslerinden hiç de ayrıcalığı olmaması gereken bir dersin öğretmenliği için mevcut öğretmen kaynaklarına yeni fakülteler ve okullar eklenmiştir.

1979–1983 yıllarını kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında öğretmen yetiştirme ve istihdamı ile ilgili ilke ve politikaların şöyle tespit edildiği görülmektedir:

a. Tüm öğretmenlerin yüksek öğrenim kurumlarında yetiştirilmesi esastır. Ancak öğretmen yetiştiren yüksek okulların asıl kaynağı öğretmen liseleri olacaktır. Öğretmen liselerini bitirenler doğrudan iki yıl daha öğrenim görerek ilkokul öğretmeni olacaktır. Öğretmen Lisesi mezunları diğer yükseköğretim kurumlarına da girebileceklerdir.

b. Eğitim enstitülerinde oluşturulan kapasite dikkate alınarak farklı eğitim kademelerinin öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek esnek bir öğretmen yetiştirme sistemi geliştirilecek ve fazla kapasitenin diğer eğitim amaçlarına uygun olarak kullanımı sağlanacaktır.

c. Öğretmenlerin eğitim sürecine daha verimli bir biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlamak, öğretmenlik mesleğine katılımı özendirmek amacıyla istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve özellikle meslekî bilgi birikimlerini sürekli olarak yenileyebilmeleri sağlanacaktır.

ç. Meslekî - Teknik eğitimdeki öğretmen darboğazını gidermek için bu alana öğretmen yetiştiren kaynaklar çoğaltılacak ve güçlendirilecektir. Bu amaçla teknik-eğitim yapan yükseköğretim kurumlarından ve endüstride çalışan çeşitli düzeylerdeki teknik elemanlardan yararlanılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

d. Teknik liselerdeki meslek dersi öğretmenlerinin görevlerini eğitim sistemi içerisinde sürdürebilmelerini sağlayacak bir ücret sistemi geliştirilecektir (Millî Eğitim,1982, S.58, s.26-27-28).

Günümüze kadar yetiştirme yönünden çeşitli aşamalardan geçen öğretmenlik mesleği için yasalarda her ne kadar öğretmenlik, "Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" dir denilmekte ise de halen yurdumuzda meslek olmanın özelliklerine tam olarak sahip olduğunu iddia etmek oldukça güçtür. "Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve

pedagojik formasyon ile sağlanır" denildiği halde, yelerince meslek formasyonu kazanmamış, bu amaçla eğitim görmemiş, çeşitli kaynaklardan gelen pek çok kişinin öğretmen olarak görev yaptığı bilinen bir gerçektir.

Artık öğretmen yetiştirmenin politikasının saptanması, temel ilkelerin belirlenmesi, sorunu sistem, bütünlüğü içinde yaklaşılarak somut yetiştirme koşullarının hazırlanması zamanı gelmiş bulunmaktadır. Nitekim günümüz yönetimi bu anlayış içinde konuyu ele almış, bir plan çerçevesinde çalışmalar başlatılmıştır. 10 ncu Milli Eğitim Şurası çalışmaları sırasında öğretmen yetiştirme sorununa da eğilinmiş, bir çalışma grubu oluşturularak geniş bir perspektif içerisinde konu incelenmiş ve öneriler getirilmiştir.

Mesleki ve Teknik Öğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar dışında halen Temel Eğitim İkinci Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarına dal öğretmeni yetiştiren (10) Yüksek Öğretmen Okulu ve sınıf öğretmeni yetiştiren (17) Eğitim Enstitüsü bulunmaktadır. Ayrıca (5) sabit "Öğretmeni Yetiştirme Merkezi" ile 12 Eğitim Enstitüsünde, son yıllarda hızlandırılmış programlardan mezun olan ve yetişmeleri yeterli görülmeyen ilkokul öğretmenleri için 6. şar aylık kurslar açılmış bulunmaktadır. Öte yandan, yüksek öğrenim görmemiş ilkokul öğretmenlerine yüksek öğrenim imkânı sağlamak amacıyla "Tamamlama Programları" adı altında İki Yıllık Eğitim Enstitülerini dışardan bitirme olanağı sağlanmıştır. Önceki yıllarda başvuruda bulunan ancak, bilinen nedenlerle uygulanamayan projenin 1981–1982 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulması için çalışmalar sürdürülmektedir (Şahin, Milli Eğitim, 1981, S.55, s.34).

Nitelikli öğretmen yetiştirme sorunuyla ilgili Usta'nın 1985 yılına ait yazısında işaret edilen öneriler şöyledir:

Eğitimde kaliteyi olumlu yönde etkileyen çeşitli faktörlerin başında gelen öğretmenin yetiştirilmesi, meslek hayatında verimliliğini devam ettirebilmesi, toplumdaki yerini daha da güçlendirebilmesi için, bugüne kadar yapılanlara ek olarak neler yapılabileceği ele alınabilir.

Daha nitelikli öğretmen yetiştirilmesi:

a. Öğretmen Liselerinin yeniden disipline edilerek yatılı statüsü ile öğretmen yetiştiren

yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlanabilir.

b. Üniversitelerden biri öğretmen yetiştiren üniversite - Öğretmen Üniversitesi haline

getirilebilir ve öğretmen yetiştiren bütün yüksek öğretim kurumları bu üniversiteye

bağlanabilir. Bu olmadığı takdirde ayrı bir öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumunun kurulması da düşünülebilir. (Yüksek öğretmen okullarının benzeri.)

c. Öğretmen Liselerinde başarılı olan öğrencilerin, kabiliyetleri doğrultusunda öğretmenlik için devlet hesabına öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına yerleştirilebilir.

d. Öğretmen olmak üzere yüksek öğrenim yapan öğrenciler için üniversite veya fakültelerin bulunduğu şehirlerde, öğretmen evleri paralelinde öğrenci yurtları ve diğer eğitim tesisleri açılabilir.

Öğretmenin, meslek hayatı boyunca çağdaş bilim ve teknolojinin getirdiği yeniliklerle sürekli donatılması ve meslek içinde verimliliğini sürdürmesi:

a. Yaz tatillerinde yapılan kısa süreli hizmet içi eğitimi kursları yerine; öğretim yılı içinde ve branşın özelliğine göre belirlenen 4-8 aylık gibi uzun süreli kurslar düzenlenebilir.

b. Bu kurslarda öğretmen yetiştiren kurumların öğretim üyeleri, alanında tecrübeli öğretmenler ile uygulamalı branşlar için de mutlaka alanında fiilen çalışan meslek mensupları görevlendirilebilir.

c. Eğitimde idareciliğin, deneme-yanılma metoduna dayanan, böylece el yordamı ile yürütülen işler cümlesinden kurtarılması için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak Millî Eğitimin her kademesi için idareciler yetiştirilebilir.

d. Öğretmenlerin bilgi seviyesini devamlı olarak artırmak ve yenilemek; meslekteki gelişmelerini sağlamak için televizyonda eğitim kanalı açılabilir; modern eğitim araç-gereçleriyle, meslekî yayınlarla takviye edilebilir (Usta, Millî Eğitim,1985, S.66, s.52-53).

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi konusu öğretmen yetiştirilmesi sorununda önemli bir yere sahiptir. Bu konu ile ilgili öneriler yer almaktadır:

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumumuzun ihtiyaç ve imkânlarına uygun nitelikte öğretmenler yetiştirebilecek bir düzeye getirilmelidir.

Öğretmen adaylarının yetiştirilme programlarında, uygulama faaliyetlerine özel bir önem ve yer verilmeli; stajyerlik döneminde öğretmenlerin yetişmelerini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.

Öğretmenlerin hizmet içinde sürekli yetişmelerine ve kendilerini yenilemelerine imkân verilmeli, bu amaçla kendilerine mesleki dergi ve kitaplar sağlanabilmeli; hizmet içi eğitim programları, ihtiyaçlara dayandırılmalı; sürekli olarak düzenlenmelidir.

Hizmet içi eğitim programlarını başaran öğretmenlerin bu başarıları, terfi, üst göreve atanma v.b. biçiminde değerlendirilmeli; ayrıca, bu eğitime kredi verilerek, bunlar zamanla bir sertifikaya dönüştürülebilmeli ve bu krediler belli ölçütlere göre üst öğretime transfer edilebilmelidir (Milli Eğitim, S.58, s.95).

Öğretmen yetiştirme programları ve uygulamasında yaşanan aksaklıklar 1982 yılına ait bir yazıda yer almaktadır:

Değişik eğitim kademe ve tiplerine çok değişik kurumlardan değişik programlarla değişik sürelerde öğretmen yetiştirmektedir.

Mevcut öğretmen yetiştirme programları Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde yer alan yatay ve dikey geçişlere olanak verecek biçimde düzenlenmiştir.

X. Millî Eğitim Şûrası eğitim programlarında bütünleşmeyi esas kabul etmiştir. Oysa mevcut öğretmen yetiştiren kurum programlarında bir bütünleşmeden çok bir

Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır.

Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinde ne gibi ek nitelikler aranacağı, bu öğretmenlerin öğrenim düzeylerinin ne olacağı açıklıkla belirtilmemiştir.

Eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik belgesine sahip veya hiçbir belgesi olmayan kişiler öğretmen olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda bu tür kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi, yetiyecek öğretmenlerin niteliğini önemli bir biçimde etkilemektedir.

Yine eğitim sistemimizin her kademesinde ücretli öğretmenler çalıştırılmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki ücretli öğretmenlerin oranları da dikkati çekecek kadar fazladır (% 28,4) Oysa bilimsel araştırmalar, yalnızca ders saatinde derse girip çıkan öğretmenlerin, öğrencilerinin bütün gelişmesiyle ilgilenemediklerini ortaya koymaktadır (Millî Eğitim,1982, S.58, s.44).

Öğretmen yetiştirme konusunda izlenen politikaların sonuçları ve konuya ilişkin öneriler Kıvanç'ın 1987 tarihli yazısında ifade edilmektedir:

Okullaşma ölçüsünde, öğretmen sayısı Türkiye'de azdır denemez, çeşitli sebeplerle dağılımı aksamaktadır. Önemli olan, mevcut öğretmenin mesleki liyakat ve bilgi seviyesidir. Bu konuda maalesef pek de iyimser olmak mümkün değildir. Osmanlı Devleti döneminden beri, Cumhuriyet kurulduktan sonra da, öğretmen yetiştirme politikası, tam bir arayış içindedir. Çeşitli tezlerin, ideolojilerin, çatıştığı, tartışıldığı saha en çok öğretmen yetiştirme olmuştur. Bütün bu tartışmalar, çeşitli uygulamalar çağdaş bilgilere, günün eğitim - öğretim ihtiyacına göre mi cereyan ediyordu? Bu soruyu çok şüpheyle karşılamak gerekir. Zira 1974'de lise mezunları, öğretmen olmak üzere, mektupla eğitime alınmıştır. Yaklaşık 46.000 öğretmen böyle yetiştirilmiştir. Bunların aralarında, resim, müzik ve beden öğretmeni (!) de vardır. 1978 de "hızlandırılmış eğitim" denen bir programla yaklaşık 90.000 öğretmen ya 45 günde yahut devam ediyor gibi görüldüğü iki yahut üç yıllık eğitim enstitülerinden kolaylıkla devam etmeden diploma almışlardır.

Öğretmenlik mesleğinde telâfisi son derece güç olan, bu politika yüzünden, günümüzde geçen süre içinde kendini herhangi bir yolla, yenileyememişse, son derece büyük bilgi ve davranış eksikliği olan öğretmenlik mesleğinin özelliklerine çok uzak ama

yine de adı öğretmen olan bir zümre ile karşı karşıyayız demektir. Dikkat edilmelidir ki bu zümre tüm öğretmen sayısının hemen hemen yarısına yakındır.

2000'li yıllara giden Türkiye'de modern ve çağdaş bilgi akımını sağlayacak öğretmen yetiştirme politikası, bugün devletimizin çözmesi gereken en önemli derdidir. Okuma - yazma öğrenme öğretme, son yıllarda üzerinde çok durulan bir konudur. Ancak, öğrendiğini uygulama fırsatı bulamayan insanların, okuma - yazmayı sonradan unuttuğu bilinmektedir. İnsanlara, okuma - yazma devamlı bilgi, kültür akımı sağlanabilsin diye öğretilir. Diğer bir ifadeyle, bugün dünyada ülkeler arası bilgi edinme, yaratma yarışı vardır. Ülkeler bir arada yaşarken, varlıklarını devam ettirmeyi bilgi ve kültür seviyelerinin çağdaşlığına, yeniliğine borçlu olacaklardır. Aksi halde, ayakaltında ezilmek gibi, bir akıbetle karşılaşmak pek mümkündür. İşte böyle bir akıbetle karşı koyabilecek kişi, her toplumda öğretmendir.

Bu derece önemli bir görevi üstlenen öğretmen yetiştirme bilindiği gibi ancak yakın zamanlarda, dört yıllık bir Üniversite öğretimine kavuşmuştur. Çeşitli seviyelerdeki eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştüğünden, buradaki eski öğretmenler, akademik çalışmaları, genellikle yeterlilikleri de olmamakla beraber, tabiri caizse, bir gecedeki üniversite öğretim üyesi olmuşlardır, özellikle öğretmen yetiştirme bir üniversite öğretim üyesi ile olacaksa, öncelikle eğitim fakültelerine çok iyi yetişmiş ilmi yeterliliği olan öğretim üyesi kadrosu sağlanmalıdır. Halen mevcut kadroya da, öğretmen yetiştiren öğretmen olmanın, dünyadaki en zor meslek, sayılması gerektiği hatırlatılmalıdır.

Bugün eğitim öğretiminde, metodoloji - didaktik yok denecek gibidir. Meselâ bir matematik öğretmeni öğretmesi gereken matematik bilgisinin eksikliği yanında, onu nasıl öğreteceğini bilememekte yahut öğrenmemektedir. Pedagojik formasyon denen kavram bu yeteneği kazandırmamaktadır. Çünkü pedagoji, öğretmen için bir manada, sanat eğitimidir. Aldığı branş bilgisini en iyi, en etkili nasıl aktaracaktır? Asıl önemli olan da budur. Bazı insanlar, muntazam bir eğitim görmedikleri halde, mükemmel bir sanatkâr olabilirler, aynı şekilde insanları çok iyi anlayan, onlara tesir etmesini bilen birer öğretmen de olabilirler.

Fakat öğretmenin tekniği, metodolojisi ancak eğitimle sağlanabilir. Bu sebeple, eğitim fakültelerimizde, ilk üç yıl branş bilgisi eğitimi yer alırken, son bir yıl sadece metod ve öğretim tekniğine ayrılmalıdır.

Öğretmenler, fakülte öğretiminden önce esas ilke olarak, orta öğretimde öğretmenliğe hazırlanmalıdır. Devlet burslusu olarak, yine bir modelde, ilkokul sonrası gençler artık öğretmen olacaklarını bildikleri okullarda eğitim görmelidir. Üniversiteye geçiş, eğitim fakültesi olmak şartıyla tamamen kolaylaştırılmalıdır.

Dört yıllık eğitimi bitiren öğretmenler okullara, imtihansız, ama yardımcı öğretmen sıfatıyla derhal tayin edilmelidirler. Ancak iki yıllık bir okul tecrübesinden sonra bir imtihanla, öğretmen alınmalıdır (Kıvanç, Milli Eğitim, 1987, S.72, s.5-6-7).

III- ÖĞRETMENLERİN HUKUKİ STATÜLERİ

Araştırmada ele alınan 1970–2000 yılları arası incelediğinde, öğretmenlerin hukuki statüsünün gerektiği biçimde ilerleme kaydedemediği görülmektedir. Hatta çok zayıf bir seyir izlediği bile söylenebilir. Öğretmenlik, her meslek grubuna ait kişilerin yapabileceği bir meslek olarak algılanmış, mesleki yeterlilik aranmamıştır. Nicelikle ilgili kaygılar, öğretmen niteliğinin önünde olmuştur.

Öğretmenler, mesleki saygınlıklarını yitirdikleri bu dönemde terfi, mükâfat, nakil, atama gibi konularda çok fazla sorun yaşamışlardır.

Özellikle 1970' li yıllarda can güvenliği konusunda öğretmenlerin tehdit altında oldukları görülmektedir. Bu dönemde öldürülen, dövülen, sürgün edilen pek çok öğretmen söz konusudur.

Bu konulara ilişkin birçok yazı, makale ve haberlere rastlanmaktadır. Dönemin siyasi ve politik ortamının etkileri öğretmenlere çokça yansımıştır.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinde, öğretmenlerin hukuki statüsüne ilişkin, ağırlıklı olarak Cumhuriyetin ilk dönemlerine ilişkin, öğretmenin saygınlığı ve statüsünün ne derece yüksek olduğuna dair yazılara rastlanmaktadır.

Ilgaz'ın 1974–75 Aralık-Ocak sayısındaki yazısında, öğretmenin önemi ve değerine karşı, elde edemediği saygınlığına vurgu yapılmaktadır:

İngiliz siyaset ve hukuk adamı olarak tanınan Brougham'ın bilinen bir sözü vardır: “Bütün teçhizatıyla askere değil elinde alfabeye öğretmene itimat ederim.”

Okullarda lâik tedrisatın öncülerinden olan konuşmacı 1812 yılında Edinburg'da doğmuştur. Brougham acaba niçin böyle konuşmuştur? Brougham bu sözlerle öğretmenin isterse öğrencilerini memleket sevgisi ve mesuliyet duygusuyla yetiştirebileceğini, böyle yetişmiş bir öğrencinin ise her türlü silahtan daha başarılı olacağına inandığını göstermiştir.

Aile kucağından kopan, her çocuğun ilk girdiği okul topluluğunda onu sosyal tecrübelerle denemek, yön vermek, elbet gülümsenecek bir iş değildir. Dünya üzerinde omuzlarında sosyal sorumluluk taşıyan tek meslek öğretmenliktir.

Böyle olmasına rağmen öğretmenin topluluğumuzda silik yer almaları insanı düşündürmektedir.

İş adamları ve askerler ise hiç böyle değildir, onlar halkın dikkatini daima üzerlerine çekerler. Topluluğun sevgisine saygısına daima kavuşmuşlardır. Toplum tarafından aranılır, tanınırlar. Hâlbuki bu iş adamlarını da bu büyük komutanları da isimsiz kahraman erleri de yetiştiren, üzerlerinde işleyen yine öğretmendir.

Gazetelerde, toplantılarda hep o iş adamlarının, subayların, erlerin kahramanlıkları tekrarlandığı halde öğretmene bir şeref payı verilmez.

Demek toplum öğretmenin alçak gönüllüğüne değer vermiyor.

Öğretmenin diğer memur arkadaşlarından daha kanaatkâr, daha düzenli bir hayat sürmesi, halinden şikâyetçi olmaması, mesleki gururu, biraz da silik yaşaması buna sebep olmaktadır.

Aile olarak, toplum olarak, öğretmeni bütün memleket hizmetlerinde daima görevlendirmiş, çalıştırmış, ondan istediğimizi, beklediğimizi almış bulunuyoruz.

Buna karşılık olarak ona ne maddi refah ve ne de hakkı olduğu değeri vermiş değiliz. Bu durum öğretmenlik mesleğini seçmiş olan gençleri düşündürmektedir. Bu yüzden her yıl yüzlerce öğretmen meslekten ayrılmaktadır. (...)

İdeal bir öğretmen sınıfında atom enerji sinden daha faydalı hizmet görmektedir. Bu hizmeti yapanları takdirle anmalı ve saygı ile selamlamalıyız (İlgaz, Ülkücü Öğretmen, 1974-1975, S.187-188, s.26).

Baykal'ın 1970 Temmuz sayısındaki yazısında, öğretmenlik mesleğinin içinde bulunduğu koşulları, toplumsal gerçekleri ve öğretmenlerin mesleğine olan inançları, mesleğe yeni başlayanlar için, İstanbul İlköğretmen Okulu'nda düzenlenen bir törenin anlatımıyla değerlendirilmektedir:

“Dün, 1 Temmuz 1970 günü tüm İlköğretmen okullarında “Mesleğe Giriş” törenleri düzenlendi, genç öğretmenler uğurlandı. Bu geleneksel gerçekten genç öğretmenin mesleğe girişinin güzel bir başlangıcı, yuvadan uçuşunun unutulmaz bir anısıdır. İlköğretmen Okulunda yapılan törende konuşmalar yapıldı, armağanlar verildi, şarkılar ve türküler söylendi, milli oyunlar oynandı. İkramlarda bulunuldu. Ben yalnız konuşmalar üzerinde durmak isterim.

İlk konuşmayı okul müdürü yaptı. Müdür özet olarak bugün öğretmenlik safına katılan dünkü öğrencilerini övdü, kendilerine inandığını, güvendiğini belirtti. İçli ve heyecanlı konuşmaları ile genç yavrularımızın duygularını bir kez daha okşadı, bütün öğretim süresince yapıldığı gibi... Öğretmenliğin kutsallığına ve önemine değindi. Atatürk ilkelerinden ayrılmamalarını istedi.

195 mezun adına bir kız, bir erkek öğrencimiz konuştu. Bunların heyecanı, mesleğe bağlılıkları müdürden aşağı değildi. Gençler bir yandan öğretmenlik sevgisini andılar, mesleğimizin övgüsünü yaptılar, bir yandan da dikenli yolları, gerçekleri çekinmeden dile getirdiler. Genç bir öğretmenin ülküsünü, temiz duygusunu dinlemek insanı mutluluğa eriştirmektedir. Hele onları yetiştirenleri kat kat sevindirmektedir.

İşte kızımız “... Üç seneden beri, havasını teneffüs ettiğimiz bir irfan ocağından ayrılmanın verdiği üzüntü içinde bulunmaktayız. Bunun yanı sıra, daha şimdiden bize verdiği bilgiler ile atanacağımız Hakkârî' nin Kervangeçmez veya Mardin' in Susuzpınar köyünde Mehmetlere, Mustafalara, Haticelere bir şeyler öğretmenin arzusu içindeyiz. Ve devam ederek... Bizlerin de işe yarar birer varlık olduğumuzu ispatlamanın zamanı gelmiştir artık... Şimdi kulağıma bir şeyler fısıldıyor muhterem öğretmenim:

“- Okulların, kitapların arkasında bambaşka bir âlem var yavrum. Bilgilerin, fikirlerin âlemi... Sen onun yolunu bulmalısın, onun kaynağını... Her şey ona dayanarak yürüyor, ilerliyor. İlerleme, medeniyet ve insanlık kaynağıdır ilim yolu... sesine uyarak. Evet, ben ve arkadaşlarım insanlık ve Atatürk yolunda gitmek üzere çıktık yola...” diyor.

Yolun açık olsun kızım. Ne var ki bizim çıkışımız sert ve çabuk, fakat arkası ve süresi yoktur. Bu bizim toplumsal bir kusurumuzdur. Diğer bir kusurumuz da işten ziyade söz “nutuk atmaya” daha çok önem vermektiriz.

Bu konuşmayı yapan kızımız ve arkadaşlarından pek çoğu Hakkâri’ ye değil İstanbul’ un bir köyüne ve hatta kenar bir semtine (Ayşe, Fatma, Hasan, Ali’ lerin yığın yığın bulunduğu, okumuşluktan, kültürden, bilimden yoksun, düşkünlükten, yoksulluktan kendilerini kurtaracak havariler bekleyen bir yerinde) bile görev yapmaktan kaçınacaklardır. Kaçınılmaktadır.

Görevden kaçma sorununu yalnız yeni yetişenlere, mesleğe girenlere yüklemek, onları suçlamak istemiyorum, böyle bir yargıda bulunmak yanlıştır. Onları korumaktan, güven içinde çalışmalarına yardım etmekten çok uzaktayız. “Evlatlarımız” diye yürekten hitaplarda bulunan okul müdürünün konuşmalarının sözden başka hiçbir gerçek eylemi yoktur. Mezunlarının maddi ve manevi sıkıntılarını giderecek bir yetkiye sahip değillerdir yavrularının babaları...

Öğretmenler arasındaki mesleki bağ ve birliğin kopması da tüm öğretmenlerin güven ve huzurunu sarsmıştır. Öğretmen her yerde ve her an kendisini yalnız ve boşlukta bulmaktadır. Toplumun çeşitli baskısı da onları umutsuzluğa düşürmektedir.

Bereket versin genç öğretmenler bu gerçekleri bilmektedir. İşte kızımız “...Boşuna hayal kurup, fazla iyimser olmak istemiyoruz. Biliyoruz ki birçok sıkıntılarımız yanında cehalet; elinde tirpan yolumuzu kesecek, arkamızda ölüm kol gezecek, çirkin iftiralar etrafımızda dolaşacaktır.”

Oğlumuz da kısaca: “... Atatürk yolunda yürüyecek, Kemalizmin savunucusu olacağız. Ama umutlu değiliz. Bu yolda bir şey sağlayacağımızı sanmıyoruz. Çünkü karşı güçleri ve cehaleti yan yana ve karşımızda bulacağız. Bunların nasıl kol gezdiğini ve Atatürk ilkelerini nasıl yok etmeye çalıştıklarını görmekteyiz” diyordu.

Genç öğretmenler görevlerinin önemini, ülkemizin gerçeklerini biliyor ve dile getiriyorlardı konuşmalarında... Bir takım çıkarıcıların çeşitli yalan ve iftiralarla tertemiz yavrularımızı rahat bırakmayacaklarını üzümlerle itiraf etmek zorundayız.” (Baykal, Ülkücü Öğretmen,1970, S.134, s.25-26).

Günbay, 1972 Temmuz-Ağustos sayısında, öğretmenin saygınlığı ve değerini üzerine tarihimizden örnekler vererek, istisnai durumların bunu bağlayamayacağını ifade etmektedir:

“Rahmetli annemin elimden yapışarak mahalle mektebine götürüşünü ve hocaya “Eti senin kemiği benim” dediğini hiç unutmam...”

Bana da yaptığı tembih hâlâ kulağımda... “Hocanın hakkı ana, baba hakkından daha üstündür. Hocana kayıtsız, şartsız itaat edecek, sözünü dinleyecek, dövse bile ses çıkarmayacaksın, hocanın vurduğu yerde gül biter” demişti..

Allaha şükür hocalarıma saygısızlık yapmadım, gül bitecek gibi (falaka devri olduğu halde) dayak da yediğimi hatırlamıyorum.

Büyük Atatürk, “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir” derken bu ilmi verenin de muallim (öğretmen) olduğunu söylemiş oluyor ve yeni nesli yetiştirecek öğretmenlerdir diyerek her şeyi öğretmenden beklediğini işaret ediyor.. Bazıları Hz. Ali'nin ve bazıları da İmam-ı Şafi'nin olduğunu söylediği “Bana bir harf öğretene köle olurum” sözü öğretmene verilmesi gerekli değeri ne güzel anlatıyor.

Millî ve dinî geleneklerimiz de hoca'ya itaati, saygıyı ve sevgiyi telkin eder. Bu hususta pek çok şeyler söylenmiş ve hadiseler cereyan etmiştir.

Çok eski zamanlarda bile öğretmeni, öğrencisinden ayırmamak için askerlik işlerinde tecil - geri bırakma yapıldığı gibi, şahitliğini de kabul etmemek; (bu suretle öğretmeni, öğrencisinden ayırmamak) olacaktı.

Bu işi de şöyle kitabına uydururlardı. Öğretmenler çocuklarla meşgul ola ola çocuklaşır, yanlış şahadette bulunabilirler. Çocukların şahadetinin kat'i olmadığı gibi öğretmenin şahadetini de şüpheli sayarlardı.

Hakikat yukarıda belirttiğimiz gibi öğretmeni lüzumsuz yere meşgul etmemektir.

Şöyle bir Atasözümüzü, hatırlarsınız. Parası çok olan kefil, işi olmayan şahit..

Hâlbuki öğretmenin işi pek çoktur. Okulda öğrencileri, evinde de öğrencilerinin ödevlerini incelemek...

İşte bunları düşünerek de öğretmene saygı gerek...

Tanrı sanatı olan öğretmenliğe ve öğretmene gösterilen saygıların örneklerini tarihimizden almak mümkün.

Bakınız koca padişahların hocalarına gösterdikleri saygının derecesine...

Vereceğim örnekler, bilinmeyen ve duyulmamış cinsinden değil, amma tekrarında fayda umulur. Bilhassa öğrencilere ders olabilir...

Çağ değişikliğine sebep olan Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u kuşatmış, karadan gemileri yürüterek Haliç'e indirmiş, buna rağmen netice alamamış, Ok Meydanında sağa-sola atını koşturuyor, surları seyrediyor, bir türlü surları delip şehre giremiyordu. Morali o kadar bozulmuştu ki, muhasarayı terkedip Edirne'ye dönmek bile aklına gelmiş ve durumu hocası Ak Şemseddin'e söylemişti.

Hocası istiare'ye yatıp sabahleyin Padişah'a müjdeyi vermiş. Fetih kat'ileşecektir; gayret!... İstanbul alındı...

At üstünde şehre giren genç hükümdar ve yanındakileri gören ve artık şehrin işgal edildiğini anlayan ve inanan halk ellerinde çiçek buketleriyle gelenleri karşılıyor ve şehre giren atlılar arasında heybeti ile dikkati çeken Hoca Ak Şemseddin'i hükümdar zannederek çiçekleri ona uzatıyorlar ve kendisine eğilirlerken. Hoca durumu anlıyor ve yanındaki genç Hükümdarı işaret ederek : “Ona gidiniz” diyor.

Padişah'a yöneliyorlar... Bu defa bakınız Fatih ne yapıyor!..

“Hayır, hayır, siz ona gidiniz. Sultan Mehmet benim amma, o benim Hocam' dır” diyor.

İşte öğretmene ecdadımızın gösterdiği saygı, verdiği önem...

Amma öğretmenin de beşer olduğunu, yanılması ve hatta hata yapmasının da mümkün olduğunu unutmayalım...

Müstesnalar, genel kaideyi bozmaz... Toplum hayatında öğretmenler arasında, kaymalar, sapmalar ve bireylere ait vak'alar, hırsız, uğursuz, anarşist... gibi suçlular da olabilir. Onlar da zaten saygı değil cezaya çarpılırlar ve bu cezaları meslektaşları memnurlukla karşılarlar...” (Günbay, Ülkücü Öğretmen,1972, S.158-159, s.30-31).

Öğretmenliğin değeri ve resmi makamlardan gördüğü saygı, ihtimam, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin öğretmen adaylarına olan yaklaşımı, bugüne ışık tutacak niteliktedir:

48 yıl önce, o zaman Cağaloğlu'nda şimdiki Kız Lisesinin olduğu binada bulunan İstanbul Erkek Muallim Mektebi'ne imtihanla girmiştım. Biz okula girdik, o ay bir gece toplar atıldı. Cumhuriyet kuruldu denildi. Bu bakımdan kendimi tam bir Cumhuriyet öğretmeni sayarım.

Son sınıfa geldiğimiz yıl içinde, bütün son sınıf öğrencilerine birer mektup gelmişti. Hepimiz sessizce bir kenara çekilmiş bu mektuba dalmıştık. Mektup bize o zaman Maarif Vekili Mustafa Necati'den geliyordu. Bizler birer öğretmen adayı idik. Daha öğrenci idik amma Maarif Vekili bir şahsiyet kabul etmiş ve mektuplar göndermişti. Nasıl gurur duyduğumuzu tasarlayamazsınız. İşte o mektubun bir örneği:

Ankara

Türkiye Cumhuriyeti

Şubat/1927

Maarif Vekâleti

Hususî

Genç namzet;

Mektepten geçen sene çıkan, arkadaşlarının hepsine ayrı, ayrı müracaat ederek yeni hayatlarındaki ihtisaslarını, arzularını, endişelerini sordum. Aldığım güzel cevaplar beni o kadar tesir etti ki bu tesir altında seninle de ufak bir hasbıhal yapmaktan kendimi menedemedim.

Geçen sene arkadaşlarını, ihtiyaç nispetinde vilâyetlere dağıtırken bu tecrübesiz gençlerin uzak vilâyetlerde mahrumiyet içinde ümitsizliğe düşeceklerini, hayal kırıklığına uğrayacaklarını söylemişlerdi. Bir Türk gencine maletmeğe reva görmediğim bu zaafa inanmadım ve bütün itimatlarıma lâyük bulduğum genç arkadaşlarımı memleketin her köşesine dağıttım.

İşte bugün; aldığım nezih ve heyecan dolu mektuplar; düşüncemde ne kadar haklı olduğumu ve arkadaşlarımdan iman ve feragatlerinden şüpheye düşmemekle ne kadar doğru hareket ettiğimi bana tamamıyla anlatmış oldu.

Vatanın sayısız ihtiyaçlarını bihakkın müdrük olan ve onun en mühim kısmının teminine kendisini memur bilen bütün mezun arkadaşların her gittikleri muhitte aziz cumhuriyetin en ateşin birer müdafii ve Türk İstikbalinin en yorulmaz birer hadimi halinde, memnun ve müsterih çalışıyor, didişiyorlar. En ufak bir şikâyeti bile izzet-i nefislerine yediremeyen ve her tesadüf ettikleri müşkülattan yeni bir hamle kudreti kazanan bu azimli mefkûre yolcuları etraflarını çerçeveleyen yavrularının şen ve ümit verici gürlütüleri arasında yorulmaktan haz duyuyorlar.

Erzurum'dan İzmir'e, Edirne'den Diyarıbekir'e kadar büyük bir neşe ile atılan bu fedakâr gençler kafilesinin genç bir namzedi sıfatıyla vaziyetten seni de haberdar etmeği muvafık buldum ve kuvvetle kaniim ki, pek yakın bir atide, senin de vazife saatin çaldığı zaman memleketin her köşesinde seni dört gözle bekleyen arkadaşlarını, yavrularını göz önüne getirecek ve azamî bir tehâlûkle onlara yetişmeği boynuna nezih, bir borç bileceksin.

Genç namzet;

Unutma ki insanlar fanidir. Onları ebedileştiren ancak vatani vazifelerine karşı gösterecekleri hulus ve feragatleridir. Kendini böyle şerefli bir istikbal müstahak görmez misin? Bu güzel gün için sabırsızlandığını mutmain olarak muvaffakiyetler temenni ediyorum yavrum.

Maarif Vekili
Mustafa Necati

1928 yılında okulu bitirdik, öğretmen olurken mesleğe bağlamaya çalışırdı. Maarif Vekili İstanbul'a geldikçe önce muhakkak öğretmen okuluna uğrar, bizime bir ağabey gibi konuşur ve bizi daha öğrenci iken mesleğe bağlamaya çalışırdı, Okulu bitirince yine bizlere birer kapalı mektup geldi Heyecanla mektupları açıp atandığımız yeri öğreniyorduk. İşte bana gelen mektup bu idi:

*Türkiye Cumhuriyeti
Maarif Vekâleti
İlktedrisat Dairesi
Umumî: 20222.
Hususî: 7794
Muallim arkadaş;*

Muallim mektepleri bu sene mezunlar tevziatında senin hissene Kastamonu Maarif Eminliği mıntıkası dâhilinde Zonguldak vilâyeti isabet etti. Orası güzel vatanın hizmet ve irşadına muhtaç feyizli bir köşesidir. Yeni mezunlarımızın memleket içine dağılmalarının derece-i lüzum ve zaruretini gerek geçen sene mezunları arkadaşlarınız ve gerekse sizinle münakaşa eylemiş ve aramızda kararlaştırdığımız neticeyi “İlk mektep Muallimleriyle mesleki bir hasbıhal” şeklinde bütün meslektaşlarımıza ilân etmiştim. Burada sana tekrar bundan bahsetmeğe lüzum görmüyor ve kemal-i emniyetle senin de, aziz vatan ve milletine hizmet edebilmek için, bu günü sabırsızlıkla beklediğine kani bulunuyorum.

Harcırahının hemen gönderilmesi mahalline yazılmıştır.

Oraya varır varmaz teçhizat bedelini de alacaksın..

Yollarda azami muvanette bulunmalar için Maarif İdareleri 'ne lâzım gelen talimat verilmiş olduğundan iskele, istasyon ve yol uğrağı kasabalarda yakalarında yıldız bulunan bir zat sana intizar edecek ve delâlette bulunacaktır. Binaenaleyh onların da seni kolaylıkla tanıyabilmeleri için yakana bir yıldız takacaksın. Gideceğin yer hiç de yabancıysa olduğun yer değildir. Orada seni sevinç içinde bekleyen vatan yavruları, senin gibi mektebi ikmal eder etmez vazife başına koşmuş Hanım ve Bey Muallim arkadaşların, hâsılı vatanın her köşesinde tesadüf ettiğin ve edeceğin yüksek alınlı kardeşlerin vardır.

Artık mektep hayatın nihayete ermiş oluyor ve hakiki mücadele hayatına girmiş bulunuyorsun. Vazifenin yüksek ve kutsi mahiyetini tamamen idrak etmiş ve her muallim arkadaşın gibi seni bekleyen yavrularının arasına koşmakta bir dakika gecikmeyeceğine eminim.

Bilhassa bu sene yeni Türk harflerini tamim gibi şerefli bir vazifen daha vardır. Bütün memleket evlatlarını biran evvel yeni harflerle okutarak Türkiye'de okuma-yazma bilmeyen bir fert bırakmayacak kadar geniş bir azimle çalışmak mecburiyetindedin. Bunun için yeni Türk harflerini çabuk öğren ve hemen herkese öğretmeye başla. Bu hedefe varmak için kürsü, mektep lazım değildir. Her yerde, her gördüğüne, kadını, erkek, fakir, zengin, çiftçi, köylü, şehirli tefrik etmeyerek derhal öğreteceksin. Milletimize yeni bir yükselme yolu yaratacak olan bu büyük zaferi kısa bir zamanda kazanacağına mutmain olarak vazifelerinde muvaffakiyet diler ve işe başlama haberine intizar eylerim aziz meslektaşım.

*Maarif Vekili
Mustafa Necati*

Onun dediği gibi yakamıza bir yıldız takıp yollara düştük. Hevesle, aşkla, imanla çalışmaya başladık. 12 yılımı Anadolu'ya verdim.

O yıl Çapa'dan çıkan bir Hanım öğretmen arkadaşıyla evlendim. El ele tam 43 yıldır çalışıyoruz. Ben arada yüksek öğretimimi yaptım. Öğretmen yetiştiren bütün eğitim kurumlarında çalıştım, Yüksek Öğretmen Okulunda, Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda, Yüksek Hemşirelik Okulunda ve Eğitim Enstitüsünde...

Bu meslekte bir gün bile karamsar olmadım. Bir gün bile mesleğimden şikâyetçi olmadım. Beni öğretmen okuluna alan rahmetli hocalarıma her zaman şükran duyguları içindeyim. Bu meslekte çok mutlu oldum. Bu meslek, mesleği sevenleri muhakkak mutlu kılar. Elbet birçok kez maddi sıkıntılar içinde kaldık. Çok buhranlı zamanlarımız oldu. Fakat her birini eşimle el ele atlatmasını bildik. Çocukları, yurdu, yurttaşları, insanları sevdim. Daima onların mutluluğu için çalıştım.” (Özgönenç, Ülkücü Öğretmen,1972, S.142, s.8-9-10).

Oğuz'un 1972 tarihli yazısında, öğretmenlik mesleğinde “kaybolan ülkü” ve ideallere dönüş üzerine düşünceler yer almaktadır:

ÜLKÜ DOLU YÜREK

1928 yılının Haziranında Öğretmen Okulundan mezun olurken, cebimizde kimlik yerine taşıdığımız özlüklerimizde şu cümleler yazılı idi:

“Türk genci için ahlâkiyetin manası, vazifelerin bilâ kayd-ü şart ifasıdır.” Türk gencinden beklenen yüksek vasıf, memleket işleri etrafında faal, fedakâr, feragat sahibi bir şahsiyet olmaktır.” “Türkçülük, Türkleri sevmek ve Türklüğün yücelmesine çalışmaktır. Türkçülüğün, şiarında sevmek ve bînihaye sevmek vardır. Yardan ağyarı ayırt için sevgi yeter.” “Bütün gördüğün, ellediğin şeyler senindir. Cemiyetin eşyasını, malın canın gibi koru.” “Ataların böyle dediler: Sağ elinle yaptığın yardımı sol elin duymasın, suçlarını açık söyle, iyiliklerini sakla.” “Muallim olacaksın, bu hayatın dinmek bilmeyen ve yeis kabul etmeyen mücadeleleri etrafında kalbinde bir aşk duymuyorsan, yolunu değiştir ve aramızdan ayrıl.” “Türk muallimleri vazife ilhamını vicdanından alır.” “Türk'ün hâkimiyetinden doğan Cumhuriyeti yeni neslin kalbine işleyeceksin, bu elmas, işildadıkça Türk milleti mesut olacaktır.”

Okuduğumuz sürece, Türk milletine hizmetin karşılık beklemeden, lüzum ve zarureti ile büyük kurtarıcı Mustafa Kemal'e liyakatin idealizmiyle yetiştirilmiş, öğretmenliğin değer üstünlüğünün Türk milletinin mesut yarınlarını yaratacak kudret olduğuna inanmış, biçimde yanan kutsal ışığın heyecanı ile yurdun dört bucağına dağılmıştık.

Özlüklerimizdeki öğütlerin, hamle verici gücü çalışma amaçlarımız olmuştu.

Kahraman Atatürk'ün devrimlerinin yayıcısı, savunucusu olmanın üstün gururu içinde, kendine, millî güce dönmenin romantizmi, kalıbımıza oturmanın asil heyecanını yaşıyorduk hep... Kubilay o zamanın öğretmen okullarının Atatürkçü güçlerinden bir örnekti. Sayın mühendisin gözyaşlarıyla hatırladığı, solgun çehreli, maddenin üstüne çıkmasını bilmiş, kasabanın büyük ruhlı öğretmeni de Kurtuluş Savaşı heyecanlarının, Türkiye Maarifine yaptığı unutulmaz armağanlardan biri idi...

KAYBOLAN ÜLKÜ

Aradan yıllar geçti, her şey değişti. Doğuya gitmek için adeta Bakanlığı zorlayanlar ortadan silindi, köylerin hizmetine koşmak isteyenlerin sesleri duyulmaz oldu... Öğretmen bir çeşit melek olarak havada uçmanın, köyün derdine, köylünün çocuğuna deva olmanın romantizmini dolayısıyla ülküsünü kaybetti.

Memlekete tüm hizmette eşit şartlardan yoksun oluşun mahzunluğu öğretmenin benliğini doldurdu; tabanı çakıla, dikene basınca ses vermeğe başladı.

Öğretmendeki bu hüznün, ilkinde, ortasında yaygın bir derdin, yekdiğerine sirayet eden acısı oldu.

Yanılmıyorsam, 1955–1956 öğretim yılında olacak, zamanın Millî Eğitim Bakanının başkanlığında yapılan toplantıya Bakanlık Müfettişleri olarak bizler de çağırılmıştık. Sayın Bakan, İktisadî Devlet Teşekküllerine geçen öğretmenlerden yakınmış, muvafakat vermediği -bazılarının- istifayı göze alarak meslekten ayrılmalardan şikâyet etmişti.

Bu konuda bana da söz düşmüştü- Rahmetli Bakan'a “İstifaların ve İktisadî Devlet Teşekküllerine geçen öğretmenlerin çoğunluğunun küçük illerdeki öğretmenlerden olduğunu,, büyük merkezlerdeki öğretmenlerin bu yola başvurmama sebeplerinin başında, orada yaşayan - çalışan meslektaşlarımızın, önemli bir yekûnunun geçimin yolunu bulmuş olmalarından ileri geldiğini” söylediğim zaman rahmetli Bakan öfkelenmiş, “Ne çare tavsiye edersiniz?” diye sertçe bir soru tevcih etmişti.

“Mesleği cazip hale getirmek, maddî imkânlar sağlamak” cevabını vermiştim. Bakan, rahmetli Müsteşar Osman Faruk Verimer'e dönerek, “Reşat Beye, iktidarımız zamanında öğretmenlerin nail oldukları terfiyelerin istatistiğini veriniz” diyerek bahsi kapamıştı.

Gelip geçmiş hükümetlerin öğretmenleri düşünmemiş oldukları yargısına varmak hataya düşmek olur. Ancak, problemin vaaz'ında temele taallük eden bir neden gözden kaçmaktadır.

Öğretmenin, öteki mesleklerin dışında bir mevkii vardır ve Türkiye'nin mutlu yarınları onların çalışmalarındaki Atatürkçü gayrete bağlıdır. Türkiye'yi ideal ve ruh güçlüğü yönünden ayakta tutacak kudretin öğretmenin çalışmasına bağlı olduğunun tam olarak kavranmaması, öğretmenlik mesleğinde ideal kansızlığını yaratmıştır.

Bir kaç yıl Önce, Millî Eğitim Bakanının da hazır bulunduğu bir toplantıda, “Öğretmenlerimizde ideal fakrûddemi var” demiştim.

Öğretmenleri, parmaklarımızın arasından kayan bir su gibi kaybetmekte olduğumuzu söylemiş ve merkezin kendileri için daima iyi şeyler düşündüğünü, problemlerine eğilinildiğini anlatmak lâzım geldiğini, onlara rehber olmanın mutlak ve zaruri bulunduğunu dile getirmiş, bir espri havası içinde, raporsuz teftiş istiyorum, diyerek ülkü kansızlığının nedenine parmak basmıştık.

ÖĞRETMENE DÖNMEK

Rahmetli Şükrü Saraçoğlu, öğretmenliği Tanrı sanatı olarak tarif etmişti. Bir düşünür, de, sanatkârı, O'nu Tanrı yaratırken bir duygusunu menfaate bağlamayı unutmamıştır, diye anlatır. Öğretmen de bir sanatkârdır. Ama mesleğinde vazifeye başladığı sıralardan başlayarak bir duygusu menfaate bağlanması unutulmuş bir sanatkâr olma vasfını, maalesef yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Onu yaşadığı kötümserlik havasından, tutulduğu ruhî buhrandan kurtarmaya mecburuz. Ona bütün gücümüzle dönmek zorunluluğu içindeyiz.

Meslekte sivrilmiş ban şahısların, emellerine doğru çekilen ve bu suretle parçalanıp toplum içindeki itibarını dahi zedeleme tehlikesi geçirmiş olan Atatürk'ün irfan ordusu, Atatürk'ün vatani emanet ettiği gençliği yetiştirmekte olan öğretmene; emniyetle bakmanın, ondaki büyük yaratıcı ruh gücüne saygı duymanın, bazı örgütlerin menfaatli maksatlarının dışında mütalâa ederek onu, meslekî heyecan ve idealin manevî zenginliğine kavuşturmanın şartlarını düşünmede gecikilmemesi kanısındayız.

Öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesinde bünye zenginliği, emsalsiz bir hazine durumundadır.

Sözlerimi bitirmeden önce, bu münasebetle Millî Eğitimde Reform konusuna da değinmek isterim.

12 Mart'tan bu yana, hükümet programından güç alınarak, dışardan uzmanlar getirildi, Türk Millî Eğitiminde, köklü reformlar yapmanın lüzumu belirtildi, temel nedenler açıklandı.

Bu alandaki çalışmaların vecdli çabasına eğilmiş olan arkadaşlarımızın, Millî Eğitimdeki reformun, her şeyden önce, öğretmeni kalbinden kazanmakla, buna onu inandırmakla mümkün olacağını düşündüklerine şüphe taşımıyoruz.” (Oğuz, Ülkücü Öğretmen, 1972, S.154–155, s.34-35-36).

Günün politik çatışmaları ve öğretmenlerin konumu şöyle değerlendiriliyor:

(...) Şu acı gerçeği de belirtmeden geçemeyiz. Bugünkü bunalımda gençliğin durumu, düşündürücüdür. Bu sağlıklı, sollu eylemleri yapan gençliği öğretmenler yetiştirmiştir. Hatta kendileri de bu biçim kadrolarda yer almışlardır Demek artık iyi öğretmen yetişmiyor. Demek artık, öğretmen gençliği Atatürk idealine göre yetişmiyor. Biz, yokluk içinde Dünder'ları, Kubilay'ları Atatürk ilkeleri uğruna şehit verdik. Dayak yedik. Yaralandık.

Bunu söylemekle bütün öğretmenleri suçlamıyorum. Ama yolunu sapıtmış öğretmenlerin de olduğunu gazetelerden okuyoruz. Bunu inkâra imkân var mı? (Ünen, Ülkücü Öğretmen, 1971, S.144, s.29).

Cebeci, 1971 Nisan sayısındaki yazısında, öğretmenin toplumda gördüğü kabul ve sahip olması gereken özellikleri ile halka verebileceği yön üzerine şu hususları vurgulamaktadır:

Halkı sevmek, toplumu sevmek ve toplumcu olmak, Batı veya Demirperde anlamında bir sosyalizm değil; her şeyden önce kendi milletimizi ve onun büyük kısmını teşkil eden halkımızı sevmek demektir,

Kendi dertleri ile ilgilenen, onun üzüntüsünü paylaşan, onun inanışlarını ve değerlerini paylaşan, aydını, kendisini halktan ayırmayan, onu hakir görmeyen, alçak gönüllü aydını ve özellikle öğretmeni, halkımız elbette sevecek ve bağrına basacaktır. Öğretmen kendi ağırbaşlılığı, dürüstlüğü, çalışkanlığı ve her şeyden önce derin kültürü ile kendisini sevdirecek, kabul ettirecektir. Bunun için de devamlı okumasını, bilgisini arttırmasını, halkın bilmek istediklerini halka anlatmakla onun psikolojisini elinde tutmasını bilecektir. Atatürk'ün: “Ey Türk çocuğu, senin için yükselmenin hududu yoktur”, vecizesi Türk gencine devamlı okumayı emretmektedir. Öğretmen ancak bilgili

olduğu, halkı sevdiği ve kendisini sevdirdiği takdirde halkı arkasından sürükleyebilecek ve Türkiye'nin kalkınması için birinci dereceli unsur olan eğitimi gerçekleştirecek, kalkınma köyden şehre doğru olacaktır (Cebeci, Ülkücü Öğretmen,1971, S.144, s.22-23).

1971 Haziran sayısında yer alan bir örnek gazete haberi ve meslek ideali konusu oldukça dikkat çekicidir:

22 Ocak 1971 tarihli Hürriyet Gazetesinde, bizce çok önemli, bir haber yayınlanmıştı. Haber, aynen şöyle idi : “Niğde, (HA) — Hayat pahalılığının gün geçtikçe artması üzerine, aldığı maaşla geçinemeyen bir Öğretmen modaya uyarak mesleğinden ayrılmış ve Niğde’de bir pavyonda şarkı söylemeğe başlamıştır. Aslen İzmirli olup bundan iki yıl önce İzmir Öğretmen Okulundan mezun olan Mine Öğüt, geçim sıkıntısı yüzünden çok sevdiği mesleğini bırakıp şarkı söylemeğe başlamıştır. Pavyonda Hicran Gürses adıyla çalışan eski öğretmen, yeni şarkıcı : — Eskiden bir ayda kazandığım parayı şimdi iki gecede kazanıyorum. Şeklinde konuşmuştur. Gazetenin birinci sayfasında büyük manşet ve fotoğraflarla aksettirilen haberin devamı ve açıklanışı dokuzuncu sayfada idi. Biz bu satırları büyük bir dikkatle ve derin derin düşünerek okuduk, Çünkü bu haber gerçekten düşünülmesi, üzerinde dikkatle durulması gereken toplum meselelerimizden ve hatta sosyal dramlarımızdan birini aksettiriyordu.

Birkaç satırla ifade edilen ve basın tarafından okuyucunun ilgisini çekmek için ya da maksatlı olarak gazete sütunlarına intikal ettirilen bu haberlerin, aslında, terbiyeciler, sosyologlar, psikologlar, yazarlar, sözün kısası aydınlar tarafından üzerinde dikkatle durulması ve tahlili gerekirken, ne yazık ki bu çeşit sosyal davalarımız düşünürlerimizin dikkatini çekmemekte ve onlar yurt gerçekleriyle ilgi derecesi belirsiz nazariyatla meşgul olmaktadır! Biz bu makalemizde bu haberin, kafamızda ve vicdanımızda meydana getirdiği izlenimleri dile getirmeğe çalışacağız. Önce şu noktayı belirtelim ki, namusuyla hayatını kazanan herkesin yaptığı iş iyidir, güzeldir. Çünkü çaba harcanarak, iş ve çalışma hürriyetine dayanılarak meydana getirilmektedir ve herhangi bir iş ve vazifenin icrası ahlâk ve hukuk kurallarıyla teminat altına alınmış bulunmaktadır.

Bu sebeple, hiç bir işi ve görevi küçümsemek hiç kimsenin hakkı olmadığı gibi, böyle bir düşünceyi hatırdan geçirmenin bile hür vicdana ve ahlâk kurallarına, aykırı olduğu muhakkaktır. Fakat meslek sevgisi ve daha kuvvetli ifadesiyle “Meslek aşkı” denilen kutsal bir hâdise vardır ki, işte bizim bilhassa üzerinde durmak istediğimiz mesele budur. Meslek aşkı, o mesleğe girenleri her türlü fedakârlığa sevkeden yüce bir duygudur. Bu duygu hususiyle öğretmenlik gibi feragat ve fedakâr lığa dayanan, gücünü idealden alan bir meslekte en yüce meyvelerini verdiği-içindir ki öğretmenlik. İsviçreli büyük terbiyeci Pestalozzi tarafından “Tanrı mesleği” olarak vasıflandırılmıştır.

Şimdi tasavvur ediniz, bir hanım kızımız İzmir gibi en büyük şehirlerimizden birinin Öğretmen Okulunda yetişerek hayata atılıyor ve ancak iki yıl öğretmenlik yapabildikten sonra, aldığı maaşla geçinemediğinden çok sevdiği mesleğini bırakarak bir pavyonda şarkı söylemeye başlıyor ve eskiden bir ayda kazandığı parayı şimdi iki gecede kazandığını söylemekten de çekinmiyor.

Evet, işin asıl acınacak noktası budur işte. Çünkü maddî kazancın manevî değerle bir hamlede silip süpürmesi gibi elem verici ve üzerinde ibretle düşünülmesi gereken bu hâdisenin apaçık bir ifadesidir. Demek ki, İzmir Öğretmen Okulu bu gence meslek sevgini ve idealini aşıl原因amamıştır. Bunun başka türlü düşünülmesi mümkün değildir. Çünkü böyle bir ülke atmosferi ve heyecanı içinde yaşamış olsaydı, her türlü mahrumiyete katlanır ve mesleğinden "ayrılmazdı. Sonra, mesleğini değiştirmekte tereddüt etmeyen bu gencin mesleğini çok sevdiği iddiası da samimî olamaz. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi, meslek aşkı, her türlü fedakârlığı, mahrumiyeti ve hatta yokluğu bile unutturan manevî kudrettir.

Bu manevî kudretin kanatlarında uçanlar için, maddî âlemin en çekici, en cazip imkânları bile bir “Hiç” ten başka bir şey değildir. Bilhassa, “Tanrı mesleği” nin telkin ettiği “İnsan yetiştirme” ve “Yaratma” heyecanını karşılayacak ve onunla denkleştirilebilecek hiç bir şey yoktur bu fani âlemde,

O halde, eğer kuvvetli bir öğretmenlik kültürü almış olsaydı, o genç, bütün cazip teklifleri reddetmekte tereddüt etmez ve aşılması güç engellerle dolu, fakat tepesinde ideal güneşi parlayan çetin yamacı tırmanmaya devam eder ve bu suretle manen yükselirken, mütevazı bir ölçü içinde de olsa, maddî imkânsızlıkları da yenerek, yaşamak olanağını sağlamaktan da geri kalmazdı. Şu halde, bütün dava, meslek adamı yetiştirirken müesseselerimizin bugünkü yetersizliği davasıdır. Bu hükmü verir vermez başımızı geçmiş zamana doğru çevirdiğimiz zaman ne görüyoruz?

Gördüğümüz manzara, gelecek bakımından ümit verici değildir. Çünkü geçmiş yıllarda, hususiyile Cumhuriyetimizin kuruluşunu izleyen ve inkılâpçı hamlelerle, tarihe mal edilmiş mutlu devrimizde ne idealist öğretmenler geliştirmiştir Öğretmen Okulları! Nerede vazife şehidi Zeki Dünderlar? Nerede inkılâp şehidi Kubilaylar?

Şüphesiz, zamanla birlikte insanların maddî ihtiyaçları artıyor. Yeni hayat şartları yeni ihtiyaçları doğuruyor. İnsanlar gittikçe daha rahat daha konforlu bir hayat yaşamak ihtiyacını duyuyorlar. Fakat işte bu ihtiyaç ve arzu, her türlü mücadeleden sakındıran ve insanı arzu ve ihtiyaçlarının kölesi olmak durumuna sürükleyen “Konformizm” in başlıca sebebi değil midir? Tabiatıyla burada gıda ve mesken gibi hayatî ihtiyaçlar söz konusu değil, fakat yerine getirilmesi şart olmayan, ikinci derecede ihtiyaçlardır.

Şüphesiz, toplumun iktisadî şartları düzeltilmeli, insanların hayat seviyeleri yükseltilmeli, öğretmenlik gibi insan yetiştirici bir mesleğin mensuplarının, hakikaten güç vazifelerini tam bir vicdan istirahatı içinde, sükûnetle ve tasasız olarak yapabilmeleri için maddî refahları sağlanmalıdır. Şüphesiz, herkesin yaşama hakkına saygı gösterilmeli ve bunun için sosyal adalet gerçekleştirilmelidir. Fakat bütün bu zaruretler, bir öğretmenin, şu veya bu mahrumiyetler ve hatta yoksulluklar sebebiyle mesleğini terketmesini mazur gösteremez! Çünkü eğitim ve öğretim müesseseleri ve yalnız bu kuruluşlar vasıtasıyla ki, toplumun geleceğine istikamet verecek olan planlar tasarlanmakta ve gerçekleştirilmektedir.

Şüphesiz, geçim sıkıntısı çok üzücü bir şeydir ve katlanılamaz derecelere de varabilir. Fakat hakikî meslek sevgisi de bu esnada onaya çıkar. Çünkü bunalımın en aşırı (hâd) noktasında bile mesleğine dört elle sarılarak metanetini muhafaza etmek, meslek aşkının başlıca alâmetidir.

Hususiyile öğretmenlik, doktorluk ve hâkimlik gibi, doğrudan doğruya insanla veya onun hak ve hukukiyle ilgili en yüce meslekler bunu kendi mensuplarından ister ve bekler ve zaten bu hâl, bu mesleklerin mahiyeti icabıdır. Şüphesiz, maddî sıkıntılar giderilmeli, bütün insanların görevlerini maddî ihtiyaç tasası duymadan yapabilmeleri imkânları sağlanmalıdır. Çünkü vazifenin en iyi bir şekilde yerine getirilmesinin şartı budur. Fakat bu hususta toplumun maddî imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır (Erginer, Ülkücü Öğretmen,1971, S.145, s.10-11).

Türkozan, 1971 Mayıs-Haziran sayısında öğretmenin maddi ihtiyaçlarının yanında manevi ihtiyaçlarının da olduğu, bunların karşılanmasının önemi üzerinde durmaktadır:

İleri toplumlarda, fikir ve beden ile çalışanların maddî gereçlerinin karşılanması yanında, ruh ve moral yönünden de tatmin edilmeleri, morallerinin yükselmesi bir ödev olarak benimsenmiştir, insanlar sadece yemek, içmek, barınmak ve korunmak için çalışsalar, o zaman insanlar doğada öteki yaratıklardan farklı bir olgunluğa erişme olanağını bulamazlardı.

Çoğunluğu köylerde yaşayan bir milletiz. Çekinmeden açıklayalım: Güneş battıktan sonra yurdumuzun 50 bine yakın köyünün hemen hepsinin üzerine bir karanlık çökmez mi? Kaç köyümüzün sineması, tiyatrosu, konser salonu, spor tesisleri ya da bir

okuma odası vardır? Basık tavanlı, tahta peykeli kahvelerden bile yoksundur köylerimizin çoğunluğu. Köyün yegâne ışık kaynağı olan öğretmen de bu yokluk ve karanlık ile başbaşa kalmaktadır yılın en az 250 gününde. Bir fikir ve olgunluk aşamasının -görevli olduğu ortamın- üstünde olan genç öğretmenin, içyapısında var olan ihtiyaçları zamanla uyuşmakta -haydi acı da olsa itiraf edelim- yavaş yavaş doğanın diğer yaratıkları ile olan açısı daralmaktadır.

Öğretmenin iç dünyası daha büyük, daha geniştir. Bu büyüklük oranında üzerine eğilmemiz gereken çok büyük problemdir. Öğretmenin çalışma süresinden artan uzun bir zamanı vardır. Bu zamanın da tam anlamı ile değerlendirildiği savunulamaz. Hâlbuki bu zaman içinde öğretmenin iç dünyasının bezenmesi topluma ne sonsuz yararlar sağlar. Çalışma süresince birikmiş bunalımların boşalması, onun yerine hiç olmazsa tatil günlerinde yeni görgü, dinlenme, eğlenme, gülme olanakları bulunması öğretmene güç verir, başarı kapılarını açar. Nerede hangi ortamda olursa olsun, bunalımlar içinde ve karamsar bir öğretmenin eserinde bu karamsarlık ve bunalım belirli olarak kendisini gösterecektir.

Çok kere yeni öğrenim yılına başladığımız zaman sözlü, yazılı ve resimle ifade derslerimizin konusu “Tatili nasıl geçirdim” olur. Öğretime başlamadan önce öğretmenlere böyle bir ifade ödevi verilse acaba bu ödevin değerlendirilmesi nasıl bir sonuç verirdi diye düşünür dururum. Hiç bir şey yapmadan boş geçen aylar insanın dinlenmesi, yeni bir çalışma dönemine güçlü olarak girebilmesi için yeterli midir? Hiç de bu kanıda değilim. Bu boş geçen günler ve aylar öğretmeni ancak görevinden bir süre ayrı bırakmakta, belki de uzaklaştırmaktadır.

Öğretmen çağdaş gidişten, toplumda oluşan yenilikten bir an bile kopmaması gereken, bu ilkelerin daima önünde bulunmak zorunluluğunda olan kişidir. Her zaman kendi yetenek ve olanakları ile bunu temin edemez. Aslında birey olarak ne kadar çaba gösterse de gücü yetmez. Ancak kitle olarak birleşecek bireysel güçler bu yolda başarılı olabilir. Tatil süresi içinde toplu yurt içi ve yurt dışı geziler, deniz, dağ ve ormanlarda kurulacak kamplar öğretmeni hem beden yönünden dinlendirir, hem iç dünyasının bunalım ve problemlerini çözümler yepyeni güç kazandırır.

Dünyanın en güzel beldelerinden biri olan yurdumuzun üç tarafı denizlerle çevrilidir. İç bölgelerimiz dünyanın pek az ülkesinde bulunabilen doğa güzelliği ve tarih zenginliğine sahiptir. Dantel gibi işlenmiş kıyılarımızın altın gibi pırıl pırıl hayat kaynağı doğal plajları sonsuzdur. İklim insan yaşantısına en elverişli ortamdır. Bütün bu zenginliklerden yerli ve yabancı kuruluşlar alabildiğine faydalanabilmektedir. Ancak gerek nicelik gerek nitelik yönünden Türk toplumunda özel bir yeri olması gereken öğretmeni yarandıracak hiç bir kuruluşun bulunmayışı düşündürücü- ve geç de olsa üzerine eğilimesi yararlı olacak bir gerçektir (Türkozan, Ülkücü Öğretmen,1971, S.156-157, s.19-20).

Maral 1973 tarihli yazısında öğretmenlerin içinde bulunduğu koşullar ve köy öğretmenin durumu üzerinde durmaktadır:

Önceleri mesleğimizin tarihî kurtuluş savaşından, büyük kurtarıcının büyüleyici muhteşem varlığından, işgal acılarından, kurtuluş heyecanlarından doğmuş bir ülkü hızı ve ateşi vardı ve bu hız öğretmeni bir tek varlık haline getirmiştir.

Şahsen yaşadığımız öyle yıllar hatırlarız ki örneğin İzmir'de; o işgal evresinde aylarca maaş almadan ama içimizdeki o ülkü ateşini daha fazla da yakarak çalıştığımız zamanlar olmuştu. İnsanlar kendilerinden ileri yüce bir amacın çekimi, özlemi içinde yaşadıkları zaman i kendi mahrumiyetlerini o ülküleri ile telâfi ederler. Ama koşullar ne olursa olsun, öğretmen mesleğini de kendi eğitim ülküsü ekseninden ayrılmadan elbet yurdunun, çevresinin her sorununu vicdanında yaşamalıdır. Ama bütün bunlar onun eğitim hizmetlerini yaygın bir idealistlikle milletinin emrinde sayma doğrultusunda olmalıdır.

Bir kelime ile Atatürk'ün zihniyet ve devrimlerine kopmaz bir düşünceyle bağlı oluşumuzun gösterdiği amaçlara varma direncimizin birliğini yaratmalıdır...

Köy öğretmeni yapayalnız mıdır? Köy öğretmeni çoğu zaman kendi alın yazısı ile başbaşa bırakılmıştır. Ama o karanlığa ışık tutan çarpan yüreklerin umudu, yarımımızın düşünce ve ülkü dayanağı, gelecek Atatürk kuşaklarının yol göstericisi olacaktır.

Köylü deyince, bacısı, kızanı ile toprağa dost, elinde çapası o kutsal topraklara avuç avuç tohum serpen, ekin biçen, başakları harman eden o yüreği ayna gibi açık, vatanın yüzyıllar boyu elinde silahı ile bekçisi Mehmetlerin köyü, onun anası, vatanın anası göz önüne gelir, işte oralara öğretmen nurlar saçacaktır. O büyük Ata'nın uygar düşüncelerini bir akıl, bir pozitif bilim görüşü içinde vazifenin, ahlâkın bilinci ve anıtı olup o yerleri fethedecek, ettiği kadar da, bu vatan toprakları ebediyen bizim olacaktır. Onun yanında yeni düşünce ile çarpışan bağınazlık öfkesini, hıncını öğretmene çevirecek, öğretmen bir paratoner olup bunları kendine çekecek ve o sınırı bekleyen Mehmetçik gibi Atatürk uygarlığının sınır bekçisi olacaktır.

Köyde öğretmenin okulu yanında mutlak bir evi unutulmayacak, çocuğunu okutmakta tercih hakkı tanınacak, hastasına tedavi çareleri düşünülecek, öylesine köy öğretmeni gözde tutulacaktır.

Sorunlar yığın yığındır: Bir yığın peşi sıra dertler ki onların alt basamaklarına inmedikçe öğretmenlerimizi bir meşale aydınlığında mesleklerin uygarlık bayrağı altında toplamadıkça içtenlikle eğitimin dediklerine kulak vermemiş sayılırız (Maral, Ülkücü Öğretmen,1973, S.168, s.12-19).

1972 Eylül-Ekim sayısında, öğretmen kitlesinin içinde bulunduğu durum ve ezikliğin varabileceği nokta üzerindeki düşünceler şöyledir:

Bütün olumsuz koşullarımıza karşıt bile olsa bazı meslek sorunlarımıza değinmekte geç kalınmasına gönlümüz razı olmuyor. Olmuyor, çünkü son, yakın günlerin olayları toplumun üzerine titrediği öğretmen kitlesi üzerinde düşündürücü ve kuşku uyandırıcı etkiler yarattı. Türkiye'mizde her kademedeki meslektaşlarımızın çoğunluğu aşırı akımların dışında kalmışlardır. Kutsal mesleklerinin sorumluluk bilincine müdriktirler, kendilerine emanet edilen gençlerimizi yetiştirmek için çalışır, çabalar, alın teri, göz nuru dökerler.

Buna rağmen bu idealist kitle hayli ezik bir haldedir. Bir yandan geçmiş yıllarda denenен moda suçlamalar öğretmenleri hedef alırken, Devlet Memurları Kanununun uygulamasında yapılan haksızlıklar, ek ücretlerin kaldırılması, aslında zaruret içinde bulunan öğretmeni büsbütün küskün duruma düşürmüştür. Bu aydın kitlenin toplumdan büsbütün kopar gibi kendi kabuğu içine çekilen, yarının yeni neslini yetiştirecek bu meslek mensupları, adeta kabahat yapmışçasına içe kapanmaya doğru gidiyor. Ya da başka çalışma olanakları sağlayanlar yurt içinde, türlü işlere kayıyor, bir kısmı da yurt dışına çıkıyor. Sayın Millî Eğitim Bakanımızın açıkladığı, meslekten ayrılan ve yurt dışına işçi olarak çalışmaya giden öğretmen sayısı hiç de iç açıcı değil, aksine üzücü ve belki tehlikelidir de. Çünkü 50 yıldan beri kalkınma döneminde olan yurdumuzda, öğretmenin üzerine titrememiz, onun meslekten kopma nedenleri üzerine eğilmemiz, devrimlerin yapılmasında, kalkınma çabalarımızda, "Muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma" amacımızda onun katkısını gözden uzak tutmamamız gerekir. Bunları yapmamak işin üzücü yönü.

Gittikçe azaldığı açık seçik görülen "Öğretmen" tipi bir gün tatlı bir anı olarak kalacak, nüfusu durmadan artan yurdumuzda eğitim ve öğretim hacmi de hızla artmakta olan öğrenim kurumlarına öğretmen bulunamaz hale gelinecektir. Hiç bir zaman temenni etmeyiz, hatta düşünmek bile istemeyiz ama kenara itile itile, toplumdan ayrıla ayrıla, yaşantısındaki zorlukların da etkisi ile öğretmen, belki de istemediği akımlara kapılacaktır. Sayın bir yazarın dediği gibi "Bir de bakılacaktır ki şu veya bu tür aşın akımlara iltifat etmeyenler, hatta derneklere bile girmemiş olanlar militan kesilmişler, eğitim ve öğretimi psikolojik etkilerden gelen sağ veya sol yörüngeye sokmuşlar." (Ülkücü Öğretmen,1972, S.160-161, s.3).

“Yasalar, yönetmelikler, programlar, emirler öğretmenleri bağlar. Şimdiki durumda yönetim ve öğretim görevlileri genellikle işine dönük ama yorgun, küskün, verimsiz, kimileri de işlerine değil, çıkarlarına dönük görünüyor. Onları bu olumsuz duruma iten nedenler, kabarık çizgileriyle, güvensizlik, ilgisizlik ve geçim sıkıntısıdır. Oysaki Millî Eğitim görevlileri de her yurttaş gibi toplumdan güven, ilgi ve rahat yaşama koşullarının sağlanmasını bekler. Bu onların doğal hakkıdır. Öyleyse işleyen yaygınlaşma tehlikesi de baş gösteren bu yara en uygun, en kesin biçimde sarılmalı ki hak yerini bulsun; yönetimi entrika sayarak gününü, gün eden parazitler ortadan kalksın, mesleği kişisel çıkar kaynağı durumuna sokanların canına, ot tıkansın. Dargın küskün tipler yerini coşkulu ülkücü meslek adamlarına bıraksın, Hizmet aşkını yitirmiş tembellikten kurtulamamış ya da bencillik hırsını yenemeyen bir kadro ile gerçek reform yapılamaz. Olsa olsa bugünkü kargaşalık durum sürdürülüp gider” (Arıkan, Ülkücü Öğretmen,1974, S.178–179, s.18).

Resmi yetkililer ve özellikle Milli Eğitim Bakanlarının öğretmene verdiği değer ve öğretmen sorunları konusundaki yaklaşımlarına getirilen eleştiriler Özgönenç’in 1973 tarihli yazısında yer almaktadır:

“Yıllar var ki büyükler gezilerinde öğretmen yetiştiren hiç bir eğitim kurumuna uğramaz oldular. Buralardaki çalışmalarını izlemiyorlar. Öğretmenlerle karşı karşıya gelip dertlerini, sorunlarını sormuyorlar. Onun sırtını okşamıyorlar. Biz her zaman problemi manevî yönden ele almaktayız. Derece, kademe ilerlemesi, maaş arttırımı, makam parası, eğitim ödeneği gibi sözler çok sonradan gelir. Önce öğretmenin manen doyurulması gerekir.

Türk eğitimcisi, Türk öğretmeni daima kendisinden, meslekten olan birisinin bilgili ve anlayışlı rehberliği altında görev yapmanın özlemini çekmiştir. Kendisinden olanların; meslekten gelen bakanların yaptıkları ile hâlâ övünç duymaktadır. Bakıyorsunuz yeni bir Milli Eğitim bakanı geliyor. Henüz atanmasının mürekkebi kurumadan yıllarca bu meslekte ömür harcamış gibi beyanlar vermektedir. Hayatında çıktıktan sonra bir kez bile içine girmediği ilkokulu, ortaokulu şöyle yapacaktır, böyle yapacaktır. Veyahut bu okullar şöyle, şöyle olmalıdır... v.s. Derhal bir düzeltici eğitimci kesilip maarifi dilediği düzeye getirmeğe çalışır. Bunların bir ilkeleri, bir amaçları var mıdır? Programları, yönetmelikleri nasıl ve ne zaman, ne için değişmiştir... Sormaya neden yoktur. O her şeyi çok iyi bilir. Aynı bakan bir kaç ay sonra kabinede bir başka koltuğa oturur. Bu kez de hayvan cinslerinden, tohumluktan, küspeden ve ahırdan söz etmeğe başlar. Bir başkası millî eğitimi enine boyuna eline aldığını beyan ederken bunun da koltuğu değişir. Bu kez de hava meydanından, uçaktan, benzinden yine buralarda yetişmiş bir uzman kişi gibi söz etmeğe başlar.

İşte millî eğitimdeki atılışları, ilerlemeleri, normal eğrilere göre gelişmeleri platolara dönüştüren bu çeşit kişilerdir.

Kendisine ilkokuldan üniversite son sınıfta gördüğü devrim, tarihi dersine kadar Atatürk’ü ve devrimlerini öğretmeğe çalışan Hocasını inkâr ederek “Öğretmenler Atatürk’ü bilmiyorlar” gibi iri lâflar bile eden bakan görülmedi mi?

Türk eğitimcisi ve Türk öğretmeni deve ile sahibinin helâlleşmesi öyküsünde olduğu gibi böyle kendisini inkâr eden ve bilgisizce maarifi düzeltmeğe kalkışanları başına getirenlere elbet küstür” (Özgönenç, Ülkücü Öğretmen,1973, S.173, s.23-24).

Cumhuriyet’in 50. yılı tarihimizde önemli bir dönüm noktasıdır. Genç Cumhuriyetimizin öğretmenler tarafından yorumu, öğretmenlerin görevi üzerinde duran yazılar önem taşımaktadır.

Bugün elli yıllık bir Cumhuriyet tarihimizin pek zengin, heyecanlı o oranda da hepimizi düşündüren bir yıl dönümü kutluyoruz.

Yepyeni ve çağdaş uygarlık amacına yönelik bu akımın hedefini Atatürkümüz tıpkı Sakarya savaşlarında olduğu gibi bu kez bize “Türk ulusu çağdaş uygarlık düzeyinin daha da üstüne yükselecektir.

Türk öğretmeni ise elli yıllık Cumhuriyetin altın yıllarında görevini tam başarmanın, Atatürk devrimlerinin bekçisi olmanın örneklerini vermiş ve bunu bütün zerrelere duymanın bilincine varmış, hizmetine koşmuştur.

Türk öğretmeni; dün olduğu gibi gelecekte de ruhundaki sönmeyen Atatürk ateşi ile yılmadan bıkmadan ödevlerini yerine getirecektir (Maral, Ülkücü Öğretmen,1973, S.173, s.6-7).

Maral’ın 1973 yılında Cumhuriyetin 50. yılına ilişkin görüşleri:

Elli yıllık Cumhuriyet eğitiminin bugünkü vardığı yeri, asıl varmamız gerekli hedef noktası ile bir ölçülersak elbette ki, içimizde beliren duygu bir doyumsuzluk ve sorumluluk duygusu olur. Dünyanın hızla ilerleyerek zaman ve mesafe duvarlarını aşacak kadar baş döndürücü hali, elbette ki her yaptığımızı gerilerde bırakmakta ve gene hızla artan nüfusumuzun sürükleyip getirdiği ve çözümü zor problemler ekonomik yapımızın (olanaklar -yükümlülükler) dengesi aleyhine bir durum yaratmakta, demokrasi denen ve (Ekonomi, kültür sütunlarına) dayanması gereken sosyal bunalımlar yaratmaktadır, Bu koşullar ortamında eğitimden bir mucize beklemenin (en aşağı onu bilinçsizce övme) kadar yersiz olduğunu düşünmek yerindedir,

Ama hiç saklamadan içimizi delik deşik eden bu (geri kalmışlık) acısının ve damgasının böyle bir günde nasıl manevî bir kırıklık yarattığını söylememek de elden gelmiyor. Ama teselli ve güç kaynağımız, bu olumsuz birikimlerin bu aşamadan sonra yepyeni bir dinamizmaya dönüşmesidir ki bu gücümüz Ata’mızın deyişiyle: “Gençliğimizin, Ulusumuzun, asil kanında mevcuttur”. Onun yanında yapılmayanlar önünde yapılan ve başarılan devrimlerimizin ve şahlanmış, ulusal varlığımızın atılımları ve el değmemiş potansiyel gücümüzün güvenceleri vardır. O büyük varlık sembolümüz Atatürk’ün bizi çağdaş uygarlık üstüne çıkmayı emreden ve tarihten kopup gelen sesidir ki, Onun deyişi ona “Hiç bir isabetsizliğe uğramadım, mesudum. Çünkü muvaffak oldum” dedirten ulusal güç kaynağı sözleri önümüzde bir bayrak olup dalgalanmaktadır.

Bu yarım yüz yılda, Türk öğretmeni görevini tam yerine getirmiştir:

Hemen itiraf etmekte ve hatta övünmekte bir hakkımız vardır ki; o da, hepimizin ve elli yılki öğretmen kuşaklarının geçmişteki parlak hizmetlerinin vicdanlarımızda yansıyan öyküleridir. Elindeki silâhı ile bu aziz toprakların şanlı koruyucusu Mehmetçik

gibi öğretmen de ateşli varlığı ile devrimlerimizin bekçisi, kafalarda bu vicdan ve inancın yaratıcısı olmuştur.

Bu hal, öğretmenin teselli ve mutluluk dayanağı, asil Türk ulusunun da umut ve övünç anıtıdır. O bir zerresini yitirmeyi vicdanına sığdıramadığı bu örnek hayatı ile yaşlandığı zamanlarda bile mutluluğu eksilmez bir ruhsal güce sahiptir. Bugünün daha genç kuşağı öğretmenlerimizinse bu hizmet ve emaneti daha ileri götüreceklerinden kimsenin kuşku etmeye hakkı yoktur. O da meşaleyi öncekilerden alacak, eski Yunan'ın Delf tapınağında nöbetleşe kutsal ateşi bekleyen genç bakireler gibi hiç söndürmeyecektir. Çağdaş uygarlık yarışındaki borcunu, andını ve büyük Atamız önündeki vazife ve meslek haysiyetini yücelerde tutacaktır. İş ne kadar zor koşullar nedenli vahim de olsa, (her ayrıntılı işin) son durağına varmadan rahatlanmayacak ve bu özlemle mükemmelin daha da mükemmeline koşacaktır (Maral, Ülkücü Öğretmen,1973, S.173, s.33).

Cumhuriyetin 50. yılında öğretmenin saygınlığı üzerine Türkozan'ın verdiği örnek, Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenin yerini ve geldiği noktayı hatırlatması açısından önemlidir:

Ekim ayı Ulusumuzun çok mutlu ve çok önemli olayları kapsadı. Bilindiği gibi Cumhuriyetimizin 50. yılını kutladık. Devrim tarihimizin elli yılı.. Türk tarihinde ilk kez savaşız geçmiş yarım yüzyıl... Atatürk'ün ikinci "HEDEF" olarak saptadığı "ÇAĞDAŞ UYGARLIK DÜZEYİNDE" ulusça aşılmış birçok güçlükleri, başarı ya da başarısızlıkları içine alan oldukça uzun bir dönem... Bizim kanımızca ulusların yaşantısında önemli olan 10 yıllar, 50 yıllar, 100 yıllar değil, bu süre içinde toplumun gittiği yön ve amaca gidiş hızının önemi dikkate alınmak gerekir.

Tatvan Doğu kentlerimizin Van Gölü kenarında 25 bin nüfuslu şirin bir ilçe merkezidir. Bu ilçemizde ilkokuldan, liseye kadar her derecede birçok öğretim kurumu vardır. 50. yıl kutlama törenlerinin bu yükünü -aslında bu bir yük değil, öğretmen için en kutsal bir görevdir- cefakâr öğretmenler taşımıştır. Hala çoğunlukla Türkçeden başka dillerle konuşulan bu kentimizde, öğretmenlerimiz Cumhuriyetin yarar ve erdemlerini halka aşılayabilmek için 50. yılımızda olağan üstü bir çaba harcamış ve başarılı da olmuşlardır. 29 Ekim günü programı gereğince kaymakamlıkça ödeneği Devlet kesesinden ödenmek üzere bir "CUMHURİYET BALOSU" düzenlenmiştir, özellikle bu toplantıya hiç bir kademedeki öğretmen ve öğretim yetkilisinin davet edilmemesi dikkati çekmiş ve davetliler tarafından da soğuk karşılanmış. İrfan ordusunu her zaman Atatürk Devrimlerinin ön safında ve kendisiyle en yakın omuzdaşı olarak gören ordumuzun genç-bir yüzbaşısı, baloyu düzenleyen yetkiliye:

— Beyefendi bu toplantıda hiç bir öğretmen göreviyoruz, acaba bunun bir nedeni mi var? diye sorduğunda:

— Tatvan'da öğretmen var mı? Bilmiyordum. Karşılığını vermiştir yetkili biraz da istihza ile.

— Evet, Tatvan'da da öğretmenler vardır. Bütün Türkiye'de olduğu gibi. Ve ben o varlığını kabul etmediğiniz öğretmenlerden birinin çocuğuyum.

Bu sert cevaba şaşırın yetkili sözünü telif etmeye çalışmış ve:

— Beni de sizin babanız gibi öğretmenler yetiştirdi, ben onların her zaman elini operim gibi saçmalıklar sıralamaya başlayınca da genç subay tarafından sözü kesilmiş.

— Lütfen susunuz her sözünüze sabredebilirim ama babama hakarete, babama karşı, olan saygı ve güvenimin sarsılmasına dayanmam. Çünkü babam sizi yetiştirmiş olamaz.

Dergimiz bir fikir ve pedagoji dergisidir, yayınlarımızı izleyenler hiç bir zaman polemik yapan, kişisel davranışlara yol açan yazılara yer vermediğimizi bilmektedirler. Bizi prensiplerimiz doğrultusundan ayrılmamıza yol açan bu vebali sayın görevliye ithaf ediyorum (Türkozan, Ülkücü Öğretmen,1973, S.174, s.13).

1974 yılında Milli Eğitim Bakanlığına getirilen Mustafa Üstündağ'a ilişkin çok sayıda yazıya rastlanmaktadır. Yeni Milli Eğitim Bakanından beklentiler yoğun biçimde dile getirilmektedir. Mustafa Üstündağ'la ilgili yazılardan bazıları şöyledir:

“25.1.1974 günü Ecevit Hükümetinde, Milli Eğitim Bakanlığına Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ getirilmiştir.

Sizin gibi mesleğimizin sınır uçlarından gelip Bakanlığın doruk noktasına çıkan bir eğitimci için ilk duygumuz odur ki, Siz bizi daha çok duyacak, daima derinliklerimizde yaşayacaksınız. Mesleğimizin bağrına yaslanarak her gücü ondan alacağınıza ve her zorluğu yeneceğinize peşin bir güven ve inancımız vardır.”

Yeni Milli Eğitim Bakanına iletilmek istenenler “Hoş geldiniz” yazısında şöyle dile getirilmiştir:

Öğretmenin manevî ve meslekî bir özgürlük ve güvene kavuşması, o huzurun vazgeçilmez bir ikinci koşuludur. Elbet öğretmen, her yeni fikrin öncüsü, o yanan meşalenin taşıyıcısı olduğu içindir ki, geriliğin, bağnazlığın, bir başka deyimle, hatta politikanın aracı ve oynacağı haline getirilmek istenmiştir ve geriliği yendiğimiz oranda bu korkular silinecektir. Öğretmen (meslekî onur ve hizmet sınırları içinde) bu güvenliğini yasaların güvencesi içinde bulmalıdır. Onsuz kaldığı günlerin acılığını bir daha tatmamalıdır.

Şimdiye dek daha çoğu toplumsal ve siyasal çalkantıların ve özentilerin etkisi ile öğretmenden çok şeyler istenmiş ama bu istekler öğretmenin kişisel uygulama yetenek ve sınırlarına gelip dayanmıştır. Çok şeyler istemekle çok şeylerin alınacağı uymazlığı kapasite sınırlarını zorlamıştır, istekler devir, devir değişmelerle, yabancılıkla birbirlerini izlemiş biri köklenmeden bir yenisine geçilmiş, bu yığınaklar öğretmenin ruhsal huzurunu tedirgin etmiş, bunalımlar yaratmış, öğretmenin içtenliğini ve inisiyatifini zedelenmiş, altı durgun ama yüzü çalkantılı bir ortam meydana gelmiştir. Bir şey vermeden hep isteyen bir eğitim bürokratlığı doğmuştur.

Ama ona inanıyoruz ve umuyoruz ki, genç atılımlarla mesleğimizin özüne, gönülümüzün derinlerine, kaygılarımızın tam kendisine varıp, gerçek ne ise onu yakalayıp eğitimde istenen reformu hızla yaratacaksınız Sayın Bakan.

Sayın Başbakan Ecevit'in deyimi ile: “Kişi ve görevli yasaların yalnız buyruklarını değil, kendi olanak sınırlarını aşıp yapılabilecekleri şeyler ötesi yapmadıklarından da sorumludur.”

Mutlak ileride ve kuşkusuz başarı direniş ve inancı içinde yaratacağınız eğitimde kalkınma heyecanlarınıza katılır, yürekten başarılar dileriz (Ülkücü Öğretmen,1974, S.176, s.5-6-7).

Maral, 1974 Mayıs-Haziran sayısında, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ'ın konuşmasına yer vermektedir:

“Her meslekte olduğundan çok öğretmeni muhtaç olduğu huzura kavuşmasının, yavrularımızın huzuru demek olduğunu eğitim Bakanımız tüm içtenlik ve açık yürekle konuştu. Üzerinde durdukları şu 'bir kaç problemimiz var ki, bunları kökten ele alış hiç kuşkusuz bütün eğitim ailesi içinde büyük bir rahatlık ve şükran duygulan yaratmıştır. Bu konuları şöylece değerlendirmek ve açıklamak yerindedir sanırım.”

Çalışma huzuru da sağlanacaktır:

Diğer yönden öğretmeni robot haline getirdikçe, onun inisiyatif ve düşün özgürlüğünü ilkelikle yiyip tüketen dış baskılara “Dur” denecektir. Hiç kuşkusuz biz eğitimciler yalnız çocuklar önünde, onlar için eğitici değil, tepeden -tırnağa bu mizacımız ve ülkü ateşimizle herkes, her şey ve birbirimiz için de eğiticiyizdir. Eğitim, kaçınılmaz zevk, çekici kudret ve sanattır. Mesleğimizin neresinde olursak olalım biz güler yüzümüz,

dolgun başakları andıran tevazuu-muzla daima, kendimizden bir şey vermeden bir noksan işin ıstırabını içimizde duyarız ve biliriz ki, asıl hizmetlerimizin yoğun anlamı öğretmenin çocukla temasta bulunduğu sınır çizgisinde belirir. Öğretmen çocukla olan alış verişinde o çizgiyi nerelere ve nasıl ulaştırmışsa sonuç odur. Bütün istekler önünde bile her şey öğretmen kapasitesine gelip dayanır. Tabana inmek, her konuyu o temas noktasından başlayarak yalın ve gerçek ne ise olduğu gibi tanıyıp olanağın son sınırına kadar eğitici, değerlendirici, kurtarıcı olmaktır. Ve nasıl, öğretmen çocuk önünde ve bir adım gerisinde kalıp, bir özgürlük bölgesi tanıyor ve ona saygılı olması lâzımsa, işte bu yetiştirici eğitim ilkesini hepimizin içine sindirmesi gerekir, öğretmen düşünsel bakımdan mesleğinin çekici ve sürükleyici zevkenden yoksun eden hatta araştırı ve yaratıcılığını başkaların buyuru ve isteklerine tutsak yapan küskünlüğün kaynak yeri burasıdır, konu öylesine önemlidir. Ruhsal güçlerle ileri gitmek isteyen her düşünce onsuz kalınca yetersiz, uyumsuz ve özsuyundan yoksundur. Bu ince noktayı dikkat ve özenle okuyup, araştırıp buldukça, bu değere kavuşan bir öğretmen için varılmayacak amaç, yoktur. B amaç mutlaka her gün bir yeniyi fethetmedikçe görevinin noksanlığından gelme huzursuzluk acısı derindir ve eksilmez sorumluluğun pençesi içindedir.

Üstündağ, öyle anlaşılıyor ki bir sanatçı sezişiyile öğretmene mesleğinin kişiliğini verdirmek amacıyla o ince tellere dokunmuştur. Öyle olunca her hiyeratik makam kendi mevkilerinin bürokratik giysilerinden sıyrılacak, her hizmetin en küçük ünitesinin hizmetinde ve içinde kendini bulacaktır. En yapıcı düşünce elbet şudur: Kusurları yakalama zihniyetinin yerini ona nasıl yararlı olabilme endişesine bırakması...

İnanmak gerekir ki hiyerarşi ayrımının bu kuş bakışını gidermek eğitimimize organik ve dinamik bir nitelik kazandıracaktır.

Bakanımız meslek dışı her akımın karşısındadır:

Realiteyi açık yürekle konuşmak yerindedir ki, okullarımızda kaynağı dışta olan bazı politik ve belki de ideolojik sızmalar düşünce alanından taşmış, öğretmenleri birbirlerinin karşısına getirmiştir. Elbette ki; böyle dışa bağlantılı akımların etkisi mesleğimizin dayanışma, yaratma, halka yönelik hizmetlerimizi az ya da çok parçalama eğilimini yaratacaktır ve yaratmaktadır.

Bu akımlar öğretmenliğin ve onun uğrındaki hizmetlerimizin ağırlık merkezini okul dışına sürükleyip götürürler.

Her öğretmenin her yurttaş gibi bir siyasal eğilimi hatta inancı (bir yapıcılık koşulu ve dayanışma içinde kaldıkça) elbette ki ondaki kişiliğin doğal ve kopmaz bir parçasıdır. Ama onu okul için her halimize bulaştırınca bu yıkıntı ta temelleri sarsacak derecelere varabilir.

(Komünizmin de, Faşizmin de kucağına düşeni öğretmen saymam) diye konuşan bir bakan önünde öğretmenlerimizin içlerinde belirecek duygu hiç kuşkusuz tüm bir içtenlikle birlik ve dayanışmaya varmanın sevincidir.

Gene açık yürekle konuşmak yerindedir ki, bizi doyurmayan bir durumu var olarak saymak oportünizminin akıntısına kapılmak, görevsizlik olur. Doğrusunu acı da olsa söylemek yerindedir ki, bu gün öğretmenlik mesleğinin disiplini, çalışma çarklarının işleyişi gevşeyen civataları onlar için her şeyin düşünüldüğü her hakkın gözetildiğini sandığımız bu ortamda ele alınacaktır. Bu gün nice nice değerleri ölçülemez öğretmen vardır ki onların da emekleri bu düzen içinde ziyana uğramaktadır ve bütün öğretmenlerimiz ayrı ayrı özellikleri ile teker teker değerleri vardır.

Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz, her şey ve her öğretmen mesleği yurdu ve halkı için olunca yurdumuzun kalkınmasında eğitimciler için yenilmeyecek zorluk, varılmayacak amaç yoktur.

Cumhuriyet tarihimizin idealist kalkınmalarında alın terleri, gözlerinin nuru ve anılaşan hizmetleri unutulmayacak olan bütün öğretmenlerimiz için Üstündağ'ın kişiliğinde yeni bir kalkınmanın simgesini yaşatmak ve beklediklerini onda görmek en içten bir dilek anlamını taşımaktadır (Maral, Ülkücü Öğretmen,1974, S.180-181, s.6).

Milli Eğitim Bakanımızın Sergi Sarayında öğretmenlerle yaptığı konuşması ile ilgili prensip düşüncelerden bize yansıyanları şöylece sıralıyoruz:

Temel öge öğretmendir. O istek ve inançla işlerini yürütmezse ondan ötesi bir hiçtir. En güçlü silâh onun elindedir. (Bakan öğretmenler için yapılan ve yapılacakları anlattı.)

Ona muhtaç olduğu huzur ve güveni vermek, aslında çocuğa güven verme anlamını taşır. Bunu sağlamak milyarlarca yatırıma bedeldir (Ülkücü Öğretmen,1974, S.180–181, s.7).

M. Rauf İnan'ın öğretmenin yükümlülüğü, davranışları konusundaki eleştirisi 1974 tarihli yazısında yer almaktadır:

9 yıldan, 1965'ten beri öğretmen örgütlerinin hiç bir toplantısı için yetkililerce bir okul salonu verilmiyordu Ankara'da. Ne genel kurullar, ne 16 Mart'ı, 17 Nisan'ı kutlama, ne de büyük eğitim devrimcilerimizi anma toplantıları için ilk kez bu yıl ilk kez öğretmen okulunun bizde açılışının 126. yıl dönümü, 16 Mart günü bir okul salonunda kutlandı. Bu durum, yeni bir dönemin millî eğitimimizde ve siyasal havada başladığı anlamındadır. Bunu iyi kavramak, ona sahip çıkmak gerektir. Dünya tarihinde ilericilikle gericiliğin, bilimcilikle bilgisizliğin, devrimcilikle tutuculuğun, halkçılıkla çıkarıcılığın, aydınlıkçılıkla karanlıkçılığın, eğitimcilikle eğitim düşmanlığının bizdeki gibi, böyle uzun süre, böyle sert, keskin ve bir yanlı insafsız çatıştığı, çarpıştığı, savaştığı olmuş mudur? Bilmiyorum. Bir gün bunu araştırmak eğitim tarihimiz bakımından yararlı olacaktır.

Her öğretmen, hepimiz için en çok düşünülecek şey, yaşam değerinde en başta gelen en önemli yükümlülüğümüz: Atatürk'ün kurduğu "eğitim ve ekin çağı"ndaki bilinç ve ülkü ile O'nun da istediği vs bize kutsal bir ödev olarak bıraktığı gibi halkı çok kısa bir sürede okuryazarlığa, aydın hak ve ödev bilincine kavuşturmadır. Bu ancak bizim tutuşumuzla olur. Kendi kendimize bir hesaplaşma yaparken, öğretmen kitlesi olarak şu soruları gözden geçirmek zorundayız;

1. Ulusumuzu, içinde bulunduğu ağır sorunlardan kısa sürede kurtaracak, o nitelikte, o güçte ve bol sayıda halkçı politikacılar, devlet adamları yetiştirebildik mi?

2. Cumhuriyetin halkçı ve devrimci amaçtaki eğitim kurumlarını, öğretmen kitlesini etkisiz bırakmak, öğrenmeni halktan ayırmak için köy enstitülerini, halkevlerini yıkan eğitime ve bilime, sanata, ekine düşman politikacıların oyunları karşısında davranışımız ne oldu?

Açıkça belirtmeliyiz ki, en değerli varlığımız ve gücümüz olan zamanımızı, büyük çoğunlukla, derin bir aymazlık içinde önce kahve köşelerinin, sonra da lokal denen yerlerin oyun masalarına adadık. Bu tutkudan kurtulamayanlarımız hem kendilerine, hem çocuklarına ve ailelerine, hem mesleklerine ve arkadaşlarına, hem de ulusa karşı kötücülük ve kötülük etmektedirler, suçluluğa düşmektedirler

Öğretmenliği, mesleğimizi ve kendi kişiliğimizi halkçılık ve Atatürkçülük düşmanlarının saldırısından kurtarmanın, halkla bütünleşmenin, onu bilinçlendirmenin tek yolu, 30 yıl, 40 yıl önceki gibi halkevlerine dönmek, boş zamanlarımızı, her boş anımızı oralara, oralardaki eğitim ve ekin çalışmalarına adamaktır. Bu kişilikle, halkı ve aymazlığa düşmüş aydınları değerli zamanların, değerli niteliklerin kurban edildiği kahve köşelerinden, oyun masaları başından halkevlerinin, eğitim ve ekinin temiz, aydın ve yükseltici havasına çekmek, kavuşturmadır. Öğretmenlerin toplu oldukları yerler onlara

yakışmayan görünümünden kurtarılmalı, onların yüksek kişiliği değerinde eğitim ve ekin kaynağı olmalıdır (İnan, Ülkücü Öğretmen,1974, S.186: s.13-15-16).

Terfi, nakil gibi özlük sorunlarına birkaç yazıda değinilmektedir.

Personel Kanunu ve intibaklara yansımaları konusundaki şüphelere yer verilmiştir:

Bu yılda, gelecek yıllarda da kongrelerde öğretmenlerin, özellikle ilkökul öğretmenlerinin dilekleri özetlenecek olursa yine aynı maddeler karşımıza çıkacaktır:

Öğretmenlerin Personel Kanununa nasıl intibak ettirileceği?

İki kez intibak kanunu çıktı. Kimi hakkını aldı, kimi alamadı. Kimi Danıştaya başvurdu ama yine hakkını alamadı. Öğretmen okulundan iki yıl önce çıkan bir kıdem geri kaldı. Hiç olmazsa intibak, ayın birinci günü verildi ve böylece bir ay para ödenmesi yoluna sapıldı. Neler gördük neler bu intibak yüzünden...

İntibak hem yaralara merhem oldu, hem yaralar açtı. İşte şimdi de Personel Kanunu intibakı var. İntibak işlemini öğretmen öteki memurlardan iyi bilir. Bu alanda iki deneme geçmiştir başından... Onun için Öğretmen her devirde olduğu gibi yine kuşkuda (Özgönenç, Ülkücü Öğretmen,1970, S.137, s.12).

Yardımcı öğretmenlerin yasal durumlarına ilişkin yaşadıkları sorunlara yer verilmiştir:

Millî Eğitim Bakanlığı vaktiyle 2624 sayılı kanunla orta öğretimde yardımcı öğretmenler çalıştırmıştı. Bu Öğretmenler kişisel veya ailevî nedenlerle buldukları merkezlerde (43) lira net ücretle görev yapmışlardı. Yardımcı öğretmenler işe gelince kadrolu öğretmen gibi çalışır, fakat maaşa gelince çok az para alırlar, hem de çalıştıkları yıllar terfiye sayılmazdı. Meselâ, kadrolu öğretmen maaşına karşılık haftada sadece (15) saat ders okutur, fazla ders saatleri için de ücret alırdı. Oysaki yardımcı öğretmen (43) liraya haftada (29) saat ders okuturdu; ücret falan almazdı.

657 sayılı devlet memurları kanunu her ne adla olursa olsun, memur ve hizmetlilerin geçmiş hizmetlerini değerlendirmiştir. Buna karşılık personel kanununda sözü geçmediği için yardımcı öğretmenlerin terfileri yapılmamış, yani geçmişteki hizmetleri öteki memurlar gibi değerlendirilmemiştir. Hâlbuki yardımcı öğretmenlerin hizmeti öteki öğretmen, memur ve hizmetlilerin yaptığı işlerden daha az önemli sayılamaz. Onlar da devlet hizmeti görmüşlerdir.

Nitekim Danıştay'a açılan dava sonunda adı geçen makam şöyle bir karar almıştır: "...aylık ücretle devlete ait sürekli bir görevi yerine getirmek, yani bir devlet memurluğu yapmak..."

Öte yandan; 657 sayılı devlet memurları kanununda ek geçici madde 23'e göre bu kanunun uygulanmasında yeterli hüküm olmaması dolayısıyla kesin şekilde halledilmesine imkân bulunmayan durumları kanunun benzer hükümleriyle genel ilkelerini dikkate almak suretiyle çözümlenmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bakanlar Kurulu kararı ile çözümlenmeyen haller için en kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisine gerekli kanun tasarısı sevk edilir, diye bir madde vardır.

Buna göre ilgili makamlardan bu konu ile ilgilenme zahmetini esirgemeyeceklerini ümit ederiz (Özgür, Ülkücü Öğretmen,1972, S.153, s.24).

Terfi ve ilerleme konularında eşit uygulamaların aksamasına ilişkin bir örnek Ecer 'in 1974–1975 tarihli sayıdaki yazısında sunulmaktadır:

Öğrenci algılanmaya hazır, huzurlu, sıhhatli olabilir. Hayata hazırlanmayı, bir amaca yönelmeyi amaçlamış inanmış ta olabilir. Fakat bütün bu hazırlıklar ne yazık ki öğrenciyi istenilen amaca ulaştıramıyor. Zira onu bu gerçek düşüncelerin yoluna itiverecek öğretmenin huzurlu ve kaygısız olması şarttır.

Öğretmenin, geçim darlığının yanısıra huzursuzluk duyduğu başka başka problemler de vardır. Bunların başında hukukî arazlar yer almaktadır. Örneğin: Aynı camiada görev yapan iki öğretmenin, son Personel Kanununda yapılan intibaklarda —az da olsa— göze batan intibak ayrılıkları öğretmeni bedbinleştirmekte, çalışma gücünü ve öğretme isteğini baltalamaktadır.

Geçenlerde, İstanbul'un bir lisesinde senelerden beri öğretmenlik ve müdürlük yapan bir meslektaşımın şöyle dert yanışına tanık oldum:

"Yirmi altı yıllık öğretmeniz. Bu lisenin de müdürüyüm. Her yıl beraber çalıştığım öğretmen arkadaşlarımı denetler, sicil veririm. Onlar, üç yılda bir terfi hakkı kazanırlar, ben ve benim durumumda olan meslektaşlarım, dört yılda bir terfi hakkı kazanırız. Bizim hatamız ne imiş, biliyor musunuz? İlkokul öğretmeni iken Eğitim Enstitülerinde imtihan verip başardığımız ve ortaöğretime geçişimiz olmuş" dedi.

Ömrünün çoğunu, severek mesleğine vermiş, kısaca kendisini bu yola adanmış bu meslektaşımın huzursuzluğuna sebep olan Personel Kanunundaki bu denli aksaklıkların onu nasıl huzursuz yaptığını yakinen gördüm ve üzüldüm.

Ortaöğretimin çeşitli kademelerinde görev yapan, kendisini yetiştirmiş, imtihan vermiş yeterlik belgesi almış ve bu topluma katılmış öğretmen, beraber çalıştığı arkadaşlarından ayrı bir değerlendirmeğe tabi tutuluşu, onun kafasında ne denli karışıklıklar yaratacağını ve sınıfındaki başarısını usa vurmaktan kendimi alamadım (Ecer, Ülkücü Öğretmen,1974-75, S.187–188, s.26).

Öğretmenlik mesleğine giren adayların niteliklerine ilişkin değerlendirmeler yer almamakla birlikte konuyla ilgili tarihi bir kayıt İnan'ın 1974 tarihli yazısında yer bulmaktadır:

“MUALLİM” dergisinin Şubat 1918 sayısında şu yazı var:

“Sultanîlerin (orta öğretim okullarının) parasız yatılı öğrencilerinden tembel ve açıkta kalanlar öğretmen okullarına zorla sokuldu. Öğretmen okullarına gönderilmek sultanîlerin parasız yatılı öğrencileri için tembelliğe ve başarısızlığa karşı bir ceza biçimine kondu. Böylece öğretmenlerin değeri ve öğretmenliğin yüksekliği azaldı. Bu durum doğal olarak ilköğretimde kötü etkiler bıraktı. Sonucunun kötülüğünü öğretim ve eğitim (maarif) pek zaman çekecektir” (İnan, Ülkücü Öğretmen,1974, S.186, s.10).

b) TÖB-DER

TÖB-DER dergisi, bir meslek kuruluşunun yayın organı olması sebebiyle, üyesi olan öğretmenlerin özlük sorunlarına çokça yer vermiştir. Bu dönem içinde, terfi, kademe ilerleme gibi özlük konularının, öğretmenlerin genelinin yaşadığı önemli sorun olduğu belirlenmiştir.

Dönemin siyasi ve politik ortamının oluşturduğu etkilerle öğretmenlere yönelik sürgün, görevden uzaklaştırma, Bakanlık emrine alma gibi uygulamaların sıkça yaşanmış olduğu görülmektedir.

Öğretmenlere yönelik ölüme ve yaralamaya varan şiddet olayları bu dönemin en önemli sorunlarının başında gelmektedir.

Öğretmenin önemi ve Atatürk'ün öğretmene verdiği değere ilişkin yazılarda değinilen noktalar şöyledir:

(...) Eğitim reformunda en önemli etmen “öğretmen”dir. Savaşsız savaş düşünmek nasıl olanaksızsa öğretmensiz eğitim düşünmek de öylesine olanaksızdır. Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerden beklediği görevlerin gerçekleşmesini, geleceğimiz açısından önemli görüyorsa öğretmenlerin acil çözüm bekleyen sorunlarına vakit yitirmeksizin gerçekten bilimsel bir tutumla eğilmelidir (TÖB-DER,1971, S.7, s.3).

16 Temmuz 1921 tarihinde Eğitim Kongresinin açılışında Mustafa Kemal Atatürk’ün sözleri;

(...) Sizin önünüzde ve ulusun önünde ulusal eğitimimiz hakkındaki görüşlerimi söyleme olanağını bağışlamış olan bu toplantıdan faydalanarak; gelecekteki gerçek kurtuluşumuzun yüce önderleri olan Türkiye kadın ve erkek öğretmenleri hakkındaki saygı duygularımı bir daha belirtmek isterim (TÖB,1971, S.6, s.1-3).

(...) Yeni Türkiye'nin yapımında, kuruluşunda, yükselmesinde, gelişmesinde bu yoldaki bilincin oluşturulmasında en büyük görev, çağdaş bilim, teknik ve sanatı ulus bireylerinin kafasına sokan ve sokacak olan okula ve öğretmene düşmektedir. Atatürk yaşadığı sürece okula ve öğretmene büyük değer vermiştir. Türk öğretmeni toplumdaki en saygın yerini Atatürk döneminde almıştır. Onun içindir ki Atatürk çizgisinden sapmalar olduğu zaman bunun karşısına ilk çıkan öğretmen kitlesi olmuş ve olmaktadır (TÖB-DER,1973, S.55, s.21).

1972 tarihli bir yazıda, öğretmenin statüsündeki sarsıntıların başlaması, Köy Enstitülü öğretmenlere yönelik suçlamalarla bağlantı kurularak açıklanmaktadır:

En azından on beş yıldan beri eğitim kadrosu alanında her şey öyle gelişmiştir ki, bu gelişmenin silindiri altında öğretmen, hem meslekî gururundan hem okuma ve yetişme ihtirasından, hem de günlük yaşantı ve emniyetinden çok şeyler kaybetmiştir. Bunların çeşitli misallerini galiba hepimiz gösterebiliriz. İlk çöküntü ilk darbeler bizde, üstün bir buluş ve başka ülkelerde benzeri olmayan bir kuruluş olan Köy Enstitülerinin ve Enstitülerin üstüne yağdırılan yıldırımlarla başladı.

Aynı devirde ve aynı bakanlıktaki bir değişiklik, bu Enstitülerin ve Enstitülülerin üstüne birden amansız şüphelerin ve iftiraların bulutlarını getirdi. Başlayan haksız müdahaleler, yalnız Enstitülü öğretmenlerde değil, bütün öğretmenler aleminde, ilk gurur, haysiyet ve cesaret kırıcı hareketler oldu.

“... 20.100 Köy Enstitüsü mezun veya mensubundan, benim bildiğime göre, yalnız bir tanesi, bir vilâyet mahkemesinde ceza gördü. O zaman da politikanın önde gelen bir şahsiyeti olan Sayın Başvekil Nihat Erim, şu cümleyi çekinmeden söyleyebilmişti:

“Eğer elimde iktidar olsa, Köy Enstitülerini, adıyla, sanıyla tekrar açarım.”

“... 1950 den sonradır ki, köy öğretimi köyde, yalnız muhtardan, imamdan değil, köy bekçisinden bile arka plana itilmeye çalışıldı, öğretmenin karşısına bu sefer de ortaçağ taassubunun hortlayan hayaletleri dikildi. Her tarafta irtica evvelâ öğretmeni

hedef alıyordu, siyasi demagog bir köye gidip evvelâ taassup hislerini kamçılıyordu. Köylerde partililer kahvelerini camilerini ayırırlarsa, orada öğretmenin yeri neresi olabilirdi? O, köyde, artık kenara itilmiş, ürkek, cesaretsiz bir yaratık haline gelmez mi?”

“... İlk öğretmenler aleminde öğretmenlerin, milliyetçi öğretmenler, milliyetçi olmayan öğretmenler diye ikiye bölünüşü, o devirde başlar. Hâlbuki öğretmenler içinde, milliyetçi olmayan bir öğretmenin bulunduğu, bugüne kadar misali ve ispatı yoktur. Fakat ne çare ki, bu resmi ayrılış ve adına Milliyetçi öğretmenler diye hâkim partinin kanadı altına alınmak istenen, devletten, bina, mefruşat, lokal yardımı gören dar bir kadronun, büyük topluluktan kopuşu maalesef, diğerleri için çok cesaret kırıcı oldu.”

“... Evet, öğretmeni suçlama bulutları dolaştırmanın, asılsız sebeplerle karakol maceralarının yarattığı hava şu olmuştur ki, öğretmene artık, kendisinden şüphe etmek hastalığı gelmiştir. Bu korkunç ve ruha durgunluk veren bir hastalıktır. Bu hastalığa tutulanlardan hiçbir enerji ve yaratıcı güç beklenemez. Bu hastalığa tutulanlar, ya işçi olur, yurt dışına kaçarlar yahut da çevrelerinde gününü gün edebilmek için; kitabı hatta gazeteyi bile bir tarafa atarak, kendilerine ve mesleklerine yabancı kesilirler. O zaman okumanın, hatta bazen de okutmanın yerini atalet, oyun, tavla ve iskambil partileri ile felekten intikam almak alır. Biz bu düşüştü ve cesaretsizlikten öğretmeni kurtarmalıyız. Çünkü onun gerçek oyununu, eğitimidir. Bir taraftan kendini durmadan yetiştirmek, bir taraftan da öğrencilerine, kendisinde olanları vermektir...” (TÖB-DER,1972, S.16, s.2).

1972 yılının ilk sayısında, öğretmenin toplumsal duyarlılığı, yurttaşlık görevinin bir parçası olarak dile getirilmektedir:

Az gelişmiş bir ülkenin aydını olarak bize düşen görevi burada belirlemekte yarar var. Öğretmeni sadece A,B,C, öğreten biri olarak görme ve gösterme yankısını düzeltmek ve bilimsel doğruları öğretmen konusunda sorumluluğumuzu belirtmek istiyoruz. Öğretmen her şeyden önce yurttaşlık görevini tam olarak yerine getirebilmek için yurt ve dünya sorunlarını bilmelidir. Bu sorunların çözümlenmesinde bilimsel açıklamalara sahip olmak zorundadır. Meslekî ya da bireysel sorunlarımızı ülke sorunlarından soyutlayarak çözmek nasıl mümkün değilse, ülkemizin çelişkilerini de uluslar yelpazesindeki yerimizi belirlemeden açıklamak mümkün değildir.

Önemli olan, sorunlarımızın açıklanmasında olduğu gibi, çözümünde de, kendimize bilimi kılavuz edinmek ve içinde bulunduğumuz koşulları dana rahat ve daha insanca yaşabileceğimiz biçimde değiştirmektir.

Eğittiğimiz ve yetiştirdiğimiz öğrencilerimizden okuyan, düşünen ve çabalarını halkının kalkınma çabasına adayan aydınlar elde ettiğimiz gün ancak ATATÜRK Öğretmeni olabiliriz (TÖB-DER,1972, S.11, s.3).

“Devrimci Milli Eğitim Bakanı” Mustafa Necati’nin ölüm yıl dönümünde öğretmen sorunlarına bir gönderme yapılmıştır:

Memurların aylık merdiveninde, öğretmenlerin alt basamaklara oturtulduğu, kademe ilerlemelerine set çekildiği, yan ödemelerinin kesildiği,

rapor verilmemesi için sağlık kurumlarına mesajlar çıkarıldığı bir dönemde Necati'yi içimiz yana yana anıyoruz (TÖB-DER,1972, S.11, s.3).

1976 yılına ait sayıda öğretmen-halk dayanışması vurgulanarak öğretmenlerin içinde bulunduğu ağır koşullar ifade edilmektedir:

Eğitimin iki temel unsurundan biri olan öğretmen, ülkemizde büyük sıkıntılar içindedir. Köyde olanların çoğu oturacak bir ev bile bulamazlar. Sağlık, beslenme, kendilerini yenileme, kültür ve sosyal gereksinimlerini karşılama yönünden çaresizlik içindedirler. Çoğu yerde, okulun aynı zamanda bekçisi ve hademesidirler. Egemen güçlerin kışkırttığı ve üzerlerine sürdüğü gerici güçlere karşı çok kere yalnız başlarına mücadele ederler. Son yıllarda emekçi halkımızın öğretmenlerine daha çok sahip çıktığını, öğretmenlerimizin halkımızla daha çok yakınlaşıp kaynaştığını görmekteyiz. Bu ilişki giderek daha da sıcak bir hale gelecektir (TÖB-DER,1976, S.128, s.5).

Ülkemizde öğretmenler en çok horlanan, en çok sömürülen, baskı altında tutulan, sürülen, kıyılan toplum kesimlerindedir. Sorunlar çok çeşitli ve karmaşıktır.

Günümüzde ülkemiz öğretmenlerinin can ve görev güvenlikleri yoktur. Geçmişte bir Kubilay öldürüldüğünde yer yerinden oynamıştı. Şimdi öldürülen, yaralanıp sakatlanan, saldırıya uğrayan öğretmenlerin failleri himaye görmektedir.

Binlerce öğretmen, sorgusuz sualsiz sürülmekte, kıyılmakta, işinden ve ekmeğinden edilmekte, lehlerindeki Danıştay kararları uygulanmamaktadır. Köylerde çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kır gericilerinin tehdit ve baskısı altındadır. Şehirlerde öğretmenlere yapılan komando saldırıları, günlük olaylar haline dönüşmüştür. Saldırıların önemli bir bölümünü, faşist yöneticiler bizzat tezgâhlamakta, çok kere kendileri de saldırgan olabilmektedir.

Tarihte, dünyanın pek az ülkesinde eğitim emekçilerine, bu denli soysuz, acımasız ve pervasız saldırılar yapılmıştır (TÖB-DER,1977, S.137, s.6).

1973 yılı Cumhuriyetin 50. yıldönümünde “Kubilaylar Çoğalırken” adlı yazıda Atatürk’ün izinden giden öğretmen anlatılmaktadır:

1923 Türk toplumunun yaşantısına Atatürk’ün eliyle yeni bir yön verildiği tarihtir. Ortaçağ karanlığından kurtulmak ve çağın uygarlığına ulaşmak gerekmektedir. Bu nedenle medreseler, tekkeler, zaviyeler kapatılmış, tüm yurt alanı yobazlık yuvalarından temizlenmeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca halkımızın karanlıkta bırakılmasından yararlanan gerici güçler Cumhuriyete karşı sinsî bir mücadeleye girişmişlerdir. Nakşibendî şeyhi olan Esat ve yandaşları bazı illerde hızla örgütlenerek güçlenme

yollarını aradılar. Din maskesi altında kendi iğrenç çıkarlarına alet ettikleri kişilerle birlikte yeterince güçlendiklerine inanınca Menemen'de harekete geçtiler Günlerce çektikleri esrarın da etkisiyle silâhlarına sarılan kanlı katiller halkı kendilerine katılmağa çağırıyorlardı. Karşılarına dikilen genç Kubilay'ın vurulmasından sonra başı da kör bin bağ bıçağı ile koparıldı.

Hortlayan yobazlık ve karanlık güçler karşılarında Atatürk'ü, Türk ordusunu ve tüm aydınlarını buldular. Başkaldıran gericiler en, kısa zamanda en ağır şekilde cezalandırıldılar. Fakat bunun intikamı öğretmenden ilerde alınmıştır.

Türkiye öğretmenleri Atatürk'ten aldıkları görevi aynı inanç ve güçle sürdürdüler. Kubilay'dan bu yana yurdun en sapa, en irak köylerine değin sabırla uzandılar Atatürk'ü anlatabilmek için. Geride bıraktığımız kırk iki yıl ise her gün biraz daha artırdı Kubilayların sayısını. Atatürkçü olmakta direndikçe kıyıldı öğretmenler. Kimse yadırgamaz oldu öğretmenin yol ortasında dövülmesini ya da bıçaklanmasını. Boynuna yular takılıp dolaştırılırken köy sokaklarında yanında olması gerekenler de seyrediyorlardı onu. Ve 1972'lerin Kubilayları Kubilay'dan da yalnızdı artık. Neden mi? Cumhuriyetin kırk dokuzuncu yılında öğrencilerine Sait Faik'ten öykü okuduğu için sürülüyor öğretmen. 1930'larda sokaktaki karanlık güçlere karşı çağın aydınlığını getirme kavgası veren öğretmen, bugün yılda birkaç kez rahatlıkla sürülmekte, aşından ve işinden ne zaman edileceğini kendisi de bilmemektedir.

1972 Türkiye'sinde iki buçuk milyon çocuğumuz okulsuz ve öğretmensizken canından bezdirilen on iki bin öğretmen ise yaban ellerinde işçidir. Geride bıraktığımız kırk iki yılı gözden geçirirken öğretmenin başına gelenlerde gerici güçlerin Kubilay'ın şahsında biriken kinini bulmaktayız. (TÖB-DER,1973, S.39,40, s.19).

TÖB-DER' in 1973 yılına ait çalışma raporunda, örneklerle ifade edilen, öğretmenler üzerinde politik ve siyasi baskılar ve keyfi uygulamalarla sürülen öğretmenlerden söz edilmektedir:

Türkiye öğretmenleri yalnız 12 Mart' tan bu yana değil, Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden beri —kısa bir devre hariç— olağanüstü koşullar içerisindeyiz. “Fikri hür, vicdanı hür yeni nesiller yetiştirmek” için var gücümüzle çabalayıp geldik bugüne ..

“Fikri hür” nesiller yetiştirmek istedik; doğru fikrin gelişip yayılmasından çıkan bozulanlar çıktı karşımıza...

“İrfanı hür” nesiller yetiştirmek istedik; batı kopyacılarıyla, Arap, Acem hayranlarını bulduk karşımızda...

“Vicdanı hür” nesiller yetiştirmek istedik; hilâfet özlemcilerinin, saltanat alkışçılarının, vicdan sömürücülerinin saldırısına uğradık...

Sövüldük... Dövüldük... Sürüldük... Vurulduk... Ve işte böylece geldik bugüne.

Bugün ise içinde bulunduğumuz durum şu:

▪ Yüzlerce öğretmen sahte imzalarla Sıkıyönetim savcılıklarına ihbar edilmekte, savcılıklar bu ihbarların uydurma olduğuna kanaat getirerek bu öğretmenler hakkında takipsizlik kararı vermekte, fakat bakanlık aynı ihbar mektubuna dayanarak ve sadece ihbar tertiplerini hazırlayan gerici güçlerin ifadelerine dayanarak öğretmenleri kıyabilmektedir.

▪ Bir vali “İlimiz halen birçok yabancı işçinin bulunduğu bir bölgedir. Adı geçen öğretmen de bunları tahrik edebilir” diyerek öğretmenin başka bir ile sürgün edilmesini isteyebilmekte ve Bakanlık da valinin bu isteğini verine getirebilmektedir.

▪ Öğretmen, elleri kelepçeli, kolunun altında sosyoloji ders kitabı, öğrencilerinin ve halkının gözleri önünde, jandarma nezaretinde kasabanın sokaklarında dolaştırılabilmektedir.

▪ Kompozisyon imtihanında Atatürk'ün, “Artık Türkiye din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok uzaktır. Bu gibi oyuncular varsa kendilerine başka tarafta sahne arasınlar” sözlerini soran öğretmene Bakanlık müfettişi niçin Atatürk'ün başka bir sözünü seçmediğini sorabilmekte ve bu soruşturma sonucunda öğretmen sürgün cezasına çarptırılabilir.

▪ Kürsüsünün üzerinde öğrencilerin bıraktığı bir simit parçasını çöp kutusuna atan öğretmen “nimete küfür” etti gerekçesi ile kısılabilmektedir.

▪ Radyonun ibresini Erzurum radyosu zannederek kazara bir yabancı radyonun Türkçe yayınları üzerine getiren öğretmen “komünizm propagandası yapıyor” denilerek mahkemeye verilebilir.

▪ İdam cezalarının kaldırılmasını isteyen bir dilekçeye imza attıklarından ötürü öğretmenler sürülebilir.

▪ Öğretmene, öğrencilerine bir filmi görmelerini neden tavsiye ettiği Bakanlık müfettişlerince sorulabilir.

▪ Düğün davetiyesine bir şairimizin yasaklanmamış bir şiirini koyduğu için öğretmenin görevine son verilebilir.

▪ Öğretmenler, satışı her yerde serbest olan yasaklanmamış bazı yayınları evlerinde bulduklarından ötürü bakanlık emrine alınabilmektedirler.

▪ 1969 yılındaki öğretmen boykotuna katıldıklarından ötürü hâlâ bir sürü öğretmen mahkemelerde yargılanmakta; daha önce yargılanıp beraat etmiş olanlar ise, sırf bu boykota katıldıkları gerekçesi ile sürgün cezasına çarptırılabilirler.

▪ Köy ağasının anasının ölümünden iki ay sonra 23 Nisan bayramını okulda kutlayan öğretmen, ağanın yas gününde bayram kutladı diye ağanın adamları tarafından silâhla köyden kovulabilmekte ve yetkili makamlar bu duruma seyirci kalabilmektedirler.

▪ Öğretmenler kurulunda Türkiye'deki eğitim düzenini bozuk olduğunu, fırsat eşitliğinin olmadığını, öğrencilere hayata aktarılamayan kalıplaşmış bilgilerin verildiğini, çocukların her türlü ilerici düşünceye ve ilerici akıma açık bulundurulması gerektiğini söyleyen bir öğretmene Bakanlık müfettişi neden bu sözleri söylediğini sorabilmekte ve öğretmen bu sözlerinden ötürü, “öğretmen olarak yapmakla mükellef bulunduğu kamu hizmetinde kalması sakıncalıdır” gerekçesi ile Bakanlık emrine alınabilmektedir (TÖB-DER,1973, S.41-42, s.7-8).

1974 Ocak ayında öğretmenin görev isteğinin tüketilmesi ve güvenlik tehlikesiyle karşı karşıya kalması üzerine görüşler şöyledir:

(...) Kıyım, sürgün, işkence ve sosyal baskılar günlük gazetelerde başköşelerde manşet haber olarak verilmekte. Biz alıştık hepsine. Günlük yaşantımızın alın yazısı gibi geliyor hepimize. Mesleğe yeni girenler bütünü ile bunları göze alarak katılıyorlar saflarımıza.

Öğretmen görev yapmanın teşvik edici bütün unsurlarından yoksun bırakılmıştır. Son dönemin tedhiş hareketi kendisini tam bir karanlığa itmiştir. Her türlü işkence ile karşı karşıyadır. Çoluk-çocuğunun güvenliğini sağlayamamanın ezikliği içindedir. Kitap yasaklanması ve düşünce özgürlüğüne karşı girilen mücadele, entelektüel

niteliklerinin geliştirilmesine bile imkân vermemektedir. Tutucu sosyal baskılar kendisini görev yapmaz hale getirmiştir. Geçim sıkıntısının altında ezilmekte, kendisinden daha da yoksul durumda bulunan halk yığınlarının yanında, bu derdini yeterince mücadele sorunu haline getirememektedir. İleriye dönük ümit ve özlemler ise, gün geçtikçe heyecanını kaybediyor.

Böylece, görevini yapabilmek için gerekli her türlü teşvik edici unsurlardan yoksun bırakılmış öğretmen kitlesinin, geleceği güven dolu, ümit dolu heyecanlı genç kuşaklar yetiştirmesi çok zorlaşmıştır. Bu konuya yurtsever sorumluların dikkatlerini çekiyoruz. Öğretmeni bu duruma getiren miyop çevreler uyanmalıdır artık. Güvenlik ve umudun bulunmadığı hiçbir konu savunulamaz. Düşmanların yapabileceği kötülükleri kendi insanlarımızdan görmek bize çok acı geliyor. Öğretmeni kendi yurduna, kendi mesleğine, kendi yurdunun çocuklarına karşı daha fazla yabancılaştırmaktan, onu her türlü teşvik unsurlarından yoksun bırakmaktan vazgeçmelidirler. Öğretmenin yaratıcı işgücü angaryaya dönüşmemelidir (TÖB-DER,1974, S.64, s.23).

1972 Haziran sayısına ait bir yazıda öğretmen üzerindeki politik baskılar örneklerle açıklanmaktadır:

Bir kent lisesinde üç öğretmen tutuklanmış. Telefon ediyor şube başkanı: “Burada hiçbir avukat davamızı almıyor... Mutlaka Genel Merkezden bir avukat gönderin. Ağır bir komployla karşı karşıyayız...” diyor.

Sakin bir ilçeden bir sahifelik bir yazı alıyoruz: “... O gün tam sınıfların boşalıp, çocukların evlerine gideceği bir saatti. Öğrencilerimiz ve biz lisenin bahçesini çevreleyen demir parmaklıklara dayanmış bekliyorduk. Biraz sonra görünmüşlerdi. Kalabalık çocuk ve bir kısım esnaftan oluşmuştu. Önce elleri arkadan kelepçeli boynunda sosyoloji ders kitabı asılı olduğu halde, üç sorumlu ortasında felsefe öğretmeni arkadaşımız... Bey yürüyordu. Öğrenciler başlarını öne eğdiler. Ağladıklarını gördüm. Önce başı dik yürümeye çalışan öğretmen, çocukları lisenin parmaklığında kendisini seyrederek duruma görünce şaşırır gibi oldu. Sonra da başını yere çevirdi. Adım attıkça kitap çenesine çarpıyor, gülmekle ağlamak arası, şaşkın şaşkın çevresine ve özellikle bize bakıyordu. Ve belki de “acaba benim için ne derler?” diye düşünüyordu. Ve sonra yavaş yavaş kayboldu küçük kalabalık. İlçenin bütün sokaklarını dolaştıracakları söylenmişti.”

Bir kasabanın, pazaryeri sayılabilecek kadar geniş bir meydanında üç öğretmen sorumlular tarafından, saatlerce cop ve dipçikle dövülmüş, halk da bu manzarayı seyre zorlanmış, “Ne yapacağımızı şaşırdım hocam!”, diyordu, olayı anlatan.

Sonu gelmeyen olaylar... Her gün bir yenisi, her gün bir yenisi!.

Emekli adayı bir albayla karşılaşmıştık. Sevimliliği, babacan bakışları ve esprili konuşmasıyla tipik bir Türk subayı idi. Çevresindeki olaylara karşı içten bir ilgi gösteriyordu : “Anlamıyorum hocam, vallahi hiçbir şey anlamıyorum bu olan bitenlerden. Vaktiyle biz iki ordu bilirdik: birisi biz, birisi de öğretmenler ordusu. Bugün nasıl oluyor da bunlar karşı karşıya geliyor?.. "Nasıl oldu da böyle oldu anlamıyorum!..” diyordu.

Konuşması heyecanlı, dinleyişi sakindi. Arkadaşım Avukat hemen sözünü keserek cevap verdi : “Biz, karşı karşıya değiliz sayın albayım; bizleri karşı karşıya getirmeye

uğraşan, sinmiş, adeta pusuda bekleyen karşı-devrimciler var. Kurtuluş Savaşı içinde düşmanla dövüştük! Ve Kurtuluş Savaşı sonunda, sizler kışlalara dönerken, biz de devrim orduları olarak ülkenin dört bucağına dağılıyorduk. İrtica yuvalarıyla karşı karşıya kıyasıyla savaş verme sırası bize gelmişti. O günlerde önümüzde Mustafa Kemal vardı.

27 Mayıs, Atatürkçü ilkelerin, somut yaşama olanağına kavuşması demektir bizim için. Onu da ordu getirmişti. Siz yine kışlalara çekildiniz. Sizden boşalan yerleri biz almıştık. En ücra köşelere kadar, bütün öğretmenler seferber olmuş 27 Mayıs Anayasasının getirdiklerini halkın bilinç alanına aktarmak suretiyle, onu uyarmaya ve irtica karşısında ülkeye sahip çıkması uğruna ona mücadele bilinci vermeye koşmuştuk. Bugün biz, ordu ile karşı karşıya değiliz. Ama gerici kışkırtmalar karşısında yalnızız. Yalnız bırakıldık. Bugün karşılaşılan olaylar bundan ibaret sayın albayım! İrtica bizden intikamını alıyor ve biz yalnızız albayım!

Çok üzülüyüştü Albay, Gözleri donuk donuk oldu kendi kendine konuşur gibi : “İşte bunu hiç düşünmemiştim”, diyordu.

Yine bir kentte, birinci derecede yetkili ve aynı zamanda birinci derecede sorumlu kişi ile karşı karşıyayız. Bir olay vardı: Öğretmenler tutuklanmış. Sıkıyönetime gönderilmiş. Suçsuzlukları görülerek serbest bırakılmışlar ve görevlerine gönderilmişler. Fakat sonradan yine içeri alınmışlar. Valiye çıktık. Durumun nedenini öğrenmek istediğimizi söyledik kendisine : "Bu öğretmenler bizim üyelerimizdir, durumları aydınlanıncaya kadar biz bu öğretmenleri savunacağız." dedik. O konuştu biz dinledik; biz konuştuk o dinledi. Kendisine bir anımı naklettim: “1940 yıllarındaydık. Orta Anadolu'nun bir kentinde öğretiliyordum. Orada enterne edilmiş bir Alman profesörle dost olmuştuk. İçinde bulunduğumuz huzursuzluğu yakından biliyordu. “Huzursuz olan öğretmenin iyi vatandaş yetiştiremeyeceğini” tekrar edip dururdu. Daima “Mösyö Hauk” olarak hatırladığım bu iyi kalpli insanın sözlerini o günlerde anlamadan dinlerdim. “Oysa bugün onun sesleri kulaklarımdan hiç gitmiyor vali bey. Biz, özellikle bizim kuşak, yanlış yoldaymışız gibi geliyor bize. Öğretmen suskun, öğretmen huzursuz ve öğretmen yoksul. Bunun geleceğe dönük tehlikeleri ağır ve siz bunlardan sorumlusunuz!”

İlk dakikaların sinirliliği geçtikten sonra bizi nezaketle dinledi. Biz de kendisini içtenlikle dinledik. “Ulusları kurtaranlar öğretmenlerdir”, demişti Atatürk, öğretmenden, terbiyeciden yoksun bir ulus, henüz ulus namını almak kabiliyetini kazanmamıştır.”

Şu güzel ülkemizin üzerinde olup bitenlere bakın!.. (TÖB-DER,1972, S.28, s.1-7).

Öğretmenlere yönelik bu tutumlar devam ederken, Milli Eğitim Bakanı Sabahattin Özbek'in “Öğretmenler Atatürk'ü bilmiyor” sözü büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Farklı yazılarda bu sözün eleştirildiği görülmektedir:

Milli Eğitim Bakanı Prof. Sabahattin Özbek'in, “Öğretmenler Atatürk'ü bilmiyor” yolundaki iddiasına karşı öğretmenlerin tepkileri devam etmektedir. Arhavi şubemiz bu konuda Genel Merkezimize aşağıdaki yazıyı göndermiştir;

“TÖB-DER Genel Başkanlığına

ANKARA

Milli Eğitim Bakanı Sabahattin Özbek, Bursa' da okul müdürleriyle yaptığı toplantıda “öğretmenlerin büyük çoğunluğu Atatürk' ü bilmiyor” demiştir.

Eğitim örgütünün en sorumlu kişisinin, öğretmeni halkın gözünde küçük düşürücü bu sözlerinden dolayı, öğretmen kitlesi olarak büyük üzüntü duymaktayız. Böyle bir söz öğretmen düşmanı çıkarıcı çevrelerin işine yaramaktan öteye bir anlam taşımaz.

Kaldı ki Türkiye öğretmeni mevcut devlet örgütünde Atatürk'ü en iyi bilen ve Atatürkçülüğü savunan en büyük ilerici ve güçlü kitledir. Ne yazık ki Atatürk'ü tanıtmak ve sevdirmek için verdiği mücadelede, çıkar çevrelerine şirin görünmek için isteyen iktidarlarca yalnız bırakılmış, hatta zaman zaman bu nedenle kıyım uğramıştır.

Milli Eğitim Bakanının yukarıdaki sözlerini öğretmen kitlesi olarak şiddetle reddederiz. Saygılarımızla.” (TÖB-DER,1972, S.31, s.6).

Öğretmenler Atatürk'ü bilir. Çünkü herkese Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü öğretmenler öğretir. Bunun böyle olduğunu Sayın Bakan da çok iyi bilirler.

(...)

Sayın Bakanının o sözleri söylemesi kendisi için talihsizlik olmuştur. Gün geçmez ki gazetelerde öğretmenlerin dövüldüğü, yular takıldığı, sürüldüğü, öldürüldüğü yazılmasın.

Gene Mısır'daki sağır sultan bile Personel Yasasının öğretmenlere getirdiği adaletsizliği duyduğu halde, Sayın Bakan bunlara hiç ses çıkarmazken –ki asıl görevi de budur- bizi yaralayan sözler söylemektedir (TÖB-DER,1972, S.33: s.1-5).

Öğretmenlere yönelik baskılara ilişkin TÖB-DER Genel Başkanı Ali Bozkurt'un Ağustos 1972 tarihli bildirisi;

Arkadaşlarım, içinde bulunduğunuz çalışma koşullarının ağırlığını bilmekteyiz,. Gün geçmiyor ki, bir veya bir kaç meslektaşımızın görevine son verilmesin, dövülmesin, öldürülmesin. Gene gün geçmiyor ki öğretmen yetiştiren okullarımızdan bir veya bir kaç öğretmen adayı sudan bahanelerle kovulmasın.

Personel yasının meslektaşlarımıza getirdiği haksızlıkları Mısırdaki Sağır Sultan dahi duymuştur.

Arkadaşlarım, kalın çizgileriyle yukarıda izaha çalıştığım Anayasamıza ve yasalarımıza aykırılıkların sorumlusunu bulmak olanağı yoktur. Bildiğiniz gibi, başta bakanlığımız olmak üzere hiçbir resmî kuruluş ve kişi, ağzını açıp tek kelime söylememektedir. Türk atasözlerinde sükûnet neden geldiği bilinmektedir.

Yolumuz Başöğretmenimiz Atatürk'ün yoludur. Mücadelemiz, 1961 Anayasasının ve ona uygun yasaların hudutları içinde olacaktır. Yurtsever ve çilekeş

öğretmenlerin yasal haklarını koruyup geliştirmekte yapacağımız yasal çalışmalardan bizleri kimse döndüremeyecekti. (TÖB-DER,1972, S.31, s.2).

Aralık 1972 tarihli sayıda Milli Eğitim Bakanına yönelik yazıya yer verilmektedir:

Öğretmenler, çalışma güvenlikleri yanında en doğal demokratik hak ve özgürlükleri için kaygılanır olmuşlardır. Bir yandan, kendilerine “Cumhuriyet sizden fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller ister” denmiş, öte yandan bu niteliklere bizzat sahip olmalarını olanaksız kılan koşullar içinde tutulmuşlardır.

(...) Yıllardır güç koşullar içinde ezilen öğretmen kitlesinin, kökenleri sosyo-ekonomik ve politik yapımızda yatan sorunlarına çözüm bulmaya ciddî olarak yönelmeyi, öğretmenlerin toplum içinde mesleklerinin onuruna yaraşır bir yer tutmalarına yardımcı olmayı görev saymanız, kanımızca, başarınızın anahtarı olabilir (TÖB-DER,1971, S.9, s.4).

1972 Kasım sayısında Meclis konuşmalarına yer verilmektedir:

İçel C.H.P. Milletvekili Çetin Yılmaz, başbakan Ferit Melen' den “sakıncalı öğretmenlerin” listesinin açıklanmasını istemiştir. Melen, sıkıyönetimin uzatılması konusu görüşülürken, TBMM' nin birleşik toplantısında DP sözcüsünün görüşlerine cevap verirken şöyle demişti : “DP sözcüsü arkadaşımız kilit noktasındaki solcuları temizlemediğimizi söylüyor...”

“...Bakan arkadaşlarım, kimlerin kilit noktasında olup olmasını tek tek incelemiş ve tespit etmiştir. Fakat bu, nasıl olacaktır? İstenilen şey, Milli Eğitim bakanlığında yapılmıştır, yapılmaktadır. Bunun davul zurna ile ilanına lüzum yoktur...”. “Sıkıyönetim, adamı içeri alıyor. Sonra bırakıyor. Millî Eğitimde bu gibileri bakanlık emrine alma imkânı var, alıyoruz. Bir de Danıştay vardır, Danıştay’a başvuruyor, ne yapalım. Danıştay yürütmeyi durduruyor, Danıştay da kendi yönünden haklı. Askeri idarede bu konuda yetki var. O yapıyor... Sizden yetki istiyoruz, verin yetkiyi, bir günde yapalım. Devlet Personel Kanunu var. Yüce meclisten çıkmış. Değil atmak, yerinden bile oynatamıyorsunuz, ne yapalım?”

Çetin, başbakandan “rejim bakımından tehlikeli ve sakıncalı öğretmenler”in listesinin açıklanmasını ve şu soruların cevabını istemiştir : “Tespit edilmiş Milli Eğitim Mensubu kaç kişidir? Bu listelerin saptanmasında alınan esaslar, ölçüler nelerdir? Bu listeleri kimler, hangi kurullar, hangi yetkili organlar, hangi kaynak ve belgelere

dayanarak saptamaktadırlar" Başka bakanlıklarda da böyle saptamalar yapılmakta mıdır? Her ceza alan veya bakanlık emrine alınan kişi, başka suçtan dolayı tahkikata uğramış olsa dahi, bu beyanlara göre, kamuoyunda aşırı solcu olarak damgalanmayacak mıdır? Bu listelere geçen öğretmen, memur ve görevlilerin yerleri ve isimleri nelerdir?" (TÖB-DER,1972, S.34, s.3).

BİLDİRİ

Sayın Başbakan Sıkıyönetimin uzatılması konusunda Meclis'te yaptığı konuşmada, öğretmenler ve üniversite öğretim üyeleri arasında "gerekli görülen temizliğin" yapılabilmesi için Anayasanın değiştirilmesini istemiştir. Ve kırpıla kırpıla zaten kuşa döndürülmüş bulunan 1961 Anayasasından şöyle şikâyet etmiştir: "SİKİYÖNETİM ADAMI İÇERİ ALIYOR. SONRA BIRAKIYOR. ADAM GELİP MAKAMINA OTURUYOR. MİLLİ EĞİTİMDE BU GİBİLERİ BAKANLIK EMRİNE ALMA İMKÂNI VAR, ALIYORUZ. BİR DE DANIŞTAY VARDIR. ADAM DANIŞTAYA BAŞVURUYOR NE YAPALIM. DANIŞTAY YÜRÜTMİYİ DURDURUYOR. SİZDEN YETKİ İSTİYORUZ. VERİN YETKİYİ BİRGÜNDE YAPALIM."

Sayın Başbakan bu sözleriyle yürütülmekte olan öğretmen kıyımının mevcut kanunlara aykırı olduğunu resmen itiraf etmiş ve bu gayri hukuki tasarrufları hukukileştirmek için Anayasanın değiştirilmesini istemiştir.

Her insan herhangi bir konuda sanık olarak hâkim huzuruna çıkabilir. Ama suçlu sayılmaz. Onun suçlu olup olmadığı mahkeme yargısı sonunda ortaya çıkar. Başbakanın yakındığı gibi "ADAM" sıkıyönetim tarafından suçsuz görülüp bırakıldıysa, o kimse her vatandaş gibi vatandaşlık haklarından yararlanacaktır. Ve kendisi en az başbakan kadar saygı değer bir insandır.

Bir sanığın suçluluğuna ya da suçsuzluğuna karar verme yetkisi ancak bağımsız yargı organlarındadır. Görevinden alınan bir memur, hakkındaki işlemi Danıştay durdurma kararı aldıysa, hükümete düşen görev bu kararı uygulamaktır. Eğer iktidarlar yargı organlarının kararlarını uygulayamıyorlar ya da uygulamaktan kurtulmak için Anayasada değişiklik yapmayı "anarşiye" son verme yolu olarak görüyorlarsa, işte o zaman "keyfilik" ortamına giriliyor demektir. Başbakanın şikâyetçi olduğu "anarşik" eylemlerin kaynağı iktidarların yasalara ters düşen tasarrufları olmamış mıdır?

Başbakan, yürütmenin işlediği suç karşısında, kendisine yargı hakkı hakkını görmek istiyor. İlkeliği hangi derecede olursa olsun, hiçbir "demokratik rejim" kavramı böyle bir sistemin adı olamaz.

Başbakan Melen' in Anayasaya karşı takınmış olduğu tavır, kimlerin mevcut Anayasaya karşı, kimlerin Anayasanın yanında olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

İktidarların kendi icatları olan çarpık "demokrasi" anlayışları yüzünden boynuna ip bağlanarak dolaştırılan, dövülen, öldürülen, hapishanelerde sürüm sürüm süründürülen, her gün yeni bir kıyımın kurbanı olan tüm Türkiye öğretmenlerinin temsilcileri olarak, Başbakanı mevcut Anayasaya hücum edip onu kendi arzusuna uydurmaya gayret yerine, 1961 Anayasasını uygulamaya ve icraatını yasalara uygun hale getirmeye çağırıyoruz.

TÖB-DER YÖNETİM KURULU

1972 Kasım sayısında, ilkokul öğretmenlerinin sorunları değerlendirilmektedir:

Türkiye'deki bütün öğretmenler ve özellikle ilkokul öğretmenleri son derece güç ve ağır ekonomik, politik, sosyal baskılar altında görev yapmaktadırlar. Personel kanunun öğretmenlere getirdiği haksızlıkları ve adaletsizlikleri bugün resmî ağızlar bile kabul etmektedirler. Bu haksızlıkların en açık ve en çoğuna, yurdun en ücra köylerinde çalışan, çilekeş ve fedakâr ilkokul öğretmeni arkadaşlarımız uğratılmışlardır. İlkokul öğretmeni bugün aldığı maaşla beslenememektedir, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının en zorunlularını bile karşılayamamaktadır. Öğretmen borç ve umutsuzluk içinde kıvrınmaktadır, Bir

yandan maddi sıkıntılar öğretmenin yakasına yapışmışken, öte yandan siyasi baskılar öğretmeni iyice bunaltmıştır. Öğretmen ilericiliğinin, Atatürkçülüğünün, 1961 Anayasasına bağlılığının yurtseverliğinin hesabını vermekte, düşüncelerinden dolayı suçlanmaktadır. Gericî çevrelerin öğretmenlere karşı giriştiği saldırılara bir yandan da Millî Eğitim Bakanlığı kısımlarla, sürümlerle, haksız binbir işleme katılmaktadır. Öğretmen iki ateş arasında görev yapmak zorundadır. Son yıllarda ne can ve ne de meslek güvenliği kalmayan on binden fazla öğretmen yabancı ülkelere işçi olarak gitmiştir. Daha on binlercesi gitmek için kuyruktadır. Gidemeyenlerin bir kısmı ise öğretmenliği bırakıp başka işlere geçmekte, genç yaşta emekliliklerini istemektedirler. Öğretmenler tam anlamıyla bütün gerici ve karanlık güçlerin saldırılarının hedefi haline getirilmişlerdir. Bu durumda öğretmenden eğitim sorununun çözümünde yarar beklemek biraz hayal olur. Özellikle 12 Mart'tan bu yana, gerici çevreler olur olmaz bahanelerle, öğretmeni ihbar etmekte ve onun ilerici, Atatürkçü mücadelesini engellemek istemektedirler. 12 Mart'tan bu yana bine yakın öğretmen gözaltına alınmış, tutuklanmıştır. Bunların tamamına yakın bir kısmı yapılan sorgu ve yargılamaları sonunda serbest bırakılmıştır. (TÖB-DER,1972, S.34, s.2)

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN SORUNLARI

Sayısı 160 bine ulaşan ve büyük bir kısmı mahrumiyet bölgeleri olan köylerimizde görev yapan çilekeş ilkokul öğretmenlerimiz, bütün siyasi ve sosyal baskılara, kısımlara, sürgünlere, aldıkları maaşla zar zor geçinmelerine rağmen, bazen bütün sınıfları bir arada okutarak, fedakârca görev yapmaktadırlar. Personel Kanunu uygulamasının getirdiği haksızlıklardan en fazla ilkokul öğretmenlerimiz zarar görmüşlerdir. Bugün bütün öğretmenlerimiz gibi, ilkokul öğretmenlerimiz de aldıkları maaşla insanca yaşayamamakta, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verememektedirler. Bu yüzden şimdiye kadar, onbinlerce öğretmene ihtiyaç varken, onbinden fazla öğretmen mesleklerinden ayrılarak işçi olarak yabancı ülkelere gitmişlerdir. Ve gitmeye devam etmektedirler. Gene binlerce öğretmen, geçim sıkıntısı yüzünden mesleklerinden ayrıлып başka işlere geçmişlerdir. Bu durum karşısında ilgililer en küçük bir önlem almamaktadırlar. Eğitim ve özellikle öğretim sorununun çözümlenmesinde en önemli unsurlardan biri olan ilkokul öğretmenlerinin sorunları çözüm beklemektedir. Ve ilkokul öğretmenleri maddî ve manevî sıkıntı ve baskılardan kurtarılmadıkça, aldıkları maaşla geçinmeleri sağlanmadıkça, onlardan verimli görev beklemek hatalı bir davranış olur.

Siyasi baskılar ve ekonomik sıkıntılar öğretmenin görev yapmasını önemli ölçüde engellemektedir. Son yıllarda iyice artan kısımlar Danıştay ve Mahkeme kararlarına rağmen hızla sürdürülmektedir. Bir reform yasası olarak sunulan “Temel Eğitim Kanunu” hiçbir eğitim sorununa ve özellikle ilköğretim sorunlarına çözüm getirmemektedir. Beş yıllık öğretim bile elli yıldır gerçekleştirilmemişken zorunlu öğretim süresinin sekiz yıla çıkartılması bir özenti olma yanında hazin bir durumdur. Öğretmen okullarında yurtsever, Atatürkçü, ilerici öğretmenler tasfiye edilerek öğretmenlerin halkı uyandırmaları önlemek istenmektedir (Bozkurt,TÖB-DER,1973, S.58, s.24).

1974 Eylül ayına ait sayıda bir ilkokul öğretmenin yazmış olduğu mektup, sürgünler konusunda örnek niteliğindedir.

Bir Yılımı Yirmi Liraya Satamadım

Şakir BAYSÖZ İslâhiye Zincirli Köyü Öğretmeni

Bu yıl terfi edemedim. Yedi yıllık köy öğretmeniyim. On sekiz yaşımdan bu yana yurdumun en uzak köylerinde, yazgımız aynı olan köy çocuklarına öğretmenlik ettim. Bundan dolayı çok mutluyum.

Geçen yıl Gaziantep Yavuzeli Hacımallı Köyünde görev yapıyordum. Beni teftişe gelen müfettişle aramda bir tartışma geçti. Ben müfettişe köyün etnik durumunu, tutucu ailelerin etkisinde olduğunu, öğrencilerin okula devamsızlığını anlattım. Elimde İsmail Beşikçi' nin “Doğu Anadolu'nun Düzeni” adlı kitabı vardı. Müfettiş buna çok kızdı. Müfettişe göre karşısında hazır ol durumunda bulunmalıyım, düğmemi iliklemeliymişim, yurt sorunları ile ilgilenmemeliymişim. Niçin dört arkadaşımı Cumhuriyet Gazetesine abone etmişim, niçin müdür odasına kitaplık kurmuşum, köy gençleriyle neden sıkı ilişkiler içindeymişim, onlara niçin kitap okutuyormuşum, öğrencileri niçin kuran kursu yerine okula gitmeye teşvik ediyormuşum?

Gerici kişilerin çabaları sonunda köyde adım “komüniste” çıktı. Programını hazırladığım 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı yaptırılmadı. Köyün imamı günah demişti. Şikâyette bulunmadım. Düşünce ile savaşmak istedim. Bundan dolayı beni korktu sandılar. Tuzak hazırladılar, kıl payı ölümden kurtuldum. Müfettiş bey bunları hiç dinlemedi. Yılbaşında yapılan üstünkörü bir teftiş sonunda başarısız sayıldım.

Ardından İslâhiye Zincirli Köyüne sürüldüm. Bu köy “İslâhiye TÖS olayları” nı yaratan ünlü bir ağa-avukatın köyü idi. Köylüler tam bir yoksulluk içindeydiler. Ağanın tarlalarında boğazı tokluğuna bedava çalışıyorlardı. Çocuklar da ağanın işinde çalıştıklarından okula devam önemli ölçüde aksamaktaydı. Beni daha önce başarısız saymış müfettişler gene teftişime geldiler ve tekrar başarısız saydılar. Ve ben bir yılını yirmi liraya satamadım.

Son olarak Antakya'nın Orhanlı Topardıç köyüne sürüldüm. Bu köy yirmi haneli, okulsuz bir köy. Köy halkı Türkçe bilmiyor.

“ŞEVK VE EN ÜSTÜN YURTSEVERLİK BİLİNCİ İLE” burada da görevime devam edeceğim (TÖB-DER,1974, S.80, s.7).

Sürgün örneklerinden birisi de şöyledir:

Öğretmen Hakkı Yüksek yıldız Fatsa'da çalışan bir öğretmen arkadaşımız, bozuk olduğundan şüphelendiği Amerikan süt tozunu tahlile göndermiş ve bozukluğunu belgeletmiş. Bunun üzerine öğrenci velileri dilekçe ile başvurarak bozuk süt tozlarının çocuklarına içirilmemesini istemişlerdir. Velilerin bu hareketinden öğretmen Hakkı Yüksek yıldız'ı sorumlu tutan ilgililer arkadaşımızı Kastamonu'nun Cide ilçesine

sürmüşlerdir. Aynı olayla ilgili görülen öğretmen arkadaşlarımızdan ve üyelerimizden Kemal Gençay Kırşehir ili Boztepe kasabasına, Recep Ali Kaymaz Sivas ili Koyulhisar ilçesine ve Recep Akay' da Rize Yiğitler köyüne sürülmüşlerdir. İşte bozuk süt tozuna karşı çıkmanın mükâfatı, işte süt tozunun günahı... (TÖB-DER,1972, S.19, s.3).

Mesleklerinin henüz başında emekliye sevk edilen üç öğretmenle ilgili haber ilgi çekicidir:

Yapılan bir ihbar üzerine evleri aranan ve yasak olamayan kitaplarına el konulup, önce gözaltına alınıp tutuklanarak daha sonra serbest bırakılan Turhal Doğançalı Okulu öğretmeni Şerafettin Gökçe, Yeniceler Köyü öğretmeni Veyis Yılmaz ve Sabahattin Yazıcı 31.5.1972 tarihinde bakanlık emrine altı aylık sürenin dolması üzerine bu öğretmenleri 7.12.1972 tarihinde 6435 sayılı kanunun 1. maddesine göre emekliye ayrılmışlardır. Emekliye sevk edilen Şerafettin Gökçe 27, Veyis Yılmaz 25, Sabahattin Yazıcı ise 24 yaşındadır (TÖB-DER,1973, S.43, s.15).

Öğretmen sürgünleri 1970'li yılların en önemli öğretmen sorunlarından biri olarak görülmektedir. Örneklerle açıklanmaktadır:

TÖB-DER Genel Başkanı Ali Bozkurt, Başbakan Naim Talu'ya 5.5.1973 tarihli bir mektup göndererek öğretmenlerin başlıca sorunlarını bildirmiş ve bu sorunların çözümünde titizlik gösterilmesini istemiştir. “Toplumumuzun bunalımlı bir döneminde görev almanız ve yüce Mecliste okunan Hükümet Programında eğitim işlerine gereken önemin, verileceğini belirtmiş olmanız, ekteki bilgileri sunmamıza neden oldu” diye başlayan mektubunda Başkan Ali Bozkurt, daha sonra, “İsteklerimiz” başlığını taşıyan bölümde şu hususlara değinmiştir:

Bazı valiler 1969 yılındaki öğretmen boykotuna katılan fakat bu suçtan ötürü mahkemelerde beraat etmiş bulunan Öğretmenleri, şimdi cezalandırma yoluna gitmektedirler. Örneğin Sivas ili Merkez Cumhuriyet ilkokulu öğretmeni Halil Karakuş, Öğretmen boykotuna katıldığı iddiası ile Şarkışla Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yargılanmış ve bu mahkemenin kararı ile beraat etmiştir. Bu beraat kararına rağmen, Sivas Valiliği Halil Karakuş'u 7.9.1971 tarihinde, “... TÖS ve İLKSEN' in başlattığı Genel Öğretmen Boykotuna katıldığı, boykotun kanunsuz olduğu, öğrencileri zarara sokarak, tahrikçi olarak çaba gösterdiği...” gerekçesiyle Samakaya Köyü İlkokuluna nakletmiştir.

İmzasız ya da sahte imzalarla yapılan ve asılsız olduğu yargı mercilerince kesin karara bağlanan ihbar mektuplarına dayanarak öğretmenler çeşitli şekillerde mağdur edilmektedirler. Örneğin Adana Düziçi İlköğretmen Okulu öğretmeni Abdullah Karabulut hakkında 18.5.1971 tarihinde “Ahmet Alkan” imzası ile bir ihbar yapılmıştır. Bu ihbarda Karabulut’un komünist olduğu, komünizm propagandası yaptığı öne sürülmekteydi.

Bu ihbarı değerlendiren Sıkıyönetim Askeri Savcılığı, araştırmaları sonucunda böyle bir kimsenin bulunmadığını ancak Ahmet Alkan adında bir şahsın mevcut olduğunu, onun da ihbar mektubundaki tarihten önce ölmüş olduğunu tespit etmiş ve delil yetersizliğinden Karabulut hakkında takipsizlik kararını vermiştir. Bu takipsizlik kararına rağmen, öğretmen Abdullah Karabulut, ihbar mektubunda öne sürülen iddiaların sabit görüldüğü gerekçesiyle Gaziantep Yavuzeli Ortaokuluna nakledilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, 12 Mart öncesinde olduğu gibi, bugün de Danıştay kararlarını uygulamamaktadır. Örneğin Hilvan İlköğretim Müdürü Şehmuz Hacıyusufoğlu, hakkında hiçbir idari soruşturma açılmaksızın ve savunması alınmaksızın Bakanlık emrine alınmıştı. Ancak Danıştaya götürmüş, yürütmeyi durdurma kararı alınmış ve Bakanlığa bildirilmişti. Bakanlığa yapılan bu başvurunun üzerinden 45 gün geçmiş olmasına rağmen, Danıştay kararı uygulanmamış, görevine iade edilmemiştir. (...)

Öğretmenler, öğretim yılının çeşitli zamanlarında ve bazen gruplar halinde, yerlerinden alınarak başka yerlere nakledilmektedirler. Bu durum sadece öğretmenlerin değil, öğrencilerin de mağduriyetine sebep olmaktadır. Örneğin son zamanlarda Elbistan Mükremin Halil Lisesinden 11, Gazi Eğitim Enstitüsünden 7 öğretmen toplu halde başka görevlere nakledilmişlerdir (TÖB-DER,1973, S.48, s.1-19).

Asılsız ihbarlarla, gerici çevrelerin çeşitli tertipleriyle yurtsever, Atatürkçü, devrimci öğretmenlere karşı sürdürülen kıyım bütün şiddeti ile devamı etmektedir.

Bakanlık, bir yandan dolaylı olarak Danıştay kararlarını uygulamazken, bir yandan da çeşitli mahkemelerde beraat eden, savcılıklarca haklarında takipsizlik karar verilen, aklanan öğretmenleri görevlerine iade etmemekte, açığa almakta, görevden uzaklaştırmakta, sürmekte, çeşitli cezalara çarptırmaktadır.

Ekonomik koşullar altında iyice bunalan öğretmenler yıldırılmak, korkutulmak ve mesleklerinden koparılmak istenmektedir. Kıyım işlemleri ardı arkası kesilmeksizin sürüp giderken, yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenler dövülmekte, evleri kurşunlanmakta, türlü saldırılara uğramaktadırlar. Saldırganlar her gün daha fazla cüretle hareket etmektedirler.

Ekonomik ve sosyal güçlükler, baskılar altında bunalan, düşüncelerinden dolayı ihbar edilen, sürülen, kıyılan öğretmenlere karşı sürdürülen kıyımlara yurdun çeşitli yerlerinde halkımız karşı çıkmaya başlamıştır. Çeşitli siyasi kanaatlere sahip olan öğrenci velileri kıyıma uğrayan Öğretmenlere topladıkları imzalarla sahip çıkarken, kıyımlara yol açan ihbarcılara, haksız işlemlerin sorumlularına karşı da tavır almaya başlamıştır (TÖB-DER,1973, S.51, s.1).

Sürgün ve görevden alınmalarla ilgili Danıştay kararlarını uygulamadığı belirtilen Milli Eğitim Bakanlığı değişik yazılarda eleştiriler almaktadır:

Danıştay'ın 105. yıldönümünde Danıştay Başkanı Sayın İ. Hakkı Ülgen' in ciddi uyarılarına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı Danıştay kararlarına uymamakta direnmektedir.

Bakanlık son olarak, yürürlükte olmayan yasa hükümlerine göre bakanlık emrine alınmış olan TÖB-DER Ankara Şubemiz üyesi İsmet Yalçinkaya ile TÖB-DER Sivas Şubemiz Başkan Niyazi Türk hakkında, Danıştay Beşinci Dairesinin vermiş olduğu “yürütmeyi durdurma kararı”, dolaylı olarak uygulamamıştır. Bakanlık bu konuda şöyle demektedir:

1. Komisyonumuzun 13. 1. 1973 tarihli ve 405.1–15 sayılı kararı ile 6435 sayılı kanunun 1. maddesine göre Bakanlık emrine alınan İsmet Yalçinkaya ve Niyazi Türk'ün bu işlemde dolayı Bakanlığımız aleyhine açmış oldukları davalar dolayısıyla Danıştay'ın 5. dairesinden İsmet Yalçinkaya' nın 1.3.1973 tarihli ve esas 1973/1083, karar 1973/273 sayılı Niyazi Türk'ü mezkûr daireden 26.2.1973 tarihli ve esas 1973/995 karar 1973/259 sayılı “Yürütmenin Durdurulması” kararını aldıkları anlaşılmasına binaen bu kararların uygulanmaları bakımından 13.1.1973 tarihli ve 15 sayılı Bakanlık emri tasarrufumuzun kaldırılması suretiyle adı geçenlerin eski görevlerine tayinleri imkânsız ise eski görevlerine en yakın ve uygun göreve tayinlerine;

2. Ancak adı geçenler hakkında yapılan cezai kavuşturmanın niteliği öğretmenlik kamu hizmeti bakımından ilgililerin göreve devamlarını sakıncalı kıldığı dosyalarının tetkikinden anlaşıldığı cihetince haklarındaki adli kovuşturmanın kesinleşecek neticelerine kadar durumlarına uygun 657 sayılı kanunun 140. maddesine göre göreve başladıkları tarihte “Görevden uzaklaştırılmalarına” ve gereği yapılmak üzere dosya ile birlikte bu kararımız kopyalarının Orta Öğretim Genel Müdürlüğü'ne tevdiine oy birliği ile karar verildi (TÖB-DER,1973, S.51, s.6).

Danıştay kararları ile ilgili, TÖB-DER III. Olağan Genel Kurulunda Genel Başkan Ali Bozkurt' un konuşmasına yer verilmektedir:

“Halen mahkemelerin akladıkları öğretmenleri görevlerine döndürmeyip Danıştay'ın öğretmenler için verdiği lehte kararları hiçe saymaktadırlar. Sözüm ona uyguladıkları Danıştay kararlarının üzerinden 5 dakika geçmeden aynı kişilere yeni yasa maddeleri uygulayarak, hiç göreve başlatmadan tekrar açığa almaktadırlar. Çok kez de Bakanlık müdürler komisyonunun iki kararını aynı yazı ile öğretmenlere tebliğ etmektedirler. Yazının bir paragrafında öğretmen Danıştay'ın durdurma kararı ile göreve başlatılmakta, ikinci paragrafı ile de başka bir yasa maddesiyle görevden uzaklaştırılmaktadır (TÖB-DER,1973, S.53, s.22).

Yurt düzeyinde yapılan seçimlerde öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler son derece zorludur. Konuyla ilgili yazı ve öğretmenlerden gelen şikayetler önemli yer tutmaktadır.

Urfa'nın köylerinde çalışan ve 14 Ekim seçimlerinde sandık başkanı olarak görev yapan birçok öğretmen, bir siyasî partiden milletvekili seçilmiş bulunan toprak ağası ve adamları tarafından sürekli olarak tehdit edilmektedir. Geceleri öğretmenlerin evleri taşlanmaktadır. Adlarının açıklanmasını istemeyen öğretmenler, sandık başlarında tarafsız birer devlet memuru olarak hareket etmelerinin hesabını böylece vermektedirler. Bu öğretmenlerden biri, gece sabaha kadar uyumadan, evinde saldırganlara karşı nöbet tutmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin, milletvekili seçilmiş bulunan ağa tarafından tehdit edilmelerinin nedeni şudur: Ağa daha seçimlerden önce köylere ve sandık başlarında görev alacak ilkökul öğretmenlerine haber ulaştırmıştır. Seçimler sırasında, sandık başında güçlük çıkartılmayacaktır diye. Çukurova ve Antalya'da pamuk toplamak için giden köylülerin oylarını ağanın adamları onların yerine kullanacaktır.

Ne var ki yasaya aykırı bu duruma sandık başkanı ilkokul öğretmenleri karşı çıkmışlar ve ağanın adamlarına gurbetteki köylüler yerine oy kullandırmamışlardır. Ağa, adamları aracılıyla, bu öğretmenlerin adlarını almış ve eninde sonunda öğretmenlerden bunun hesabını soracağını, sorduracağını söylemiştir (TÖB-DER,1973, S.61, s.6).

Egemen çevrelerin ve gerici güçlerin ve onların kışkırttığı saldırganların devrimci, Atatürkçü ve yurtsever öğretmenlere karşı yıllardan beri sürdürdükleri kısımlar ve saldırılar, son yıllarda bir “zulüm” haline gelmiştir, özellikle 14 Ekim 1973 seçimlerinden bu yana, yurdun çeşitli yerlerinde, öğretmenlere karşı saldırılar yoğunlaşmıştır. Hemen her gün öğretmenler çeşitli haksızlıklara uğratılmakta, kısılmakta, sürülmekte, karanlık güçlerin, eli silahlı, eli bıçaklı, eli sopalı kişilerin saldırısına uğramaktadır. İlgili ve sorumluların tutum ve davranışlarından da cesaret alan saldırganlar, öğretmenlerin mal ve can güvenliğini ortadan kaldırarak onları görev yapamaz duruma düşürmek istemektedir.

Son günlerde iyice artan ve yoğunlaşan saldırılar konusunda, TÖB - DER Genel Başkanımız Ali Bozkurt, 9.11.1973 günü Başbakan Naim Talu'ya aşağıda tam metnini verdiğimiz telgrafi çekerek gerekli önlemlerin ivedilikle alınmasını istemiştir.

Sayın Naim Talu Başbakan

ANKARA

Yıllardan beri öğretmenlere karşı sürdürülen kısımlar ve saldırılar, özellikle 14 Ekim 1973 seçimlerinden bu yana daha da yoğunlaşmıştır. Seçimler sırasında sandık başlarında yasal görevlerini yapan ya da vatandaş olarak oyunu kullanan öğretmenler, yurdun çeşitli yerlerinde çıkarıcı ve tutucu çevrelerin tahrik ve teşvik ettiği zorba kişilerce dövülmüş ve yaralanmışlardır. Bu saldırıların özellikle kamu görevi yapmakta olan öğretmenleri hedef alması dikkati çekmektedir. Bu olayların bazı örnekleri aşağıda görülmektedir.

1 — Tatvan Yoncabaşı Köyü öğretmenlerinden Hüseyin Dumlupınar ile Cuma Karaca, 14 Ekim seçimlerinde oylarını kullandıkları için köyün ağası tarafından kışkırtılan saldırganlarca bir kaç kere suya sokulup dövülmüşlerdir. Daha sonra öğretmenlerin şikâyetinde bulunmalarını önlemek için evlerinin etrafı sarılmıştır.

2- 14 Ekim seçim günü Kastamonu İsmaili Köyünde sandık başkanı olarak görev yapan öğretmen Sadık Sarımahmutoğlu, eşi ve anası ile birlikte, köyün ağası İsmail Koçoğlu ve akrabaları tarafından dövülmüşlerdir. Öğretmen, eşi ve anası onar günlük rapor almışlardır.

3- 26 Ekim 1973 günü gece saat 01.00 sıralarında Maden İlçesi Kocakonak Köyü öğretmeni Kenan Dünder'in evi kimliği bilinmeyen kişilerce kurşun yağmuruna tutulmuştur.

4- 27 Ekim.1973 günü Bornova Naldöken Köyü Öğretmeni Yusuf Korkmaz, Cumhuriyetin 50. yılı için düzenlenen fener alayı sırasında sınıfının başında yürürken Ali İnce adındaki kişinin saldırısına uğramıştır. Öğretmen bağ bıçağı ile başından, ensesinden ve göğsünden ağır şekilde yaralanmış ve on günlük rapor almıştır.

5- 28.Ekim1973 günü İzmit Yuvacık Köyü Ortaokulu Müdürü Hüseyin Altan ve İlkokul Öğretmeni Hasan İmamoğlu partizan belediye zabıta memuru Lazım Baştürk tarafından makam ve sınıflarında ağır şekilde dövülmüşlerdir. Öğretmenlerden biri iki, öbürü ise on gün rapor almıştır.

6- 29.Ekim.1973 günü Kulu İlçesi Karacadağ Köyü öğretmeni Molla Koyuncu Kulu' da emniyet mensupları tarafından halkın gözü önünde dövülmüş öğretmenin rapor alması önlenmiştir.

7- 29 Ekim.1973 günü Çukurca İlçesi Ortaokulu öğretmeni Muzaffer Özer, Çukurca Kaymakam ve Belediye Başkanının kışkırttığı eli sopalı kişiler tarafından kıyasıya dövülmüştür.

(...)

Yasaların güvencesi altında olması gereken öğretmenlere karşı yapılan bu saldırıların önlenmesi konusunda başbakanlığınıza bağlı olarak görev yapan ilgililerin gereken titizliği göstermedikleri olayların devam etmesinden anlaşılmaktadır.

Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği olarak öğretmenlerin can güvenliğini sürekli tehdit altına alan bu saldırıların önlenmesi yolunda gerekli ivedi tedbirlerin alınmasını bekliyoruz. 9.11.1973

Saygılarımla.

Ali Bozkurt

TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ GENEL BAŞKANI

(TÖB-DER,1973, S.61, s.1-23)

Öğretmen Okullarında Öğretmen Sürgünleri

Millî Eğitim Bakanlığı ile uzak yakın ilgisi bulunan kime sorsanız, içinde bulunduğumuz öğretim yılının en belirgin özelliğinin öğretmen okullarındaki öğretmen sürgünü olduğunu söyler. Kimlikleri çok iyi bilinen bir Genel Müdür ve bir muavini : “Okulları devrimci öğretmenlerden temizliyoruz” sloganı ile ortamın nazikliğinden de yararlanarak hızlı bir çalışmaya girişmiş, giderayak hemen her öğretmen okulundan 3 er 5 er öğretmeni ya başka bir öğretmen okuluna sürgün etmiş, ya diğer okullara atamış, ya da Bakanlık emrine aldirtmiştir.

Özellikle öğretmen okullarında çalışan meslek dersleri öğretmenlerini öğretmen okullarından alıp ortaokullara ek branş öğretmenliklerine vermek. Böylece öğretmen okullarında meslek dersleri gibi önemli bir dersin öğretmenliğini yapan

meslektaşlarımız, ortaokullarda beden eğitimi öğretmeni, resim öğretmeni gibi dersleri okumaya zorlanıyorlardı. Bu meslektaşlarımızın yerlerine ise faşist zihniyetli öğretmenler atanıyorlardı. Örneğin şimdi Eskişehir milletvekili olan Murat Kahyaoğlu, Eskişehir İlköğretmen Okulu Meslek Dersleri öğretmenliğinden alınıp Uşak Atatürk Ortaokulu Beden Eğitimi Öğretmenliğine, İbrahim Akkoç Malatya Mustafa Kemal İlköğretmen Okulu Meslek Dersleri öğretmenliğinden Amasya 12 Haziran Ortaokulu Müzik öğretmenliğine verildiler... Bunlar birkaç örnek sadece (TÖB-DER,1973, S.71, s.4).

(...)

Acaba, öğretmenler okullarını, içine düşürüldüğü bu çöküntüden en kısa zamanda kurtarmak, öğretmenlere uygulanan bu haksız ve insafsız işlemleri bitirmek, haklarının iadesi için umut beslemek mümkün müdür? Bu sorunun nedeni, Bakanın, müsteşarın ve öğretmen okulları genel müdürünün bu sürgün furyasından sonra görev almış olmalarıdır. Atatürkçü öğretmenler, kendilerini sürenler gibi hizmette ayrıcalık bilmezler, yurdun falan köşesini imtiyazlılar, falan ucunu cezalıları için ayırmazlar. Ne var ki, her yıl açığı bir öncelik yılın iki katına varan yetersiz bütçeli ülkenin milyonlarının şunun bunun kaprisini tatmine harcanmasına acımaktadırlar. Bir yanda geçmiş yıllarda naklonulan yüzlerce öğretmenin ödenmeyip, dünyaya bırakılmış yolluk alacakları varken, bir yanda okullarımız araçsız gereçsiz takırdarken yıllar yılı sürdürülen kinlerin tatmini için öğretmen sürmenin vatana hizmet olmadığını anlamak gerekmez mi? (TÖB-DER,1972, S.16, s.1-4).

Özellikle 12 Marttan sonra Milli Eğitim Örgütünün kilit noktalarına ve özellikle de öğretmen yetiştiren tüm okulların yönetimlerine, eğitim şefliklerine getirilmiş ve son olaylar sırasında aktif rol almış gerici, faşizan yönetici ve öğretmenler, buralardan mutlaka ayıklanmalı, bu okullardan sürülen ilerici, yurtsever, devrimci öğretmenler yeniden görevlerine döndürülmelidir.

Bütün okullarda ilerici yayınlar ve kitapların bulundurulması ve okutulması yasakken, okullara halen Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geçmiş dönemde abone olunmuş her türlü gerici ve faşist yayın sokulmaktadır. Bu yanlış uygulamaya mutlaka son verilmelidir.

Geri ve bozuk eğitim düzenini eleştirmek, öğretmenlere karşı ardı arkası kesilmeyen kıyım ve saldırıları protesto etmek, öğretmenlerin mesleki, ekonomik ve

sosyal sorunlarını dile getirmek amacıyla düzenlenen 1969 yılındaki demokratik boykot eylemine katıldıkları gerekçesiyle, büyük öğretmen kitlesine karşı hâlâ partizanca davranılmaktadır. Boykota katıldıkları gerekçesiyle öğretmenlere yöneticilik görevleri verilmemektedir, terfi ve tayinlerinde güçlükler çıkartılmaktadır, eğitim enstitülerine girmede yasaklar konulmaktadır. Bu uygulamaya son verilmelidir. (...)

Okulların öğretmenler kurulları, okulların yönetiminde okul müdürlerinin üstünde bir yere ve öneme sahip olmalıdır. (...)

Eğitim alanındaki çağdışı, polisiye teftiş sistemine son verilmelidir. Yönetim mahkemeleri mutlaka kurulmalıdır (TÖB-DER,1974, S.74, s.2).

Yalnızca Öğretmen Okullarında değil çok sayıda öğretmenin yaşadığı zorunlu atamalar yani sürgünler 1970’li yıllar boyunca öğretmen gündeminin başında yer almıştır. 1974 tarihinde Milli Eğitim Bakanı olan Mustafa Üstündağ, öğretmen topluluğu için bir umut olarak görülmüştür. TÖB-DER dergisinin değişik sayılarında Bakanın konuşmalarına ve kendisine yazılan mektuplara yer verilmiştir.

TÖB-DER’ in 7–8 Şubat 1974 günü Ankara’da yaptığı Bölge Temsilcileri toplantısında Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ’ ın yaptığı konuşmadan;

“Demokrasinin gereği olarak Anadolu’nun ücra bir köyünde halkın dertlerini dile getiren bir öğretmen suçlu değil, başarılı sayılmalıdır.” (TÖB-DER,1974, S.67, s.6).

TÖB-DER’ İN MİLLİ EĞİTİM BAKANINA MEKTUBU

Sayın Mustafa ÜSTÜNDAĞ

Milli Eğitim Bakanı

ANKARA

Uzun yıllardan beri öğretmenlerin verdikleri çetin mücadeleyi, bu yolda katlandıkları sıkıntıları ve çektikleri acıları yakından bilen ve izleyen bir meslektaşımız olarak Millî Eğitim Bakanlığına getirilmiş olmanız öğretmenler tarafından umutla karşılanmıştır. Daha göreve yeni başlarken, umutlarının gerçekleştirilmesi bakımından yakın yıllarda hiçbir bakana gösterilmemiş bulunan bu olumlu tavrı değerlendireceğinizden eminiz. Öğretmenler, çeyrek yüzyıldan beri çözümlenmediği için bir özlem haline gelen eğitim ve öğretim sorunlarının ciddi bir çözüme bağlanmasını haklı olarak beklemektedirler. Bizim dilimizde “eğitimde ciddiyet”, sizin de çok iyi bildiğiniz gibi “millî ve çağdaş eğitim” anlamına gelir.

Türkiye’de 125 yıllık bir geçmişi bulunan öğretmenlik mesleği, bugün yoğun bir baskı altına alınmıştır. Bu baskı öğretmenin düşünce, söz ve öğretim özgürlüğünü, örgütlenme çalışmalarını boğmak amacını taşımaktadır. Öğretmenler yakın dönemde haklı haksız tutuklanmışlar, işkence görmüşler, görevlerinden alınmışlar, zamansız ve

sebepsiz yer değiştirme işlemleriyle evlerinden, eşlerinden ve okuyan çocuklarından ayrılmışlardır. Bu nedenle de öğretmenlerin çalışma güvenliğine kavuşturulması, bugün en önemli meslek ve yurt sorunu haline gelmiştir. Yurt sorunu haline gelişi sürekli huzursuzluk içinde bulunan öğretmenin huzurlu kuşak yetiştirmeyeceği endişesinden gelmektedir.

Bu haksız uygulamaların önlenmesi ve giderilmesi, öğretmen topluluğunu moral gücüne kavuşturacaktır. Öğretmenlerin çalışmalarında, bu sürekli huzursuzluktan doğan verimsizlik de, böylece ortadan kaldırılmış ve öğretmendeki güvensizlik duygusu genç kuşaklara yansımamış olacaktır. Bu amaçla:

a- Haklı bir nedene dayanmaksızın görevinden uzaklaştırılmış olan öğretmenlerin görevlerine dönmelerinin sağlanması;

b- Geçmiş yönetimin uygulamadığı Danıştay Kararlarının gereğinin yerine getirilmesi;

c- Yine geçmiş yönetimce alınmış yer değiştirme kararlarının, stajyerliğin kaldırılmaması yoluyla göreve son verilmesi işlemlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve haksızlıkların giderilmesi;

d- Politik nedenlerle ve düşünce özgürlüğüne aykırı olarak açılmış bulunan soruştırmaların durdurulması.

Eğitimde istenen verimin alınması ve öğretmenlerin özledikleri güvenliğe kavuşturulmasının ön koşulu olarak görülmektedir. Anayasanın güvencesi altında olan demokratik hak ve özgürlüklerini kullandıkları, geçmiş siyasal iktidarın partizan çabalarına direndikleri için yasa dışı çeşitli baskılarla karamsarlığa itilen öğretmenlerin bugün en önemli sorunu budur.

Halen, Millî Eğitimin merkez ve taşra örgütünde yönetim görevleri, bağnaz partizan kişilerin elindedir. “Öğretmen Kıyımı” olarak adlandırılan eylemin uygulayıcıları da bunlardır. Böyle bir kadro ile olumlu işler başarmanın ve hatta kıyımı önlemenin olanaksızlığı ortadadır. Yönetim kadrolarıyla öğretmenlerin bu kadar zıt düşmesine neden olan ve devlet yerine belli siyasî partilere hizmeti seçen bu kişilerden yönetim görevlerinin alınması bir zorunluluktur.

Sayısı bir hayli fazla yasa ve kararname çıkarılmış olmasına rağmen öğretmenlerin maaşları, sosyal ve özlük hakları ile ilgili sorunları uygun bir çözüme kavuşturulamamıştır. Meslektaşlarımız hâlâ ucuz gecekondularda ve bodrum katlarında barınmakta, eş ve çocukları ile birlikte güç hayat koşullarıyla mücadele etmekte, geçici öğretmenlerin ve eğitmenlerin yaşantısındaki dram bütün ağırlığı ile sürüp gitmektedir. Atanma, yer değiştirme, yükselme ve ilerlemeler objektiflikten uzak ölçüler içinde yürütölmektedir. Öğretmenler, sosyal haklarını kullanırken büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Öte yandan öğretmenlerin ve onların örgütlerinin millî eğitimin planlanmasına ve yönetilmesine geniş oranda katılmalarını sağlamanın yolları araştırılmalıdır. Böylece öğretmenin bir uygulayıcı olarak, ulus eğitiminde hangi çeşit eğitim ihtiyacının mevcut olduğu, eldeki kaynakların bu uğurda nasıl kullanılması gerektiğinin saptanması işinde katkısı sağlanmış olacaktır.

Türkiyemiz tarihinde ilk defa olarak, hem sosyal bilince sahip ve hem de siyasal eğitimden geçmiş bir sosyal yapının desteğini sağlamış bulunuyorsunuz. Tümöyle,

yurtsever Türkiye aydınlarına, Türkiye teknisyenlerine ve özellikle Türkiye öğretmenlerine güvenebilirsiniz (TÖB-DER,1974, S.67, s.17-18-19).

Öğretmenlerin özlük ve mesleki sorunlarını kapsayan, TÖB-DER' in Milli Eğitim bakanı Mustafa Üstündağ'a sunduğu 1974 Eylül tarihli mektup şöyledir:

Sayın Mustafa Üstündağ

Milli Eğitim Bakanı

ANKARA

12 Mart öncesi yasal, 12 Mart sonrası ise, yarı açık faşizmin, en ağır baskı ve zulmünü yoğunlaştırdığı, Türkiye öğretmenleri ve onun en güçlü örgütü olan TÖB-DER' le diğer demokratik güçlerin ve örgütlerin faşizme karşı demokrasi uğraşılan, 14 Ekim 1973 seçimlerinde olumlu sonuçlarını vermiş, 7 Şubat 1974'te demokrasi ve özgürlük yanlısı bir hükümetin işbaşına gelmesini sağlamıştır. Faşizmin baskı ve zulmüne yığıtçe direnen örgütümüz, demokrasinin boyutlarını genişletme ve demokrasiyi güçlendirme girişimlerinde tüm gücüyle hükümeti destekleyeceğini ve yardımcı olacağını kamuoyuna duyurmuştur.

Ulusal amaçlardan saptırılmış bir eğitim ve öğretim sisteminin uygulandığı, bu sistemi uygulamak ve devrimci öğretmenleri kıydırmak için faşizmin oluşturduğu kadroların ve bu kadrolarla hiçbir zaman uyum içinde olmayan öğretmenlerin bulunduğu Millî Eğitim Bakanlığı görevini 7 Şubat 1974'den bu yana yürütmektesiniz. Görevi aldıktan sonra eğitim ve öğretimdeki aksaklıkların giderilmesi için çalışacağınızı, bu konuda öğretmenlerden yardımcı olmalarını isteyeceğinizi, yıllardan bu yana biriken öğretmen sorunlarını çözümleyeceğinizi, eğitim sorununu köklü atılımlarla çağdaş eğitim anlayışına yaklaşımla halledeceğinizi, geçmiş iktidarların eğitimdeki kasıtlı yanlışlıklarına katılmış, öğretmen kıyımında uzmanlaşmış yönetici kadroların değiştirileceğini toplantı ve sohbetlerinizde öğretmenlere ve kamuoyuna defalarca açıklamıştınız.

Açıklamalarınız içinde yapılacağı vaat edilen konulardan bir bölümünün çözümü, uzun vadeli ve ülkemizdeki demokratik gelişimin ulaşacağı boyutlara bağlıdır. Bununla beraber vaat edilenlerin bir kısmının gerçekleştirilmesi de bugünkü koşullar ve hükümet yapısı içinde mümkündür. Ancak öğretmen kitlesine umut veren bu vaatlerden yapılabilir nitelikte olanlarında çoğunluğuyla uygulamaya yansıdığını söylemekte güçlük çekiyoruz.

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

a- İlkokul öğretmenlerinin 11. dereceden başlatılması sağlanamamıştır.

b- İlkokul öğretmenlerinin 4. dereceden 3. dereceye geçebilmelerinde ve böylece 1. dereceye yükselebilmelerinde sınav yükümlülüğünün getirilmesi, hiçbir haklı gerekçeyle dayandırılmaz.

c- Yan ödemelerin, iş gücü zamlarının getirilişinde tavan ve taban arasındaki uçurum çalışanların büyük kesimini ve bu kesimi içerisindeki öğretmenleri tatmin etmekten çok uzaktır. Bu uygulamada çalışanlar arasında yaratılan 13 misli fark da hiçbir gerekçe ile açıklanamaz ve bu durum, çalışanlar arasında sürtüşme yaratacak niteliktedir.

ç- Yurt sorunlarına sahip çıkmayan öğretmen, sizin de söylediğiniz gibi bizim gözümüzde de görev yapmayan öğretmendir. Yurt sorunlarının çözümünü kendisine sorun edinmiş öğretmenlerimiz mutlaka belli bir güvenceye kavuşturulmalıdır. Bu nitelikteki öğretmenler hâlâ baskı altında tutulmakta, yerlerinden edilmektedir. Geçmişte yerlerinden alınanlar da tekrar eski görev yerlerine verilmemekte ve branşlarında çalıştırılmamaktadırlar. Oysa bu arkadaşlarımız için uygulanacak olan, çalışmaları için daha iyi olanaklar sağlamak olmalıdır.

d- Bilindiği gibi TÖB-DER ilerici, devrimci öğretmenlerin demokratik meslek örgütüdür ve hiçbir zaman siyasal iktidarların kadrosunu kuracak bir örgüt değildir. Siyasal iktidarlar kendi kadrolarını kendileri kurarlar ve kadro kurmada örgütlerden yararlanırlar.

Geçmiş faşist yönetimlerce oluşturulan Milli Eğitim kadroları ile Türkiye öğretmenlerinin büyük çoğunluğu uyumsuzluk içindedir. Bu uyumsuzluk, yönetici kadroların öğretmenlerimiz üzerindeki faşizan baskılarından ve çağdaş olmayan eğitim anlayışlarından ileri gelmektedir. Bakanlığınız da bugüne dek kendi eğitim görüşlerini plânlayacak ve uygulayacak bir kadrolaşmaya yönelmemiştir. Oysa siyasal iktidarınızın eğitim görüşünü uygulayacak ve geliştirecek, tabandaki öğretmenlerle uyum sağlayacak kadrolar Millî Eğitim bünyesinde vardır. Ne var ki Bakanlığınızın kadrolaşma konusundaki tavrı, demokratik gelişimde önemli görevler üstlenmiş olan öğretmen kitlesini umutsuzluğa ve giderek güvensizliğe itmektedir.

e- İlkokul öğretmenlerinin yüksek tahsil yapmalarının sağlanmasını, formasyonu bugünküne göre yüksek, ilkokul öğretmeni yetiştirilmesi şeklinde anlıyoruz. Döneminizde uygulanmasına geçilen altı yıl süre ile üçer aylık yaz okullarını bu anlayıştan uzak görüyor, ortaokullardaki öğretmen açığını kapatma amacını da gerçekleştirecek nitelikte görmüyoruz. Ayrıca yaz okullarının program ve yönetmeliğinin bugüne dek düzenlenmemesi de bu okullara katılan öğretmenlerimiz arasında huzursuzluk yaratmaktadır.

Geçmiş siyasal iktidarların çağ dışı eğitim anlayışı ile çatışan ve bu nedenle, soruşturma geçiren ve geçirmeyen, ceza alan ve almayan öğretmenlere, yönetim kademelerinin hiç birinde görev verilmemekte ve hatta yurt dışı görevlendirmeler ve özel kurslara katılma hakları da kendilerinden esirgenmekte, başvuruları işleme bile konmamaktadır.

Bunun için devrimci ilerici öğretmenlerin görev almasını önleyen tüzük ve yönetmelik değişiklikleri ivedilikle ele alınarak tüm engeller kaldırılmalıdır. Daha sonra da yasalardaki bu tür aksaklıkların neler olduğu taranmalı ve düzeltilmesi gerçekleştirilmelidir.

Sayın Bakan,

Tüm bu olumsuzluklara karşın halkı uyandırma ve çocuklarını okutma görevini bugüne dek sürdüren ve sürdürecektir olan öğretmenlerimizin sorunlarına eğilmek Bakanlığınızın en önemli görevlerinden biridir. Şu bir gerçektir ki kalıcı olmayan hiçbir önlem çözüm yolu değildir. Somut uygulamalar görmedikçe öğretmenlerimiz hiçbir yönetime güven duymazlar. Çünkü geçmişte bunun acısını en çok onlar çekmiştir.

Saygılarımızla

TÖB-DER

Merkez Yürütme Kurulu

(TÖB-DER,1974, S.80, s.1-22).

Geniş kapsamlı af konusunda TÖB-DER genel Başkanı Ali Bozkurt'un görüşleri;

“Geçtiğimiz dönemde öğretmenler haksız suçlamalar yanında türlü tertiplere dayalı disiplin cezalarında bütün hukuksal ve idari sonuçları ile birlikte affın kapsamı içine alınması yapılan haksızlıkları gidermeye yardımcı olacaktır.

Büyük Önder Atatürk Cumhuriyetin onuncu yılında Cumhuriyete karşı çıkan kimseleri ve tüm siyasi suçluları affetmiştir. O'nun insan sevgisi ve hoşgörüsü çıkarılacak genel af bir örnek ve ilham kaynağı olmalıdır.” (TÖB-DER,1973, S.61, s.10)

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ' ın genel af konusuyla ilgili genelgesi 1974 Mart sayısında yayınlanmıştır:

Hükümet programında ifade edildiği gibi “toplumumuzda iç barışı kurmak üzere düşünce ve inanç suçlarını da kapsayan bir genel affın” gerçekleşmesi zorunlu bulunmaktadır.

Düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerinin ve diğer temel hak ve hürriyetlerin Anayasanın gösterdiği yönde kullanılması bakımından yasalarımızda gerekli değişikliklerin yapılması da Hükümet programında öngörülmektedir.

Bu itibarla, Devlet Memurları Kanununun 140 ncı maddesine göre, haklarında mahkemelerce cezaî kovuşturma yapılan öğretmenlerden görevden uzaklaştırılanların durumlarının yeniden ele alınması gerekmektedir.

Buna ve Devlet Memurları Kanununun 144 ncü maddesi hükmüne göre:

1- Türk Ceza Kanununun 141, 142, 163, 311 ve 312 maddelerinden sanık olup ilgili mahkemelerde bu ve benzer suçlardan cezaî kovuşturmaları devam eden öğretmenlerden görevden uzaklaştırılanlar, haklarında kesin karar verilinceye kadar, hizmetlerine devama engel olmadığı hallerde, görevlerine iade edileceklerdir-

2 - Göreve iade edilen öğretmenler hakkında mahkemelerce verilecek kesin karardan sonra gerekli kanunî işlem tamamlanacaktır.

3 - İlköğretmen Okulu, Eğitim Enstitüleri veya yüksek öğretmen okullarından mezun olup da öğretmenlik dışında bir göreve tayinleri yapılanlar, mahkemeleri neticeleninceye kadar, yetiştirildikleri alan olan öğretmenlikte istihdam edileceklerdir.

Bilgi ile gereğini rica ederim.

7.2.1974

Mustafa ÜSTÜNDAĞ

Milli Eğitim Bakanı

(TÖB-DER,1974, S.68, s.24)

Gazalacı' nın 1976 Mart sayısında yayınlanan yazısında sürgün edilen öğretmenlerin yaşadıkları güçlüklerle işaret edilmektedir:

Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti hukuk devletidir. Her eylemin hukuk kuralları içerisinde olması gerekir. Herkes düşüncelerini özgürce söyleyebilir, yazabilir. Memurların 118. maddeye göre teminatı vardır. Hiç biri kovuşturulmadan cezalandırılmaz. En son sözü yöneticiler değil, yargı söyler.

Ama bugün halkın yanında olan öğretmenler, hukuk yönünden haklı olsalar bile, kış kıyamette sürülmekte, saldırılmakta hatta öldürülmektedir. Buna biz güncel söyleyişle kıyım diyoruz.

Bugün Türkiye'de altı bin öğretmen, yerinden yuvasından, beş bin öğrenci de okulundan edilmiştir. Denizli'de de kıyılan öğretmen yüzü aşmıştır. Bu sayı gün geçtikçe de artmaktadır. Bu kıyımdan halkımız, öğrenciler, öğretmenler büyük zarar görmektedir.

Kıyımda öğretmen zararlıdır. Çünkü kışta kıyamette ev taşıyacaktı, parası yoktur, çalışma isteği yıkılmıştır. Hele çocuğu okuyorsa, eşi çalışıyorsa perişan olmaktadır.

Anayasanın 35. maddesi aile Türk toplumunun temelidir, devletçe korunmalıdır, demesine karşın kıyımcılar düzenli aileyi parçalamaktadırlar (Gazalacı, TÖB-DER,1976, S.116, s.4).

Müfettiş tutumları ile ilgili eleştiriler 1976 Haziran sayısında yer almaktadır:

Son zamanlarda müfettiş baskısı oldukça azgınlıktı. Özellikle yurdunun bağımsızlığı, halkının demokrasi için mücadelesini omuzlayan, öğretmen ve memurun ekonomik ve özlük haklarının çözümünü isteyen öğretmenler açığa alınıyor, sürülüyor, çoluğundan çocuğundan ayrı bırakılıyor. Yasal yollardan devam ettirilen suç bulma işlemlerine bir de müfettiş gadri ekleniyor.

Müfettişler sürgün öğretmenleri istifaya zorluyor. Bu açıdan TÖB-DER' li öğretmenlerin müfettiş sisteminin çağdaş rehberliğe dönüştürülme talebiyle birlikte yurtsever ilkeler etrafında birliği her geçen gün daha acil oluyor. Yurtsever öğretmenlere müfettişlerin teftişlerde uyguladıkları düşmanca tavır engellenmelidir.

Bu baskılara en arsız bir şekilde müfettiş ihbarcılığı eklenerek yurtsever öğretmenlerin cezalandırılması tezgâhlanıyor. Köylere gelen müfettişler muhtar odalarında öğretmeni gammazlıyor. "Bu öğretmen sürgün, köyünüzde kimlerle konuşuyor. Toplantılarda neler konuşuyor. Konuştuklarınızı aklınızda tutun ve şikâyet edin" diyerek köylüleri öğretmen aleyhine kışkırtarak ajanlık yapmaya zorluyorlar.

Müfettişler köylüler huzurunda öğretmeni düşmanca azarlıyorlar. Teftişten sonra hıncımdan bir hafta uyuyamadım diyen sürgün öğretmenler oldukça çok. Bütün bunlara karşın şikâyet hakkımız bile kullanılmıyor. Gizli tezkâyeler her yana zehir saçıyor.

Müfettişler öğretmeni tahrik ederek suç işlemeye zorluyorlar. Ardından amire saygısızlıktan yargılama yolunu tutuyorlar. Çantalarını köylüye taşıtan, araba parasını öğretmene yıkan müfettişler köylülere sinsice vaatlerde bulunarak öğretmen aleyhinde bilgi kazanmaya çalışıyorlar (TÖB-DER,1976, S.122, s.7).

Açığa alınıp, tutuklanan öğretmenlerin maaşlarını almaları konusunda sorunlar derginin değişik sayılarında dile getirilmektedir:

657 Sayılı yasanın 137. maddesi, Bakanlık emrine alma ve işten el çektirme işlemlerini kaldırmış, bunların yerine “görevden uzaklaştırma” adıyla yeni bir işlem getirmiştir. Aynı Yasanın 141. maddesine göre, görevden uzaklaştırılan Devlet Memurlarının bu süre içinde her türlü hak ve yükümlülükleri devam eder.

İlgili hükümler yürürlükten kaldırıldığı için hukuk dayanağı kalmayan bakanlık emrine alma ve işten el çektirme işlemleri bugün uygulanıp gitmektedir. Üstelik ilgili merciler, işten el çektirilen ya da Bakanlık emrine alınan öğretmenlere tam maaşlarını da ödemek istemediler. Bunun üzerine durum Maliye Bakanlığına iletildi. Maliye Bakanlığı, mahallî saymanlıklara yazdığı yazılarla bu durumda olanların maaşlarının ödenmesi yolunda emir verdi. Ancak bu emir genelge biçiminde olmadığı için her kişinin ayrı ayrı Maliye Bakanlığına başvurması zorunlu oldu.

Tutuklanan Devlet memurlarına da 657 sayılı yasanın 141, maddesi gereğince maaşlarının tam olarak ödenmesi gerekir. Çünkü bu maddenin gerekçesi bu durumu açıkça ifade etmiştir. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı bu maddenin yürürlüğe girmediği gerekçesiyle ödeme yapılmasını kabul etmedi. Maliye Bakanlığında ise bu konu ile ilgili değişik uygulamalar görüldü. Tutuklanıp salıverilen öğretmenlerin bazılarına tam maaşları ödendiği halde bazılarına olumsuz cevaplar verildi.

Hâlbuki 657 sayılı kanunun 141. maddesi 1 Kasım 1970 tarihinde yürürlüğe girmiş ve aynı konuyu olumsuz biçimde düzenleyen 1108 sayılı kanunun 18. maddesi aynı tarihte yürürlükten kalkmıştır. Eğer bugün tutuklu memurlara, maaşlarının ödenmesi konusunda güçlük çıkarılıyorsa bu ilgili maddenin yürürlüğe girmemesinden değil, tasarruf sağlama amacından doğmaktadır.

Bu konuda Devlet Personel Dairesinin 31.12.971 gün ve 71/1193 sayılı kararı da şöyle bitmektedir;

“Gözümlüne alınan veya tutuklu bulunan memurların bu süre içinde her türlü hak ve yükümlülükleri devam edeceğinden maaşlarının verilmesinin gerektiğine mevcudun oybirliği ile karar verildi” (TÖB-DER,1972, S.16, s.2, TÖB-DER,1972, S.17, s.4).

1970’li yıllarda meslek olarak öğretmenliğin değerlerinde bir erozyon yaşandığı görülmektedir. Konuyu yansıması bakımından, öğretmen okullarının kuruluş yıldönümü olan 16 Mart tarihli yazılar önem taşımaktadır. Öğretmenliğin 124. yılı ile ilgili yapılan açıklamalar şöyledir:

16 Mart Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin 124. yılıdır. 1848’den beri vatandaşların bazıları kendilerini “Tanrı mesleğine” adanmışlar ve adına layık olmak için çok ağır koşullar içinde çalışmışlardır. İnsanların fiziksel ve ruhsal varlıklarını işe yarar niteliğe ulaştırmak için açlık, yoksulluk, saldırı ve benzeri tüm güçlüklerle göğüs gere gere ve akla gelen gelmeyen takazalara katlana katlana hizmete devam eden öğretmenler mesleklerinin yıl dönümünü kutlama neşesinden uzak bulunuyorlar. (...) (TÖB-DER,1972, S.22, s.1).

Konuyla ilgili bir örnek yer almaktadır:

Beş gün önce Anamur'dan bir meslektaş geldi. Eşi hasta imiş. Ankara Yüksek İhtisas Hastanesine sevk ettirmiş. Usulüne göre protokol işlemleri yapılmış, muayene edilmiş, doktor demiş ki “yatması gerekli, ancak yerimiz yok ...” O gün Ankara'da ve Türkiye'de Tıp Bayramı kutlanıyordu. Tabipliğin kuruluş günü 14 Mart Tıp bayramıdır, öğretmenliğin kuruluş günü olan 16 Martta öğretmenler bayram yapamıyorlar. Neden doktorlarımız bayram ederler de öğretmenler edemezler.

Öğretmenler işlerini başaramadıkları kuşkusunu duydukları için şenlik yapma hakkını kendilerinde göremiyorlar. Bunun dayanağı ise şu sayıların tablosudur. Bütçe müzakereleri yapılırken 38 bin ilkokulumuzun bulunduğu açıklandı. Oysa meskûn yerimiz 64389' dur. Demek ki 26.389 köy veya kasabada ilkokul yoktur. Bunların ortalama üçünün ihtiyacını bir okulla gidermeye çalışsak bile 9 bine yakın ilkokula ihtiyaç vardır. İkili, üçlü öğretim yapan okulları normale çevirmek istesek bu sayı 15 bine ulaşır. Son nüfus değerlendirmelerine göre 100 vatandaştan 45'i okuma yazma bilmez. 8 Milyona yaklaşan ilköğrenim çağındaki çocuklarımızdan 5 milyonu okula kavuşabilmiştir.

Öğretmenlerin yüz binden fazlası kadro yetersizliği yüzünden derece kaybına uğramıştır. Bir süre önce yabancı ülkelere işçi olarak gittiği bildirilen 8 bin öğretmen sayısı her geçen gün artmaktadır. Polislere, teknik elemana, yöneticilere v.b. meslek gruplarına yan ödeme, tazminat, ikramiye adlarıyla yeni çıkarlar sağlanırken öğretmenlerin makam, eğitim ödeneği ve benzeri hakları gerilere itilmektedir.

Şimdi öğretmenlerin, kuruluş yıl dönümünde neden şenlik yapamadıkları anlaşılıyor. Lâkin tabiplerimizin bayram yapmalarının sebebini anlamak zordur. Bilmem kaç bin kişiye bir doktor düşüyor. Her Allahın günü hastane kapılarından binlerce insan boynu bükük dönüyor... Ve doktorlarımızın gönlü bayrama razı oluyor... (TÖB-DER,1972, S.22, s.1)

Mart 1973'te yani öğretmenliğin 125. yılında yayınlanan yazı, örnekleriyle dikkat çekmektedir:

1848 ile günümüz arasında toplumumuz iki kez meşrutiyet olayını yaşamış, emperyalizme karşı Kurtuluş Savaşını başarmış, Cumhuriyeti kurmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonra lâiklik, eğitim birliği, yeni Türk harfleri, adalet, dil, kıyafet, kadın hakları ve benzeri evrim aşamaları yapılmıştır. Bunları çok partili döneme giriş izlemiştir. Bu dönemde iki kez de politik gidişe müdahale olmuştur. Bunlar kelimelerin buraya dizilişi gibi kolay geçirilmiş olaylar değildir. Her biri belirli bir evrim sürecinden

geçerek oluşmuş ve ciddi sosyal çalkantılardan sıyrılıp son aşamalarına dayanmıştır. İşte öğretmenliğin kader çizgisi bu sosyal oluntuların etkisi ile ve onlara koşut olarak çizilmiştir. Öğretmenin toplum içindeki itibarının yükselmesi ve düşmesi hep bu olaylara bağlı bir görüntü şeridi vermiştir. Bu görüşü somutlaştıracak olursak, öğretmenin devrini tamamlamış iktidarlar tarafından horlandığı, yeni rejim ve onun iktidarınca bir süre okşanıp övüldüğü, fakat ne yazık ki bir süre sonra bu yeni iktidar da öğretmene ters düşüp onu karşısına aldığı ve onun üzerine çullandığı görülür. Bu neden böyle olur? Böyle olması doğaldır da ondan. Zira öğretmen evrim kurallarını bilen, benimseyen ve uygulayan varlıktır. Daima iyiye, güzele, doğruya ve yararlıya yönelen eylemcidir. Böyle olması da zorunludur. Oysa egemen çevreler, velev ki önceki bir düzeni yıkarak doruğa çıkmış olsunlar, statükocudurlar. Durumlarını sürdürmek isterler. Ondan dolayı sosyal değişim için atılım yapacak olanlar eskiyi yıkmaya en yatkın ve etkin olan öğretmenden yararlanırlar. Sonra da tekrar yenileşmeye kullanamadıkları için öğretmene karşı çıkarlar. Cumhuriyet kuruluşunda saltanatçıların, devrimlerde anti Kemalistlerin, 27 Mayıs'ta tutucuların tavırları böyle belirtilmiştir.

İki ayrı dönemin iki olayını hatırlamak mesleğin dünü ile bugünü üzerindeki soruları aydınlatır kanısındayım.

Cumhuriyetin ilk on yılı içinde Batı Karadeniz kesimi illerinden birinde vali bir öğretmenin tavrından tedirgin olur. Bir salona girdiği zaman öğretmenin ayağa kalkmamış olmasını devlet büyüklerine saygısızlık olarak düşünen vali öğretmenin başka bir ile naklini ister. Milli Eğitim Bakanlığı müfettiş yolla olayı inceletir. Müfettişin, bu olayı öğretmenin özel yaşamı ile ilgili görmesi üzerine, Bakanlık öğretmenin nakline gerek görmez. Vali ise bunu prestij konusu yapar, direktir. Durum Atatürk'e iletilir. Atatürk talimatı verir. "Öğretmene sorunuz, o yerinden memnun ise valiyi başka yere alınız."

İkinci olay geçtiğimiz öğretim yılı içinde, Doğu Karadeniz kesiminde geçer. İki olay şaşılacak derece de benzerlik göstermektedir. Henüz bir aylık genç bir öğretmen ders yapmakta iken sınıfına vali girer. Öğretmenin arkası kapıya dönüktür. Ayağa kalkan öğrencilere öğretmenin "oturun" demesinde saygısızlık gören vali öğretmeni açığa alır. İşte mesleğin dünü ile bugünü.

Öğretmenlerin aylık derece sıralamasındaki aşağı basamaklara indirilmesi, kademe ve derece kayıpları, makam aylıkları, eğitim ödenekleri, ders ücretleri kronik yaralardır. Ayrıca sürgünler, işten el çektirmeler, açığa ve bakanlık emrine almalar, işine son verilmeler, hiçbir işlem yapılmadan bekletilmeler ve kıyımlar, kıyımlar, kıyımlar...

125. yılımızın görüntüsü budur işte (TÖB-DER,1973, S.45, s.13).

Öğretmenlerin "anarşik olaylara karışma" iddialarıyla karşılaştıkları değişik yazılarda göze çarpmaktadır. Bu konu ile ilgili, Milli Eğitim Bakanının açıklamasını içeren 1973 Mayıs tarihli yazı yer almaktadır:

Sayın Milli Eğitim Bakanı geçen hafta bir günlük gazeteye verdiği demeçte 991 rakamını vermekte idi : "Yurdumuzda cereyan eden anarşik olaylara pek az da olsa, maalesef bir kısım öğretmeni, terimizin de adları karışmıştır. Sayısı 220 bini aşan öğretmen topluluğunda, bu üzücü olaylara adı karışan öğretmenlerin sayısı sadece 991'dir. Bunlardan 698'nin kovuşturması devam etmektedir..."

Sayın Bakanın rakamları ile bizim rakamlarımız bir yerde uyarlık göstermektedir. Ancak 3500 öğretmenin bir gecede suçsuz yere tutuklanıp sonradan bırakıldıkları ve bunlardan hemen hemen hiç kimsenin ceza görmediği unutulmaktadır.

Aslında önemli olan rakamlar değildir. Bugün öğretmenler üzerinde Bakanlık merkez ve taşra örgütlerince öyle terör havası estirilmektedir ki, bunun rakamlarla izahı mümkün değildir, öğretmen sosyal bir çalışma yapamamaktadır, korkusuzca yasanın kendisine verdiği örgütlenme hakkını kullanamamaktadır. Hatta yıllardan beri noksan maaş aldığı halde bunu isteyememektedir. Ama Sayın Bakanın daha önceki bakanlığı

sırasında söylediği gibi, “A - B - C” yi dahi rahat öğretememektedir. Küskündür, tedirgindir, yarınından emin değildir. Hangi gün, hangi sayın muhbir tarafından şikâyet edileceğini hesaplamaktadır. Öğretmen, ölmüş kimselerin ihbarlarıyla tutuklanıp içerde yatan, sonra da sürülen meslektaşlarını görmüştür, öğretmen mahkemeden beraat ettiğini, Danıştay’dan lehine karar aldığı halde işine son verilen arkadaşını görmüştür. Öğretmen öğrencisine fazla not vermekten ihtar alan, fazla kitap satın alıp okuduğu için tutuklanıp mahkemelere düşen, Atatürk’ü anma gününde konuştuğu için işinden atılan, falan falan gazeteyi okuduğu için tahkikat geçirip, sürülen çok arkadaşını görmüştür. Bu ruh hali içinde bulunan öğretmenden verimli çalışma beklemek kendi kendimizi aldatmak olur.

Personel yasasından 1-9 yıl arasında zarara uğramayan, Bakanlık merkez teşkilatı haricinde, kaç öğretmen vardır? Üç yıldır makam maaşı alan kaç ilkökul müdür ve yardımcısı vardır? Yasanın böyle uygulanacağı önceden bilindiği halde öğretmenlere maaşlarına denk kadro neden verilmemiştir? Öğretmenlerin eş ve çocukları neden sağlık yardımından mahrumdur? Başkaları kaplıca parasını dahi rahatlıkla alırken öğretmen ilaç paralarını aylarca neden alamamaktadır?

“Çocuklarımızı Türk Millî Eğitiminin amaçlarına uygun olarak yetiştirmekle görevli öğretmenlerimizin, kanun ve nizamlar içinde ve gönül huzuru ile hizmet görmelerinin sağlanması, bakanlığımızın en başta gelen görevlerindedir, diyerek öğretmenleri memnun etmenin olanağı artık yok. Çünkü öğretmen yıllarca bu ve benzeri güzel sözleri çok dinlemiştir.

Sayın Bakan 991 rakamını nedense çok küçültmekte : “... 220 bini aşan öğretmen topluluğunda bu üzücü olaylara adı karışan öğretmenlerin sayısı sadece 991 dir...” demektedir. Ortalama bir rakamla her öğretmenin 40 Öğrenciyi okuttuğunu düşünersek, 39640 öğrencinin zarara uğraması hiç de azımsanacak rakam değildir. Kaldı ki öğretmenle beraber ızdırap çeken ailesi ve yakınları da hesap edilirse onbinlerce kişi de huzursuz olmaktadır.

Anarşik olaylara katılmayı tasvip etmeyiz. Ancak bunun ölçüsü nedir? Mahkemeden beraat eden öğretmeni de idare, ille suçlu görmek isteyip kendisinde yargı yetkisi görürse — ki durum çok kez böyledir — o zaman öğretmene sahip çıkmak öğretmen örgütünün görevi olur. Örgütçülüğün esprisinde de bu gerçek yatar.

Bizim anlayışımız odur ki, öğretmene sahip çıkmayan yönetimler bunun zararını gelecekte uluslarına çektirirler (TÖB-DER,1973, S.49, s.1-19).

Özlük Sorunları

Öğretmenlerin hukuki statüsünün önemli bir kısmını teşkil eden atama, nakil, kademe ilerleme gibi özlük konularında çok sayıda yazı yer almaktadır. Bütçe açığı nedeniyle kadroların durdurulması 1972 yılına ait yazılarda üzerinde durulan bir konudur:

Bütçe açığını kapamak amacıyla memurların kademe ilerlemesinin durdurulması kamuoyunda tepkilere yol açmıştır. Siyasi partilerce de desteklenen bu tepkiler üzerine konu kritik bir aşamaya girdi (TÖB-DER,1972, S.13, s.4).

Memur kadroları donduruldu. Bütçe açığını azaltma yollarından biri olarak kamu hizmetlerine yeni memur tayin edilmemesi öngörüldü. Buna göre öğretmen, doktor ve teknik elemanlar ayrık olmak üzere yeni memur tayin edilmeyeceği söyleniyor.

Memurların terfilerinin dondurulmasından vazgeçildiği söyleniyor. Bütçe plan komisyonunda memurların kademe ilerlemelerinin normal olarak yürütülmesi uygun görüldü (TÖB-DER,1972, S.15, s.3).

Kademe ve ilerleme konuları öğretmenlerin büyük sorunu haline gelmiştir:

657 Sayılı devlet memurları kanununu değiştiren 1327 sayılı yasanın ek geçici 2. maddesinin (b) bendi memurların aylıklarının intibakını öngörür. Bu madde memurun aylığını kendisine tahsis olunan kadroya intibak ettirmektedir. Şayet memur kadrosundan daha yüksek bir aylık almakta ise aradaki farkı kapatmak üzere, aylıklar almakta oldukları aylık derecelerinin ilk kademesinden ödenmekteydi.

Bu uygulama memurların terfilerini geciktirmekte ve müktesep haklarını gasp etmekteydi. Bu uygulamadan en ziyade öğretmenlerin zarar çektiği zamanında Bakanlığa verilen muhtıralar ve kamuoyuna duyurulan bildirimlerle ortaya konmuştu. Ayrıca bu konuda Danıştay'a davalar açılmış ve maddenin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptali işi için Anayasa Mahkemesine götürülmesi istenmişti. Tös'ün bu davasına paralel olarak benzeri davalar da açılmıştı. Bu suretle sözü edilen 1327 sayılı kanunun Anayasaya ters düşen çeşitli maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine Danıştay tarafından dosyalar sunulmuştur. Konu Anayasa Mahkemesindedir. Alınacak olumlu bir sonuç onbinlerce öğretmen ve memurun mağduriyetini giderici bir yol açılacaktır (TÖB-DER,1972, S.17, s.1).

3659 sayılı yasaya göre kıdem derecelerinin üç üstünden aylık alan iktisadî devlet teşekkülleri memurlarının aylıkları buna intibak ettirilmiş ve aylarca ödeme yapılmıştı. Şimdi idare bunun yanlış olduğunu iddia ile bir yandan derece indirimi yapılmakta öte yandan yanlış ödendiği ileri sürülen paralar kesilmektedir.

Öğretmenlerin kademe ilerlemesinde de aynı yol tutulmuştur. Şu kanunları doğru anlamak olanağı yok mudur? (TÖB-DER,1972, S.23, s.4)

TÖB-DER III. Olağan Genel Kurulunda Genel Başkan Ali Bozkurt' un konuşmasından;

“Son yıllarda bir şanssızlığımızda başvurduğumuz kuruluş ve yetkililerden yanıt alamamamızdır. Zaten öyle ki şikâyet merci adeta yok gibidir. Öğretmenlerimizi tedirgin etmeye, kıymaya gelince herkes var, haklı istemlerin yanıtına gelince kimse yok karşımızda.

Öğretmenlerimiz canlarından bezdirilmiştir. Yıllardan beri noksan maaş alan, hiç makam ücreti alamayan arkadaşlarımız yılgınlıklarından, güvensizliklerinden haklarını dahi isteyememektedirler.

Dokuz aylık maaş farklarının ödenmesi başlı başına bir mesele oldu. Halen arkadaşlarımızın büyük bir kısmı bu farkları alamadı. Her il ayrı bir uygulama sürdürmekte, aynı maaş derecesinde olan öğretmenler illere göre çeşitli farklılıklarla para almaktadırlar. Aralarında alacakları para bakımından hiç ayrıcalık olmaması gereken kimseler birkaç yüz liralık farklı almaktadırlar.

Diğer kamu kesiminde çalışan memurlarla öğretmenlerin 9 aylık farkları arasında iki katına yakın fark vardır. Buradan da öğretmenler her zaman olduğu gibi haksızlıklara uğratılmıştır. Yeni intibak uygulamalarından bütün öğretmenler kuşku duymaktadırlar. Bunun da illere göre farklı uygulanacağı endişesini taşımaktadırlar. Sütten ağzı yananın yoğurdu üfleyerek yemesi elbette ki doğaldır.” (TÖB-DER,1973, S.53, s.22)

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun uygulamasına yaşanan yanlış intibaklar konusu öğretmenler arasında huzursuzluk yarattığı değişik yazılarda görülmektedir. 657 Sayılı Yasa ve 12 Sayılı Kanun Gücündeki Kararname ile ilgili değerlendirmeler değişik yazılarda ele alınmaktadır:

657 sayılı kanunun öğretmenlere indirdiği darbeler oldukça ağırdır. Bunun ilk nedeni yasal nitelikten, yani yasanın müktesep haklar karşısındaki tutumundan geliyor. Başka bir deyişle bünyesel ve hareket noktası hatalıdır. Bugüne kadar öğretmen topluluğu, müktesep haklarının böylesine çiğnenmesiyle karşı karşıya kalmamıştı. Ve bu durum giderek bir yerde öğretmeni lâıyk olmadığı bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır.

İkinci nedeni ise, 657 sayılı kanunun uygulayıcılarca tam anlaşılmamış olmasından geliyor. Bölgeler arası anlayış o derece farklı bir uygulama biçimi göstermektedir ki, hayret etmemek mümkün değil.

657 sayılı kanun gereğince, aylık ve barem içi ücretlerin derecelere intibakı 1327 sayılı kanunun ek geçici 2. maddesinde gösterilen cetveldeki kadro aylıklarının karşılardaki derecelere göre yapılmaktadır. Ve bu intibaklar yapılırken 1 Kasım 1970 tarihindeki müktesep kadro aylığı esas alınıyor. Fakat bir de 242 sayılı kanun gereğince

1,2 ve 3 üst derece aylık alanların sözü edilen cetveldeki kadro aylıklarına intibakı var ki, bütün kargaşalığın ve haksızlığın kaynağı burada yatar (TÖB-DER,1972, S.26, s.4).

TÖB-DER Genel Başkanı Ali Bozkurt'un konuşmasından;

657 sayılı personel yasası ile öğretmenlerimizin birçok hakları ellerinden alınmıştır. Çıkarılan yasa gücündeki kararnemelerde istenileni getirememiş aksine adaletsizlikleri daha da artırmıştır. Görevini hakkıyla yapan memurun belli bir tavanda bekletilmesi, terfi ettirilmemesi hiç bir mantıkla izah edilemez. İnsan onuruna yaraşır tüm hakları diplomalıların tekeline sunmak, iki-üç yıllık tahsil farkını maaşlara 32 yıl gibi görülmemiş bir şekilde yansıtarak lise mezunu ile yüksek okul mezunu arasında uçurum yaratmak, aynı koşullar altında çalışan hatta işin en zor olanını gören memuru 4-5 hatta 6 yılda terfi ettirirken diğerini 3 yılda terfi ettirmenin insan onuru ile bağdaşır yanı olduğunu kimse savunamaz.

En kısa zamanda ilkokul öğretmenlerinin maaşlarındaki tavan kaldırılmalı 1. dereceye kadar terfi etmeleri sağlanmalıdır. 4 yılda bir terfi yerine müktesep hakları olan üç yılda bir terfi etmeleri için gereken yasalar ivedilikle çıkarılmalıdır (TÖB-DER,1974, S.67, s.21).

12 sayılı Kanun Gücündeki Kararname ile ilgili olarak TÖB-DER Genel Başkanın 2.7.1974 günü basına verdiği demeç:

12 Sayılı kanun hükmündeki kararname, özellikle ilkokul öğretmenleri ile küçük dereceli memurların, kaybolmuş haklarının geri kazandırılması, mağduriyetlerinin giderilmesi, kamu personeli arasında sosyal adaletin, eşitlik ilkelerinin sağlanması ve daha önce çıkarılan kararnemelerin ortaya çıkardığı huzursuzlukların giderilmesi amacıyla hazırlanmış, kamuoyu bu gerekçelerle oluşturulmuş, memur kitlesine bu yolda umut verilmişti. Oysaki kararname bunun tam tersine çıkarılmış öğretmenlerimizi haklı olarak tedirgin etmiştir. Şöyle ki:

1- Öğretmenlik bir bütündür. İlkokul öğretmenleri ile orta ve yüksek dereceli okul öğretmenlerinin yaptıkları iş aynıdır. Ve hatta işin riski, güçlüğü ve işyeri bakımından, ilkokul öğretmenlerinin yaptığı hizmet, daha ağır, daha zor ve daha yıpratıcıdır. Bu durum dikkate alınmadan ve diploma esasından hareket edilerek 3 yıllık bir öğrenim farkı başlangıç derecelerinde hemen 6 yıllık bir fark getirmekte. Ayrıca tavan sınırlandırılarak, 9 yıllık bir fark da tavanda getirilerek, 15 yıllık bir farkı ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun hukuk ve mantık anlayışı ile bir bağlantısını görmemekteyiz. Bu nedenle ilkokul öğretmenlerinin de başlangıç derecesi 11/1 den başlamalı, tavan birinci dereceye kadar açık tutularak, eşitlik sağlanmalıdır.

2- Halen 4. dereceyi aşmış ilkokul öğretmenleri 1.6.1974 tarihinden itibaren bir yıl içinde emekli olmadıkları takdirde, müktesep hakları geri alınacak, kararnemenin ek geçici 2. maddesinin H fıkrası gereğince, bu tarihten sonra, müktesep hakları geri alınarak, 4. ncü dereceye indirileceklerdir. Verilen hakların geri alınması zaten Anayasamıza da aykırıdır. Bu durum bütün memurlar için de böyledir. Ek geçici ikinci madde kararnameden çıkarılmalıdır. Öğretmenler ve bu durumda olan bütün memurlar yasa dışı bir haksızlığa kurban edilmemelidir.

3- Öğretmenlerle ilgili bir başka haksızlık da kararnamenin 36. maddesinin A bendinin 6. fıkrasında göze çarpmaktadır. Sınavla orta dereceli okul öğretmeni ve ilköğretim müfettişi olanlar, 11. dereceden başlatılmakta ve 4. derecenin son kademesinde dondurulmaktadır. Aynı işi yapan, aynı sorumluluğu taşıyan öğretmenler arasındaki bu farklı durum da ortadan kaldırılmalı. 657 sayılı Kanun zaten böyle bir farklılığa yer vermemiştir. Bu durumda olan öğretmenlerin elinden müktesep hakları alınmaktadır. Kararnamenin bu hükmü de metinden çıkarılmalıdır.

4- Kararnamenin ek geçici 3. maddesinin A bendine göre: bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra meslekten ayrılarak yüksek öğrenimini tamamlayanların, yüksek öğrenimden önceki hizmetleri intibaklarına sayılmamaktadır. Oysa 8 sayılı kararname bu hizmetlerin 3 yılını intibaklara katmış öğrenim sürelerinin her iki yılı için bir kademe vermişti. Haksızlıkları gidermek iddiası ile çıkarılan bu kararname, müktesep hakları da ortadan kaldırmıştır. Kararnamenin yüksek öğrenimle ilgili olan bu maddesinin de yüksek öğrenimden önce geçen hizmetlerin intibakta sayılacak şekilde değiştirilmelidir.

Yukarıda bir kısmına değindiğimiz haksızlıkları yaratan 12 sayılı kanun hükmündeki kararnameyi, hazırlayan teknisyenlerin, öğretmenler ve diğer memurlarla ilgili böylesine farklılıklar yaratmak için özel çaba harcadıklarına inanmamak elde değildir.

Biz, bu temel yanlışlıkların, bu eksikliklerin ve haksızlıkların yapılacağını bildiğimiz için zamanında Başbakanlığa, Devlet Bakanlığına, Milli Eğitim Bakanlığına çeşitli defalar söz, yazı ve tellerle başvurmuşuzdur. Ama kapalı kapılar arkasında hazırlanan kararnamenin bundan başka bir şey getirmesi zaten olanaksızdı.

Kararnamenin parlamentomuzda görüşülürken, bu temel yanlışlıkları ve haksızlıkların düzeltileceğine inanmak istiyoruz (TÖB-DER,1974, S.76, s.2).

Adı geçen 12 sayılı KHK ile öğretmenlerin öğrenim durumlarına ve görevli oldukları kademelere göre bölünmelere neden olacağı iddiasıyla eleştirilmektedir.

657 sayılı Yasa ile 12 tane bu yasaya bağlı kanun gücünde kararname hazırlayan zihniyet öğretmenleri kendi içinde bölebilmek için çeşitli ince hesapların içerisine girmiştir. Amaç öğretmenleri birbirleriyle uğraşır duruma düşürmek ve öğretmen bütünlüğünü bozmaktır. Giderek bir güçlü örgüt altında birleşmelerini engellemektir. Her öğretim kademesindeki öğretmenin hatta her kademedeki kamu personelinin aldığı maaşla geçinmesi bugün olanaksızdır. Orta dereceli okullarda çalışan öğretmenlerde aynen ilköğretim öğretmenleri gibi geçim sıkıntısı içerisinde. Onların da ayın ilk haftasından sonra ceplerinde para bulunmaz. Zaten öğretmenin öğretmenden alacağı hiçbir şey de yoktur. Buna rağmen yukarıda sözü edilen yasa ve kararnameleri çıkaranlar belki maya tutar da öğretmenleri bölebiliriz zihniyetiyle aşağıdaki farklılıkları getirmekten geri kalmamışlardır.

Orta dereceli okul öğretmeni ilköğretim öğretmeninden 2—3—4 yıl fazla öğrenim görür. Buna karşılık tabanda 6—9 yıl daha üst bir dereceden maaş almaya hak kazanır, ilköğretim öğretmeni tavanda 4. derecenin üzerine çıkamaz. Böylece de tavanda üç derece kayba uğrar, üçer yıllık terfi suretiyle ki (bu olanak yoktur) 9 yıl kayıpta burada olur. Sonuç olarak 2—3—4 yıllık tahsil farkı ilköğretim öğretmenin maaşına 15—18 yıl olarak yansır. Kısacası 3 yıl daha az okuyan 18 yıllık cezaya uğrar.

12 numaralı Kanun Gücündeki Kararname ise öğretmenlerimizin durumunu iyice çıkmaza sokmuştur. Daha önce lise ve dengi okullar mezunlarıyla öğretmenlerin arasında taban ve tavanda bulunan iki derecelik fark kaldırılmış böylece onlar 6 yıl kıdem alabilmişlerdir.

Gene 12 numaralı Kanun Gücündeki Kararname 1.6.1975 tarihine kadar dördüncü derecenin üzerinden maaş alan öğretmenlerin mecburen emekli olmaları hükmünü getirmiştir. Öğretmen Haziran 1975 tarihinden önce ya emekli olacaktır ya da

örneğin 1,2,3. dereceden dördüncü dereceye indirilecektir. Bu hüküm açıktan Anayasaya aykırıdır ve zorla memuru zorla tasfiye etme amacı gütmektedir.

12 Sayılı kanun Gücündeki Kararname boş kadro olmadığı takdirde memurun bir üst dereceye geçmesini de engellemektedir. Hâlbuki daha önce öğretmenler için kadro tıkanıklığı söz konusu değildi. Öğretmenler baremin birinci derecesine kadar çıkarılabilirlerdi. 657 Sayılı Yasa ve bu yolda çıkarılmış kararnamelerle öğretmenlerin müktesep hakları ellerinden alınmıştır.

Basında, radyo ve televizyonda öğretmenlerden yana olduklarını söyleyen yine öğretmenleri oyalama yarışına başlamışlardır. Öğretmenlerimiz son 30 yıldan beri kendilerinin sorunlarına doğru olarak eğilen, onları oyalamayan tek iktidar görmemişlerdir. Öğretmenlerden taraf gözükmeye çalışan iktidarlar bile onlara boş vaatten öte bir şey getirmemişlerdir. Ve bu, tüm öğretmenler tarafından bilinmektedir (TÖB-DER,1975, S.91, s.1-2).

12 Sayılı Kanun hükmündeki kararname son şeklini alırken öğretmenler olarak bizde kamuoyuna ve sayın parlamenterlere son uyarılarımızı iletmek, duyurmak istedik. Öğretmenler olarak bu yasa konusunda isteklerimiz fazla değildir. Hatta çok çok azdır. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz.

1. Ücretlerde önce eşitlik istiyoruz. Aynı koşullar altında görev yapan bir doktor, bir mühendis, bir subay, bir ebe v.b. ne ücret alıyorsa bir öğretmene de aynı ücreti istiyoruz.

2. Öğrenim süresine göre başlama derecelerindeki makul farklılıkları doğru buluyoruz. Ancak iki yıl fazla okuyana diğerinden iki derece yani altı yıl fazla hak tanımayı doğru bulmuyoruz. Hele hele maaşlarımızın önündeki tavan ambargosunu Anayasamızla insan haklarıyla, mantıkla hiç mi hiç bağdaştıramıyor bu zihniyeti kınıyoruz.

3. Yan ödemelerin tamamen kaldırılmasını buna olanak yoksa Sosyal Adalet Ölçüleri içerisinde herkesin bu haktan yararlandırılmasını istiyoruz. Bir öğretmen 1100 lira maaş alırken, başka bir kamu görevlisinin onun 5–10 katı yan ödeme almasındaki ters mantığı ayıplıyoruz.

4. Muvakkat öğretmenlik sorununun kesin bir sonuca bağlanmasını, bu arkadaşlarımızın beş yıldır terfi edememekten dolayı uğradıkları haksızlığın giderilmesini istiyoruz.

5. Bazı memuriyetlere ayrıcalıklar tanınmasını çeşitli adlar altında 5–6 kalem yan ödeme ile ödüllendirilmelerini, özel yasalarla özel haklar verilmesini Anayasamızın sosyal adalet ilkeleriyle bağdaştırmıyoruz. Diğer kamu görevlileri devletin üvey

evlatları değildir. Türk devletinin insan haklarına ve Anayasamızın Sosyal Adalet ilkelerine bağlı kalacağına yürekten inanıyoruz.

6. Asıl mesleği öğretmenlik olan kimselerin genel hizmetler sınıfından çıkarılmasını, onlara normal terfi olanaklarının sağlanmasını istiyoruz.

SONUÇ

Sağdaki-Soldaki-Ortadaki sayın parti yöneticileri, sayın parlamenterler. Bu sefer olsun Türkiye'nin gelecek kuşaklarını yetiştiren öğretmenlerini gene yanlış anlamayın. Onların isteklerini soğukkanlılıkla değerlendirin ne kadar haklı olduklarını göreceksiniz. (TÖB-DER,1975, S.94, s.3)

TÖB-DER tarafından yayınlanan bir bildiri:

- 1 — Tavan sınırlaması kaldırılmalıdır.
- 2 — İlkokul Öğretmenleri 11. derecenin birinci kademesinden başlatılmalıdır.
- 3— 12 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin öğretmenler aleyhine işleyen bütün hükümleri kaldırılmalıdır.
- 4 — Bütün yöneticiler ve bakanlık örgütünde çalışanlar öğretmenler tarafından seçilmelidir.
- 5 — Teftiş ve tahkik sistemi çağın koşullarına uydurulmalıdır.
- 6 _ Müfettişlik kurumu rehberlik kurumuna dönüştürülmelidir.
- 7 — Demokratik mücadele saflarına katılan öğretmenlerin cezalandırılmaları sona ermelidir (TÖB-DER,1975, S.94, s.4).

Öğretmenlerin özlük sorunlarına ilişkin belirlemeleri ve gerçekleşmesini istedikleri çözümler şöyle sıralanmaktadır:

Öğretmenler olarak, uzun vadede demokratik gelişim sonucu sağlanabilecek bir takım temel isteklerimizin dışında, bugünün koşulları ve mevcut iktidar yapısı içinde çözümlenebileceğine inandığımız bazı sosyal ve özlük sorunlarımızı kısaca belirtelim:

1. Çeşitli kereler vaat edildiği halde ilkokul öğretmenlerinin 11. dereceden başlatılması gerçekleştirilememiştir.

2. Yine ilkokul öğretmenlerinin intibaklarında 4. dereceyi aşabilmeleri sağlanamamış, bu geçiş için hiçbir haklı neden gösterilmeden sınav zorunluluğu getirilmiştir.

3. Yan ödemeler ve iş güclüğü zamları çakışanlar arasında çok büyük farklar yaratacak bir biçimde düzenlenmiş, verilen yan ödemeler öğretmeni tatmin etmekten çok uzak kalmıştır.

4. İlerici ve devrimci öğretmenlerimizin bur çoğu bugün hâlâ baskı altındadır. Geçmişte yerlerinden alınan veya branşları değiştirilen birçok öğretmen bugün hâlâ aynı durumdadır.

5. Geçmiş iktidarlarca oluşturulan ve en yoğun baskıyı öğretmenler üzerinde bizzat uygulayan yönetici kadrolar yine işbaşında olup öğretmen kitlesi bu kadrolarla uyumsuzluk içindedir.

6. İİ Disiplin Kurulları kaldırılmalı, yerine idare mahkemeleri kurulmalıdır.

7. Gerekli yasal düzenlemelerle ilkokul yöneticilerinin görevlendirilmesi öğretmenler arasında yapılacak bir seçim sonunda olmalı, giderek İl Millî Eğitim Müdürünün atanmasına dek bu demokratik uygulama sürdürülmeli. Yani ilçelerde İlköğretim müdürlerini, illerde millî eğitim müdürlerini öğretmenler seçmelidir.

9. Öğretmen çocuklarının eğitim ve öğretimleri de halkımızın büyük çoğunluğunun, çocukları gibidir. En uzak köyde görev yapan öğretmen çocuğu yüksek öğrenim yapabilme olanağına kavuşturulmalıdır.

10. Teftiş sistemi değiştirilmeli, suç ve kusur arayan, öğretmenin şevk ve azmini baltalayan müfettişler görevlerinden alınmalı, otokontrol sistemi getirilmelidir.

Daha birçok sorunun yanında kısaca belirtmeye çalıştığımız bu sorunların çözümünü istemek en doğal hakkımızdır. Çünkü bunların çözümü sadece öğretmene yarar sağlamakla kalmayacak, somut çözümler gören öğretmenler güven içinde halkı uyandırma ve çocuklarını okutma görevini daha başarılı bir şekilde gerçekleştireceklerdir ki, bu da ülkemizin gelişme ve kalkınmasında payı olacak oldukça önemli bir etken olacaktır (TÖB-DER,1974, S.81, s.21).

Öğretmen atamaları konusunun şikayet içeren mektup ve yazılarda yer bulduğu görülmektedir. Atamalar konusunda öğretmenlerin yaşadığı özlük sorunları değişik yazılarda yer almaktadır. 1972 yılına ait yazıda bu sorun üzerinde durulmaktadır:

Atama komisyonlarında siyasi parti temsilcileri, eşraf ve mahalli politikacılar her zaman etkili olmaktadır. Tamamen keyfi olarak sürdürülen öğretmenlerin terfi ve tayin işlemlerinin demokratik esaslara bağlanması zorunludur.

Bugüne değin olan haksızlıkları ve politik amaçlı uygulamaları önleyebilmek için, öğretmenlerin de hâkimlerinkine benzer statülere kavuşturulması ve tıpkı Yüksek Hakimler Kurulu gibi, öğretmenlerin özlük işlerinde karar verecek ve demokratik usullerle oluşacak bir ÖĞRETMENLER YÜKSEK KURULUNUN oluşturulması zorunludur (TÖB-DER,1974, S.137, s.6).

Askerliklerini bitirip göreve başlamayı bekleyen öğretmenlerin kadrosuzluk nedeniyle göreve başlayamamaları çok sayıda öğretmeni etkilemiştir. Bu konuyla ilgili pek çok yazı belirlenmiştir. Bir örnek şöyledir:

Mart 1972 ayı içinde eylemli askerlik görevini bitiren Yedek subaylar terhis edildiler. Bunlar arasında sayıları 1100'e yaklaşan öğretmen de vardı. Bunlar askere alınmazdan önce ortaokullarda, liselerde, Sanat Enstitülerinde ya da öğretmen okullarında çalışmakta idiler. Aynı dönemde kamu kuruluşlarında çalışan başka meslek mensupları da vardı. Bunlar da terhis olundular ve bağlı buldukları dairelere başvurular. Tayinleri yapıldı, görevlerine başladılar, Ama Millî Eğitim Bakanlığına başvuran öğretmenler, günler günü merdiven aşındırdı ve koridorda volta attı. Sonunda tayin listesi kapılara asıldı. Ne var ki Kararnameler çıkmadı.

Şimdi ilgililerin kulaklarına gelen fısıltı şudur. Kadro olmadığından tayinler kesinleşmedi. Siz verildiğiniz okullara gidiniz, size tercihan ücretli ders versinler.

Kadrolar bütçe ile saptanır. Bütçe 1 Martta yürürlüğe girdi!... Plânlı çalışma böyle mi olur? (TÖB-DER,1972, S.24, s.4)

Özellikle bakanlık taşra örgütünde atamalar yıllardan beri tarafsız ve objektif bir biçimde yapılmamakta ve böylece sayısız öğretmen tedirgin edilmektedir. Partizan yöneticiler atamalar konusunda taraflı, duygusal ve sübjektif tutumlarını öğretmenler üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanmaktadırlar.

Aşağıda Merzifon'da görev yapan yirmi beş öğretmenin imzasıyla haksız atamalar konusunda bakanlığa verilen bir dilekçenin örneği görülmektedir:

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA

ANKARA

1 — Verilen dilekçeler, ya gereği gibi incelenmemekte ya da işleme konulmamaktadır.

2 — Haklı bir nedene dayanmadığı halde ve yönetmeliklere ters bir tutumla bazı öğretmenlerin bir öğretim yılı içinde birkaç kez atandığı görülmektedir.

3 — İlin en uzak ve yoksul köylerinde 3–4 yıl çalışan öğretmenlerin dilekçeleri işleme bile konmazken, bulunduğu köyde ancak bir yıl çalışan —meslekteki kıdemi de birkaç yılı aşmayan— öğretmenlerin, daha iyi yerlere atandıkları görülmektedir.

4 — Subay ve astsubay eşleri ivedilikle yol kıyısı köylere atanmaktadırlar. Bu atamalar yapılırken kıdem durumu göz önüne alınmamaktadır. Oysa evli öğretmenlerin bir yere atanmaları bazen yıllar sürmekte ve evli oldukları halde ayrı yerlerde çalışan öğretmenler bulunmaktadır.

5 — Merkeze yakın okullarda 20–25 öğrenciye iki öğretmen düşerken, uzak okullarda 40–50 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Bu durumda, merkeze yakın okullarda bir yığılma söz konusudur.

Bugüne dek bu konuda bir şikâyetle bulunulmaması bu durumların ortaya yeni çıktığından değildir. Haksızlığa uğrayan öğretmenler, ya meslekten atılma korkusu duymakta ya da daha sonra atanacağı şeklinde Millî Eğitim Müdürlüğüne avutulmaktadır (TÖB-DER,1974, S.85, s.7).

1973 Temmuz sayısında, öğretmenlerin, okullarda uygulanan “Seminer Dönemi” ile ilgili sorunları şöyle ifade ediyor:

Köy ilkokullarında en geç mayısın onbeşinde bütün işler biter. Şehir, kasaba ve bu özelliği taşıyan yerlerdeki ilkokulların çalışmaları haziranın ortasına kadar sürer. Sınavlardan sonra yaz tatili başlar.

6222 sayılı Yasada yaz tatili şöyle sınırlanmıştır. “İlkokulların yaz tatili, sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadar sürer.”

Bu yasanın 43. maddesinde şu hükümler de vardır: “Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Ancak, bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında, yönetmeliğinde saptanacak meslekle ilgili çalışmalara katılmakla yükümlüdürler.”

Öğretmenler, durmadan kendilerini, bilgilerini yenilemek zorunda olan kişilerdir. Devamlı okumaları, öğrenmeleri, incelemeler, deneyler yapmaları gerekir. Yalnız, öğretmenlere bu olanakların sağlanması lâzımdır. Gerekli kurslar, seminerler düzenlenmelidir. Şüphe yok ki böyle çalışmaların en güzel zamanı tatillerdir. Öğretmenler hem dinlenir, hem de bilgi dağarcıklarını doldururlar, işte yasadaki bu hüküm, bu çeşit ideal bir düşüncenin ürünüdür.

Kurslar, seminerler düzenlemek için ödenek, eleman gerekir. Çalışmalara katılanlara yolluk, gündelik vermek zorunluluğu vardır. Angarya biçiminde seminer, kurs olmaz. Zaten iyice kurumuş olan öğretmenin kesesine yüklenemez.

Bakanlık ve bazı illerin yöneticileri, bu güne dek yasanın bu hükmünü yanlış yorumladılar. Yaz tatillerinin iki ay dışında kalan günlerini değerlendirir, yasaya uyar görünmek için uyduruk çalışmalar düzenlendi. Öğretmenler, aylarca boşu boşuna okullarda bekletildiler. Yaz tatilleri iyice zehir edildi. Çok illerde aynı durum sürüp gitmektedir.

İllerde düzenlenen bu çeşit anlamsız, yararsız çalışmaları belirtmeye bir örnek yeter sanırım. İlin birinde bu yaz tatili uygulanan seminer çalışmaları programı şöyledir;

Programda, seminer çalışmaları yaz ve güz dönemi olarak ikiye ayrılmıştır. Köy İlkokullarında çalışan öğretmenlerin semineri 15 Mayıs - 30 Haziran ile 1 Eylül -23 Eylül arasında, 70 gün sürecektir. Şehir ve kasabalardaki öğretmenlerin semineri 19 Haziran - 30 Haziran, 1 Eylül - 16 Eylül arasında, 28 gündür. Seminer boyunca şu konular ele alınacaktır:

Diplomalar, yılsonu evrakları düzenlenecek, öğrenci künye defterleri, ruhsal dosyalar işlenecek. Bütünlemeye kalan, okuması zayıf olan öğrenciler için kurslar açılacak. Kantin hesapları kapatılacak. Ders kitapları seçilecek. Okulun küçük onarımları ve badanası yapılacak. Yazı, resim, müzik, folklor çalışmaları düzenlenecek. Meslekî eserler incelenecek, ders araçları hazırlanacak...

Güz dönemi konuları içinde de öğrenim çağındaki çocukların sayımı, kayıt işleri, program ve yönetmeliğin incelenmesi, kitaplıkların tanzimi, yıllık çalışma programlanması var.

Bu çalışmalar için, ayrıca bir ücret ödenmeyecektir. Bu nedenle çalışmalar okullarda yürütülecektir. Çalışma saatleri de bellidir : “Seminer çalışmaları, resmî tatil günleri hariç, her gün saat 9 ile 13 arasındır.” Herkes katılmak zorundadır. Çalışmalara muntazam devam etmeyenler hakkında, ders zamanında olduğu gibi kovuşturma yapılır. Nitekim geçmiş yıllarda bu yüzden ceza alan çok olmuştur.

Aslında bu garip program bile göstermeliktir. Belirtilen işlerden yapılması zorunlu olanlar ele alınır. Diğerleri kâğıtta yazılı kalır. Yalnız, her gün öğretmenler okula uğrarlar. Bölge dışına çıkamazlar. Bu iş, emniyet gözetimi altındaki kişilerin, her gün karakola giderek imza atmalarına benzer. Seminer sonunda hazırlanan raporlarda tüm işlerin yapıldığı yazılır. Bazı kişilere, seminer çalışmalarında üstün başarı gösterdi diye “teşekkür” verilir, belgeler dağıtılır. Böylece durmadan birbirimizi aldatırız. Zaman yok olur gider.

Tüm bu saçmalıkların tek amacı vardır: Yaz tatilinin iki ay dışındaki günleri doldurmak. Suç da 222 sayılı Yasaya yüklenmektedir.

Oysa yasaı suçlamak yersizdir. Yasaı böyle yorumlamamak gerektiği bir yana, başka yasalarda böyle gereksiz çalışmaları önleyici hükümler çoktur. Yanlış, bile bile yasa gereği diye sürdürülemez. En azından yasanın düzeltilmesine gidilmesi gerekir.

Personel Kanunu bu yasadaki son çıktıdır. Daha genel ve bağlayıcıdır. Personel Kanununun 103. maddesinde şu hüküm gözden kaçmamalıdır : “Öğretmenler yaz tatili ile dinlenme tatillerinde izinli sayılırlar. Bunlara, hastalık ve diğer mazeret izinleri dışında ayrıca yıllık izin verilmez.” Bu hükme göre, yaz tatillerinin böyle heba edilmesi gerekir. (...)

Yıllık izin az geldiği için, bu konu üzerinde durduğumuz sanılmasın. Yaz tatilleri, öğretmenlerin en çok bunaldıkları günlerdir. Ekonomik yetersizlik yüzünden çoğu evden dışarı çıkamaz. Günler ay kadar gelir. Dinlenmek bir yana ruh yorgunluğu artar. Bunun ne büyük acı olduğunu yaşayanlar bilir. Biz fazla izin istemiyoruz. Bir ay yeter de artar bile. Yeter ki bir ay, çoluk çocuğumuzla insan gibi dinlenme olanağını bulalım. Geri kalanını değerlendirmeyi herkesten çok isteriz.

Ama bu çeşit seminer çalışmaları şeklinde değil. Böylesi bir çeşit işkence ve ceza oluyor. Hiç yararlı tarafı yoktur. Güzel düşünceleri böylesine yozlaştırmak çok acıdır. İllerdeki bu seminer saçmalıklarına son verilmelidir (TÖB-DER,1973, S.52, s.19).

Öğretmenlerin aldığı cezalarda keyfiyet uygulamasından dolayı mağdur olmaları sıkça yaşanan bir durumdur. Şubat 1972 sayısında bu sorunla ilgili bir örnek yer almaktadır:

“Sivas Merkez Kadı Burhanettin İlkokulu öğretmeniyim. Sivas TÖB-DER Şubesi kurucularındanım. Genel Öğretmen Boykotuna katılan öğretmenlerle beraber

boykota iştirak ettim. Türkiye’de olduğu gibi, Sivas bölgesi de boykotçu öğretmenleri cezalandırma yoluna gitmiştir. Yapılan cezalandırmadan dolayı orta öğretimdeki arkadaşların bir kaçına muhtelif cezalar, ilkokul öğretmenlerinin tümüne 3'er gün maaş kesimi cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür. Biz, 20–25 kadar ilkokul öğretmeni bu cezaya Danıştay nezdinde dava açtık. Danıştay, 3 günlük maaş kesimi cezasını iptal edip, sonucu bize bildirmiştir. İkinci kez olarak İl Disiplin Kurulu bizleri mutlaka cezalandırmak için 1 günlük maaş kesimi cezası ile cezalandırma yoluna gitmiş ve sonucu bize tebliğ etmiştir.

Bunun üzerine 6–7 ilkokul öğretmeni:

1. Bir suçtan iki ceza verilemez,
2. Suç zaman aşımına uğradığından cezanın verilmemesi gerektiğini savunarak itirazda bulunduk.

İl Disiplin Kurulu itirazımızı incelemeden bize menfi veya müspet bir cevap vermeden bir günlük maaş kesimini yapmıştır. Bizimle “boykota giden ve Danıştay'a dava açmayan öğretmenlerin maaşları kesilmediği halde, bizim maaşlarımız kesilmiştir. Sivas İlçelerinde çalışan boykotçu öğretmenlerin tümünden üçer günlük maaş kesimi yapılmıştır.” (TÖB-DER,1974, S.66, s.10)

Bakanlıktan Milli Eğitim Müdürlüklerine bir genelge gönderilerek ticaret liselerinde meslek dersi okutacak ilkokul öğretmenlerinin hiçbir ceza almamış olmasına dikkat edilmesi istenilmiştir. Bu konuda Fındıklı Şubemizden gelen telde şöyle denilmektedir:

“İlkokul öğretmenlerinin yüzde sekseni boykota katıldıkları gerekçesiyle cezalandırılmışlardır. Bu apaçık bir haksızlıktır. Bu haksızlıklar ne zamana kadar sürüp gidecektir?” (TÖB-DER,1974, S.77, s.8)

1974 Temmuz sayısında, Milli Eğitim Temel Kanununun yayınlanmasının ardından yapılan eleştiriler yer almaktadır:

“Öğretmenlik devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.” (Madde 43)

Devlet, hükümet ve siyasi gücü elinde tutanlar aynı anlamda kullanıldığı için, öğretmen de egemen güçlerin çıkarlarını koruyan, verilen emirleri yerine getiren bir

robot sayılıyor. İnsan bir değerdir ve bu değeri de düşünmesinden ileri gelmektedir. Eğitim ise düşünme oluşumunu hızlandırır. Öğretmenin bu sürecin tamamlanmasında önemli bir rolü vardır. Yeni yetişen kuşaklara nasıl düşünmeleri gerektiği “hazır reçeteler” şeklinde verilmek yerine onları olay ve sorunlara karşı karşıya getirmek, gereksinmelerini karşılarken düşünmelerini sağlamak esastır. Böylece öğrenciler nedenler, niçinler üzerinde duracaklar, yaparak, yaşayarak öğrenecekler, önyargılardan kaçınacaklar, inceleme ve araştırmaya yer vereceklerdir. Öğretmen düşündüren kişi değil, öğrencilerini sosyal sorun ve doğa ile karşı karşıya getirip olaylar arasında bağıntı kurmalarına, devrimci bir tavır ve çevrelerini değiştirmeye yönelik gerçekçi, bilimci davranışlar geliştirmelerine rehberlik eden kişidir (TÖB-DER,1973, S.53, s.15).

9. Milli Eğitim Şurası Başkanlığına bir grup öğretmen tarafından yazılan dilekçede şöyle deniliyor:

Millî Eğitim Temel yasası ile sınırlandırılmış olan bu şûra, bizim sorunlarımızı çözecek ve taleplerimize cevap verecek nitelikte değildir. Bu durumda Millî Eğitim Temel Yasası ve Milli Eğitim Şûra Yasaları tez elden kaldırılmalıdır. Öğretmen ve öğrencilerin, eğitim sorunlarının çözümüne en geniş biçimde aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır (TÖB-DER,1974, S.76, s.10).

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinde öğretmenlerin hukuki statülerini içeren çok sayıda, değişik yazı ve makaleye ulaşılmıştır. Özellikle 1980 sonrası öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar, terfi, ilerleme, ceza, güvenlik soruşturmaları, görevden alınmalar, rotasyon, norm kadro, öğretmen-yönetici ilişkileri, öğretmenliğe giriş gibi hukuki statü kapsamında ele alınan doksan yedi yazı ve makale belirlenmiştir. Konuların ayrıntılı bir biçimde ele alındığı görülmektedir.

1982 Kasım sayısında Göybulak'ın Öğretmenler Günü için yazdığı yazı dönemin öğretmenine ilişkin fikir vermesi açısından önem taşımaktadır:

“Anlat öğretmenim” dedi öğrenciler “Haksızlığa karşı nasıl savaşacağımı, insanları daha çok nasıl sevebileceğimi, onlara daha çok nasıl yardım edebileceğimi anlat” dediler öğrenciler.

“Öğretmenim, fikrimi cehle karşı biledim” diye gerçek amacını bir kez daha yineledi öğretmen.

“Alnımızda bilgilerden bir çelenk” (...) “Candan açtık cehle karşı bir savaş” dedi öğretmen. “Yurdum seni yüceltmeye andlar olsun” diye haykırdı hep bir ağızdan Türkiye dersliğinden “irfan ordusu”, üzerine aldığı sorumluluğun bilinci içinde.

Yetkililer, etkililer düzenlenen toplantılarda, basında öğretmenliğin yüceliğini, tanrı mesleği olduğunu, manevi değerinin büyük olduğunu uzun uzun anlattılar, dinleyenleri usandıracak demeçler verdiler, konuşmalar yaptılar.

Oysa bu uzun söylevler yerine kısaca, “Bir Anadolu köyünde doğdu, büyüdü. Köyünde ilkokulu, ilçede ortaokulu, liseyi okudu veya Köy Enstitüsünde, öğretmen okulunda okudu. Öğretmenlik yaptı. Halkının yoksulluktan kurtulması uğrunda çalıştı. Sürüldü. Öğretmenlikten atıldı. Mahpushaneye tıkıldı. Kıyım kıyım kıyıldı. Halen de sürüm sürüm sürünmektedir.” deselerdi de olurdu.

Öğretmenliği çeşitli nedenlerle seçmiş, bu seçimi yaptığı günden sonra da benliğini ona vermiş, sınıfındaki, okulundaki öğrencilerine, okulun çevresindeki insanlara bir şeyler (gerçek bilgiler) verebilmek için, onların yaşam seviyesini yükseltmek, yurdu “çağdaş medeniyet seviyesine”, o seviyenin üstüne çıkarmak, hiç değilse o seviyeye yaklaştırmak için ailesini, yakınlarını ihmal etmiş özveri sahibi bu kimselerin insan olduğu, yaşama isteğinde olduğu unutuldu.

Ana-baba olduğu, sabah görevine giderken komşularına bırakmak zorunda kaldığı bir çocuğunun olduğu, yaşama seviyesinin düşüklüğü, geçim bunalımı yüzünden, bazı esnafın önünden geçmemek için yol değiştirdiği, işte sırf bu yüzden başı eğik olduğu unutuldu, dile getirilmedi. Bunlara çözüm yolu aranmak istenmedi. Hiç değilse bu yolda bir tartışma bile açılmadı.

Öğretmenin hayatı yazılıysa, yazılacak olsaydı, söylenecek çok şey var. O zaman göreceğiz hiç bir “yaşam” öğretmeninki kadar ilginç, çarpıcı olmaz. Üçbin yıldır Anadolu halkının yapıp yoğura geldiği destanlardan biri çıkar ortaya.

24 Kasım ile başlayan öğretmenler haftasında, öğretmenin fedakârlığı, öğretmenliğin yüceliği, kutsallığı anlatıldı bir kez daha, yıllardır anlatıldığı gibi. Doğruların bir kısmı, madalyonun bir yüzü... (Göybulak, Öğretmen Dünyası,1982, S.35, s.26)

Öğretmenliğin kutsal bir meslek oluşuna dair söylenen sözleri, Poyrazoğlu, Öğretmenler Gününün kutlandığı 1983 yılının Kasım ayında şöyle değerlendirmektedir:

“Öğretmenlik, mesleklerin en eskisi, en soylusu, en kutsalıdır. Öğretmenlik, Tanrı mesleğidir. Tanrı, gökten yere inse öğretmenliği seçerdi. Tanrı, insan denen üstün yaratığın yeteneklerini yönlendirmeyi, biçimlendirmeyi öğretmene bırakmıştır. Öğretmen muma benzer, çevresini aydınlatırken kendisi de tükenir. Öğretmen, paraya pula önem vermez; şan şöhret aramaz. Onun mutluluğu, yetiştirdiği öğrencileridir. Öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü öğretmenler, fikir ordusu, feyz ordusu, nur ordusu'dur. Karanlıkların sınırında nöbet tutmaktadır. Yarınki Türkiye, öğretmenlerin kudretli ellerinde yükselsecektir...”

Öğretmeni, öğretmenliği ögen, yücelten bu tür sözleri, özdeyişleri çok işitmişsinizdir. Öğretmenlerle ilgili günlerde, haftalarda, toplantılarda bu tür konuşmaları çok dinledik. Öğretmen yetiştiren okullarda öğretmenlerimiz, yöneticilerimiz, bunlara benzer sözlerle hazırladılar bizleri mesleğe. Sizleri bilmem ya, doğrusu ben çok etkilenirdim bu konuşmalardan.

Gün geldi, okulu bitirdik, öğretmen olduk. Göreve başladık. Coşkuyla doluyduk. Ama gördük ki gerçek hiç de bize anlatıldığı gibi değildi. Toplum bizi, hiç de söylenildiği gibi sevgiyle, saygıyla yüceltmiyordu. Çevremiz, bize söylenenlerin tersine, yaptığımız işte bir kutsallık, bir tanrısallık görmüyordu. Arada bir halktan mesleğimizin önemi, işimizin zorluğu konularında ögücü sözler işittiğimiz de olurdu ama bu sözlerin içten, inanarak söylenmediğini de bilirdik. Bu sözler, toplumumuzda varolan öğretmene saygı geleneğinin etkisiyle söylenmekteydi, sürüp gelen bir geleneğin izlerini taşıyordu.

Toplumun gözü üzerimizdeydi. Hemen her gün her evde, yaptığımız iş nedeniyle eleştiri konusuyduk ama hiç de önemli değildik. Öğretmenlik, hiç de kutsal

bir meslek değildi toplumun gözünde. Bizlerdik kendi kendimize yüce “paye”ler veren, bizlerdik kendi kendimizle “gelin güvey” olan... Toplum bizi, bizim gibi, bize öğretilenler gibi görmüyordu.

Yapılan araştırmalar da bu görüşümü doğrular niteliktedir. Mesleklerin saygınlığı üzerine yapılan bir araştırmaya göre, ülkemizde 13 kümeden oluşan meslek sıralamasında öğretmenlik mesleği, alttan ikinci sırada yani 12. sırada bulunuyor.

Hep biliriz, öğretmenlik zor meslektir. Yorucu olmasına karşın bol paralı bir meslek değildir. Öğretmenlerin hemen hepsi köylü, işçi, küçük memur, küçük esnaf çocuklarıdır. Varlıklı ailelerin çocuklarının seçeceği bir meslek asla değildir öğretmenlik. Bol paralı, soylu, kutsal bir meslek olsa öncelikle varlıklı ailelerin çocukları seçerdi bu mesleği.

Ülkemizde, öğretmenlerin statüsünün (itibarının) en yüksek olduğu dönem, Atatürk dönemidir. Atatürk, devrimlerin başarıya ulaşması için en çok öğretmenlere güvenmiş, en çok onlardan yararlanmıştır Bugünse, kapitalistleşme sürecinin gereği olarak öğretmenlik, bürokrasiyle birlikte statüsünü ve rolünü yitirmiştir.

Söylediklerimizi toparlayıp yazının başlığındaki soruya dönersek diyebiliriz ki, öğretmenlik hiç de kutsal bir meslek değildir. Her meslek gibi uzmanlığı gerektiren kamusal bir hizmet alanıdır.

Öğretmenler, üretime katılarak artık değer yaratan bir sınıf değildir. Buna karşın üretim araçlarının geliştirilmesinde kitlelerin belli noktalara yöneltilip bilinçlenmesinde önemli işlevleri olan kamu görevlileridir. Öğretmenler, insanı, temel ve teknik bilgi ve becerilerle donatarak onların üretkenliğini artırmakta, dolayısıyla çoğu kamusal görevlerin tersine üretken bir hizmet yapmaktadırlar (Poyrazoğlu, Öğretmen Dünyası,1983, S.47, s.28).

Sarpkaya Ağustos 1997 tarihli yazısında öğretmenlerin statü kaybında, iktidarların tutumu ve meslek örgütlerinin etkileri üzerinde durmaktadır:

Öğretmenlerin, sosyal statülerindeki aşınma, özellikle ulusal önderimiz Atatürk'ün ölümünden sonra, kimi zaman hızlanarak, kimi zaman da yavaşlayarak sürmüştür. Değişik iktidarlar, hep aba altından sopa göstermişler, sonra kamuoyuna dönüp öğretmen hamiliğine soyunmuşlardır. Öğretmenlerin kutsallığından söz edenler, her fırsatta bu mesleği ayaklar altına almaktan çekinmemişlerdir.

Bütün bu kargaşalar içerisinde derme çatma kurulan meslek örgütleniniz, insafsızca saldırılara uğramıştır. Öğretmen örgütlerimiz bu yoğun baskı karşısında bazen gereğinden fazla politikleşme eğilimine girmişler, yanlış ve zamansız eylemler yapmışlardır. Bu yanlışlar demokratik bir ortamda hoş görülebilecek nitelikte olsa bile zamanın yönetimleri, meslek örgütlerimizin bu zaaflarını sonuna kadar olumsuz propaganda aracı olarak kullanmışlardır.

Bütün bu saldırılar, medya aracılığıyla tek yanlı olarak halkın beynine bombardıman edilince, halkın gözünde mesleğimiz, önce manevi bakımdan, sonra da maddi bakımdan saygınlığını yitirmiştir. Öğretmen, meslek grupları içinde, ücret

bakımından konumunun çok gerisinde kalmıştır (Sarpkaya, Öğretmen Dünyası,1997, S.212, s.25).

Öğretmenlerin 12 Eylül öncesinde, toplumsal olarak yaşanan karmaşa ortamında etkili oldukları ve anarşiye kaynaklık ettikleri üzerine genellemelere gidildiği, öğretmen topluluğunun itham altında bırakıldığı görülmektedir. Mart 1980 sayısında, TRT’ de yapılan bir açık oturumda öğretmenlerin anarşinin kaynağı olarak gösterilmeleri eleştirilmektedir:

Şubat günü TRT'de yapılan yuvarlak masa toplantısında konuşmacılar Türkiye'de terör konusunu tartıştılar. Sulhi Dönmezer ve Müjgan Dericioğlu anarşinin kaynağı olarak öğretmenleri gösterdiler. Anarşi ile mücadelede öğretmenleri hedef olarak belirttiler. Öğretmenlere yüz verilmemesini, cezalandırılmalarını önerdiler.

Konuşmacılardan birinin bir eğitimci olarak konuşması, Milli Eğitim Bakanlığında yetkili bir kimse olması, öğretmenlerin anarşinin kaynağı olarak gösterilmesi bakımından çok anlamlı ve üzüntü verici bir durumdur. Sorumlu - sorumsuz bazı saldırı erbapları, ellerine geçen her fırsatta öğretmene saldırmaktadır. Onlar işlerinin gereğini yapmaktadırlar. Ama kendisi de öğretmen olan birisinin bu saldırganların arasına da yer alması, öğretmenler adına bir talihsizliktir.

Konuşmacıların belirttiğinin aksine Türkiye'de anarşinin kaynağı öğretmenler değildir. Anarşi denen olayları şöyle bir gözden geçirmek anarşinin kaynağının kimler olduğunu gösterir.

Türkiye'de adam öldürme, dükkân soyma, otobüs ve kahvehane tarama, miting yapan topluluğa ateş açma, toplu katliamlar düzenleme, yol kesme, okul basma, fidye isteme gibi çeşitli şekillerde kendini gösteren anarşi olaylarını kimler ve hangi örgütler yapmakta ya da yaptırmaktadır? Konuşmacılar bu hareketlerin içinde hangi öğretmeni ya da öğretmen örgütünü görmüşlerdir? Sokağa saldıran haydutlar aracılığı ile yaratılan bu kargaşalarda hangi öğretmen örgütü yer almıştır?

Türkiye öğretmen hareketi her dönemde onurlu ve ağırbaşlı olarak yerini almış bir harekettir. Sağdan soldan uzatılan dillerle de üzerine gölge düşürülemez. Kurtuluş Savaşının en yiğit ve çalışkan destekçileri olarak görülen öğretmenler, okuma yazma seferberliği sırasında da kendine düşeni yapmıştır. Başöğretmen Mustafa Kemal'in başlattığı okuma yazma seferberliği fedakâr öğretmenlerin omuzlarında yükselmiştir. Daha sonra ülkemizi demokratik olmayan usullerle yönetenlere karşı yürütülen mücadelelerde de öğretmenler onurlu bir şekilde mücadele etmişler ve 27 Mayıs anayasasında özünü bulan demokratik hakların alınmasında en büyük rolü oynamışlardır ABD Emperyalizminin ülkemiz üzerinde yürüttüğü siyasi ve kültürel baskılara karşı bağımsızlık isteğiyle 1969 büyük öğretmen hareketlerini geliştirdiler. Kitle örgütleri içinde demokrasi düşüncesinin uygulanmasında bütün halka örnek oldular, Memur derneklerine yol gösteren bir ağırbaşlılık içinde, sorumluluğunu unutmadan günümüze kadar gelmiştir.

TRT'deki konuşmacılar, son 24 Aralık günü yapılan hareketi bahane ederek öğretmenlere ve özellikle TÖB - DER' e saldırmaktadırlar. O hareketi biz de doğru bulmadık. Sonuç alıcı bir hareket olmadığı, öğretmenlerin birliğini sağlayamadığı açısından doğru bulmadık. TÖB - DER düşmanlarının ekmeğine yağ süreceği açısından doğru bulmadık. Ama hiç bir zaman da o boykota katılan öğretmenleri anarşinin kaynağı olarak görmedik. O arkadaşlarımızın Sayın Müjgan hanımın istediği şekilde cezalandırılmalarını istemiyoruz. Onlara hakaret edilmesini doğru bulmuyoruz.

Düşüncesine göre öğretmen ve yönetici ataması yapanlar, öğretmenleri bizden - onlardan diye bölüp birbirlerine düşman edenler anarşi konusunda konuşmaya

yetkili değillerdir. “İki paralık dağ öğretmenleriyle uğraşacak zamanımız yoktur” anlayışıyla bu ülkenin öğretmenlerine iyilik etmek mümkün değildir. Öğretmene “Parkalı anarşist” diyen bir kafa öğretmenleri birleştiremez. Öğretmen yetiştiren okullarda bir tek solcu istemiyorum diyen bir kafa ile Türkiye halkına hizmet edilemez. Öğretmeni “Hiç olmazsa bir öğretmen olsun” mizahı içine düşüren bir anlayışın, Türkiye’imiz açısından bir anlamı yoktur. “Tanrı gökten yere inseydi meslek olarak öğretmenliği seçerdi”, “Bana bir harf öğretmenin kırk yıl kölesi olurum”, “Muallimler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır” sözlerini söyleyenlerin büyüklüğü yanında doğal olarak bu sözler çok yadırganıyor. Onun için Sulhi Dönmezer’ i, gerek Müjgan Dericioğlu’ nu okutan ve sınıf geçmelerini sağlayan öğretmenler onlara verdikleri iyi notları geri almalıdırlar. Çünkü onlar daha öğretmene saygıyı öğrenememişler (Aslan, Öğretmen Dünyası,1980, S.3, s.25-26).

Öğretmen Dünyası dergisinin ilk sayısında Milli Eğitim Bakanına yönelik, öğretmen sorunlarını vurgulayan ve önerileri kapsayan başlıklar sıralanmıştır:

Öğretmenlerin ve eğitim hayatımızın büyük problemlerle karşı karşıya olduğu bir dönemde bu göreve geldiniz.

Bu ağır sorunların altından kalkabilmek için işbirliği yapmanız gereken en büyük kuvvetin öğretmenler olduğuna şüphe yoktur.

Bizler, bugünkü duruma üzülen, problemlerin aşılması için çaba gösteren ve geleceğe umutla bakan öğretmenler olarak, size görüşlerimizi bildirmeyi bir görev sayıyoruz. Aşağıdaki dileklerimiz Türkiye’de öğretmen kitlesinin büyük çoğunluğunun görüşleri olduğu kanısındayız.

Öğretmenlerin bugünkü durumu ve eğitim hayatımız sevindirici değildir. Hergün birkaç meslektaşımız katil kurşunlarıyla can veriyor. Bir kısım orta dereceli okullarımızda ve yüksek okullarımızın çoğunda huzurlu bir eğitim yapılamıyor. Bunun sebebi, ülkemizin son yıllarda geçirmekte olduğu siyasi çalkantıda aranmalıdır.

Türkiye öğretmenleri, tarihimizde seslerini duyurmaya başladıkları günden bu yana, tam bağımsız bir Türkiye’den, demokrasiden, barıştan ve birlikten yana olmuşlardır. Bugün de derslere bu özlemlerle giriyor, görevlerimizi yapmaya çalışıyoruz.

(...) Öğretmen atama ve yer değiştirmelerinde parti kanallarıyla iş görülmemesini, hatır gönül tanınmamasını özellikle diliyoruz. Her öğretmen, hiç bir aracıya gerek kalmadan ilgili yöneticiler yanında kendi isteğini dile getirebilmeli ve isteği ciddiye alınmalıdır. Bakanlığın, öğretmenlere adil davranmasını istemek en doğal hakkımızdır. Bakanlık, çoktan beri unutturulmaya çalışılan bir kavramı, adaleti asla elden bırakmamalıdır (Öğretmen Dünyası,1980, S.11, s.10,11).

Milli Eğitim Bakanına iletilen yazıda anlatılan çalkantılı dönem 1980 yılının sonlarına dek sürmüştür. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin gerçekleşmesinin hemen ardından çıkan Ekim 1980 sayısındaki yazıda Askeri Darbenin değerlendirmesi ve öğretmenlerin beklentileri üzerinde durulmaktadır:

12 Eylül sabahı, öğretmenler de geniş bir soluk aldılar. Ülkemizde son yıllarda büyük kaygılar yaratan bölünme ve kargaşalıktan en az etkilenen güçlerden biri olan Ordu, yönetime geçici bir süre için el koydu. Dış düşmanın kışkırttığı ve yararlandığı anarşiyi önlemek, yurdun bütünlüğünü ve ulusal birliği güvence altına almak, temel hak ve özgürlüklerin isteyişini engelleyen mahalle kabadayılarının terörünü ortadan kaldırmak için, ordu bu müdahaleye mecbur kaldı. Ülkemizin geleceği açısından tarihi bir öneme sahip olan bu hareketin önemli nedenlerinden biri, eğitim hayatındaki ve kurumlarındaki anarşiye son vermektir.

Öğretmenler Türkiye'de bu mesleğin varolduğu 152 yıldan beri ülkemizin bağımsızlığından, birliğinden yana olmuşlar, devrimlerin halka mal edilmesinde en etkin görevleri almışlar, daima geleceğin aydınlık günlerinin özlemini çekmişlerdir. Eğitimdeki kargaşadan sorumlu olanlar öğretmenler değildir. Aksine, bu kargaşayı yaratanlar öğretmenleri de en büyük düşman bilmişler, gerek dışardan yönelttikleri saldırılarla, gerekse bu mesleğin, meslek örgütlerinin içine girerek onu yıpratmaya, örgütlerini çökertmeye çalışmışlardır. Öğretmen Dünyası, çıktığı günden başlayarak öğretmenlerin barış ve birlik isteginin sözcülüğünü yapmaya çalışmıştır. Dergimiz Ocak 1980'de yayınlanan ilk sayısında Milli Eğitim Bakanına hitaben yayınladığı açık mektupta, huzurlu bir eğitim için izlenmesi gereken yolu göstermiş bulunuyordu. Aradan geçen 9 ay barış ve birlik isteyen öğretmenlerin uzak görüşlülüğünü büyük bir isabetle doğrulamış bulunuyor. Milli Güvenlik Konseyi'nin Konsey Başkanı'nın konuşma ve bildirimlerinde eğitim hayatımız için söylenenlerle Öğretmen Dünyası'nın teşhisleri büyük bir benzerlik gösteriyor. Bu derginin kurucuları olan öğretmenlerden ikisi daha 1979 yılı Mayısında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına giderek, okullarımızda huzurlu bir eğitim için alınan tedbirlerle ilgili 10 maddelik bir program hazırlandığını, bunun teksiri ve dağıtılması için izin istediklerini söylediklerinde Sıkıyönetim Adli Müşaviri "Bunlar bizim de candan istediğimiz şeyler. Gerçekleşmesi için elimizden geleni yaparız" demişti. Ordu gene aynı ordudur ve öğretmenler 12 Eylül harekâtına ülkemizin bütünü açısından olduğu kadar eğitim, öğretim huzuru açısından da önem vermektedirler,

Milli Eğitim Bakanı Feri, geçen yıl yayınladığımız açık mektuptaki hususlardan hiç birine kulak asmamıştır. Partizanlık hastalığından kurtulamamıştır. Yaptığı sürgünleri de hiç bir gerekçeyle açıklayamaz. O, dergimizin fikirlerini benimseyen, bunları öğretmenler arasında, sınıflarında anlatan, ulusal birliğin, yurt bütünlüğünün en hareketli savunucusu öğretmenleri eşlerinden de ayırarak görevlerinden almaktan, yurdun bir ucundan öbür ucuna sürmekten çekinmemiştir. Öğretmenler üzerinde iki anarşi mihrakının estirdiği terörden duyduğumuz endişeyi belirtmek için kendisiyle bir görüşme isteğimize cevap bile vermemiştir.

Eğer ülkemizde ulusal birlik güçlenerek devam edecekse -ki güçlenecek ve devam edecektir- okullarımızda sağlıklı bir eğitim yapılacaksa, bilim ve sanat hayatı geliyecekse bunda öğretmenlerin önemli bir payı olacaktır.

Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Sayın Evren'in 12 Eylül tarihli radyo konuşmasında ve 16 Eylül tarihli basın toplantısında Öğretmenlere saygı ifade eden sözlerinden de güç alarak görevimizi yapıyor ve Öğretmenlerin yeni yönetimden bekledikleri başlıca hususları ilan ediyoruz. Bu konuda ayrıntılı çalışmalar yapmaya öğretmenler hazırdır. Ülkemiz öğretmenleri,

ulusal bir eğitim program ve uygulaması için atılacak bütün adımları var güçleriyle destekleyecektir (Öğretmen Dünyası,1980, S.10, s.5).

12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin hemen ardından öğretmenlerin durumu, güvenlikleri üzerine yayınlanan yazılarda dönemin özellikleri ve öğretmenlere etkisi ortaya konulmaktadır:

Son yıllarda, politikacılar ve sorumsuz dernekçiler marifetiyle öğretmen itibarı önemli ölçüde zedelenmiştir. Öğretmenler öldürülmüş, dövülmüş, tehdit edilmiştir. Öğretmenlere kalkan ellerin kırılacağı ilan edilirse öğretmenler bundan büyük güç alacaklardır. Şimdiye kadar şehit edilmiş öğretmenlerin katilleri hızla bulunmalı ve hakettikleri cezayı görmelidirler. Kahramanmaraş'ta, Çorum'da ve yurdun başka yerlerinde mezhep ayrılığını kışkırtarak halkla birlikte öğretmenlerin de canına kıyan, katliamlara girişen güçlerin elebaşları ve suçluların hak ettikleri cezaya çarptırılmaları, bütün halkımız gibi öğretmenlerin de en büyük dileğidir. Öğretmenlerin can güvenliğini korumak için etkili önlemler alınmalıdır.

Öğretmenler, haksız yere sürülen, görevden alınan ya da istifa etmek zorunda bırakılan meslektaşlarının eski görevlerine döndürülmelerini bekliyor. Hiç bir öğretmen, görüşünden ötürü yerinden edilmemelidir. Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünde ve taşrada partizanlık yapmış, öğretmenlere zulmetmiş yöneticiler görevlerinden alınmalıdır. Öğretmenler, partilerin oyuncağı olmaktan kurtarılmalıdır. Her iktidarın önce öğretmenleri sürgüne göndermekle işe başlayamayacağı tedbirler alınmalı, öğretmenlerin atama ve yer değiştirmelerinin partizan hesaplara göre yapılamaması için yasal güvenceler getirilmelidir (Öğretmen Dünyası,1980, S.10, s.6).

Günümüz Türkiye'sinde huzur, salt öğretmen kesiminin bir isteği değil, çocuğundan yaşlısına değin tüm halkımızın isteğidir. Ama buna en çok gerek duyan kesim ise, öğretmen ve öğrencilerdir. Yine bir gerçektir ki, huzursuzluğun kaynağı olarak öğretmen ve öğrenciler gösterilmek istenmektedir. Konu ne denli çarpıtılmak istenirse istensin, huzursuzluk geneldedir, böyle olunca toplumun tüm kesimlerinde olacaktır. Bunun nedenini öğretmene ve öğrenciye yüklemek insafsızlıktır.

Bizim öğretmen ve öğrenci kesimi olarak, yapacağımız en önemli etkinlik, kışkırtmalara kapılmadan şu ya da bu siyasal partinin çığırtkanlığını yapmadan, bize verilen öğretilme ve öğrenme görevini yerine getirmek ve edineceğimiz bilgi ve becerilerle Türk halkının yanında olmaktır. Biz halkın öğretmeniyiz. Halk çocuklarıyız,

halktan geldik, yine onların yanında ve sorunlarında olmalıyız. Tüm arkadaşlarımı huzurlu bir Türkiye'nin yaratılmasında, insancıl bir çalışmaya çağırıyorum.

Bugün öğretmenlerin durumu kısaca şöyledir: Bir okulda görev yapıyorsun, şu parti yönetimde, aynı görüşle olmayan öğretmen kıyılmalı, sürülmeli, haydi soruşturma, disiplin kurulu, ifadeler. Yarın öteki parti yönetimde, yine aynı şeyler. Öğretmen böyle işlemlerle huzursuz ediliyor. Bu tür işler içinde öğretmen sınıfına ne denli yararlı olabilir? Bunun sonu nereye varır. Ayaktopu oynamıyoruz, devre aralarında değiştirmeli. Kutsal bir görev yapmaktayız. İzin verilsin, işimize güvenlik içinde, "Şu parti gelirse sürülür müyüz? Bu parti gelirse iyi bir görev alır mıyız?" düşüncelerinden arınmış olarak yapalım. Böyle bir ortam öğretmen kesiminin, siyasal partilerin şamar oğlanı olmaya itilmelerini önleyecektir (Gür, Öğretmen Dünyası,1980, S.10, s.8,9).

Öğretmenlerin birtakım haklı taleplerine sarılarak kurulan öğretmen örgütleri, öğretmen kitlesini birtakım siyasi kuruluşların arkasına takmış; bunun sonucu olarak toplumda öğretmenin saygınlığı sarsılmış, halk öğretmenlere zararlı unsur olarak bakmaya başlamıştı.

Eylül harekâtı okulları ve öğretmenleri de etkiledi. Onun okuluna, öğrencilerinin başına dönmesini sağladı. Okulların gerçek eğitim ve öğretim kurumlarına dönüşmesinde önemli mesafeler alındı. Öğretmenler arasında düşünce ayrılıklarından doğan soğukluklar azaldı. Aralarında birlik güçlenmeye başladı. Eğitimin düzeyi yükseldi. Zaten öğretmenlerin isteği de buydu. Bunların yanında olumsuz şeyler de var. Bu olumsuzlukların ilk göze çarpanı, "her devrin adamı" diye nitelenebilecek okul müdürlerinin artmakta olmasıdır. Böyleleri, kişiliklerini de çiğneme pahasına "yaranma" hesapları yapıyorlar, dün ak dediklerine, önceki gün kara dediklerine bugün gri diyorlar.

Bir başka olumsuzluk da şu: Devlet Başkanı'nın "eskilerin kurcalanmayacağı, esas olarak şimdiki duruma bakılacağı" yolundaki sözlerine rağmen, son zamanlarda, geniş öğretmen kitlesinin katıldığı 1969 TÖS boykotu ile ilgili maaş kesimi cezaları gelmeye başladı. MC hükümetlerince deşelenen ve ne olursa olsun ilerici ve yurtsever öğretmenleri sindirmek için uygulanacak olan bu maaş kesimi cezalarının, şimdi, Millî Eğitim Bakanlığınca uygulamaya konması öğretmenler arasında huzur ve güveni sarmakta, ulusal birliği zedelemektedir. Daha şimdiden İstanbul içinde il içi ve il dışı atamalar başlamış, onlarca öğretmen yer değiştirmiştir. Öğretmenler arasındaki yaygın

kanı, bu yer değiştirmelerin yaz tatilinde daha da yoğunlaştırılacağı, hatta birtakım atama kararlarının Millî Eğitim M¼d¼rl¼klerinde bekletildiğidir.

Öğretmenler şimdiye dek siyasi iktidarlarca şamar oğlanına dönd¼r¼ld¼, sür¼ld¼, kıyıldı, öld¼r¼ld¼. Çok acılar yaşadı. Artık bunları yeniden yaşamak istemiyoruz.

Okullarımızdaki sekiz dokuz aylık huzur dönemi yönetime karşı huzursuzluk dönemine dönüşebilir. Millî Eğitim Bakanlığı bunun bilincinde olarak huzursuzluk yaratacak geniş ceza uygulamalarından gereksiz atamalardan kaçınmalı. Birtakım soruşturmalarla öğretmenleri tedirgin etmemelidir.

Toplumun en bilinçli kesimini oluşturan öğretmenleri düşüncelelerinden dolayı cezalandırmak onları ilgisizliğe, neme lazımcılığa sevk etmek; "Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." diyen Kemal Atatürk'ün bağımsızlıkçı, özg¼rl¼kç¼, yurtsever ve devrimci öğretmen anlayışına ters düşer. Bu da, toplumu gerilere götürmeye çalışan çağ dışı kafilelerin ekmeğine yağ sürer. 1919'un Öğretmen ruhu ve heyecanı, Öğretmene değer verilerek, onurlandırılarak, birtakım sorunları çözümlenerek yaratılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığının, eskilerin yaptığı hatalara düşmemesi için uzmanlarını iyi seçmesi, yasalarca suçsuz olan öğretmenlerin özlük ve demokratik haklarına saygı gösterilmesi; öğretmenlerin, eski girişimlerinden dolayı cezalandırılmamaları en önemli dileğimizdir (Çoban, Öğretmen D¼nyası, 1981, S.19, s.19-20).

12 Eylül'den yaklaşık bir yıl sonraki sayısında, Askeri Darbenin öğretmenler ve eğitim hayatı üzerindeki etkileri açıklanmaktadır:

12 Eylül, denebilir ki en çok okullarımızda hissedildi, kargaşa bitti, ikide bir yapılan boykotlar son buldu. Zorbalık gruplarının egemenliği sona erdi. Zorla, kopya çekerek sınıf geçme kabadayılıkları gör¼lmedi, öğretmenlere karşı saygısız hareketler azaldı. Öğrenciler, tabanca bıçaklı serseri gruplarından korkmadan okullarına gidebilmeye başladılar.

Öğretim süresi uzadı. Öğrenciler daha çok ders gördüler. Öğrenciler ve öğretmenler kılık-kıyafetlerine daha çok dikkat etmeye başladılar. Yıllardan beri ilk defa, öğrenciler öğrenci, öğretmenler öğretmen olduklarını anlamaya başladılar. Kargaşalıklara alet olanların sesleri kesildi. Büyük çoğunluk, hatta bu çıkmazın içine itilmiş olanlar bile rahat bir nefes aldılar.

Bu sebeple 1980–1981 öğretim yılında öğretmenler, öğrenciler, ana-babalar; kısacası eğitim hayatımız kazançtır.

Bu arada, geçmiş dönemin hesabı sorulurken kurunun yanında yaşların da yandığı gör¼ld¼. Anarşi ile mücadele etmiş, bu sebeple anarşi mihraklarının hedefi haline gelmiş öğretmenlerin de cezalandırıldığı gör¼ld¼. Üstelik geçmiş dönemde, suç işlemekle birlikte hatalı hareketleri gör¼lmüş öğretmenlere de bir fırsat tanınması beklenirdi. Ayrıca bu yıl okul yöneticilerinin durumunu güçlendiren, öę-

retmenlerin, öğretmen kurullarının yetkilerini daraltan uygulamalara doğru gidildiği gözlemlendi.

Dergimizin baskıya verilmesinden sonra 18.6.1981 günlü Hürriyet gazetesinde öğretmenlere af çıkarılacağı haberini okuduk.

Geçmişte partizanlık yüzünden öğretmenler çok zarar gördüler, kimileri mesleğinden oldu. Bugün bu yıkımı onarmanın tam zamanıdır. Atatürk'ün sonsuz güven duyduğu öğretmenlere, O'nun yüzüncü doğum yılında en güzel armağanlardan biri aynı güvenin duyulduğunun bakanlığımızca gösterilmesi olacaktır. O da geniş kapsamlı bir "AF" ile sağlanabilir.

Gerçekten, öğretmenlik yapmak isteyen, meslekten çıkarılmış öğretmenlerin görevlerine döndürülmesi ülkemizin ihtiyacı olan birlik ruhunu pekiştirmeye hizmet edecektir (Öğretmen Dünyası,1981, S.19, s.1).

Oğuzkan'ın 1982 Kasım sayısındaki yazısında, 12 Eylül'ün etkileri ve öğretmen sorunlarına yaklaşım konusu ele alınmaktadır:

Ülkemizin 12 Eylül harekâtından sonra kavuştuğu düzen ve huzurlu ortam içinde eğitim kurumlarında öğretim çalışmaları normal duruma gelmiştir. Bu, öğretmenlerin de görevlerini huzur içinde yerine getirmelerini sağlamış, öğretmen-öğrenci, öğretmen-yönetici ve öğretmen (yönetici)-veli ilişkileri daha samimî ve uyumlu bir nitelik kazanmıştır. Toplum hayatımızda görülen derlenip toparlanma eğilimi de öğretmenlerimizin özel yaşayışlarını herhalde olumlu yönde etkilemiş olmalıdır. Ancak bu görünüm, artık öğretmen sorunlarının sona erdiği veya büyük ölçüde çözüme kavuştuğu anlamına gelmemelidir. Son Şûraya sunulan ve üzerinde tartışmalar yapılan bir raporda -Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması adını taşıyan raporda- çeşitli eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin meslekî, malî ve toplumsal birçok sorunlarla karşı karşıya bulduklarını ortaya koymuştur. Bu sorunların birçoğu öğretmenlerin huzurlarını kaçıracı niteliktedir. Öğretmenleri rahatsız eden birtakım işlemlerle ilgili yakınmalar da -ki bunların büyük bir bölümü atanmalar ve yer değiştirmelerle ilgilidir- sık sık gazete sütunlarına yansımaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığını korumak ve hatta bu saygınlığı daha da yaygınlaştırmak ve arttırmak için her türlü önlem alınmalıdır. Bu konuda MEB' na, öğretmen yetiştiren kurumlara, öğretmen topluluğuna ve tek tek her öğretmene düşen görevler vardır. Bu görevleri ayrıntılı olarak burada saymak mümkün değildir. Ancak şunu hemen belirtmek isterim: Her şeyden önce öğretmenlerin birbirlerine ve sonra da yöneticilerin aralarından çıktıkları ve onlara hizmetle yükümlü oldukları öğretmenlere karşı daima saygılı ve anlayışlı davranmaları gerekir. Öğretmenlik mesleğinin özünde alçak gönüllülük, hoşgörü, iyi niyet ve bağışlayıcılık gibi güzel

huylar (hasletler) saklıdır. Gerek yönetici gerek yönetilen durumunda bulunan meslek mensupları bu huylan her fırsatta davranış halinde göstermelidir. Bu hususa dikkat edilirse zamanla başkalarının da öğretmenlere karşı saygılarında bir artış olacağı görülecektir (Oğuzkan, Öğretmen Dünyası,1982, S.35, s.9-1).

12 Eylül'e ilişkin beklentiler, resmi açıklamalar ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar, 1983 Ocak sayısında yer almaktadır:

12 Eylül yönetimi, işbaşına geldiğinde yetkililerin söyledikleri öğretmenleri de sevindirmişti: Kişilerin geçmişte taşıdıkları görüşlerden hesap sorulmayacaktı. İnsanların kayıtlı oldukları örgütlere göre ayırım yapılmayacaktı.

Başbakan ve İçişleri Bakanı da, memurları kazanmak gerektiğini, sürgün gibi cezaların hiçbir şeyi çözemediğini çeşitli vesilelerle belirtmiş bulunuyorlardı.

Son olarak Devlet Başkanı Kenan Evrenin Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle yaptığı konuşmayı hatırlıyoruz. Cumhurbaşkanı bu konuşmasında şöyle diyordu:

“..Bu yeni dönemin eşiğinde, geçmiş acılarımızı unutmadan, fakat artık mecbur kalmadıkça o acı günlerin sözünü etmeyecek tarihe ve cihana karşı bir kere daha ispatladığımız millî birlik ve beraberliği ile Türkiye'mizin mutlu ve nurlu geleceğine bakalım ve artık o geleceği hazırlayıp gerçekleştirelim. (...) Birbirimizin hak ve hürriyetine, haysiyet, şeref ve şahsiyetine, aynı yuvada yaşayan ve yekdiğeri için her türlü fedakârlığa hazır bulunan, aynı ailenin evlatları ve fertleri gibi saygılı, birbirimize karşı samimi, sevgi içinde bir hayata hazırlanalım”

Bütün bunlardan memurlar ve öğretmenler için çıkarılabilecek sonuç kanımızca şudur: Taşıdıkları görüşlerden ötürü hiçbir devlet hizmetlerinde ayrı bir tutumla karşılaşmayacaklar, çalışma güvenlikleri korunacak, geçmişte hangi derneğe bağlı olduklarına bakılmayacak, o kargaşa döneminde çeşitli nedenlerle yapılabilmiş bazı hatalar soruşturma ve cezalandırma konusu yapılmayacak.

Herhangi bir görüş sahibi olmak ve buna saygılı olunması, zaten demokrasinin temel kurallarından biridir ve birçok hukuk metninde, uluslararası sözleşmelerde de yerini almıştır. Bunun ötesinde ulusal birliği kurmak ve korumak isteyen yönetimler için de başka yol yoktur.

Biz yukarıda aktardığımız sözlerle bağdaşmayan bazı uygulamalara birkaç kez dikkat çekmeye çalıştık. Öğretmenlerin hiçbir soruşturmaya uğramaksızın, üstünlükleri yapılmış listelerle, bazen eşlerinden de ayrılarak uzak illere gönderildiğini, bunlardan meslekten ayrılmak zorunda kalanlar olduğunu ve bu durumun bugün öğretmen topluluğunun kanayan bir yarası olduğunu vurguladık.

Konunun üzerinde yeniden duruşumuzun nedeni, durumun hâlâ düzeltilmemiş olmasından ileri gelmektedir. İşin garibi, 12 Eylül öncesinde terör odaklarına karşı mücadele etmiş, ulusal birliği ve halkın huzurunu savunmuş öğretmenlerin de bu listelerde yer almış olmasıdır. Dahası, herhangi bir meslek örgütüne üye bile olmayan, emekliliği yaklaşmış, suçlanacak hiçbir eylemde bulunmamış öğretmenlerin de uzak yerlere gönderildiği görülüyor (Öğretmen Dünyası,1983, S.37, s.3).

8–11 Haziran 1982 tarihinde toplanan 11. Milli Eğitim Şurasında öğretmen yetiştirme konusu ele alınmıştır. Şuraya yansıyan öğretmen sorunları ile ilgili değerlendirme 1982 Temmuz sayısında yayınlanmıştır:

On birinci Milli Eğitim Şurası, 8–11 Haziran tarihleri arasında Ankara'da toplandı. Görüşülen ana konu, “Öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının yetiştirilmeleri” idi.

Yukarıda belirtilen konulardan sonuncusu var ki, sonuncusu, asıl can alıcı nokta buradadır: öğretmenlerin sorunları ve bunların çözümü...

Aylar önce Doğu Anadolu'dan Dergimize mektup yazan bir okuyucumuz şöyle diyordu: "Köyde kalacak bir yer bulamadım. Sonunda, iki ağılın koyunlarını bir ağılda topladık, diğerinde ben kalıyorum. Oysa Teknik Ziraat Müdürlüğü, köyde bir damızlık boğa vermek için, yeterince aydınlık, havadar, yani sağlık koşullarına elverişli bir ahır yapılmasını şart koştu, boğayı ancak böyle bir ahır yapıldıktan sonra verdi. Acaba devlet öğretmenlere, boğaya gösterdiği kadar ilgi göstermez mi?"

Başka bir okuyucumuz, öğretmenlerin sesinin, duyan kulakları sağır edecek bir çığlık haline geldiğini belirtiyordu.

Bu şûrada öğretmenlerin çılgılığı, Bakanlığın kulağına kadar gitmiş, duyulmuştur. Nitekim öğretmenlerin sorunları ve bunların çözümü konusunun tartışılmasında kaynak olsun diye, Bakanlıkça geniş bir araştırma yapılmıştır. Örnekleme yoluyla belirlenen 17.242 öğretmen tarafından bir kaç ay önce doldurulan anketler sonuçlandırılmış, önemli ve çarpıcı sonuçlar elde edilmiş, bunlar bir kitap haline getirilmişti. Yani öğretmenlerin sorunları Bakanlık tarafından da saptanmıştı.

Sayın Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, dört gün boyunca yönettiği bir toplantıya sunulan bu araştırma sonuçlarından habersiz kalmış olamaz. Şûra'da bir üyenin, mesleğin hâlâ itibarda olduğunu belirten sözlerinin uğultulara yol açtığının, gülümseme ve dudak bükmelerle karşılandığının da; başka bir üyenin, öğretmenlerin Bakanlık kapılarında itilip kakılmaktan kurtarılmasını, öğretmene halkın saygı göstermesini beklemeden önce Bakanlığın saygı göstermesini isteyen söylemlerinin nasıl coşkunun bir alkış tufanı ile karşılandığının da tanığıdır. Herhalde, bunları yorumlamış olmalıdır.

Öğretmenlerin, tayin ve nakillerde, öğretmenlerin bölgelere dağılımında nasıl adaletli yollar önerdikleri, araştırma sonuçlarında kayıtlıdır. Oysa bugün bir zamanların parti torpilinin yerini başka torpillere almıştır ve böyle bir torpil bulunamadan en haklı işlemler bile sonuçlandırılmamaktadır.

Sayın Bakan kapanış konuşmasında, Şûra kararlarının uygulanması konusunda

Evren'in direktifleri doğrultusunda çalışacağına söz vermiş, üzerine aldığı görevin ağır fakat onurlu olduğunu belirtmiş, 500.000 öğretmenin kendisinden bu sorunların çözümünü beklediğini kabul etmiş ve öğretmenlerin kendisine güvenmesini istemiştir.

Yazık ki bütün Cumhuriyet Tarihi boyunca öğretmenler, ancak bir kaç bakana güvenebilmiş, inanabilmiştir. O bakanlar ki, güven istememişler, ama güven veren işler başarmışlardır. O bakanlar ki, önce öğretmenlere güvenebilmişler, asılsız bir ihbarla en sert cezaları uygulamaya koymak yerine, öğretmeni şikâyet eden vali için içişleri bakanına, "Öğretmenimle geçinemeyen vali istemiyorum!" diyebilmişlerdir.

Öğretmenlerin güvenini kazanabilmenin gizi kafağının ardında saklı değildir; onu görebilmek için eğitimi tarihimizin son altmış yılına şöyle bir bakmak yeter (Öğretmen Dünyası, 1982, S.31, s.3-4).

12 Eylül'ün ardından, öğretmenlerin saygınlığını yeniden kazanabilmeleri amacıyla uygulamaya konulan 24 Kasım Öğretmenler Günü ile ilgili yayınlanan yazı ve makale sayısı oldukça fazladır ve değişik yıllara ait Kasım ayı sayılarının hemen hepsinde yer almaktadır. İlk Öğretmenler Günü kutlamasına ilişkin yazı 1981 Aralık sayısında yayınlanmıştır:

12 Eylül'ün ardından öğretmenlik mesleğine yiten saygılığını yeniden kazandırmak amacıyla 24 Kasım yani Atatürk'ün Başöğretmenliği kabul günü "Öğretmenler Günü" belirlenmiş ve kutlamalar düzenlenmeye başlamıştır:

Şimdiye kadar Türkiye öğretmenleri genellikle mahalli zorbalardan ve "rical"den zulüm ve hakaret gördü. Boynuna ip takıldı. Sürüldü, açlığa mahkûm edildi. Vatan haini ilan edildi! Öğretmenler buna karşı direndiler. Devrim davasından vazgeçmediler. Yarım yüzyıl sonra bile Kubilay'ı saygın yapan bu onurlu ve korkusuz tavrı değil midir?

Öğretmenlere saygı, tarihin hiç bir döneminde yok olmayacak bir yüce duygudur. Bu saygı günümüz Türkiye'sinde bazı sarsıntılar geçiriyor ise bu da daha çok öğretmenlik mesleğini hafife alan, her önüne geleni öğretmen yapan, öğretmenleri bölen ve birbirine düşüren politikaların sonucudur. Bu şartlarda, öğretmenler kendilerine daha büyük bir görev düştüğünün farkında olmalıdırlar. Yurdunu seven, halkına bağlı, gerilikle savaşılan kuşaklar yetiştirme görevimiz devam etmektedir. Bunun için içimizde yanlış yolda olan meslektaşlarımızı uyarmalı, birbirimize sarılmalı, birbirimizden öğrenmeli, kendi kendimizi denetlemeliyiz.

Öğretmenler Günü düzenleyen Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerin geçim şartlarının düzeltilmelidir. Fakat bundan önce Öğretmenlerin istediği bir şey vardır: Haksızlığa uğramamak... Son aylarda çeşitli biçimlerde cezalandırılan, yatak-yorgan bağlamakla uğraşan o kadar çok öğretmen var ki... (Öğretmen Dünyası,1981, S.24, s.3)

Evren'in Aralık 1991 tarihli yazısında, 12 Eylül'le birlikte kutlanmaya başlayan Öğretmenler Günü ve 12 Eylül'e ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır:

12 Eylül'ün icraatı içinde, 24 Kasım Öğretmenler Günü oldu. Atatürk'ün Millet Mektepleri Başöğretmenliğini üzerine aldığı gün, görünüşte anlamlı, yılın 365'te (bazen de 366 da) birinin öğretmenlerin oluşu sevindirici olduğu kadar düşündürücüdür de... Düşündürücü yanı 150 yıl öncesinden gelen bir 16 Mart'ı ve bunun kökeninden besin alıp, gövdesinden anadallar veren 17 Nisan'ı unutmamız gerekliliğinden de.

Öğretmenlere yılın 365 'te birinin (4 yılda bir 366 da) gün olarak verilmesi keyfiyetinde bu tarihlerin düşünüldüğünü sanmıyorum.

12 Eylül öncesi öğretmen toplumu, bir örgütlenme savaşına girmişti. Başarıları korku ve kıskançlık doğurdu. Çeşitli adlarda karşıt örgütler türedi, meslek, toplum

ufalandı, idare makamı da bu parçalanmayı haksız nakiller, emre almalar gibi davranışlarıyla destekledi.

12 Eylül, öğretmen toplumunu bu durumda aldı. O da boş durmadı, mangadan tümene kadar asker yönetiminde kullanılan yönetmelikler, öğretmenlere de uygulandı. Tutuklamalar, yargılamalar, meslekten çıkarmalar, birbirini kovaladı. Mesleğe yeni bir düzen vermek şöyle dursun eskisi de aranır oldu (Evren, Öğretmen Dünyası,1991, S.144, s.11-12).

24 Kasım Öğretmenler Günü kutlamaları, zamanla gelenek haline gelmiştir. Ancak 12 Eylül'ün ardından uygulamaya konulmuş olması gibi gerekçelerle eleştirilmesi ve başka günleri Öğretmenler Günü olarak kutlama girişimleri üzerinde durulmuş değişik yazılarda değerlendirilmiştir:

Öğretmenler Günü, 8 yıldır resmî hayatın bir parçası oldu. Bakanlık, yılın öğretmenlerini seçiyor, törenle bunlara armağanlar veriyor. Radyo ve televizyonda öğretmenliğin önemi üzerine nutuklar söyleniyor. “Okullarda düzenlenecek belirli günler ve haftalar” arasında artık bir Öğretmenler Günü ve Haftası da var.

O gün öğrenciler öğretmenlerine çiçekler ve küçük armağanlar sunmakta, okul bahçesinde sıraya sokulmakta, konuşmalar yapılmakta, şiirler okunmaktadır. Öğretmenler odasında öğretmenler, kendilerine lahmacun ve ayran gibi şeylerle bir şölen de vermektedir. Öğretmenler Haftası'nda eşlerini de yanlarına alıp birlikte bir eğlence yerine giderek felekten bir kaç saat çalmaya çalışan öğretmenler de vardır.

Henüz ülkedeki 400.000 öğretmeni içine alamasa da bu tip davranışların öğretmenler arasında yaygınlık kazandığını görüyoruz. Öğretmenler günü, öğretmenlerin sosyal hayatının da bir parçası olma eğilimi gösteriyor.

Ancak öğretmenler, bu günü buruk duygularla kutluyorlar. Çünkü baskı altındadırlar, örgütsüzdürler, geçim sıkıntısı içindedirler.

Hatta bazı meslektaşlarımız, öğretmenler gününün kutlanmasına karşı çıkıyor. Bunun bir aldatmaca olduğunu, 16 Mart, 17 Nisan, hatta 1 Mayıs varken 24 Kasım'ın Öğretmenler günü olamayacağını ileri sürüyorlar.

Bu durumda gündemde şöyle bir soru vardır: öğretmenler günü kutlanmalı mı, kutlanmamalı mı? Önce olumsuz yan üzerinde duralım:

12 Eylül rejimi, 24 Kasım'ı öğretmenler günü olarak belirlerken gerçekte öğretmenleri çok mu seviyordu? Aksine. Yakın tarihimizde öğretmenlere bu kadar karşı olan başka bir yönetim gelmemiştir. 12 Eylül öncesinde öğretmen kesiminin devletle arası açıktı. Öğretmenler bağımsızlık ve demokrasi istiyor, laik bir eğitimde diretiyor, ekonomik ve sosyal haklarını almak için örgütleniyor ve adaletli bir toplum için seslerini yükseltiyorlardı. 12 Eylül rejimi ise “büyük” lerini sayan, kendine verilenle yetinen, askerî disiplin altında bir toplum istiyordu. Rejim, böyle bir toplum yaratmada öğretmenliğin olağanüstü öneminin farkındaydı. Öğretmenler hizaya sokulmalıydı. Bu nedenle, 12 Eylül gelirken ülkedeki politik parçalanmadan nasibini alarak oldukça güç kaybetmiş öğretmen hareketinin üstüne çullanıldı. Öğretmen örgütü kapatıldı, yöneticileri tutuklandı ve gelecekte örgütçülüğe heves duyacaklara “ibret” olsun diye ağır cezalara çarptırıldı. (...)

Yönetim, 6-7 yıl içinde öğretmenleri sindirmeyi başardı. Kitle, sesini çıkaramaz oldu ve kabuğuna çekildi. Ancak, 12 Eylül rejiminin de öğretmeni olmadı. İçi kan ağlayarak sustu. Devlete küstü. Geçim derdine düştü, ek işler yapanlar çoğaldı. Devlet

okullarında itilip kalkılan öğretmenlerden bazıları mesleki başarıları da hiç bir takdirle karşılanmadığından özel dershanelere ve özel okullara geçmeye başladılar. Rejimin örnek öğretmeni olabilmek için amirleriyle her zaman iyi geçinmiş olmak, hiç bir ceza almamak, soruşturma geçirmemek şarttı. Etliye sütlüye karışmamış olmak gerekiyordu. Bunun adı “Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılık” oldu. Bu sindirme kampanyasından en kazançlı çıkanlar Türk - İslam sentezcileri oldu. Bakanlığı ve eğitim yöneticiliklerini ele geçirdiler. Öğretmen çoğunluğu ise az çok laik bir eğitimden geçmişti, öğretmenler, yoksul halk çocuklarıydılar, 1960'lardan beri de ülkedeki sosyal uyanışın öncülerinden olmuşlardı. Kısacası sicilleri “bozuk”tu.

Öğretmenler, öğretmenler gününde öğrencilerinin kendilerine bir çiçek sunmasından son derece hoşnutturlar ama bütün öğretmenler, 24 Kasımlarda devlet katında yapılan törenlerle ve bu törenlerdeki konuşmalarla alay etmektedirler. Yılın Öğretmeni seçilen öğretmenler, öğretmen topluluğu içinde hiç bir kalıcı iz bırakmamaktadır. Hatta çoğu, yüzlerce, binlerce öğrenci yetiştirmiş, normal koşullarda eli öpülesi bu öğretmenler, yönetimin vitrinine çıkarıldıkları için içten içe yadırganmaktadır.

Öğretmenler günü için bu olumsuz ve itici nedenlere karşılık kuşkusuz, öğretmenlerin bir meslek gününe ihtiyaçları vardır. Bu gün, öğretmenliğin önemini vurgulanmasında, halka tanıtılmasında, öğretmenler arasında birliğin, dayanışmanın yaratılmasında, meslek sorunlarının kamuya mal edilmesinde önemli bir işleve de kavuşabilir. Bu günün, Öğretmen Okullarının kuruluş günü olan 16 Mart (1848), Köy Enstitüleri yasasının çıktığı 17 Nisan (1940) olmasıyla, Atatürk'ün Millet Mektepleri için Başöğretmenliği kabul ettiği 24 Kasım (1929) olması arasında bir fark yoktur. Bu üç gün de 150 yıllık yenileşme tarihimizin anılarından. 1 Mayıs işçi bayramının kutlanmasının öğretmenler için yeteceği görüşü ise ayağı yere basmayan tutumun, öğretmenler için özgül siyasetler üretmede yeteneksizliğin bir ifadesi olabilir.

12 Eylül rejiminin niyetlerine bağlı olmaksızın 24 Kasım öğretmenler günü, 8 yıldır öğretmenler arasında yaygınlaşmaktadır. Bundan dönüş çabası anlamsızdır. Yapılacak iş, bir baskı rejiminin 8 yıl önce elimize tutuşturduğu silahı, şimdi baskılara karşı kullanmaktır 24 Kasımları gerçek birer öğretmenler günü yapmaktır. Gerçek öğretmenler günü, öğretmenlerin öğrencilerine ve halka karşı sorumlulukları daha iyi algılama günüdür, öğretmenlerin birleşme günüdür, özlük ve demokratik hakları için mücadele bayraklarını kaldırmaları günüdür (Öğretmen Dünyası, 1988, S.107, s.3-4).

24 Kasım Mı, 16 Mart Mı, 5 Ekim Mi?

Eğitim çalışanlarının yüzde 20 kadarının üye olduğu Eğitim-Sen'in genel merkezi, bu yıl resmen 24 Kasım Öğretmenler Günü'nü reddettiğini ilan etti. Onun yerine 5 Ekim gününü koydu. 5 Ekim, bu yıl Eğitim-Sen'in bazı şubeleri tarafından kutlandı. Milli Eğitim Bakanı Uluğbay da, geçen yılki bakan gibi bu gün nedeniyle bir mesaj yayımlandı.

Öğretmenler için bir gün ayrılmasına itiraz eden yok. Ancak bu günün hangisi olması gerektiğinde kafalarda bir sürü soru işareti var.

Önce, bu gün için uygun görülen seçenekleri gözden geçirelim:

16 Mart, Öğretmen Okullarının kuruluş günüdür Bu okullar, Tanzimat döneminde Osmanlıların Batılılaşma süreci içinde 1848'de açıldı. Modern öğretmenlik mesleğinin başlangıcı 16 Mart'tır ve bugün de Öğretmen Liselerinde kutlanmaktadır.

24 Kasım, Türkiye'nin demokratik devriminin ilk yıllarında girilen aydınlanma hareketinin kilometre taşlarından biridir. Genç Cumhuriyet, alfabe devrimiyle bütün halkı okuryazar yaparak cumhuriyet ideallerini halka yaymak istiyordu ve bunun için Millet Mektepleri'ni açmıştı. Öğretmenler Derneği, haklı olarak bu okulların başöğretmenliğine, devrimin önderi olan Mustafa Kemal'i önerdi. O da 24 Kasım 1929'da bu öneriyi kabul etti.

5 Ekim ise 1966'da dünya patronlarının ağırlıkta olduğu İLO ile Birleşmiş Milletlerin Eğitim Bilim ve Kültür örgütü UNESCO'nun öğretmenliğin statüsü ile ilgili önerilerini kararlaştırdığı bir tarihtir.

Her üç olay da yıllar sonra kutlanmaya başlandı. 24 Kasım, 52 yıl sonra Öğretmenler Günü ilan edilmiştir. 5 Ekim'in kutlanması da çok yenidir. Bu tarih, birkaç yıl önce iki konfederasyonun birleşmesiyle Berlin'de oluşan Eğitim Enternasyonalisi tarafından keşfedilmiştir ve 1994'te kutlanmaya başlanmıştır.

Günümüzde artık hemen her mesleğe ayrılmış böyle bir gün bulunuyor. Bunların bir kısmı hükümetler tarafından, kimisi o mesleğin ulusal ve uluslararası örgütleri tarafından meslek günü olarak ilan edilmişler, sonra da hangi tarihsel olaya dayandığına bakılmaksızın meslek mensupları ve toplum tarafından kutlanır olmuşlardır. Gerçekten de önemli olan o günün içeriğine uygun olarak anılmasıdır. O gün, mesleğin önemi vurgulanır, meslek mensupları arasında birlik ve dayanışma ruhu güçlendirilir, sorunlar ortaya dökülür.

12 Eylül rejimi tarafından konulmuş olması, 24 Kasımın reddedilmesi için yeterli bir neden olamaz (Sarıhan, Öğretmen Dünyası,1997, S.215, s.26).

24 Kasım'ı boykot edenlerin gerçek gerekçeleri de bu değildir. Olgular gösteriyor ki, bu gün, Cumhuriyet döneminde kabul edildiği ve Atatürk'le ilişkilendirildiği için protesto edilmektedir! Bunun kanıtı, aynı çevrelerin 17 Nisan Köy Enstitülerinin kuruluşuna da ilgisiz kalmalarıdır. Hatta denebilir ki, bütün Cumhuriyet dönemi kazanımlarına ya karşı ya ilgisizdirler. Cumhuriyet Bayramı'na, 23 Nisan'a, 19 Mayıs'a ilgisiz kaldıkları gibi (Sarıhan, Öğretmen Dünyası,1998, S.227, s.44).

24 Kasım Öğretmenler Günü kutlamalarında “Yılın Öğretmeni” seçimi derginin değişik sayılarında, yoğun bir eleştiri ile dile getirilmiştir:

Milli Eğitim Bakanlığı, Atatürk'ün Millet Mekteplerine başöğretmenliği kabul ettiği gün olan 24 Kasım'ı "Öğretmenler Günü" olarak kabul etti. Öğretmenler Günü'nün

nasıl kutlanacağı da bir yönetmelikle saptandı. Yönetmeliğe göre, aynı gün, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulacak Kutlama Komitesinin önerisi ve Bakan'ın onayı ile "Yılın öğretmeni" de ilan edilecek.

Yılın öğretmeni olmak için en az 30 yıllık öğretmen olmak gerekiyor. Yılın öğretmeni Atatürk ilkelerine ve "inkılâplarına" da bağlı olacak, siciline işlenmiş bir ceza almamış olacak.

Bu şartlara göre, 1981 Kasımında Örnek seçilecek bir öğretmen en geç 1951 yılında mesleğe atılmış olmalıdır. Yani, hiç değilse bir Demokrat Parti iktidarını yaşamış olacak. Bütün memurların denklemini yapıp hazır beklediği böyle bir dönemde partizan valilerin, Ocak-bucak başkanlarının, nurcu ve ticanilerin, ağa ve mütegalibenin hışmına uğramamış bulunacak. Böyle bir öğretmen 1965–1971 İktidar döneminde de pek sesini çıkarmamış olacak. 12 Mart döneminde de hiç bir "ceza" almamış bulunacak.

Bu haksızlıklara ve gerici hareketlere karşı mücadele etmek öğretmenlerin yalnızca hakkı değil, göreviydi de... Bunlara karşı yalnız "aktif" olarak mücadele eden öğretmenler değil, partizanlık yapmayan, partizanlara hizmet etmeyi, boyun eğmeyi kabul etmeyen birçok öğretmen de cezalandırıldı, zarar gördü. Bütün bu olaylar içinden zarar görmeden çıkabilmiş, her iktidarın suyuna göre gitmiş öğretmen kanımızca öğretmenlere "örnek" gösterilemez. Milli Eğitim Bakanlığı, "örnek" öğretmenin hiç bir dönemde ceza almamış olması şartında dertirse, Bakanlık bundan önceki yöneticilerinin tutumlarını da miras olarak kabul etmiş olacaktır.

Öğretmenlerin pek çoğu zaten "Atatürk ilkelerine ve devrimlerine içtenlikle bağlı" oldukları için ceza almışlardır. Hem bu devrimler bağlılık hem de hiç ceza almamış, olma şartını getirmek çelişmiyor mu?

Atatürk de bir millete yapılan haksızlığa karşı çıkmasaydı, Padişah'a isyan etmeseydi, idama mahkûm edilmese, yani hiç "ceza" almamış olsaydı Atatürk olabilir miydi?

"Örnek öğretmen" zaten Bakanlıktan takdir almak için uğraşmaz, halka, mesleğine, öğrencilerine karşı sorumluluk hisseder. Böyle bir öğretmen engin yurt sevgisiyle doludur. Öğrencilerinde de halk ve yurt sevgisini geliştirir. Haksızlıklara karşı direnmesiyle, demokrasiye olan tutkusuyla, görevine bağlılığı ve görevinde titizliği ile meslektaşlarına ve öğrencilerine örnek olur. 400 bin kişilik eğitim-bilim ordumuz, haksız cezalara da uğramış olsalar, böyle pek çok örnek üyesiyle her zaman övünebilir (Öğretmen Dünyası, 1981, S.17, s.27).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yılın öğretmeni olarak ilan edilebilmek için şu şartların öngörüldüğü anlaşılıyor: 1. Erkek olmak, 2. Ortaöğretimde çalışmak, 3. Okul müdürü olmak, 4. İl merkezinde bulunmak, 5. Milliyetçi-muhafazakâr olmak.

Tabii yönetmelikte böyle şartlar öngörülüyor ama yıllardır yapılan seçimlerin sonuçlarına bakıldığında bu şartların yönetmelik maddelerinin de üstünde bir yere sahip olduğu görülüyor.

1991 yılı Öğretmenler Günü nedeniyle yılın öğretmenleri listesi Milli Eğitim Dergisi'nin Kasım 1991 tarihli 112. sayısında yayımlandı. Liste üzerinde yapılan bir sayımda her ilden bir tane olmak üzere 74 öğretmenin 61'nin (%82) erkek, 13'nün (%18) bayan olduğu görülüyor. Oysa ülkede öğretmenlerin %60'tan fazlası bayan.

Anlaşılan kadınlarımız erkekler kadar iyi öğretmenlik yapamıyor (Öğretmen Dünyası,1992, S.145, s.19).

Uzun bir zaman öğretmenlerin gündeminde yer alan “Yılın Öğretmeni” uygulaması 1992 yılında kaldırılmıştır.

Öğretmenler Günü kutlamaları, Yılın Öğretmeni seçimleri gibi öğretmenin saygınlığını sağlamaya yönelik faaliyetler yeterli olmadığı gözlenmektedir. Öğretmenliğin cazip hale getirilmesi üzerine değişik sayılarda yazılar yer almıştır. Öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi konusunda İlbey’in 1984 yılına ait yazısında değindiği noktalar şöyledir:

Kendimi bildim bileli, Milli Eğitim Bakanlarının daha koltuklarını ısıtmadan verdikleri ilk demeç, "öğretmenlik cazip hale getirilecektir"dir. Getirilmiş midir? Evet, Öğretmenlik çekici duruma getirilmiştir... öylesine getirilmiştir ki, memleketin bütün gençleri, öğretmen olabilmek için sıraya dizilmişlerdir... Bütün genç kızlar, bir öğretmen eşi olabilmek için olur olmaz düşler kurmaktadırlar... Güzelim deniz kıyıları öğretmen dinlence yerleriyle doludur... Öğretmenler, aldıkları bol maaşla, kendilerine "tahsis" buyrulmuş lojmanlarda huzur içinde yaşamaktadırlar...

Şu kadar yıldır devlet zoruyla (Bakan demeciyle) çekici duruma getirilen(!) bir başka meslek de yoktur zaten.

Şakayı bir yana bırakırsak, hiçbir bakan, hiçbir yönetim, öğretmenliği çekici duruma getirmeyi başaramamıştır. Kuşkunuz olmasın hiç kimse de başaramayacaktır (Bu, bir umutsuzluğun anlatımı değildir. Ekonomik, siyasal, toplumsal koşullar, bir sorunun çözümünde anahtar rolünü görür. Bir sorunun çözümü, ya da çözümsüzlüğü; nasıl bir sonuca varacağı, ortama, koşullara bağlıdır). Ama yine de her bakan, iyi niyetle (gerçekten iyi niyetle), ilk demeç olarak, öğretmenliği çekici duruma getireceğini söyleyecektir. Tabii, işler yalnızca iyi niyetle yürüyebilseydi, bu tren çoktan bir istasyona varmış olacaktı...

Günümüzde bütün işler ve meslekler giderek birer uzmanlık alanı durumuna gelmektedir. Çalışma yaşamının karmaşıklaşması, teknik gelişmeler, varılan yoğun bilgi birikimi vb. nedenler bunu zorunlu kılmaktadır. Gerçi belli bir uzmanlığı gerektirmeyen işler çoktur ve her zaman da var olacaktır ama öğretmenlik öyle bir iş, bir uğraş değildir. Öğretmenlik, kesinlikle uzmanlık gerektiren bir iştir. Bizde hâlâ ayırdına varılmamıştır ama en zor işlerden biridir. Öğretmenliğin çok zor bir iş olmasının nedeni, eğitim-öğretimin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Eğitim-öğretim, dinamik ve değişken bir olaydır. Her saat, her gün yeniden kurmayı gerektirir. Bir yanıla toplumun içinde (toplumla birlikte) olmak, diğer yanıla en az bir boy farkıyla toplumun önünde yürümek zorundadır. Dinamizmden yoksun, devingenlikten ve gelişmeden korkan kişi ve yönetimlerin sürekli olarak eğitimden korkmalarının, öğretmenlerle uğraşmalarının nedeni budur...

Geleceğimizin güvencesi gençlerimizi ellerine teslim ettiğimiz öğretmenlerimiz son on- on beş yılda yıldır, giderek bir güvensizlik ortamına doğru itilmektedir. Öğretmenler “güvenme” duygularını önemli biçimde yitirmişlerdir. Çünkü öğretmene güvenilmemektedir. Bu konuda atılan “nutuk”lar anlamsız kalmaktadır (İlbey, Öğretmen Dünyası,1984, S.59, s.9-10).

1986 Mart ayına ait sayının Başyazısında öğretmenliğin cazibesini yitirmesi ve tercih edilmemesinde etkin olan nedenler üzerinde durulmaktadır:

Lisede okuyan çocuğunun pek başarılı olamadığını öğrenen öğrenci velisi, dersin öğretmenine yakmıyordu; “Hocam, biraz yardımcı olun. Zaten bunun okuyacağı falan yok. Hiç olmazsa bir öğretmen bari olsun.”

Bir ilçe lisesinin müzik öğretmeniyle ilkokul mezunu bir yurttaş olan öğrenci velisi arasında geçen yukarıdaki konuşmanın benzerleri daha pek çok okulumuzda yaşanıyordu. Yapmacık bir tavırla adına övgüler düzülen, “tanrı mesleği” denilerek yüceltilen öğretmenliğin bugünkü gerçek durumu, sıradan bir yurttaş tarafından bütün saflığıyla ve içtenliğiyle böyle dile getiriliyordu. Öğretmen yetiştiren fakülteler, üniversite tercih formlarını dolduran öğrencilerin ancak bir kısmı tarafından “açıkta kalmamak için” son sıralarda işaretleniyordu. Eğitim fakülteleri ve yüksek okulları da bu durumu biliyormuşçasına en düşük puanlarla öğrenci almayı sürdürmekteydi.

Bizim sevgili mesleğimiz öğretmenlik, nasıl bu hale getirildi? Cazibesini niçin yitirdi? Cumhuriyet'in ilk yıllarında değer verilen, el üstünde tutulan öğretmenliğin bugün içinde bulunduğu duruma düşürülmesiyle, Türkiye'nin çağdaşlaşma ve demokratikleşme seyrinin yakın bir ilintisi vardır kanımızca. 1920'li ve 30'lu yıllarda 'Cumhuriyet iktidarının Osmanlılıktan kesin kopuş, Cumhuriyet'in gerektirdiği yeni insan tipinin yaratılması ve Kemalist devrimlerin pekiştirilmesi açısından az sayıdaki öğretmenin desteğine, büyük ölçüde gereksinimi vardı. Böylece, öğretmene verilen değerle ülkedeki genel uygulamaların kendi içinde bir mantık bütünlüğü vardı.

Köy enstitüleri, öğretmenliği “Tanrı katından” ve salt devlet memuru olma boyutundan indirip halkın arasına getirdi. Türkiye'nin aydınlıktan yoksun bırakılmış feodal sömürü içindeki köylüleri, kendi evlatlarının ışığı ile aydınlanmağa ve yerlerinden doğrulamağa başladılar. 1960'larda ise yılların getirdiği örgütlenme birikimini bir üst düzeye yükselterek sendikalaşan öğretmenler emekçi halkın bir parçası olarak, bilimsel teoriyle tanıştılar. Bir yandan ekonomik, özlük haklarına sahip çıkarken diğer taraftan ulusal, demokratik, çağdaş bir eğitimi savundular. Eğitim şûralarını, kitlesel karakterli demokratik savaşımını gerçekleştirdiler. Şüphesiz ki bunlar, öğretmenliği yücelten ve saygınlığını yükselten etkenlerdi. Ancak, Kemalist atılımların duraladığı ve giderek aşınmağa yüz tuttuğu dönemlerde, iktidarların öğretmen kitlesine bakışı da değişti. Öğretmenlerin toplumsal rolleri unutturularak yalnız “a-b-c” öğreticisi olarak gösterildi. Öğretmenler özellikle kırsal kesimlerde gericiliğin dayanağı olan ortaçağ artığı güçlerin saldırılarına maruz kaldılar. Köy enstitüleri ve halkevleri kapatıldı. Öğretmenlerin aydınlığı, kuran kurslarıyla karartılmaya çalışıldı. 1961 Anayasası'nın getirdiği sınırlı sendika hakkı çok geçmeden ortadan kaldırıldı. 12 Eylül'den önce anarşinin hedefi öğretmenlerdi. Ancak geçmişin faturasının önemli bir bölümü öğretmenlere yüklendi. Bugünse öğretmenler dernek bile kuramaz hale getirildi. Bu süreç içinde, öğretmenliğe olan ilgi de doğal olarak azaldı.

Kanımızca, bir meslek olarak öğretmenliğin pek tercih edilmemesinin başlıca nedenleri şunlardır:

1- Yukarıda belirtilen siyasal baskılar ve gericilik, öğretmenlerin işgüvenliğini ortadan kaldırmıştır. Öğretmenler ya sesini çıkarmamak, okumamak, kaderine razı olarak boyun eğmek, hatta dalkavukluk yaparak yükselebilmek; ya da onurlu yaşayarak çağdaş sorumluluğunu yerine getirebilmek için aç bırakılmak dahil tüm baskıları göğüsleyebilmek seçenekleriyle karşı karşıya bırakılmıştır.

2. Öğretmenlik, yüksek öğrenim gerektiren meslekler içinde en alt gelir gruplarından birini oluşturmaktadır. Özellikle büyük kentlerde öğretmen maaşıyla geçinmeye olanak kalmamıştır. Devletin lojman, kreş, yemek, ulaşım, sağlık hizmetleri, tatil ve dinlenme yerleri vb. olanaklarını en çok esirgediği personeli, öğretmenlerdir.

3. Siyasal nedenlerle öğretmen yetiştiren kurumlara yapılan müdahaleler, eğitim düzeyini ve mesleğe olan ilgiyi düşürmüştür, yeni uygulamaya konulan “öğretmenlik sınavı” ilgi azalması sürecini daha da hızlandıracaktır.

4. Rotasyon uygulaması, öğretmenleri gönülsüzce ve binbir güçlükte diyar diyar dolaşan göçebeler durumuna getirmiştir.

5. Eğitim, öğretimin ve öğretmenlik mesleğinin kalitesinin düşmesi sonucu, halkın eğitim olayına ve öğretmenlere olan sempatisi ve ilgisi önemli ölçüde azalmıştır.

Peki, işneyi biraz da kendimize batıralım; Bir meslek olarak öğretmenliğin gerilemesinde ve ilginin azalmasında öğretmenlerin kendi sorumlulukları, hataları yok mudur? Demokratik öğretmen hareketi parçalanmış, 1969'da yüzbin öğretmeni harekete geçirebilen güç ve birikim çarçur edilmiştir. Gazete, kitap okumamak, mesleki alanda kendini yenilememek ve sıradanlaşmak salt "sorunlarımız çoktur" gerekçesiyle açıklanabilir mi?

Sonuç olarak, belirtilen nedenlerle öğretmenlik en alt sıralarda tercih edilen bir meslek durumuna gelmiştir (Öğretmen Dünyası,1986, S.75, s.3-4).

Yavuz, 1999 Temmuz sayısında öğretmenin statüsünü değerlendirmektedir:

Eğitim sistemimiz, önce kurumsal düzeyde gelişen dünyanın yeni isteklerine yanıt arama telaşına düşmüş bunu yaparken de hizmet öncesindeki öğretmenin hem yetiştirme ana kaynaklarını -bire birer kale burcu gibi- teker teker kaybetmiş hem de hizmet için deki öğretmenin formal yapı dışında katan, kendini ilgilendiren, informal/insani-sosyal boyutunda onu uzun süre ihmal etmiştir.

İşte toplumda meslek saygınlığının değer kayıpları böyle başlamış ve meslekteki sosyal statü diğer meslek gruplarının gerilerine düşmüştür. Bunu öğretmenin hem özlük haklarındaki göstergelerinde görebiliriz hem de ücretlerindeki reel gerileme sürecinde saptayabiliriz. Ayrıca, mesleğin uygulama birimleri olan okul ortamındaki örgüt ikliminin öğretmene salt formal/resmi ilişki kanallarını açık tutması da mesleğin mesleki ödüllendirme modelinin son derece geleneksel, sınırlı bir alanda tutulması ve mesleğin motivasyon kanallarının güdüleme ve ilkelerine göre işletilmemesi olgusunu da ekleyebiliriz.

Öğretmen, mesleğini zor koşullar altında yürütürken statüsü ve prestijinin bağlı olduğu kurumu tarafından korunduğunu hissetmeli, bundan ötede iyileştirme inancı ve umudunu taşıyabilmelidir. Meslekle geliştirilmesi ve kolay kolay terkedilmemesi gereken duygu mensubiyet/mensup olma/aidiyet/ait olma duygusudur. Yoğun olarak yaşanan bu duygu meslekte kurumuna karşı güven geliştirmeyi ve buna koşut olarak da başarıyı beraberinde getirecektir.

Ülkemizdeki başka meslekler karşısında daha iyi görev koşulları, daha yeterli özlük hakları ve daha nitelikli sağlık ve sosyal hizmet kurumlarına sahip olduğunda öğretmenlik mesleği yüksek moral kazanacak, statüsü yüksek bir konuma ulaşacak ve prestijli meslekler kategorisinde yerini alacaktır (Öğretmen Dünyası,1999, S.235, s.14-15).

Tezcan (1981:262)'in da belirttiği gibi, toplumumuzda öğretmenlik tüm kişilerce kabul edilmiştir. Fakat bu kabulleniş, onun en basit mesleklerden birisi oluşu biçiminde gelişmiştir. Örneğin halk arasında, hiç bir yerde dikiş tutturamayan bir kimseye söylenen "hiç olmazsa öğretmen ol bari" tümcesi çok yaygındır.

Bu tür bir ifade, "kutsal meslek" olarak nitelendirilen öğretmenlik mesleğinin toplumumuzda bulunduğu durum ve sorunlarla ilişkilidir. Son yıllarda, yapılan tüm çalışmalarına rağmen, öğretmenlik mesleğinin sorunları çözülememiş, "meslek itibarı kaybolmuş ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmiştir" (Dilaver,1994:169). Öğretmenlerin özlük hakları, atama, örgütlenme... gibi bir çok konuda önemli sorunları da bulunmaktadır (Erjem, Öğretmen Dünyası,1999, S.239, s.24).

Öğretmenlik, dünyanın hiçbir yerinde para kazanmak için yapılan bir meslek değil. Bu mesleğin sahipleri aşın maddi isteklerde de bulunmazlar ama gereksinmelerini de karşılayabilirlerdir. Elli yıldır toplum içindeki maddi-manevi değerimiz geriletiliyor. Atatürk, Türk ulusunun uygarlaşmasını öğretmenden bekliyordu. Bugün öğretmenlik mesleğinin zedelendiği dönemdeyiz. Buna karşın çağdaş düşünceli meslektaşlarımız var. Var olan engeller de çağdaş düşünceli öğretmenlerin çoğalmasıyla aşılabacaktır. Bilinçli olmak ve mücadeleye katılmak gerekiyor (Apaydın, Öğretmen Dünyası,2000, S.241, s.40).

Ankara'da bir ilkokulda öğretmen soruyor:

— Büyüyünce ne olmak istiyorsunuz çocuklar?

Ertan Saydam parmak kaldırıyor:

— Öğretmen olmak istiyorum öğretmenim. Öğretmen hayret ediyor, bir felaketi önlemek istercesine telaşlı:

— Aman evladım, sen çalışkan bir çocuksun. Yazık değil mi? Mühendis ya da doktor ol!

Mesleklerin en güzeli öğretmenliğe bir hal oldu.

Öğretmenlik kan kaybediyor. Bir zamanların en itibarlı mesleklerinden biriydi. Mensuplarının eline çok para geçmese de onları geçindirebiliyordu. Hele, 1940larda köylü ve dargelirli insanların çocukları için en ideal meslekti. En zeki köylü çocukları, okuma olanağı bulabilirlerse öğretmen olurlar, bütün köylüler ona gıpta ile bakarlardı. Çarşıdan geçerken, esnaf ayağa kalkar, dükkânına buyur eder, ikram yarışına girerdi. İçlerinde "sıfırcı" "lığı ile ün kazananlar vardı kuşkusuz, dayakçı olanlar bulunurdu ama meslek itibarlı bir meslekti. Öğretmen, çevrenin en kültürlü insanlarındandı. Halk yanında da devlet yanında da bir saygınlık vardı.

Yıllar var ki, öğretmenlik sıradan bir meslek haline geldi. Mesleğin altın yılları çoktan sona erdi. Şimdi, 1960'ta mesleğe atılanlar bile emekli oldular. Daha sonra mesleğe başlamış olanlar, hızla öğretmenliği terk ediyor. Özellikle en yetenekli olanlar, meslek dışına kayarak başka işlere geçiyor. Devlet, bu kaçışı teşvik ediyor. Kaçmayanları kendisi kolundan tutup okul dışına bırakıyor. Buna karşılık gene de öğretmen olanlar var. Üniversite giriş sınavlarında istedikleri fakülteleri işaretleyenler,

bunları kazanamazlarsa gene de bir meslek sahibi olabilmek için alt sınıflarda öğretmen yetiştiren kurumları yazıyorlar. Bu mesleğe özenenler, hemen yalnızca ilkököl çocukları; 6 – 7 yaşlarında ilk karşılaştıkları meslek adamı öğretmen olduğu için ona özeniyorlar. Sonraki yaşlarda bu eğilim düşüyor ve sonra hemen hiç kalmıyor.

Mesleğimiz neden sürekli eleman kaybediyor? Bu işin sonu nereye varacak?

Mustafa Necati'nin bakanlık döneminden sonra “Köyümden Geliyorum” başlığıyla yazılar yazan Emin Türk'ten başlayarak ve gittikçe artarak öğretmen kıyımı sürdürülmüştür. Düşünen, yazan kıymetli öğretmenlerin çoğu, safdışı bırakılmışlardır.

1948'lerde felsefe öğretmeni Faik Muzaffer Amaç, Mustafa Baydar, Mehmet Başaran, Talip Apaydın, Hakkı Tonguç gibi aydın öğretmenler meslek dışı (bırakılmışlardır, O yıllardan sonra bu kıyımlar artmış, liste, isim saylamayacak kadar büyümüştür. Bu olaylar yöneticilerin tahammülsüzlüğünden doğmuştur. İyi eğitimci, iyi eğitim umurlarında olmamıştır. 12 Eylül bu duruma tuz biber ekti. Bir da dershanecilik ve özel ders verme olayı...

Öyle bir yere geldik ki ne sistem iyi öğretmeni barındırıyor, ne de iyi öğretmen bu sistemde kalmak istiyor (Öğretmen Dünyası,1989, S.119, s.5-6-7).

Yıllar var ki, mesleğimiz ölümcül bir hastalığın pençesinde kıvranıyor. Öğretmenlik sürekli kan kaybediyor. Öğretmenler, mesleği terk ediyor, devlet okullarından kaçıyor, özel dershanelere akıyor, başka işlere yöneliyor. Bilgili becerili ve girişim sahibi öğretmenler, resmî okullarda yaşatılmıyor. Birçoğunu doğrudan doğruya devletin kendisi, sınıftan çıkararak okulun kapısına koydu, bir kısmını da kaçırıyor.

Öğretmenler emeklerinin karşılığını alamıyorlar. Buna rağmen, görevden uzaklaştırılmış olan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, idarî mahkemelere başvurarak göreve dönmeye çalışıyorlar. Sürgünlere gönderilenler, daha kötü çalışma koşullarına dayanmaya çalışarak mesleklerini sürdürüyorlar. Bu onların mesleğe ne kadar bağlı olduklarını gösteriyor.

Mesleğin kan kaybı, uzun yıllardır yöneticilerin umurunda olmadı. Asıp keserek, sürüp kovalayarak, baskı altına alarak idare ederiz sandılar. Sonunda mesleğin ölmekte olduğu farkedildi. Paralı kurslarla, özel dershanelerle, seçkin bazı okullarla idare ederiz sanıldı. Ama bunun için de bir altyapı gerekli olduğu herhalde artık farkedildi.

Öğretmenlik, sevgi, sorumluluk, yaratıcılık isteyen bir meslektir. Bu meslek, ancak özgürlük içinde değerini bulabilir. Bugünkü yönetici atama politikasıyla, askerî disiplini öngören İç Hizmetler Yönetmeliği ile, okulda gazeteye bile kötü gözle bakan ilkelikle meslek yükseltilemez.

Bugün, gerek özel kesimde, gerekse devlet kesiminde öğretmenlerden çok daha fazla gelire sahip meslekler vardır. Altlarında servis arabaları olan, ayakları yere basmayan, forslu, güçlü iktisadi meslek kuruluşlarına üye, çocukları özel okullarda

okuyan parasız lojmanlarda oturan, tazminat adı altında yüksek yan ödemeler alan, nerdeyse bedavaya yiyip içen. Bu meslek mensupları salt bu olanaklar nedeniyle işlerini daha ciddiyetle mi yapıyor, halkı daha çok mu seviyor, yoksa daha mı kültürlüler..?

Mesleğimizde kan kaybı durdurulmalıdır. Bunun için başta yapılması gereken, psikolojik şartları hazırlamaktır. Öyle ki, bu mesleği seçen insanlar kendilerini işlerinde özgür his, setsinler, mutlu olsunlar insan yetiştirme işini severek yapsınlar, yaptıkları işten zevk alsınlar (Öğretmen Dünyası,1989, S.119, s.4).

Öğretmenin kültürümüzde kutsal bir yeri vardır. Öğretmenlere yarının mimarı denilmiştir. Kalkınmada onlara bel bağlanmıştır. Cumhuriyet rejimi, kendini yaşatacak öğretmenler yetiştirmek istemiştir. Daima öğretmenlerin arkasında olmuş, onları desteklemiştir. Bu durum, öğretmenlere şevk ve heyecan vermiştir. Öğretmen, köye severek gitmiştir.

Konya'da yapılan bir baloya, yer dar diye yalnızca okul müdürlerini çağırmışlar. Bir öğretmen, Atatürk'e tel çekerek kendilerinin baloya çağrılmadığını haber vermiş. Atatürk, hemen valinin görevden alınmasını emretmiş. "Öğretmene saygısı olmayan vali istemiyorum", demiş. Milli Eğitim Bakanını Konya'ya göndererek "Beni temsil edeceksin. Bütün öğretmenler davetlimdir" demiş. Arkalarında böyle bir cumhurbaşkanları olan öğretmenler neler yapmaz? (Bülül, Öğretmen Dünyası,1991, S.136, s.35-36)

Sarıhan, 1993 Temmuz sayısında öğretmenin değerini ele almaktadır:

Öğretmen topluluğunun yıllardır dile getirdikleri isteklerden birisi öğretmenliğin statüsünün ve değerinin yükseltilmesidir. Geçtiğimiz öğretim yılında konuda bir iyileşme görülmedi. Yalnızca ders ücretlerinin artırılmış olması öğretmenler için kısmi bir rahatlık yarattı. Buna karşılık Bakanlığın ek işleri serbest bırakarak öğretmenlerin ekonomik bakımdan rahatlatılacağı iddiası geri tepti. Bu, hem öğretmenlerin yüzde 6 gibi küçük bir kesimini ilgilendiriyordu, hem de öğretmenliğin itibarını zedeleyici bir tasarı idi. Bu nedenle gerçekleşmedi. Ankara Üniversitesi'nin yaptığı bir araştırmaya göre öğretmenler toplumda giderek itibar kaybediyorlardı. Üniversite sınavlarına girenlerden öğretmenliği tercih etmiş olanları yalnızca yüzde 13'ü, bu mesleği seviyor ve onda başarılı olacağına inanıyordu. Uzman Psikolog Jale Minibaş'ın 180 öğretmen arasında yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre, iş tatminsizliği, öğretmenlerin işi yavaşlatmalarına ve onların öğrencilere karşı saldırgan olmalarına neden oluyordu.

Şurası bir gerçektir ki, bakanlık kadroları gözünde iyi bir öğretmen olmanın değeri yoktu. Yıllardır atama ve ödüllendirmelerde gözetilen tek şey, öğretmenin siyasi ve ideolojik tutumuydu. Milliyetçi ve dinciysen, etkili yerlerde adamın varsa işlerin görülüyordu, yükseliyordun, değilsen bu sistem içine bir yerin yoktu. Artık öğretmen topluluğu içinde itibar kazandırmak bir yana itibarsızlığa neden olan yılın öğretmeni seçiminden bu öğretim yılında vazgeçilmek zorunda kalındı (Sarihan, Öğretmen Dünyası,1993, S.163, s.8).

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ ÖZEL UZMANLIK GEREKTRİR Mİ?

Alan dışından mezun olup öğretmen olarak atanan binlerce öğretmen meslekte yer almaktadır. Bu husus öğretmenlerin hukuki statülerini etkileyen en önemli uygulamadır. Öğretmenliğin bir meslek olarak algılanması konusunda yaşanan en önemli eksikliklerin başında gelen bu konu, yazı ve makalelerde sıkça ele alınmaktadır. Alan dışı atamalarla ilgili yazılarda önemli belirlemeler ve bir meslek olarak öğretmenlik üzerinde düşündürücü noktalar ortaya çıkmaktadır:

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel yasası'na bakılırsa (madde 43), "Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel ihtisas mesleğidir." Yasa, öğretmenlik mesleğine hazırlığın "...genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile.." sağlanması öngörülmektedir.Genel kültür ve özel alan eğitimi, öğretmenliğe özel bir uzmanlık işi niteliği kazandırmaz. Eğitimsel biçimlenme(pedagojik formasyon) öğretmenliğin önkoşulu sayılmadıkça, onu özel uzmanlık isteyen bir meslek olarak nitelendirmek şöyle dursun, "meslek" olarak adlandırmak bile yanlış olur.

Öğretmenlere eğitimsel biçim kazandıran kurumlar kapatılmıştır. Öğretmenlerin yetiştirildikleri kaynaklar teker teker kurutulmuştur. Bugün artık öğretmen olarak atananların eğitim alanında ne tür becerileri, ne tür yetenekleri, ne tür alışkanlıkları olduğuna bakılmamaktadır. "Bilen öğretir" anlayışı egemendir. Üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümleri, öğretmenliğin yaşanarak öğrenileceğine, bu nedenle "uygulama"nın öğretmen yetiştirmenin özünü, can damarını oluşturduğuna inanmış görünmektedir. Özel alan eğitiminin her şeyi çözebileceğine olan inanç, yaygın ve köklüdür.

3 Ağustos 1990 gün ve 20594 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurum Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği"ne göre öğretmenliğe atanacaklarda, 657 Sayılı Yasa'nın 48. maddesindeki genel koşullardan başka, atanacağı alana uygun öğrenim görmesi, sağlıklı olması, öğretmen olmaya engel "özür"ünün bulunmaması... türünden özel koşullarda aranacaktır. Uygulamaya koşut (yasaya aykırı) olarak yönetmelik, yeniden atanacak öğretmenlerin "pedagojik formasyon" kazanıp kazanmadıklarının belirlenmesi zorunluluğunu getirmemektedir. "Pedagojik formasyon" veren bir eğitim kurumunda öğrenim görüldüğünün kanıtlanmasını aramamaktadır. Herhangi bir fakültenin öğretmen yetiştiren bölümünden mezun olmayı, öğretmen olabilmek için yeterli saymaktadır. İşin gerektirdiği niteliklerin –üniversite öğrenimi sırasında kazanılıp kazanılmadığı üzerinde duran yoktur.

Uygulamada, yürürlükteki kurullarla bağdaştırılması olanaksız durumlarla da karşılaşmaktadır. Sözgelimi, yabancı dil öğretmeni olarak yetiştirilenlerin bir bölümü Türkçe öğretmenliğine; Fizik, Felsefe, Biyoloji öğretmenliği için hazırlananlar sınıf

öğretmenliğine atanabilmektedir. Bu durum öğretmen olabilmek için alan bilgisi kazanmış olma dışında hiçbir niteliğin aranmadığının açık kanıtıdır. Alan bilgisi yönünden yeterliliğe bakıldığı da kuşkuludur. Çünkü sınıf öğretmenliği için, sözgelimi Fizik alanında uzmanlaşmış olmak gerekmez. Fizik öğretmenlerinin sınıf öğretmenliğine atanmalarının nedeni, Fizik alanında yeterli olmaları değildir. Öyle ise, öğretmen olabilmek, okuma ve yazma bilme, herhangi bir yüksek öğrenimi bitirebilecek düzeyde genel kültür kazanmış olma dışında bir nitelik gerekmemektedir.

Biyoloji öğretmeni olarak yetiştirilmiş birisinin sınıf öğretmenliğine atanması; öğretmenliğin özel uzmanlık gerektiren bir iş, bir meslek olarak kabul edilmediğinin göstergesidir (Atasoy, Öğretmen Dünyası, 1996, S.200, s.34).

Atasoy, 1996 Ekim ayına ait sayıda öğretmenliğin uzmanlık gerektiren bir meslek oluşunu değerlendirmektedir:

Sınıf öğretmeni olarak yetiştirilmiş olanların sayısı, bu alandaki gereksinimi karşılamaya yetmiyor. Türkiye, bu yetersizliğin sıkıntısını yaşıyor. Son yıllarda iyice duyumsanan bu sıkıntı, değişik önlemlerle giderilmeye çalışılıyor. Yetkililer, sınıf öğretmeni arıyor. Binlerce kadro alınmış, atama yapılacak. Sınıf öğretmenliği alanında öğrenim görmüş olanlara duyuruluyor. Ama bu duyurunun sorunu çözmeyeceği de biliniyor. Çünkü gereksinim çok. İstek az. Sınıf öğretmeni olarak yetişenlerin tümü görev istese de açık kapanmayacak.

Çözumsuzlük, yetkilileri, biç başvurulmaması gereken bir yöntemden yararlanmaya yöneltiyor: Başka alanların öğretmenliğini yapmak üzere hazırlanmış olanların, isterlerse sınıf öğretmeni olarak atanmalarına karar veriliyor. Karar, tüm birimlere bildiriliyor. Kitle iletişim araçlarıyla da duyuruluyor. Açığın bu biçimde kapatılmasında zorluk çekilmesi durumunda öğretmen olarak hazırlanmamış üniversite çıkışlıların da (kimi ayırık durumlar dışında) sınıf öğretmenliğinde görevlendirilebilecekleri açıklanıyor. Böylece, soruna çözüm bulunmuş gibi bir görüntü yaratılabileceği umuluyor.

Bu gelişme, Türkiye'de eğitimin "bilen öğretir" anlayışının egemenliği altına girdiğini düşündürüyor. Bu anlayış, eğitime ve öğretme eylemlerinin özel bir nitelik gerektirmediği varsayımına dayanıyor. Eğitim ve öğretimin herkes tarafından başarılacağı, özel bir yetenek. Özel bir beceri, kısaca özel bir biçimlenme (formasyon) gerektirmediği inancından güç alıyor. (...)

Kapalı okullarla öğretmensiz sınıfların doğurabileceği sakıncaların, meslekle ilgili öğrenim görmeyenlerin de öğretmen olarak atanmaları zorunluluğunu doğurduğu savunulamaz. Çünkü sakıncalı bir durumu daha sakıncalı durumlar yaratarak ortadan kaldırmak, akıllıca bir tutum değildir. Öğretmen eksikliğinin doğuracağı sakınca, eğitim ve öğretim işini başarı ile yürütmeyi sağlayacak temel nitelikleri gözardı eden atamaların yaratacağı sakıncalar yanında önemsiz kalır, Öğretmen olarak hazırlanmamış olanların bu mesleğe alınmaları, nicelik sorununu da çözmez. Çünkü öğretmen olarak yetiştirilmeyenlerden bu meslekte başarı gösterebilenlerin sayısı son derece düşük olacaktır. Başarısızlık isteksizliğe, öğretmenlikten soğumaya, ilk fırsatta bu işin bırakılmasını amaçlamaya yol açacaktır. Başka iş bulunamasa bile sürekli başarısızlık, öğretmenlikte kalmayı olanaksızlaştıracaktır. Öyle ise, öğretmen olmak için belli ve yeterli bir hazırlık döneminden geçmemiş olanların bu meslekte kalıcı olmaları beklenemez. Dolayısıyla, yetiştirildikleri alanlarda iş bulamayanların öğretmen olmak zorunda kalmaları, mesleğin açığını kapatmış, nicel sorununu çözmüş görüntüsünü (o da geçici olarak) oluşturmanın ötesinde bir anlam taşımaz.

Öğretmen açığını özel bir hazırlık aşamasından geçmeyenlerle kapatma uygulaması, "ama öncelik, öğretmenlik formasyonu kazananlara verilecektir" biçimindeki bir açıklama ile de savunulamaz. Önceliği öğretmenliğe hazırlanmış olanlara tanıma, eksikliği başka amaçlarla yetiştirilmiş olanlar arasından tamamlama, yeni bir yöntem değildir. 1869'da çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) de böyle bir yöntemi öngörmüştür. Anılan düzenlemenin 63. maddesine göre. "Öğretmen okulunda öğrenim görmüş olan öğretmenlerin genel okullara öğretmen olmak için ötekilere üstün olma hakkı olacaktır. 1869'un koşullarıyla günümüzün koşulları bir tutulamaz. 1869'da öğretmen yetiştiren kurum sayısı sadece 2'dir. Bunlardan, birisi

yeni açılmış ya da açılmak üzeredir. Bugün öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının sayısı 40'ı geçmiştir. Sorunlar çoğalmıştır ama olanaklar da artmıştır. Çözumsuzlük, ileriye değil, geriye bakılmasından doğmuştur. Üçüncü bin yılın kapısında 1860'lı yılların yöntemlerine başvuru imasından kaynaklanmıştır.

Öğretmene dayak atılmasını hoşgörü ile karşılayan, yüreklendiren, giderek özendirilen bir yönetim anlayışı, meslekten kaçışı durduramaz. "Avrupa'da öğretmenlik tıp, hukuk ve mimarlık gibi meslekler kategorisine girmekte (...), bir ihtisas mesleği olarak kabul edilmekte..." iken, bizde başka amaçlar için hazırlanmış olanlara eğitim ve öğretim alanında sorumluluk yükleniyorsa, mesleğin çekiciliğini yitirmesi doğal karşılanmalıdır. 22 bin 249 sınıf öğretmenliği kadrosu için sadece 7 bin 747 başvurunun olması gerçeği (hele işsizlik olgusu ile birlikte değerlendirilirse), öğretmenliğin çekiciliğinin sıfır noktasına iyice yaklaştığına kanıt sayılabilir.

Öğretmenlerin üzerindeki yoğun baskıların artarak sürdürülmesi, onların sorunlarına çözüm getirecek aracı (grev ve toplu sözleşmeyi de içeren sendika hakkını) kullanmalarının engellenmesi, mesleğin iticiliğini artırıyor. Zorunlu giderleri karşılamakta bile son derece yetersiz kalan ücret, meslekten kaçışı hızlandırıyor. Uygulamalar, Milli Eğitim Temel Kanun 'nun "... Özel bir ihtisas mesleği..." olarak tanımladığı öğretmenliğin "meslek" olarak bile görülmediğini ortaya koyuyor. Bu konuda Türkiye'nin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların önerileri, tıpkı METK gibi, gözardı ediliyor: ILO ile UNESCO'nun ortak belgesi olan ve 1966'da oluşturulan "Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi"nin 13. maddesinde "Öğretmenlik mesleğine girmek için, uygun bir yetiştirme (eğitim) kurumunda yapılması istenilen (zorunlu tutulan) öğrenimi bitirmiş olmak gerekir." deniyor. Bu öneri, Yasa'nın (METK. m. 43'ün) öğretmenliği "... özel bir ihtisas mesleği..." olarak nitelendiren hükmünü destekliyor. Ancak, hem söz konusu öneri, hem de uyulması zorunlu yasa hükmü uygulamayı etkileyemiyor, yönlendiremiyor.

Bırakalım "uzmanlık mesleği"ni, meslek olarak bile görülmeyen bir iş, nitelikli (kalifiye) işçi olmadan da görülebilir. Bu tür işler için niteliksiz işçiler yeterlidir. Niteliksiz işçilerin ücretleri düşüktür. Öğretmenliğin meslek olarak işlem görmemesi demek, öğretmenlerin niteliksiz işçi sayılmaları demektir. Ücret düşüklüğünün, dolayısıyla meslekten kaçışın nedenleri arasında öğretmenleri niteliksiz işçi konumuna itmenin de bulunduğunu düşünmek yanlış olmasa gerek.

Öğretmenlik "... özel bir ihtisas mesleği..." değilse, bu iş için yapılan - büyük - harcamalar boşa gidiyor demektir. Meslek, özel nitelikleri gerektirmiyorsa bu niteliklerin kazandırılmasını amaçlayan çabaların beklenen sonuçları vermesini ummak, bir saflık belirtisidir. Dünya, bu saflığı (!) yoğun biçimde yaşıyor. Hizmet öncesi hazırlık döneminden geçmeyenlerin öğretmen olarak atanmalarını sağlayanlara düşen görev: öğretmen yetiştiren kurumların kapatılmaları için girişimde bulunmak, böylece, insanlığın hem önemli bir parasal yükten, hem de bir saflıktan (!) kurtulmasının yolunu açmaktır (Atasoy, Öğretmen Dünyası, 1996, S.202, s.14-15).

Üniversite mezunu işsiz gençler sınıf öğretmeni olacaklarmış isterlerse. Ya formasyon? Hele bir öğretmen açığı kapatılsın, öğretmensiz köy, kapalı okul kalmasın formasyon arkadan da gelir. Ne olacak sanki?...

Yetkililere bir önerim olacak. İşsiz üniversite mezunu gençleri sınıf öğretmeni olarak atamak isteyenlere sesleniyorum. Üniversitelerin sınıf öğretmenliği bölümlerini kapatın. Boş gezen, iş bulamayan üniversite mezunları sınıf öğretmeni olsun! "Hiç olmazsa çocuğum bir öğretmen olsun." diye düşünen halkımızın bu kanısını da doğrulamış olursunuz.

1960' lı yıllarda jet öğretmen, daha sonra mektupla öğretmen uygulaması sürdü bir zaman. Branş öğretmeni olarak diploma alan işsiz öğretmenlerimizi kadroya geçirirken önce sınıf öğretmeni yaptık. Bu orijinal(!) buluş şimdi de uygulanmakta.

Düşünün bir kez, tarih ya da fizik öğretmeni olarak diploma alıyorsunuz, 11 (on bir) ve daha yukarı yaşlardaki çocuk veya gençlere öğretmenlik yapmak için hazırlanıyorsunuz, çarpık uygulama sonucu kendinizi işsiz kalmamak için bir köyün bir sınıfında öğrencilere hece söktürme çalışması yaparken buluyorsunuz. Ne denli başarılı olabilirsiniz?

Branş öğretmenlerinin bile sınıf öğretmeni olarak atanmasının yanlışlığı ortada iken siz tutun, bir veterineri, bir ziraat mühendisini, kamu yöneticisini ya da iktisatçıyı sınıf öğretmeni yapın. Sağlıklı bir çözüm müdür bu uygulama? Sağlık ocağında hekim açığı varsa, bir veterineri ziraat müdürlüğüne ziraat mühendisi gerekiyorsa, bir edebiyat öğretmeni atayamazsınız. Neden, diğer meslekler için bu uygulama yapılmıyor da iş çocuk eğitimi, geleceğin gençlerinin yetiştirilmesine gelince başka meslekten olanların bu işi rahatlıkla yapabileceği düşüncesi benimseniyor? Çocuk eğitmek bu denli kolay bir iş midir?

Şimdi soruyorum yetkililere, sizin çocuklarınız öğretmenlikle ilgisi olmayan kişilerde öğrenim görecektiği olsa bu yasayı yine çıkarır mıydınız?

Çocuk eğitmek bir sanattır. Bu zor işi, özellikle öğretmenlikle uzaktan yakından ilgisi olmayan kişilere bırakarak köylerde, kırsal kesimlerde öğrencileri okuldan soğutmak mıdır amacınız? (Bilir, Öğretmen Dünyası, 1996, S.203, s.23-24)

“Toplumsal olarak bir meslek, ulaşılması kolay değilse saygındır. Bugün ise tam tersidir. Bugün öğretmen olmak çok kolaylaştırılmıştır. Öğretmenler iyi yetiştirilmiyor. Bir de istihdam sorunu vardır. Belli bir eğitimden sonra iş yok denebilmektedir.

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı yok edilmiştir. 1970'lerde DİE'nin yaptığı bir araştırmaya göre, kırsal kesimde öğretmen, danışılan kişiler arasında 6–7. sırada yer almaktadır.

Eğitim ve öğretime ayrılan paranın azlığı da bu olumsuzlukları artıran etkenlerdendir. Öğretmenlere ödenen ücret, diğer meslekler dikkate alınırca en geri düzeydedir. Bundan dolayı öğretmenin sosyal yaşamı da çok kötüdür,

1970'li yıllarda öğretmen kıyımına uğramıştır. 1402 ile de iş güvencesi zedelenmiştir. İş güvencesi bakımından 657'ye tabidir. 657 Sayılı Yasa'da verilecek ceza 3 sayfa halindedir, ödüllendirme için ise tek madde yer almıştır. Bugün öğretmenin müdürlerle ve hatta Bakanlıkla arasının pek iyi olduğu söylenemez.

“Her mesleğin bir hak arama kurumu olmalıdır bu nedenle öğretmenlerin dernek kurma hakkı olmalıdır. Sendikası olmalıdır. Bazı meslekler gibi öğretmenlerin de neden bir “oda”sı olmasın? Öğretmenlik mesleği bu kadar önemsiz midir?

Öğretmen yetiştirme düzenimizi bozuktur. Köy Enstitüleri döneminde öğretmen olacaklar özenle seçilmekteydi. Bu dönemin öğretmenleri çok başarılı olmuşlardır. Bu nedenle bu yaşanmış eğitim olayı bizim için büyük bir zenginliktir, Avrupa'da bile yoktur bu zenginlik. Bugün ise durum çok karmaşıktır. Örneğin YÖK'le Bakanlık hangi dersin okutulacağını tartışmakta ve bir karara varamamaktadır. Bugün öğretmenlik mesleğinin üniversite sınavlarında tercih edilen son meslek olması ise endişe vericidir.” (Başaran, Öğretmen Dünyası,1989, S.113, s.18)

ÖĞRETMEN-YÖNETİCİ İLİŞKİLERİ

Öğretmenlerin pek çok olan sorunlarından biri de yönetici-öğretmen ilişkilerinden doğan sorunlardır. Öğretmen arkadaşlarımız, hemen her gün dergimize gelerek yönetimle ilgili yakınmalarını yazılı ya da sözlü olarak iletir; sorunlarını dile getirmemizi isterler.

Eğitim yöneticiliği, eğitim düzenimizin en başta gelen sorunlarından biri. Sorunu bu kadar ön plana çıkaran ve güncelleştiren, eğitim kurumlarının başına son on yıldır partizan amaçlarla eğitimden anlamayan kişilerin getirilmiş olmasıdır. Onların tutumları nedeniyle okullarda verim iyice düşmüş, öğretmenler kurumlarına yabancılaşmış, öğrenciler okulu sevmez olmuşlardır (Öğretmen Dünyası,1993, S.166, s.3).

Öğretmenlerimizin yönetimden yakınmaları, salt okul yönetimiyle sınırlı değildir; öteki yönetim birimlerini de içine almaktadır.

Eğitim düzenimizin ekseni olan Bakanlık merkez örgütü önünde kuyruğa, girmiş bekleşen öğretmenler görürsünüz. Biraz sonra bu “yabancılaşma”nın tipik bir örneğini oluşturan masa memurlarıyla alt kademe yöneticilerinden azar işitecek, anlayışsızlıkla suçlanacaklardır. Dernek ve sendika kurma özgürlüğünden yoksun,

yalnızlığa itilmiş öğretmenler, kendi Bakanlığında umarsızlık içinde tutunacak dal arayacaklardır.

İl ve ilçelerdeki durum Bakanlık merkez örgütündekinden pek farklı sayılmaz, öğretmene kuşkuyla bakan; öğretmenden kışla disiplini içinde “itaat” isteyen; evlilik, ölüm vb. durumlar da bile izin vermeyen, sudan nedenlerle öğretmeni cezalandıran valilerin, kaymakamların sayısı az değildir. Bakanlık merkez örgütünün “patoloji” lerini yansıtan il ve ilçe milli eğitim gençlik ve spor müdürleriyle yardımcılarının, yılgı salan uygulamaları, başlı başına bir yakınma konusudur.

Öteden beri Milli Eğitimimizde Okulu, sağlıklı, verimli, diri tutacak; dolayısıyla etkili kılacak yöneticilerin özlemi çekilmiştir hep. Bu gidişle daha da çekileceğe benzer. Çünkü ne acıdır ki, bugün öğretmenler arasında, “bizden olanlar - bizden olmayanlar” diye ayırım yapan; öğretmenlerde sürekli açık arayan; onları sürekli olarak suçlayan okul müdürlerinin sayısı hayli yüksektir. Sırasında öğretmene sevk kâğıdı bile vermeyen; okul yaşamını onlara zindan etmek için özel olarak atanmış izlenimi yaratan; benzetmek yerindeyse, C. Orwell' in ünlü “1984” adlı romanındaki “Büyük Birader” gibi öğretmenlerin her hareketini denetleyen okul yöneticileri var günümüzde.(...)

Soruna bu açıdan baktığımızda okul yöneticilerimizin tutumlarının hiç de iç açıcı olmadığını görmekteyiz. Bir bakıma görevi sorun çözmek olan yöneticilerimiz, sorun çözme şöyle dursun, sorun üretmek için atanmışlardır sanki öğretmen olduğunu unutan, kendisini o makama (müdürlük makamına) getiren güçlere yaranmak için “kraldan çok kralcı kesilen” yönetici sayısı azımsanamayacak kadar çoktur.

Yanlış anlaşılmasın; öğretmenlerin sırt okşayan, ödün veren, eksikliklere göz yumun... yöneticiler istediği sanılmasın. Öğretmenlerimiz; okuldaki insan gücünü güdüleyerek yönetime katılmalarına olanak veren, sonuçta insanları üretken ve başarılı çalışmalara yönlendiren yönetici istemektedirler. Beklentileri, okulun amaçlarıyla öğretmenin gereksinimleri arasında olumlu dengeler kurabilen yöneticilerle çalışabilmektir (Öğretmen Dünyası,1987, S.86, s.4-5).

Bugün okullarımızda genellikle eğitim - öğretim yaşamıyla ilişkisi bulunmayan bir yönetici kadro egemendir. Bu kadro için, öğrencilerin çağdaş eğitim yöntemleriyle yetişmesi diye bir sorun yoktur. Kötü birer kışla komutanı gibidirler. Herkes onların

dediklerini yapacak, sözlerinin üstüne söz konulmayacaktır. Sınıflara girip doğru dürüst ders vermekten bile aciz bu insanlar, sanki en yeteneksiz öğretmenler arasından cimbızla çekilip alınmışlar ve öğretmenlerle öğrencilerin başına dikilmişlerdir. Bunların içinde, disiplinin, ancak öğrencilerin yüreklerine korkular salınarak sağlanabileceğine inananlar vardır, öğretmenler kurullarında öğretmenlere hiç söz hakkı tanımayanlar vardır. Bir toplantıyı yönetmesini beceremeyenler çoğunluktadır. İnanılır gibi değil ama okul kitaplığındaki kitapları, eskimesin diye dolaplarda kilitli tutarak öğrencilerin yararına sunmayanlar, laboratuvarı, yalnız müfettişlere göstermek için açanlar vardır.

Öğretmenler, bezginlik getirmişlerdir böyle müdürlerden yakınma yolları kapalıdır. Böylece, öğretmenler vurdumduymazlaşmakta, müdür yardımcılarını kişiliksizleşmekte, bütün o kitaplarda yazılı, hatta bir kısmı gelenek haline gelmiş güzel eğitim ilkeleri rafa kaldırılmaktadır. Olan, öğrencilere olmaktadır.

Bunlar, o görevlere nasıl getirilmişlerdir? Öğretmenlikleri mi ölçülmüştür, yöneticilikteki başarılarına mı bakılmıştır? Sevip sayanları mı çoktur?

Hiç biri değil. Bunlar, Bakanlık çevrelerinde dayısı olanlardır. Bugün, bir okula yeni bir yönetici geldiğinde, öğretmenlerin, aklına gelen ilk şey, Bakanlıkta veya millî eğitim müdürlüğünde kimin “torpiliyle” gelmiş olduğudur. Böyle “dayı”sı olmayan öğretmenler için, ağzıyla kuş tutsa, yöneticilik yolları tıkalıdır. Sağda solda kalmış, hâlâ görevden alınmamış iyi yöneticilerin soyu, görevi bırakmak, emekliğe ayrılmak gibi nedenlerle tükenmektedir. Okullarımızda, eğitim kurumlarının başına geçip oraları hakkıyla yönetebilecek öğretmenler vardır. Ancak bunlar, kendilerine itibar edilmediğini bilmekte, müdür olabilmek için yukarıdan bir arka aramayı küçüklük saymaktadır. Seyrek olarak yöneticilik için başvuranların karşısına da 20 yıl önce bir öğretmen boykotuna katıldığı, 10 yıl önce bir öğretmen demeğine üye olduğu gibi gülünç gerekçeler çıkartılmaktadır.

Yeni bakan bu konuya el atabilir mi? İsterse elbette atar. Ancak sorunun çözümü, mevcut müdürlerin alınarak yerlerine yenilerinin getirilmesi değildir. Hiç bir bakan, binlerce eğitim kurumuna yöneticilik yapabilecek kişileri seçemez, tanıyamaz. Bir okulda kimin daha iyi yöneticilik yapabileceğini en iyi bilebilecek durumda olanlar o kurumun öğretmenleridir. Sorunun çözümünde anahtar, yönetici atamalarında öğretmenlerin görüşlerine başvurmaktır. Doğrudan öğretmenlerin seçimine mi bırakılır, öğretmenlerin seçeceği adaylar arasından mı atama yapılır, başka bir yöntem mi

bulunur? Bu konuda öğretmenlerin devreye girmesi, eğitim meşalemizin yeniden tutuşturulması için iyi bir başlangıç olacaktır (Öğretmen Dünyası,1987, S.96, s.3).

Yıllardır, eğitim hayatımız için hangi yeniliği önersek Dünya da örneği var mı?" sorusuyla karşılaşırız. Bazılarımızın dünyası kapitalizm tarafından sınırlanmış olduğu için kastedilen Batı Avrupa; Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Japonya'dır. Eğer bu ülkelerde örneği varsa önerimiz eh, belki dikkate değer. Ne yazık ki durum Tanzimat'tan beri de böyledir.

Öğretmenler "Eğitim yöneticilerini biz seçmek istiyoruz" dediklerinde de karşılıklarına hep aynı gerekçeyle çıkılmıştır: "Dünyada benzeri var mı?" Doğrusu bizler iki-yüze yakın ülkenin eğitim sistemlerini inceleyebilmiş değiliz. Yönetici atamak konusundaki bilgilerimiz de sınırlı. Ama bu talebi ileri sürerken bakış açımız, bunun başka ülkelerde olup olmadığı değil, demokratik olup olmadığıdır. Bizim ihtiyaçlarımıza cevap verip vermediğidir. Açıktır ki, eğitim yöneticilerinin öğretmenler tarafından seçilmesi hem en demokratik hem de en pratik yoldur. Bir okulda görev yapmakta olan öğretmen, memur, hizmetlilerden başka kim bilebilir o okulda kimin daha iyi yöneticilik yapabileceğini?

Eğitim yöneticilerinin öğretmenler tarafından seçilmesinin örnekleri gene Türkiye'de vardır. Merak edenler, statüsü Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir okul iken Gazi Eğitim Enstitüsü'nde 1969–71 yıllarında müdürlerin nasıl öğretmenler kurulunda seçildiğine baksın; Hatta bu uygulamaya 1930'lu yıllarda bile rastlanıyordu (Öğretmen Dünyası,1992, S.156, s.3).

1974 yılında TÖB-DER şubelerinde, yöneticilerini öğretmenlerin seçmesi ilkesi yerel kampanyalara dönüştü. Bu istek, 1975'te TÖB-DER Genel Merkezi'nin acil taleplerinden biri haline geldi ve afişlere kadar yansıdı. CHP'nin 1978'de kısa süren iktidarı döneminde de bazı okulların müdürleri öğretmenler tarafından seçildi ve bunlar Bakanlık tarafından atandı. 1978'te Türkiye ve Amme İdaresi Enstitüsü'nün Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı'ndaki öğretmenler, eğitim yöneticilerinin seçimi konusunda bir yönetmelik taslağı yaparak bu ilkeyi kabul ettiğini söyleyen Bakan Necdet Uğur'a 60 öğretmenin imzasıyla 27 Haziran 1978'e sundular. Ancak Necdet Uğur'un üyesi bulunduğu hükümet iktidarda çok kalamadı ve yerini Milliyetçi Cephe iktidarına bıraktı (Öğretmen Dünyası,1997, S.214, s.7).

14. Şûra'da hemen herkes, uygulanan politikaların başarısızlığında görüş birliği halindeydi. En çok konuşulan konu, siyasilerin çantalarını taşıyan kişilerin eğitim yöneticiliklerine getirilmesiyle, bu alanda, iflas bayrağının çekilmesi idi. Peki, öyleyse ne yapılmalıdır?

Bakanlıktaki yönetici kadrolar ve onları bu görevlere getiren siyasiler, sahte bir çözüm önermişlerdir. Eğitim yöneticilerinin yönetici eğitiminden geçirilmesi. Bu uygulama, bugünkü yöneticilerin kısa dönemli kurslardan geçirilmesinden eğitim akademisine kadar bir dizi "önlem"i içine alacaktır. Ne yazık ki, Şûraya katılan üniversite mensupları da bu konuda Bakanlık' la birleştiler. Böylece eğitim dünyamıza bugünkü kadroların kazık çakmasına yardımcı oldular. Bakanlığın gösterdiği çözüm o kadar sahtedir ki, yıllardır Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı'nı bitiren öğretmenler, eğitim kurumlarında yönetici yapılmıyor. Eğitim Fakültelerinin öğrencilerinden eğitim yöneticiliği alanında yetişenler Bakanlıkta iş bulamıyor. Millî Eğitim Bakanlığı yöneticileri, yöneticilik eğitimi almış olsun olmasın, ancak bağınaz, muhafazakâr kişilere güvenebilirler. Düzenleyecekleri yönetici seminerlerinde, açacakları okullarda bu tip yöneticiler yetiştireceklerdir.

Okullarda yönetici sorununu çözenin en doğru ve pratik yolu, eğitim yöneticilerini öğretmenlerin seçmesidir. Seçici kurula, okulun diğer çalışanları, veli temsilcileri, orta-dereceli okullarda öğrenci temsilcileri de katılmalıdır. Bunu kabul etmek, eğitim hayatında demokrasi bahçesinin eşliğinden içeri adım atabilmektir. Öğretmenler, bu çözümü 1974'ten beri göstermektedirler. Bu sistem, gerek ülkemizde, gerekse dünyada eğitim hayatının yabancı olduğu bir sistem de değildir (Öğretmen Dünyası, 1993, S.166, s.3).

ROTASYON ve YER DEĞİŞTİRME

Kement'in Mart 1982 tarihli sayıya ait yazısında zorunlu yer değiştirmeye ilişkin kendi öğretmenlik yaşamından örnek sunarak açıkladığı yazısı:

Burnumun direği sızlayarak anımsıyorum o günlerimi. Oldu işte nasıl olduysa, öğretmen oldum. Ama unutmadım köylümü. Onların gecelerine savaş açtım ak tebeşirle. Sınıfta yetmedi zaman bana. Öğrencilerimi yetiştirmek, onlara sınavlar aşmak için, koyun güttükleri kırlara arkalarından gittim. Kurs açtım. Çalıştım bıkmadan, kaçmadan. Okusunlar, köye dönsünler; el birliğiyle hizmet edelim anamıza, dayımıza, eniştemize istedim.

Derken yıllar dizildi peşpeşe. Öğrencilerim okudu, öğretmen oldular, hemşire oldular; okuyorlar, okutuyorum. 1981–1982 öğretim yılında gene I. sınıftan V. sınıfa kadar getirdiğim öğrencilerimle başbaşayım. Test kitapları, test alıştırmaları, sorular,

girdik harmana, “Harmana giren porsuk toz olurmuş.” Toz olacaktık ama harmanı da kaldıracaktık. Öylece boğazımızda kaldı özlemimiz. Tayin emri çıkıp geldi. Rotasyon Sivas'a doğru. Gözleri ışı ışı İlhan'lar, Mehmet'ler, Şehri'ler ağlıyorlardı sınıfta.

25 Kasım 1981 tarih ve 27138 sayılı bakanlık emriyle yapılan atamamı 5 Ocak 1982 tarihinde tebellüğ ettim. Hafik ilçesi Hıdıruşağı mezrası öğretmenliğine. Öğretmenliğimin on sekizinci yılında karakış ortasında yapılan bu atama buyruğunun gerekçesi neydi? Uzun uzun düşündüm. Müdür vekil olarak çalıştığım okulumuzda dört öğretmen, yüz on beş öğrencimizle iş başındaydık. Hemen hepimiz de yerli öğretmenlerdik.

- Bir yıl TÖB - Der yönetiminde bulundum.
- Soruşturmalar geçirdim, her kez aklandım.
- Göstermelik değil, gerçekçi olarak çalıştım. Bir gün bile rapor almadım.
- Öğrencilerimi geleceğe hazırlıyor, erdemli kişiler olarak yetiştiriyor, sınavlar aşırıyordum.
- Kooperatif kurduk, çalıştırıyor, yönetiyorduk.
- Çevremize toplumsal hizmetlerin gelmesini çaba harcıyorduk.
- Atatürk ilkeleri ve devrimleri ödün vermediğim yoldu.

Rotasyon Sivas'a Doğru. Bağışlayın, rotasyona değil sürgüne uğradım. Halk duymuş. İmza toplayalım dediler. “Hocam niye bir tek sensin?” dediler. “İstifa et, kal köyde, sana ticarethane açalım.” dediler.

Geriye dönüp bir baksan... Baktım. On sekiz yıl bıkmadan, inatla çalışmak. Öğretmen olarak okutmak. Hademe olup sınıf süpürmek, çocukları ısıtmak için soba yakmak. Tüten damlayan odalarda harcanmak. Lider olup KALK BORUSU üflemek. Sonra işimizin ehli olamadığımızdan. Rotasyon. Sivas'a Doğru. Evet, karakış ortasında sürgün olmak.

- Neden efendim?
- Subaşlarını tutan işin ehli müdür meslektaşların muradı için.
- Amaç efendim?
- Seni yongalamak, törpülemek, inceltmek, saydığın çalışmalarından ötürü meydana getirdiğin zararlarını önlemek.
- Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten, demiş N. Kemal.

Boş ver be kardeşim. Senin neyine Namık Kemal? Senin neyine köylü? Sen mi çevireceksin bu irmağın yatağını?

Bu atama buyruğu yasal mı efendim? (Kement, Öğretmen Dünyası, 1982, S:27, s.13-14)

Sevinç, 1987 Temmuz sayısında, zorunlu yer değiştirme üzerinde durmaktadır:

1960'larda ilköğretmen adayı iken önümüze kocaman bir ak kâğıt sürülmüştü. İstedığımız üç ilin adını yazacaktık. Arkadaşlar genellikle Anadolu'nun orta ve batısını yeğlemişlerdi. “Bundan sonra da köye gidilir mi ya? Adamın hayati söner!” diyorlar ve daha işin başında bir kente düşmenin değişik yollarını düşünüyorlardı. Bu arada tek tük de olsa, “ya milyonlarca hayatı sönenler? Okuyup da öğretmen olamasaydık hayatımız daha mı az sönecekti?!” gibisinden karşılık verenlerimiz de yok değildi. Bu tür arkadaşlar, “bayrağımızın dalgalandığı her yer...” yazmışlardı il adı yerine. Ben de o zamanlar bu durumu, köycü ve toplumcu öğretmenlerin İmece Dergisinde “Ortadan Batıdan” başlığıyla yazmış, o dönemki öğretmen okullarında ülkü yokluğu gibi bir yorumlama ve vurgulamada bulunmuş ve yine bir tepki olarak, umacı bilinen Hakkâri'yi istemişim. Sanırım, 80'li yıllardaki “süreli ve zorunlu yer değiştirme” olarak belirteceğimiz ve 1 Ekim 1978 sonrası göreve başlayan öğretmenlere uygulanmakta olan bir yığın yasal

düzenlemenin görünürdeki gerekçesi de işte bu “ortadan – batıdan” konusu olmaktadır. Nitekim, konuya ilişkin yönerge ve yönetmeliklerde ilke olarak “branş ders saati vb.” yönlerden tadil ve dengeli dağılım gibi durumlar amaçlanmaktaydı. Söz konusu ilke ve amaçları biraz daha açıp çoğaltabilirdik. Şöyle ki; yargı ve güvenlik güçlerindeki gibi yeni bir yerleştirme ve yer değiştirme yoluyla ortada ve batıda bir kısım kentlerde ya da merkez yerlerdeki yığılmaları önlemek; doğuya, kalkınmada öncelikli illere ve kırsal kesimlere öğretmen bulabilmek...

Bilindiği üzere yazın alanında “bizim kuşak”, “acılı kuşak” gibi deyim ve terimler vardır, işte bu, “rotasyon kuşağı” da eğitim alanında acılı bir kuşağı kapsamaktadır. Şöyle ki; bunlar Milli Eğitim Temel Kanunu'nun getirdiği, öğretmenlerin Yükseköğrenimli olması zorunluluğu dolayısıyla ve bir ölçüde yükseköğretim havasıyla yetiştirilmişlerdir. 2 yıllık eğitim çıkışlı olarak en azından ortaokulu bulunan yerleşim yerlerindeki ilkokullara verilecekleri ve ortaokul derslerine de girecekleri yolunda umutlandırılmışlardır. Oysa sonuçta, değil 2 yıllıklar, 3 yıllıklar bile daha bıyığı terlememiş yaşta, kimi hatırı için açılan okullara, körfez köylere “bir müdür bir mühür” olarak verilince, köycülüğün burçak tarlasında “ellerinin kınası hamur, gözlerinin sürmesi çamur” olmuştur. Bilindiği üzere bizde köycülük büyük sınav ve büyük sorundur. Adımı büyük ölçüde yetiştirmekle birlikte güneş çalığı gibi erken olgunlaşmaktadır.

Öte yandan, söz konusu süreli ve zorunlu yer değiştirme, öğretmenleri (evli olmayan kimi bayan öğretmenleri de aileleriyle birlikte) göçebeleştirmekte olup, çoğu zaman onların evlenme, ev ve eşya sahibi olmalarını engellemekte, en azından ertelemektedir. Yine söz konusu ortamın doğurduğu birine sığınma - dayanma gereksiniminden dolayı ağanın kızı ya da muhtarın oğluyula evlenme gibi bir yığın dengesizlikler ve çeşitli yıkımlar görülebilmektedir. Her yeni görev yerinde ise lojman sıkıntısı ve ailecek müdür odasına sığışma sorunu yaratmaktadır.

Dahası, süreli yer değiştirme zorunluluğu; öğrenim görme, çocuk okutma, kurulu düzenini bırakıp barındığı yöreden uzaklarda geçim gücünü, parçalanmış aile, meslektan ve memurluktan ayrılma gibi sorunlar yaratmıştır. Ki, ilk uygulandığı yıl 30.000 dolayında öğretmenin görevden çekildiği söylenmişti. Bunlardan önemli bir bölümü, ağlayarak ayrıldığı mesleğine güvenlik soruşturması vb. güçlüklerle daha dönememiş olup boşa bulunmaktadır. Bu arada, öğretmen okullarından genellikle girişim yönü zayıf olarak yetişen öğretmenlerin belki bir bölümünün arıcılık, halıcılık gibi özel iş ve uğraş edinmeleri gerekmiştir. Yine görevde olan birçoğu için de, eş durumundan atanma ve yer değiştirme amacıyla iş kurma ve işyeri açmalara neden olmuştur. Halk arasındaki deyimlerle, “rotasyon kahvesi, rotasyon bakkalitesi” gibi..

11. Milli Eğitim Şurası'nın Öğretmen Sorunları konusundaki komisyon raporuna göre; “rotasyon uygulaması sonuçları değerlendirilerek gereksinimlere uyarlanmalı, öğretmenleri tedirgin edecek, sıkıntıya düşürecek ve dahası, yetkililerce bir baskı ve cezalandırma aracı olarak kullanılacak katı ve belirsiz kurallardan kaçınılmalı, konuya ilişkin parasal ve sosyal önlemler de birlikte alınmalıdır.” (Sevinç, Öğretmen Dünyası,1987, S.91, s.17-18-19)

Alıç, 1987 Haziran ayına ait sayıda “rotasyon” ve uygulamada eşitsizliği değerlendirmektedir:

Öğretmenin meslekî yaşamını etkileyen önemli olaylardan biri de onun görev yerinin değiştirilmesidir. Her yılın Haziran-Eylül dönemlerinde gerçekleştirilen yer değiştirme işlemi çeşitli adlar altında yapılmaktadır. İsteğe bağlı yer değiştirme, özüre bağlı yer değiştirme, zorunlu yer değiştirme, yönetici olarak atanma nedeniyle yer değiştirme, rotasyon nedeniyle yer değiştirme uygulamada en çok gözlenen yer değiştirme biçimleri arasındadır.

“MEGSB Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atamalarına İlişkin Yönetmelik” Tebliğler Dergisinin 13.8.1984 gün ve 2170 no'lu ek sayısında, bu yönetmeliğe ilişkin bir yönerge de aynı derginin 13.4.1986 gün ve 2203 no'lu sayısında yayınlanmıştır, ilgili yönergeye göre rotasyon : “her hizmet bölgesinde belirli sürelerde

çalışma zorunluluğu bulunanların isteğe bağlı olmadan yer değiştirme suretiyle atanmaları” işlemi olarak tanımlanmaktadır.

Bakanlık, bu uygulamanın amacını, “yurdun her bölgesinde görev yapma hakkı, fırsat eşitliği ve bölgeler arasında adil bir nöbet değişimi sağlamak” biçiminde tanımlamaktadır.

Onurla ve mutlulukla belirtmek gerekir ki, öğretmenlerin büyük çoğunluğu, amaç kısmında belirtilen anlamda adil ve gerçekçi bir rotasyon uygulamasına karşı değildirlere: Gerçekten de “Yurdun her bölgesinde görev yapma hakkı, fırsat eşitliği ve bölgeler arasında adil bir nöbet değişimi...” öğretmenlerin sahip çıktığı ve savunduğu kavramlardır. Ancak; uygulamanın, bu kavramlarda ifade edildiği gibi adil ve gerçekçi ölçülerle sürdürülmediği görüşü öğretmenler arasında oldukça yaygındır.

Öncelikle, öğretmenler, uygulamada eşitlik ilkesine uyulmadığı kanısını paylaşmaktadırlar. Rotasyon ölçütleri yönünden aynı koşul ve özellikleri taşıyan öğretmenlerden kimileri hemen uygulamaya alınırken, kimileri uzun süre uygulama dışı kalmayı başarabilmekte, sonunda; bir yöneticilik ele geçirerek, rotasyon dışı bırakılmış okullardan birine nakil yaptırarak, rapor alarak ya da eş durumu belgesi düzenleyerek bu işten kurtulabilmektedir.

Öğretmene, rotasyon uygulanırken eşitlik ilkesine uyma konusunda gereken güvenin verilmemesi onun, sisteme ve uygulayıcılara olan güvenini de temelden sarsmaktadır. Öğretmenlere yönelik ayırım ve eşitliğe uymayan tutum ve davranışların kimseye yarar getirmediği, ama ülkeye çok zarar getirdiği yakın geçmişte yaşanarak görüldü. Bu tür olumsuzluklara meydan vermemek için rotasyon uygulamasında eşitlik ilkesine uyulmalı, bu konuda öğretmenlerin sarsılan güveni yeniden kazanılmalıdır.

Uygulamanın öğretmenler için, belki en şanssız yönü öğretmenlerin ekonomik yapılarında kendini göstermektedir. Belirli bir çevreye uyum yapmış, ekonomik gücü ölçüsünde düzenini kurmuş bir öğretmen, rotasyonla başka bir çevreye gitmek zorunda kaldığında, genellikle, ekonomik yetersizliğin acısını duymaktadır. Bu acı, Kars, Siirt, Elazığ gibi beşinci bölgedeki bir ilden İstanbul, İzmir, Bursa gibi birinci bölgedeki bir ile rotasyonla gönderilen öğretmenlerde daha yoğun biçimde kendini duyurmaktadır. Çünkü birinci, ikinci bölgelerde öğretmenin maaşı ancak ev kirasını karşılayabilmektedir. Buralara rotasyonla gönderilen öğretmen, ikinci bir iş buluncaya kadar evini tanıyamamakta: taşıdığı zaman da kenar semtlere kaymak zorunda kalmaktadır. Yeni bir düzen kurabilmek için öğretmenin, çeşitli sorunların üstesinden gelmeye çalışması, onun, meslekî performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Dördüncü, beşinci bölgelere gönderilen öğretmenler de bölgenin özelliğinden kaynaklanan çeşitli sorunlarla uğraşmak zorunda kalmaktadırlar.

Öğretmenlere yönelik rotasyon uygulamasının başarılı olduğunu söylemek pek olanaklı değildir. Böyle bir uygulamayı daha etkili biçimde sürdürebilmek, belirli koşul ve olanakları gerektirmektedir. Silahlı kuvvetler mensupları için olduğu gibi öğretmenler için de lojman olanağının sağlanması, taşınma işlemlerinde kolaylıklar tanınması, kalkınmada öncelikli illerde çalışanlardan vergi kesilmemesi, uygulamanın yapılmasında eşitlik ve tarafsızlık ilkesine uyulması, gönderildiği bölgelerde öğretmenlere sahip çıkılması ve yalnızlığa itilmemesi gerekmektedir (Alıç, Öğretmen Dünyası,1987, S.90, s.9-10).

Rotasyon konusuna mevzuatın ilk hazırlanış şekline göre, birçok değişiklikler yapılmıştır. Son şekliyle, uygulanmakta olan rotasyon sisteminin Milli Eğitim hizmetleri yönünden tam bir yarar sağladığını söylemek çok zordur. Şöyle ki:

1) Rotasyonla ilgili mevzuata henüz son şekil verilip, öğretmenlerin ve diğer ilgililerin bilgisine sunulamamıştır. Çalışanlar için hayati bir önem taşıyan bu konu,

yıllık atama emirleriyle yürütülmeye çalışılmaktadır. Her yılın atama emrinin neler getireceği de bilinmemektedir.

2) Rotasyonla gidilecek yerler hakkında görevlilerin hiç bir bilgisi olmamaktadır. Lojman var mıdır? Ulaşım şekli nasıldır? Ailesini, çocuklarını götürmede sorunları olacak mıdır? Bu ve benzeri konularda bilgi sahibi olmak, görevlilerin hakkıdır.

3) Rotasyonun mevzuat ve uygulamaları henüz bilimsel bir yöntemle araştırma konusu yapılarak gereken düzenlemeler ve düzeltmeler yapılmamıştır.

Rotasyon sistemi, öğretmenin huzurunu koruyacak bir anlayışla yürütülmelidir. Bu yönde gerek kendi eğitim tarihimizden, gerekse dünya eğitiminden alacağımız güzel örnekler vardır (Öz, Öğretmen Dünyası,1987, S.90, s.11-12).

Öğretmen mücadelesinin tarihi, sınırları çizilmemiş takdir yetkisinin ayrımcı uygulamalara, öğretmen kırımına yol açtığını göstermektedir. Nasıl bir uygulamanın "...hizmet ve özür gereklerinin birlikte karşılanmasını sağlayabileceği konusunda tam bir belirsizlik vardır. Bu belirsizlik, özrünü belgelendirenler arasında bile ayrımcı uygulamaların yapılabileceğini düşündürmektedir. (Öğretmen Dünyası,2000, S.250, s.30)

ÖZLÜK HAKLARI

Poyrazoğlu, 1984 Ağustos sayısında, öğretmenlerin özlük haklarını değerlendirmektedir:

Kamu çalışanları içinde özel bir yeri ve sayısal üstünlüğü olan öğretmenlerin çözüm bekleyen pek çok sorunları vardır. Aslında öğretmenlerin sorunları, eğitim sorunlarıysa yurt sorunlarından ayrı düşünülemez, öteki kamu çalışanları için de durum aynıdır. Daha kapsayıcı bir anlatımla öğretmenlerin özlük haklarından doğan sorunlar, öbür kamu çalışanlarının sorunlarından ayrılamaz. Çünkü öğretmenler de "memurluk statüsü"ne bağlı kamu çalışanlarıdır. Dolayısıyla özlük hakları yönünden öbür kamu çalışanlarından belirgin bir farkları yoktur.

Özlük haklarının bazıları, "memurluk statüsü" içinde olduğu için, memurlara tanınan haklardır. Aylık (maaş), yolluk, istifa, emeklilik, izin hakları bunların başında gelmektedir. Bazı özlük haklarıysa Anayasa ve öbür yasalarda yurttaşlara tanınan hakların yinelenmesi biçimindeki haklardır. Şikâyet ve dava açma hakkı buna en iyi örnektir.

Özlük haklarının topluca bir dökümünü yapmaya çalışalım.

Genel haklar: Statü kurallarının uygulanmasını isteme, şikâyet ve dava açma, isnat ve iftiralara karşı korunma, çekilme (istifa), izin, yolluk, emeklilik, aylık (maaş)... hakları.

Toplumsal haklar: Hastalık ve analık sigortası, konut (lojman), yoksunluk (mahrumiyet) yeri ödeneği, öğrenim bursları ve öğrenci yurtları, aile yardımı ödeneği, doğum yardımı, ölüm yardımı, cenaze giderleri, tedavi yardımları, yiyecek, giyecek, yakacak yardımları, yan ödemelerden, fazla çalışmadan doğan haklar...

Öbür haklar: Yer ve görev değiştirme, terfi (kademe ilerlemesi, derece yükselmesi), kovuşturma ve yargılamadan doğan haklar, hizmet içinde yetiştirilme, ödüllendirilme, yönetime katılma, örgütlenme, politika ve yurt sorunları üzerinde düşünce açıklama... hakları.

İncelendiğinde de görüleceği üzere bu haklardan bazıları önce çok sınırlı da olsa verilmiş, sonra geri alınmıştır, örgütlenme hakkı bunların başında gelmektedir. Kimi haklarsa yasalarda yer almasına karşın işlerlik kazanmamıştır. Hastalık ve analık sigortası hakkı bunlardan biridir. Çoğu haklar da verilmiş olmakla birlikte yeterli düzeyde değildir. Konut, öğrenim bursları, yoksunluk ödeneği, yönetime katılma hakları bunlardan birkaçıdır. Bir kısım haklarınsa henüz işgörenlerce hak olduğu bilincine varılamamıştır. Hizmet içinde yetiştirilme hakkı, buna örnek olarak gösterilebilir.

Öğretmenlerin güven içinde, daha iyi hizmet üretebilmeleri, her şeyden önce özlük haklarının tam ve istenilen düzeyde karşılanmasıyla yakından ilgilidir. Öğretmenlerin özlük hakları, öbür kamu çalışanlarının özlük haklarıyla birlikte, toplumsal ve ekonomik gelişmelere koşut olarak sürekli değişip genişlemektedir (kimi kez de daralmaktadır).

Sürekli olarak güncelliğini korumasına karşın ülkemizde kamu çalışmalarının, dolayısıyla öğretmenlerin özlük haklarının neler olduğu açık seçik belirtilmemiştir (Poyrazoğlu, Öğretmen Dünyası,1984, S.56, s.33-34).

Öğretmenlerin Cezalandırılmalarına Ve Ödüllendirilmelerine İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri

1. 1702 sayılı disiplin suçlarıyla ilgili yasa yürürlükten kaldırılmalıdır. Yeni bir yasal düzenlenmeye gidilmelidir.
2. Öğretmenlere verilen cezalar, demokratik seçimlerde oluşturulmuş, disiplin kurullarınca verilmelidir. Müdürlerin tek başına ceza verme yetkisi kaldırılmalıdır.
3. Okul müdürlerinin olumsuz sicil vermeleri, somut belgelere dayandırılmalıdır.
4. Ödüllendirmede daha nesnel ölçütler getirilmelidir.
5. Teftişlerdeki "dostlar alışverişte görsün" mantığı terk edilmelidir. Müfettişler, açık aramaktan daha çok, rehberlik etmelidirler (Sarpkaya, Öğretmen Dünyası,1997, S.212, s.26).

YETERLİLİK SINAVLARI

Öğretmenliğe girişte uygulanan “Yeterlik Sınavları”, değişik yazılarda eleştirilmektedir:

Orta dereceli okul düzeyinde öğretmenlik yapmaya hak kazanmış olanlar, Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceklerine ilişkin Sağlık Raporlarıyla birlikte Milli Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanlığına başvurmuşlar, yasal koşulları taşıdıklarını bildirmişler ve ad çekme yöntemi ile atanmalarını istemişlerdir. Ancak yanıt olumlu olmamıştır.

Bakanlık yetkililerince kendilerine, başvuru sayısının, alınması gerekli dal ve alan öğretmen sayısının üstünde olduğu bildirilerek açılacak çeşitli sınavlarla elemenin ve seçimin yapılacağı söylenmiştir.

“İşbirici” yöntemlerin uygulama alanına konmasındaki gözüpek ve rahat yaklaşımlara olanak veren ortamın gereği, atama isteminde bulunan bu öğretmenler için özel sınavlar açılmaktadır. Elde olunacak sonuçlara göre, kimi öğretmenler başarılı, kimileri başarısız sayılacaktır.

Bu sınavların asıl amacı, niteliği, sınav komisyonlarının yetkisi, yeterliliği, soruların türü ve içeriği konusunda uyanan kuşkular bir yana, bu öğretmen adaylarının, ellerindeki kapı gibi diplomalarına karşın bir de, “Seçme sınavını kazanamamıştır” biçiminde bir ayırımın, bir ayrıcalığın içine itilmeleri düşündürücüdür. Yarınlarda kadrolar açıldığında, gerekse oranları arttığında, bu sınavlarda başarısız sayılmış olanların atanma istemlerini yinelediklerinde, “Geçirdiğiniz seçme sınavında başarı elde edememişsiniz. Yeniden bu sınavlara alınmanıza ya da doğrudan, göreve atanmanıza olanak yoktur” denilmeyeceğine ve yüzlerine kapıların kapatılmayacağına kim güvence verebilir?

Kamu görevine alınışlarındaki sınavlarla bu sınavlar arasında bir koşutluk kurmak, bir yasallık bulmak istemek yanlıştır. Hiçbir öğretmen adayına, gerek “öğretmen liseleri”nde parasız yatılı okurlarken, gerekse çeşitli “eğitim fakülteleri”nde “Öğretmenlik Lisansı” diplomasına ulaşma aşamasında bulunurlarken, öğretmenlik mesleğini seçerlerken:

“Bakın, Milli Eğitim Bakanlığı’nda öğretmen kadroları kısıtlıdır. Açılacak seçme sınavlarına göre öğretmen adaylığına alınacaksınız. Bilesiniz” denmemiştir.

Bakanlık yetkililerinin, alınacak dal ve alan öğretmenleri için sınav açma zorunluluğunu bu soruların yanıtları birlikte kamuoyuna açıklaması gerekirdi. Tüm gerçekler kamuoyunun önüne serilmelidir (Buzcugil, Öğretmen Dünyası, 1985, S.65, 14).

Getirilen “sınav” uygulamasıyla öğretmenlik meslek olma özelliğinden çıkarılarak sıradan bir memuriyet durumuna düşürülmektedir. Öğretmen olmak üzere gerekli olan bilimsel ve pedagojik eğitimi almış, uygulama yapmış ve başarılı olmuş insanların, iki saatlik bir sınavla öğretmen olup olmayacağına karar vermek kadar hatalı bir işlem olamaz. Acaba bu sınavların geçerliliği güvenilirliği nedir? İnsanların öğretmen olup olmayacağına bırakalım onları okutan öğretim görevlileri karar versin! İnsanlar öğretmen yetiştiren kurumlara sonradan başka seçenekler aramak üzere değil, öğretmen olmak üzere giderler. Öğretmenlere lise mezunu gözüyle bakılmamalı ve geleceğiyle oynanmamalıdır (Öğretmen Dünyası, 1985, S.71, s.5).

GÜVENLİK SORUŞTURMALARI VE 1402’LİKLER

2 Eylül’den sonra uygulanmaya başlayan “Güvenlik Soruşturmaları” konusunda yazılarda rastlanan pek çok sorun göze çarpmaktadır. Uygulamada izlenen

keyfiyet gibi durumların öğretmenliğe girişte adayların zorluk yaşamalarına neden olduğu göze çarpmaktadır:

“Güvenlik Soruşturması” adı altında yürütülen uygulama da süreç içinde bir “kurum” niteliği kazandı. Hiç bir haklı ve yasal dayanağı bulunmayan keyfi uygulama ile insanlarımız, doğum yerlerine, soyadı benzerliklerine, akrabalık ilişkilerine göre “sakıncalı” ilan ediliyor, yüzlerce insan işinden, mesleğinden, okulundan uzaklaştırılarak toplum dışına itilmek isteniyor. İşsizlik, açlık ve gelecek kaygısı içinde yer yer intihar olaylarına rastlanıyor. “Güvenlik Soruşturması” uygulamasının, Eğitim ve Öğretim kesiminde yol açtığı tahribat ise yadsınamayacak boyutlardadır.

Hukuk devletinde, Devletin eylem ve işlemleri takdiri, kurallara bağlı değildir. Hukuk kurallarına uymak zorundadır .”Güvenlik Soruşturması” adı altında yürütülen uygulamanın ise hiç bir yasal dayanağı bulunmamaktadır. Ne Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesi içindeki genel ve özel şartlarda, ne de 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda, “Güvenlik Soruşturması” ile ilgili hiç bir sözcük bulunmamaktadır. Bu uygulamanın tek dayanağı, Başbakanlığın 26 Kasım 1981 gün ve 1981-82, 20 Mayıs 1982 gün ve 1982-42 sayılı genelgeleridir. Bu genelgelere dayanılarak başlatılan uygulamalar, bu gün geldiğimiz noktada önemli toplumsal yaralar açmıştır. Ölçüsü belli olmayan, alabildiğine keyfilik içinde yürütülen uygulama sonucu, işinden, okulundan atılan onlarca insan, her gün bir başka yerde karşımıza çıkmakta (Öğretmen Dünyası,1985, S.71, s.6-7).

Vatandaş binbir güçlükte okuyor, öğrenimini tamamlıyor, ardından askerlik görevini yerine getiriyor. Ülkesine hizmet edecek, bundan ekmeğini kazanacak, gördüğü öğrenimi ülkesinin kalkınması için kullanacak. işe girmek için hakkında güvenlik soruşturması adıyla bir araştırma yapılıyor. Hiçbir objektif ölçüsü yok bunun. Artık kader torbasından ne çıkarsa. Bu mahkemesiz, kovuşturmasız bir ceza niteliğindedir.

Yasalarımıza göre memurluk için savcılarca verilen “sabıkasızlık” belgesi yeterlidir.Bu genelgenin mevzuu hususu hakkında yerini saptamak gerekir. Genelge kural tasarruflardan sonra, yönetmeliklerden sonra gelir. Bu kural, bu genelge için de geçerlidir. Genelge ile yasal sınırlılık getirilemez. Bu açıdan bakıldığında sözü edilen genelge için şu yargısal sonuca varmak gerekiyor. Bu genelge Türk politik hukukunda kamu görevlilerinin genel ve özel statüsünü belirleyen Anayasa ve ilgili yasalarda yer almayan çok önemli koşul-öge'yi içermektedir. Bu güvenlik soruşturması “temiz” olmak koşuludur. Böyle bir koşul-öge Türkiye yasalarında yoktur. Memurluğa ve kamu görevine alınacaklar için gerekli koşullar, kamu haklarından mahrum bulunmamak, taksirli suçlar dışında 6 ay ve daha fazla hapis cezası almamış olmak veya taksirli suçlardan; yüz kızartıcı, genel adaba aykırı ve devlete karşı işlenen suçlardan hükümlü olmamak gerekir. Bilindiği gibi memurluğa girişte savcılarca verilen “sabıka kaydı”, daha doğrusu “sabıkasızlık belgesi” aranmaktadır. Ama bu yukarıda sözünü ettiğimiz iki boyuttaki kamu haklarından yasaklı olmamak gerekir.

Güvenlik soruşturması adı altında yapılan araştırma ve soruşturma sabıka kaydı ile ilgili incelemenin dışında ve ötesinde hiçbir nesnel ölçütü ve sınırı olmayan bir araştırmayı içermektedir. Hâl böyle olunca araştırılan kişinin eğilimleri, kişilik özellikleri, suç sayılmayan eylemleri, birtakım ilişkileri, yaşamının şu veya bu döneminde bağlı bulunduğu inanç ve düşünceleri (sonradan bunları terkettiği belli olsa bile) güvenlik soruşturmasının sonuç kesiminde yer alan kısmına mesnet ya da destek olarak kullanılabilir. Kanımca bu çok tehlikeli, hukuk devleti ilkesine aykırı bin cereyanın oluşmasına yol açmıştır. Bu denli sınırsız, soyut değer yargılarına dayalı bir soruşturma ve sonuç belirleme kaçınılmaz olarak bu soruşturmayı yapanların kişisel değer yargılarını resimleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu da bu soruşturmayı yapanların ehliyet ve bilgi düzeyleri ile ilgili doğabilecek sakıncalar bir yana hemen herkes her defasında keyfiliğe tasan takdir yetkisi kullanımlarına yeşil ışık yakmaktadır (Öğretmen Dünyası, 1985, S.72, s.8-9-10).

Soruşturmasız ve savunmasız olarak görevlerine son verilen, yargılanarak aklanan veya takipsizlik kararı verilen tüm öğretmenlerin bir an önce göreve dönebilmesi sağlanmalıdır. Aynı şekilde hiçbir yasal dayanağı olmayan ve insanlar arasında gereksiz şüpheler yaratan “güvenlik soruşturması” uygulaması son bulmalı, bu konudaki daha önce alınmış kararlar iptal edilmelidir. Hukuka uygun olmayan bu uygulamalar sonucunda birçok meslektaşımız ve ailesi perişan edilmişlerdir. Bir taraftan öğretmen açığı olduğu söylenirken diğer taraftan bu arkadaşlarımıza görev vermemek çelişkili bir durum yaratmaktadır (Öğretmen Dünyası, 1985, S.71, s.4).

Öğretmenlerin ekonomik, demokratik taleplerine sahip çıkılarak mesleğin çekici bir duruma getirilmesi ve kalitenin yükseltilmesinde devlete düşen önemli sorumluluklar vardır. Ancak, Öğretmene kuşkuyla bakan, eğitim olayına partizanca yaklaşan ortaçağ düşüncesinden sıyrılamamış tutum ve anlayışlarla da bir yere varılamayacağı açıktır. Bu konuda sağlıklı bir çözüme varabilmek için kanımızca atılması gereken ilk adım, Öğretmen üzerinde yaratılan kuşkuların bir yana bırakılarak güven ortamının yaratılmasıdır. Güvenlik soruşturması adı altında yürütülen uygulamalar kaldırılmalı, nesnel gerçeğe dayanmayan fiş ve kayıtlar iptal edilmeli, haklı ya da haksız verilen tüm cezalar, barış yılında yırtılabilmelidir (Öğretmen Dünyası, 1986, S.75, s.3-4).

1402' liklerin % 75'inin görevlerine döndürülmelerinde sakınca görülmediği Sıkıyönetim Komutanlıklarınca ilgili kuruluşlara bildirildiği halde bu insanların pek azı yeniden göreve başlatıldı. Ama eski görevlerine dönemediler.

Sıkıyönetim ve olağanüstü hal tümüyle ortadan kalksa bile, insanların renk renk fişlere bağlanarak “sakıncalı” ilan edilmeleri yönteminin kurumlaştırılması yolları aranmaktadır. Böylece, ihbar ve iftiradan başka hiç bir dayanağı bulunmayan bir suç

türü ve “sakıncalı” insan tipi yaratılmaktadır. “Sakıncalı”ların hiçbir kamu görevine girmelerine olanak yoktur. Uygulama, özel kesimde de yayılma eğilimi gösterdiğine göre bu kapı da onlara kapalıdır. “Sakıncalı”, işsizliğe, açlığa ömür boyu mahkûm edilmiş, geleceği karartılmıştır.

Son günlerde 1402'liklerin af yasası kapsamına alınmaları ve sorunun bu yolla çözümlenmesi yaklaşımları gözlenmektedir. Böyle bir çözüme katılmaya olanak yoktur. Çünkü 1402'likler yargılama sonunda hüküm giymiş değillerdir. Ortada ne bir suç, ne de yargı kararı vardır (Özaydın, Öğretmen Dünyası, 1986, S.76, s.5).

1402 ile görevinden alınmış, daha sonra sıkıyönetimce görevine iade edilmiş bir öğretmenin yaşadıklarına kendi ağzından yer verilmiştir:

“1402'ye göre görevden el çektirilen binlerce kişiden biriyim. Yaklaşık iki yıldan beri görevime dönemiyorum. Neden diye sormayın, ben de bilmiyorum. Bilen birinin olduğunu da sanmıyorum. Bildiğim tek şey, bir gece evimden apar topar götürülmem. Sıkıyönetim Savcılığının verdiği takipsizlik kararı, göreve dönüşüm ve “bitti, kurtuldum” dediğim bir sırada görevden el çektirilişim. İşlemediğim bir suçtan dolayı iki koca yıl çektirilen sıkıntı.

Sıkıyönetimin 2 Temmuz 1985 tarihli yazısı ile hakkımızdaki yasak kaldırıldı. Bakanlığa yaptığım başvurulara hep olumsuz yanıtlar aldım. Gerekece olarak kendilerine böyle bir yazının gelmediğini söylediler. Yaklaşık dört aydır bunlarla uğraşıyorum.

Günümüzde normal bir işi olan kişiler bile ekonomik sıkıntıdan kıvranırlarken, bizim gibi olanların durumunu anlayabilirsiniz sanırım. İşsizlik nedeniyle karın tokluğuna çalışarak yaşama savaşı veriyoruz. Bütün bu süre içerisinde insan olduğumu unutmadan yaşamaya olan isteğimi hergün biraz daha güçlendirerek. İnsanın ekonomik sıkıntıları uzun süre göğüsleyebileceği inancındayım. Ancak çevresindeki insanların, dost bildiklerinin takındığı tavır yıpratıyor insanı. Cüzzamlıymışız gibi yalnız bırakılmak, insana boşluğa iteklenmiş duygusu veriyor. Ben kişi olarak bunu dert etmiyorum. Yine söylüyorum, yanlış bir şey yaptığıma asla inanmıyorum.

Yasal dayanağı olmadığını biliyorum. Bu sadece yönetimdeki kişilerin kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları bir yöntem hukuksal açıdan büyük sakıncalar yaratacağı bir gerçek. Atatürk'ün büstüne saldıran (Kurtuluş Ortaokulu'nda), kıran bir kişi hakkında bir işleme gerek duymayıp da düşünen insana yönelmeleri demokrasi açısından yüz kızartıcı bir durumdur (Öğretmen Dünyası, 1985, S.72, s.11).

Sakıncalılık olgusunun bireyleri ve ailelerini nedenli etkilediği kolayca düşünülebilir. Pekçok insan, işini ve mesleğini yitirerek, açlıkla karşı karşıya kalmıştır. Bu insanların sorunlarına kulak vermek ve gereğini yerine getirmek, ilgililerin en önemli görevleri içinde olmalıdır. Özellikle, olayla ilgili yasa zorunluluğu varsa, bu konuda ilgililer üzerlerine düşeni yapmak durumundadırlar. Geçtiğimiz dönemin yaraları sarılmaya çalışılırken, kamuoyunda “1402'likler” diye anılan yüzlerce insanın sorunlarının da tezelden yasal düzenlemelerle çözülmesi gerekmektedir (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1986, S.86, s.23).

İÇ HİZMETLER YÖNETMELİĞİ

12 Eylül 1980'den sonra çıkarılan “İç Hizmetler Yönetmeliği”, Askeri Yönetmeliklere benzer olarak nitelenmiş ve bu doğrultuda ele alınmıştır:

İç Hizmetler Yönetmeliği 5 bölümden oluşuyor. Birinci Bölüm “Esaslar”a, “görev ve Sorumluluklar”a, “Eğitim Faaliyetleri”ne “Organlar”a, “Okullarda Genel Eğitim”e ayrılmış. İkinci Bölüm “Personel İşleri”dir. Üçüncü Bölüm “Güvenlik Hizmetleri”ne, Dördüncü Bölüm, “Sosyal Faaliyetler”e, Beşinci Bölüm ise “Törenler”e ayrılmış. Tamamı 224 madde olan yönetmeliğin bu maddelerinden bir kısmının pek çok alt bölümleri, şıkları var. Tebliğler Dergisi'nde 24,5 sayfa, büyük boy bir kitapta ise 84 sayfa tutuyor. Normal hızda bir okumayla 3-4 saatte okunabiliyor.

Yönetmelik tekniğine uygun olarak önce yönetmeliğin amaç ve kapsamı belli edilmiş. Daha sonra üçüncü maddede yönetmelikteki 9 kavramın tanımı yapıyor. Bunlardan ast ve üst kavramları çok ilginç.

“d. Üst: Makam, memuriyet ve maaş gösterge derecesine göre yukarıda olan kişiyi,

“e. Ast: Amirin emri ve hikmetinde olan makam, memuriyet ve maaş gösterge derecesi amir ve üste göre aşağıda olan kişiyi... ifade eder.”

Bu, öğretmenlerin hiç de alışık olmadıkları bir durum. Yönetmelik, örneğin 2. dereceden maaş alan bir öğretmeni, birinci dereceden maaş alana göre ast sayıyor. Yönetmeliğin diğer maddelerinde astların, üstlerinin verecekleri emirleri mutlak bir itaatle yerine getirecekler onlara saygıda kusur etmeyeceği gibi hükümler vardır. Oysa eğitim hayatında karşılıklı saygı ve sevgi, yönetmeliklerle kurulamayacağı gibi, öğretmenler, bir takım kastlara ayrılmış da değillerdir. Derecesi daha yukarıda diye, hiç bir öğretmenin diğerine emretme yetkisi de yoktur. Birçok okul müdürünün derecesi, öğretmenlerden daha aşağıdadır. Yönetmeliğin askeri bir anlayışla kaleme alındığı daha bu maddesinde kendini gösteriyor. (1983 değişikliğinde maaş ve gösterge dereceleri kısmı çıkarılmış)

Beşinci madde, “Tam ve sağlam bir disiplin için” gerekli şartları açıklıyor: “Amir, üst, ast münasebetlerinde personelin karşılıklı sevgi ve saygı ile birbirine güven beslemeleri şarttır. Böyle olmayan disiplin tehlikeli olur ve sıkışık zamanlarda çabuk gevşer, bu da başarısızlığı doğurur.” Böylece 12 Eylül'ün Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri, okullarda disiplinin gevşediğini bile yetersiz görmekteydiler. Öğretmenler sanki savaşa sürülmektedir.

Peki, bir amir, disiplinin bozulduğunu veya gevşediğini “sezer”se ne yapacaktır? Aynen askerlikte olduğu gibi “Bunun maddi ve manevî nedenlerini araştırarak gidermeye ve disiplinin korunması için gerektiğinde kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve emirlere uygun olarak her türlü önlemleri alıp yetkilerini kullanarak disiplini sağlamaya mecburdur.” Dördüncü ve beşinci maddeler gibi bu 6. madde de 1961 tarihli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmetler Yönetmeliği'nden kopya edilmiştir.

Emirlerle ilgili 7 – 9. maddeler de aynı yönetmeliğin 30, 31, 32. maddelerinden aynen kopya edilmiştir: Emirler açık, kısa, kesin olmalıdır. Emrin tamamen anlaşıldığına dair amire inanç gelmelidir. Gerektiğinde verilen emrin ne vakte kadar yapılması gerektiği ve emrin yapılma tarzı da açıkça belirtilmelidir. Verilen emirler kesin zorunluluk olmadıkça veren tarafından değiştirilmemelidir. Emirlerin değiştirilmesi kararsızlığı gösterir. Bu da güveni sarsar ve gevşekliğe, güvensizliğe sürükler...

Bugün, en baskıcı müdürlerin başında bulunduğu okullar da içinde olmak üzere hiç bir okulda idarecilerle öğretmenlerin ilişkileri yönetmelikteki “emir” ve kumanda zinciri anlayışı içinde ele alınmıyor. Hatta eğitim kurumlarında “emir” sözcüğünün kendisi bile kullanılmaz. Okul müdürlerinin yardımcılardan ve öğretmenlerden isteği olur ve bunlar “Müdür emretti” denmez. “Müdür istiyor” denir.

Eğitim Faaliyetleri başlığı altında toplanan 61 – 72. maddelerdir. Bu maddeler, öğretmenlerin plan yapma zorunluluğu ve kullanacağı kaynakları kısıtlamak için getirilmişti!. O tarihten beri öğretmenler, günlük plan gibi, son derece sıradan, zaman alıcı, can sıkıcı ve kâğıt israfından başka bir şey olmayan bir uygulamayla karşı karşıyadırlar. Okul müdürlerinin ve müfettişlerin sordukları ilk ve hemen hemen tek şey öğretmenin yanında bir plan bulunup bulunmadığıdır. Yönetmeliğe göre, bir öğretmen iki tür plan yapmak zorundadır. Yıllık plan, günlük plan (ilkokullarda ünite planı). Yıllık plan, konuların aylara, haftalara göre işlenişini gösterir. Günlük plan ise, o gün işlenecek derslerin her birinin konularının, amaçlarının, araçlarının, işlenip planlanını, ayrıntılı bir biçimde gösterilmesidir. Buna, nerdeyse çözülecek problemler, öğrenciye sorulacak sorular bile yazılacaktır. Yıllık planlar, okul müdürüne onaylatılacaktır. (Günlük planlar da ilk yıllarda müdüre onaylatılıyordu, sonra bundan vazgeçilerek, “istenildiğinde gösterilecektir” hükmü getirildi) Öğretmenin yıllık bir plan yapması gereklidir ve bu, Yönetmelikten önce de uygulanıyordu. Günlük planlar, bu yönetmeliğin eseridir; ancak çoğu okulda birçok öğretmen tarafından uygulanmamaktadır.

Özellikle günlük plan yaptırmadaki amaç öyle anlaşılıyor ki, öğretmeni bir plan dâhilinde iş görmeye zorlamaktan çok, onun hangi dersleri, nasıl işlediğini dakikası dakikasına denetim altına almaktır. Sınıf içi çalışmalarının her anından haberdar olmaktadır.

Öğretmenin öğrencilere okutacağı her metin de denetime tabidir. Bir dergide hoşunuza giden bir öykü mü var? Öğrencilere okuyamaz ve okutamazsınız. Bir karikatürü gösteremezsiniz. Günlük gazetelerden bir haberi aktaramazsınız. Elinize bir ders kitabı verilmiştir. Ders kitabında bulunmayan konular için Bakanlığın kabul ettiği yardımcı ders kitapları vardır. Gerektiğinde öğretmenlerin hazırladığı notlardan yararlanılabilir de bu notlar müdürün ve zümre öğretmenlerinin incelemesi ve onayından sonra öğrencilere dağıtılabilir. (Madde 70). Bunlar dışında öğrencilere satın alınacak bir kitap için de zümre öğretmenler kurulunun kararı gerekmektedir (Madde 71). Peki, okul ve sınıf kitaplıklarına hangi kitap ve kaynaklar alınabilir? Bozuk bir Türkçe ile 72. madde, bunu şöyle düzenlemiştir:

“Okullarda yararlanmak üzere, yalnızca Talim ve Terbiye Kurulu'nda kabul edilerek Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan, kitap, dergi ve benzeri kaynaklar, Okul Ve Sınıf Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne uygun olarak seçilen kitaplar da okul ve sınıf kitaplıklarına alınarak öğrencilerin istifadesine sunulabilir.

Bütün bu kısıtlama, kural, koşul yığını mevzuatın özü, öğretmene güvenilmediğini anlatıyor, onu mümkün olduğu kadar eli kolu bağlı, yukarıdan gönderilen araç ve emirlere sıkı sıkıya bağlı, düşünmeyen birer insan haline getirmeyi amaçlıyor.

Personel İşleri, önceki bölümlerdeki kısıtlamalar yetmiyormuş gibi, öğretmenlerin haklarını bir kere daha kısıtlamak ve amirlerin yetkilerini artırmak için kaleme alınmış izlenimi bırakıyor. Yönetmeliğin 93. maddesi, resmî ve özel işlerden ötürü yapılacak başvuruyu silsileye bağlamıştır. Öğretmenin terfisi mi gecikti? Bakanlığa yazamaz. Dilekçesini okul müdürlüğüne verecektir. Müdürlük bunu bir üst yazıya bağlayarak ilçe millî eğitim müdürlüğüne, ilçe millî eğitim, üstündeki üst yazıyı değiştirerek il millî eğitimine, il millî eğitim, gene üstündeki üst yazıyı değiştirerek bakanlığa sunacaktır bu isteği. Bakanlıktan gelecek cevap da aynı yolu izleyecektir. Böylece, 12 Eylül'den sonra “bürokrasi ile mücadele edeceğiz” denirken, eğitim örgütündeki kırtasiyecilik ve bürokrasi olağanüstü biçimde artmış, ilçe ve il millî eğitim müdürlüklerinde yalnızca bu üst yazılarla uğraşan memur kadroları türetilmiştir. Bakanlığa üç yüz, beş yüz metre uzaklıktaki bir okuldan yapılan başvuru, başka bir aksama olmasa bile, 2–3 ayda Bakanlığa ulaşım cevabını alabilir olmuştur. Bu usulü getirmenin tek mantığı da askerdeki “silsile-i meratip” düzenini eğitime getirmedeki anlayışsızlık ve inattır. Gene Silahlı Kuvvetler İç Hizmetler Yönetmeliğinden aktarılan maddelerden 99'a göre amirin yüzüne karşı kendisinden şikâyet yasaktır. Ötede beride amirinden şikâyet edeceğini söylemek ve işi dedikoduya çevirmek de cezayı gerektirmektedir. Delil ve izler yok olmayacaksa, olayın üzerinden 24 saat geçmeden şikâyet yapılamayacaktır. (Madde 100..)

Yönetmelik, 120. maddesinin ile öğretmenlerin kılık ve kıyafetlerini düzenlemeyen maddeyi iki kez değiştirmiş ve sonunda personelin “Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında

Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik” esaslarına uyacaklarını işaretleyinmiştir.

Madde 156'nin ilk biçimi:

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personeli ile her tür ve derecedeki okullarda görevli öğretmenler ve diğer personel gazete ve dergilerde sorumlu müdürlük, muhabirlik, sürekli olarak yazarlık yapamazlar.

Politika dışında kalmak şartıyla özellikle bilim, teknik, eğitim, tarih, ekonomi, sosyoloji, sağlık, edebiyat vb. konularda gazete ve dergilerde yazı yazabilir, kitap yayımlayabilirler.

Yazacakları yazılarda resmî kaynak ve belgelerden faydalanma durumunda Bakanlıktan izin almak zorundadırlar.

Madde 156'nın 1983'te çıkarılan yeni biçimi:

Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatı personeli ile her tür ve derecedeki okullarda görevli öğretmenler ve diğer personel gazete ve dergilerde kurumları aleyhine yazı yazamazlar, kamu hizmeti ile ilgili gizli bilgiler görevlerinden ayrılmış bile olsalar, Bakanlıktan izin almadıkça açıklayamaz ve yayımlayamazlar.

Ancak, politika dışında kalmak şartıyla özellikle bilim, teknik, eğitim, tarih, ekonomi, sosyoloji, sağlık, edebiyat vb. konularda gazete ve dergilerde yazı yazabilir, kitap yayımlayabilirler.

(Bu madde ve aşağıdakiler de asker iç hizmetler yönetmeliğinden kesip biçilerek kopya edilmiştir.)

Madde 157, yazı ve kitaplarda Bakanlık personeli ve öğretmenlerin Hükümet ve Bakanlık iş ve işlemleri aleyhine yazamayacakları ve “kişilerle uğraşma” yacaklarını, Madde 158 ise, merkezde Bakan ve taşrada mülkî amirin izni olmadıkça basına bilgi veremeyeceklerini, açıklamalarda bulunamayacaklarını emretmektedir.

Bundan sonra, örgütlenme yasağı ile ilgili maddeler geliyor.

Madde 159 “Bakanlık personeli siyasî partilere üye olamaz ve görev alamaz. Siyasî gösteri, toplantı Ve seçim işlerine karışmaları, bu amaçla nutuk ve beyanat vermeleri, makale yazmaları yasaktır.” diyor.

Madde 160, Bakanlık personelinin, “sakınca” görülmeyen ve Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan listede yazılı siyasî olmayan meslekî ve diğer dernekler ile spor kulüplerine girebileceklerini bildiriyor; bu derneklere girerken de çıkarken de yakın amirine bir hafta içinde bildirme zorunluluğunu getiriyor. Bakanlık, girilecek dernekleri belirleme yetkisini elde tutmakla yetinmiyor, kimin nereye üye olduğunu da bilmek istiyor.

Bütün bu maddeler de asker yönetmeliğinden alınmıştır.

Öğretmenler, öğretmen odası, konferans salonu, kütüphane, dersane ve yemekhane gibi yerlere nasıl gireceklerini bilmeyebilirlerdi. İşte yönetmelik buna da bir açıklık getirmiştir. Çünkü Silahlı Kuvvetler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde buna ilişkin bir madde vardır. Oradaki 139. maddeye karşılık Millî Eğitim İç Hizmetler Yönetmeliği'ne 162. maddenin c şıkkı konulmuştur. Yalnızca “gazino” yerine “öğretmen odası” denilerek madde şöyle bağlanmıştır: “Baş açık girilir, karşılık beklenmeden topluluk selamlanır, çıkarken de aynı selamlama yapılır” Törensiz gürültülere pek meraklı olan yönetmeliği hazırlayanlar, kütüphanelerin sessizlik gerektirdiğini, böyle bir yere giderken selam vermenin kitap okuyanların ilgisini dağıtacağını hiç düşünmemişlerdir (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1989, S.110, s.13-14-15-16-17-18-19).

İç Hizmet Yönetmeliğine eğitimcilerden gelen diğer eleştiriler şöyledir:

12 Eylül koşullarında uygulamaya konan bu yönetmeliğin yeniden düzenlenerek taşıdığı antidemokratik öğelerden arındırılması gerekiyor. Konuşmayan, tartışmayan, hep susmak zorunda bırakılan bir öğretmen nasıl özgürce tartışan öğrenciler yetiştirecektir? (Perçin, Öğretmen Dünyası, 1989, S.110, s. 25)

İç Hizmet Yönetmeliği, Milli Ekilim örgütündeki kişilerin, görev, yetki ve sorumluluklarını belirler. Her konuda “standartlaşma” yı amaçlar.

“Amir, ast, üst, disiplin, emir mutlak itaat, gibi kavramlar getirmiştir. Bu kavramlar, ancak ordu için söz konusu olabilir. Çünkü ordu hiyerarşik düzen üzerine kurulmuştur. Bir subay, bir üstüne “mutlak itaat” le yükümlüdür. Disiplinde “mutlak itaat”, okulların demokratik yapısına ters düşer (Özmen, Öğretmen Dünyası, 1989, S.110, s.27).

Yönetmelik hazırlanırken Silahlı Kuvvetler İç Hizmet Yönetmeliği'nden geniş ölçüde yararlandığı anlaşılıyor. Yönetmelik, bir ölçüde kışlayı okul, eri öğrenci, subayı öğretmen sayan bir yaklaşımla hazırlanmış denilebilir. Özetlemek gerekirse, bu yönetmelik, giyecek olanın ölçüleri dikkate alınmadan ısmarlayanın isteklerine göre dikilmiş, giyilme isteği duyulmayan vitrinlik bir elbise gibidir. Bu elbisede terzinin sorumluluk payı, ısmarlayandan az değildir (Öğüş, Öğretmen Dünyası, 1989, S.110, s.25).

İç Hizmetleri Yönetmeliği üzerinde sonuç olarak şunları söylemek isteriz: Temelde davranış ve düşünceleri bağlayıcı, kısıtlayıcı, mutlak bir ast - üst anlayışına dayalı bir görüşle kaleme alınmış birçok maddenin yer aldığı bu yönetmelik en kısa zamanda ele alınmalı, çeşitli yönlerden eleştiri ve tartışma konusu yapılmalıdır. Bu bakımdan Öğretmen Dünyası'nın bu yönetmelikle ilgili soruşturmasının çok yerinde olduğunu belirtmek isterim. Yönetmeliğin değiştirilmesine karar verildiği takdirde yeni yönetmeliğin veya yönetmeliklerin hazırlanışında eğitim yönetimi ve disiplin konularında çağdaş tutum ve düşüncelere sahip uzmanlarımızın katkılarından yararlanma yoluna gidilmelidir. Çünkü sorun, sadece bir yönetmelik hazırlama işi değildir (Oğuzkan Öğretmen Dünyası, 1989, S.110, s.26).

12 Eylül'den sonra eğitim topluluğunu askeri bir disiplin altına almak için Topçu Tuğgeneralı Hasan Sağlam'ın emriyle hazırlanıp 2 Kasım 1982 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı İç Hizmet Yönetmeliği iptal

edildi. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 3 maddelik iptal kararı, 2 Ocak 1991 tarih ve 20743 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandı.

Öğretmen Dünyası, daha Aralık 1982 tarihli sayısında "Yorumsuz" başlığı ile yönetmeliğin 9 maddesine dikkat çekmişti. Dergi, Şubat 1989 tarihli 110. sayısının kapağında konuya girmiş "Kışla Talimatı mı Eğitim Yönetmeliği mi" başlığı altında yönetmeliği irdelemişti. Önce yönetmeliğin hangi koşullarda ve kimler tarafından hazırlandığı tanıklara da başvurularak anlatıldıktan sonra yönetmelik inceleniyor, idarecilerin, öğretmenlerin, uzmanların görüşlerine yer verildikten sonra yönetmelik Askerî İç Hizmetler Yönetmeliği ile madde madde karşılaştırılıyordu.

Haftalık dergiler ve günlük gazeteler, bu yayından sonra İç Hizmet Yönetmeliği'ni ele almışlar ve onun eğitime askerî bir disiplin getirici özelliği üzerinde durmuşlardı.

İç Hizmet Yönetmeliğinin iptali haberi Güneş Gazetesi tarafından "Eğitimde 12 Eylül İşleyişi Kalktı" başlığı ile verildi. 3 Ocak tarihli Hürriyet de "Millî Eğitim'de Kışla Yönetmeliği Kalktı" diye yazdı. Yönetmeliğin Öğretmen topluluğu içinde ve TBMM'nde sürekli eleştirildiğini belirtti.

TEFTİŞ

Öğretmenlerin hukuki statüleri kapsamındaki bir konuda teftiş sistemidir. Değişik yazılarda, teftiş sistemiyle ilgili öğretmenlerin şikayetleri yer bulmaktadır.

Bir ulusun geleceğini hazırlayan öğretmenlerin meslek yaşantılarında zaman zaman zikzaklar olabilir. Bu uzun süreç içerisinde aynı başarıyı devam ettirmeleri olanaksızdır. Günlük yaşantısında görülen olumsuz etkenler öğretmenin sınıf içi etkinliklerini; başarılarını düşürebilir. Bu olumsuz durumlarda bazen öğretmenin teftiş anına denk gelebilir.

İlkokul Öğretmenleri yılda bir defa teftiş görür. Bu teftişler en fazla iki veya üç ders saati devam eder. Bu kısa süre öğretmen için çok önemlidir. Çünkü öğretmenin ve öğrencilerin müfettiş üzerinde bıraktığı olumlu veya olumsuz izlenim, öğretmenin raporuna yansır. Eğer öğrenciler o gün gününde değilse, müfettiş arasında sağlıklı bir diyalog kurulamadıysa müfettişin dolduracağı rapor olumsuz olabilir. Bu olumsuz rapor müfettiş tarafından öğretmenin gizli sicil raporuna yansıtılıp bir üst amir de müfettişin bu görüşüne uyarsa öğretmen o yıl terfi edemez. Derece veya kademe ilerlemesi

yapamaz. Bu mağduriyeti emekliliğine kadar devam eder. Bu bir nevi öğretmeni maddi ve manevi olarak bir ömür boyu cezalandırmaktır.

Bir memurun bu kadar katı bir şekilde cezalandırma şeklinin ilköğretimin dışındaki diğer kamu kurumlarında bulunduğunu zannetmiyorum. (...) (Atay, Öğretmen Dünyası, 1989, S.114, s.40).

NORM KADRO

2000’li yıllara gelindiğinde göze çarpan “Norm Kadro”, öğretmen dağılımını düzenlemek, adaletli bir biçimde sağlamak amacıyla uygulamaya konulmuştur. Ancak kararlaştırılan uygulama belli sorunları da beraberinde getirmiştir:

Öğretmen dağılımında adaletsizlikler var. Kimi yerlerde öğretmen sıkıntısı çekilirken, kimi okullarda hiç derse girmeden veya çok az derse girerek maaş alan öğretmenler var. Yeni değil, on yıldır, öğretmen kuruluşları ve öğretmen dergileri olarak, bu adaletsiz dağılımdan yakınıyor ve bunu hem bir eşitlik, hem de eğitim hakkı olarak dile getiriyorduk. Dağılımı adaletli hale getirmek için geçmiş bakanların zamanında da bazı çalışmalar yapılmıştı. Son olarak, Ağustos 1999’da yayımlanan "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik", Şubat 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe konmaya başlandı. Yönetmelik öğretmenler ve öğretmen örgütlerince tepkiyle karşılandı. Bakanlık Ankara, İstanbul ve İzmir’de yönetmeliğin Haziran’a kadar uygulanmayacağını açıkladı.

Söz konusu uygulamaya ilişkin sendika temsilcilerinin görüşlerine yer verilmiştir:

Öğretmenlerin ihtiyaç dahilinde dağılımı çok yerinde bir karardır, fakat bunu yaparken on binlerce kıdemli öğretmeni mağdur etmemek gerekir. Siyasi kanallarla yapılan atamalar bu dengesizliği doğurmuştur. Bu uygulama bu haliyle öğretmeni cezalandırmaktadır.

Öğretmenin atandığı okul/ilçe/il dışına hem de hiçbir suçu yokken gönderilmesi Anayasa’ya da aykırıdır. Milli Eğitim Bakanlığı’nca İllere, İl Müdürlükleri okullara öğretmen gönderirken nerede ihtiyaç olup olmadığı bilinmiyor muydu?

Bu uygulama ancak göreve yeni atanacak öğretmenlere uygulanabilir. Zaman içerisinde denge kendiliğinden oluşacaktır. Eğer bu uygulama ile adam kayırmının, torpilin önüne geçileceği düşünülüyorsa bu çok büyük bir yanılğı olur. Öncelikle siyasilerin zihinleri yenilenmeli; Bürokratlar siyasilerin baskılarından kurtarılmalıdır. (Bilal Baldemir, Eğitim Bir-Sen)

Amaç ve ilkeleri çok iyi belirlenmiş olmasına rağmen, içerdiği unsurlar bakımından, eğitim çalışanlarının huzursuzluğuna yol açabileceği düşüncesiyle, sözü edilen yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yapılması önerilmiş ve konu, Milli Eğitim Bakanlığına, gerek resmi yazıyla gerekse basın aracılığı ile iletilmiştir.

Yapılan tüm uyanlara rağmen Bakanlık bu konuda geri adım atmayarak, her zaman olduğu gibi yanlış uygulamaların sürdürme yoluna gitmiştir.

Bunun üzerine, yönetmelik mağduru öğretmen ve yöneticiler sendikamızın yönlendirmesiyle idare Mahkemelerine dava açarak, kendi bakanlıklarının ilgisiz kaldığı bir konuda, çareyi yine yargıda arama yolunu seçmişlerdir.

Açılan davalardan ilki sonuçlanmış, Kırıkkale İdare Mahkemesi, Çorum Valiliğince bu yönde tesis edilen bir işlemi iptal ederek, konuya ilişkin haklılığımızı adeta teyit etmiştir.

Gerek sözü edilen yargı karar, gerekse daha önceki uyarılarımız da dikkate alınarak, yönetici ve öğretmenlerin mağduriyetleri ile ileride yaşanabilecek hukuki açmazların önüne geçilebilmesi bakımından;

Anılan yönetmelikte, 4359 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yönetici olarak görev yapanların, bu durumlarını müktesep hak olarak kabul edilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasını,

Yapılacak düzenlemeler kapsamına, norm kadro fazlası öğretmenlerin de dahil edilmesini.

Bu esaslar çerçevesinde daha önce gerçekleştirilen uygulamalar sonucu mağdur edilen yönetici öğretmenlere haklarının iade edilmesini talep ediyoruz. (Şuayip Özcan Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı)

Eğitim emekçileri olarak yıllardır, hiçbir okulun, hiçbir sınıfın öğretmensiz kalmamasını istedik, ihtiyaca göre öğretmen yetiştirilmesini ve ihtiyaç doğrultusunda atama ve nakil yapılmasını savunduk.

Bütün öğrencilerin eğitim hakkını en iyi biçimde kullanması gerektiğini, sınıf mevcutlarının çağdaş ölçütlere göre ayarlanması gerektiğini her fırsatta dile getirdik. Bu doğrultularda ısrarlı olacağımızdan hiç kimsenin kuşkusu olmasın.

Bizim karşı çıktığımız eğitimde özelleştirmenin bir ayağı olan sözleşmeli öğretmenlik gibi uygulamalardır.

Bizim karşı olduğumuz öğretmenin haksızlığa uğratılmasıdır.

Bizim karşı çıktığımız, çok kötü koşullarda, ciddi ekonomik-sosyal sıkıntılar içerisinde büyük özverilerle görev yapan öğretmenlerin, dengesiz dağılım ve yığılmanın sorumluları gösterilmesidir.

Bizim karşı olduğumuz adeta öğretmeni cezalandırma olarak algılanabilecek uygulamalardır. Herkesin nitelikli ve kamusal eğitim hakkından yararlanmasını savunan ve bunun mücadelesini yürüten Eğitim-Sen, eğitim emekçilerine yönelen haksızlıklara ve kazanılmış hakların gasp edilmesi anlamına gelen uygulamalara karşı yasal ve örgütsel gücüne dayanan girişimlerde bulunmakta kararlıdır.

Eğitim-Sen diyor ki:

Öğretmen sorunu, öğretmenin yeterli sayıda nitelikli olarak yetiştirilmesi, adil ve dengeli bir dağılım düzenlemesi ve öğretmenlerin konumlarının ekonomik ve mesleki olarak güçlendirilmesi olgularıyla birlikte ele alınmalıdır.

1- Çağdaş normlar ölçüsünde okullarımızın ihtiyacını karşılayacak bir öğretmen yetiştirme politikası yaşama geçirilmelidir. Sözleşmeli öğretmenlik, vekil öğretmenlik gibi öğretmenlik mesleğini önemsizleştiren uygulamalara gidilmemelidir.

2- Objektif ve bilimsel ölçütler içeren bir Öğretmen atama ve nakil yönetmeliği hazırlanmalı, uygulama ve denetim süreçlerine de sendikaların katılımı sağlanmalıdır. (Zeliha Avcı, Eğitim-Sen Genel Bası Yayın Sekreteri)

Öncelikle karar verilmesi gereken konu, öğretmen dağılımının yeniden düzenlenip düzenlenmemesi gerektiğidir. Buna evet deniyorsa, öğretmen fazlalığı olan okullardan bir kısım öğretmenleri alıp başka okullara vermekten başka çözüm yoktur. Gelen itirazlar, okula son atanan öğretmenin başka okula gönderilmesinde yoğunlaşıyor. Ancak, son gelenler değil de, daha kıdemsizlerin gönderilmesi halinde de itirazların süreceği açıktır.

Eğriye eğri, doğruya doğru: Bunun eğitimde özelleştirmeye bir hazırlık olduğu, hazırlanmadan önce sendikalarla görüş sorulmadığı, Doğu'ya atanan öğretmenlerin ömürlerinin sonuna kadar orada kalacağı gibi itirazların aslı yoktur. Atama yönetmeliği yerinde durmaktadır ve elbette kadro açılmadığı sürece herhangi bir okula atama yapılmayacaktır. Yapılsın mı?

Milli Eğitim Bakanlığı'nın her işine karşı çıkmak, akıl kârı değildir. Böyle bir anlayış, sekiz yıllık eğitime karşı çıkmak kadar abes olur. Öğretmen dağılımını adil hale

getirmeye çalışan bu tasarının karşısına çıkmak, karşı çıkanları büyük bir vebal altında bırakabilir.

Yapılacak iş, adil dağılımı sağlamak için daha mantıklı bir şey varsa onu önermek, uygulamada, yönetmeliğe aykırı davranırsa bunun karşısına çıkmak ve belki ancak öğretmenlerin yüzde beşini yerinden oynatacak bu uygulamayı engellerken, büyük bir öğrenci ve veli kitlesinin çıkarları aleyhinde bulunmamaktır. (Zeki Sarıhan, Öğretmen Dünyası Dergisi Yazı İş. Müd.) (Bilgin, Öğretmen Dünyası, 2000, S.245: s.27- 28)

Öğretmenlerin “Norm Kadro” ile ilgili görüşleri:

Bir zamanlar sokaklarımıza yaptıkları gibi değişen her hükümetle birlikte kazılıp karıştırılan, hallaç pamuğu gibi atılan yönetmeliklerin, kararnamelerin havada uçtuğu eğitimimiz "norm kadro" ile bir kez daha altüst edildi.

13 yıllık öğretmenim, ilk kez bir şehir merkezinde iki yıldır çalışıyorum. Ama benden önce tayin olan üç yıllık branşdaşım norm kadroda olduğu için "sürülmekle" karşı karşıyayım. Tabii eşim ve çocuklarım da benimle birlikte sürülecek.

Yıllarca köylerde çalışmış, çocuklarının ilköğretim sonrası eğitimleri için merkezlere tayin isteyip duran öğretmenler tanıyorum. Tayinleri yapılmadığı için çocukları başkalarının yanında kalıyorlar. Sizin kahramanca savunduğunuz "norm kadro" sayesinde onlar bırakın çocuklarım torunlarını bile göremeyecekler. Çünkü önce tayin olan normunu kaptı bile.

Derse girmeden haksız maaş almaları yıllardır önlenememiş öğretmenlerin, yüzlerce öğretmenin eş ve çocuklarını mağdur ederek, adalet adına adaletsizlik yaparak engellenebileceğini düşünmek aymazlıktan başka bir şey değildir (Aygül, Öğretmen Dünyası, 2000, S.247, s.36).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda öğretmen dağılımını yeniden düzenlemek için çıkarttığı ve Haziran'da uygulamaya niyetlendiği Norm Kadro Yönetmeliği'nin uygulanması Eylül'e kaldı. Eğitim-Sen, bazı illerde Milli Eğitim müdürlükleri önünde yaptığı norm kadroyu protesto eylemlerinden sonra 10 Haziran Cumartesi günü yurt çapında 8–10 bin katılımla Milli Eğitim Bakanlığı'na yürüdü. Dile getirilen 6 isteğin başında Norm Kadro yönetmeliğinin geri çekilmesi vardı. Eğitim-Sen'in "Eğitim emekçileri neden yürüyor?" başlığı ile dağıttığı metinde, eğitimde her şeyin daha kötüye gittiği anlayışı dile getirildi. "Atama ve üst görevlere getirilmelerde torpil, tek yöntem halini almıştır. Siyasi kadrolaşma en üst düzeye ulaşmıştır" denildi. Bildiriye göre Bakanlık, az personelle, az ücretle, daha çok iş daha çok itaat istemekteydi. Norm kadro yönetmeliği bu anlayışla kurgulanmıştı. Yönetmelik dengeleme sağlamayacak, torpili

önlemeyecekti... Eğitim-Sen yöneticilerini kabul eden Bakan Bostancıoğlu, Norm kadro düzenlemesi nedeniyle yapılacak yer değiştirilmelerin Eylül ayına erteleyeceğini bildirdi ve daha sonra bunu bir emirle örgüte de duyurdu. Erteleme gerekçesinin emekli olacak öğretmenleri beklemek ve okullardaki kadro sayısını buna göre yeniden saymak olduğu belirtiliyor. Bakanlık, yürüyüşten bir gün önce basına çektiği faksta "Hiç bir öğretmenin isteği olmadan bulunduğu belediye sınırları dışındaki okullara atanması yapılmayacaktır, il dışına atamaları da yine istekleri dışında gerçekleştirilmeyecektir. Fazla konumundaki öğretmenlerimizin maaşlarının ödenmemesi ya da aylıksız izinli sayılmaları hiçbir şekilde söz konusu değildir" denildi (Öğretmen Dünyası, 2000, S. 247, s.43).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisi, öğretmenlerin hukuki statülerini içeren yazı ve makalelere ayrıntılı bir biçimde yer vermiştir. Konu ile ilgili öğretmenin saygınlığı, Cumhuriyetten günümüze gelene kadar yitirdiği değer, 12 Eylül öncesi öğretmenlerin politik ortamlara sürüklenişi, 12 Eylül sonrası uygulamaya konulan 24 Kasım Öğretmenler Günü, yılın öğretmeni seçimleri, öğretmenliğe girişte dikkate alınmayan ölçütler gibi konular çok kapsamlı bir biçimde içeriğe yansımıştır. Öğretmenlerin hukuki statüleri ile ilgili yüz yedi yazı ve makaleye ulaşılmıştır.

Aydınoğlu, Şubat 1980 tarihli sayıya ait yazısında, öğretmen grubunun içindeki farklı eğilimler ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlerin saygınlığına seyirci kalan tutumu üzerinde durmaktadır:

Dünün öğretmenleri, dinamik, bilinçli, yılmayan, çekincesiz birer öğretim savaşçıları idiler. Okulların ak duvarlarında ye temellerinde kanları ve alın terleri vardı. Köyden gelmiş, yetişerek yine köye dönmüşlerdi. Tümünün birden söylediği:

ALNİMİZDA BİLGİLERDEN BİR ÇELENK,
NURA DOĞRU CAN ATAN TÜRK OĞLUYUZ.
YERYÜZÜNDE YOKTUR OLMAZ TÜRK'E DENK,
KORKU BİLMEZ SOYUMUZ.

marşı dalga dalga yurdun her yöresinde yankılanıyordu...

Bugünün öğretmeni, birkaç kaynaktan yetişmiştir. Hatta uğraşlar arasında en çok kökenli olan, öğretmenliktir. Bu ayrı kökenli öğretmenlerin çoğunluğu, mesleki yetişimleri yeterli olmadığı gibi, "İŞBAŞINDA YETİŞTİRME" olanaklarından da yoksundurlar. Öğretmenliği angarya kabul etmekte, genellikle köylerde ve geri kalmış yörelerde görev yapmaktan kaçınılmaktadırlar.

İçlerinde az da olsa, mutlu azınlık ve bağınaz kişiler de bulunduğundan, kendi çıkarlarını ve erinçlerini, halkından üstün görüyorlar. Davranışları, giysileri,

halkımızın törelerine ters düşüyor. Olumsuz ve yasa dışı tutumları nedeniyle, tüm Devlet kuruluşlarını, halkı karşısına alıp saygınlığını yitiriyor.

Sayıları çok az olan 4-5 bin öğretmenin yasa dışı olumsuz ve ideolojik davranışı, tüm öğretmenliğe mal edilerek, öğretmenlik uğraşına kara leke sürülüyor.

Bir yerde öğretmenin boynuna yular takılıp gezdirilirken, diğer bir yerde derslikten dağa kaldırılıyor ve tecavüz ediliyordu. Bir yanda derslikte dövülürken, diğer yanda öğrencisi tarafından öldürülüyordu. Bir yanda öğrencisi tarafından coplanırken, diğer yanda işkence görüyordu.

Devlet Baba ve Milli Eğitim Bakanlığı ise adeta seyirci kalıyor, öğretmeni gözden çıkarmış oluyor.

Öğretmenlik, son yıllarda tamamen ihmal edilmiş olup, kadere terkedilmiştir. Hükümetler ve Milli Eğitim Bakanlığı, şimdiki dek öğretmene ne vermiştir ki, karşılığını beklesin?

Soncası öğretmenlik, bir mum gibi eriyip tükenmek üzeredir. Başiboş bir MİLLİ YETİM görünümündedir. Dün kalem- kitap tutan eller, bugün silah tutuyor. Dün yurt seslerine kulak verenler, bugün başka yönlerden gelen, özge seslere kulak kabartıyor, Atatürk dışında lider arama çabası içinde..

Ey yarının Türkiye'sini yönetecek ve koruyacak olanları yetiştirmek için, gecelerini uykusuz geçiren, aydınlık düşler kuran, bu uğurda terini, kanını akıtan, canını veren gerçek öğretmenleri.. Bilmiş olalım ki bugünkü gidişle ne anıtımız dikilecek, ne de mezarımızın baş taşına yaldızla hitabet yazılacaktır.

Ne övgüler dizecek ozan, ne yaşam öykümüzü yazacak yazar ve ne de öğretmenliğin bugünkü dramını sahneleyecek bir tiyatro yapımcısı, hiçbiri yok.

Bizim değerimiz çürüyüp Anadolu toprağına, suyuna ve havasına karıştıktan sonra bilinecektir. HEYHAT!... (Aydınöğlü, Çağdaş Eğitim, 1980, S.42, s.20-21).

Tok, Kasım 1995 tarihli yazısında öğretmenlerin statü kaybının nedenleri üzerinde durmaktadır:

Okulun en stratejik parçalarından olan öğretmenlerin güçlerini yitirmeleri, çeşitli nedenlerden dolayı, toplumda her geçen gün biraz daha statü kaybına uğramalarındandır. (...)

Öğretmenlerin toplumumuzdaki rolü artmakla birlikte statüsünün düşmesinin nedenleri arasında; etkili ve katılımın yüksek olduğu bir meslek örgütüne sahip olmamaları, toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakların verilmemesi, genellikle öğretmenlerin orta sınıftan gelmeleri, bu mesleğin kadın mesleği olarak görülmesi, ücretlerinin düşüklüğü, maddi zorluklar çekmeleri nedeniyle ek iş yapmaları, öğrenci sayılarında görülen artış, öğretmenlerin çocuk bakıcıları gibi görülmeleri, siyasal etkiler, sık sık öğretmen açığının değişik kaynaklardan değişik yöntemlerle çözülmesi, ülkenin en uzak köşelerine, en kötü koşullarda yaşam sürmesi için gönderilen birkaç devlet memurundan birinin de öğretmen olması, öğretmen yetiştirmede uygulanan yanlış politikalar gibi nedenler bulunmaktadır. Ayrıca, meslek ile devletin, kasıtlı fakat gereksiz sürtüşmeleri, yönetime politikanın girmesi sonucu, öğretmenin sorununu,

yöneticiden çok politikacıya götürmekte ve karşılığında mesleksel bağımsızlığından özveride bulunmak zorunda bırakılması, öğretmenin statüsünü düşüren bir başka önemli nedendir.

Gençler tarafından tercih edilen bir meslek olmaktan çıkan öğretmenlik, bugün çekiciliğini tamamen yitirmiş bir meslek durumuna düşmüştür. Satın alma durumu gittikçe düşen öğretmenin, yaşama standardı her geçen gün gerilemektedir. Eğer gerekli önlemler alınmazsa, geleceğin Türkiye'sini yaratmakla görevli bulunan eğitim sistemimizin ve öğretmenlerimizin bu durumdan olumsuz olarak etkileneceği kesindir.

Öğretmenlik dün bizde, bugün bütün gelişmiş ülkelerde başarılı gençlerin heyecanla ve istekle koştukları bir meslek iken şimdi başarısı genellikle ortanın altında gençlerin başka seçenekleri olmadığı için girmek zorunda kaldıkları bir meslek durumuna düşmüştür. Bu durumda öğretmenlik sorunu yalnızca millî eğitimimizin değil, tümüyle Türk toplumunun öncelik ve ivedilikle ele alınması gereken önemli sorunlardan biri olmaktadır (Tok, Çağdaş Eğitim, 1995, S.215, s.42-43-44).

Öğretmenliğin saygınlığının azalması konusunun yazı ve makalelerde pek çok kez ele alındığı görülmektedir. Bu durumun zaman içinde gelişimi yazılarda şöyle ele alınmaktadır:

Öğretmene mesleğini hor gördürmeyi, yaşayışını beğendirmemeyi, meslekten koparmayı vazife edinmiş kişi ve çevrelerin varlığı inkâr edilemez.

Bilhassa 1968 yılından günümüze kadar yurdumuzda meydana gelen anarşik olayların içerisinde hatta zaman zaman başında bazı öğretmenleri görmemiz çok acı ama gerçektir (Taştanoğlu, Çağdaş Eğitim, 1980, S.44, s.27).

Son yıllarda öğretmenler üzerinde yaratılan yılgınlığın ve ümitsizliğin giderilmesi için ciddi ve geçerli önlemlere gerek vardır.

Öğretmenler için en önemli sorun, geçmişin kötü koşullarının yarattığı GÜVENSİZLİK DUYGUSUDUR. Bu sonucu oluşturan nedenler mutlaka ortadan kaldırılmalıdır.(...)

12 Eylül sonrası öğretmenlerin can güvenliği sağlanmış, ancak öğretmen üzerindeki yılgınlık ve tedirginlik kaldırılamamıştır.

Çok partili döneme geçilmeden öğretmenlerle ilgili sağlam yasal düzenlemelere giderek, mesleğin geleceği kurtarılmalıdır. Öğretmenler ve okullar üzerinde oynanan oyunlar önlenmelidir (Çakır ,Çağdaş Eğitim, 1982, S.67, s.72).

İdeolojiler zaman zaman öğretmenlerimizi etkisi altına almış, okullarımızı huzursuz kılmıştır. Huzursuz her okul, ülke genelindeki huzursuzluğun mihrakları olmakla kalmamış masum genç kuşakların birbirlerini öldürmesine kadar varmıştır.

1970'li yıllarda yaşayanları bugün aynı acılarla yüreğimde duyuyor ve o günlerin bir daha geri dönmemesini diliyorum.

Ne var ki, bir süreden beri öğretmen toplumdaki saygınlığının yücelmesi gereken yerinden maddî ve mana plânında da uzaktır. Daha doğrusu uzaklaştırılmıştır. Bilerek veya bilmeyerek yapılan bu fahiş hala sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi tüm platformlarda çarpıklıkların çoğalmasına sebep olmuştur.

Oysa öğretmenlik bir uzmanlık işidir. Ve bu nedenle de elinde diploması olan her kişiye öğretmen denmez... Denmemelidir.

Ancak son yıllar içinde artan nüfus sebebiyle rastgele yerlerde, çerden-çöpten binalar okul adıyla açılmış; öğretmen açığının kapatılması için de herkese öğretmen denmiş ve öğretmenliğin gerektirdiği özellikler aranmaksızın tayinler yapılmıştır.

Terörü, iç-dış borçlarımızın yükünü, kapımıza dayanan enerji sıkıntısını, sosyal patlama noktasına gelmiş gelir dağılımındaki çarpıklıklara rağmen öğretmenlerimizin yetiştirilmesini ve içinde buldukları yaşam sıkıntılarını tüm sorunlarımızdan önde görüyoruz.

Akılları mükemmel, gönülleri çorak veya gönülleri velüt, akılları boş; yahutta her ikisi de mükemmel olup cepleri boş öğretmenlerin yetiştireceği kuşaklardan mükemmel olması beklenebilir mi? (Erdem, Çağdaş Eğitim, 1996, S.222, s.22-23)

12 Eylül öncesi karışıklık ortamında öğretmenlerin durumuna ilişkin bir değerlendirme ve 12 Eylül sonrası öğretilerin kadro ilerleme sorununa dikkat çekilmektedir:

12 Eylül öncesi siyasi partiler arasındaki çekişmelerin en acı sahnelerine milletçe şahit olduk. Öğretmenlerden bazıları fikren bazıları da fiilen bu kavganın içine girdi. Bir kısım öğretmen de daha ileri giderek zararlı ideolojik fikirlerin sahiplerinin aleti oldu; devleti bölmeye, parçalamaya ve dolayısıyla Türk Devletini yok etmek için kalemi bırakıp silaha sarıldılar. Nihayet milletimizin sinesinde çıkan Kahraman Türk Ordusu iç

ve dış düşmanlara hadlerini bildirerek Türkiye'yi bir uçurumun eşiğinden döndürdü ve milleti huzur dolu bugünlere kavuşturdu. İnşallah o günler bir daha geri gelmeyecektir.

Olan oldu, bu iyi günlere nasıl olsa geldik deyip rehavet içine girip geleceği düşünmemek mümkün değildir. Acaba öğretmenin 12 Eylül öncesi anarşik olaylara karışmasının sebepleri enine boyuna iyice düşünülüp, araştırılıp, değerlendirilmiş midir?(...)

Silah sesleri duyulmamakta, bombalar patlamamakta, masum insanların canlarına kıyılmamakta ve her okulun kapısında silahlı polisler beklememektedir. Huzur içinde bir öğretim yılına girilmiş bulunmaktadır.

Öğretmenlerimiz ATATÜRK' ün ilke ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş düşünceyi, uygar anlayışı, birlik ve bütünlüğü, sevgi ve saygıyı, çok çalışmayı ve vatan sevgisini öğreteceklerdir. Bütün bunlar öğretmen topluluğunun başarılı çalışma ve gayretine bağlı bulunmaktadır.

Ancak; bu topluluğun da sorunları bulunmakta ve bu sorunlar çözüm beklemektedir. 657 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar da ilkökul öğretmenleri dâhil tüm öğretmenlerin en yüksek dereceye kadar terfileri sağlanmış, kadro yokluğu söz konusu olmamıştır.

Ancak 1981–1982 malî yıllarında kadro tahsisi ve terfi işlemlerinde önemli aksaklıklar görülmektedir. Bu işin ilgili ve yetkilileri 1982 yılında hiçbir derece terfiinin yapılmadığını, yapılan derece terfilerinin de özellikle alt derecelerin 4 ve daha yukarı kademelerine gelenlerin derece terfileri yapılmış ve bunların da Mart–1982 ayından geçerli olarak sağlandığını belirtmişlerdir. Yani 1981 yılına ait bazı derece terfileri Mart–1982 ayından itibaren verilebilmiştir.

Bu durumun bir an önce ele alınması ve kadro sıkıntısı giderilerek öğretmenin doğal hakkının verilmesi sağlanmalıdır.

Herhangi bir sebeple boşalan kadrolarla terfi dolayısıyla aktarılacak kadrolardan da yararlanılmalıdır.

Bu konu, zaman geçirilmeden binlerce öğretmenin hallini beklediği konuların başında gelmektedir. Çünkü öğretmen topluluğu için halli gereken en büyük sorundur (Demir, Çağdaş Eğitim, 1982, S.70, s.32-33).

Öğretmenler her ülkede gelecek kuşakların eğitiminden sorumludur. Hele bizim gibi geri kalmış ama çağdaşlaşmayı amaç edinmiş bir toplum da öğretmenlerin işi daha da zordur. Atatürk'ün yaptığı gibi yöneticiler öğretmenlik mesleğine omuz verirse, onları desteklerse başarı oram büyür. Bizde öyle olmadı. 1946'lardan başlayarak, yaklaşık elli yıldır eğitim işi savsaklandı. Gizli açık, mesleğe engeller çıkarıldı. Öğretmenlerin görev yapması zorlaştırıldı. Hatta öyle dönemler oldu ki binlerce öğretmen okullarından alındı, meslekten ayrılmak zorunda bırakıldı. Meslek örgütleri kapatıldı. Öğretmenler en ağır suçlarla cezalandırıldı. Bunların arasında büyük çoğunluğu Atatürkçü olmaktan, laik eğitimi savunmaktan başka hiçbir suçu kabahati olmayan arkadaşları.

Tutucu yönetimler devrimci öğretmenlere bunun için cephe aldılar. Onları toplum içinde etkisiz duruma getirmek için her yola başvurdular. Yetiştikleri okulları değiştirdiler, kapattılar. Ücretlerini yaşanmaz biçimde kısıtladılar. İkinci üçüncü işi arar

hale getirdiler. Bunlar hep gözümüzün önünde oldu. Adım adım bugünkü perişan hale soktular.

Şimdi iş işten geçtikten ve bunca zaman yitirdikten sonra yeni çıkar yollar arıyoruz. Ne yapmalı da mesleği Cumhuriyetin o ilk yıllarındaki görkemli düzeyine yükseltelim?

Aslında çok kolay, öğretmene ve öğretmenlik mesleğine Atatürk'ün baktığı gibi bakmak. Onun verdiği önemi vermek (Apaydın, Çağdaş Eğitim, 1998, S.241, s.49-50).

Tekışık'ın 1992 yılına ait iki ayrı yazısında, öğretmenliğin itibarını kaybetmesini, Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen açığını kapatmak amacıyla formasyonu olmayan kişileri öğretmen olarak atamasıyla başladığını ifade etmektedir:

(...) Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmen ihtiyacını iyi plânlayıp buna göre öğretmen yetiştiremediğinden öğretmen açığını kapamak için öğretmenlik formasyonu olmayan lise ve dengi okul mezunlarını yedek subay ve geçici öğretmen olarak atadı ve daha sonra bunlar asıl öğretmenliğe geçirildi.

1973 yılında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde Öğretmenlik, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanan özel bir ihtisas mesleği olarak kabul edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı, 1974 yılında Öğretmen Okullarını kapattı. Lise mezunlarından öğretmen yetiştirmek üzere iki yıllık Eğitim Enstitülerini açtı. Öğretmen okullarında çalışan tecrübeli öğretmenler ortaokullara ve rehberlik merkezlerine gönderilerek emekli olma zorunda bırakıldı.

Millî Eğitim Bakanlığı, hiçbir yüksek okulun giriş imtihanını kazanmayan lise mezunlarını sokaktan kurtarmak için Eğitim Enstitülerine aldı. Aynı zamanda Eğitim Enstitüleri anarşi yuvaları haline dönüştü. Ders yapılamaz duruma geldi. Öğrencilere 40 – 50 günde öğretmenlik diploması verildi ve bu durumda bulunan 70–80 bin kişi öğretmen oldu.

Bundan sonra toplumda, bizim çocuk hiçbir okula giremedi bari Eğitim Enstitüsüne girsin. Hiçbir şey olamazsa öğretmen olsun, kanaati yerleşti ve öğretmenlik 1970'li yıllarda, hiç bir yerde iş bulamayanların yapacağı iş durumuna geldi. 15–20 yıllık uygulama, kanun hükmünün tam tersi olmuş, öğretmenlik, elinde yüksek okul ve

üniversite diploması bulunan, başka yerde iş bulamayan herkesin yapabileceği bir iş olarak kabul edilmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin bu olumsuz gidişi ile son gelen bir iki bakan hariç, Millî eğitime gelen bakanlar, bürokratlar ve TBMM deki eğitimci milletvekilleri ilgilenmemiştir.

Millî eğitim teşkilatı, 1970' li yıllarda ve sonrasında, politik düşüncelerle bozulmuş ve verimsiz hale gelmiştir. İktidara gelen partiler kendi politik görüşlerini millî eğitim vasıtasıyla yaygınlaştırmak için millî eğitime politikayı sokmuşlar ve meslek yerine partilere hizmet eden ve torpili olan öğretmen ve eğitimcileri, millî eğitimdeki başarısına, kıdemine ve tecrübesine bakmadan yöneticilik görevlerine getirmişlerdir. İktidar partileri değiştikçe millî eğitimde Talim ve Terbiye Kurulundan okul müdürlüklerine kadar bütün yöneticiler değiştirilmiştir.

Bakanlığın bu adaletsiz tutumu öğretmen topluluğunu yıllardan beri son derece rahatsız etmektedir. Bu adaletsizlik çekilmez duruma gelince, pek çok değerli eğitimci kurtuluş çaresini emekli olmada bulmuşlardır.

İktidara gelen siyasi partilerin bu tutumu milli eğitimde yetenekli, başarılı ve tecrübeli elemanlardan oluşan yetişkin personel barajının yıkılıp dağılmasına sebep olmuştur. Bütün bunların, sonucu olarak millî eğitim teşkilatı ve öğretmenlik mesleği bozulup bugünkü verimsiz ve perişan duruma gelmiştir.

Öğretmenlik mesleği cazip olmadığı için, öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullara, üniversite giriş sınavında en düşük puan alan, yani hiçbir yüksek okula giremeyen öğrenciler müracaat etmiştir (Tekişik, 1992a, 1992b).

Tekişik 1980 ve 1981 yıllarına ait yazılarında, öğretmenlerin statü kaybı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın tutumu üzerinde durmaktadır:

Öğretmenlik mesleği toplumda tamamen değerini kaybetmiştir. Öğretmenlerin içinde buldukları maddi sıkıntı ve geçim sağlamak için yapmak zorunda oldukları meslek dışı işler, öğretmenlik mesleğinin toplumda değerini kaybetmesine sebep olmuştur.

Öğretmenler, 12 Eylül Harekâtından önce, sırf ideolojik ve politik nedenlerle, ilerici-gerici, sizden-bizden kamplarına ayrılmışlardı. Bu ayırım ve öğretmenlerin politikaya karıştırılması da, bu kutsal mesleğin toplumda değer kaybetmesine sebep olmuştur.

Bir kısım öğretmenlerin, eğitim-öğretim işini bir tarafa bırakıp, bazı ideolojik ve politik akımların yayıcısı, koruyucusu ve maşası durumuna geçmesi de öğretmenlik mesleğinin toplumda değer kaybetmesine neden olmuştur.

İdeolojik ve politik nedenlerle milli eğitimin üst kademelerinde görev alan ve sadece bir politik görüşe hizmet eden yöneticiler, kendi politik görüşlerine hizmet edecek idareci ve öğretmen anlayışıyla aynı politik görüşteki öğretmenleri korumuş, diğer öğretmenleri de mağdur etme yoluna gitmişlerdir. Bu durum Türk milli eğitimini içten zedelemiş, milli bütünlüğe zarar vermiş ve memleketimizi 12 Eylül öncesi durumuna getirmiştir.

Milli Eğitimde değer kantarı bozulmuştur. 3–10 yıldan beri, öğretmenlik mesleğinde değer kantarı bozuldu. Son 5- 6 yıldan beri öğretmenlerin sicillerine gereken önem verilmemiştir. Sicil dosyaları üzerinde kalem oynatılmamıştır. Bazen önemli belgeler kaybedilmiş, bazen de bütün dosya ortadan kaldırılmıştır. Yönetim görevlerinin verilmesinde, başarı durumları ve o göreve ehil olup olmadıkları dikkate alınmamıştır.

7–8 yıldan beri, milli eğitimin üst kademelerine getirilen kimselerin tayininde, o kimsenin öğretmenlik mesleğindeki başarısı ve milli eğitime yapacağı hizmet değil, iktidardaki partiye ve onun parlamenterlerine yapacağı hizmet dikkate alınmıştır.

Milli eğitimin bütün kuruluşlarında işler düzgün ve zamanında yapılmadığı için öğretmenler işlerini takip etmek veya bir aracıya ya da politikacıya takip ettirmek zorunda bırakılmışlardır. Milli eğitim dairelerinde dilekçeler, evrak ve dosyalar kaybolmuş; işler sürüncemede kalmıştır. Öğretmenler özellikle nakil ve tayin işlerinde pek çok zorlukla ve haksızlıklarla karşılaşmıştır.

İdarecilik vasfına sahip olmayan kimselere, yöneticilik görevi verilmesi; bu idaresiz yöneticilerin, öğretmenler üzerindeki politik baskıyı gün geçtikçe arttırmaları; eğitim ve öğretimin bir tarafa bırakılıp bakanlığın ve okulların sadece belli bir politikaya ve politikacılara hizmet eden birer kuruluş haline getirilmesi; Öğretmenlerin öğrenciler tarafından tehdit edilmesi, dövülmesi ve öldürülmesi; milli eğitim dairelerinde dahi öğretmenlere itibar edilmeyip politikacılara itibar edilmesi; iktidar değişmelerinde kitle halinde nakil ve tayinlerin yapılması; öğretmenlerin meslek içinde yetiştirilmemesi; Milli Eğitim Bakanlığı'nın dahi öğretmen sorunlarına sahip çıkmaması nedeniyle öğretmenler büyük bir moral çöküntüsü ve huzursuzluk içindedir.

Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen sorunlarıyla ilgilenmemiştir, Öğretmen sorunlarının çözümlenmesi, öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi, öğretmenlerin ve yöneticilerin işbaşında yetiştirilmesi konularının 1974 yılında ele alınması ve 1975 de toplanacak X. Milli Eğitim Şûrası'na sunulması hakkında IX. Milli Eğitim Şûrası'nda 135 sayılı karar alınmış olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı, 1981 yılına kadar geçen 7 yıl içinde öğretmenlik mesleğinin sorunları ve öğretmen yetiştirme konusuyla ilgilenmemiştir. 1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şûrası'nda da öğretmen sorunları ele alınmamıştır.

Bakanlığa kadar gittik. Bir, o koridorda sergilenen öğretmenler günü afişlerine ve Atatürk'ün resimlerine baktık. Bir de, işini takip zorunda bırakılan, genç sorumlulara derdini bir türlü anlatamayan öğretmenlere baktık ve öğretmenin toplumdaki önemi nerde kaldı? Saygınlığı nerde kaldı diye düşündük... Atatürk'ün dünyanın her yerinde en saygıdeğer insanlar olarak vasıflandırdığı öğretmenlerimizin, öğretmenler gününü kutlama arifesinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nda ne derece saygıdeğer olduğuna şahit olduk (Tekişik, 1980, 1981).

Öğretmenlik mesleği toplumda değerini tamamen kaybetmiştir. Öğretmen maaşlarının azlığı ve içinde buldukları ekonomik sıkıntılar, üniversite adaylarının bu mesleğe yönelmelerini önüyor. Üniversite adayı binlerce gencin tercihlerini kullanırken en son olarak öğretmenlikle ilgili yüksek öğrenim dallarını yazdıkları, bunu da üniversiteye girememiş duruma düşmemek için yaptıkları belirlenmiştir. Bu durum,

öğretmen yetiştiren fakülte ve okullara, üniversite giriş sınavında en düşük puan alan öğrencilerin alındığını göstermektedir.

Öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullardan mezun olanlar, bulurlarsa başka alanlarda işe giriyorlar da, öğretmen olmak, istemiyorlar. Ancak başka yerlerde iş bulamayanlar, boş gezdikleri için öğretmen olmak istiyorlar ve böylece de, Türk milletinin kaderinde rol oynayan öğretmenlik mesleği başka yerde iş bulamayan —boş gezenlerin— istemeye istemeye, başvurdukları bir meslek durumuna düşmüştür.

Şimdi veliler,

—Bizim çocuk hiçbir şey olamadı, bari öğretmen olsun.

Gençler de,

—Hiçbir şey olamazsam öğretmen olurum, diyor.

Öğretmenlerin yararlanacağı sağlık ve dinlenme tesisleri yok denecek kadar az ve yetersizdir. Mevcut öğretmen evleri ve lokalleri, öğretmenlere yakışacak ve ihtiyacı karşılayacak durumda değildir.

Bugün Türkiye'nin kalkınması için bir tarafta ekonomiye, sanayiye, tarıma, önem veriliyor ve büyük yatırımlar yapılıyor. Öte tarafta bunları kullanacak ve değerlendirecek insan unsurunun eğitimi olabildiğince ihmal ediliyor. Hiçbir okula giremeyenler öğretmen yetiştiren okullara alınıyor. Hiçbir yerde iş bulamayanlara öğretmenlik görevi veriliyor (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1986, S.116, s.4-5-6).

24 Kasım Öğretmenler Günü ile ilgili yazılar çok önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmenler Günü dolayısıyla, öğretmenin saygınlığı ve statüsü üzerine değişik yazılar yayınlanmıştır.

Bundan böyle, 24 Kasım'ın “Öğretmenler Günü” olarak ayrılmış olmasını öğretmenliğin ve öğretmenliğe gönül verenlerin gerçek seviyelerine ulaşmalarında önemli bir adım olarak buluyoruz. Bu adımın Atatürk'ün 100. doğum yılında atılmasını da meslek adına büyük bir mutluluk sayıyoruz.

Hemen her mesleğin, özel ya da genel günleri, kendilerine özgü kuruluş törenleri vardır. Bu günlerde ve törenlerde o mesleğin oluşumu, gelişimi, kapsamı, topluma verdikleri ile verebilecekleri dile getirilerek sergilenir; ancak belli günlerde heyecanları yenilenir. Öğretmenliğin ise, yılın her günü hizmet görme, heyecan yenileme ve topluma bir şeyler verebilme günüdür.

Öğretmenin de bir mum gibi eriyerek aydınlatırken, aydınlattığı çevre ve kişilerden saygı, güven, ilgi beklediği bunların da üzerinde mukaddes mesleğinin kirli ellerle ve riyakâr dillerle zedelenmemesini beklediği, bu beklentileri kendisi için değil, mesleği ve toplumunun geleceği için olduğu bilinmeli; 24 Kasım bu beklentiye kulak verilerek tüm ulusça değerlendirilmelidir. Son yıllarda öğretmenliğin uçuruma doğru

sürüklendirildiği gerçeğini kimse inkâr edemez. Hepimizin umut bağladığımız bu mesleği ne yazık ki, ' yine hepimiz yıpratır olduk. Bu kutsal mesleğin içerisine politika ve bölücülüğü bir kanser gibi soktuk. Hemen her sözü bir ilke olan büyük Atatürk'ün : “Kapıyı aralık tutmayın, arkasına kadar açılabilir” sözleri en belirgin anlamını öğretmenlik mesleğinde sergiledi. Öğretmenlik mesleğinin kapısı birazcık aralandı, gide gide arkasına kadar açıldı ve içeriye neler girmede ki. Bir canlının daha çok maddesine hizmet edecek tıbbiyeye üniversite seçme sınavlarında en yüksek puanlı aday alınırken, bir toplumun geleceğine hizmet edecek öğretmenliğe en düşük puanlılar seçilir oldu.

Yüce Konseyin çok olumlu kararlarından saydığımız ve sonsuza dek şükranla anacağımız 24 Kasım'ı bu acıdan bir silkiniş, bir şahlanış ve bir kendine dönüş günü olarak yaşatmak istiyoruz. **ÖĞRETMENLERİ KUTLAYABİLMEK İÇİN ÖNCE ÖĞRETMENLİĞİ KURTARMAK ZORUNDAYIZ.**

Öğretmen yetiştiren öğretmen okulları olarak, öğretmenliğin bilgiden çok bir irade, bir karakter, bir fazilet ve ahlâk mesleği sevgi ve saygıyı en iyi biçimde kaynaştıran göreve bağlılık ve samimiyet mesleği olduğu gerçeğinden bakarak, mazbut öğretmenler yetiştirme sorumluluğunu yitirmemeli, kendisinin eğitime ihtiyacı olan dengesiz öğrencileri öğretmen olmadan başka okullara aktarabilmeliyiz.

Politikacılar olarak, bugün kendi görüşümüzün yayıcısı ve de militanı yapmak istediğimiz öğretmenin yarın kendi ya da parti görüşümüzü de yıkabileceğini, gücümüzün yetmeyeceği bir kuvvet olacağını hatırdan çıkarmamalı, öğretmenin dokunulmazlığına saygı duymalıyız.

Devlet olarak; bir toplumun varoluş ya da mahvoluşunda en büyük etken öğretmenliğin mukaddes kaynağına sızmış olan yeteneksiz ve yetersizlerden, bölücü ve militanlardan temizlemek için daha etkin yasal önlemler almalıyız. Mevcut disiplin işlemlerine daha ağırlık ve işlerlik getirmeli, ölçme ve değerlendirmeleri daha objektif yapmalı, cezaların caydırıcılıklarını artırmalıyız. Gerekirse **ÖĞRETMENLİĞİ KORUMA KANUNU** çıkarmalıyız. Zira Atatürk'ü Koruma Kanuna karşın, Atatürkçülüğü ve ilkelerini yozlaştırmak isteyenlerin korunamayan öğretmenlik mesleğine girmişlerce tezgâhlandığını son yıllarda yaşayarak gördük.

“Az olsun temiz olsun” deyimi ile sayıları çok sözde öğretmenler yerine az da olsa gerçek öğretmenlerin verecekleri hizmet hem meslek hem memleket için çok daha yararlı olacaktır. Öğretmenlik birkaç akademik bilgiyi evinde ezberleyerek diploma alma mesleği değildir. Öğretmenlik bir meslektir, bir sanattır bu meslek ve bu sanat ancak bir sanatkâr eliyle yetişir, bir sevgi hamuru ile yoğrulur. Başka hiçbir meslekte mektupla evinde oturarak sanatkâr yetiştirilmemekte tezgâhtan geçirilmektedir (Gülseren, Çağdaş Eğitim, 1981, S.61, s.52-53).

Tekışık, Aralık 1981 tarihli sayıda “Öğretmenler Günü” etkinliklerini ve 12 Eylül sonrası beklentileri değerlendirmektedir:

Milli Eğitim Bakanlığımızın düzenlediği Öğretmenler Günü kutlamalarını takip ettik. Milli Eğitim Dergisi'nin Öğretmenler Günü özel sayısını inceledik.

Kutlama töreninde, Milli Eğitim Bakanı ve özellikle eğitimci bürokratlarımız yaptıkları konuşmalarda Başöğretmen Atatürk'ün 1920'lerde öğretmenlik mesleği ve öğretmenler için söylediklerini 1981 yılında tekrar ettiler. Milli Eğitim Dergisi'nin Öğretmenler Günü özel sayısında da, yazı yazar eğitimci bürokratlarımız hemen hemen aynı şeyleri tekrar ediyor ve öğretmenlik mesleğinin çok saygı değer bir meslek olduğunu, öğretmenlere her yerde saygı gösterilmesi gerektiğini belirtiyorlardı.

12 Eylül Harekâtından sonra, Milli Eğitimimizi, Atatürk ilkeleri doğrultusunda yeniden düzenleme görev ve sorumluluğunu taşıyan sayın eğitimci bürokratlarımızın, öğretmenler Gününde, öğretmenlik mesleği ve öğretmenler hakkında söylediklerini dinleyince ve yazdıklarını okuyunca, 1981 Atatürk Yılından O Büyük Önderin “Sözü bırakın da iş yapın!..” direktifinin ne derece yerine getirildiğini düşündük.

12 Eylül 1980'den sonra, Milli Eğitimimizin Atatürk ilkeleri doğrultusunda yeniden düzenleneceğini ve bunun süratle gerçekleştirileceğini, Milli Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam açıklayınca çok sevinmiştik. 12 Eylül öncesinde son derece tahribat gören öğretmenlik mesleği adına sevindik. Öğretmenlik mesleğinin gerçekten cazip duruma getirilmesini ve toplumda saygınlık kazanmasını bekledik. Bunu sadece biz değil tüm öğretmenler de beklediler. 1974 de toplanan IX. M. E. Şûrasının 135. karar ile X. Milli Eğitim Şûrasında ele alınması öngörülen “öğretmen sorunlarının çözülmesi ve öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi” konusunun 1981 Haziranında toplanan X. Milli Eğitim Şûrasının gündeminde yer almadığını gördük.

Bugün şurası çok acı bir gerçektir ki, öğretmenlere, Atatürk yılında değil toplumda, kendi kuruluşları olan Milli Eğitim Bakanlığında ve diğer milli eğitim dairelerinde dahi saygı gösterilmemektedir.

12 Eylül 1980'den sonra Milli Eğitimimizde Atatürk ilkeleri doğrultusunda yeniden bir düzenleme dönemi başlayalı 15 ay olmuştur. Bu kadar süre geçmiş olmasına rağmen milli eğitimde bürokrasi çarkı hala işler hale gelemedi. 12 Eylül öncesinde olduğu gibi yine evraklar kayboluyor, kenarda köşede unutuluyor. Özellikle öğretmenlerin atama ve özlük işleri çok ağır ve hatalı biçimde yürüyor. Bir atama kararnamesi, her gün takip edilmesine rağmen 20-25 günden önce çıkamıyor. Bir öğretmenin birkaç ile birden ataması yapılıyor. Hatalı atamalarla eşler birbirinden ayrılıyor. Bakanlıkta yapılan bu gecikmeli ve hatalı işleri düzelttirmek için yurdun her tarafından kalkıp Ankara'ya gelen öğretmenler, Atama Genel Müdürlüğü önündeki, iş takibine engel barikatını aşım da dertlerini anlatacak bir yetkili bulamıyorlar. Sadece hizmetlilerle, birkaç genç engel memuru ve bir de polisle muhatap olup öğretmen olduklarına bin pişmanlık içinde geri dönüyorlar, Onlar gide dursun; geride bıraktıkları bakanlıklarında çok acele kayıtlı bir evrak, 3. kattan 5. kata 3-5 günden önce çıkmıyor. Görevlerinde gerçek hizmeti verenler değil, yine yanüstü yatanlar ve işin gösterişini yapanlar takdir ediliyor. Bu arada, eğitimci bürokratlarımız da büyük büyük laflar etmekle günlerini dolduruyorlar. Böylece de, 12 Eylül'ün amacına ayak uyduramayanlar, bu amaçları yavaş yavaş kendilerine uydurmada başarılı oluyorlar. Bir gün gelecek ki, Milli Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam bu durumun farkına varacaktır. Temennimiz vakit çok geçmiş olmasın.

Milli Eğitim Bakanlığındaki büyük eğitimci bürokratlar, Bakanlığın büyük kapısından girip çıktıkları için, küçük kapıların önünde öğretmenlerin nasıl ezildiğini, müracaat kabul etmeyen (!) müracaat memurlarının saygısız davranışlarını, o kapılar arkasında bürokrasi çarkının, yeni düzenleme döneminde, nasıl ters işlediğini görmezler, bilmezler; bazen de bilseler dahi sesleri çıkmaz (!).

Milli eğitimin yeni düzenleme döneminde geçen 15 ay içinde, Milli Eğitim Bakanlığında ve müdürlüklerinde, işlerin en doğru biçimde ve-günü gününe yapılması sağlanmış olsaydı, öğretmenler, kendi dairelerin-"deki işlerini yaptırmak için işi takip etmek ve aracı bulmak zorunda bırakılmazlardı. Milli eğitim, dairelerinin kapılarında, “iş takibine engel barikatlar” kurmaya gerek kalmazdı. Ve öğretmenler, 12 Eylül'den sonra dahi görev sorumluluğundan bihaber olan bazı memur ve amirlerin saygısız hareketlerine muhatap olmazlardı, öğretmenlere, kendi dairelerinde gösterilen saygısızlığı merak edenler varsa, Milli Eğitim Bakanlığının kapısına, Atama Genel Müdürlüğü, koridoruna ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğüne gidip görsünler. Bu manzarayı, öğretmenlere saygınlık kazandırmak için çırpınan Milli Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam görse, eminiz ki, önce bakanlık ve milli eğitim kuruluşlarında, müdüründen kapıcısına kadar herkesi, “öğretmenlere saygılı davranma” seminerinden geçirirdi.

Her yıl 24 kasımda öğretmenleri ve öğretmenlik mesleğini sadece övmekle ve övücü sözlerle ve 67 ilden gelen öğretmenlere birer şilt vermekle öğretmenlik mesleği toplumda değer kazanamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı ve onun her kademesinde görev yapanlar, eğer gerçekten öğretmenlere saygı göstermek ve öğretmenlik mesleğine toplumda saygınlık kazandırmak istiyorlarsa, sözü bırakıp, öğretmenlik mesleğine değer kazandıracak işler yapmaları gerekir (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1981, S.61, s.2-3-4).

Öğretmenlik mesleği ve öğretmenler, içinde bulunduğu acıklı durumdan yılda bir Öğretmenler Günü kutlamakla kurtarılamaz. Memleketin ve milletin geleceği bakımından hiç de iç açıcı olmayan bu durumun en kısa zamanda düzeltilmesi gerekir (Tekişik, Çağdaş Eğitim, 1985, S.105, s.4).

Türk öğretmenin toplumdaki yerini belirtmek ve saygınlığını artırmak amacıyla, bütün yurttaki “Öğretmenler Günü” nün kutlandığı şu sırada, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığını önemli ölçüde etkileyen pek çok sorunlar vardır.

Öğretmenlerin yıllardan beri süregelen bir kadro sorunu vardır. Bugün öğretmenlerin % 85'i müktesep hakkı olan kadroya sahip olamadıkları için daha düşük kadrolarda çalışmaktadırlar. Kadrosuzluk nedeniyle 70 300 öğretmenin derece terfi yapılamamaktadır. Yine kadrosuzluk nedeniyle sayıları yüz binleri bulan ilköğretim öğretmenlerinin 1. dereceye terfi imkânları yoktur.

Derece terfi yapılamayan bütün öğretmenler ve emekli öğretmenler kanuni hakları olan ek göstergeden gereği gibi yararlanamıyorlar.

Öğretmenler, yıllardan beri sahipsiz bırakılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı dahi kendi öğretmenine sahip çıkamamıştır; Politik amaçlı kimseler, öğretmenleri kendi tarafına çekmek için dernekler kurmuş ve öğretmenleri bu derneklere girmeye zorlamışlardır. Derneğe girmeyen öğretmenlerin, tayin, nakil, terfi, üst göreve atanma, gibi kanuni hakları kısıtlanmış ve öğretmenler bu şekilde baskı altında politik derneklere sokularak sağa sola parçalanmıştır. Şimdi, gerçekten hiçbir politik amacı ve suçu bulunmayan bu öğretmenler büyük bir huzursuzluk içindedir (Tekişik, Çağdaş Eğitim, 1982, S.72, s.1-2).

24 Kasım 1991 tarihinde öğretmenin durumu Türker tarafından ele alınmaktadır:

Bugün “ÖĞRETMENLER GÜNÜ”. Bizim adımıza kutlanan senede bir gün. Geriye kalan üç yüz altmış dört günün bizim olmadığı gerçeğini düşünüyorum.

Öğretmenler günü, sanki bir meslek grubunun değil de millî bayramlarımızdan biriymiş gibi üst yöneticiler kendilerini adeta zorluyorlar. Bunun anlamı, öğretmene bir türlü sağlanamayan maddi ve manevi değerleri bu denli yöntemlerle telâfi ediyor görünmek ve böylece güya öğretmenleri yüceltiyoruz sanmaktır.

Öğretmenler Günü'nde bir de yılın üstün başarılı öğretmenleri hikâyesi uygulamaya konuldu. Ne demek yılın üstün başarılı öğretmeni? Burada uygulanan ölçü nedir? Eğer Türkiye'de sadece 74 tane üstün başarılı öğretmen varsa, diğerlerinin başarı derecelerini de istatistik olarak öğrenmek hakkımız değil mi?

Toplumumuzda halen öğretmenler lâıyk oldukları yere gelememişlerdir. Bir ülkede: pazaryerlerinde çalışan, sıvacılık yapan, piyango bileti satan, garsonluk yapan, turistlere ayran satan, taksi şoförlüğü yapan öğretmen varsa, o ülkede bu insanların öğretmenlikleri ile ilgili bu günkü anlamda "günü" kullanamaz.

Bir ülkede; kendi yöneticileri tarafından öğretmen küçük görülüp horlanıyorsa, o ülkede öğretmen adına "gün" yapılmaz.

Bir ülkede; Devletin çeşitli kuruluşlarındaki yöneticiler öğretmeni makamına kabul etme tenezzülünde bulunmazsa, o ülkede öğretmenlerin günü olmaz.

Bir ülkede: o ülkenin çağ atladığı iddiası yapılıyor ve fakat bu günkü dünyamızda üzerinde tartışma yapılması bile gereksiz olan meslekî örgütlenme hakkı öğretmen topluluğundan esirgeniyorsa, o ülkede öğretmenlere "bu gün sizin gününüz" diye senede bir gün ayrılmaz.

Bir ülkede; yaptıkları görevlerin nicelik ve nitelik bakımından öğretmenlerin görevlerinden hiç de üstünlüğü olmayan yurt dışındaki devlet görevlilerine ödenen devlet dövizinin dörtte birinin işçi çocuklarını okutan öğretmenlere münasip görülüyor ve bu insanlar işçilere muhtaç oluyorsa, o ülkede öğretmenleri nutuklarla yüceltmeye dönük bir "gün" olamaz (Türker, Çağdaş Eğitim, 1992, S.173, s.19-20).

“Yılın Öğretmeni” seçimleri değişik sayı ve yazılarda defalarca ele alınmıştır.

“Yılın Öğretmeni” olayı, bunca yıldır horlanan öğretmenler hakkında bir şeyler yapmalıyız düşüncesinin hemen uygulamaya koyduğu acele kararlardandır.

Türkiye'de politikacıların rahatça el attıkları alanlardan birisi de eğitim alanıdır. Bunun somut örneklerine yakın tarihimizde tanık olduk. Ülke düzeyinde yaratılan toz dumanda öğretmenlik ve öğrencilik tanınmaz hale getirilmiş, yeteneklilere değil, yeteneksizlere öncelik tanınmıştı. Başarı, iyi çalışmanın değil, çarpık fikirleri ilkokul sınıflarına kadar sokabilmenin bir ölçüsü olmuştu.

Düşünelim bir kez. Bir iyi niyet gösterisi görünümünde olan bu karar, on beş yirmi yıl önceki yöneticiler tarafından alınmış ve uygulanmış oldaydı, acaba yılın başarılı örnek öğretmenleri kimler olacaktı dersiniz?

Gelecek günlerin neler getireceğini, politika ahlâkının hangi düzeyde olacağını kimse bilemez. Bu nedenle, uygulamanın sağlam temelli olduğu savunulamaz..

Görev yerlerinin farklılığının da önemli bir faktör olarak seçimlerde dikkate alınmadığı görülmektedir. Derece derece mahrumiyetlere sahip köylerimizde çalışan öğretmenlerle, şehirlerde çalışıp her olanağa sahip öğretmenleri aynı terazinin kefelelerine koyarak başarı ölçmek, her halde eşitlik ilkesine uygun düşmez. Birincilerin sahip oldukları başarıyı duyurabilme şansları ikincilere nazaran çok kısıtlı, hatta yok denecek kadar azdır. Aylarca şehir yüzü görmeyen, okuluna odun parası bulmakta güçlük çeken, doğru dürüst denetimden geçmeyen bir öğretmenin başarısı nasıl ölçülebilir? Demek oluyor ki yarışma eşit koşullar altında yapılmıyor. Şimdiye kadar seçilenlerin şehir merkezlerinden olması bu konuda somut bir kanıt olarak kabul edilebilir.

Öğretmenlik mesleğinin yapısal bir gereği olarak, bir öğretmenin başarısı ve örnek olma yönü yıllık olamaz. Bir yılla sınırlandırılmaz. Öğretmen, mesleğini sürdürdüğü sürece başarılı ve örnek bir kişi olmak zorundadır. Bir yıllık başarı esas alınarak bir öğretmene “sen yılın öğretmenisin” demek mesleğine yıllarını ve gönlünü vermiş, başarılı, fakat adı duyulmayan nice ülkü erlerini yürekten yaralar. Sessiz sedasız emekli olmuş, ölmüş o kadar çok öğretmen vardır ki onların bu hali ya hiç duyulmamış ya da duyanların kılı kıpırdamamıştır,

Söz gelimi: 30 yıl çalışanlara 30 uncu yıl meslek başarı ödülü, 35 yıldan fazla çalışıp emekli olanlara meslek başarı ve şeref ödülü 35 yıldan önce emekli olanlara emeklilik ödülü gibi mesleği yüceltici ve tüm öğretmenleri içeren ödüller ortaya konulmalıdır. Çünkü bu aşamalara ulaşabilmiş öğretmen doğal olarak başarılı ve örnek

insandır. Bağlı olduğu makamın bunu böyle kabul etmesi gerekir. Ayrıca anılan ödüller hem manevi hem de maddi değerlidir (Türker, Çağdaş Eğitim, 1985, S.96, s.31-32-33).

1992 yılında “Yılın Öğretmeni” seçimleri son bulmuştur:

Politikacıların, benim adamım yılın öğretmeni olacak baskısına, il ve bakanlık teşkilatı dayanamayınca Yılın Öğretmeni uygulamasına son verilmiştir. Yılın öğretmenini seçme ve ödüllendirmenin amacı, mesleğinde örnek derecede başarılı olan eğitimcileri belirleyerek ödüllendirmek ve öğretmenleri daha çok çalışmaya teşvik etmektir. Öğretmenlerin meslekte gayretli olması, kendini yetiştirmesi ve başarılı hizmet vermesi bakımından çok önemli olan Yılın Öğretmeni uygulamasından, politik baskılar nedeniyle vazgeçilmesi hiç de hoş olmamıştır. Hatta bir aczin ifadesi olmuştur.

Bizce, yılın öğretmeni uygulamasına politik baskıları önleyecek kriterler saptandıktan sonra yeniden başlanmalıdır (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1992, S.194, s.1).

Öğretmenlerin saygınlığını yitirmesinde Öğretmen Okullarının kapatılmasının etkili olduğu görüşüne sıkça rastlanmaktadır. Aygün Mart 1988 tarihli yazısında bu konuya değinmektedir:

3 devre damgasını vuran ve 3 devir içinde 3 kuşağın öğretmen ve öğrencilerini yetiştiren, öğretmen okulları nasıl kapatıldı? Büyük tarihsel yanılğı bu. C. H. P. iktidarı bu yanılğılı kararıyla 16 Mart kökenli öğretmen okullarına İkinci vuruşu yapmış oluyordu. “Artık bu şafaklarda yüzen al sancak” gibi yurt yüzeyine dalga dalga yayılan öğretmen marşları söylenmeyecekti.

Bununla da yetinilmedi. İki yıl sonraki iktidar devrinde Ankara Eğitim Enstitüsünün ve Öğretmen Okulunun 52 öğretmeni nedensiz yere ve soruşturma bile yapılmadan diğer okullara atandı. Politik eğitim içinde, politik öğretmen yetiştirme ve politik okulda, politika at oynatır hale geldi. Geriye ne öğretmen okullarının adı ve ne de sanı kaldı.

Öğretmen okullarına yapılan bu saldırıların nedeni öğretmen okullarının Atatürkçülüğün kalesi ve öğretmenlerin de Atatürkçülüğün koruyucusu ve savunucusu olmasından kaynaklanıyordu.

Özetlemeye çalıştığımız bu nedenlerle, öğretmenlik mesleği yüceldiği itibar grafiğinden, karşı meslek okullarının oluşturulmasıyla, bilimsel, kültürel,

eğitimsel ve değer açısından kayıplara uğraya uğraya bugün içinden çıkılmaz hale gelen öğretmenlik sorunu yaratılmış oldu.

Artık öğretmeni ne merdiven başında karşılayan yöneticiler ve ne de hastane kapısında karşılayan başhekimler görülmez oldu (Aygün, Çağdaş Eğitim, 1988, S.131, s.30-31).

Başaran, Ocak 1987 tarihli yazısında 1930'lu ve 1940'lı yıllarda öğretmenlerin statüsüne değinmektedir. Araştırmada ele alınan 1970–2000 yıllarında öğretmenlerin statü kaybını ortaya koymada bu yazı dikkat çekicidir:

(...) Öğretmenliğin toplum içindeki konumunu doğrudan konu edinen bir araştırma yoktur. Ama bu konuya dolaylı olarak değinen araştırmalar vardır. Ayrıca somut gözlemler de bulunmaktadır. Bu gözlemler 1930'lu ve 1940'lı yılların öğretmenliğe en yüksek değerin verildiği yıllar olduğunu göstermektedir.

(...) 1970'li ve 1980'li yıllarda hükümetlerin programları incelendiğinde eğitime verilen önemin 1930'lu ve 1940'lı yılların hükümet programlarına oranla düşük kaldığı görülmektedir. 1970 yılından sonra hükümetlerin[eştirmeye programlarında sez verdikleri eğitim hedeflerinin bile gerçekleştirilemediği Devlet Plânlama Teşkilâtının her yıl yayınladığı değerlendirme raporlarında açıkça gösterilmektedir. Devletin eğitim görevini giderek askıya alması, eğitim hizmetini üretecek olan öğretmenlik mesleğini de askıya almasına yol açmıştır.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda okulunu bitiren bir öğretmenin atanması, anında yapılırdı. Öğretmenin okulundan sonra bir günlük maaş kaybına uğratılmaması için Bakanlık' taki ve illerdeki yönetmenler gecelerini gündüzlerine katarlardı. Şimdi ise bir öğretmenin atanmasına karar verinceye kadar öğretmenin pek çok engelleri aşması, bunları aştıktan sonra da atanmak için aylarca beklemesi gerekmektedir. Hele yasal olmamasına karşın öğretmen adayının güvenlik soruşturması denilen süreçten geçmesi ilginç öykülerin oluşmasına yol açmaktadır.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda illere atanan öğretmenlerin karşılanması, okullarına yerleştirilmesi, yolluklarının verilmesi, hatta harçlıkları olmayan öğretmenlere harçlık sağlanması, yatağı yorganı olmayan öğretmenlere bunları alabilecekleri yerlerin gösterilmesi ve borca alacaklara kefil olunması, atandığı yerde kiralık konut bulunması ya da öğretmenin evi varsa oturacak hale getirilmesi, öğretmenlerin maaşlarının zamanında ellerine geçmesinin sağlanması gibi işler eğitim yönetmenlerinin asıl görevlerinden sayılırdı. Yönetmeliklerde olmamasına karşın bu gibi yardımlar geleneksel bir meslek dayanışma anlayışı içinde yapılırdı. Şimdilerde ise bir öğretmen illerdeki yönetmenlerin yanına randevu ile bile zor girebilmektedir. Eskiden işini izlemek için Bakanlığa kolayca girip derdini anlatabilen öğretmen şimdi artık böyle bir yakınlıktan yoksun bulunmaktadır.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda gerek Bakanlık gerekse il düzeyinde tüm yönetmenler öğretmenlerin özlük haklarına zarar gelmemesi için tüm çabalarını gösterirlerdi. Öğretmenlerin özlük işlerinin yapılması öbür görevlere bakarak öncelik taşırdı. Öğretmenlerin kadro işleri, maaş yükselmeleri, disiplin işleri, sağlık işleri, ödeneklerinin zamanında verilmesi gibi özlük hakları zamanında büyük bir titizlikle gerçekleştirilirdi. 1970'li ve 1980'li yıllarda bu tür özlük işlerinde yönetmenlerin vurdumduymazlığı giderek artma gösterdi. Öğretmenlerin hakları tersine dönderilerek ona zarar verecek biçime sokuldu. Bunun en açık örneği öğretmenin görev yerini değiştirme hakkının ona en büyük zararı verebilecek biçime dönüştürülmesidir. Bu durum meslek yazınına öğretmen kıyımı olarak geçebilmiştir.

Öğretmenlerin eğitim hizmetlerinin niteliğinde ve yaygınlaştırılmasında da eskiye bakarak bir olumsuz değişme olduğu gözlenmektedir. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda

öğretmen görev çevresinde, özellikle de köylerde halkla doğrudan yüz yüze etkileşebilmekte, eğitim hizmetini bir yandan çocuklara sunarken bir yandan da babalarına, analarına sunabilmekte idi. Bu yılların eğitim yasaları incelendiğinde öğretmenin halk eğitim görevinin okuldaki öğretim görevinden daha çok olduğu görülür. Öğretmenin yasal halk eğitimi görevinin yanı sıra gönüllü olarak halkevlerinde ve halkodalarında da eğitim hizmetinin üretmesi olağan bulunurdu. 1970'li ve 1980'li yıllarda öğretmenin elverdiğince halkla olan ilişkilerinin kesilmesine çalışılmış, hatta halka, eğitim hizmeti sunması sakıncalı bile bulunmuştur. Bir Bakan bir demecinde öğretmenin görevinin yalnızca sınıfında ABC öğretmek olduğunu söylemiş, bunun dışına çıkıldığında öğretmenlerin cezalandırılacağını da genelgesiyle pekiştirmişti.

Toplum, öğretmene değer biçerken onun mesleği dışında malvarlığını, oturduğu yeri, geçimini, giyinişini, topluma karşı tutumunu da ölçüt olarak kullanır. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda öğretmen bu yönleri ile toplum içinde orta tabakanın üstünde bir yerde bulunurken, 1970'den başlayarak yavaş yavaş, 1980'den sonra da hızla kendini orta tabakanın altında bulmuştur. Eskiden görev yaptığı yerin iyi bir semtinde sağlıklı ve iyi döşenmiş bir evde oturabilen öğretmen artık gecekonuda oturmaya başlamıştır. Geçimi, giyimi, barınması yönünden çevresine örnek olabilecek düzeyde yaşayabilen öğretmen bu olanaklarını yitirmiş bulunmaktadır. Emekli ikramiyesi ile kentin iyi bir yerinden oldukça iyi bir konut alabilen öğretmen bu güvencesini de kaybetmiştir. Öğretmenin yaşama biçimindeki zorunlu değişiklikler öğretmenliğin toplum katında değer yitirmesine yol açmıştır (Başaran, Çağdaş Eğitim, 1987, S.118, s.12-13-14-15-16-17-18).

1986 Ocak sayısında, Milli Eğitim Bütçe konuşmalarından bir kesit öğretmenlerin yiten değeri ve derece, terfi sorunları yansıtılmıştır:

Öğretmenler eskiden eli öpülen, sevilen ve sayılan kişilerdi. Camia büyüdükçe istisnai hadiseler, çarpık hadiseler zamanla bütün öğretmen toplumuna mal edilmiştir. Bu hadiseler öğretmenin saygınlığına gölge düşürmüştür. Bunu kabul ediyorum. Öğretmenlerle ilgili değer yargılarında burukluklar başlamıştır. Son 15 yıl içinde bölücü çevrelerin yarattığı çalkantı içinde ihtilâlcı doktriner sol örgütler, maalesef öğretmenlerin bazılarını kendi çarpık ideolojilerinin vasıtası olarak kullanmakta muvaffak olmuşlardır. Her toplumda olduğu gibi öğretmen camiasında elbette ki akılcılıktan duygusallığa ve fanatizme kaçan insanlar bulunabilecektir. Bunun tedavisi ve tek çaresi öğretmene muhtaç olduğu eski itibarı kazandırmaktır. Öğretmenler birçok zamanlar birçok haksızlıklara duçar olmuştur. Onlara özlük hakları tam olarak verilememiştir; nakil ve rotasyonlarla huzuru bozulmuştur. Köylerde birçok sıkıntılar içerisinde bırakılmışlardır. Okuyacak gazete ve kitap bulamamışlardır. Köylerde hizmet veren öğretmen arkadaşlarımız toplumdan adeta itilmiş kimselerdir. Bunlara ulaşmak, bunlara el uzatmak mecburiyetindeyiz.

İlkokullarda öğretmen okulu çıkışlı 60 bine yakın öğretmen görev vermektedir. Bu kitle lise muadili mezunu olduğu için 3 üncü derecenin son kademesine kadar terfi etme imkânına sahiptirler, 1 inci dereceye kadar terfi edemezler. Sayın Bakanım, beni başışlasınlar, maliyeciler, Maliye Meslek Okulu mezunlarına ki, onlar da lise muadili mezunlarıdır; onlara terfi etme imkânını sağlamakla ve bu sağlama kanuni yollardan yapılmaktadır. Sayın Bakanım 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesi bu imkânı vermektedir. Maliye Meslek Okulu mezunlarına Maliye Bakanlığı bu imkânı

sağlarken, 36 ncı maddeyi kullanırken, Millî Eğitim Bakanlığı niçin 36 ncı maddeyi kullanmaz, niçin bu arkadaşlarımıza terfi etme imkânı verilmez? Bugün aynı görevi yapan iki öğretmen, birisi öğretmen okulu çıkışlıdır, bunlar eskiden mezun olmuşlardır; 1975 ten önce mezun olmuşlardır ve on seneden beri faaliyetleri vardır. Diğer yandan İki yıllık mezun, hatta bunların bir kısmı biliyorsunuz iki haftada, üç haftada mezun olup çıkmışlardır onlar 1 inci derecenin son kademesine kadar terfi ederken, bu 60 bin öğretmen 2 nci dereceye kadar terfi edememektedir. İstirham ediyorum. 657'nin 36 ncı maddesi gayet sarıhtir. Oradaki ifade şu: “Lise ve mesleki dengi okullar bir kurs görmek suretiyle ve imtihandan geçirilmek suretiyle 1 inci derecenin son kademesine kadar terfi edebilirler” demektedir (Çağdaş Eğitim, 1986, S.107, s.12-13).

T.B.M.M 1986 yılı bütçe görüşmelerinden;

Geçen yıldan bu yana, öğretmen adayları bir yeterlik sınavından geçiriliyorlar, işsiz her fakülte mezunu da bu imtihana katılıyor. Böylece müracaat sayısı kabarıyor. İhtiyaç duyulan branşlarda, öğretmen menşeli kurum ve fakültelerin adaylarına sınavsız öğretmenlik hakkı verilmelidir. Başvuru toplamı ihtiyaca cevap vermiyorsa, diğer fakülte mezunları için sınav yolu açık tutulmalıdır. Uygulanan imtihan ve yöntem esnasında, bu şekilde bir isabet görmek mümkün değildir.

Sayın milletvekilleri, kamu kesiminde yeni görev veya görev değişikliği için güvenlik soruşturması, objektiflik kaydı ile elbette ki şarttır. Ancak, ne var ki çoğu yer ve hallerde, soruşturma, adeta bir Arap saçına dönüşmekte, 1 yıla yaklaşan bekleme ve endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bu durum, hem kamu hizmetini aksatıyor, hem de adayı perişan ediyor. Güvenlik soruşturmalarının sağlıklı bir raya oturtulması, hızlandırılması ve mümkünse bu hizmetin bilgisayarla yürütülmesinde fayda mülahaza ediyorum.

İlkokullardaki öğretmen sayısı, 254 577'dir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve karnameleri, bu öğretmenlerin, 3 üncü dereceden sonra terfilerine imkân vermemektedir. Hâlbuki maliye yüksek okulundan mezunlar ise 1 inci dereceye kadar intibak etmektedirler. Zaten maaşı sınırlı ilkokul öğretmenin, 1 inci dereceye varamayışı, eşitlik ilkesini bozan ayrı bir sorun bütünlüğüdür. Bu feragat ve fedakârlık kitlesinden düğümlemiş derece sonrasında nasıl verimli hizmet beklenecektir (Çağdaş Eğitim, 1986, S.107, s.7).

Türkoğlu, 1987 tarihli yazısında öğretmenin statüsünü belirleyen etkenler üzerinde durmaktadır:

1923–1940 yılları arası öğretmenler toplumda saygınlığı, maddi sorunları olmayan görevlilerdi.

1970'lerden sonra öğretmenlik en son tercih edilen, evini geçindiremeyen şoförlük, tablacılık, garsonluk mesleklerinden daha az kazançlı bir mesleğe dönüştü.

Yarım yüzyıl içerisinde öğretmenlerin durumu bu kadar keskin biçimde değişebilmiştir.

Sorunlar öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerin statüsünün tartışmasına yönelmiştir.

Eğitimin bu denli ağır ve karmaşık görevlerini okullar aracılığıyla gerçekleştirecek olan öğretmenlerdir. Eğitimin görevlerinin ağırlaşmasına karşın öğretmenlerin statüsü azalmaktadır. Öğretmenlere sürekli moral verilmektedir. Yetkililerce görevin kutsallığı vurgulanmaktadır. Öğretmenler de görevlerini güç koşullarda yapmaktadır. Moral ve entelektüel destekler, maddi destekler olmaksızın yürümektedir. (...)

Ülkemizde öğretmenin statüsünü para ve yaptığı öğrenim belirlemektedir. Diğer mesleklerde yükselme, çalışılan yer, ortam gibi faktörler olmasına karşın öğretmenlik kategorisinde faktörler homojendir. Yeni işe başlayan bir öğretmenin ücreti bir işçinin ücretinden düşüktür. Ancak üniversite öğretim üyelerinin maaşları yüksek düzeyde sayılabilir

Öğretmenin statüsü ekonomik dalgalanmalardan etkilenmektedir.

Öğretmenin durumu tüm sosyal çevrelerde aynı değildir. Kentsel, kırsal kesimde yoksul ve işsizler yanında belki iyi görülebilir. Son yıllarda öğretmenlerin durumu romanlara ve öykülere hep zavallı, fakir ve çaresiz olarak geçmektedir. Oturduğu ve görev yaptığı çevrede satıcılık, garsonluk, dolmuş şoför muavinliği yapan öğretmenlerin sayısı artmaktadır.

Ülkemizde öğretmenler genellikle sosyo-ekonomik yönden orta ve alt sosyo-ekonomik çevrelerden gelmektedir, öğretmen adayı mesleğe 1980 sonrası, isteyerek değil, zorunlu olarak girmekte, Ö. S. Y. M. tercihlerinde 10. 20. arası tercih etmektedirler (Türkoğlu, Çağdaş Eğitim, 1987, S.122, s.7-8-9).

Öğretmenlik her meslek grubundan kişinin yapabileceği bir iş olarak ele alınmıştır. Statü kaybının en önemli nedenlerinden biri olarak bu konunun birçok yazıda ele alındığı göze çarpmaktadır. ÖĞRETMENLİK UZMANLIK GEREKTİRİR Mİ? sorusunu Tekişik 1987 yılına ait iki yazısında şöyle ele almaktadır:

1973'te çıkarılan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde, öğretmenlik mesleğinin güçlendirilmesi ve öğretmenlerin daha iyi yetiştirilmesi için şu hüküm yer almıştır:

“Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.”

Millî Eğitim Temel Kanununun bu açık hükmüne rağmen, 1970'li yıllardan beri sürdürülen uygulamada, Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmenlik mesleğine gereken önemi vermemiş, öğretmenliği herkesin yapabileceği bir iş olarak kabul etmiş ve bu anlayışın sonucu olarak da;

1. 1970'li yıllarda öğretmen okulları kapatılarak öğretmen kaynağı kurutulmuştur.

2. 1982 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtından “Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü” kaldırılmış, öğretmen yetiştiren okullar, bina ve bütün tesisleriyle üniversitelere devredilerek öğretmen yetiştirme işi tamamen tesadüflere terkedilmiştir.

Şimdi, 27 üniversiteye bağlı 208 fakülte ve yüksek okuldan öğretmen yetiştirmesi beklenmektedir. Bu 208 fakülte ve yüksek okula, hiçbir okulun giriş imtihanını kazanamayan öğrenciler alınmaktadır, öğretmenlik mesleği ekonomik bakımdan cazip olmadığı için, bugün kimse öğretmen olmak istemiyor.

3. Öğretmen ihtiyacını karşılayamayan bakanlık, yüksek okul veya lise mezunu kimselerin askerlik görevlerini öğretmen olarak yapmaları için bir kanun tasarısı hazırlamış ve bu tasarı, 16 Nisan 1987 tarihinde Bedelli Askerlik Kanunu ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kanunlaşmıştır.

Bu kanuna göre, öğretmenlik mesleğiyle hiçbir ilgisi bulunmayan lise ve yüksek okul mezunu olan herkes öğretmenlik yapabilecektir

Şimdi, bu tasarımı hazırlayan ve kanunlaşmasını sağlayan Milli Eğitim Bakanı Sayın Metin Emiroğlu'na ve onun sayın bürokratlarına bizim cevabını bir türlü bulamadığımız şu soruları sorabilir miyiz?

1) Bu durum karşısında, Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde yer alan “öğretmenlik -özel bir ihtisas mesleğidir, öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanır.” hükmü nerede kalıyor?

2) Bugün liselerimizdeki başarı durumu son derece düşüktür. 1986 yılında üniversite 1. basamak sınavını kazanan ve 2. basamak sınavına giren 285 bin öğrencinin üçte biri Matematik ve Fen testinde sıfır ve daha aşağı puan almıştır. Birinci basamak sınavını kazananların hali bu olunca, sınava girme cesaretini dahi gösteremeyen ve girip de kazanamayan lise mezunlarının hali ne olur acaba? Bu durumdaki lise mezunlarının öğretmenlik yapmalarından ne beklenir?

3) Bakanlığın, öğretmenlik mesleğini böylesine ihmal etmesi, herkesin öğretmenlik yapabileceğini kabul etmesi; milletimizin ve devletimizin teminatı olan çocuklarımızın milli eğitimi yönünden büyük bir hata değil midir?

Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen açığını kapamak için, öğretmenlik mesleğini herkesin yapabileceği bir iş olarak kabul etmesi; çocuklarımızın yetişmesi, memleketimizin ve milletimizin geleceği bakımından, ilerde telâfisi imkânsız olan büyük bir hatadır.

Bakanlık, uygulamada, öğretmenlik mesleğinin özel ihtisas mesleği olduğunu, özel olarak yetişmemiş kimselerin öğretmen olamayacağını kabul etmeli (Tekışık, 1987a, 1987b).

Öğüş, 1982 tarihli yazısında öğretmen kaynağının çokluğu ve öğretmen atamalarındaki farklı uygulamaları değerlendirmektedir:

Ülkemizde öğretmenler arasında görülen köken çeşitliliği sanırız başka hiçbir meslekte görülmez. Bir zamanlar yetmiş aşkın kaynaktan gelme öğretmen bulunduğundan söz edilmekte idi. Günümüzdeki köken çeşitliliği nicelik ve nitelik bakımından dünkünden ayrılmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında daha belirgin olan bu olgu yeni bir toplum yaratma ve yeni bir düzen kurmayı amaçlayan yönetimin eğitime vermiş olduğu önemin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Hangi meslekten olursa olsun tüm emeklilere öğretmen olabilme yolunu açma gibi bugün anlamsız bulduğumuz

bir dizi önlemler alınarak öğretmen gereksinimi giderilmeye çalışılmıştır Ülkemiz, tarihinin hiçbir döneminde bugünkü kadar çok sayıda ve nitelikli insan gücüne sahip olmamıştır. Hatta bugün gittikçe artan bir “okumuş işsizliği”nden bile söz edilebilir. Durum böyle iken öğretmen gereksinimi karşılamada günümüzde hoşgörü ile karşılanması olanaksız “kitabına uydurma”larla öğretmen atamaları yapıldığını belirtmek gerekir. Bunlara bakılarak öğretmenliğin bir meslek olup olmadığı rahatlıkla sorulabilir.

1739 Sayılı Yasada öğretmenliğin yüksek öğrenim gerektiren bir meslek olduğu, bu mesleğe hazırlığın a) genel kültür, b) özel alan eğitimi, c) pedagojik formasyon ile sağlanacağı belirtilmiştir. Son yıllarda yetiştirildikleri alanda iş bulamayanlar iki hafta süreli sözde bir pedagojik formasyon kursu sonunda öğretmenliğe atanmışlardır. 2025 yılına kadar mezun olacakları için şimdiden iş alanı mevcut denilen bir okulun işsiz kalan mezunları öğretmen olarak atamalarını yaptırmayı başarmışlardır.

Öğretmenlik, yetiştirildikleri alanda iş bulamayanların mesleği olmaktan çıkarılmalıdır.

Bir zamanlar okulların “en iyi”ler arasından seçilerek öğretmen yetiştiren kurumlara gönderilebilirdi. Öğretmen okulları öğrencilerinin “en iyi”ler arasında seçildiği dönemle öğretmenliğin gözde ve saygın bir meslek olduğu dönemin binişmesi salt bir rastlantı olmasa gerek. Bir süreden beri öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrencilerin çoğunluğunu başka bir okula girememiş olanlar oluşturmaktadır. “Başka bir şey olamıyor bari bir öğretmen olsun” sözü bugün toplumun büyük bir kesiminde yaygın ve geçerliliğini korumaktadır. Açıkta kalmamak için gidilen bir okulda edinilen öğretmenliğin saygınlığını yitirmiş olmasına şaşırılmamalıdır. Öğretmenlik başka bir şey olamayanların mesleği olmaktan kurtarılmalıdır (Öğüş, Çağdaş Eğitim, 1982, S.67, s.49-50).

1996–1997 yıllarında başvuru yapan tüm üniversite mezunları öğretmen olarak atanmıştır. Bu uygulamanın sakıncalarını içeren pek çok yazıya rastlanmaktadır. 1997 tarihli yazısında Tekışık bu uygulamayı değerlendirmektedir:

Siyasi yatırımı ve oy almayı her şeyden önemli gören politikacılarımız, 1991 yılında, üniversite mezunu herkesin öğretmen olacağını seçim meydanlarında müjdelemiş ve iktidara gelince de, üniversiteden diploma alan herkesin öğretmen olmasına karar vermişlerdir.

Millî Eğitim Bakanlığı, çocuklarımızın eğitimini çıkmaza sürükleyecek bu siyasî karara göre, öğretmen açığını kapamak için, 1996 yılına kadar öğretmenlik formasyonu bulunmayan 100 binden fazla üniversite mezununu öğretmen olarak atamış ve bunların hizmet içi eğitimi ile yetişmeleri de sağlanamamıştır.

Şimdi, öğretmenliğin ne olduğunu, nasıl yapıldığını bilmeyen 100 binden fazla üniversite mezunu şehir ve köy ilkokullarında öğretmenlik yapmaktadır. Bu öğretmenlerden çocuklarımıza okuma yazma öğretilmelerini; onları, milli eğilimin amaçlarına göre vatanını ve milletini seven, daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluğunu bilen iyi bir insan ve iyi bir yurttaş olarak yetiştirmelerini bekliyoruz. Fakat okullarımızda artık milli eğitimin amaçlarının gerçekleştiğini de göremiyoruz. Ve bu gidişle de kolay kolay göremeyiz...

Çünkü öğretmenlik, politikacıların zannettiği gibi, boş gezen her üniversite mezununun yapacağı basit bir iş değildir. Öğretmenlik özel bir ihtisas mesleğidir. O, insan yetiştirme sanatıdır. O, ülkenin geleceğini hazırlama sorumluluğunu, bu sorumluluğun gereğinin yapılması şuurunu ve idealini taşımaktır.

Millî Eğitim Bakanlığını, boş gezen üniversite mezunlarına iş, bulma kurumu olarak düşünen, elinde üniversite diploması bulunan herkesin öğretmen olmasına karar veren, bu kararı devam ettiren politikacılar ve onlara boyun eğen bürokratlar, ülkemizin geleceği olan çocuklarımıza ve Millî Eğitimimize en büyük kötülüğü yapmışlardır. Gelecekte onlar Millî Eğitimimizin çıkmaza sürüklenmesinin sorumlusu olacaklardır.

İlkokul öğretmenliği; okula yeni başlayan çocukları tanıma, yeteneklerini ortaya çıkarma; onlara, okuma yazma öğretme, öğrenim hayatının temel beceri ve alışkanlıklarını kazandırma ve onların kişiliklerini etkileme bakımından son derece önemli ve zor bir görevdir (Tekışık, 1997a, 1997b).

Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmene duyulan gereksinimin fazla olması nedeniyle değişik kaynaklardan öğretmen sağlanmasına çalışılmış, hatta askerliğini çavuş olarak yapmış ilkokul mezunlarına kadar inilmiş, hangi meslekten olursa olsun bütün emeklilerden, yedek subaylardan belli koşullarla yararlanılmıştır. Günümüzde de asli görevleri öğretmen olmayanların ücretli olarak derslere girebildikleri görülmektedir.

Bu görevlilerin atanmaması halinde derslerin boş geçeceği gerçeği vardır. Ancak bu gereksinim, öğretmenliğin mesleksel yönünün gözardı edilmesini, alan bilgisine sahip olan herkesin öğretmenlik yapabileceği sonucuna varılmasına sebep olmamalıdır. Çünkü öğretmenlik, genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi gerektiren bir uzmanlık mesleğidir. Öğretmenliğin ayırt edici yönünü, belirli bir genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi eğitiminden geçilmesi oluşturur.

Diğer yandan nüfusun ve toplumun eğitime olan ilgisinin hızla artması, sağlıklı bir eğitim planlamasının yapılamayışı, yetersiz istihdam politikaları (MEB 1992: 201) sonucu meslekten ayrılmalar nedeniyle giderek daha fazla sayıda öğretmene gereksinim duyulması, hizmet öncesi eğitim veren kurumların var olan talebi karşılayamaması, öğretmenliğe "girişi kolay" bir meslek niteliği kazandırmıştır. Zaman zaman öğretmenlik meslek bilgisi olmayanların dahi mesleğe alınabilmesi öğretmenlik mesleğini tartışılır hale getirmektedir.

Bir uğraş alanının meslek sayılabilmesi için: alanla ilgili uzun süreli bir uzmanlık öğrenimini gerektirmesi, mesleğin üyelerinin hizmetin verilmesi ile ilgili olarak geniş bir özerkliğe sahip olmaları, mesleğin etik kurallarının belirlenmiş olması, kendi kendini yöneten kapsamlı bir mesleki örgütün bulunması, mesleğe girişin denetimli olması ve toplumca meslek olarak tanınması gerekir.

Öğretmenliğin bu meslekleşme koşullarının her birini karşıladığı söylenebilir. Ancak öğretmenlerin kendi kendini yönetebilen kapsamlı bir mesleki örgütün bulunmaması, işverenlerinin büyük ölçüde devlet olması mesleğe giriş denetiminin gereği gibi yapılamamasına neden olmaktadır. Bu durum alanı bilen herkesin öğretmenlik yapabileceği kanaatini ve sonucunu doğurmakla ve mesleksi niteliğe gölge düşürülebilmektedir.

Öğrencilerin de okullarına kayıt yaptırırken öğretmen olmayı düşünmediği, daha sonra yetiştiği alanda istihdam edilmede duydukları kuşku nedeniyle ya yüksek öğretime devam ederken, ya da lisans öğrenimi sonunda öğretmenliğe yöneldiği görülmektedir. Bunların temel olarak başka mesleklerle ve işlerle ilgilendikleri fakat amaçlarına ulaşma konusunda emin olmamaları ve öğretmenliğin istihdamının kendi alanlarına oranla görece olarak daha kolay olduğunu bilmeleri onların öğretmen olmak için başvurmalarına neden olmaktadır.

Ayrıca bunların baştan beri güdüldükleri meslek alanlarına ilk fırsatta geçme olasılığının yüksek olması, öğretmenliği bir sıçrama taşı konumuna getirebilir, "hiç bir şey olamazsan öğretmen ol" görüşünün toplumda kökleşmesine neden olabilir ve mesleğin statüsünü olumsuz yönde etkileyebilir.

Nitekim adayların üniversiteye girişteki tercihlerinde öğretmenlik programlarına öncelik etmemeleri veya en son sıralarda yer vermeleri, öğretmenlik mesleğini seçerek bu programa yerleşen adayların orta öğretim başarı puanlarının "orta" ve "ortanın altında" olması, toplumsal kökenlerinin "orta" ve "alt" sosyo-ekonomik düzeyde olması öğretmenlerin ücretlerinin diğer yüksek öğretim mezunu olarak mesleğinde çalışanlara oranla görece olarak düşük olması, bu görüşü doğrular niteliktedir (Gündüz, Çağdaş Eğitim, 1997, S.228, s.39-40-41).

Alkan 1998 yılına ait yazısında öğretmenlerin istihdamı ve nitelik konusunu kapsamlı olarak ele almaktadır:

Bugün öğretmenlerin atama ve nakil, stajyerlik, sınav, değerlendirme ve terli işlemlerinin esas alınması gereken esaslar yasa ve yönetmeliklerle belirlenmiş olmasına rağmen bu yasa ve yönetmeliklerin hem oluşumu, hem de uygulanmasında bazı tutarsızlıklar mevcuttur.

30.1.1986 tarih ve 19004 sayılı "İlk Defa Devlet Kamu Hizmeti ve Görevlerine Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Mecburi Yeterlilik ve Yarışma Sınavları Genel Yönetmeliği" gereğince devlet memurluğuna ilk defa atanacaklara yarışma ve yeterlilik sınavlarına girme zorunludur. Ancak sınavsız girebilecek memurlar yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilmiştir. Bunlar teknik hizmet ve avukatlık hizmetleri sınıfındaki memurlardır. Öğretmenlik mesleğine girişin sınavsız olacağına ilişkin bir açıklama yoktur.

Bugün öğretmenlik mesleğine giriş kura yöntemiyle yapılmaktadır. Ayrıca, istihdam durumu mevcut yasa ve yönetmelikler açısından değerlendirildiğinde yetersiz olduğu görülmektedir. Örneğin 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası öğretmenliğin özel

bir uzmanlık mesleği olduğu hükmüne sahip olduğu halde; öğretmenlerin yetiştirilme ve istihdamı bu yasa hükümleri ile tutarlı değildir.

Ayrıca, tayin, nakil, terfi gibi özlük işleri zamanında ve adaletli biçimde yapılmamaktadır. Arz-talep dengesizlikleri ile dağılım aksaklıkları ve yetiştirme istihdam arası tutarsızlık söz konusudur. Atamalar siyasi baskılarla yapılmakta ve bu durum öğretmenleri rahatsız etmekte, hizmeti yıpratmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumlar ihtiyacı karşılamada nitelik ve nicelik yönünden yetersizdir. 1987 yılında açılan bir öğretmenlik sınavında 30 bin adayın 18 bini yeterlilik barajını aşabilmiştir. Bu durumun geliştirilmesi yerine, atama yeterlilik sınavı kaldırılmış ve alana çok sayıda farklı kaynaklardan meslek dışı personel atanmaktadır. Oysa araştırmalar göstermektedir ki öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olanların mesleki yeterlilikleri diğer kurum ve meslek mezunlarından daha olumludur.

Öğretmen alımı ve stajyerlik uygulamalarında merkezi sınav, kişilik testi, mülakat yapılmamakta. Seçim ve yerinden atama, sözleşmeli istihdam uygulanmamakta, stajyerliğe yeterli önem verilmemekle, tam teşekküllü ve deneyimli okullar ve rehber öğretmenler kullanılmamaktadır. Nakil ve dağılımlar olumsuz ve dengesiz yapılmakta. Öğretim alanlarında azlık ve fazlalıklar mevcut olup atama ve nakiller programlı ve sistemli biçimde elektronik alt yapıyla gerçekleştirilmemektedir.

Öğretmenler bugün siyasi, politik ve idari etki ve baskılarla güç duruma sokulmaktadır. Bu nedenle de mevcut durumundan ve geleceğinden emin değillerdir. Alanda eğitim, öğretim ve yönetimle hiç ilgisi olmayanlar sadece politik maksatla görevlendirilmektedir. Personel açığının kapanmasında öğretmenlik mesleğinde yetiştirilmemiş, gerekli yeterlilik ve özellikleri olmamasına rağmen herkes öğretmen olarak kabul edilmekte ve tayinler yapılmaktadır. Bu nedenle mesleğe gerekli değer verilmemekle ve ilgi azalmaktadır.

Politik ve ekonomik yönden büyük bir baskı ve olumsuz etki altında bulunan öğretmenlik mesleğinin bu durumunun düzeltilmesi için profesyonelleştirilmesi ve demokratikleştirilmesi gerekir. Bunun içinde alanda etkili ve güçlü bir mesleki yapılanmaya gitmek gerekir. Mevcut durumda mesleki örgütler yetersizdir.

Ayrıca öğretmenlik mesleğinin istihdam alanında bugünkü durumda çok boyutlu sorunlar söz konusudur. Örneğin alanda yasal, siyasal, ekonomik, demokratik, atama ve yer değiştirme gibi birçok sorun mevcuttur. Alanda ilk öğretmen okulunun açılışından bugüne kadar 150 yıl geçmesine rağmen sorun ve tartışmalar yoğun biçimde devam etmektedir. Milli eğitim sisteminin merkezîyetçi yapısı ve siyasal iktidarların baskısı altında bulunması nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda sorun çözme yerine sorun üretme kurumu haline gelmiştir.

Bilindiği gibi öğretmen yetiştirme ve istihdam politikasını oluşturan kaynaklar; hükümet programları, ilgili ve yetkili devlet adamları, kalkınma plânları ve Millî Eğitim Şûralarıdır. Ancak mevcut istihdam yapısı belirli ve yeterli esaslara bağlı bulunmamakta ve meslek yeteneklerinin gelişimini teşvik edici durumda değildir. Bu hatalı istihdam uygulamaları personelde maddî ve manevî tatminsizlik yaratmaktadır. En önemli sorun ise yeterli sayı ve nitelikte öğretmen bulunmaması ve öğretmenliğin özel uzmanlık mesleği olarak benimsenmemesidir.

Bu ve benzeri sorunlara çözüm oluşturmak için öğretmen yetiştirme ve istihdam alanlarında son zamanlarda, 1980'li yıllardan bu güne kadar bazı önlem girişimleri mevcuttur. Örneğin 1982 yılında gerçekleştirilen on birinci Millî Eğitim Şûrası eğitim personeli konusunu çağdaş anlamda bilimsel ve profesyonel yönden ele alan, bir toplantıdır. 1989-1992 yılları arasında aday seçimi, yetiştirme, istihdam ve sosyal statü ile ilgili on beş konuda sorun çözümü girişimlerinde bulunulmuştur. Bunlar burs sağlama, akademi kurma, personel yasa tasarısı, dinlenme tesisleri, yetiştirme sistemi, dengesiz dağılımı giderme, projeler oluşturma ve sosyal tesisler oluşturma gibi konuları içermektedir.

Öğretmenlik mesleğinde iyi olanaklar sağlandığında yetenekleri yüksek olan gençler insan mimarı olmayı tercih eder ve eğitim nitelikli personele kavuşabilir (Alkan, Çağdaş Eğitim, 1998, S.241, s.12-13-14-15).

Öğretmenliğin profesyonelleşmesi konusunu Yavuz 1997 tarihli yazısında ele almaktadır:

Öğretmenlerimizin de gerek özlük haklarındaki gelişme ve iyileştirmeye dönük taleplerini ifade etmek için demokratik ve hukuksal çerçevede örgütlenmesi, gerekse sosyal ihtiyaçlarındaki çeşitlenmeler karşısında daha iyi hizmet taleplerini katılımcı bir meslek duyarlılığı ile kamuoyuna yansıtması "profesyonel bir meslek aşamasına" gelindiğini göstermektedir.

Yani, meslekte misyonerlikten, meslekte profesyonelliğe geçiş süreci yaşanmaktadır. Bütün bu gelişmeler, küreselleşen dünyamızda bizimde uyum sağlamamız gereken evrensel ölçütlere bağlı çağdaş yaklaşım ve çözümlerle öğretmen mesleğine bakmamızı gerekli kılmakta ve bir anlam kazandırmaktadır.

Öğretmen, mesleğini yürütürken, statüsü ve prestijinin bağlı olduğu kurumu tarafından korunduğu, iyileştirildiği ve geliştirdiği inancını taşırsa, meslekteki "mensup olma / ait olma" duygusunu yoğun biçimde pekiştirmiş oluruz.

Bilindiği gibi mensubiyet güveni, güven de meslekte başarıyı getirir. Başka meslekler karşısında daha iyi sağlık ve sosyal hizmet kurumlarına sahip olduğunda öğretmenlik mesleği moralite kazanacak, statüsü yüksek bir konuma ulaşacak ve prestijli meslekler kategorisinde yerini alacaktır (Yavuz, Çağdaş Eğitim, 1997, S.231, s24).

ROTASYON VE ZORUNLU HİZMET

Rotasyon ve zorunlu hizmet konuları derginin çeşitli sayılarında ve değişik yazılarında defalarca gündeme getirilmiştir.

Millî eğitimde, öğretmen dağılımının, bölgeler arasında dengeli ve adaletli bir şekilde olmasını sağlamak amacı ile iki üç yıldan beri öğretmen tayinlerinde rotasyon usulü uygulanmaktadır.

Bakanlık Personel Genel Müdürlüğü, 1986 yılında 11991 öğretmenin rotasyonla tayinini çıkarmıştır. Şu anda hiç haberleri olmadan tayinleri çıkan 12 621 eğitimci ne yapacaklarını düşünmektedir. Zaten geçim sıkıntısı çeken öğretmenlerin çoğu, yeni görev yerlerine gitmemek için başka iş bulup öğretmenlikten istifa etmeye hazırlanmaktadır. Bu konuda pek çok şikâyet Bakanlığa ve basına intikal etmiştir. Bakan Emiroğlu, bu yıl yapılan tayinlerin tekrar gözden geçirileceğini basına açıklamıştır.

Bakanlık, bir tarafta kıdemlilerin mağdur olmamaları için 15 Ekim 1978'den sonra göreve başlayan öğretmenleri rotasyona tabi tutuyor.

Yaptığımız araştırmalara göre, rotasyonla geri kalmış bölgelere atanan öğretmenlerin %70'i çeşitli yollara başvurarak bu görev yerlerinde kalmamakta, istifa etme veya başka Özur ve bahanelerle görev yerlerinden ayrılmaktadır.

Bu durumlar, bizde rotasyonun rotasını iyice şaşırdığını ve millî eğitimde personeli istifa ettirme, emekliye ayırma zorunluluğunu getiren bir usul haline geldiğini gösteriyor.

Bugün Millî Savunmada da rotasyon sistemi uygulanmaktadır. Ama bu rotasyon millî eğitimdeki gibi bozuk düzen değildir. Rotasyonla tayini çıkan her subayın gideceği yerde lojmanı hazır. Bir yıl önceden “Hazır ol emri”ni alır ve kendini ona göre hazırlar.

Maaşıyla ev kirasını karşılayamayan öğretmenler için rotasyon bugünkü haliyle adeta bir felâkettir. Çünkü bir yerden başka yere eşya taşımak, yeniden ev bulmak öğretmenler için maddi bakımdan büyük bir yıkım olmaktadır.

Bakanlık rotasyon usulünü korken bunun gerektirdiği tatmin edici harcırak, geri kalmış bölgelerde, sağlık teşkilâtında olduğu gibi daha fazla ücret, lojman sorunlarını halletmeli idi. Lojman bulunmayan yerlerde öğretmenlerin ev kiralalarını devlet bütçesinden karşılamalı idi. Rotasyon sırası yaklaşan personelin istekleri, imkân nispetinde dikkate alınmalıdır. Aksi halde, bugünkü gidişi ile bu rotasyondan mesleğe ve millî eğitime pek hayır gelmez... (Çağdaş Eğitim, 1996, S.112, s.34)

Öğretmenliğe girişte yeterlilik sınavının uygulanması ve ortaya koyduğu sonuçlar pek çok yazıda ele alınmaktadır. Bazı görüşler şöyledir:

Millî Eğitim Bakanlığı, yılda bir veya iki kez açtığı öğretmen yeterlik sınavları ile gereksinimi duyulan sayıda öğretmeni seçiyor. Bence bu sınavlar genç öğretmen adaylarının gururlarını kırıyor, onları, karamsarlığa itiyor. Sınavlarda başarı gösteremeyen genç adayların, arkadaş ve yakın çevrelerinde, başarısızlığa düşmelerinin verdiği ezikliği, içimde, duyar gibi oluyorum. Sınavların adının yeterlik sınavı olması da ayrıca biçimsiz. Sınavlara katılan bu genç insanlar, öğretmenlik için yeterli bilgi ve becerileri kazandıklarına dair birer diploma almamışlar mı? Bu sınavlar, sınavları başaramayan gençlere, mezun oldukları yükseköğrenim kurumlarının verdiği diplomanın yetersiz. oldukları halde haksız yere verilmiş birer değersiz belge gibi değerlendirildiği izlenimini veriyor (Yıldız, Çağdaş Eğitim, 1991, S.169, s.41).

Eğitim Fakülteleri ve Eğitim Yüksek Okulu mezunlarından ancak başka yerde iş bulamayanlar öğretmenliğe müracaat etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, bütün bu durumlar karşısında, öğretmen ihtiyacını mevcutların iyisini seçerek karşılayabilmek için; Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi müracaat eden fakülte ve yüksek okul mezunlarını bir yeterlik sınavından geçirmek zorunda kalmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının 1987 yılında açtığı öğretmenlik sınavına katılan 30 bin adaydan 18 bini yeterlik barajını aşamamıştır. Sıfır puan alan adaylar da vardır. Başarısızlık oranı % 68'dir.

Koalisyon Hükümeti Milli Eğitim Bakanı Sayın Koksal Toptan, kendilerinin de ifade ettikleri gibi siyasi ağırlıklı bir kararla öğretmen atamada yeterlik sınavını kaldırmıştır.

Milli Eğitimle ilgili siyasi kararların verilmesinde ilgililerin çok dikkatli olmaları gerekir. Zira bu kararlar sonuçta 13 milyon öğrenciyi ve onların geleceği ile birlikte milletimizin geleceğini öylesine etkiler ki bu hataların düzeltilmesi çok zor ve pahalıya mal olur. Tıpkı 1970' li yıllarda, yüksek öğretime giremeyen düşük puan alan lise mezunlarının Eğitim Enstitülerine alınıp hızlandırılmış öğretimle 50–60 günde ellerine öğretmenlik diploması verilmesi gibi... Millî eğitimimiz bu hatalı uygulamanın sancılarını halen çekmektedir...

Üniversite kadroları ve eğitimleri bize göre çok üstün olan Almanya, ABD ve Kanada gibi pek çok ülkede öğretmen seçiminde uygulanan sınav sisteminin bizde kaldırılması değil ıslah edilmesi gerekirdi. Ama ani bir kararla kaldırıldı. Gerekli önlemler alınmazsa, bu kararın öğretmenlik mesleği ve millî eğitimimiz için ne kadar zararlı olduğunu uygulama kısa zamanda gösterecektir (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1992, S.173, s.2).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisi incelendiğinde öğretmenlik mesleğinin saygınlığı, bu konuya ilişkin öneriler, 12 Eylül'ün ardından kabul edilen, Atatürk'ün Başöğretmenliği kabul tarihi olan 24 Kasım Gününün Öğretmenler Günü olarak kabul edilişi, kutlama haberleri, yılın öğretmeni seçimleri, öğretmenin saygınlığını artırmaya dönük çalışmalarla ilgili öneri ve haberlerin ağırlık taşıdığı görülmektedir. Tayin, terfi gibi özlükle ilgili konular haber olarak verilmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin genel standardı, Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde açıklıkla belirtilmektedir. Bu maddeye göre:

Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Bu maddeden hareketle öğretmenlik mesleğinin genel standartları biraz daha ayrıntılı bir biçimde ortaya konabilir. Şöyle ki:

- Öğretmenlik bir meslektir.

- Öğretmenlik mesleği özel bir meslekî yeterliği gerektirir.
- Öğretmenlik mesleğinde yetişenler eğitim, öğretim ve yönetim görevlerinden sorumludurlar.
- Öğretmenler Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar (Millî Eğitim, 1982, S.58, s.45).

Öğretmenlerin hukuki statülerinin önemli bir parçası, mesleğe giriş için taşınması gereken niteliklerdir. Ancak Millî Eğitim Temel Kanununda tanımlandığı üzere özel ihtisas mesleği olan öğretmenlik, değişik dönemlerde yapılan atamalarla, farklı alanda yetişmiş kişilerin kolayca görev alabildiği, kapısı açık bir meslek durumuna gelmiştir.

Millî Eğitim Dergisinin, Ocak-Şubat-Mart 1998 sayısında, Prof Dr. Yahya Akyüz'ün "Öğretmen Okulu Dışından İlk Kez Öğretmen Atanmasına İlişkin Orijinal Belge" adlı makalede bu konu tarihsel süreç içinde ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır:

Türkiye'de öteden beri öğretmen ihtiyacının önemli bir ölçüde öğretmen yetiştiren kurumlar dışından karşılandığı gözlenmektedir. Bu, çözülmeyen sürüp giden eğitim sorunlarımız arasında ciddi bir yer tutan, her zaman güncel bir konudur.

Bu uygulama ilk kez ne zaman ve nasıl başlamıştır? Bu yoldaki ilk uygulama için ileri sürülen gerekçeler nelerdi? Böyle bir yolun açılmaması mümkün müydü?

Bu sorular şimdiye kadar sorulup araştırılmamıştır. (...)

Günümüzde, öğretmen ataması uygulamalarına son örneklerden biri, 1996 yılı 2. atama döneminde görülür. 10 bin sınıf öğretmeni kontenjanına karşılık, çoğu Ziraat Fakülteleri mezunları olmak üzere çeşitli Fakülte mezunlarından 47000 başvuru olmuştur. Bu kişiler öğretmen atanırken "Pedagojik Formasyon" aranmamış fakat illerde düzenlenen, iki aydan kısa süreli Pedagojik Formasyon kurslarından geçirilmişlerdir.

Mayıs 1991'de yapılan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan bir araştırmada, o tarihte, okul yöneticileri ve öğretmenler, öğretmen kaynağının yalnızca öğretmen yetiştiren kurumlar olmasını istemişler ancak ihtiyaç karşılanamadığı takdirde diğer fakülte mezunlarına başvurulabileceğini belirtmişlerdir.

Cumhuriyetin 1923'de devraldığı ilkökul öğretmenlerinin sayısı 10102 idi. Bunların 1018'i kadın, 9021'i erkek idi. Bunların yetiştirmeleri ve geldikleri kaynaklar

şöyle idi: Mesleki öğrenim görmüş olanların sayısı 378'i kadın, 2356'sı erkek toplam 2734' tür. Bunların önemli bir kısmı, medreselerin aşağı sınıflarından ayrılıp 1–2 yıllık öğretmen okullarından mezun olmuş, medrese alışkanlık ve zihniyetinden pek kurtulamamış, ekseriya imamlık ve müezzinlik görevleri de bulunan kimselerdi. Geri kalan 7368 öğretmenden 1357'si yalnızca ilkokul görmüş, 711'i medreseden ayrılıp doğrudan öğretmen olmuş, 152'si düzenli hiçbir öğrenim görmemiş, 2107'si hiçbir öğretmenlik bilgi ve yetkisi bulunmayan kişilerdi. Bir süre sonra, öğretmen okulundan mezun olmadığı halde “öğretmen yardımcısı” unvanıyla ilkokullarda görev yapanlar sınavdan geçirilmiş ve bunların 756'sı meslekten çıkarılmıştır.

Cumhuriyet döneminde 1936–1946 arasında, askerliğini erbaş olarak yapan köy gençlerinin sınavla seçilerek 6–8 aylık bir eğitimden sonra bazı köy okullarına “eğitmen” adıyla atandığını da anımsamak gerekir. Bu şekilde 8500 kadar eğitmen yetiştirilmiştir.

Meslek okulu çıkışlı olmayanlara öğretmenlik yolu açık tutulmuştu. Bunlar iki şekilde mesleğe geçebiliyorlardı:

- a) Sürekli, maaşlı, öğretmenliğin tüm hakları ile
- b) Geçici, ücretli, ek görevli şeklinde.

Bu yollardan mesleğe gireceklerin kuşkusuz, hiç değilse, kâğıt üzerinde "memurluk" için aranan nitelikleri taşıması gerekliydi!

II. Meşrutiyet (1908–1918) ve Mutlakiyet (1878–1908) dönemlerinde ise öğretmen yetiştiren kurumların mezunları dışından öğretmen atanması çok yaygın bir şekilde görülmüştür. Bunun, bizim tespitlerimize göre başlıca üç nedeni vardır :

- a) Öğretmen okullarının ihtiyacı karşılamaktan uzak oluşu

Bu nedenle, Bakanlık, öğretmen okulu mezunlarının yeterli sayıda bulunmadığı illerde, başka kişilere, sınavla "geçici öğretmenlik ehliyetnamesi" vermiş ve onları öğretmen atamıştır. Eğitim Bakanı Emrullah Efendi, bir ara (1912) "yalnızca okuma yazma bilenlerden isteyenlere" bile öğretmenlik ehliyetnamesi verileceğini duyurmuştur. 1917'de, 50 evden büyük köylerin imamları, tatillerde, il merkezlerine çağrılarak kendilerine "uygulama dersleri" verilerek bir yandan da öğretmenlikle görevlendirilmeleri kararlaştırılmıştır.

Orta dereceli okullara gelince, özellikle İstanbul dışındaki Rüştîyelerin (ortaokullar) öğretmenlerinin % 80'i, mahallinden atanmış bilgisiz kişilerdi. Kapıcılıktan lise müdürü, kahvecilikten lise öğretmeni olanlar bile vardı.

b) Toplumun “elif be” yi kim okutamaz" diye düşünmesi

Bir öğretmen, 1918'de şu gözlemde bulunur:

"İlkokul öğretmeni olacak kişilerin önce mesleğine âşık, öğretim sanatına bağlı bulunması şarttır. Geçim derdiyle öğretmenliğe girenlerde bu özellikler aranamaz. Kültürce ilerlemiş ülkelerde ilkokul öğretmenleri en saygıdeğer, en kabiliyetli, en sanatkâr kişilerdir. Biz ise, hâlâ, "elif be'yi de kim okutamaz" deyip geçmekte inat ediyoruz."

Eğitimci İbrahim Alâattin Gövsa' da, 1916'da şunları yazıyordu:

"Çevremizde görüyoruz ki, bizde en az hazırlık gerektiren meslek, ne yazık ki, öğretmenliktir. Biraz okuryazar olan herkes bizde öğretmen olmaya adaydır. Avare ve işsiz gençlerden azledilen ve emeklilere kadar herkes öğretmenlik mesleği için yetkili sayılıyor.

1909–1912 tarihleri arasında İstanbul İlköğretmen Okulu (Darülmua'llimîn-i İptidaî) Müdürlüğü yapan, eğitimci ve Mülkiye Mektebi mezunu olan Satı Bey, herkesin öğretmenlik yapabileceği zihniyetine şiddetle karşı çıkmış, öğretmenliğin kendine özgü yetenekler ve bilgiler gerektiren bir meslek olduğunu savunmuştur, ona göre, bu bilgilerin en önemlileri Fenn-i Terbiye ve Pedagoji derslerinde öğrenilebilir. Bunlar, esas olarak genel ve özel öğretim ilke ve yöntemleri ile ilgili bilgilerdir. Ayrıca, o, öğretmen olmak için "uygulama" ya da çok önem verilmesi gerektiğini savunmuştur.

c)İşi ehline vermeme ve kayırma yoluyla

Değerli ve gerçek öğretmenlere hakettikleri yükselme vs. gibi olanakların pek tanınmaması, değersiz ve yeteneksizlere daha çok itibar edilmesi. Mutlakiyet dönemi öğretmen atamalarını değerlendiren Namık Ekrem adında bir öğretmen derki:

"Öğretmenlikte her şeyden evvel aranacak noktalar: Yeterlilik, bilgi, uzmanlık, iyi ahlâk, eğitim ve öğretim yöntemlerini iyi bilmektir. Fakat yazık ki, bu özelliklerden ikisine bile sahip olmayanlar öğretmen atanıyor. Bunlar yurt çocuklarını nasıl

eğitecekler? Kendilerinde bulunmayan olgunluk, bilgi ve kültürü, o körpe kafalara nasıl sokacaklar?

"Bu kim? Paşaya mensup! Haydi öğretmen! Bu kim? Arabacıya, bu, odacıya,, ağaya, işçiye, mensup! Aman yarabbi! Ne bitmez tükenmez mensup!

"Ötede, öğretmenliği hakeden yüzlerce kişi var. Bunlar kimin umrunda?"

Mutlakiyet dönemi için, aşağıdaki iki özelliğin belirtilmesi de gerekmektedir:

a) Bu dönemde, özellikle 1880'lerden itibaren Mülkiye Mektebi mezunları, doğrudan, geniş ölçüde İdadî (Lise) müdür ve öğretmenlikleri ile illerin eğitim müdürlüklerine

atanmışlardır. Bu durum, Mülkiye Mektebi Yönetmeliğine bir madde eklenmesi ile yasallaşmıştır. Fakat özellikle 1877'lerde Mülkiye Mektebi ve öğretmen okullarının ders programları

karşılaştırılırca, birincinin daha geniş dersleri kapsadığı, öğretmen okullarında ise hiç bir meslek dersinin" bulunmadığı, görülür. Ayrıca, Mülkiye Mektebi mezunu, eğitimeci ve öğretmenlerin önemli bir boşluğu doldurduğu, Türkiye'de eğitimin çağdaşlaşmasına, eğitimin örgütsel yapısının gelişmesine çok büyük katkılarda bulunduğu görülür.

Öğretmen okulları dışında çeşitli kaynaklardan mesleğe yapılan atamalar arasında askerî okul mezunlarının da özel bir yeri vardır. Programlarda yer almaya başlayan müspet bilimleri daha çok onlar okutmuşlar ve her düzeydeki okullarda öğretmen kadrolarını yarıdan çok onlar doldurmuş ve bu durum Cumhuriyet dönemine kadar, asker öğretmenlerin oranı azalarak sürüp gitmiştir. Askerî okullar medrese etkisinden uzak kaldıkları için, mezunları sivil okullardaki yenileşmelere olumlu katkılarda bulunabilmişlerdir.

Nihayet, daha geriye gidersek, 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile karşılaşırız:

1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin 63, 76, 178 ve 180. maddelerinde o dönemde tüm öğretmen yetiştiren kurumların mezunlarının öğretmen atanmalarında, başka yollarla mesleğe gireceklere göre hakkı-ı rüçhanı (öncelik hakkı, tercih edilme hakkı) bulunduğu belirtilir.

İşte bu yasal hüküm, daha sonra, günümüze kadar gelen benzer hüküm ve uygulamaların ilk kaynağı olarak bilinmekteydi. Oysa aşağıda yayınlayacağımız arşiv

belgeleri, meslek okulları.dışından öğretmen atamalarını en az 8-9 yıl daha geriye götürmekte, bunun 1860'da neden ve nasıl başladığını, bu yoldaki ilk yasal düzenlemenin de 1861'de nasıl yapıldığını ortaya koymaktadır.

II. Meslek Okulları Dışından İlk Öğretmen Atamaları, Buna Tepkiler ve İlk Düzenlemeler

İlk Eğitim Bakanı olan Abdurrahman Sami Paşa (Bakanlığı: Nisan 1857-Kasım 1861), Rüşdiye mekteplerini yaygınlaştırma çabasına girmiş ve Darümuallimîn mezunu öğretmen adaylarından yeterli sayıda eleman bulamadığını ve bazı Darümuallimîn mezunlarının da bilgi düzeyinin yeterli olmadığını ileri sürerek, Darümuallimîn dışından da, sınavla, öğretmen atama yolunu açmıştır. Bu uygulamalar içinde, dışardan sınavla, muhtemelen İlk atananlar arasında, Bursa Rüşdiyesine atanan Ali Suavi'yi görüyoruz (Ocak 1860) .

Böylece, Tanzimat döneminde açılmaya başlanan Rüşdiyelere medrese dışından, yeni bir anlayışla öğretmen yetiştirmek amacıyla 16 Mart 1848'de kurulan Darümuallimîn'in bu amacı, ilk Eğitim Bakanı A. Sami Paşa tarafından ilk kez delinmiştir. O, a) "Öğretmene ihtiyaç bulunduğu" b) "Oysa Darümuallimîn mezunlarından bazılarının bilgice yetersizliklerinin anlaşıldığı" şeklindeki iki temel gerekçe ile bu kurumun dışından, sınavla, ilk kez öğretmen atanması yolunu açmıştır.

Yayınlayacağımız arşiv belgeleri, Kasım-Aralık 1860'da, yine Eğitim Bakanı A. Sami Paşa döneminde yapılan sınavla öğretmen okulu dışından öğretmen atanması, öğretmen okulu öğrenci ve mezunlarının buna tepki göstermesi ve bu dışardan atanmaların dönemin hükümetince yasallaştırılması ile ilgilidir.

Her şey Aralık 1860'da, Darümuallimîn öğrencilerinin Sadarete (Başbakanlığa) bir dilekçe vermesi ile başlamıştır. (Belge 1) (14).

Dilekçenin okunuşu aynen şöyledir:

Ma'ruz-ı âdileridirki

Bu abd-i dâileri sâye-i muvaffakiyetvâye-i cenâb-ı mü-lûkânede taşralarda müceddeden küşad olunmakta olan Rüşdiye mektepleri hocalıklarına memur olmak emel ve arzusuyla Dersaadet'de bulunan Darümuallimîne bir kaç seneden beri devam ve say ve ikdam ile sâye-i feyzvâye-i haz-ret-i şahanede her birerlerimiz tahsil-i Um vefünün ederek mekâtib-i mezkûr e hocalğıyle taşraya gönderilmek üzere hayli vakittir usûl imtihanımız icra olunarak açılacak mahallere memuriyetimizin icrasını külli yevmin me'mul ve intizar etmekte olduğumuz halde bu kere taşrada açılıp gönderilmesi lâzımgelen Rüşdiye hocalıklarına

nizamın hilafı ve ma'delet-i seniyyeniri muhalifi olarak hariçten efendiler bilintihap nizamsız icra olunan Hanya ve Şam-ı şerif ve Halep ve Bursa ve Hisar ve el'an icra olunmakta olan Biga ve Iznikmit ve Erzurum'a gönderilmekte ise de'bu husus haksızlık ve lâıksız olup dâilerine bir nevigadr demek olduğundan buna rıza-yı bari ve meyâmin-i irtizâ-yı cenâb-ı Padişahı ve merhamet-i seniyye-i huzur-ı vekâletpenâhileri dahi bir veçhile kaail ve razı olmayacağından merahim-i aliyye ve eşfâk-ı mâlânihaye-i cenâb-ı sadaretpenâhüerinden mercu ve mutazarrıdır ki Darümuallimînden bilimti-han muhreç efendiler mevcut iken hilafı nizam olarak hâriçten diğer efendiler intihap ve iltizam olunmayarak evvel be evvel bu dailerinin her birerleri birer mahallere nasb ve tâyin ettirilmesi hususuna müsaade-i seniyye-i vekâletpenâhîlerinin bîdirğ ve şayan buyurulmak babında ve her halde emr-ü ferman hazret-i menlehül emrindir.

elubûd-üd dâî
Darümuallimîn kulları

Darümuallimîn öğrenci ve mezunlarının tarihsiz olarak Sadarete verdikleri, fakat 16 Aralık 1860'dan az önceki günlerde verildiği kesin olan **dilekçe bugünkü dile aynen şöyle çevrilebilir:**

"Bu duacı kulları aşağıdaki hususları bilginize sunar: "Bu duacı kullan Padişahımızın sayesinde taşralarda (İstanbul dışında) yeni açılmakta olan Rüşdiye mektepleri öğretmenliklerinde görevlendirilmek emel ve arzusuyla, İstanbul'da bulunan Darümuallimîne (Rüşdiyeler için öğretmen yetiştiren okul) bir kaç yıldır devam etmekteyiz. Çalışarak ve çaba göstererek ve Padişahımızın sayesinde her birimiz çeşitli bilimlerin öğrenimini gördük. Epey zamandır, sınavlarımız yapılarak taşrada açılacak öğretmenliklere atanmamızı her gün ummakta ve beklemekteyiz. Oysa şimdi, taşraya gönderilmesi gereken Rüşdiye öğretmenleri, yasalara aykırı ve Padişahımızın adaletine karşı gelinerek dışardan seçilmektedir ve Hanya, Şam, Halep, Bursa ve Hisar'a gönderilmişlerdir. Şu anda da Biga, İzmit ve Erzurum Rüşdiyeleri öğretmenlikleri için sınavlar yapılmaktadır. Bu durum haksızlıktır ve uygun değildir, bizlere bir çeşit zulümdür. Buna Tanrı rıza göstermez ve Padişahımızın mutluluk veren rızası da olmaz; Sadaretin merhameti de asla razı olmayacaktır. Bu nedenle, Sadaretin yüce merhameti ve sonsuz şefkatinden şu hususu rica etmekte ve istemekteyiz: Darümuallimînden sınavla mezun olan kişiler mevcut iken, yasal düzenlemeye aykırı olarak dışarıdan başkaları seçilip alınmamalı, her şeyden önce bizlerin her biri bir ye-re atanmalıdır. Bu hususta Sadaretin elinden geleni esirgemeyip yapmasını iznimize sunuyoruz. Saygılarımızla.

Darümuallimînin
duacı kulları

Darümuallimîn öğrencileri bu dilekçelerinde 1 Mayıs 1851 tarihli Darümuallimîn Nizarnamesindeki hükmün uygulanmasını istemektedirler. Bu hükme göre, bu okulun mezunları Rüşdiye mektepleri öğretmenliklerine atanacaklardır. Nizamnamede, başka kanallardan, sınavla da olsa herhangi bir şekilde Rüşdiyelere öğretmen atanacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

İşte, Aralık 1860'da Darümuallimîn öğrencileri bu. Nizamnameye dayanarak yasa dışı bir işlem yapıldığını ileri sürmüşler, sınavla da olsa, kendileri dışından Rüşdiye öğretmenliklerine başkalarının atanamayacağını, bu mekteplerin öğretmenliklerinin kendi hakları olduğunu iddia etmişlerdir.

Dilekçede belirtildiğine göre, Darümuallimîn öğrencileri dışından sınavla öğretmen atanan Rüşdiye mektepleri şu kentlerde: Hanya, Şam, Halep, Bursa, Hisar. Bu sonuncu kent Afyonkarahisar' dır ve Rüşdiye mektebi orada 1275 (1858–1859)'da açılmıştır. O sırada (Aralık 1860), şu kentlerin Rüşdiye mekteplerine dışarıdan öğretmen atanması için sınavlar yapılmaktadır: Biga, İzmit, Erzurum.

10 Ocak 1861 tarihli olan Belge 2'nin geniş özeti şöyledir:

Meclis-i Maarif üyelerinden bazıları bu sorunu araştırmak için Darümuallimîne gidip durumu öğrencilerden sormuşlardır. Öğrenciler önce dilekçe verdiklerini inkâr etmişlerse de, daha sonra bazıları bunu itiraf etmişlerdir. Durum şudur: Rüşdiye mektepleri öğretmenliklerine Darümuallimîn mezunlarının atanması Nizamnamesi gereğidir. Şimdiye kadar da böyle yapılmıştır. Fakat Meclisimizce geçenlerde Erzurum ve İzmit Rüşdiyelerine öğretmen göndermek söz konusu olmuş, Darümuallimîn öğrencilerinin bir kısmının öğretmenlik yapabilecek yeterliliğe gelmedikleri Meclisimizce anlaşılmıştır. Oysa Padişahımız sayesinde her geçen gün taşrada: Rüşdiyeler açılmaktadır. Buralara, Darümuallimînden istediğimiz düzeyde öğretmenler yetiştirilinceye kadar öğretmen atamamak halkın eğitimine zarar verir. Bu nedenle dışarıdan öğretmen atanması kaçınılmazdır. İşte bu şekilde, geçenlerde yeterlilikleri Meclisimizce tasdik olunan müderris (ders-i âmm) Mustafa Efendi İzmit, Dağıstanlı Ahmet Efendi de Erzurum Rüşdiyesine atanmışlardır. Bundan sonra, Darümuallimîne öğrenci alınırken, dikkatli davranıp, sınavla; yeterliliği bulunanlar alınmalıdır. Rüşdiyelere atanacak öğretmenlerin önce Darümuallimîn öğrencilerinden, bunlardan uygun olanlar bulunamazsa dışarıdan atanacağı şeklinde bir maddenin geçici olarak Darümuallimîn Nizamnamesine eklenmesi uygun olacaktır.

24 Şubat 1861 tarihli olan Belge 3'ün geniş özeti şöyledir:

Rüşdiye mektepleri öğretmenliklerine Darümuallimîn öğrencilerinin atanması bu kurumun Nizamnamesinin gereği olmakla beraber, geçenlerde Erzurum ve İzmit mekteplerine öğretmen atanması gerekmiş, fakat Darümuallimîn öğrencileri arasında öğretmenlik için uygun kimse bulunamamıştır. Bu, onların Darümuallimîne giriş sınavlarına gereği gibi dikkat edilmemiş olmasından kaynaklanmıştır. Bu nedenle, kaçınılmaz olarak onların dışından öğretmen seçimi yapılmıştır. Padişamızın sayesinde taşralarda birçok yerde gittikçe Rüşdiye mektepleri açılmaktadır. Buralara. Darümuallimînden yeterli öğretmen yetiştirilinceye kadar öncelikle Darümuallimînin muvazzaf ve mülâzim öğrencilerinden yeteneklilerin atanması, bunlardan da ehil olanlar bulunamazsa, dışardan uygun kişilerin atanacağı fıkrası Darümuallimîn Nizamnamesine geçici olarak eklenmelidir. Bu yolda yapılmış olan önceki atamalar bir zorunluluk sonucu olduğundan uygundur.

Yukarıda açıklanan inceleme ve görüşlerden sonra nihayet iş karar safhasına gelmiş ve Sadrazam, alınması uygun olacak olan kararı, öneri olarak Saray Baş Kitabetine sunmuştur (Belge 4a). Buna ilişkin, Padişah Abdülmecit'in İradesi de yazının altında yer almıştır (Belge 4b):

1 ve 2 Mart 1861 tarihli olan Belge 4a ve b' nin geniş özeti şöyledir:

Belge 4a:

Şefkatli efendim hazretleri,

Taşralarda açılmakta olan Rüşdiye mekteplerine atanacak öğretmenlerin Darümuallimîn öğrencilerinden seçilmesi bu kurumun Nizamnamesinin gereği olmakla beraber, geçenlerde Erzurum ve İzmit mekteplerine öğretmen atanması gerekmiş, fakat Darümuallimîn öğrencileri arasından öğretmenlik için uygun kimse bulunamadığından, kaçınılmaz olarak dışarıdan seçilmiştir. Bundan böyle, Darümuallimînden öğretmen yetiştirilinceye kadar, açılacak öğretmenlik kadrolarına öncelikle, Darümuallimîn Nizamnamesine göre, bu kurumun öğrencilerinin muvazzaf ve mülâzim olanlarının yeteneklilerinin atanması, bunlardan da ehil olanlar bulunamazsa, dışarıdan uygun kişilerin atanacağı fıkrasının Darümuallimîn Nizamnamesine geçici olarak eklenmesine ve Eğitim Bakanlığının bu yolda gereğini

yapmasına ilişkin Meclis-i Vâlâ yazısı ekleriyle beraber ilişikte sunulmuştur. Bu konudaki hüküm Padişahımıza aittir ve ona göre işlem yapılacaktır.

Belge 4b: ,

Sadaretin işbu yazısı ve ekleri Padişah hazretleri tarafından görülmüştür. Uygulanması için izin istenildiği gibi, sözü geçen fıkranın Darümuallimîn Nizamnamesine geçici olarak eklenmesi yolunda gereğinin yapılması uygundur.

Böylece, 2 Mart 1861 günü, Padişah Abdülmecit'ten çıkan İradeye göre Darümuallimîn Nizamnamesine, geçici olarak şöyle bir fıkra (madde) eklenmesi kesinleşmiş oluyordu:

"Rüşdiye mektepleri öğretmenliklerine öncelikle Darül-muallimîn'in muvazzaf öğrencilerinden 'ehil' olanlar bunlar bulunamazsa mülâzimlerden 'ehil' olanlar, atanacaktır. Fakat, Darümuallimînden yeterli sayı ve nitelikte öğretmenler yeti-şinceye kadar, geçici olarak, bu kurum dışından da Rüşdiye mekteplerine uygun kimseler öğretmen atanabilecektir"

O tarihten sekiz yıl sonra, 1 Eylül 1869'da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, dönemin eğitimini tümüyle düzenlemeyi amaçladığından, Darümuallimîne, daha doğrusu genel olarak öğretmen yetiştirmeye geniş yer vermiştir. İşte, bu yazımızın I. Kısmında değindiğimiz öğretmen okulu mezunlarının öğretmenliğe atanmada, başka yollarla mesleğe gireceklere göre hakk-ı rüçhanı (öncelik hakkı, tercih edilme hakkı) bulunduğu şekilde 63, 76,178 ve 180. maddelerdeki hükümlerin getirilişi de, 2 Mart 1861 tarihli Padişah İradesine dayanarak gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Darümuallimîn, 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre yeniden yapılandıktan sonra, 30 Nisan 1870'de Eğitim Bakanı Saffet Paşanın bir nutku ile tekrar açılmıştır. Saffet Paşa bu nutkunda, Maarif-i Umumiye nizamnamesinin öğretmen yetiştirmeye ilişkin yeni düzenlemelerini Darümuallimîn öğrencilerine açıklarken, özellikle bu kurum dışından öğretmen atanmasına ilişkin getirilen hükümler üzerinde durmuştur. Takvim-i Vekayi gazetesinde yayınlanan bu nutkun, öğretmen atamaları ile ilgili kısmı özetle şöyledir:

"... her sınıf halkımız, giderek, sanat ve eğitimin önemini ve gereğini hissetmeye başlamış, bu şekilde, çeşitli illerde, onurlu ve vatansever bazı

insanlarımızın inşa ettirdiği Rüşdiye mekteplerinin sayısı 170'e ulaşmıştır. Bunların dışında son yıl içinde 40'dan fazla Rüşdiye mektebi daha açılmıştır ve bunlara öğretmen atanmaları henüz yapılamamıştır. Bunun nedeni, Darülmuallimîni bitirenler öncekilere atandığından, son açılanlara atanacak kadar öğretmen yetişmemiş olmasıdır. Darülmuallimînden öğretmen yetişinceye kadar bu son açılan mekteplerin kapalı kalmaması ve halkın çocuklarının bilim ve eğitimden yoksun olmamaları için, o mekteplerin buldukları bölgelerde, öğretmenliğe elverişli olanlar uygun kişilerin önünde sınavdan geçirilerek, o mekteplerin ikinci öğretmenliklerine, (muallim-i sanilik) atanmaları Meclis-i Kebîr-i Ma-arifi kararı olarak gerekli illere bildirilmiştir. Rüşdiye mekteplerinin bundan böyle büyükçe köylere kadar yaygınlaştırılacağı kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle, Darülmuallimîn öğrencilerinin sayısının 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre artırılması gerekli olmuştur. Padişahın sayesinde maaşlarınız da artırıldığı için sizin artık gece gündüz çalışıp programlarınızda gösterilen bilimleri öğrenmeniz ve yıl kaybetmeden Darülmuallimîni bitirmeniz gerekmektedir..."

III. Sonuç, Genel Değerlendirmeler ve Öneriler

Bu yayınımdan çıkan başlıca sonuçlar ve yaptığımız genel değerlendirmeler ve sunduğumuz öneriler aşağıda maddeler halinde gösterilmiştir:

a) Sonuçlar, değerlendirmeler

1. Öğretmen olmak için gerekli öğrenim ve eğitimi görmemiş olanların ilk kez öğretmen atanmasına ilişkin yayınladığımız belgeler, bu sorunun kökenlerini ve nasıl ortaya çıktığını gösterdiği için son derece önem taşımaktadırlar.

2. Öğretmen olarak yetişmeyenlerin mesleğe ilk kez atanması 1860'da gerçekleşmiştir. Bu yolu açan da, ilk Eğitim Bakanı Abdurrahman Sami Paşadır.

3. Öğretmen olarak yetişmeyenlerin mesleğe atanması lehinde resmî makamların ileri sürdükleri iki temel gerekçe şunlardır:

- Öğretmen okulu öğrencilerinin sayıca yetersizliği
- Öğretmen okulu öğrencilerinin bazılarının bilgi bakımından ehil olmamaları.

Zamanla, başka nedenlerle, mesleğe dışardan atamalar yapılmışsa da, bu iki neden genellikle geçerli kalmıştır.

4. Öğretmen olarak yetişmeyenlerin mesleğe atanması başlangıçta "geçici", kaydıyla yapılmış; fakat ekseriya görüldüğü gibi, bu geçici durum son derece "sürekli" olmuştur.

5.1860'da ilk kez dışarıdan öğretmen atamalarına girişilirken, o tarihte Rüşdiye mektepleri için duyulan ve Darülmualimînin (1848'de ilk kez açılan öğretmen okulu) karşılayamadığı ileri sürülen öğretmen açığı, iki elin parmakları ile sayılabilecek kadar azdır. Şu halde, bu, çözümlenmesi çok kolay bir sorundu. Darülmualimînin öğrenci sayısı artırılıp nitelik yükseltilebilir ve dışarıdan öğretmen atanma yolu kesinlikle açılmayabilirdi...

6. Dışardan ilk kez öğretmen atamalarına karşı Darülmualimîn öğrencilerinin gösterdikleri tepki takdire şayandır; bu, onlarda meslek bilincinin güçlü olduğuna işarettir.

7. Belgelerden, öncelikle Darülmualimîni geliştirme yoluna gitmeyip de, üç beş öğretmen açığını dışarıdan karşılamaya kalkıp, sonra da bunu yasallaştırma yoluna giden resmî makamların pek uygun bir yol tutmadıklarını kendilerinin de sezinledikleri, koydukları "geçici" kaydından da hissediliyor.

8. Darülmualimînin ilk Müdürü Ahmet Cevdet Efendi (sonra Paşa) 1 Mayıs 1851 tarihli olarak hazırladığı Darülmualimîn Nizamnamesi ile bu kurumu ciddi bir temele oturturken, öğrenci sayısını da azaltıp 20'ye indirmiştir. Niteliğin yükseltilmesi için öngörülen bu hususun, 9 yıl kadar sonra, ilk kez dışardan öğretmen atanmanın nedenlerinden biri olacağı tabii ki 1851'de düşünülememiştir.

9. Osmanlı Devletinin öğretmen yetiştirme politikası hem nitelik, hem nicelik bakımından yetersiz kalmıştır. Kadrosunda 1-2 öğretmen ve 3-5 öğrenci bulunan bir çok öğretmen okulları görülmüştür.

10. Cumhuriyetten sonra öğretmen yetiştirme daha bir ciddiyetle ele alınmış, nitelik yükseltilmeye, nicelik artırılmaya çalışılmıştır. Fakat geçmişten gelen dengesizlikler kapatılamadığından, dışarıdan öğretmen atanması yolu da açık kalmıştır

11. 1860'tan beri çok çeşitli kaynaklardan öğretmen atandığı için, mesleğin statüsü yeterli güce ulaşamamıştır. Mesleğin "herkese açık" oluşu ve bunun sadece meslek için değil, eğitimimiz için de görülen zararları pek çok eğitimcimiz tarafından gösterilmişse de "dışarıdan atama" uygulaması sürüp gitmiştir

12. Dışarıdan atanan öğretmenlerin okullarda karşılaştıkları problemler her zaman çok ciddî ve önemli olmuştur. Bu sadece okuma yazma ve bir dersi öğretmede karşılaştıkları zorluklar değil, çocukların bedenî, zihnî, duygusal gelişimlerine olumlu katkılarda bulunamamaları ile de ilgilidir.

Günümüzde yapılan bir araştırmanın sonuçlarından biri şöyledir:

"Dışarıdan atananların okullarda karşılaştıkları problemlerin başında, öğretim ilke ve yöntemlerini bilmemeleri gelmektedir. Bunu, eğitim öğretim plânlarını hazırlama gücü, pedagoji ve psikoloji bilmemeleri yüzünden çocukların gelişme ve öğrenme süreçlerini algılayıp değerlendirememesi, onlara rehberlik yapamama ve eğitim teknolojisini (ders araç gereçleri, laboratuvar, vs.) kullanamama vs. gibi sorunlar izlemektedir."

b) Öneriler

1. Öğretmen atamalarında ilk amaç, öğretmen olmak için seçilmiş ve yükseköğrenim düzeyinde yetiştirilmiş, master yapmış gençlerin sınavla atanması olmalıdır. Bu, eğitim politikamızda, belli bir sürede mutlaka gerçekleştirilecek bir hedef olarak belirlenmeli, öğretmen yetiştirme sistemi bu şekilde yapılmalıdır.

2. İlköğretimdeki öğretmen açığının 2000 yılında 60 bin olacağı DPT tarafından hesaplanmıştır (22). MEB da, yine 2000 yılında tüm alanlarda öğretmen açığının 93678 olacağını hesaplamıştır.

Şu halde, bugünkü gidişle, ilk önerimizin uzun yıllar gerçekleştirilemeyeceği anlaşılır. Ancak, bu yola ciddî olarak girilmeli, nitelik ve nicelik sorunu beraber düşünülmelidir. Oysa "eğitim politikalarımız hep öğretmen açığının kapatılmasına yönelik olduğu için, nitelik boyutu sürekli olarak gözardı edilmiştir.

3. Önemli bir öneri şudur: Ciddî bir eğitim plânlaması yapılmalı, mezunlarının binlercesi iş bulamayan Fakültelerin, buna karşılık öğrenci kontenjanları ve imkânları sınırlı Eğitim Fakültelerinin vs. durumları yeniden incelenerek Eğitim Fakültelerinin kontenjanları, öğretmen ihtiyacına uygun olarak artırılmalıdır.

4. Ülkede öğretmen dağılımı uygun biçimde sağlanmalıdır.

5. MEB, öğretmen seçme ve atama uygulamalarını bir standarda kavuşturamadığından, öteden beri, kişisel ve meslekî nitelikleri dikkate almayan bir

uygulama sergilemektedir. Bu nedenle, öğretmen-atanacakların mesleğin gerekli kıldığı bilgi, beceri ve davranışlarla donanmış olması gerekir. Bir kere seçim ve atama yapıldıktan sonra, bunların, dışardan atanan öğretmene kazandırılması mümkün müdür?

6. Şu halde, eğitim politikamızın asıl amacı "gerçek" öğretmenler yetiştirmek olmalıdır. İhtiyaç, ne kadar âcil ve büyük olursa olsun, bu, niteliksiz öğretmen yetiştirilmesini ve "işsiz" her Fakülte mezununun öğretmen atanmasını gerektirmez.

7. Herhangi bir ülkede, öğretmenler ve öğretmenlik mesleği üstün bir güç ve statüye ulaşmadıkça, o ülkede en iyi eğitim sistemi ve yüce eğitim amaçları da bulunsa, bunlar gerçekleşmez. Oysa, güçlü bir meslek mensubu olarak, üstün meslekî ve insanî nitelikleri bulunan, saygın, gerçek öğretmenler, kötü bir eğitim sisteminde bile çok yararlı sonuçlara ulaşabilirler.

8. Öğretmen açıklarının sadece öğretmenlerin yeterli sayıda yetişemediklerinden kaynaklandığını düşünmek yanıltıcı olur. Bunun ekonomik, psikolojik... pek çok sebepleri vardır. Bu nedenle, dışarıdan öğretmen atama gibi, başlangıçta "geçici" olarak düşünülmüş ve 138 yıldır süren bir uygulamadan kurtulabilmemiz için bir an önce mesleğin ekonomik ve sosyal statüsünün güçlendirilmesi öncelikli bir sorundur. Bu, aynı zamanda, eğitim ve öğretmen tarihimizden çıkan bir derstir (Akyüz, Milli Eğitim, 1998, S.137, s.6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16).

Öğretmenlik mesleği; eczacılık, mühendislik, avukatlık gibi bireysel nitelikli bir meslek olmayıp kitlesel ve toplumsal işlevi, yönü ve boyutu olan çok stratejik bir konumda bulunduğundan, özerk bir kuruma bırakılamayacak kadar önemlidir. Ve mutlaka devletin yakın gözetim ve denetimini gerektirmektedir. Çünkü öğretmenlik, doğrudan doğruya bir ulusun geleceği ile ilgili olup onun göstergesidir. Öğretmenliğin küçümsenmesi ve doğrudan sorumlu olmayan kurumların takdirine bırakılması gerçekten büyük tehlikeler doğurabilir. Bunun bedelini ise sonuçta toplum öder. Herkesin bunun bilincinde olması ve öğretmen yetiştirme işinin önem ve ciddiyetini iyi kavraması kaçınılmaz görünmelidir (Yılmaz, Milli Eğitim, 1990, S.93, s.54).

Kaptan, 1981 yılına ait yazısında öğretmenin saygınlığının sağlanmasında yerine getirilmesini öngördüğü hususları belirtmektedir:

Öğretmenlerimizin toplumsal duyarlılıklarının gereği olarak mesleki uğraşlarını büyük bir özveri ve tarihsel sorumluluk bilinci içinde sürdürmüşlerdir.

Ancak bu gelişim çokta kolay olmamıştır. Çileli zor günler geçirilmiştir zaman zaman. Öğretmenlik mesleğinin ve öğretmenlerin saygınlığı gölgelenmek istenmiştir. Eğitim sistemindeki bozuklukların sorumluluğu öğretmenlere yüklenmek istenmiştir. Başöğretmen Atatürk'ün öğretmenlere verdiği değer, ödevler ve buyruklar unutturulmuş; öğretmenler toplum yararı yerine, politik yararlar hesabıyla kısır çekişmeler içine sokulmak istenmiştir. Çok az da olsa, bu oyunlara gelen öğretmenler de olmuştur. Ancak, büyük çoğunluğuyla Türk öğretmeni Atatürkçü çizgiden sapmamış, Atatürk ilke ve hedeflerinden taviz vermeyerek korumuştur, tarihe karşı mesleksi onurunu.

Türk eğitim sisteminin Atatürkçü çizgide yeniden düzenlenmeye çalışıldığı bugünlerde, çekilen sıkıntıların bir daha yaşanmaması için öğretmenlik mesleğinin toplumumuzdaki yerinin ve değerinin de yeniden belirlenmesi yararlı olacaktır elbette.

İsveç ve diğer İskandinav ülkelerindeki örnekler de göstermiştir ki, "Eğitimin sistemini yenilemek isteyen ülkeler, reform çalışmalarına, öğretmen yetiştirme programlarından başladıkları ölçüde başarılı olmaktadır." (Varış, 1973, S. 48)

Eğitim sistemimizin ve programlarımızın nitelikli olması, toplumsal özler taşıması, bilimsel ve gerçekçi olması, laik bir temele dayanması, iş esasına önem vermesi hiç kuşkusuz çok gerekli olan özelliklerdir. Ancak, bunları anlamlı kılan uygulamaya koyan öğretmenlerdir.

Bu konuda Ziya Gökalp "Bir memlekette öğretmenler sınıfına sosyal bir değer verilmezse bilim de değer görmez... Öğretmenler maaş ve mevki bakımından ne kadar yükselirlerse o memlekette bilimin değeri o kadar artar. Mevkiye değer verirken ona layık kimselerin var olup olmadığı da anlaşılmalıdır." demektedir (Kavcar, 1973, S. 120).

Öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi, toplumda gerekli değer verilmesi önemli bir gösterge oluyor öğretmenlik mesleği için.

Atatürk'ün bu görüş ve buyruklarının yerine getirilip getirilmediği iyi değerlendirilmelidir; Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında, 1981 Türkiye'sinde. Bu değerlendirme sonucunda yapılacak yeni düzenlemede; öğretmene çağdaş insanın yaşama olanakları tanınmalıdır. Yeterli ücret, sosyal haklar ve güven verilmelidir. Yerli yersiz tedirgin, huzursuz edilmemelidir, kışta kıyamette sağa sola sürülüp de

gücendirilmemelidir. Siyasal baskı aracı olmaktan kurtarılmalıdır. Ona yasa ve akıl dışı baskı yapılmamalıdır. Öğrencileri ile başbaşa kalıp huzur içinde, rahatça çalışabileceği, kendisini mesleğine verebileceği bir ortam yaratılmalıdır.

Bunlarla birlikte öğretmen yetiştirme bilimsel bir modele bağlanmalı, öğretmenlerin hizmet-içi eğitimle ve mesleki yayınlarla sürekli yetiştirmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmenlerimize bu ve buna benzer sağlık, konut, dinlenme gibi yeni olanaklar sağlandığı takdirde, Atatürk'ün gösterdiği ilke ve hedefler yönünde daha da verimli çalışabileceklerdir.

Aslında Türk Öğretmeni bütün olanaksızlıklara ve siyasal baskılara karşın, Atatürk Devrimlerinin yılmaz bekçileri ve savunucuları olmuşlardır (Kaptan, Milli Eğitim, 1981, S.55, s.75-76).

Öğretmen sorunlarının çözümlenmesinde 1982 tarihli yazıda ülkemizdeki genel durum ve bu koşullara yönelik öneriler üzerinde durulmaktadır:

Eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde, insanların ve toplumun geliştirilmesinde, "öğretmen" in rolü çok büyük ve önemlidir. Atatürk'ün "Muallimler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Cumhuriyeti biz kurduk onu yaşatacak olan sizlersiniz" sözü bunun açık bir ifadesidir.

Günümüzde, bilim ve teknolojiye büyük, hızlı değişme ve gelişmeler, toplumun yapısını da hızla değiştirmekte; bunlara paralel olarak, eğitimin amaçlarında, yöntemlerinde ve öğretmenin geleneksel rollerinde de değişmeler olmaktadır. Örneğin, öğretmenlerin alan ve yöntem bilgisi yanında, sınıftaki öğrencileriyle, okuldaki diğer öğretmenler ve yöneticilerle ve okul dışında öğrenci velileri ve toplumla ilişkilerin yönelik rolleri değişmekte; öğretmenlerin "bilginin yeniden tanımlanması ve değerlendirilmesi"ndeki sorumlulukları giderek artmakta; daha da önemlisi, öğretmenler, eğitim fırsat ve imkânlarının "yaygınlaştırılması" konusundaki girişimlerin "baş mimarı" olarak görülmektedir.

Ülkemizdeki Durum

Ülkemizde öğretmen adaylarının "iyi" eğitilmeleri, öğretmenliğin "meslekleştirilmesi", öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, yaşam düzeylerinin yükseltilmesi ve öğretmenliğin gençler için çekiciliğinin artırılması konularında yaygın ve ortak inançlarımız olmasına rağmen bu inançlarımızın, bu alandaki uygulamalarımızı yeterince etkilemediği; öğretmen eğitimi sistemimizde çelişkiler bulunduğu; öğretmenlerin çok çeşitli kaynaklardan, farklı kıstaslara göre yetiştirildikleri, bu kaynaklar arasında bir uyum bulunmadığı, daha önemlisi, nasıl bir öğretmen yetiştirmek istediğimizin belirli olmadığı, hele, "öğretmen yetiştirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi" konusunda belirli bir politikamızın bulunmadığı, öğretmenlerimizin niteliğinde, giderek belirgin düşmeler olduğu görülmektedir.

Öte yandan, öğretmenlik mesleğinin önemi konusundaki inançlarımızla uygulamalarımız arasındaki tutarsızlıklar nedeniyle, toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta; öğretmenler arasında mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmakta; öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir. Bu durum, öğretmenlerin sorunlarına da kaynak olmaktadır. Bu nedenle öğretmen soranları

araştırılırken bir meslek grubu olarak, öğretmenlerin statülerine ilişkin sorunlar ağırlık taşımaktadır.

Öğretmenlerin statüsü, eğitim sisteminin amaç ve hedefleri ile bunlara dayalı olarak belirlenen eğitim ihtiyaçlarına ve eğitimin önem derecesine uygun hale getirilmelidir.

Öğretmenlerin çalışma koşulları, etkili bir öğretimi mümkün kılacak, öğretmenlere zevkle ve huzur içinde çalışma imkânları verecek şekilde iyileştirilmelidir.

Öğretmenlerin yaşam koşulları yaptıkları işin önemine denk bir düzeye getirilmeli; öğretmenliğin diğer meslekler arasında saygınlığı ve gençler için çekiciliği artırılmalıdır.

Öğretmenlere, eğitim sürecinin pasif uygulayıcıları olarak değil, eğitim sürecinin ve öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesinde, Öğretmenlerin statüsünün yükseltilmesinde görev ve sorumlulukları bulunan ve bu konuda söz sahibi olan, profesyonel meslek adamları olarak bakılmalı; bu amaçla örgütlenmeleri Devletçe desteklenmelidir.

Öğretmenlerin Statülerinin Yükseltilmesine İlişkin Bazı Öneriler:

Öğretmenliğin Gençler İçin Çekici Hale Getirilmesi;

a. Öğretmen yetiştiren yüksek Öğretim kurumlarına öğrenci en etkin ve uygun yollarla seçilmelidir.

b. Öğretmenliği gençler için çekici bir meslek haline getirmenin yollarından biri öğretmenliğin statüsünün yükseltilmesidir. Bu görüş ışığında, aşağıdaki ve benzeri önlemler alınmalıdır.

c. Öğretmenler Gününde, okulların açılma-kapanma zamanlarında ve diğer fırsatlarda, öğretmenliği onurlandıran, önemini vurgulayan programlar düzenlenmeli; kamu oyu bu konuda bilinçli ve duyarlı hale getirilmelidir.

ç. Başarılı öğrenciler ortaegitimden başlanarak öğretmen olmaya özendirilmeli; ortaegitimin son sınıfında öğrenciler için, öğretmenlik mesleğini, çalışma koşullarını, sosyal haklarını ve mesleğin önemini, manevi zevkini tanıtıcı faaliyetler düzenlenmeli, başarılı öğrenciler öğretmenliğe özendirilmelidir.

d. Öğretmen adayları için, yatılılık, burs, kredi imkânları sağlanmalı; krediler hizmet yapmak suretiyle ödenebilmelidir.

Çalışma Koşulları

Öğretmenlerin çalışma koşulları izlenmeli; koşulların iyileştirilmesine yönelik önlemlerin alınmasına süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde alınacak önlemler plan ve programlara bağlanmalıdır.

Öğretmenlerin tayin ve nakilleri ile rotasyonlarına ilişkin kurallar açıklığa kavuşturulmalı; kuralların her öğretmene eşit uygulanması titizlikle kontrol edilmeli; uygulamaların sonuçları değerlendirilerek tayin-nakil, rotasyon kuralları sürekli geliştirilmeli ve ihtiyaçlara uyarlanmalı; öğretmenleri tedirgin edecek, maddi ve manevi sıkıntıya düşürecek ve hatta yetkililerce bir tehdit veya cezalandırma aracı olarak kullanılacak katı ve belirsiz kurallardan kaçınılmalı; rotasyonun kolay uygulanmasını sağlayacak maddi ve sosyal önlemler de birlikte alınmalıdır.

Mahrumiyet yerlerinde çalışmayı özendirici ve ödüllendirici (tazminat, fazla kıdem, çocuklarına yatılılık, öğrenim bursu vb.) önlemler alınmalıdır.

Teftiş sistemine, öğretmenlerin başarısını yükseltmek için onlara rehberlik edici bir hizmet hüviyeti kazandırılmalı; Öğretmenlerin başarılarının pekiştirilmesi, başarısızlıkların giderilmesi amaçlanmalıdır.

Öğretmenlere verilecek disiplin cezalarına ilişkin kurallar herkes için açık hale getirilmeli, tahkikatlarda objektifliği sağlayacak tüm önlemler alınmalı; başka yere nakil, çok zorunlu haller dışında, bir ceza olarak kullanılmamalı; gereksiz disiplin cezasının, öğretmeni kıracağı, meslekten soğutacağı, hatta müteakip bozuk davranışlara davetiye olacağı unutulmamalı; bu hususta yöneticiler bilinçlendirilmelidirler.

Öğretmenler okulda rutin işlerden kurtarılmalı; kendilerine meslekleri ile ilgili olmayan konularda görev verilmemeli, eğitim ve öğretim niteliğini yükseltmeye yönelik bir çalışma içine girmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin haftalık ders ve çalışma yükleri, onların görevlerini en verimli düzeyde yürütebilecekleri ölçüde tutulmalı; ders yükleri hesaplanırken, ders hazırlama, araç-gereç hazırlama, nöbet, kurul, zümre toplantıları, sınıf öğretmenliği, eğitsel kol başkanlığı, ders dışı sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, laboratuvar, işlik hazırlığı, düzenlenmesi, korunması işleri, sınav kâğıdı, ödev okuma, sınıf mevcutları, velilerle, çevre ile ilişkilerde harcadığı zaman, okul-aile birliği, okul koruma derneği çalışmalarında harcadığı zaman gibi, öğretmenlerin tüm görevleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

Öğretmenlere mesleklerinde ilerleme imkânları sürekli açık tutulmalı; belli koşulları yerine getiren öğretmenlerin, meslekte en üst yönetim, uzmanlık ve akademik düzeylere yükselebilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda YÖK ile ilgili üniversiteler arasında işbirliği halinde, kurallar belirlenmeli; bunlar herkese eşit uygulanmalı; maddi imkânsızlık ve büyük şehirlerden uzakta görevli bulunma, meslekte ilerlemeyi ve üst öğrenim görmeyi engelleyici bir öge olmaktan çıkarılmalı; bu amaçla, öğretmenlere belli koşullar altında maaşlı izinlilik (veya görevlilik) gibi kolaylıklar sağlanmalıdır.

Öğretmenler, mesleki faaliyetlerini olumsuz olarak etkileyebilecek, onları tedirgin edecek, iş güvencelerini zayıflatacak veya ortadan kaldıracak her çeşit keyfi hareketlere karşı yeterince korunmalı; yönetim öğretmenlere sahip çıkmalı ve bunu her vesile ile belli etmelidir. Öğretmen yasa ve yönetmeliklere göre hizmet görürken, yönetimin destek ve koruyuculuğunu arkasında hissetmelidir.

Köyde çalışan öğretmenler için gerektiğinde her ayın ilk cumartesi ve pazar günleri bağlı oldukları ilçede iki günlük bir kurs düzenlenmeli; öğretmenlere yol parası ve yevmiye ödenmeli; bu vesile ile onların bir yandan diğer öğretmenlerle tecrübe alış-verişi yapmaları sağlanmalı, maaşlarını almaları, bir moral tazelenmesi yapmaları sağlanmalıdır. Yapılan toplantılara ilgili yöneticiler, ilköğretim müfettişleri de katılmalı, ortak sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmalı, ortak görüşler geliştirilmelidir (Milli Eğitim, 1982, S.58, s.94-95-97).

Uygulamaya konulan “24 Kasım Öğretmenler Günü” ile ilgili olarak Öğretmen Okulları Genel Müdürünün ilgili yazısı:

Türk Öğretmenine duyulması gereken saygının bir gereği olarak, 26.2.1981 gün ve 17263 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Öğretmenler Günü Kutlama Yönetmeliği" ile öğretmenin toplum içindeki yerini ve önemini belirtmek, saygınlığını arttırmak, öğretmenler arasında dayanışma ve birlik ruhunu yaratmak, mesleğe uzun yıllar hizmet etmiş emekli veya ebediyete göçmüş öğretmenleri anmak, göreve yeni başlamış olanlarda meslek şuurunu yaratmak amacıyla Ulu Önder Atatürk'ün "MİLLET MEKTEBLERİ BAŞÖĞRETMENLİĞİ" ni kabul buyurdıkları 24 Kasım günlerinin 1981 yılından itibaren "ÖĞRETMENLER GÜNÜ" olarak kutlanması kabul edilmiş, bundan 'böyle kutlama faaliyetlerinin, ülke çapında organizasyonu için Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü görevli kılınmıştır. Bu konuda Bakanlığımızın bütün Daireleri samimi bir işbirliği ve yoğun bir çaba içinde bulunmaktadır. Gelecek yıllarda daha da yaygınlaştırılarak geleneksel ve sürekli bir

gün olarak kutlanacağını umduğumuz 24 Kasım Öğretmenler Gününün tüm meslektaşlarımıza kutlu olmasını dilerim (Şahin, Milli Eğitim, 1981, S.55, s.34).

Türk tarihinde ve eğitim tarihimizde 24 Kasım gününün anlamı büyük ve yeri önemlidir. 24 Kasım 1928 tarihi, Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal'in Millet Mektepleri Başöğretmenliği unvanını kabul buyurdıkları gündür. Bir başka 24 Kasımda (1934) da Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Başöğretmen" Gazi Mustafa Kemal'e "ATATÜRK" soyadını vermiştir.

Yıllar sonra bu anlamlı gün; Türk Öğretmenlerinin kıvançta ve tasada, vatan ve millet hizmetinde birlik ve beraberlik halinde bulunmalarını daha da kuvvetlendirmek için "ÖĞRETMENLER GÜNÜ" olarak kabul edilmiştir. Böylece bu anlamlı günde; güçlü Türkiye ideali istikametinde millî kültürle yoğrulmuş nesiller yetiştiren öğretmenler, eğitim-öğretim ve öğretmenlik mesleği meselelerinde değerlendirme yapma imkânı da sağlanmıştır.

Bundan böyle her yıl 24 Kasım, "Öğretmenler Günü" olarak kutlanacak; öğretmenler de bir birlik ve 'bütünlük halinde bu anlamlı günlerinde kutlanırlarken, Atatürk inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda, vatan, millet, bayrak sevgisiyle yoğrulmuş; millî ve manevî değerlerimize bağlı ve sahip nesiller yetiştirmenin millet huzurunda muhasebesini de yapacaklardır (Usta, Milli Eğitim, 1985, S.66, s.52).

Öğretmenler, tarihin her döneminde, ulusun en büyük dayanağı ve rehberi olmuştur. Onların Ordumuzun İstiklal Savaşında kazandığı büyük zaferinin ardından devrimlerin yerleşmesinde ve ülkenin kalkınmasında olduğu gibi, 12 Eylül harekâtının nihai başarısında da Cumhuriyet ve demokrasinin korunması, ulusumuzun birliği ve ülkemizin bütünlüğü için aynı gayret ve fedakârlığı göstereceklerine yürekten inanıyorum.

Geçmiş acı olayları tekrar yaşamamak, iç ve dış düşmanlarımıza devletimizi yıkma ve ülkemizi parçalama fırsatı vermemek için, ulusça milli birlik ve beraberlik içinde bulunmalıyız. Her 24 Kasımda, bugünün "Öğretmenler Günü" olarak kutlanmasının milli birlik ve bütünlüğü sağlamada etkili olacağına inanıyorum (Arabacıoğlu, Milli Eğitim, 1981, S.55, s.29).

ATATÜRK' ün 24 Kasım 1928'de Millet Mekteplerinin Başöğretmenliğini kabul ettiği gün, 1981 yılından beri bir yönetmelik çerçevesinde "Öğretmenler Günü" olarak kutlanmakta ve her ilden bir "Yılın Öğretmeni" seçilmekte idi.

Bu durum öğretmenler arasında çeşitli kırgınlık ve huzursuzluğa neden olmakta idi. Bu amaçla, 1992 yılından itibaren yılın öğretmeni seçimine son verildi.

Millî Eğitim Bakanı Köksal Toptan birisi, ikisi değil özveri içinde her türlü koşullarda görevlerini layıkıyla yapan tüm öğretmenlerimiz yılın öğretmenidir, düşüncesiyle bu uygulamanın kaldırıldığını açıkladı.

“Ben de yılın öğretmeni kimdir sorusunun cevabını bulmakta gerçekten herkesin zorluk çektiğini, çekmesi gerektiğini anlıyorum. Yılın öğretmeni Van'ın Çatağında, Hakkâri'nin Çukurca'sında, Diyarbakır'ın Silvan'ında, Trabzon'un Çaykara'sında, Adana'nın Pozantı'sında, Edirne'nin Lalapaşa'sında çok kere hiçbir devlet memurunun gitmediği, gidemediği Türkiye'mizin en ücra köşelerinde görev yapan, İstanbul'da 120 kişilik sınıflarda, Ankara'da 70–80 kişilik sınıflarda karşısına gelen çocuklara, bizim çocuklarımıza bir şeyler anlatmaya, bir şeyler öğretmeye çalışan bütün öğretmenlerimiz; yine bence bugüne kadar Türkiye'mizin çeşitli yörelerinde bizim çocuklarımıza bir şeyler öğretmek, onları 21. asra hazırlamak için didinen, çırpınan ve bu nedenle şehit olan 40 tane arkadaşımızdır. Daha bugün Silvan'da genç bir arkadaşımız şehit oldu. Bütün bunların içerisinde yılın öğretmeni şudur demek, bana göre gerçekten yanlış bir uygulama idi. Sanıyorum bütün arkadaşlarım bu uygulamayı kaldırmış olduğumuz için en azından bir rahatlama içine girmişlerdir.

Bunun yerine her ilde bir etkinlik yapmak, olabilen yerde öğretmen arkadaşlarımız günlük stresten biraz uzaklaştırmak suretiyle gerek vakit, gerek para bulamadıkları için uzak kaldıkları bir müzik ortamına götürmek, kimi yerde bir panel ortamında ülkenin ve kendi sorunlarını tartışabilecek bir zemine çekmek, kimi yerde de diliyorlarsa yine bir araya gelmek suretiyle günün anlamına uygun bir programla bugünü ve haftayı geçirmek...

Öğretmenlik mesleği bizim için en iyi meslek, en saygın meslek, en önem verilmesi gereken meslek olma özelliğini korumaktadır. Göreve geldiğim geçen bir yıl içinde, bu özelliği korumak, bunu biraz daha pekiştirmek için öğretmen arkadaşlarımın başını biraz daha dik yapabilmek için elimden gelen her şeyi yaptım. Moral olarak öğretmenlerimizin başı dik olmalıdır. Öğretmenlerimiz, "toplumda eski itibarımız

kalmadı" şeklindeki yanlış psikolojiden kendilerini kurtarmalıdır. Öğretmen, toplumun en saygın kesimi olma özelliğini bugün daha çok hissettirmelidir. Bu sadece sözle olur mu, kuşkusuz olmaz. Bunu takviye edecek yeni kaynakları bu sene kullanmaya çalıştık." (Millî Eğitim, 1993, S.119, s.17-18)

Öğretmenlik ve diğer eğitim hizmetleri çekici, dirik, aşamaları arasında yan ve dikey geçişleri olan, her türlü başarının ve alana katkının pekiştirildiği bir meslek olarak algılanmalıdır. Bu amaçla, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin hizmet - içi eğitimin tüm olanaklarından yararlanılarak, alanlarında ilerlemeleri teşvik edilmeli; üst düzeylere geçişte meslekten gelenlere özel kontenjanlar sağlanmalı; meslekte geçen başarılı deneyimler değerlendirilmelidir. Meslekte ilerlemeyi kolaylaştırmak için, gerekli koşulları yerine getirenlere burs, maaşlı izinlilik, üst öğrenim kurumlarına girenlerin eğitim gördükleri kurumun bulunduğu şehre atanması, yarı zamanlı izinlilik gibi kolaylıklar sağlanmalıdır.

Öğretmenliği ve diğer eğitim hizmetlerini adaylar ve toplum gözünde çekici ve saygın hale getirmek için gerekli yönetsel, eğitimsel ve ekonomik önlemler alınmalıdır. Ayrıca yetişmiş öğretmenlerin meslekte uzun süre kalışlarını özendirici benzeri önlemlere ağırlık verilmelidir (Millî Eğitim, 1981, S.54, s.73).

XII. Millî Eğitim Şûrası üyelerine sunmak ve şûra çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanan "Hazırlık Dokümanı" ile "Öğretmen Yetiştirme Ön Çalışma Raporu" için kurulan komisyonlarda "Öğretmenlik Mesleğinin Cazip Hale Getirilmesi" ile ilgili getirilen teklif ve tedbirler (13 madde), şûra üyelerince de aynen benimsenerek (iki madde ilâvesiyle) kabul edilmiştir.

Mesleğe itibarın azaldığı bir dönemde bu teklif ve tedbirlerin mesleği yeniden cazip hale getireceğine ve meslek itibarını tekrar kazandıracağına inanılmakta ve artık bunların bir an önce gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Bu teklif ve tedbirler kısmen özetlenerek aşağıya alınmıştır:

Öğretmenlerin çalışma şartları ile maaşları mesleğin haysiyetine uygun seviyeye getirilmelidir.

Öğretmen adaylarının, ortaokuldan sonra yatılı tahsil yapmaları sağlanmalıdır.

Öğretmenler için "meskene kavuşturma projesi" başlatılmalıdır.

Özellikle mahrumiyet bölgelerinde lojman temin edilmeli, lojmanda oturmayanlar için kira bedeli verilmelidir.

Dinlenme tesisleri ve öğretmen evleri konusuna ciddiyetle eğilinmelidir.

Öğretmen adayı öğrencilere maaşlı statü uygulanmalı, bu aylıklı öğrenim süresi terfi ve emekliliğine sayılmalıdır.

Öğretmen Personel Kanunu mutlaka çıkarılmalıdır.

Her başarılı hizmet yılı için 3 ay emeklilik kıdemi verilmelidir.

Öğretmen çocuklarına, Öğretmen Liseleri, Anadolu Liseleri, Yükseköğrenim ve yurt konularında kolaylıklar sağlanmalı, özel kontenjan ve burslar verilmelidir.

Mesleki gelişmelerden haberdar etmek üzere öğretmenler mesleki yayınlarla desteklenmelidir.

Belediye vasıtalarında ücretsiz; karayolu, demiryolu ve denizyolu vasıtalarında % 50 indirimle seyahat etmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmen istihdamında "sözleşme usulü" denenmeli, yararlı olacağı gözlenir ise uygulanmalıdır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; gençlerimiz üniversiteye girişte öğretmenlik mesleğine ilk tercihlerinde yer vermemekte ve daha çok, toplumda yüksek gelir ve prestij sağlayan alanlara öncelik vermektedirler. Öncelik verilen bu programlara girmemek tehlikesini dikkate alan öğrenciler de açıkta kalmamak ve muhakkak üniversiteli olabilmek amacıyla öğretmenlik programlarını bir "kurtarıcı" alan olarak görmektedirler.

Fen - Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinde yapılan bir başka araştırmada, Fen Bölümü öğrencilerinin % 75 gibi büyük bir çoğunluğunun açıkta kalma endişesinden dolayı öğretmenlik mesleğine yöneldikleri belirtilmekte, ödenen ücreti yetersiz buldukları ve mesleğin toplumdaki itibarsızlığı sebebiyle öğretmenliği öncelikle tercih etmeyenlerin oranı % 65.18 olarak verilmektedir. Bu rakamlar, öğretmenlik mesleği adına düşündürücüdür.

Böylece, ideallerindeki programa girememiş, öğretmenliği kabullenmek zorunda kalan öğrencilerin, öğretmen yetiştiren kurumlara girmesi, geleceğin öğretmen adaylarının niteliğini düşürmektedir. Bunun sonucu olarak, okullardaki eğitim ve

öğretimin seviye ve kalitesi de düşmektedir. Bu bakımdan, bölgeler ve iller (hatta okullar) arası öğretmen dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi, daha iyi yetişmiş, başarılı öğrencilerin üniversite bazında mesleğe teşviki ve yönlendirilmesi için en başta gelen şart, öğretmenlik mesleğine toplumda verilen önem ve değerin canlandırılması ve çalışma şartları ile maaşlarının, mesleğin haysiyetine uygun seviyeye yükseltilmesidir (Dilaver, Milli Eğitim,1988, S.77-78-79, s.8-9-10).

Kadro ve intibak işlemlerine ilişkin Kantarcıoğlu'nun 1980 tarihli yazısında, yaşanan sorunlara Milli Eğitim Bakanlığı'nın çözümleri üzerinde durulmaktadır:

"Millî Eğitim" Dergisinin ilk sayısı Nisan 1973 ayında çıktığı zaman, "Öğretmenlerimizin İntibak İşlemleri" başlıklı bir yazıda çekilen kadro sıkıntıları, bu durumda öğretmenlerin haklarının kendilerine verilmediğini açıklamış, aynı derginin Haziran -1974 ayında çıkan 15 Temmuz 1974 ayında çıkan 16 ncı sayılarında da, zamanın Milli Eğitim Bakanının tasvip etmediği, 12 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin hataları bir bir sayılmıştı. Bu görüşün ışığı altında Özlük İşleri Genel Müdürlüğünce yapılan ve Bakanlıktan, verilen talimat üzenine Millî Eğitim Müdürlüklerince yürütülen intibak işlemleri, Kanunda yapılması düşünülen düzeltmeler istikametinde ele alınmış, öğretmenlerin mağdur olmaları önlenmişti.

Bu konuda, Danıştay Beşinci Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülen ve Milli Eğitim Bakanlığının uygulamasına paralel olarak Anayasa Mahkemesince verilen 9.5.1972 gün ve 1971/58 esas, 1972/22 sayılı kararın 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek geçici 2 nci maddesinin (b) bendi hükmünün Anayasanın eşitlik ilkesine ve kazanılmış hak ilkelerime aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilen müktesep haklarla ve kadro ile ilgili kısmı aynen şöyledir:

"Memura kadrosuz terfi imkânının bahşedilmesi kanunî bir durum olduğuna göre, memurun derecesine uygun kadronun tahsisti amme idarelerine terettüp eden kanunî bir mükellefiyet bulunmasına ve kanunla dahi olsa memurların derecelerine uygun kadroların temini zımında gerekli kanunların çıkarılması hükümetlere düşen bir görev olmasına göre kadrosuz terfi eden bir memuru kadroya müstenit terfi eden bir memurdan farklı mütalaa etmeye, hukukî ve mantıkî bir gerekçe bulmak mümkün değildir."

Kamu kesiminde çalışan Devlet Memurlarının 1/3 ünü bünyesinde çalıştıran Millî Eğitim Bakanlığı, her yıl bütçe kanunlarına konulan "intibak aksaklıklarını

gidermek maksadıyla kadro ihdas edilebileceği" hükmünden yararlanarak, Devlet Personel Dairesinin ve Maliye Bakanlığı' nın yardımıyla kadro sıkıntısını, ihtiyacını tam tespit ederek, Bakanlar Kurulu Kararı ile sağlayarak gidermiştir (Kantarcıoğlu, Milli Eğitim, 1980, S.80, s.67-68).

15 Şubat 1982 gün ve 17606 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 2595 sayılı Kanunda "Kadroları Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfına dâhil bulunanlardan 4. derece kadrolarda olanlara (100), 3. derece kadrolarda olanlara (200), 2. derece kadrolarda olanlara (300) ve 1. derece kadrolarda olanlara (400), rakamının eklenmesi suretiyle ödenir" denilmekte yine aynı kanunun geçici 8. maddesi ile de 2377 sayılı Kanunla (1000) TL. olarak belirlenen Eğitim ve Öğretim Tazminatı (1500) TL. ye çıkarılmış bulunmaktadır. Bir kısım öğretmenlerimizin, bu arada emekliye ayrılmış olanların almakta oldukları maaş dereceleri ile kendilerine tahsis edilmiş bulunan kadroları arasındaki farklılık nedeniyle Kanunun sağladığı haklardan tam olarak yararlanamadıkları bilinmekte, sorunun çözümü için gerekli her türlü çaba sarf edilmektedir (Şahin, Milli Eğitim, 1982, S.59, s27).

1992 tarihinde kurulan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, öğretmenin saygınlığına dönük bir çalışma olduğu ifade edilen "Öğretmenlerle Koordinasyon Merkezi"nin amacı ve işlevleri açıklanmaktadır:

Kendine değil, milletine hizmet etmeyi amaç edinen bu yüce mesleğin sahipleri, yani öğretmenlerimiz, bir saygınlığa kavuşturulmalıydı, öyle oldu. Bakanlığımız, 11.12.1991 tarihinde aldığı 3172 sayılı onayla "Öğretmenlerle Koordinasyon Merkezi"ni kurdu. Merkez, hepimizin yakından tanıdığı ve Bakanlığımızda önceden Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı ve Öğretmen olarak başarılı hizmet vermiş Bakanlık Danışmanlarından oluşuyordu:

Öğretmenlerimiz size daha çok hangi konuda yazmalıdırlar?

Efendim, biz onların öğretmenlerle ilgili gördüğümüz şu hususlar hakkındaki görüşlerine ihtiyacımız var.

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığına ve yüceliğe kavuşturulması,

Eğitim ve öğretimin her alanda iyileştirilmesi,

Eğitimde çağdaş düzeye ulaşabilmesi için gereken radikal reformların yapılması,

Eğitim teknolojisinin modern yöntemlerle geliştirilmesi,
 Eğitim yapılarının inşa ve donatımında gönüllü halk katkısının planlanması,
 Okul, öğrenci, aile işbirliğinin güçlendirilmesi için gereken önlemlerin alınması,
 Öğretmenlerin özlük haklarıyla ilgili problemlerin çözümü konusunda olmalıdır
 (Milli Eğitim, 1992, S.114, s.23).

T.B.M.M. Öğretmen Sorunları Komisyonu Başkanı Afyon Milletvekili Baki Durmaz' ın konuşmasında, öğretmenin saygınlığına ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır:

Öğretmenlik mesleği ülkemizde büyük bir meslek topluluğudur. Bu topluluğun ismi kadar büyük sorunları da özellikle son yıllarda çığ gibi artmıştır. Gelişmiş ülkelerde öğretmenlik ayrı bir değerdir. Gelişmişlik oranında o değer de artar. Üzülerek ifade edeyim ki, son yıllarda itibarı en çok erozyona uğramış meslek grubu öğretmenliktir. Bugün üniversiteye giden çocuklarımız tüm tercihlerini yaptıktan sonra kazanamazsam hiç olmazsa öğretmen olurum, düşüncesi ile öğretmenliği seçmektedirler. Bu da gösteriyor ki, öğretmenlik mesleği yüce olduğu kadar itibarlı olması gerektiği halde, itibarı düşük ve erozyona uğramış bir meslek grubu haline gelmiştir. Oysa geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızı öğretmenlerimizin ellerine teslim ediyoruz. Öğretmenlerimizin her türlü sorunlardan uzak, Türk halkına yaraşır bir biçimde itibarlı olması, her türlü problemlerden arınmış, kendisini yalnız eğitime vermiş olması gerekir (Milli Eğitim, 1992, S.117, s.26).

IV- ÖĞRETMENLERİN EKONOMİK SORUNLARI

Öğretmenlerin statüsünü ve gücünü belirleyen temel unsurlardan birisi ekonomik durumlarıdır. İncelenen dönemin süreli yayınlarında ekonomik sorunlar oldukça geniş bir biçimde yer almaktadır.

Dönem içerisinde bu sorunun yaşanmadığı ve dolayısıyla ele alınmadığı bir zaman dilimi olmamıştır. Hayat pahalılığı, zamlar ve enflasyon karşısında öğretmen maaşları yetersiz kalmıştır. Öğretmenlerin birçoğu bu sıkıntılar nedeniyle ek iş yapmak zorunda kalmış, öğretmenlikle bağdaşmayacak garsonluk, hamallık, şoförlük gibi işler yapan öğretmenlerle ilgili çokça yazı ve haber yayınlanmıştır. Bu durum öğretmenin toplumun gözünde saygınlığının azalması ve statüsünün azalması gibi sonuçlar doğurmuştur.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinde öğretmenlerin ekonomik sorunlarına ilişkin çok fazla yazı ve makale yer almamaktadır. Belirlenen sekiz makale kaynak olarak alınmıştır.

Yazılarda öğretmenlerin ekonomik durumlarıyla ilgili genel ifadeler, yurt dışına işçi olarak giden öğretmenler ve Milli Eğitim Bakanının açıklamaları bulunmaktadır.

Ünen' in Mayıs 1971 tarihli yazısında, Atatürk'ün Türk öğretmenine verdiği değere ilişkin Atatürk'ün sözlerinden alıntılarla o günün öğretmenin içine düştüğü durumun zıtlığı ortaya konulmaktadır:

“Türkiye'nin, öğretmenlerin hayat ve refahını henüz sağlayamamakta olduğunu bilirim. Fakat milletimizi yetiştirmek gibi kutsal bir görevi üzerine alan yüksek toplumumuzun, bu günün durumunu dikkate alacağından ve her güçlüğü hiç düşünmeden mücadele ile bu yolda sağlamca yürüteceğinden şüphem yoktur. Göreviniz pek önemli ve hayatidir. Bunda başarılı olmanızı Tanrı'dan dilerim, — 15.7.1921 Ankara—“

“Okullarda öğretim görevinin, güvenilir ellere teslimi, memleket çocuğunun, o güveni kendine hem meslek, hem bir ülkü sayacak olgun ve bilgili öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, yavaş yavaş yükselmeye ve her halde refahı temine yarayacak bir meslek haline konulmalıdır. 1.3.1923 Ankara.”

“Memleketi ilim, irfan, iktisat ve bayındırlık alanında yükseltmek, ulusumuzun her hususta pek verimli olan yeteneklerini geliştirmek, gelecek nesle sağlam, belirli ve olumlu bir karakter vermek gereklidir. Bu kutsal amaçları elde etmek için mücadeleye atılan aydın güçlerin arasında öğretmenler en önemli yeri doldururlar. — 7.3.1923 Ankara”

“Cumhuriyet fikren, ilmen, bedenlen güçlü ve yüksek karakterli koruyucular ister, yeni nesli bu niteliklerde ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir. Mümtaz görevinizin yapılmasına yükselt gayretinizle varlığınıza belli edeceğinize asla şüphe etmem. — 25.8.1924 Ankara”

“Öğretmenler, yeni nesli, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve yetiştiricileri siz yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin değeri, sizin becerikliliğiniz ve fedakârlıklarınız derecesiyle orantılı olacaktır; Ankara 25.8.1924”

“Yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askerî, siyasî, idarî devrimler çok büyük, çok önemlidir. Bu devrimler sizin muhterem öğretmenler, sizin toplumsal ve fikir devrimdeki başarınızla güçlendirilecektir. Hiçbir zaman hatırıncıdan çıkmasın ki, cumhuriyet sizden, fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister. — Ankara 25.8.1924”

“... Bir kitle," millet olabilmek için mutlaka eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki, bir topluluğu gerçek millet haline koyarlar. — 14.10.1925”

“Öğretmenler, Ordularımızın elde ettiği zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız ortam hazırladı. Gerçeği sizler elde edecek ve yaşatacaksınız. Gerçek surette başarı kazanacaksınız. Ben, sarsılmaz bir inançla bütün arkadaşlarım sizi izleyeceğiz ve başarınıza çıkacak engelleri kıracağız. — 7.10.1922 Bursa”

Bu paragraflar Atatürk'e aittir. Şimdi yorumlayalım:

Bütün bunlarda ana düşünce, öğretmenliğin kutsal bir meslek oluşu. Refah sağlayamamakla beraber, öğretmenin feragatle çalışması, imkân hâsıl olunca öğretmenliğin refah verici bir meslek haline getirilişi... Atatürk bu yolda yürümüştür.

Mustafa Necati gibi değerli Bakanları iş başı yaparak öğretmenliği meslek haline koymaya çalışmıştır. Çünkü rejimin yerleşmesi ve devrimlerin kökleşmesi için öğretmenin değerlendirilmesini gerekli görmüştür.

Ama onun ölümünden sonra bu direktifleri ne yazık ki, dikkate alınmamıştır. Şöyle ki:

Savaş sarsıntıları dinmeden zaten öğretmenin refahı sağlanamazdı. Atatürk buna işaret ediyor ve fakat ilerde sağlanmasını istiyor. Ama maaşlar arttırılmak şöyle dursun, kanunî terfi hakları bile verilmedi. Birçok değerli öğretmenler geçim yüzünden başka mesleklere geçtiler. Boşalan kadrolar eğitimle doldurulmak istendi. Gerçi köy enstitüleri açılmışsa, da yeterli bilgi verilmiyor, angarya okul yapımıyla da köylü soğutuluyordu. Kalkınmaya girilip bunun sonucunda hayat pahalıncı da binlerce öğretmen Almanya'ya işçi gitti, Bir kısmı ek işler bularak meslekle bağıntısını gevşetti. Bu sefer de yedek subay öğretmenlerle ve muvakkat öğretmenlerle yasak savulma yoluna gidildi. Bu durum karşısında bunalan öğretmenler boykot yaptılar. Öğretmenler haklarını aramakta haklı idiler. Çünkü Atatürk devrinde öğretmen dört ayda bir maaş alıyor, ve maaşını tefeciye kırdırıyordu ama, öğretmenin pek üstünde refah sağlayan meslekler de yoktu. Ve iki savaştan henüz çıkmıştı. Sınayileşen Türkiye'de milyonerler çoğalırken, yalnız öğretmenden fedakârlık beklemek, Atatürk'ü yanlış yorumlamaktır. Öğretmen hakkını istemek için direnmekte haklı idi. Ancak, Atatürk'ün dediği gibi o bir irfan ordusudur. Bir ordunun maaşım az diye görevi bırakıp boykot yapması, asla yerinde bir davranış değildir. Öğretmen, her hangi bir memurdan farklıdır. Gelecek nesle örnektir. Yarın o gocuk, öğretmeninden öğrendiği bu boykotu, çok önemli bir iş başında yapabilir.

Öğretmenler, başka yollardan haklarını aramalıydılar.

Aç öğretmen yarının Türkiye'sini yaratamaz. Fakat kadrosunun çok geniş olması bakımından diğer meslekler seviyesinde bir refah sağlamak da mümkün olamaz. Ama hiç olmazsa, medenî memleketlerde olduğu gibi bazı avantajlar sağlanabilirdi. Bu yapılmazsa işe yarar öğretmenler kaçır, kalkınma yapılamaz. Kalkınmayı kişiler yapar. Bu elemanları da öğretmen yetiştirir (Ünen, Ülkücü Öğretmen, 1971, S.144, s.28-29).

Öğretmenlikten istifaların ekonomik nedenlerine ilişkin belirlemeler şöyledir:

İstifa edip Almanya'ya işçi olarak gitmenin, özel dershanede ders vermesi kaldırıldığı için, istifa edip dershanelere kaymanın, hatta yeraltı suları gibi özel derslerin gizliliğine düşmenin nedenlerini araştırmak görmezliğe gelinecek basit meseleler değildir (Oğuz, Ülkücü Öğretmen, 1972, S.154–155, s.36).

Hollanda'da yayınlanan Yabancı İşçiler Aylık Bülteni adlı dergiye göre Türkiye kişi başına düşen gelir yönünden Avrupa'nın en geri ülkesidir. Yurdumuz 350 dolarla, Hollanda, İtalya, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Yugoslavya'dan sonra gelmektedir. Yurt dışında çalışan işçilerimiz dışında 850 bin kişi sıra beklemektedir ve 1977 yılına kadar 650 bin işçinin yurt dışına gönderilmesi planlanmıştır. Bugün altı bin kadar ilkökul öğretmeni yurt dışında niteliksiz işçi olarak çalışmakta, on bin öğretmen de dışarı çıkmak için sıra beklemektedir.

Yukarıdaki iddialar Sayın Millî Eğitim Bakanımızın Parlamentoda yaptığı ayrılan öğretmenler konusundaki açıklaması ile pek çelişik değildir. Aynı yabancı yayın

organının “Bu Öğretmen akımı durdurulmazsa kısa bir süre sonra Türkiye’de 12 bin köy öğretmensiz kalacaktır” iddiası doğruluk değeri tartışılabilir bu yabancı kaynaklı haber karşısında gecikmeden düşünmek, yurt kalkınmasına çok büyük katkıda bulunan, yurdun kalkınmasını sağlayacak nesilleri yetiştiren bu fedakâr büyük kitleyi toptan suçlamak, onu, ayırıcı bölücü kuruluşlara hoşgörü ile bakmak yerine, öğretmenin geçmişte öğünülen, önünde eğilinen kişiliğini devam ettirecek çareler bulmak gerekir. Çünkü her zamankinden çok, bu gün; Türkiye’imizin çağdaş uygarlık düzeyinde emin adımlarla yürüyebilmesi için, sağlam kafalı, enine boyuna, derinliğine düşünebilen yolundan sapmamış nitelikli, fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür öğretmen sayısının çoğalması gereklidir (Ülkücü Öğretmen, 1972, S.160–161, s.3-4).

Maral 1973 yılına ait yazısında Barem yasası ve öğretmenlerin ekonomik gücüne yansımaları üzerinde durmaktadır:

Evvelce bir barem yasaının yıllar geçtikçe öğretmene sağladığı otomatik haklar bir sigortası gibi idi. Son durumsa; karmaşık, tavanı alçak, eskilere oranla çok sınırlı darlık yarattı. Çeşitli yönlerden öğretmeni içine aldığı ekonomik çember; onun ruhunda eziklik yarattı. Her iş öyledir, gelecek için özellikle bu mesleğe ömür harcadıktan sonra elde kalanlar, insanı hiç olmazsa orta bir geçim çizgisinin gerisinde bırakırsa, ruhsal güçlerin direnişleri elbette aşırırlar (Maral, Ülkücü Öğretmen, 1973, S.168, s.11).

“25.1.1974 günü Ecevit Hükümetinde, Milli Eğitim Bakanlığına Konya Milletvekili Mustafa Üstündağ getirilmiştir.” Yeni Milli Eğitim Bakanına iletilmek istenenler “Hoş geldiniz” yazısında şöyle dile getirilmektedir:

Bir kez ve en yakın duygu ve isteğimiz odur ki:

Her gün bir hayalet gibi öğretmenin karşısına dikilen geçimi ile ilgili bir ekonomik baskıdan kurtarılmasını maddî yaşama korkularından sıyrılıp bütün varlığı ile kendini çocuklarına adama olanağına kavuşmasının ilk temel koşuludur.

Gene inanıyoruz ki; siz de bir öğretmen olarak o ruh ve duygularla, özlem ve ideallerle dolup taşan gönlünüzde kendinizi o mesleğe adama fırsat ve mutluluğu ortamında bulabilmek için (Öğretmen gibi siz de) yüreğinizdeki, mesleği kendi doğrusundan çıkarıp ayırmak isteyen her dış etkeni atıp her mülâhazanın daha çok üstünde kalmakla elbet eğitim varlığına hizmetlerin en büyüğünü yapma mutluluğuna

erişeceksiniz. Çünkü bu huzur ortamı öğrencide olsun, öğretmende olsun eğitimin ilk değişmez koşuludur.

Öğretmenin bu ihtiyacı kendi için olduğu kadar çocuklarının eğilimi aynı önemi taşır. Böylelikle ve maddî üzüntülerden kurtulmakla öğretmen taze ve rahat güçlerle kendini tüm olarak mesleğine verebilir.

Zaten onca en büyük mutluluk, her verdiği için ilerisinde kendisini bekleyen amaçlara ve yarınlara durmadan koşmaktır. Böyle bir adayışın (bu ilk koşulu) böylesine hiç bir meslekte eğitimde olduğu kadar önemlilik taşıyamaz. Öğretmenin bu üzüntüsüne asıl neden belki de görevinin kesintiye uğramasıdır (Ülkücü Öğretmen, 1974, S.176, s.5-6).

Maral, 1974 Mayıs-Haziran sayısında, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ, konuşmasında yer alan öğretmenlerin ekonomik sorunlarına ilişkin değerlendirmesini

İlkokul öğretmeni de en yüksek maaş derecesine erişebilecektir:

Bakanımızın beyanlarından anladığımıza göre: İlkokul Öğretmenleri de mevcut maaş derecelerinin doruk noktasına varabileceklerdir. Önceleri böyle iken, Personel Kanununun dondurduğu bir basık tavan ve taban içine sıkıştırılan ilkokul öğretmeni için, mesleğinde ne yapsa ne etse o tavanı delip üzerine bir yeni kat inşa edilemezdi. Böylelikle ileri atılımlı bütün yetenekler oldukları yerde tutuklanıyor, geçim zorluğu altında eziliyordu.

Elbette ki bu maddî huzursuzluk çocukları olumsuzca etkiliyorlardı.

Eski baremin uygar matematiği ve pozitif yükselme olanaklarını yıkıp yerinde kargaşa ve enkaz yıkıntıları bırakan personel rejiminden böylesine önu açık bir kurtuluşa varışsa, öğretmenin geleceği adına bu ne büyük bir güven ve moralce kalkınış nedenidir. Demek olur ki, o basık tavan yıkılacak, onun yerine, öğretmen; kendini işine verdikçe, başardıkça, değerlendikçe son umut durağına varabilecektir (Maral, Ülkücü Öğretmen, 1974, S.180–181, s.6).

Eğitim dünyamızda da öğretme görevini yüklenmiş bir öğretmen, maddî yönden tatminkâr bir atmosfer getirilmedikçe başarının eşiğine dahi ulaşamayacaktır. Kara tahtanın başında, manavın, kasabın veya bakkalın borcunu düşünen öğretmenin kendisini mesleğine ne derece vereceği ve öğrencisine ne derecede faydalı olacağı bellidir (Ecer, Ülkücü Öğretmen, 1974-75, S.187–188, s.26).

b) TÖB-DER

TÖB-DER dergisinde öğretmenlerin ekonomik sorunlarıyla ilgili çok sayıda yazı ve makale belirlenmiştir. Günün koşulları ve öğretmen maaşlarının durumu, yurt dışına işçi statüsüyle giden öğretmenler, İLK-SAN, MEYAK ile ilgili yazılar ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Öğretmenlerin ekonomik sorunlarını ele alan 78 yazıya ulaşılmıştır.

Ülke kalkınması, üretken insan yetiştirmenin anahtarı olan öğretmenin önemi, 1972 tarihli yazıda ifade edilmektedir:

Toplumların kalkınması, her şeyden önce eğitilmiş insan gücünün üretimde randımanlı bir biçimde çalıştırılmasına bağlıdır. Üzerinde yaşadığı toprakların üstünde ve altındaki servetleri değerlendiremeyen toplumların ekonomik düzeyde aşağı katlarda kalması en doğal olgulardandır.

Bir ülkenin tarım üretimi artmadıkça tarım ürünleri değişime uğratılıp ihtiyaç maddeleri üretilmedikçe o ülkede yaşayan insanların geçimleri, tıpkı taşıma su ile döndürülmeye uğraşılana değirmene benzer. Ne kadar çabalanılırsa çabalanılsın insanlar aç çıplak kalmaya mahkûmdurlar.

Kalkınmanın sırrı endüstrinin gelişmesinde ise endüstrileşme de bilgiyi hünere çevirebilen üretken insanların yetiştirilmesine bağlıdır. Bu sırrın hazinesi eğitim, o hazinenin anahtarı öğretmendir. Bu gerçeğe dayanarak denebilir ki öğretmenin namerde muhtaç bırakan toplumlar kalkınamazlar (TÖB-DER, 1972, S.18, s.1).

Öğretmenlerin sorunlarını, toplum sorunlarından ayrı düşünmek yanlıştır. Çünkü öğretmenler de emekçi halk yığınları gibi, gittikçe yükselen fiyatlardan, artan vergilerden, enflasyondan ve bazı işsizlik biçimlerinden zarar görmekte, sıkıntı çekmektedir. Çalışma koşulları günden güne kötüye gitmektedir. Görevlerinin özelliği ve sınıfsal kökenlerinin onlara getirdiği yükümlülükler, sosyal ve ekonomik yaşantılarını etkilemekte, sömürülen sınıflar statüsüne koymaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin sosyal mücadelesini ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakaların mücadelelerinden soyutlamak olanaksızdır (TÖB-DER, 1974, S.78, s.13).

Milli Eğitim Bakanının öğretmenlerin ekonomik durumuna ilişkin basın açıklaması, Aralık 1971'de yayınlanmış, Öğretmenlerin içinde bulunduğu maddi

imkânsızlıklar ve geçim sıkıntısı, Milli Eğitim Bakanına açık mektup olarak ifade edilmiştir:

Yeni Millî Eğitim Bakanı Sayın Arar 13 Aralıkta THA. Muhabirinin sorularına verdiği cevaplardan birinde;

“Şüphesiz öğretmenlerimizin maddi yetenekleri azdır. Öğretmenler büyük bir mahrumiyet içinde ve büyük bir fedakârlıkla çalışıyorlar her yerde. Onları maddeten de tatmin etmek şüphesiz ki, amacımız olacaktır, ama bu her şeyden önce bir bütçe sorunudur, herhalde imkânlar son haddine kadar kullanılıp, öğretmen kitlesi tatmin edilmelidir” dediler.

1963'ün Başbakanı da ilkokul öğretmenlerinin eğitim ödenekleri için “sayınız çok, ne yapalım?...” buyurmuşlardı.

Osmanlı Maarif Nazırı Haşim Paşa'da “şu mektepler olmasa maarifi gül gibi idare ederdim...” dememiş miydi?

Şairin dediği : “Alem yine ol alem, devran yine o devran...” (TÖB-DER, 1971, S.9, s.4)

Sayın Bakan!

2. nci Erim kabinesinde Milli Eğitim Bakanı olarak görev almış bulunuyorsunuz. Çok önemli ve önemli olduğu kadar da çetin olan bu görevi yükümlendiğiniz bu günlerde size, eğitim sorunlarımıza ilişkin görüşlerimizi sunmayı görev sayıyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürmekle suçlanan 12 Mart öncesi iktidarının öğretmenler üzerinde kurduğu yasa dışı baskının yıkıcı etkileri üzerine bugüne dek hiç eğilinmemiş olması, öğretmen topluluğu içinde kırgınlık ve ümitsizliğin yaygınlaşmasına yol açmıştır.

On bine yakın öğretmenin “ekmek” için yaban ellerde işçi olarak çalışmakta olması, köklü bir toplumsal hastalığın dışa vuran belirtilerinden biri olsa gerektir. Halen görev başında olan binlerce öğretmenin, içinde buldukları sosyo-ekonomik konular yüzünden, yurt dışında çalışma olanağı bulan meslektaşlarını adeta kıskanır durumda olmaları gerçekten üzücüdür.

Geçim sıkıntısı, öğretmenler in önemli sorunlarından biridir. Ama bu, onların tek sorunu değildir. (TÖB-DER, 1971, S.9, s.1).

Aralık 1971'de yayınlanan Düyun Borçlarına ilişkin sorunlar üzerinde durulmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin zorunlu yer değiştirme işlemleri sonucu bu durumdan daha çok etkilendiğine dikkat çekilmektedir:

Devletin bütçe yılı içinde ödeyemeyipte ertesi yıl bütçesine bıraktığı giderlere “Düyun borcu” denirmiş. Öğrenildiğine göre bu türlü borçları ödemek için 1971 de 57 milyon liraya ihtiyaç olmuş, bunu karşılamak üzere: bütçenin başka bölümlerinden 57 milyon lira aktarma için Martta mı Nisanda mı bir kanun teklifi yapılmış, o da parlamentodan çıkmamış...

Bu borçlar içinde 1969–1970 öğretim yılından kalma yolluk, çeşitli hastanelere tedavi, yeni mezunların donatım v.b. giderleri varmış...

Bu günlerde de öğretmenleri terbiye etmenin en geçerli yolu nakiller oluyor.

Nakil işlemi öyle yaygınlaştı ki, Niğde'den Hakkâri'ye, Zonguldak'tan Urfa'ya, Doğu'dan Batıya, Batıdan Doğuya yığın yığın öğretmen ayaküstü...

Yolluk için para yok. Nasıl gider öğretmen...

Çare “Kadrosunu eski görevinden kaldırır, aylığını kestir mi” demiş uzman yönetici, “Tıpış tıpış giderler.”

Doğru söz. “Ölümü gören vereme razı!...”

Herkes sormaktadır:

— Bütçe yapılırken gelecek yılın giderleri tahmin ile saptanır, yanılmak, insan için ama geçmiş yılların giderleri toplama işlemidir.

1 Martta yürürlüğe, giren bütçenin eski borçlar ödeneğinin yetmemesine akıl erer mi?

(TÖB-DER, 1971, S.9, s.4)

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren 1970’lerin başına dek, öğretmenliğe yeni başlayanlara verilen donatım bedelleri konusunda bir karşılaştırma Ocak 1972’de yayınlanmıştır:

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Mustafa Kemal’in ülkemizi yeniden kurmaya çalıştığı dönemde Milli Eğitim Bakanlığı için bir kuruluş yasası çıkarılmıştı. Bu yasanın numarası 789’dur. Kabul edilişi de 1926’lara rastlar. O zamanlar 150 liraya bir ev alınırdı. Bir takım elbisenin kumaş ve dikiş bedeli 20–25 lira, bir çift ısmarlama pabuç 4-4.5 liraydı. İşte paranın böylesine değerli olduğu bir dönemde ondan daha değerli bir şey vardı, ÖĞRETMENLİK... Öğretmen toplumun en sevilen ve sayılan kişisiydi.

İşte o dönemde kabul edildiğini belirttiğimiz 789 numaralı yasanın 19. maddesi ile ilkokul öğretmenlerine mesleğe girerken ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 80 liralık bir donatım gideri verilmesi öngörülmüştü.

Yıllar ilerledi. Türkiye'nin nüfusu arttı ama üretimi artmadı. Ülkemizin üretim araçları ve servet kaynakları sayısı pek az sermayeci kişilerin elinde birikmeye ve giderek yabancı şirketler ile onların içteki ortaklarının tekeli altına girdi. Ülkemiz geri geri gitti. Yoksullaştı. Ürünümüz olmadığından paramızın değeri düştü. 80 liranın 8 kuruş kadar hükmü kalmadı.

Durum böylesine berbatlaşınca, uğraşa uğraşa donatım bedelleri bir aylık tutarına çıkartılabildi. Donatım bedellerinin bir aylık tutarında ödenmesi 777 sayılı yasa ile sağlandı. Bu duruma göre ilköğretmen okullarını bitirip göreve atanan bir aday brüt aylık tutarı olan 1225 liradan emekli keseneği hariç öteki kesintiler ayrıldıktan sonra kalan miktar kadar yani yaklaşık olarak 1100 lira donatım bedeli alacaklardır (TÖB-DER, 1972, S.14, s.2).

1972 yılı bütçesinin Millet "Meclisinde görüşülmesine başlanacağı şu günlerde TÖB - DER Genel Merkezi bir bildiri hazırlayarak basına ve tüm milletvekillerine dağıtmıştır.

YENİ BÜTÇE VE ÖĞRETMEN EMEĞİ

1970 yılında yürürlüğe konan Devlet Memurları kanunu öğretmenlerin taban ve tavan derecelerini kısıtlamak, terfi sürelerini uzatmak, makam aylıklarını eğitim ödeneklerini kaldırmak ve ders ücretlerini törpülemek suretiyle gözle görünür haksızlıklara düşmesine yol açmıştı. Bu da yetmemiş gibi 1322 sayılı Genel Kadro kanunu yüz binden fazla öğretmeni yetersiz kadro çıkmazına iterek kıdem kayıplarına sebep oldu. Tüm uyarılara rağmen o zaman işlenen yanlışlıkların açtığı yaralar, birinci ERİM Hükümeti tarafından onarılamadı. Meslek dışından gelenlere daha fazla ücret ödemek gibi adeta mesleği küçültmeyi amaçlayan hatalar görmezden gelindi.

1971 yılında kademe ilerlemeleri durduruldu. Derece kayıplarını gidermek niyetiyle alınan otuz bin kadronun kullanılması sağlanamadı. Böylece 49 yıllık CUMHURİYET döneminde, her yıl üç beş kez tekrarlanan "MESLEĞİ CAZİP HALE GETİRME..." sloganı hep askıda kaldı.

Bugünlerde Millet Meclisinde görüşülmekte olan 1972 yılı bütçe kanunu ile bu hataların düzeltileceği umudunda bulunan öğretmenler, bu umutlarının da kırılmasını görmek istemiyorlar.

İlkokullar ve anaokulu öğretmenleri fazla okuttukları dersler için ücret beklemekte iken bu düşünülmemekte, eğitim ödenekleri, makam ücretleri, birden fazla sınıf okutan öğretmenlerin emeklerini değerlendirmek akla gelmemektedir. İlkokullarda

görev yapan meslektaşlarımızın çalışma süreleri sadece sınıf içi işlerde değil, sınıf dışı hatta okul dışı mesailerini ile hesap edilmemektedir.

Orta ve Teknik Öğretim kesimlerinde ise fazla okutulan derslerin 8 – 10 yıl önceki ölçülerden aşağı değerlendirilmesi yolu tutulmaktadır. Bütçe Kanun tasarısının 21. maddesi bu acı gerçeğin tablosunu veriyor. Bir yandan zorunlu ders saatlerinin artırılması, öte yandan saat ücretlerinin azaltılması yükselen hayat pahalılığı ile ters düşmekte ve toplumda huzursuzluk kaynağı olan eşitsizliklere hız vermektedir.

Bütün bu haksızlıkları gidermenin ve çelişkileri yok etmenin yolu bütçe kanun tasarısının, Anayasamızın angaryayı yasaklayan ve sosyal adaleti öngören maddelerine uygun biçimde, düzeltilmesine, bağlıdır. Aksi halde geçim darlıkları ve türlü huzursuzluklar içinde bocalayan öğretmenlerden tam, görev beklemek hayalden öteye gitmeyecektir.

*TÖB-DER GENEL MERKEZİ
(TÖB-DER, 1972, S.18, s.2)*

Yeni takvim yılının iki ayını bitirdik. Adet üzere irili ufaklı gerçek ve tüzel kişiler eski yılın arkasından atıp tuttular, yeni yıla kepçe kepçe yağ yaptılar. Bu adetlerin alışkanlığına kapılmamış olanlar ilgisiz gibi, duygusuz gibi söylenenleri dinlemişler, yapılanları gözlemişler. Yıllardan beri özledikleri ferahlıkları bir kez daha özlemişlerdir. Oniki ayın ikisi geçti ne oldu ki geri kalan onunda neler ola!.

Takvim yılımızın serüveni böyle başlar böyle giderken, akçalı yılımız geldi ulaştı. Hasretini çekenler onun da hasretine kavuştu. Ama kat sayılar yine yedi. Vergiler ise gelişip tontonlaşma yeteneğini artırmışa benzer. Mali denge vergimiz kökü yüzyılı aşan dengesizliği giderir mi bilinmez. Dengeleşme çabaları içinde çırpınırken dengesini iyice yitirip tepe taklak olma korkusu ile dudakları uçuklayan memurlar düşlerinin tadının kaçmasına rağmen uyanıp rahata eremediler. Hele öğretmenler, geri alınmış kademelerinin peşinden, gözlerini silip silip baka kaldılar. İntibaklarla uğradıkları derece zararlarından kurtulma umudunun peşini çoktan bıraktılar ama eğitim ödemekleri, ders ücretleri, makam maaşları ve benzeri yan ödemeler de yedi kat göğün yüzüne uçup gidince hayaller büsbütün hurdahaş oldular.

Bunlar öğretmenlerin kişisel sorunlarından bazılarıdır. Bu gün olmazsa yarın yoluna girer deyip avunuyoruz. Ama sayın bakanın bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmalar yürekleri daha fazla sızlatıyor. Her derece okullarda randıman düşüklüğünden yakınan bakanımız sınıfta kalma nedeniyle ülkenin geçen yıl uğradığı zarar 400 milyon lirayı bulduğunu açıklamıştır. Bu açıklama bize, işsizlik konusunu hatırlattı. Hani işsizliğin açık işsizlik, gizli işsizlik türleri vardır ya. Çoğu kez bunların açık olanı dile gelir de gizli olanına kimse değinmez. Milli eğitimde ki zarar da öyle!

Sayın bakanımıza öğretim yılı sonunda sınıfta kalanların açtığı zararlar yanında keyfi tayinlerden doğan yolluk giderleri, haftalarca öğretmensiz kalan sınıfların boşa giden zamanlarının para değeri konularında da hesap verilmiş olsaydı kaçınıcı dört yüz milyonlar çıkardı karşımıza. Bunlar maddi zararlar, ya bir de manevi olanları düşününüz. Devlet yasalar yapmış, nizamlar koymuş, yönetmelikler dizelemiş ki uygulansın uyulsun diye.. Bunlara dayanarak öğretmen Trabzon'dan Ankara'yı istiyor. Sıra bekliyor, sıra gelip atanıyor. Ev göç ediyor. Binlerce lira harcıyor. Devlet söz vermiştir yolluğunu ödeyecektir. Bu zarar manevi zarardır, ölçü değeri sınırsızdır (TÖB-DER, 1972, S.20, s.3).

Öğretmenlerin ekonomik sorunlarına ilişkin şu örnek oldukça çarpıcıdır:

Elli lira ameliyat parası bulamadığı için kan kaybından hamile bir bayan öğretmen meslektaşımız Urfa'da can vermiştir. Olay şöyledir: “Urfa Alpaslan İlkokulu Öğretmeni 20 yaşındaki Ayşe Bereket sınıfta ders verirken doğum sancısı tuttuğundan doktora gitmiştir. Doktor ameliyat ücretini peşin istemiştir. İki yüz lira ameliyat ücretinin noksan olması üzerine doktor ameliyat yapmamıştır, öğretmenin yalvarıp yakarması kar etmemiştir. Bunu üzerine kanaması da devam eden bayan öğretmen elli lira bulmak için kapı kapı dolaşmaya başlamıştır. Bu sırada daha da fenalaşan öğretmen kan kaybından ölmüştür (TÖB-DER, 1972, S.28, s.4).

Bilim adamlarının ve hesap uzmanlarının saptadığına göre Türkiye'de vatandaş 39 çeşit vergi ödemektedir.

Yapılan araştırmalarda hangi grupların ulusal gelirden ne kadar pay aldıkları ve buna karşılık ne kadar ve ne oranda, vergi verdikleri saptanmıştır. İşte dökümü:

Sanayi, ticaret, ulaştırma, bankalar gibi mali kuruluşlar, 1959 ile 1968 yılları arasında, yani 9 yıllık dönemde ulusal gelirden 268 milyar 829 milyon lira pay almışlardır ve buna karşılık, 14 milyar 215 milyon vergi ödemişlerdir. Bu grubun ödediği vergi oranı % 5,2' dir.

Mühendis, avukat, doktor... gibi serbest meslek sahipleriye aynı dönem içinde ulusal gelirden 33 milyar 90 milyon liralık pay almışlar, 845 milyon lira vergi ödemişlerdir. Bu grubun ödediği vergi oranı % 2,4' dür.

Müteahhitler, ev sahipleri, inşaat sahipleri grubu ise aynı dönem içinde ulusal gelirden 29 milyar 965 milyon liralık pay almışlar, 687 milyon lira vergi vermişlerdir. Bu grubun ödediği vergi oranı % 2.2' dır.

Ulusal gelirden aldıkları paya göre kamu hizmetlerinde çalışan memur, öğretmen ve işçilerin ödediği oran ise % 12.3' dır (TÖB-DER, 1972, S.28, s.3).

Ek ders ücretlerinin ödenmesi konusunda sorunlar yaşandığına dair pek çok yazı ve şikâyet yayınlandığı görülmektedir. Kasım 1972 tarihinde yayınlanan bir şikâyet mektubu konuya örnek olacaktır:

Hayat pahalılığından ve öğretmenlere haklarının verilmemesinden şikâyet eden birçok mektuplar almaktayız. Aşağıda Aydın şubemizin hayat pahalılığından ve öğretmenlere yapılan ekonomik haksızlıklardan yakınan yazısını aynen yayınlıyoruz

“İlk ve ortaöğretimde görevli öğretmenlerimiz kademe ve derece terfii farklarını alamıyorlar. Hayat pahalılığının ağır yükü altında eziliyorlar. Ortaöğretimde çalışan öğretmenlerimiz haziran ve eylül ek ders ücretlerini almadılar. Ayrıca bu ücretler bazı okullarda ödendiği halde bazı okullarda ödenmemektedir.”

Anayasa Mahkemesi, öğretmenlerin haftalık ders saatlerinin bütçe kanunu ile düzenlenmesini Anayasaya aykırı bulmuştur. 17 Mayıs 1972 tarihinde 78 parlamenter, Bütçe kanunu ile düzenlenen mecburi ve ek ders saatlerinin düzenlenmesini, Anayasaya aykırı buldukları iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardı. Anayasa Mahkemesi istemi incelemiş ve yerinde bularak, Bütçe Kanununun ilgili maddelerini iptal etmiştir. Buna göre öğretmenler, eskiden olduğu kadar mecburi ders saati okutacaklar ve ücret alacaklardır. Böylece atölye öğretmenleri haftada 20, orta dereceli okul öğretmenleri haftada 15 – 18 saat ders okutacaklar, fazla saatler için de ücret alacaklardır (TÖB-DER, 1972, S.36, s.4).

Şubat 1973 tarihli sayıda gelir dağılımına ilişkin rakamlar ve öğretmenlerin eline geçen paranın düşük oluşu değerlendirilmektedir:

Vereceğimiz bütün rakamlar “3. Beş Yıllık Plan” ve Devlet İstatistik Enstitüsü gibi kuruluşların yayınlarından alınmıştır.

Ülkemizde fert başına düşen Millî Gelir yılda 5.480 liradır. 5 nüfuslu bir aileye düşen aylık ortalama gelir ise 2.275 liradır. Demek ki, beş nüfuslu aile reisi olan bir

öğretmenin eline ayda 2.275 lira geçmelidir ki, millî gelirden payına düşeni almış olsun. Oysa öğretmenlerimizin % 90'ı bunun yarısını bile alamamaktadır.

Ayrıca, her geçen gün, sabit gelirlilerin aleyhine işlemiştir ve işlemektedir. 1963'den 1971 yılına kadar 9 yıllık dönemde ücretler ortalama olarak % 3,7 arttığı halde, fiyatlar % 6,4 oranında artmıştır. Yani 1963 yılında 100 liraya alınan bir mal, bugün 164 liraya alınabilmektedir. Buna karşılık ücretlerin 100 lirası ancak 133 lira olmuştur. Demek oluyor ki, 1963 yılına oranla sabit gelirliler % 31 daha kötü koşullar altında yaşamaktadır.

Personel yasasına kat sayı usulünün getirilmesinden maksat, fiyat artışları ile denge sağlamaktır. Biz şimdiye dek bunu görmedik. İşin daha acısı hakkımız olan derece ve kademelerimiz dahi verilmemektedir. Anayasamızın “sosyal devlet” ilkesine aykırı düşen ve her geçen gün sabit gelirlerin aleyhine işleyen bu ücret politikası mutlaka değiştirilmelidir. Huzur huzur deyip dururuz. Huzurun kaynağı sosyal adalettir. Öğretmeni aç, sefil, küskün bir ülkede nasıl huzur olur? Kendisi huzursuz öğretmenden hangi hakla huzurlu vatandaş yetiştirmesini bekleyebiliriz? (TÖB-DER, 1973, S.41-42, s.8)

Öğretmenlere ödenen eğitim ödenekleri 1970 Mart ayında kesilmiş, Aralık ayına kadar verilenler geri alınmıştır. Bu uygulama öğretmenler arasında üzüntü yaratmıştır:

Çilekeş ve fedakâr ilkokul öğretmeni arkadaşlarımıza 1964 yılından beri verilmekte olan “eğitim ödenekleri”nin kesilmesi yurdumuzun dört bir yanında bin bir güçlük içinde görev yapan meslektaşlarımız arasında üzüntü ve tepkilere yol açmıştır. Bilindiği gibi 1961 yılında yapılan “Büyük Eğitim Mitingi” üzerine köylerde çalışan ilkokul öğretmenlerine ayda yüz elli, şehirlerde çalışanlara ise yüzer lira “eğitim ödeneği” verilmişti. Eğitim ödenekleri 1970'in Aralık ayına kadar verilmiştir. Bu tarihte uygulanmasına başlanan Personel Yasası ile eğitim ödeneği kaldırılmıştır. Mart 1970'den Aralık 1970'e kadar geçen dokuz ayda ödenen eğitim ödemeleri de, Yargıtay'ın geçen sayımızda yayınlanan kararına rağmen, haksız olarak geri alınmaktadır.

Nitekim Yalnızçam İlkokulu öğretmenlerinden İsrail Coşkun, Fahrettin Yılmaz, Mehmet Ekinci, İbrahim Bayrakçı, Zeki Keçeci, Ferit Eminağaoğlu ve Selahattin Gürbulak daha önce verilmiş bulunan yan ödemelerin ve tazminatların geri alınmasının

yasaya aykırı olduğunu öne sürerek TÖB-DER kanalıyla Danıştay'a başvurulmasını istemişlerdir (TÖB-DER, 1973, S.50, s.10).

Kentlerimizde çalışan öğretmenlerimizin durumu köydekilerden çok farklı değildir. Ekonomik sıkıntılar onları boş vakitlerinde başka işlerde çalışmaya zorlamaktadır (TÖB-DER,1976, S.128, s.5).

Pek çok öğretmen, zorlu ekonomik koşullar nedeniyle Almanya'ya işçi olarak gitme yolunu tercih etmiştir. Yurt dışına işçi olarak giden öğretmen haberlerinin çok yer tuttuğu ve isimleriyle birlikte açıklandığı görülmektedir

TÖB-DER Adapazarı Şubemiz üyelerinden Ahmet Delioğlu da öğretmenlikten aldığı para ile insanca geçinemediği için işçi olarak Almanya'ya gitmiştir (TÖB-DER, 1973, S.54, s.10).

TÖB-DER Çivril Şubemiz üyelerinden Osman Yağcı, aldığı maaşla geçimini sağlayamadığı için öğretmenlik görevinden istifa ederek, işçi olarak Almanya'ya gitmiştir (TÖB-DER, 1973, S.57, s.4).

İstanbul öğretmen milletvekillerinden birinin, günlük bir gazeteye verdiği demece göre, halen Bakırköy Akıl Hastanesinde 65 öğretmen tedavi görmektedir. Milletvekilinin hastane yetkililerinden aldığı bilgiye göre, öğretmenlerin akıl hastanesine düşme nedeni, geçim sıkıntısı ve siyasi baskılardır. Ayrıca son zamanlarda yüzden fazla öğretmen de Bakırköy Akıl Hastanesinden rapor almıştır (TÖB-DER, 1973, S.55, s.4).

Yaşama koşullarının iyice bozulması yüzünden birçok öğretmen meslekten istifa etmektedirler. Ekonomik sıkıntılar içinde bunalan öğretmenler aldıkları maaşla geçinememeleri karşısında istifa ederek başka işlere geçmekte ya da işçi olarak yabancı ülkelere gitmektedirler. Çoğu yoksul halk çocukları olan öğretmenler, aldıkları para ile hem kendilerini geçindirmek zorundadırlar ve hem de ailelerine yardım yapmak. Son olarak Hakkâri Çukurca ilçesinden bir ilkokul öğretmeni arkadaşımız daha sevdiği meslekten istifa etmek zorunda kaldı. Genel Merkezimize gönderdiği mektupta arkadaşımız şöyle demektedir: “Aldığım maaş, dokuz kardeşimi, annemi ve babamı besleyecek durumda değildir. Bu nedenle, Ekim 1973 tarihinde, istifamı vermiş bulunuyorum. Bundan başka hiçbir çözüm yolu bulamadım. Devrimci mücadelede her zaman sizinle birlikte olacağım.” (TÖB-DER, 1973, S.60, s.6)

Son günlerde önemli sayıda öğretmen istifa ederek işçi olarak yabancı ülkelere gitmektedirler. Çarşamba Şubemiz üyelerinden Sebahattin Yılmaz, Kamuran Karaca, Hacıbektaş Şubemiz üyelerinden Cevat Dünder da öğretmenlikten istifa ederek işçi olarak dış ülkelere gitmişlerdir (TÖB-DER, 1973, S.61, s.4).

...VE BİR İSTİFA DİLEKÇESİ

Sürekli artan hayat pahalılığı ve öğretmenin toplum içindeki değerinin düşürüldüğü bir ortamda şerefle öğretmenlik yapma olanağım kalmamıştır.

Aile sorumluluğum, insanlık onurum, meslek gururum, içinde bulunduğum maddi sıkıntılar beni çok sevdiğim mesleğimden ayırmak zorunda bırakmıştır.

İyi öğretmenlik yapabilme ortamı bulduğumda aşığım olduğum mesleğime döneceğim tabiidir.

*Kemalpaşa Koşuboğazı Köyü Öğretmeni
Tahsin Umur*

(...) İstifa eden öğretmenlerin istifa nedenleri özellikle şöyledir: Hayat pahalılığı, öğretmenlik mesleğinin aşağılanması, idari baskılar, sosyal baskılar, haksız nakiller, eşi ile aynı yere atanmama vb.

İstifa eden öğretmenlerin önemli bir kısmı dış ülkelere işçi olarak gitmişlerdir. Dış ülkelere gidemeyen öğretmenler ise istifadan sonra tezgâhtarlık, bakkallık, şoförlük, hırdavatçılık, seyyar kitap satıcılığı, ticaret, vb. işler yapmaktadırlar (TÖB-DER, 1974, S.68, s.6).

TÖB-DER Genel Başkanı Ali Bozkurt'un konuşmasından;

Geçim zorlukları tüm dar gelirliler gibi öğretmenlerimizin de belini bükmektedir. Yeni mezun bir öğretmenin aldığı maaşla bir palto almasına veya bir takım elbise yaptırmasına olanak yoktur. Kızının çeyizini Paris'ten sağlayan bir yurttaşla, maaşı ile iki çift ayakkabıyı ancak alabilen öğretmenin aynı ülkenin insanları olması ve aynı çağda yaşaması ne acıdır.

Herkese çeşitli adlar altında yan ödeme verilirken yeni geçim durumları düşünülerek öğretmenlere eğitim ödeneği verilmelidir. Katsayı mutlaka 1974 bütçesinde öngörülen 8 rakamının üzerine çıkarılmalıdır.

Üç yılı aşkın zamandan beri sözü edilen ama hiç bir yetkilinin gereken açıklamayı yapmadığı, memur maaşlarından yüzde 5 kesilen Meyak tasarısı kesinlikle bir açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu yasa, ya zamanında çıkarılmalı yahut da yıllardan

beri memurların dar bütçelerinden kesilen paralar geri verilmelidir. Böylece hasta çocuğuna ilâç alamayan memurun parasıyla özel teşebbüse teşvik kredisi veriliyor söylentilerine de son verilmiş olur (TÖB-DER, 1974, S.67, s.21).

İş güclüğü zamlarının ödenmesi konusunda izlenen keyfi tutumlar Nisan 1974 tarihli sayıda yer almaktadır:

“Çeşitli şubelerimizden ve birçok meslektaşımızdan aldığımız yazılarda da belirtildiğine göre, 8.1.1973 tarihinden geçerli olmak üzere “mahrumiyet bölgeleri” nde görev yapan öğretmenlere verilen “İş Güclüğü Zamları” nın kimlere ve hangi bölge ve köylerde çalışan öğretmenlere verileceği konusunda keyfi ve gelişigüzel bir tutum izlenmiş ve bu durum öğretmenler arasında huzursuzluğa ve tepkilere yol açmıştır.

Gölbaşı Şubemizden aldığımız yazıda şöyle denilmektedir : “Örneğin: İl ya da ilçe merkezine çok uzak olan ve ulaşımı zor yaşama ve çalışma koşulları çok kötü olan köylerde çalışan öğretmenlere iş güclüğü zammı verilmemekte, buna karşılık ilçe merkezinin dört beş kilometre uzaklıktaki köylerde çalışan öğretmenlere verilmektedir.” (TÖB-DER, 1974, S.70, s.8).

Yan ödemeler konusunda oldukça çok eleştiri içeren yazı yayınlandığı görülmektedir. Eylül 1974 sayısında yan ödemelerle ilgili belirlenen eksikliklere yer verilmektedir:

657 sayılı Devlet Memurları Yasasının kapsamına giren ve aynı yasanın ek geçici maddesinde belirtilen kurumlardan aylık alanlara ait yan ödemelerle (iş güclüğü, iş riski, teminindeki güçlük zammı) ilgili Bakanlar Kurulunun kararnamesi. 9.8.1974 tarihli Resmî Gazetede yayınlanarak 1.6.1974 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girdi.

Kamu görevlilerinin, bir takım haksızlıkları gidereceği umuduyla bekledikleri bu kararnamenin incelenmesi sonucu, ortaya çıkan başlıca eksiklikler şunlardır:

1. Küçük-Büyük Memur Ayırımı: Yan ödeme, üst derecedeki görevli yönetici ve memurlarla alt kademede görevli yönetici ve memurlara verilen puanlar arasında dikkatleri çekecek ölçüde farklılıklar getirmektedir. Örneğin Başbakanlık ya da Bakanlık müsteşarlarına (Millî Eğitim Bakanlığı dahil) ayda 1.800 TL. iş güclüğü zammı verilirken, yoksunluk bölgelerinde sınıf okutan ilkokul müdürlerine ayda 120 TL. verilmektedir. Yani biri öbüründen 15 kat fazla yan ödeme almaktadır. Suyu, yolu, elektriği olmayan bir yerde yapılan görevin güclüğü, bir müsteşarın yaptığı görevin güclüğünden hiç de az değildir.

2. Bakanlıklar Arası Farklar: Bu kararname ile Millî Eğitim Bakanlığı yöneticileri ile öbür bakanlıkların yöneticileri arasında da önemli ayrıcalıklar getirilmiştir. Örneğin yoksunluk bölgesinde çalışan lise ve dengi çıkışlı bir sağlık personeline 800 TL. işgüçlüğü zammı ödenirken, aynı yerde çalışan bir ilkokul öğretmenine ödenen işgüçlüğü sadece 300 TL. dir.

Her bakanlığın personel sayısı göz önüne alınmadan maddî olanak saptaması yapılırsa, elbette M. E. Bakanlığında çalışanlar zarar görecektir. Çünkü M. E.

Bakanlığında çalışan personel yapılan işin gereği elbette fazladır. Budan sayıca en fazla olan ilkokul öğretmeni meslektaşlarımızın mağdur olmasını eşitlik ilkesiyle de bağdaştıramamaktayız.

(...)

Yan ödemelerin saptanmasında ilke olarak bütün görevlerin genel bir değerlendirilmesi yapılmamıştır. Bunun yerine görevin kuruluş içindeki yeri dikkate alınmıştır. Oysa kurum farkı gözetilmeksizin her personelin yaptığı görevin, önem, değer ve güçlüğü dikkate alınmalıydı. O zaman en güç koşullar altında görev yapan ilkokul öğretmeni meslektaşlarımızın puanları bu kadar düşük olmazdı.

Yan ödemeler, yaşama ve çalışma koşulları arasındaki farkları ve adaletsizlikleri artırıcı yönde değil, azaltıcı yönde düzenlemeliydi. Oysa bunun tam tersi yapılmıştır. Ücreti çok olana, çok yan ödeme, ücreti az olana az yan ödeme verilmiştir.

Sorunun bir başka önemli yanı da şudur: Sayıları sekiz yüz bine ulaşan Devlet Memurlarının tümüne değil "yöneticilik" niteliği olan çok az bir kısmına —o da eşit ve adaletli değil— yan ödeme verilmiştir. Ağır hayat koşulları ve pahalılık altında ezilen büyük memur kitlesi hesaba dahi katılmamıştır.

Yan ödemeler ve benzeri önlemler geçici birer önlem dahi olamamakta, tam tersine ağırlaşarak sürüp giden hayat pahalılığı karşısında, imtiyazlı durumda olan bir avuç yüksek memur ve yöneticiye biraz daha haksız olanak sağlanmaktadır. Öbür yandan alt kademelerde görevli yöneticilere de kayırıp korundukları izlenimini vererek asıl büyük kitle üzerinde bunların yöneticilik rollerini unutmamaları gereği hatırlatılmaktadır (TÖB-DER, 1974, S.81, s.24).

(...) Memurlar arasındaki mevcut eşitsizliği daha da keskinleştirdi. En düşük derecedeki bir memurun maaşı ile en yüksek derecedeki bir memurun maaşı arasındaki fark 6 kat iken, yan ödemelerde bu fark 20 kata çıkarılmıştır. Üst düzeydeki bir yönetici 5.900 lira alırken, bir odacıya 300 lira yan ödeme getirilmiştir.

Devletin kilit getirdikleri kendi adamlarına, geçen yıla göre bu yıl % 300 gibi çok büyük bir zam yapmışlar. Milli Eğitim Bakanlığında, bu % 300 zamdan 2 müsteşar, 5 müsteşar yardımcısı, 1 başmüşavir, 20 müşavir, 14 genel müdür, 4 daire başkanı ki toplam 46 kişi yararlanmaktadır. Buna karşılık 222.691 öğretmene yapılan zam ise % 33'tür (TÖB-DER, 1976, S.123, s.5).

Bugün yeni mezun bir ilkokul öğretmenin eline ayda net 1.111,20 TL. aynı durumdaki orta dereceli okul öğretmenin eline de net 1.353 TL. geçmektedir.

Gene 20 yılını doldurmuş iki çocuklu bir ilkokul öğretmenin eline ayda net 1.917,60 TL. ve aynı durumdaki bir orta dereceli okul öğretmenin eline de ayda net 2.689.20 TL. maaş geçmektedir. İlkokul öğretmeni bu maaşı almak için haftada normal öğretimlerde 35 saat, ikili öğretim yapan okullarda 30 saat ders okutmak zorundadır. Ortaokul öğretmenleri 18 saat, lise öğretmenleri de haftada 15 saat maaş karşılığı ders okuturlar.

Yeni mezun olan bir ilkokul ya da orta dereceli okul öğretmeninin maaşıyla bir palto alınamaz, ancak üç çift ayakkabı yahut 13 kg. tereyağı alınabilir. 20 yıllık bir öğretmenin maaşı ile de ancak bir takım elbise yaptırılabilir.

Öğretmene üç çift ayakkabı parasını maaş diye yeterli görenler onların maaşlarının 3–4 katını başkalarına yan ödeme olarak rahatlıkla verebilmektedirler.

On binlerce öğretmenimiz aylardan beri ders ücretlerini alamamaktadırlar. Gene başta Mardin ili olmak üzere Doğu ve Güneydoğu'daki arkadaşlarımız öğretim yılı başından beri mahrumiyet zammı vb. ödemeleri alamaz olmuşlardır.

Yan ödemelerde öğretmenler için ayrı bir derttir. Ayağını hiç toprağa basmayan kimselere binlerce lira yan ödeme verilirken mum ışığına dahi hasret öğretmene ancak 120 lira gibi gülünç bir para ayrılmıştır. O da hiç ellerine geçmez (TÖB-DER, 1975, S.91, s.1-2).

1972 Şubat ayında yayınlanan bildiri de öğretmenlerin ekonomik beklentileri yer almaktadır:

KARDEŞLER

Bizler ülkemizin eğitim-öğretim görev ve sorumluluğunu yükümlenen ve bu görev karşılığında aldığımız maaşla yaşamını sürdürme zorunda olan öğretmenleriz. Sayımız 200 binin üzerindedir. Ne var ki, bugün % 60'dan çoğumuzun aylık maaş ortalaması 1305 liradır.

İki odalı bir ev kirasının 400–500 lira, bir kg. peynirin 35, zeytinin 25, fasulyenin 15, yarım kg. ekmeğin 2 lira, bir çift ayakkabının 200–300, bir takım elbisenin 1000–1500 lira olduğu ülkemizde % 60'ımız başta olmak üzere tüm öğretmenlerimizin yaşamlarını sürdürmelerine olanak yoktur. Ülkemizde yaratılan bugünkü hayat koşulları içinde 5 kişilik bir ailenin yaşamını sürdürebilmesi için ayda asgari 4000–5000 liranın gerekli olduğu ilgililerce ve uzmanlarca söylenip yazılmaktadır. Bu duruma göre yaşayan açlar topluluğuna öğretmenlerimizin tümü de katılmış bulunmaktadır.

ÖĞRETMENİN MAAŞI 1200, MÜSTEŞARIN YAN ÖDEMESİ 1600 LİRA. EMEĞE GÖRE ÜCRET İSTİYORUZ.
(TÖB-DER, 1975, S.91, s.29-32)

İlkokul öğretmenlerinin ek ders hakkından yararlanamaması Kasım 1974 tarihli sayıda değerlendirilmektedir:

Bugünkü eğitim ve öğretmen politikasındaki uygulamalar geçmişe kıyasla daha iyi değildir. Özellikle, öğretmenlerin aldıkları ücretler konusunda daha önce oynanan oyunların özde devam etmediğini söylemek çok güç. Öğretmenler siyasi tercihlerine göre ayrı işlem görmüştür, öğretmenler koyu bir meslek bağlılığına itilmeye çalışılmıştır. Ve yine çalıştığı eğitim kurumlarına göre ayrıcalığa tabi kılınmıştır. Bütün bunlar, öğretmeni

öğretmenden öğretmeni demokratik ve özlük sorunlarından ve dolayısıyla yurt sorunlarından soyutlamak için yapılmıştır.

Öğretmenlerimizin içinde bulunduğu bunalımın temeli yukarıda sözünü ettiğimiz kasıtlı oyunlara bağlamak şüphesiz ki büyük yanlıgı olur. Bu, öğretmenlerin ekonomik sorunlarını ilgilendiren halkalardan biridir.

Türkiye'de 2,5 milyondan fazla okuma çağına gelmiş çocuk okuma olanaklarından yoksunken böyle bir fazladan bahsetmek başka bir anlam taşımaz. Basit bir hesapla alt yapı kurumlarının ve okul araç-gereçlerinin sağlanması koşuluyla 3 milyondan fazla çocuğun eğitimi için en az 45 bin ilkokul öğretmenine ihtiyaç olduğu açık olarak görülür. Elbette bu görünürdeki rakam. Bir de kişinin emeğinin alabildiğine sömürülmesinden kaynaklanan öğretmen açığı var ki, bu öğretmen açığını daha da büyütmektedir. Bugün ikili öğretim uygulanan ilkokullarda bir öğretmen 30 saat, normal öğretim uygulanan okullarda ise 35 saat ders okutmaktadır. Ders planlarının hazırlanması, verilecek dersin hazırlanması v.b. çalışmalar da bu çalışma saatlerinin dışında kalmaktadır. Ve ne yazık ki bu öğretmenlerimize çalışanlar içerisinde en az ücret verilir, normal çalışma süresinin dışındaki çalışmaları ücretle değerlendirilmezken öğretmen fazlasından da söz edilebilmektedir.

Günümüzde, ilkokul kesiminde çalışan öğretmenlerimiz için çalışma saatlerinin düzenlenmesi ve ilkokul öğretmenlerinin de fazla çalışma saatlerinin ücretle değerlendirilmesi önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Eşit emeğe eşit ücret kuralından hareketle bu düzenlemenin bir an önce yapılması kaçınılmazdır. Bunun aksi Milli Eğitimimizin zarar hanesine yazılacak bir tavidir (TÖB-DER, 1974, S.83, s.1-22).

Genel Başkanımız, 6.12.1974 günü Merkez Yürütme Kurulu adına TBMM Başkanlığına, TBMM Bütçe Komisyonu Başkanlığına ve Başbakanlığa aşağıdaki telgrafi göndermiştir:

Her yıl giderek hızlanan enflasyon ve artan hayat pahalılığı, tüm dar gelirli yurttaşlarla birlikte öğretmenlerimizi de dayanılmaz bir geçim sıkıntısına sürüklemiştir. Bu durum kamu personeli için bir yandan onlara maddi bir eziyet, bir yandan da verimli olma, yararlı çalışma isteklerini kıran bir etkendir.

Bugün kamu personelinin, bu arada üyelerimizin aylıkları, öteki zorunlu giderler hesaba katılmasa bile, yalnızca beslenmelerine yetmemektedir. Geçim sıkıntısının cenderesi içinde günden güne daha çok ezilip duran bir görevlinin çalıştığı işte de verimli olamayacağı açıktır.

Bu nedenlerle 1975 mali yılında kamu personeli aylıklarının hesaplanmasında uygulanan katsayının 9 yerine 11 olarak saptanmasını, ders ücretlerinin kaldırılmasını, öğretmenliğin yıpratıcı bir iş olduğu da göz önüne alınarak tüm öğretmenlere ayda net 750 TL. tutarında eğitim ödeneği verilmesini öneriyoruz (TÖB-DER, 1974, S.87, s.2).

Az gelişmiş, geri kalmış bütün ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de gelir dağılımındaki eşitsizlik öğretmenleri de etkilemektedir.

Öğretmen, kendisi dışında ne eşini ne çocuklarını ne de bakmak zorunda olduğu yakınlarının parasız muayene ve tedavi ettirememekte onlara parasız ilaç alamamaktadır. Günümüzün hayat pahalılığında evlilik ve çocuk zamları çok gülünç durumdadır (Elmas, TÖB-DER, 1974, S.87, s.15).

Seferoğlu, 1975 Ocak sayısında, ilkokul öğretmeninin ekonomik durumunu ele almaktadır:

Öğretmen ve diğer dar gelirli vatandaşlarımız her akşama yeni dert ve kasvetlerle ulaşır. Gün günden eskin geliyor, umutlar boşa çıkıyor katsayının artması, derece ilerlemesi ferahlık getirecek yerde yoksulluğa tuz biber oluyor. Aylar yılları, yıllar ayları kovalıyor, maaşlar niceliksel olarak artıyor, ama sofradaki lokmalar küçüldükçe küçülüyor. Bir godot gibi personel yasasını bekledik. Yasa çıktı, ne ki godot gelmedi, geleceğe de hiç benzemiyor. “Vuslat yine bir başka bahara” kaldı. Bir canavar gibi enflasyon ayın ilk günü elimizdekini, silip süpürüyor, yirmi dokuz gün kara kara düşünmemizi; neden oluyor. "Hele aybaşı gelsin Allah kerimdir" diyoruz. Ancak gelen ay geçen ayı aratmaktan başka bir işe yaramıyor.

Neden rahat bir soluk alıp, “Oh dünya varmış” diyemiyoruz? Biz öğretmenler değil, tüm çalışanlar, dar gelirliler, yoksulluk ve ekonomik kıskacın altında ezilmektedir. Sorun, bu nedenle yalnız öğretmenlerin değil, işçilerin köylülerin sorunudur. Bu sorunun kökeninde emperyalizm yatmaktadır. Atatürk'ün hedeflediği ekonomik, sosyal ve politik içeriği olan tam bağımsız toplum haline gelmedikçe sorunlarımız çözümlenemez. (...)

167.552 ilkokul öğretmeni vardır. Bunları derece ve ellerine geçen maaş miktarı şöyledir:

<u>Derecesi</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>	<u>3 Çocuklu Bir İlkokul Öğretmeninin Eline Geçen</u>
1.	178	4067.50
2.	217	3543.00
3.	496	3149.31
4.	6470	2786.10
5.	5563	2476.10
6.	4739	2189.30
7.	6715	1967.20
8.	7246	1755.30
9.	13580	1574.10
10.	20251	1426.30
11.	36376	1304.90
12.	65722	1185.20

Yukarıdaki cetvel incelendiğinde görülecektir ki ülkemizde halen yüz altmış yedi bin beş yüz elli iki ilkokul öğretmenin maaş ortalaması 1457.08 lira, yıllık

ellerine geçen para ise 17.484.96 liradır. 30.12.1974 tarihli Cumhuriyette açıklandığına göre; ithalatçıların, özel girişimcileri teşvik yasasından yararlanarak hazineye ödemedikleri vergi 5 milyar liradır. 167.552 ilkökul öğretmeninin yıllık maaş tutarı 2 milyar 929 milyon, 479 bin 168 liradır. Bir avuç imtiyazlı (Anayasamız kişi ve zümrelere ayrıcalık tanınmasını yasaklamıştır. Madde 4–12) kişinin yıllık kazancı 16.552 kişinin yıllık kazancının iki katına yakındır.

İlkökul öğretmeni ekonomik bir bunalımın içindedir. Çoluk çocuğuyla ölüm kalım kavgası veriyor. Ulusal gelirden payına düşen dilim giderek küçülmektedir. Sağcı bir gazetenin Kasım 1974 tarihinde yayınladığı bir incelemede 5 kişilik bir ailenin sağlık kurallarına göre beslenebilmesi için beslenmeye 2400 lira ayırması gerekmektedir. Bu ilkökul öğretmenlerinin % 52'sinin maaşının iki katından fazladır (Seferoğlu, TÖB-DER, 1975, S. 88, s.13-14).

Hayat pahalılığı çalışanların her kesimini özellikle sabit gelirlileri olanca gücüyle etkisi altına aldı. Her geçen gün maaşımızın alım gücü azalmaktadır. Örneğin; yeni göreve başlayan bir öğretmen 1 yıl önce bir çift ayakkabı almak için 4 gün, 1 kg. tereyağı almak için 1 gün, 1 kat elbise yaptırabilmek için 1 ay çalışmak zorunda idi. Oysa bugün aynı parayla 1 çift ayakkabı alabilmek için 7 gün, 1 kg. tereyağı alabilmek için 2 gün, 1 kat elbise yaptırabilmek için 1,5 ay çalışmak zorundadır. Bu örnekleri daha da genişletirsek sabit gelirlilerin nasıl giderek yoksulluğa itildiği daha açık seçik ortaya çıkar.

Artan hayat pahalılığı karşısında daha önceki yaşama çizgisini korurken bunun da üstünde bu koşulların iyileştirilmesi yolunda mücadele kaçınılmazdır. Ekonomik isteklerimiz bunu sağlamak içindir. Yan ödeme, katsayı sistemi gibi uyutucu, yüksek maaşlı kesimin işine yarayacak önlemler değil, bizi hayat pahalılığının olumsuz etkilerinden koruyacak ekonomik isteklerimiz dikkate alınmalıdır. Bu 225 bin öğretmenin isteğidir. Biz artık uyutucu, aldatıcı önlemlerle avutulamayız. Biz, bize insanca yaşama olanağı sağlayacak bir ücret sisteminin kesinlikle savunucusuyuz (TÖB-DER, 1975, S.90, s.3).

Seferoğlu, 1975 Mayıs ayına ait sayıda öğretmenlerin ekonomik sorunlarını değerlendirmektedir:

Öğretmenlerin sorunlarının başında pahalılık gelmektedir. Fiyatlar her gün baş döndürücü bir hızla artarken maaşlarımız yerinde saymaktadır. Tüm ezilen sınıf ve tabakalar gibi pahalılık canavarının pençesinde çoğumuza ekmek, barınak, giysi, okul

hastamıza ilaç ve hastane bulamamaktayız. Peynirin kilosu 40, zeytinin kilosu 20, etin kilosu 35, nohutun kilosu 10, fasulyenin kilosu 15, çayın kilosu 70 ve pirincin kilosu 14 liraya çıkmıştır. Hastamıza, süt, yoğurt ve yumurta alamamaktayız. Kiralara ise el ulaşmıyor. Halkımızın deyimiyile geçim tam anlamıyla “aslanın ağzında”.

Geniş halk tabakaları böyle, çağ dışı yaşarken, bir avuç insan ulusal gelirin % 33'ünü paylaşmakta. 1974 yılı ulusal geliri, 430 milyar. Fert başına düşen 30.896 lira. Beş kişilik bir aileye düşen 54 bin lira. Ama tüm bunlar, kâğıt üzerinde öğretmenlerin yüzde 60'ının maaşı 1300 lirayı geçmiyor. Emperyalizmle bütünleşen ticaret burjuvazisi, büyük toprak ağaları, bezirgânlar, tefeciler 8 milyon liraya çıkan düğünler yaparken, çocuklarına 620 bin liralık arabalar hediye ederken ezilen sınıf ve tabakalar kendi kara yazgılarına terk edilmişlerdir. Urfa'da 250 lira bulamayan bir bayan öğretmen genç yaşında toprağa gitmiştir.

Sömürücüler yinede pahalılığın sorumluluğuna işçilerimizin ve kamu personelinin maaşlarına yapılan zam dolayısıyla işçiye ve memura yüklemektedirler. 12 Mart'tan sonra toplu sözleşmeler durdurulmuş, memurların katsayıları 7'de dondurulmuştur. Hâlbuki ülkemizde en hızlı fiyat artışları 1971-1973 döneminde olmuştur. Pahalılığın nedeni enflasyondur. Enflasyonu yaratanlar ise emperyalizm ve yerli ortaklarıdır. Bu kapitalist kalkınma yolunun bir sonucudur.. Artı değeri daha çok sömürmek, yaratılan değerlerin daha büyük bir bölümüne el koyabilmek için durmadan fiyatları yükseltirler ve emekçi sınıf ve tabakaların gelirlerini dondururlar ya da çok az bir miktarda artırarak gözlerini boyarlar (Seferoğlu, TÖB-DER, 1975, S.99, s.12).

Katsayı saptanması konusunda görüşler Ocak 1971 tarihli sayıda yer almaktadır:

Yeni bütçe yasasının Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunda görüşüleceği şu günlerde hükümetin, katsayının 1976 yılında da 9 olarak kalmasını önerdiği öğrenilmiştir. Oysa Devlet Memurları Yasasının konuyla ilgili 154. maddesi her yıl genel bütçe yasası ile katsayı saptanırken şu koşulların göz önünde bulundurulmasını öngörmektedir

Genel geçim koşulları

Ülkenin ekonomik gelişmesi

Devletin mali olanakları

Geride bıraktığımız 6 yıl içinde katsayının ancak 7' den 9' a yükseltilmiş olması her üç koşulunda hiçbir biçimde göz önüne alınmadığının kanıtıdır. Geçmiş uygulama zaten çok dar ekonomik olanaklara sahip olan memur kitesini giderek artan bir yoksulluğa itmiştir. Devlet, Anayasanın kendisine vermiş olduğu “herkes için insanlık haysiyetine yaraşır yaşama düzeyi sağlama” görevini tüm ücretliler için olduğu gibi memurlar için de yerine getirmemiştir.

Hayat pahalılığı 1970 ortalarından 1975 Ekim sonuna kadar olan dönemde ortalama % 137 artmıştır. Bu oran, 1976 Şubat ayı sonunda yaklaşık % 144,3' e ulaşacaktır. Aynı dönemde memur maaşlarındaki artış oranı ise; 1. derece aylıkta % 75, bütün dereceler ortalaması olarak ta % 42 dir.

1970 yılında net 3.576 lira alan birinci derece aylıklı bir memurun geliri 1975 yılında, 1970 fiyatlarıyla 1.497 liraya düşmüştür. Gene 1970 yılında 580 lira alan 15. derece aylıklı memurun maaşı ise 1975 yılında 237 liraya inmiştir.

Bunlar, katsayı saptanırken yasada öngörülen “genel geçim koşullarının göz önünde bulundurulması” hükmüne hiçbir biçimde uyulmadığını açıkça göstermektedir.

Memurları yalnızca 1970 yılındaki ekonomik düzeylerine ulaştırabilmek için katsayı, önümüzdeki mali yılda 17 olmalıdır (TÖB-DER, 1976, S.112, s.6).

Çalışanların büyük bir bölümünü oluşturan memurların, toplu sözleşme yetkileri, yani; pazarlık yoluyla işgüçlerinin değerlerini biçme yetkileri olmadığı için, işveren durumundaki devlet tarafından, ücret ayarlaması tek taraflı düzenleniyor.

TÖB-DER Genel Merkezi, öğretmenlere ödenen iş güçlüğü riskinden kesilen vergiler konusunda şu açıklamayı yapmıştır:

Mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmen brüt 600, mahrumiyet bölgesi dışında köylerde çalışan öğretmenlere brüt 400, il ve ilçelerde çalışan öğretmenlere brüt 300 lira iş güçlüğü riski ödenmektedir. Bugünkü hayat pahalılığı karşısında gülünç olan bu paralar bile öğretmenin eline tam olarak geçmemektedir. İş güçlüğü riski aylığın üstüne eklenerek vergilendirilmektedir. Bu açık haksızlıktır. TÖB-DER olarak biz, öğretmenlere ödenen iş güçlüğü riskinin net 1000 liraya çıkarılmasını istiyoruz. Bu istek, yüzbinlerce öğretmenin ortak talebidir (TÖB-DER, 1976a, 1976b).

Öğretmenlerin de öteki memurlar gibi hayat pahalılığı karşısında ekonomik güvencesi Devletin inisiyatifindedir. Devlet ise bugünkü fiyatlar karşısında memurunu koruyacak maaş artırımını yapmaktan kaçındığını 1976 Bütçe görüşmeleri sırasında katsayıyı artırmamakla göstermiş, bir ev kirası kadar bile maaş alamayan memurunun nasıl geçineceğini düşünmemiştir. Hem varolan hayat pahalılığı karşısında bir ev kirasını karşılamayacak kadar maaş vermeye direneceksin hem de terfi hak etmiş öğretmene kadro yok diyerek terfi ettiğinde elde edeceği 50–100 TL. arasındaki alın teri olan öz parasını vermeyeceksin (TÖB-DER, 1976, S.119, s.5).

Öğretmenlerin % 70’ inin maaşı 2000 liranın altındadır. Fiyatlar 1970–1976 yılları arası % 160’dan fazla artarken, maaşlar % 35 artmıştır. Yani öğretmenlerin maaşları reel olarak azalmış, sofralarındaki lokmaları daha da küçülmüştür. MC 1976 yılında katsayıyı dondururken fiyatları serbest bırakmıştır. Cumhuriyet gazetesinin

yazdığına göre 1976 yılının ilk 5 ayında gıda fiyatlarındaki artış geçen yıla göre % 51 olmuştur. Konut kiralardaki artış ise % 100'den fazladır. Aybaşları memurların sıkıntılarını, kara kara düşüncelerini daha da artırmaktadır (TÖB-DER, 1976, S.123, s.1).

Kurtgözü, 1976 Eylül sayısında yakacak yardımlarına dair değerlendirmesi şöyledir:

Devlet memurlarının aylıklarının birkaç yüz lira olduğu bir dönemde az çok önemli bir yardım niteliğinde olan yakacak zammı zamanla gülünç bir hale gelmiştir. 1960'larda "personel reformu" çerçevesi içinde bu konunun da yeniden ele alınması gerekmiştir. Yakacak yardımı. 14.7.1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa alınmış, ancak bilindiği gibi bu kanunun mali hükümleri 1970 yılında kabul edilen 1357 sayılı kanunla yürürlüğe girmiştir, Ancak bu kanunda da hükümetlerin gerekli tüzük ve yönetmelikleri vaktinde çıkarmamak suretiyle savsakladığı sosyal hak ve yardımlara ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır. Yakacak yardımı da hükümetlerce savsaklanan sosyal haklardan biridir.

HEM ACIKLI HEM EĞLENCELİ...

Bu yönetmelik ne zaman çıkacaktır? Aynı Kanunun geçici 20. maddesine göre altı aylık süre içinde. Ama işte kaç altı ay geçmiş kanun çıkışından bu yana ortada yönetmelik falan yok. Bu nedenle de bir Sayıştay Genel Kurul kararı daha sonra her yıl bütçe kanunu R formülüne konulan açıklamalar uyarınca yakacak yardımının eskiden olduğu gibi aylık 30 ila 15 lira üzerinden ödenmesine devam edilmektedir. Yani güldürü sürüp gidiyor.

6 aylık ödemenin 5 aylığı Ekim başında peşin, bir aylığı da Şubatta ödenir.

Yakacak zamlarını peşin olarak aldıktan sonra hizmetten ayrılan veya yakacak zammına hak vermeyen bir yere veya hizmete naklonulanların ayrılma veya nakledilme tarihlerinden sonraya isabet eden yakacak zamları geri alınır ama ölenlerin, ölüm tarihinden sonraya isabet eden zamları geri alınmaz.

1500 metreden yukarı yerlerde daimi memuriyette bulunanlardan daha aşağı rakımlı yerlerdeki meslek kurslarına gelenlere buralarda buldukları müddetçe yakacak zammı tam olarak ödenir.

Yakacak yardımı adlı "sosyal yardım"ın hem acıklı hem eğlenceli hikâyesi böyledir işte. Halk ozanının:

"Hikmetinden sual olmaz karışılmaz işine,

Dokuz ay kışın var üç ay yazın, onu da kat kışına" diye betimleyip hayıflandığı Anadolu'nun yüce yaylalarında görev yapan Devlet memurları nasılsınız? (Kurtgözü, TÖB-DER, 1976, S.128, s.4)

Kasım 1976 tarihine ait sayıda ilkokul öğretmenlerinin kırtasiye, eğitim-öğretim masrafları ve yol harcamalarına ilişkin kalemler sıralanmakta ve konu ile ilgili isteklere yer verilmektedir:

Yasa gereğince ilkokul öğretmenlerinin dinlenme tatili 31 Ağustos akşamı sona erer. Eylülün birinden itibaren de okullarındaki seminer çalışmalarına katılmakla yükümlüdürler. Seminer Çalışmalarının ağırlığını da yıllık ve ünite planlarının hazırlanması teşkil eder. Aynı sınıfları okutan öğretmenler karşılıklı eleştirilerle o yıl

okutacakları derslerin bir planlamasını yaparlar. Bu planları yapmayan öğretmen en ağır cezayla cezalandırılır. Yalnız burada unutulmuş çok önemli bir konu var. Öğretmen planlarını yapacak ama onun tutacağı defter ve kırtasiye masraflarını kim karşılayacak? Şimdiye değin bu masrafları, yılda, ancak 22 TL. terfi ücreti alabilen —kadro varsa— ilkokul öğretmeni yoksul kesesinden karşıladı.

Her öğretmenin bir yıllık plan, en az sekiz ünite planı, iki yüz tane günlük planı yapması gerekir. Şimdi dilerseniz en ucuzundan kırtasiye masraflarını hesaplayalım:

1— Yıllık plan defteri	750	Kuruş
2— Ünite plan defteri	500	Kuruş
3— Günlük plan defteri	1500	Kuruş
4— Defter kaplama kâğıdı	250	Kuruş
5— Mürekkep	750	Kuruş
6— Not defteri	1 000	Kuruş
7— Dolma kalem	500	Kuruş
Toplam: 5250 Kuruş		

Yukarıda yazılanlar şehir ve kasabalarda çalışan öğretmenlerin bir yıllık masrafı. Bir de köyde görev yapan öğretmen arkadaşlarımız var. Asıl yük de onların üzerinde.

Köy kanununda şöyle bir madde yazılıdır: “Köy bütçesinin % 10'u köyün ilkokuluna ayrılır”

Yurdumuzda; kırk bin köy var. Yapılan araştırmalar bize şunu gösteriyor. Bu köylerin ancak % 1' i bu parayı okula ayırırlar. Ayrılan nara, da okulun akan damını onarmakta kullanılır. Geriye kalan köyler de, ancak muhtar ve bekçi parasını karşılayabilecek bütçeye sahiptirler.

Bu durumda köy öğretmeni okulun tebeşirini, gerekli evraklarını, nakil için zarf ve pul masraflarını cebinden karşılar. Çünkü müfettiş gelince önce bunları araştırır.

Senin, muhtardan ödenek alıp almaman, onu ilgilendirmez. Şimdi de köy öğretmenin ikinci bir görevini açıklayalım. Köy öğretmeni okula deftersiz, kalemsiz gelen yoksul halk çocuklarının bu gereksinimlerini karşılamakla kendini yükümlü hisseder. Çünkü müfettiş okuyamayan öğrenciyi görünce, nedenini defter kalem olmayışına yormaz.

Köy öğretmeninin üçüncü bir görevi de birleştirilmiş sınıf okutmasıdır. Şimdi burada şöyle bir çağırışım yapalım. Yukarıda yazdığımız, şehir ve kasaba ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin yıllık masrafı idi.

Bu durumda birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin yıllık masraflarının ne olacağını hesaplayalım.

Birleştirilmiş iki sınıf okutan; $52.50 \times 2 = 105$ lira, üç sınıfı bir arada okutan $52.50 \times 3 = 157.50$, dört sınıfı bir arada okutan 210.00, beş sınıfı bir arada okutan öğretmen de 256.00 kuruş kırtasiye masrafını cebinden harcar.

Köy öğretmeninin bir sorunu da yıllık mesleki toplantıların cumartesi günleri yapılmasıdır. Yasa gereği, cumartesi günleri tatildir. Fakat idarecilerimiz bunu tanımaz. Toplantıları tatil günlerine alırlar. Gereğesi de hazırdır hemen. Cumartesi, öğretmenler için tatil değil, eylemli gündür. Diğer devlet memurlarına tatil öğretmene eylemli gün. Bu, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırıdır. Bu eşitsizlik yetmiyormuş gibi toplantıya katılmayan öğretmenler hakkında kovuşturma da açılır. Böylece da ikinci bir kanunsuzluk ortaya çıkar.

Bir devlet memurunu çalıştığı yerden başka bir yere çağırınca onun harcırahını vermekle yükümlüdür devlet. Vermeyince de sorumlu tutamaz.

Bu konularda bir öğretmen arkadaşımız, gerekli, planları yapmadığı için başka yere sürülmüştü. Danıştay'a yaptığı başvuru neticesinde, şu gerekçeyle işlem durduruldu : "1976/ 3073 sayı ile İbrahim Aydın'a, Devlet memurunun kırtasiye giderlerini ödemeye mecburdur."

Yukarıdaki karar hepimize örnek olsun. Haklarımızı almak için tüm yasal yolları deneyelim.

İSTEKLERİMİZ:

Öğretmenlere yıllık kırtasiye ücreti ödensin.

Köy öğretmenine, okuttuğu sınıf sayısına göre bu ücret tespit edilsin.

Şehirde yapılan toplantılara katılan, köy ve kasaba öğretmenlerine yolluk verilsin.

Cumartesi günleri öğretmenler için de tatil sayılsın.

Öğrencilerini geziye götüren öğretmenlere tazminat ödensin (TÖB-DER, 1976, S.129-130, s.11).

1977 Ocak sayısında, hayat pahalılığı ve öğretmenlerin durumu üzerinde duruluyor:

Anayasa Madde: 41

“İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yakışır bir yaşayış sağlanması amacıyla düzenlenir.”

Anayasa Madde 42

“Devlet, çalışanların insanca yaşamaları ve çalışma hayatının, kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur.”

Bugüne dek öğretmenden hep özveri istenmiştir. Öğretmenlik mesleğinin Tanrı mesleği olduğu söylenmiştir durmadan. “Tanrı gökten inse”ymiş, “meslek olarak öğretmenliği seçer”miş. “Öğretmen kendi tükenirken çevresini aydınlatan bir muma benzer”miş. Tüm bunlar güzel sözlerdi. Ama öğretmenin insanca yaşamaya yetmedi.

Son birkaç yıl içerisinde fiyatlar görülmemiş şekilde yükselmiştir. Hayat pahalılığı dayanılmaz olmuştur. Her şey ateş pahasına, can pahasına. Tüm emekçi sınıflarla birlikte öğretmeninde tenceresinde et yerine dert kaynamıştır. Bakkalın, kasabın önünden geçemez olmuştur. Geçim sıkıntısından evinde çocuklarına gösteremediği sevecenliği sınıfta öğrencilerine göstermiştir, her ay yükselen borcunu düşüne düşüne.

Oturulabilecek bir ev kirasının (büyük kentlerde) 1200–1300, peynirin 40, zeytinin 25, etin 60, soğanın 10 TL. olduğu bir dönemde öğretmenlerin % 60’ının maaşı 1305 liradır. Uzmanların açıkladıklarına göre dört kişilik bir ailenin normal yaşam ölçüleri içerisinde, Ankara’da 6500, İstanbul’da 7000 lira gerekmektedir. Oysa 167.522 ilkokul öğretmeni 1457.08 TL. almaktadır.

Maaşlardaki artış hiçbir zaman fiyatların seviyesine çıkamamıştır. Fiyatlardaki korkunç artış memurları, özellikle öğretmenleri çağdışı bir yaşama sürüklemiştir. Canından bezdirmiştir. Tüm nimetlerin kapısı emekçi sınıf ve tabakalara, bu arada özellikle öğretmenlere kapatılırken ulusal gelirin aslan payını alan bir avuç vurguncu azınlığa sonuna kadar açılmıştır (TÖB-DER, 1977, S.135, s.5).

En basit ve en gerekli temel üretim maddelerinden, dayanaklı tüketim mallarına kadar her şeyin fiyatı görülmemiş bir hızla yükselmektedir. Buna karşılık çalışan

yıgınlara ücretlerindeki, aylıklarındaki, gelirlerindeki artış fiyat artışlarıyla karşılaştırılmayacak derecede düşüktür.

Örneğin 1970 ile 1977 yılları arasında Ankara rayici ile bazı temel gıda maddelerinin artışına baktığımızda gözümüze şu tablo hemencecik çarpıyor.

Maddenin Cinsi	1970'teki fiyatı(TL)	1977'deki fiyatı(TL)
Et(Kg)	20	70
Peynir(Kg)	10	40
Şeker(Kg)	2.85	8
Pirinç(Kg)	6.10	18
Yumurta(Adet)	0.60	1.60

Diğer sayısız temel tüketim maddesinin fiyatlarındaki artışta burada birkaç kalemde gösterilen oranlara yakındır. Bunun yanı sıra, Ankara'daki 2 odalı, 1 salonlu kalorifersiz bir evin kirası değişik semtlere göre 300–400 TL. arasında değişirken, bu gün aynı özellikteki bir dairenin kirası 1500–2000 TL. arasında değişmektedir.

Görüldüğü gibi son altı yılda et fiyatları 3,5, peynir 4, pirinç 3, ev kiralari 5 katına ulaşmıştır.

Buna karşılık, örneğin 1970'te mesleğe yeni başlamış bir ilkokul öğretmeni ayda net 920 TL. alırken bu gün bu tutar 1400 TL. civarındadır. Yani öğretmen aylığının artışı sadece yüzde 50 civarındayken, temel tüketim maddelerindeki veya en gerekli harcamalardaki artış yüzde 400, hatta yüzde 500'e varmaktadır (TÖB-DER, 1977, S.137, s.3).

1977 Şubat sayısında öğretmenlerin maaş, ek ders durumları ayrıntılı olarak yer almaktadır:

Sendikal haklarımız bulunmadığı için öğretmenlerin aylık ve ek ders ücretlerinin artırılması, zorunlu ödeneklerin verilmesi tümüyle siyasi iktidarların keyfî tasarruflarına kalmıştır.

Çeşitli eğitim kademelerinde çalışan öğretmenlerin emeklerinin çok farklı maaş ve ücretlerle değerlendirilmesi doğru değildir. Egemen çevreler, bizleri parçalamak için bu yolu seçmişlerdir. Biz eşit işe eşit ücret verilmesini savunuyoruz.

Biz özde, verilen maaş ve ücretlerin bölük pörçük ödenmesine karşıyız. Yeterli ücretin tek aylık maaş şeklinde ödenmesini savunuyoruz. Fakat bu gün adaletsiz bir yan ödeme sistemi var. O da amacından saptırılmış, ulufe dağıtma biçimine sokulmuş, maaş tamamlayan bir ödenek haline dönüştürülmüştür. Bu nedenlerle her eğitim emekçisine ayda net 1500 TL. iş gücünün ödeneği verilmesini gerekli görüyoruz.

Yeterli aylık maaş karşılığı haftada 18 ders saati dışında çeşitli nedenlerle yüklenen ders, eğitim, kurs, seminer, yöneticilik, sınav, mesleki toplantılar, kol çalışmaları, öğretmenler kurulu toplantıları gibi hizmetler için ücret ödenmelidir. En çok

bizim mesleğimizde görülen, Anayasaca yasaklanmış angarya özelliği taşıyan bu hizmetlere ücret ödenmesi gerekmektedir. Günümüz koşullarında ders ücretlerinin ilkokul öğretmenlerini de kapsayacak bir biçimde ders saati başına 50 TL. olarak saptanması zorunludur.

Mevcut maaş tablosu adaletsizdir. 13, 14, 15 derecelerinin kaldırılması gereklidir. İlkokul öğretmenlerinin 10. derecenin 2. kademesinden işe başlatılıp 1. derecenin son kademesine kadar yükseltilmesi zorunludur. Pek çok öğretmen ve memur aldığı maaşın üstünde vergi ödemektedir.

Tüm memurlarla birlikte öğretmenlerinde aldıkları çocuk zammının günümüz koşullarında da en az 250 TL. olması gerekir. Yıpranma zammı, kira ödeneği gibi aylık ödeneklerin getirilmesi, göstermelik ısınma ödeneğinin, günün koşullarına uygun olarak tüm öğretmenlere verilmesi, yeterli giyim ödeneği konulması, kısacası memurların ve eğitim emekçilerinin, sosyal-ekonomik haklarının genişletilmesi isteklerimiz arasındadır.

Devlet Memurları Yasası ve ona dayalı çıkarılan kararnamele maaş ve ücretler yönünden anlamını yitirmiştir. Pek çok hüküm kağıt üzerinde kalmıştır. Öğretmenlerin ve memurların bugünkü yaşam koşullarında asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için, 1977 bütçesinde katsayının en az 14 olması gerekir.

Tekelleşme sürecinde giderek yoksullaşmakta olan öğretmenlerimizin en önemli sosyal sorunlarından biriside konut sorunudur. Köy ilkokullarında yaptırılan öğretmen lojmanları yasak savma kabilindedir. Köylerde yeterli sayıda lojman yaptırılmaması, kiralık ev bulunmaması, özellikle bayan öğretmenlerimizi çok zor durumlarda bırakmakta, onların köylerde sığıntı durumunda kalmalarını getirmekte ve öğretmen onurunu rencide etmektedir.

Şehirlerde kiralar alabildiğine yükselmektedir. Büyük kentlerde ortalama ev kiralari öğretmen maaşlarına denk hatta daha üstündedir. Bu durum karşısında öğretmenlere konut kredisinin verilmesinin sağlanması ve bu konut kredisi verme sisteminin siyasi iktidarların nüfusu dışında tutularak demokratik bir statüye kavuşturulması çok haklı isteklerdendir (TÖB-DER, 1977, S.137, s.6).

TÖB-DER Genel Merkezinin ücretli ders sistemi konusunda yaptığı açıklama Nisan 1974 sayısında yer almaktadır:

Bugün Milli Eğitimin çeşitli kademelerindeki okullarda uygulanan ücretli ders sistemi bozuk düzenin, adaletsizliğin tipik örneğidir. Bakanlık, aynı işi yapan öğretmenler arasında suni ayrılıklar yaratmak, öğretmenlerin örgütlü bütünlüğünü bozmak için çeşitli yollar arasında bu sisteme de başvurmaktadır.

İlkokulda haftada 30 saat ders okutan öğretmene hiç ücret verilmezken, ortaokul öğretmenine haftada 12 saat, lise öğretmenine haftada 15 saat, mesleki ve teknik okul öğretmenleri ise 24 saat ücretli ders almaktadırlar.

TÖB-DER, öğretmenler arasında ayrılıklar yaratmayı amaçlayan bu adaletsiz ücret sistemine karşıdır (TÖB-DER, 1976, S.117, s.7).

Daha önce acil taleplerimizden biri olarak, ilk ve orta dereceli okul öğretmenlerine 15 ders saatinin üstünde okuttukları dersler için saat başına 85 TL. ücret ödenmesini bir talep olarak belirtmiştik. Yeni bütçe ile ilk kez ilkokul öğretmenlerine

20 ders saatinin üstünde okuttukları dersler için ücret ödenmesi kararlaştırıldı. Bu kazanımı yeterli bulmamakla birlikte, açık bir eşitsizliği bir ölçüde de olsa giderdiği için saygıdeğer karşılıyoruz. Türkiye demokratik öğretmen hareketi bu hakkın kazanılmasında Milli Eğitim Bakanı Sayın Necdet Uğur'un değerli çabalarını unutmayacaktır.

İlkokul öğretmenlerinin ders ücretlerinin nasıl hesaplanacağına ve ödeneceğine ilişkin çıkarılacak kararnamenin ya da yönetmeliğin düzenlenmesinde şu taleplerin dikkate alınmasını, yeni eşitsizlikleri ve şikâyetleri önleyecektir;

Ders ücreti alma hakkından tüm ilkokul öğretmenleri yararlanmalıdır. İlkokullarda branş öğretmenliğinin değil, sınıf öğretmenliğinin esas olduğu göz önünde tutulmalıdır.

Üçlü öğretime son verilinceye değin (üçlü öğretim, eğitim yönünden son derece sakıncalıdır) üçlü öğretimde çalışan ilkokul öğretmenleri de bu haktan yararlanmalıdır.

Beslenme eğitimi saatlerinin ders saati olarak değerlendirilmeli, ders ücretleri hesaplanırken, günlük plan, nöbet görevi, öğretmenler kurulu toplantıları, mesleki toplantı ve seminerler de harcanan saatler de değerlendirilmelidir. Ayrıca sınav kâğıtlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi sırasında öğretmenlerin, özellikle ortaöğretim öğretmenlerinin harcadığı zaman ve emek dikkate alınmalıdır.

Beslenme eğitimi, halk eğitimi, anaokulu, ilköğretimde branş öğretmenlikleri, çocuk kitaplıkları ve büro hizmetlerinde çalışan ilkokul öğretmenlerine, ilköğretim yöneticisi ilkokul öğretmenlerine ders ücretleri tutarında ek ödenek verilmelidir.

Son devalüasyon dar gelirliler, memurlar ve öğretmenler için yeni maddi yıkımlar getirmiştir. Devalüasyonun yükünü hafifletmek için en az geçim indiriminin 6.000 TL.' ye çıkarılması, tüm eğitim emekçilerine (öğretmen, memur, müstahdem) en az 2.500 TL. net yan ödeme verilmesi şarttır. Yan ödemelerin tatillerde ve izinlerde de ödenmesi gereklidir. Ders ücretleri ve diğer yan ödemelerden vergi kesilmemelidir. Hele hele bu ödeneklerin maaşlara eklenerek vergilendirilmesi açık bir haksızlıktır (TÖB-DER, 1978, S.158, s.9).

MEYAK

MEYAK, açılımı Memur Yardımlaşma Kurumunun, öğretmenlerin ekonomik sorunları ile ilgili yazılarda çok sıkça ele alınan bir konu olduğu görülmektedir.

Kanunlaşmadığı ve tasarı olduğu görülen MEYAK, öğretmenler dâhil tüm memurlardan % 5 kesinti sağlamıştır. Dergide yayınlanan pek çok bildiri, dilekçe örnekleri MEYAK üzerine hazırlanmıştır.

MEYAK konusunda diğer oda ve derneklerle TÖB-DER' in ortak yayınladığı bildiri konuyu açıklar niteliktedir:

MEYAK İÇİN BASIN BÜLTENİ

Değerli Basın Mensupları,

Yasası dahi çıkarılmadan, MEYAK adı altında tüm kamu personelinin maaşından % 5 kesilmektedir. 657 sayılı Yasa'nın bazı maddelerini değiştiren ve yeni ek maddeler getiren 1327 sayılı Yasa'nın 190. maddesinde şöyle deniyor bu konuda; "Devlet memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarının yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek üzere, bu kanun yayımı tarihinde itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılacak özel bir kanunla "Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu Kurulur." Ne var ki aradan 5 yıl geçmiş olmasına karşın, bir yılda çıkarılması öngörülen yasa, bugüne dek çıkarılmamıştır.

YASANIN ÇIKARILMA İSTEMİNİN NEDENLERİ

Yukarıda sözü edilen yasanın gerekçesi, memurların sosyal güvenliğini sağlamak, konut temin etmek, dinlenme yerleri açmak vb. dir. Ama uygulamada yasa, egemen güçlerin içine düştüğü ve kapitalist sistemin doğal sonucu olan çeşitli krizlerin geçirtilmesine katkıda bulunmaktadır.

MEYAK KESİNTİLERİ NE KADARDIR:

MEYAK kesintilerinin kesilmeye başladığı 1970 yılından bugüne değin, 12. derecedeki 3 çocuklu bir memurdan 5.284, yine 3 çocuklu 11. derecedeki bir memurdan 5.956.10. derecedeki aynı durumdaki bir memurdan 6.774,7. derecedeki bir memurdan 10.575, 4. derecedeki bir memurdan 16. 548, 3.derecedeki bir memurdan ise 19.731 TL. sı kesilmiştir. 1. Mart 1970'den 31 Mart 1975' e kadar MEYAK' ta birikmesi gereken fon miktarı. 4 milyar 954 milyon liradır. Ancak bu 5 yıl içindeki fiyat artışları nedeniyle biriken bu kesintiler reel değerinden (1974 fiyatları dikkate alındığında) 800 milyon lira kaybetmiştir.

MEYAK KESİNTİLERİ NEREDE BİRİKMEKTE VE NASIL KULLANILMAKTADIR:

Yasası çıkarılmadan elimizden alınan bu paralar Merkez Bankası' nda toplanmaktadır. Toplanan bu paraların kesinlikle nerelerde kullanıldığını hiç kimse bilmemektedir. Ancak bilinen biriken bu fonların büyük bir kısmının dolaylı ya da dolaysız yollardan özel girişimcilerin kredilendirilmesine aktarıldığıdır. Hasta çocuğuna ilaç, hastasına doktor bulamayan, evine et, süt, şeker alamayan, gecekondularda oturan, çocuğunu okula gönderemeyen fakir fukaradan yasası dahi çıkarılmadan kesilen bu paralarla parababalarına para katılmakta, böylece halkımızın daha iyi sömürülmesine olanak hazırlanmaktadır. Kesilen bu milyarlar, artık memurun özlük çıkarları doğrultusunda kullanılmayacaktır. Çünkü milyarlar parababalarının boğazına akmıştır.

MEYAK KESİNTİLERİ NASIL DURDURULABİLİR:

Biz kamu kesiminde çalışanları temsil eden demokratik meslek kuruluşları olarak MEYAK kesintilerinin derhal durdurulmasını istiyoruz. Çünkü süresi içinde yasanın çıkarılmaması sonucu yasa dışı bir nitelik kazanan bu kesintiler emperyalizmle bütünleşen, halkımıza zulmeden, geri -kalmışlığımıza neden olan yerli egemen güçlerin yumaklarını büyütmektedir. Bunun içindir ki kamu personelinin birer dilekçe ile ilgili yerlere ve T. B. M. Meclisine başvurmasını sağlayacağız. Ayrıca, bu hukuk dışı kesintilerin derhal durdurulması için Danıştay'a başvuracağız.

BİRİKEN PARALARIMIZI GERİ ALACAĞIZ:

MEYAK' ta biriken paralarımız 5 milyara ulaşmıştır. Bu paralarımızın faizleri ile ve enflasyon sonucu paranın düşme değeri de göz önünde tutularak bugünkü geçerli değeri üzerinden derhal geri verilmesini istiyoruz.

Bütün yasal ve demokratik yollardan yararlanarak yurt düzeyinde toplantılar, mitingler, yürüyüşler, diğer demokratik kuruluşlarla da güç birliği yaparak sonuna dek mücadelemizi sürdüreceğiz.

Emperyalizmle bütünleşen, yeraltı, yerüstü kaynaklarımızı gaddarca sövmeye alışmış olan yerli egemen güçler MEYAK yasasının girişimlerimiz sonucu çıkarılmasını isteyebilirler. Biz kamu personelinin kuruluşları olarak, egemen güçlerin çıkarları yönünden kullanılabilecek MEYAK yasasının kesinlikle karşısındayız. Kamu personelinin gerçek temsilcileri olan biz demokratik kuruluşlar,

Egemen güçlerin her türlü baskısına, tahakkümüne, zulmüne, kıyımına, saldırısına demokratik güç birliği içinde karşı koyacağız.

ORMAN. MÜH. ODASI/TEKNİK ORMANCILAR DERNEĞİ/ELEKTRİK MÜH. ODASI SAĞLIK MEM. DER/TÜM—TEKNİK EL/TÜRKİYE OR. DER./MEM — DER/TÜM -DER /JEOLJİ MÜH. ODASI. /TÖB—DER/TABİB OD. BİR/KİMYA MÜH. ODASI (TÖB-DER, 1975, S.104, s.35-36)

MEYAK ile ilgili olarak Maliye Bakanlığına verilmesi istenen dilekçe örneği Kasım 1975 sayısında yayınlanmıştır:

Maliye Bakanlığına

ANKARA

1327 sayılı yasa ile değişik 657 sayılı yasanın 190. maddesi hükmü uyarınca kurulması gereken MEYAK, bugüne kadar kurulmamıştır. Durum böyle olunca anılan madde hükmüne göre benden kesilen % 5 MEYAK kesintisi yasal dayanaktan mahrum kalmaktadır.

Oysa Yargıtay, Danıştay, Sayıştay üyelerinden ve hâkimlerden böyle bir kesinti kesilmemektedir. Bu da Anayasanın eşitlik ilkesine aykırıdır.

Bu nedenle maaşımdan kesilen paraların en geç bir ay içerisinde faizleriyle birlikte tarafıma iadesini, aksi halde yargı yoluna başvuracağımı saygılarımla arz ederim.

(TÖB-DER, 1975, S.107, s.3)

İLK-SAN

İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı konusu ilkokul öğretmenlerinden sağlanan aylık kesintilerle yürütülen bir kurumdur. Ancak dergide daha çok kurumla ilgili işleyiş ve güvensizlikler üzerine yazılar hakimdir. 1972 yılında yapılan seçimler anlatılmakta, Sandığın yönetiminin ilkokul öğretmenlerinden uzak

kişilerden seçildiği üzerinde durulmaktadır. Seçimlerde aday olan ilkokul öğretmenlerinin görüşlerini içeren bir bildiri Ağustos 1972 sayısında yer almaktadır:

“DEĞERLİ TEMSİLCİLER...

İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığının yönetiminde görev almak isteyen aşağıda adları yazılı olan bizler, XV. Genel Kurulun sayın temsilcilerine ve tüm ilkokul öğretmenlerine aşağıdaki gerçekleri ve görüşümüzü duyurmak isteriz:

Çilekeş ilkokul öğretmenlerinin “Sağlık ve Sosyal ihtiyaçları” na cevap vermek için kurulan sandığımız, kurulduğundan bu yana, bu amacına tam olarak hizmet etmekten uzaktır. Sandığın yönetimine sahip çıkmazsak ve sandığı bugünkü çıkmazdan kurtarmak için çaba göstermezsek, sandığın bundan sonra da amaçlarına hizmet etmeyeceği apaçık ortadadır.

Sandığımızın çıkmazda oluşunun başlıca nedeni, sandığın gerçek sahibi olan biz ilkokul öğretmenlerinin sandığın yönetiminde tek ve gerçek söz sahibi olmayışımızdır. Sandığımız bakanlık merkez teşkilatındaki kişilerin etki ve baskıları altındadır. Sandığın kötü yönetilmesi, amaçlarına hizmet etmekten uzak oluşu ve bizler için bir güven ve umut kapısı olmayışının nedeni budur. Sandığın yönetimine gerçek sahibi olan biz ilkokul öğretmenleri tam olarak sahip çıkmadıkça bugünkünden daha kötü durumlar kaçınılmazdır.

Bizler oylarınızla yönetime gelirse, sandığı her türlü etki ve baskılardan, kötü yönetimden kurtaracağız, sandığı onun bunun çıkar yeri olmaktan kurtaracağız, sandığı öğretmenin sağlığına ve sosyal ihtiyaçlarına cevap veren ciddi ve güven verici bir duruma sokacağız. Öğretmen 50 lira ameliyat parası bulamadığı için ölmeyecek, hastane kapılarında sürünmeyecek, ona buna muhtaç olmayacak daha önemlisi kendi parası ile rezil olmayacaktır.

İlkemiz: SANDIĞIN YÖNETİMİNDE İLKOKUL ÖĞRETMENİNİ TEK SÖZ SAHİBİ ETMEKTİR. İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN SAĞLIĞI - SOSYAL İHTİYAÇLARI VE HAKLARI İÇİN BÜTÜN GÜCÜMÜZLE ÇALIŞMAKTIR.”

Ali Aksungur Süleyman İrs Mahmut Caferoğlu Garip Tuncer
(TÖB-DER, 1972, S.31, s.8)

İLK-SAN kesintileri ile ilgili söylenenler:

Öğretmenlerin istek ve arzuları dışında ve zorla her ay 20 lira “İlkokul Öğretmenleri Sosyal Yardım Sandığına” kesilmektedir. Kesilen, bu paralar belli kişilerin

çıkar ve amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu kuruluş bir çeşit arpalık haline getirilmiştir.

Bu konuda birçok öğretmen arkadaşımızdan yakınma gelmektedir. Son olarak Diyarbakır-Çermik ilçesi Yukarışeyhler Köyü Öğretmeni Meral ve Turan Özgür'den bir mektup aldık. Arkadaşlarımızın bir çocukları olmuş. Sandığın verdiği yardım için ilgililere başvurmuşlar. Ne var ki aradan aylar geçtiği halde bir karşılık alamamışlar (TÖB-DER, 1975, S.95, s.15).

İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı, ülkemizde mevcut sömürü düzeninin yansıması sonucu biz öğretmenlerden çok sermaye sınıfının, para babalarının yararlandığı bir kurum halindedir. Ancak yönetim, sandığa ödenti vererek onu ayakta tutan biz ilkokul öğretmenlerinin elinde bulunursa –sınırlı da olsa- öğretmenler yararına birtakım çalışmalar yapabilir.

Sandığın bazı hastalıklar için koyduğu yardım miktarları:

Çift taraflı faal açık akciğer veremi: 1250 TL.

Kemik ve belkemiği veremi: 625 TL.

Tek taraflı faal akciğer veremi: 310 TL.

Kanser: 810 TL.

Kanayan ülser: 470 TL.

Felç: 470 TL.

Bu yardımları alabilmek için de resmi hastane raporu, Tıp fakültesinden 3 doktor imzasını taşıyan rapor, verem dispanserinden 3 imzalı konsey raporu vb. koşulları yerine getirmek gerekiyor. Bütün bu işler, tutarı olarak bu kadar az miktarda olan yukarıdaki yardımları alabilmek için yapılacaktır. Böylece sandığın yardım anlayışı sırtlıyor.

Şimdi “sağlık ve sosyal yardım” mantığını sergilemek için şu örneğe de bakalım: 1974’ün ilk ayında hastalık yardımı olarak üyelere yapılan yardım toplamı 117 bin liradır. Aynı zaman dilimi içinde, sandığın personel giderleri 572 bin liradır. Yani sağlık giderlerinin 5,5 katıdır.

Sandığın kuruluş amaçları arasında yer alan misafirhane, yurt, dinlenme yerleri vb. kurumlar açmasından vazgeçtik; bari sandık, yardımlaşma amacını gerçekleştirebilse. Ama ne gezer. Sandığın bu yönetimi sürdürdüğü sürece ne yukarıda adını saydığımız kurumlar açılır ne de yardımlar yeterince yapılabilir.

Sandığın üye sayısı 180 bine yakındır. Üyelerin 170 binden fazlası ilkokul öğretmendir. Sandık ilk kurulduğu zaman ödenti olarak üyelerinden brüt maaşlarından her ay % 1 kesiliyordu. Şimdi her ay 20 TL. kesilmektedir. Terfilerde, derece ilerlemelerinde kesilen miktar iki misli yani 40 TL. olmaktadır. Böyle olunca bu kurum için insanın aklına ister istemez şu soru geliyor: “SOSYAL GÜVENLİK KURUMU MU SOSYAL GÜVENLİK KURUMU SOYGUNU MU?”. Ödentilerin dışında piyango, faiz, bağış, devlet yardımı, rozet vb. gelirler de hesaba katılırsa sandığın yıllık geliri 45 milyonu buluyor (TÖB-DER, 1976, S.123, s.3).

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinde öğretmenlerin ekonomik sorunlarını içeren çok sayıda yazı ve makale yer almaktadır. Özellikle İLK-SAN ve Öğretmen Evleri ile ilgili yazılar bir hayli geniş yer tutmaktadır.

Öğretmenlerin ekonomik sorunlarına altmış dört yazı ve makalede yer verildiği görülmektedir.

1981 Ocak sayısında yer alan Başyazıda konu, gelir ve gider harcamaları ilişkisiyle ele alınmaktadır:

Günümüzde bütün meslekler gibi öğretmenlerde hayat pahalılığı ve zamlardan etkilenmektedir. Aldıkları para geçinmelerine yetmemektedir. Birçok öğretmen ek işler yapmakta, bu ise öğretimin niteliğini düşürmektedir.

Bir öğretmen ne kadar aylık alır? Burada farklı kıdemlerde olan birkaç örnek vereceğiz. 10. derecenin 2. kademesinden başlayan bir ilkokul öğretmeni ile aynı derecenin 3. kademesinden başlayan bir ortaokul öğretmeni yaklaşık olarak aynı parayı alırlar. Yani net 5000 TL. Buna net 2000 TL yakacak zammı ile 1500 TL yan ödemeyi eklersek 8500 TL eder ki bu bir öğretmenin eline geçen net paradır. 12 yıllık bir ilkokul öğretmeni ise net 9500 TL alır. Öğretmenlerin eline geçen başka bir para da ek ders ücretidir. Bu yalnız okulun açık olduğu zamanlarda, ek derse girilirse alınır. Tutarı 1500 ile 2000 TL arasında değişir. Böylece büyük öğretmen çoğunluğunun ayda eline 10 ile 11 bin TL geçmektedir.

Şimdi bir de harcamalara bakalım. Kasım ayı fiyatlarına göre 4 kişilik bir ailenin aylık yiyecek gideri 13420 TL. dir. (Günaydın gazetesi 29 Kasım 1980). Özellikle büyük kentlerde ev kirası 5000 TL.'dan başlamaktadır. Kent öğretmenleri okuluna gitmek için, köy öğretmenleri kasabaya inmek için ayda en az bin lira verirler. Yakacak önemli bir sorundur. Odunun tonu 8000 TL., kömürün tonu, linyit 4000 TL., kok ise 12000 TL.'dir. Bunları taşımak en az 800- 1000 TL. dir. Giyecek fiyatlarına baktığımızda takım elbise 7 ile 11 bin lira, bir palto 6-7 bin TL.. gömlek bin, kravat 500-1000 TL. 'dir. Bütün bunları toplarsak yaklaşık ayda 30 bin TL. Tutar. Bu miktarda ancak yaşamı sürdürebilmek için gerekli olandır.

Çocukların okul giderlerine, kültürle ilgili (gazete, kitap, dergi, tiyatro, sinema vs.) giderlere, ev eşyalarına burada yer verilmemiştir. Genellikle öğretmenlerin radyo, televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi gibi eşyalarını borçlanarak aldıklarını düşünürsek, aylık ödemesi gereken taksitlere bu hesapta yer verilmedi. Durum açıktır.

Başta sözünü ettiğimiz % 50 artış sonrasında aylıkların 15 bin ile 17 bin lira olacağını öğrenmiş bulunuyoruz. Ancak Sayın Maliye Bakanı ise enflasyon oranının % 40 olacağını söyledi. Enflasyon oranı % 40'ta kalırsa gerçek artışın % 10 olduğu ortaya çıkar. Kısaca sorun yeni yılda da sürecektir.

Durum, katlanılması zor boyutlara ulaşmadan devletçe önlem alınmasını gerektiriyor. Kiraların dondurulması ya da devletçe karşılanması, zorunlu tüketim maddelerindeki fiyat artışlarının önlenmesi, maaş artışlarında enflasyon oranlarının gözetilmesi ilk başta alınması gereken önlemdir (Öğretmen Dünyası, 1981, S.13, s.3).

1982 Şubat sayısında öğretmenlerin ekonomik sorunları örneklerle açıklanmaktadır:

Her yıl böyledir bu... Ve memur maaşları yüzde 25 artmışsa hayat pahalılığı herhalde yüzde elli artmıştır. Yıllardan beri bütçelerin altında ezilmektedir memurlar, öğretmenler.

"25 yıl öğretmenlikten sonra emekliye ayrıldım. 350 bin lira emekli ikramiyesi aldım. Sonra kahvelerde, gece kulüplerinde çakmak sattım. Altı ayda yarım milyon kazandım. Öğretmenlikte geçirdiğim yirmi beş yıla acıdım. Şimdi çakmak satarak geçirdiğim altı aya da acıyorum. Bankerlik yapıyorum ve o zaman altı ayda kazandığım yarım milyonu on günde kazanıyorum."

Ankara'da bir büroda birkaç kişi bir araya gelmiştir. Hazır bulunanlardan bir köylü, tanıştırıldığı kişinin öğretmen olduğu söylenince "Vaaaay!" diyor, "Acıdım!" Niçin acıdığı sorulunca: "Bizim köyün öğretmenini düşündüm" diyor. "Geçinmek için neler çaktığını biz biliyoruz..."

Karadeniz köylerinden birinde, iftar yemeğinde köylüler, fitreyi kime vereceklerini tartışıyorlar. Sonunda öğretmenlere vermenin en doğru iş olacağını kararlaştırıyorlar...

Ama milli gelirden payımız olanı, emeğimizin karşılığını almak istiyoruz. İnsanca yaşamak istiyoruz!

Her aybaşında, darphaneden yeni çıkmış binliklerden bir tomar tutuşturuyorlar ellerimize. Mesleğinin, 10. yılında, evli, bir çocuklu Ankara'da görev yapan bir lise öğretmenin maaş, yakıt parası, sosyal yardım, eğitim ödeneği, aile yardımı, çocuk parası gibi bir yığın değişik kalemden toplam 16.419 lira aldığını saptırıyoruz. Az para değil, ama gazel yaprakları kadar değeri yok.

Ankara'da öyle lüks de sayılmayan semtlerde 10 bin liradan ucuz ev kirası yok. Bir çocuğunuzu kreşe verirsiniz ayda 6-8 bin lira istiyorlar. Bir tiyatro bileti 200 lira. Bir kat elbiseyi 10 bin liradan aşağı dikmiyorlar.

Ne zaman "Kemerleri sıkalım" sözünü duysak kuşkuluyoruz. Hani bir taşlama vardır: "Ey ehli vatan! Kalkın, dediler, kalktık. Bir de baktık, yerimize başkaları oturmuş!" Kemerleri, her defasında (mecburen) sıkıyoruz. Bir de bakıyoruz ki, bazılarının göbekleri biraz daha yağlanmış!

Bu adaletsizliği biraz olsun düzeltmenin bir tek yolu vardır. Memurların toplu sözleşme hakkına sahip olması (Öğretmen Dünyası, 1982, S.26, s.3-4).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları ile ilgili olarak eğitim ödeneği, yayınları izleme, konut problemi ve emekli ikramiyesi gibi konularda öğretmen görüşlerine 1982 Şubat sayısında yer verilmektedir:

"Bu para ile ev kirası, aş ve evin olağan giderleri ve yetebildiği oranda giysi gereksinimlerimi karşılıyorum. Bunun dışındaki gereksinimler için para yetmiyor, sanırım.

Yaşantımızı sürdürebilmek için, yaşantımızı insanca sürdürebilmek için, ele geçen para normaldir, diyebilirdim. Diğer mesleki yükümlülükleri yerine getirebilmek için bu para yeterli olmamaktadır."

"İnsanca yaşama" yalnızca ev kirası ödemek, aş giderlerini karşılamak, yaşamak değildir. Bunlar çok zorunlu giderlerdir. Fiziksel varlığımızı sürdürmek için gerekli giderlerdir. Ama bir öğretmen olarak pek çok şeye gereksinimiz var. En başta kitap almak, günlük yayınları izlemek gereklidir. Ben birkaç yıldır hiç kitap alamıyorum, günlük yayınları da izleyemiyorum. Bunun nedeni yalnızca paramın yetmemesidir. Bu da öğretmenin sürekli olarak kendisini yenilemesi ve geliştirmesini güçleştirmektedir.

Çok yorulan bir öğretmenin yaz tatilinde bir deniz kenarına gidip dinlenebilmesi zorunlu bir ihtiyaçtır. Öğretmen çeşitli yönlerden yıpranmaktadır.

Öğretmenin bir şeyler verebilmesi için bir bütün olarak da ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Bu şekilde dinlenemeyen bir öğretmenden de daha iyi görev beklemek pek olanaklı değildir. Öğretmenin bir aylık geçimi üzerinde duracak olursak, az önce belirttiğim gibi bu, ancak yaşamı sürdürecektir bir gelirdir. Her türlü insanca yaşayışı içine alacak bir yaşam da olmayacaktır.

Aylıklar az artmakta ama örneğin, kitap giderleri daha hızlı artmaktadır.

Kendini yenileme ve kültürleşme öğretmenlere eğitim ödeneği altında bir parasal olanak sağlandı. Şimdi bu bin liralık eğitim ödeneği –adı da ilginç- öğretmene ne sağlanmıştır?

Böyle bin liralık katkılarla falan öğretmeni, eğitim öğretim hizmetlerini verimli bir şekilde yürütülmesi düşünülemez.

Eğitim ödeneği aylığın içinde eriyip gitmiştir. Ben bu ödeneğin bilincinde değildim. Bu para öğretmenin emeğini karşılamadığı gibi öğretmenin eğitim öğretim giderlerini karşılayacak ölçüde de değildir. Biraz önce de söylediğim gibi, öğretmene yeni yayınları göndermek daha olumlu idi ve daha verimli olabilirdi.

Öğretmen dersliğe girdiği zaman öğrencilerine yalnız dersine öğretmekle yükümlü değildir. Tüm davranışlarıyla, giyimiyle örnektir. Yalın ve temiz bir giysinin sağlanması da parasal bir sorundur. Aylıklarla bunu karşılamak oldukça güçtür.

Ben görev yaptığım süre içerisinde öğretmenlerin birçoğunun, bırakın kendisini yetiştirmek, biçimlenme, özel alanındaki bilgileri geliştirmek bir yana okuldan aldıkları temel bilgileri dahi unuttuklarını gördüm. Bu bakımdan öğretmenin kendisini yenilemesi için mali bakımdan desteklenmesi gerekir.

Başka bir iş alanında çalışma saati dışında çalışıldığı zaman bunun karşılığı para olarak ödeniyor. Ama öğretmen derse girdiği zamanın dışında pek çok çalışır. Bunların karşılığının öğretmene hiçbir zaman ödenmesi düşünülmemiştir.

Öğretmenlik yıpratıcı bir meslektir. Buna karşılık öğretmene çalışmış olduğu, örneğin 12 aylık süreyi 15 ay saymak gibi durum yaratılabilir. Bu bazı mesleklerde vardır. Diğer bir husus, bazı mesleklerde mesai dışı çalışmalar zamlı olarak ödenmektedir. Ders ücretleri öğretmenlerin fazla mesaisidir. Ders ücretlerine ödenen para maaş karşılığı ödenen paradan çok azdır. Bu durum ele alınmalıdır. Çalışan öğretmenlere verilen yan ödemeler öğretmen maaşına katkıda bulunmaktadır. Ama bu ödemeler emeklilik maaşına yansımadağı için emekli öğretmen, emekli maaşıyla geçinememektedir. Bir de emeklilik ikramiyesi öğretmenlik mesleğinin yıpratıcılığı karşısında çok azdır. Bir işçi emekli olurken bir milyon sekiz yüz bin lira alırken bir öğretmen 600 bin lira almaktadır. Aldığı bu para da yükseltilecek öğretmenin yıpranması bir ölçüde karşılanmalıdır.

Öğretmene konut sağlanmalı diyeceğim. Öğretmenlik erinçli çalışmayı gerektirir. Konut sorunu ise öğretmene büyük bir sıkıntı getirmektedir. Konut sorunu çözümlerse, dolaylı olarak, ekonomik yönden de rahatlamış olacaktır. Bunun dışında öğretmene yayımları izleme olanağı sağlanmalı.

Bu konuda araştırmalar yaptım. Öğretmen bu konuda tam anlamıyla çölde yaşamaktadır. Öğretmenin iş başında yetişmesi için bir çaba yok. Resmi bir toplantıda ya da bir görev için, hastane ya da tedavi için merkeze çağrılan köy öğretmenine yolluk ödenmelidir. Öğretmenlik dışındaki mesleklerde bu durumlar için yolluk ödeniyor (Öğretmen Dünyası, 1982, S.26, s.11-12,-13-34).

1984 Ocak sayısında, askeri yönetimden sivil yönetime geçişte, öğretmenlerin ekonomik beklentileri sıralanmaktadır:

Üç yıl süren bir askeri yönetimden sonra, yumuşak bir inişle sivil yönetime geçiyoruz.

Enflasyonun aşağı çekilmesi, vergi indirimi, öğretmenler için dinlenme yerleri, öğretmen çocukları için kreşler, büyük kentlerde servis arabaları, çocuk yardımı ve ek ders ücretlerinin gülünç olmaktan çıkarılması, öğretmen lojmanları, kitap kırtasiye giderlerinin karşılanması.

Geçim yükü altında bunalan öğretmenlerin bütün bunları istemeye hakları vardır ve yeni hükümetten şimdi bir kez daha istemektedirler. Çünkü bunlar yaşamayı kolaylaştıracak, en azından onun "çekilir" olmasını sağlayacak olan isteklerdir ve öğretmenlerin sınıflarda kendilerini derse verebilmeleri için bu ihtiyaçlarının karşılanması şarttır (Öğretmen Dünyası, 1984, S.49, s.3).

1986 Temmuz sayısında öğretmenlerin ekonomik sorunlarının yanı sıra ücret belirleme politikası ve toplu sözleşme hakkının olmayışı üzerinde durulmaktadır:

Memur maaşlarına Temmuz ayından itibaren artış yapılacağı, aylar öncesinden açıklandı.

Bu ay bir miktar katsayı artışıyla alacağımız "zamlı maaş", çalışanların sorunlarına hiçbir çözüm getirmeyecek. Esasen, yıllık bütçeyle Ocak ve Temmuz aylarında maaşlara getirilen artış miktarı, enflasyon oranının hep altında seyrettiğinden çalışan nüfusun reel gelirleri 1980 'e oranla yarı yarıya azalmıştır. "Ekonomik düzlüğe çıkma" adı altında uygulamaya konulan ve bazı şirketleri "düzlüğe çıkaran" 24 Ocak kararlarının en önemli sonucu; üretimin temel unsuru olan insan emeğinin hızla değersizleştirilmesi olmuştur. Acaba insan unsurunu dikkate almayan bir anlayışla kalkınma ve demokrasi gerçekleşebilir mi?

Bu büyük bilim adamlarımız, aldığı maaş yalnızca ev kirasına bile yetmeyen öğretmenlerden nasıl başarı beklenebileceğini de araştırdılar mı acaba? Gerçekçi olunmalıdır; karnı doymayan, sırtına giysi alamayan, çocuğunu okutamayan, kitap, yayın izleyemeyen, derste başarı için sihirli formüller aranmalıdır. Simitçilik, şoförlük, seyyar satıcılığın her türü, lokantalarda çalgıcılık; bugün öğretmenlerin geçinebilmek

için yapmak zorunda kaldıkları ikinci işlerden bazılarıdır. Mustafa Kemal'in " Yeni kuşakları yetiştirme" görevini verdiği öğretmenlerin, içine düşürüldüğü ekonomik durum budur.

Yaz tatili, birçok meslektaşımız için uğraşı değişikliğinden başka bir anlam içermemektedir. Zaten Kültür ve Turizm Bakanımız da; " Tatil hayati bir mesele değil ki, parası olan gitsin" demiyorlar mı? (Cumhuriyet, 29.5.1986). Sayın Bakanımız isabet buyuruyorlar(!), çalışan bireylerin dinlenmeye ve tatile gereksinimi olduğu yolundaki sözler gerçekçi değildir elbette (!) Bunlar bizim insanımıza lüktür (!) Yalnız parası olan yurttaşlarımızın tüm halkımızı temsilen tatil yapabilmeleri ve Sayın Bakanımızın da (Bakanlık görevi nedeniyle) beş yıldızlı otellerde konuk olarak edilmeleri yeterlidir (!) öğretmenler ise tatil beldelerine haşlanmış mısır ve köfte ekmek satmak için gidebilirler.

Çağdaş ve demokratik ülkelerde çalışanların ücretleri, temsilcileri olan sendika ile işveren arasındaki toplu pazarlık yöntemiyle belirlenir. Hükümet yetkilisinin iki dudağının arasından çıkacak fermana göre çalışan kesimin dilenci yerine konulduğu tek taraflı bir ücret belirleme sistemi yoktur. Toplu pazarlıkta; çalışan bireyin tüm gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Ayrıca tatil ve dinlenme de her bireyin en doğal hakkı olarak kabul edilir. Çalışanın, ise gerektiğinde greve giderek üyelerinin haklarını koruyabilirler (Öğretmen Dünyası, 1986, S.79, s.3).

1986 Kasım ayı sayısında köy öğretmenlerinin ekonomik sorunları yer almaktadır:

Öğretmenlerin sürekli gündemde olan özlük haklarıyla ilgili sorunlarının başında aylık (maaş) hakkı gelmektedir Dergimiz, Köyde görevli öğretmenlere, aylıklarını (ellerine geçen ücretlerini) nasıl harcadıklarına, bu ücretin ne ölçüde yeterli olduğu konularında sorular sordu. Gelen yanıtlar:

“Köyde oturduğumuzdan ve de ulaşımın elverişsiz olduğundan sosyal faaliyetlerimiz de kısıtlıdır.

Tatil deyince, bizim için memlekete gitmek akla geliyor. Şimdiye kadar tatil yapmadık.

Eşimin kendi çabalarıyla yetiştirdiği sebze ve ipekböceği geçimimize küçük bir katkı sağlamaktadır.

Aylık gelirimde onda birini kadarını kitap, kâğıt, dergi, gazete vb. gibi ekinsel gereksinimlerime harcıyorum. Geri kalanının tamamı, bazı eşyalar için ödediğim aylık taksit(15-20bin lira) dışında uçup gitmektedir.

Para biriktiremiyorum. Gereksinimler tükenmiyor. Her gün yeni masraf çıkıyor. Düşünüyorum da günümüz yaşam koşullarında şehir merkezinde görev yapsam maaşım yetmez.

Bugünkü koşullarda para biriktirmek zordur. Maaştan kalan kısmını ev eşyasına veriyorum. Evimde dayanıklı tüketim mallarından yalnız küçük ekranlı, aküyle çalışan bir televizyon var. Buzdolabı, çamaşır makinesi, vb. Yoktur. Köyümüzün elektriği olmadığından şimdilik bunlara gereksinim de duymuyorum. Kitap okuyamıyorum. Günlük gazeteyi 10 km. uzaklıktaki ilçeden getirtiyorum. Ayrıca iki dergiye aboneyim zaman zaman yeni yayınları izlemenin ihtiyacını duyuyorum.”

“Bugün basından öğreniyoruz ki dışarıdan getirilen öğretmenlere 200–300 bin lira aylık ödeniyor. Aynı işi yapan Türk öğretmenine ise bunun dörtte biri veriliyor. Öğretmen ekonomik yönden güçlendirilirse öğrencisine ve ülkesine o derecede yararlı olacağı kanaatindeyim. Durumunun iyileştirileceği söylenen öğretmenler hep o günü beklemektedirler.

Her zaman da ekonomik sıkıntıyı iliklerimde yaşadım. Karı-koca olarak 545 ay maaş aldık. Bu kadar uzun bir zaman diliminde hiçbir ayımız yoktur ki sıkıntı çekmiş olmayalım.

Rahat bir nefes alamadık. Ekonomik sıkıntılarımız giderek büyüyor.

Her ay borç listesi hesaplamaktan ve denk getirmek için çaba harcamaktan usandım, bıktım. Büyüklerimizin dediği gibi; "iyi olur inşallah" diyemediğim için meslek hayatım boyunca bir türlü iyi olamadım.” (Öğretmen Dünyası, 1986, S.83, s.5-6-7).

Poyrazoğlu, 1987 Eylül ayına ait sayısında öğretmenlerin ekonomik sorunları ve sendikal haklara ilişkin durum belirtilmektedir:

Aylık (maaş, ücret), kamu çalışanlarının dolayısıyla öğretmenlerinin gündeminden hiç düşmeyen demirbaş sorunlarından biridir. Öyle olduğu içindir ki bu yazıyı biçimlendirmeye başladığım günlerde de gazeteler ve öteki kitle iletişim araçları, memurların aylıklarının artacağını yazdılar, söylediler; bu konuda rakamlar verdiler, yorumlar yaptılar. Elbette bu konuyla ilgi fazla olacaktır. Çünkü aylıklar, ekonomik ve toplumsal sorunların ayrılmaz bir parçasıdır.

Hemen belirtelim ki bu yazıda bir "sorun" olarak üzerinde duracağımız aylık öğretmenlerin bir ay içinde eline geçen para miktarı değil ders ücreti, iş riski, teminindeki güçlük zammı, eğitim ödeneği, çocuk zammı vb. adlar altında ödenen, kısaca "yan ödemeler" denen ücretlerin dışında kalan memur dilinde "çıplak maaş" denilen paradır.

Uygulamada görülen odur ki, iyi bir ücret ve aylık düzeninin kurulmasında kimi kez görev, kimi kez de işgörenin (personelin) nitelikleri ölçüt alınmaktadır.

"Eşit işe eşit ücret" ilkesi ile hizmetin devlet için taşıdığı önem de ücret ve aylık saptanmasında gözetilen bir başka ölçüttür.

Ülkemizde memur aylıklarının dolayısıyla öğretmen aylıklarının saptanmasında yeterlik, öğrenim durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Ama daha çok diplomanın ölçüt alındığı görülmektedir

Ölçüt ne olursa olsun açıkça görülmektedir ki öğretmenlerin aylıkları, öteki kamu çalışanların aylıkları gibi düşüktür. Bu yüzden öğretmenler ayakta kalabilmek için şoförlük, garsonluk hamallık, boyacılık, pazarcılık, ayakkabı onarımcılığı gibi yan hizmetlerde çalışmaktadırlar.

Ülkemizdeki öğretmen aylıklarını, öteki ülke öğretmen aylıklarıyla karşılaştırdığımızda ortaya üzüntü verici bir tablo çıkmaktadır. Örneğin, ülkemiz öğretmenlerine göre Yunanistanlı öğretmen 6 kat, Arabistanlı öğretmen 18 kat daha çok aylık almaktadır.

(...) Amacından saptırılarak genişletilen, giderek normal aylığın bir parçası durumuna getirilen yan ödemeler, "emeklilik rejimi"nin işleyişini, emeklilerin zararına bozmaktadır

Böylece aslında yetersiz olan aylık emekli olunca daha da yetersizleşmekte; emekli öğretmen, ekonomik açıdan daha da zorlanmaktadır.

Çünkü meslek kuruluşları (dernekler, sendikalar); türlü yollarla işveren durumundaki güçleri zorlayarak aylık ve öteki özlük haklarının alınması, geliştirilip iyileştirilmesi için savaşım vermektedir. Gerektiğinde fiyat artışlarına karşı, "mensupları"ni korumaktadır.

Soruna öğretmen açısından baktığımızda gördüğümüz şudur: öğretmenin aldığı ücretle gördüğü hizmet arasında olumlu ve doyum sağlayıcı bir ilişki kurulamamıştır. Sendika ya da dernek gibi meslek kuruluşları yoktur. Bu yüzden işveren durumundaki hükümetleri zorlayamamaktadır. Yasa koyucuyu etkileyecek bir kamuoyu oluşturamamaktadır.

Bu durumun öğretmen üzerinde yarattığı olumsuzluk pek çoktur. Durumundan yakınmak, meslekten soğumak, "adam sendeci bir davranışa girmek, "Aldığım ücret kadar çalışırım" gibi çarpık bir değer yargısı oluşturmak... İlk akla geliverenlerdir. Bu tutum ve davranışların, eğitim ve öğretimi yozlaştırmaya götüren etkenler arasında olduğunu bilmeyen yoktur.

Çünkü öğretmenlerin yıllardır sistemli olarak geliştiren düşmanlıklarla saygınlığı zedelenirken, yetiştirildiği kaynaklar kurutulurken; satın alma güçleri her geçen gün biraz daha azaltılırken kılı bile kıpırdamamıştır. Bakanlık, bürokrasisinden bekleyemeyiz.

Evet, biliyoruz; öğretmenlerimizin dernek kurma hakkı bile yoktur. Türlü bahanelerle yıldırılmış, gözaltına alınmış işkenceden geçirilmiş, güvenlik soruşturulmalarıyla ekmeği ile oynanmış öğretmenler olsak da savaşımdayız geri durmamalıyız.

Aylık kazanç bakımından dünya öğretmenleri arasında sondan ikinci olduğumuzu bilerek temel özlük haklarımızdan biri olan "aylık hakkı" mızın geliştirilip iyileştirilmesi için savaşım verelim. Emekliliğe yansımayan aldatici yan ödeme artışlarına kanmayalım. Bunların başarılmasının dernekli, sendikalı savaşımdayız geçtiğini unutmayalım (Poyrazoğlu, Öğretmen Dünyası, 1987, S.93, s.4-5-6).

Eğitim yılı, öğretmenlerin ekonomik sorunlarının ayyuka çıktığı bir yıl oldu. Öğretmen maaşlarına yılbaşında yapılan zam, yüksek enflasyon karşısında eriyip gitti. Öğretim yılı başında, İstanbul'a ataması yapılan 800 öğretmenden 200'ü maaşına göre bir konut bulamayınca ya istifa etti ya da kendi isteği ile köylere atandı. Yeni bakan "ğretmen aç!" diyordu. Emiroğlu da öğretmenlere normal bir yaşam sağlayamadıklarını itiraf etmişti. Öğretmenler, meslek dışı başka işler yapıyorlardı. Bakanlık, bunu önleyemeyince, meşrulaştırmak ve vergiye bağlamak için hazırlığa girişti. ıkarılması düşünölen yasa hükmünde kararname ile öğretmenlerin özel iş yeri açması, özel ders vermesi serbest olacaktı (ğretmen Dünyası, 1988, S.102, s.6).

Saydam, Ekim 1989 sayısında öğretmenlerin ekonomik alanda beklentilerini belirleme çalışmasının sonuçlarına yer vermektedir:

Maaş ve ücretler yetersizdir. Öğretmenlere insanca bir yaşam olanağı sağlanmalı, maaşlar, ek ders ücretleri, eğitim tazminatı, aile ve çocuk yardımı miktarları artırılmalıdır. Ekonomik güçlükler, en yüksek sırada %61.87 oranla

Yaklaşık her üç öğretmenden biri tarafından dile getirilen bu istek, "ğretmenlere lojman veya konut tahsis edilmesi ", "kira yardımı yapılması" biçimlerinde anlatılmıştır.

Öğretmenlik maaşıyla konut edinmenin olanaksızlığını ve devletin bu konuyla sahip çıkması gerekliliğini göstermektedir.

Öğretmenlere de başka kurumlarda olduğu gibi tatil olanakları sağlanmalı, dinlenme ve eğitim amaçlı kamplar açılmalıdır. Bu kamplardan tüm öğretmenler ücretsiz olarak yararlanabilmelidir. Mevcut kamplar da temiz ve yaşanabilir bir duruma getirilmelidir. Ayrıca seyahat olanakları sağlanmalı, ğretmen evleri işlevsel kılınmalıdır.

Kitaplar çok pahalı olduğundan yeterli kitap ve gazete alınamamaktadır. Devletçe (branşlara göre Milli Eğitim Bakanlığı veya Kültür Bakanlığı'nca) kitap ve kırtasiye yardımı yapılmalı; öğretmene yönelik yayınlar parasız olarak sağlanmalıdır. Öğretmenler kültürel gelişmeyi izleyebilmek açısından dergilere abone yapılmalı, araştırma olanakları tanınmalıdır.

Öğretmenler belediye otobüslerinden indirimli olarak yararlanmalı, yazlık-kışık elbise ve ayakkabı verilmelidir. Okullarda öğle yemeği verilmeli, öğretmenlerin yararlanacağı indirimli pazarlar açılmalıdır.

İlk-San, ilkokul öğretmenlerinin gerçekten yararlandığı demokratik bir işlerliğe kavuşturulmalı ya da feshedilmelidir.

Ders dışı faaliyetlerin ücreti tam olarak ödenmelidir (Saydam, Öğretmen Dünyası, 1989, S.118, s.14-15-16-19-20).

Öğretmenlerin Ek İşleri

Doğrusu geçimini sağlayabilmek için ek olanaklar arkasında koşan öğretmenler de ders dışı etkinliklere zaman ayırmaktansa soluğu okul dışında, başka işlerde alıyorlar.

Kuşkusuz bunda birçok değerın kaybolması ve yerine "köşe dönücü", "bencil" insan tipinin geçirilmesi felsefesinin etkisinin olduğu söylenebilir (Öğretmen Dünyası, 1986, S.84, s.3-4).

Sarıhan 1990 Mart ayına ait sayıda öğretmenlerin yaptıkları ek işlere dair kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarına yer vermektedir:

Öğretmenlerin ek işleri

- Öğretmenlerin yüzde 15-16'sı ek iş yapıyor.
- Ek iş yapanların oranı köylerde daha yüksek.
- İlkokul öğretmenleriyle orta-lise öğretmenlerinin durumu aynı.
- Her dört erkek öğretmenden biri her 23 bayan öğretmenden biri ek iş yapıyor.
- Ek işlerin yüzde 76'sında erkekler yüzde 24'ünde bayanlar çalışıyor.
- En çok yapılan ek iş, büyük şehirlerde özel ders, kırsal alanda tarım. İkinci sırada pazarlama geliyor.
 - Şirket yöneticiliğinden kasap çıraklığına, avukatlıktan mevlit ve dua okumaya kadar öğretmenlerin yapmadıkları iş yok.
 - İkinci işler, öğretmenlikteki verimi düşürüyor.

Eğitimde kalite düşüklüğünün nedenlerinden biri olarak, öğretmenlerin geçim sıkıntısı yüzünden başka işler de yapmak zorunda olması gösterilmektedir. Gerek bu nedenle, gerekse örgütlenmeye çağrı metinlerinde, maaşlarının azlığı yüzünden öğretmenlerin önemli bir bölümünün ek iş yaptığı sık sık belirtilmektedir. Ancak ek iş yapanların oranı konusunda değişik rakamlar ileri sürülüyor. Bu oranı yüzde yüze çıkaranlar vardır.

SHP Hatay milletvekili Ali Uyar, 1990 Eğitim bakanlığı bütçesi üzerine TBMM'nde yaptığı konuşmada, "kamuoyu araştırmalarına göre, her üç öğretmenden biri, geçinebilmek için ikinci bir iş yapmakta" diyor. (Abece Sayı 46, Ocak 1990, s.5)

"Öğretmenler içinde ikinci bir iş tutmayan, garsonluk, işportacılık, pazarcılık yapmayan öğretmen hemen hemen yok gibi. Öğretmenlik ikinci bir meslek haline gelmiştir"

Eğit-Der Genel Saymanı Binali Seferoğlu : "İkinci bir iş tutmayan, elinde çanta kapı kapı dolaşıp tencere, tabak, çatal-kaşık pazarlamayan öğretmen yok gibi" (Abece, Sayı, 46, Ocak 1990 s.14)

Esas olarak, öğretmenlerin okuldaki eğitim faaliyeti dışında, gelir elde etmek amacıyla, sürekli ya da geçici bir iş yapması ek iş sayılmıştır.

Özel ders verenlerin, çoğu zaman bunu gizli yaptıkları, sayılarını kesin olarak saptamanın zor olduğu ifade edilmiştir.

"Haftada 14 saat dersim var. Ek iş olarak bir şirketin muhasebe organizasyonunu yapıyorum. Oradaki çalışmam belirli bir saatle sınır değil. Bu şirketten öğretmenlikten aldığım parayı kazanıyorum."

"Ek iş, benim öğretmenlikteki verimliliğimi düşürmüyor. Bir muhasebe öğretmeni dışarıda çalışmazsa ders veremez. Haftada 30 saat dersim olsa, o zaman etkilenirim."

"Akşam okullarında iş bulan herkes ek iş yapıyor. Benim çalıştığım okullarda yüzde on beşimiz ek iş yapıyoruz. Sebep maaşlarımızın yetmemesi."

"Ek iş olarak hamurdan tüketime yönelik gıda maddeleri (pide, lahmacun, pasta çeşitleri, tatlılar) yapıyorum. İşyerimi icar olarak tuttum. Stopaj hariç aylık 430.000 lira veriyorum. İki kayınbiraderimle birlikte 3 kişi çalışıyoruz. Ruhsat ve vergi işleri kayınbiraderlerimden biri üstündedir. İşi fiilen ben yönetiyorum, aynı zamanda işin emekçisiyim."

"Hayat şartları gün geçtikçe zorlaşıyor. Beni daha fazla çalışmaya zorluyor. Yalnız beni değil, herkesi. Şu anda doyurmak için çalışıyoruz. İki çocuğumdan bir ilkokulda, diğeri öğretmen kontenjanıyla kolejde okuyor. Evimde bulunanlar: Renkli

TV, teyp-radyo, Hoover amaşır makinesi. Otomatik amaşır makinemiz, bulaşık makinemiz, video, bilgisayarımız yok.

Ekonomik sıkıntılarım olduğu zamanlar, bu durum derslerimi etkiliyordu. Bir nebze durumu düzeltmem, ders vermeme de olumlu yönde etkiledi. Şimdi sınıfta daha rahatım.

Eğer hükümet, personelini ek işe muhtaç durumdan kurtarırsa öğretmenin ek işe yapmasına karşıyım. Ek işe ayırdığı zamanı kendi branşı için harcamalıdır. Böylece daha başarılı olur. Bugünkü maaş sistemi sürerse ek işler de yasal olmalıdır. Biz rüşvet almıyoruz, özel ders vermiyoruz. Üretim yapıyor, alnımızın teriyle çalışıyoruz.”

“Okulda 15 saat dersim var ben 5-6 yıldır özel ders veriyorum. Bunu geinebilmemiz için yapıyorum. Nitekim zel ders vermeye başladığım zaman eşim çalışmıyordu. Şu anda özel ders veriyorum. Bu, daha çok yazın, sınavlar öncesinde oluyor. Birinci dönem iki öğrenciye özel ders verdim. Geçtiğimiz yaz, okuldaki kurslardan bir, bir buçuk ay içinde 750.000 lira aldım günde 12 saat çalıştığım bu içinde, saatliği 25.000 liradan evimde özel ders verdim. Bundan bana 3 milyon lira kadar bir para kaldı. Bu işin güvencesi yok. Genellikle az çalışan, zor kavrayan öğrenciler geliyorlar. "size garanti veremem. ğrenirsen geçersin" diyorum. Tembellik ederler, verdiğim ödevleri yapmazlarsa, ders vermeyi bırakıyorum.”

(...)

“22 yıllık ğretmen ve 6 yıllık avukatım. Bu ikisini altı yıldır birlikte yürütüyorum öğretmenlikten artan zamanım kısıtlı olduğu için Cumartesi ve Pazar günleri de çalışmak zorunda kalıyorum. Dinlenmeye ve eğlenmeye hiç zaman ayıramıyorum. Ancak iki görevi de birlikte zorundayım. Eşim de ilkokul ğretmeni ve ikinci dereceden maaş alıyor. Ben de ikinci derecenin nc kademesinden. İki ocuğum Anadolu lisesinde, biri ilkokulda okuyor. Geimimizi sağlamak için bu zorluklara katlanıyorum.

Asıl işim olan öğretmenlikten artan zamanım kısıtlı olduğu için ona yeterli zaman ve emeği harcamıyorum. Avukatlıktan elde ettiğim kazanç temel göstergenin çok altında olduğu halde yüksek dilimlerde vergi ödemek zorunda bırakıyorum.”

“Akşam eşimle evde buluşur boza için gerekli malzemeyi hazırladık. Eşim de memur. Bu ek işleri, geçim sıkıntısı yüzünden ve geleceğe güvenle bakabilmek için yaptım.

Bozayı birkaç arkadaş olur birlikte satardık. İlk zamanlar sokaklarda Hani Bozaaaa, bozacını" diye bağırarak tabii ağır geldi. Züğürt Ağa filmi seyrettiniz Ağa İstanbul da domates satarken başlangıçta "domates" diye bağırırken sesi ne kadar alçak ve ürkektir. Aynı durumu yaşadım. Onun gibi benim sesim de zamanla açıldı. Gene de, tanıdık birine rastlamayayım diye dua ederdim. Bazen de tanıdık bir ses pencereden "Bozacı" diye çağırırdı mı onunla karşılaşmamak için boza beş bin der almamasını sağlardım. Oradan uzaklaşırdım.”

“Bir öğretmen arkadaşım var. Yumurta pazarlıyor. Adamın ihtiyacı var. İlk önceleri cesaret edemedi. Çekindi. Ben alışığım ya, ona cesaret vermek için yumurtaları aldık pazara çıktık. Sonra o da alıştı.”

“Öğretmenler, duyan düşünen bir kitle. Farklı yaşamak istiyor. Ama buna maaşı yetmiyor. Ben ek iş yapmanın eğitimi olumlu yönde etkilediği kanısındayım. Ekonomik rahatlama, mesleğin daha iyi yapmasına neden oluyor.”

“Ek iş yapanlar %60 vardır tahmin ediyorum. Birincisi geçim koşulları, maaşın az olması. Büyük şehirlerde maaş nerdeyse bütünüyle kiraya gidiyor. Özellikle konut sahibi olmak isteyenler, özel iş yapıyor. Ek iş öğretmenliği olumsuz yönde etkiler. Öğretmenin iyi öğretmenlik yapabilmesi önce doyurulması gerekir.”

(...)

“İstanbul'da öğretmenler genellikle ek iş yapmazsa geçinemez. Ek iş yapanların yüzde yetmiş beşi bunu ekonomik zorluklardan, yüzde yirmi beşi ise sınıf atlama çabasından yapıyor. Ek iş öğretmenliğe elbet de zarar verir.”

“Öğretmenlerin çoğunluğu yapıyor. Maaşları yeterli bulmuyorlar ama diğer memurlardan daha fazla. Bir doymamışlık var. Ek iş tamamen mesleğimize engel. Diğer işten para kazanmak için meslekten kaçıyorlar.”

(...)

“Ek iş yapmalarının nedeni ekonomik ve geleceğini güven altına almak. Bazıları var ki iş büyüdükçe geliri de büyüyor. Ve öğretmenliği bırakıyor. Ek iş öğretmenliği

büyük ölçüde etkiler. Ek iş öğretmenlerin mesleğe ilgisini çocuklara, meslektaşlara ve velilere sevgisini olumsuz yönde etkiliyor ticari uğraş, öğretmende stres yaratıyor. Bu stres, öğrencilere yansıyor.”

“Ağırlıkta pazarlama geliyor. İlk neden geçmişte ücret düşüklüğü idi. Sonradan baktıkları yarım gün boş. Bunu değerlendirmek istiyorlar. 12 Eylül'den sonra sosyal faaliyetler olmayınca buraya yöneldiler. Ek iş öğretmenliği mutlaka etkiliyor. Öğretmenin ek işten para kazanınca meslekteki verimi düşüyor. Çünkü mesaisine zaman ayırıyor. Öğrencilerine ayırmıyor.” (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1990, S.123, s.4-5-6-7-8-9-10-11).

1991 yılı Temmuz ayında öğretmenlerin maaş artışları için eylem yapmaları, 12 Eylül sonrası ilk hareketlenme olarak ifade edilmektedir. Bu eylemlerle maaş artışlarında % 40 oranı sağlandığı belirtilmektedir.

1995 Kasım sayısında Öğretmenler Günü olması sebebiyle, öğretmenlerin ekonomik sorunlarına örneklerle açıklama getirilmektedir:

İçinde bulunduğumuz ayın 24'ü yaklaşırken başta devlet büyüklerimiz olmak üzere bütün yetkililer, yetkisizler koro halinde mesleğimizin faziletinden, kutsallığından dem vuracaklar. Kitle iletişim araçlarında bir kez daha anımsanacağız. "Lafa gümrük alınmaz" denir ama bu içerikten yoksun övgülerin sahipleri de pekâlâ bilecektir ki öğretmenlerin bu tür boş sözlere gereksinmesi yoktur. Öğretmen maaşlarındaki aşınma artık dayanılmaz boyutlara ulaşmıştır.

Necmettin YÖNTEM. Anıttepe Lisesi Matematik Öğretmeni. Mesleğinde kırkıncı hizmet yılını bu yıl tamamlayacak. 1. derecenin 4. kademesine yıllar önce gelmiş. Evli, eşi çalışmıyor. Halen öğrenimini sürdüren iki çocuk sahibi. 15 Ekim'de eline geçen net maaşı 14.598.000 lira. Hükümet, kamu emekçilerinin mücadelesi sonucunda 15 Kasım'dan itibaren öğretmen maaşlarını yüzde 60 civarında artırdığını duyurdu. 1996 Temmuz'una kadar başka zam olmayacak. Bu da çalışanlarla açıkça alay etmektir. KÇSKK 17 Ekim toplu sevk eylemine giderken, DİE verilerini esas alarak en düşük memur maaşının 35 milyon lira olmasını istedi.

Türk-İş'in yaptığı dört kişilik bir ailenin zorunlu gıda harcamaları endeksini esas aldığımızda; Yöntem ailesinin gıda harcaması, Necmettin Öğretmenin bugünkü maaşının yüzde 95'ini götürecektir. Yakıt masrafı, giysi, ulaşım, gazete, kitap, çocuklarının öğrenim giderleri ve evin diğer harcamaları da geriye kalan yüzde 5'ten sağlanabilir mi? Doğal olarak başta gıda olmak üzere bütün ihtiyaçlar sonuna kadar kısıllacak. İşte, kırk yıldır bu ülkenin eğitimine hizmet eden, binlerce öğrenci yetiştiren bir öğretmene devletin lâyük gördüğü ücret. Bir günlüğü 486.600 liraya geliyor. Ailecek mütevazı bir lokantada yemek yemeye kalkışsalar, bu para bir öğün yemeğe yeter mi? Bir saatlik ek ders ücreti karşılığı, net 36 bin lira. Bu paraya ne yapılır ki?

Eski Bakan Nevzat Ayaz'ın 1995 Bütçe konuşmasında verdiği bilgilere göre; Danimarkalı bir öğretmen Necmettin Yöntem'e göre 12.5 kat, Alman öğretmen 12 kat, Fransız öğretmen 11 kat, Avusturyalı öğretmen 10 kat daha fazla maaş alıyor.

Öğretmen maaşlarındaki aşınmanın temel nedeni, bu konuda devletin tek belirleyici olması, iktidarların öncelikleri açısından da eğitimin son sıralarda gelmesidir. 1995 bütçesinden eğitime ayrılan pay, yüzde 10.18'dir. GSMH içindeki eğitimin payı ise ancak yüzde 3.12'dir. 1996 bütçesi içinde eğitimin payının yüzde 8,8'lere kadar düştüğü

görülmektedir. 27 Mayıs'ı izleyen 1961 yılında eğitime genel bütçeden yüzde 22.56 oranında bir pay ayrılabilirken, sonraki yıllarda bu oran sürekli düşmüş; 1975 yılında tekrar yüzde 22 oranının üzerine çıkmış ancak izleyen diğer yürürlüğe konulan 5 Nisan kararları, eğitime büyük darbe vurmuştur. (...) (Öğretmen Dünyası, 1995, S.191, s.3).

Solmaz, 1996 Ocak sayısında öğretmenlerin ekonomik sorunlarına, öğretmenlerin yaşantıları üzerinden örnekler vermektedir:

Kadriye Özbek: Hizmet süresini çoktan doldurduğu halde ekonomik nedenlerle emekli olamayan bir öğretmen... Biri kız, biri oğlan iki çocuk üniversitede okuyor. Tek geliri, eline geçer geçmez tükenen öğretmenlik maaşı...

Göz aklarındaki ince kırmızı damarların her gün biraz daha çoğaldığını fark ediyorum. Yüzünde, bir yerinde dayanılmaz bir ağrısı varmış gibi bir ifade taşıyor...

Tarak hariç çantasında bir tek makyaj malzemesi göremezsiniz. Her zaman yanında bir yığın ilaç taşır. Ne ruj, ne kolonya; açılan çantasından etrafa yalnızca ilaç kokusu yayılır.

Dört senedir görüyorum, hep aynı elbiselerle gelip gidiyor okula. Ucuz ayakkabı, ucuz çorap dışında yıllardır kendine yeni bir şey alamadı.

Mümkün olduğu kadar oturarak ders anlatır. Çoğu kez duvara tutunmadan tahtaya bir şey yazamıyor sınıfta.

Ölüm, kime, ne zaman, nerde gelir belli olmaz. Onlarca öğrencinin önünde ders anlatırken bir gün düşüp ölecek sanıyorum.

Eşinden ayrılalı yıllar olmuş...

Belki üç beş kuruş ek gelir elde ederim umuduyla elindeki azıcık parayı da borsaya kaptırınca, her şeyini yitirmiş gibi oldu. Oysa yitirdiği para sıradan bir zenginin bir aylık cep harçlığı bile değildi. İflas etmiş bir iş adamının hüznü, bunalımı ve sessizliği içinde aylardır.

Kalabalık sınıflarda, kendine bile yetmeyen nefesini tüketerek hayatını kazanmaya çalışıyor... Bir öğretmen olarak posası çoktan çıktı ama, ölümü evinde, huzur içinde bekleme olanağından yoksun.

Bu yıl kömür alamadı. Kendimize bile yetmeyen maaşlarımızdan üç beş kuruşu gözden çıkararak, arkadaşlarla aramızda para topladık. Kimseye yük olmak istemediği gibi kimseden yardım da kabul etmez. Topladığımız parayı almayınca biz de kömür alıp götürdük evine.

Devletimizin çok değerli yetkilileri arayacak olurlarsa bulamayacaklar; kim bilir hangi ağacın köklerine doğru aktı, kömür tozlarıyla birlikte suya karışan gözyaşları.

Mehmet Şahin, iki çocuk babası... On yıllık öğretmen... Çocuğunun biri zihinsel özürlü. Özürlü bir çocuğunuz varsa devletin, bir vatandaş olarak sorunlarınıza karşı ne kadar duyarsız olduğunu daha iyi anlarsınız.

Eşi yıllardır işe giremiyor.

Mevsimine göre öğretmenler odasında bizlere bir şeyler satar. Kuru baklagiller, ceviz, biber salçası, bal, çorap, ne getirirse alırız.

Hayri Bağcı, öğretmenin ekonomik ve özlük hakları için yıllarca mücadele vermiş, sendikacılık yapmış, defalara açığa alınmış, oradan oraya sürülmüş emektar bir öğretmen...

Kirada sürünen herkes gibi onun da en büyük arzusu bir ev sahibi olmak. Karı koca yıllardır çalışıyor, bir ev alamadılar, iki çocuğun bakımı, eğitim gideri, ev kirası, mutfak masrafı, elektrik, su, telefon faturası derken hiç bir şey kalmıyor elde.

Hiç istemediği halde kitap dergi pazarlamaya başladı bu yıl. Gerici siyasi çevrelerle, okul ve milli eğitim müdürleriyle ilişkiniz yoksa kolay kolay para kazanamazsınız bu işten.

Kadir Deniz... Bizim oraların gözlerden uzak, çıplak tepelerin kuytuluk yerlerine kurulmuş, yoksul bir köyünden... Öğretmenlikten arta kalan zamanlarında toprakla uğraşmış gibi bir izlenim bırakırdı bende.

Ek iş olarak milli piyango bileti sattığımı tesadüfen öğrendim. Öğretmenler odasında birlikte oturuyorduk bir gün. Bir öğretmen arkadaş, elindeki milli piyango biletini uzatarak, "şu amortiyi değiştir" dedi. Ceketinin iç cebinden bir tomar milli piyango biletini çıkardı. Masanın üzerine bıraktığı biletlere bir süre bakakaldım.

Milli kumar teşkilatımız Avrupa çekilişi düzenlemişti o ay, bilet alan öğretmen arkadaşlar çıkacak milyarlarla neler yapabileceklerini konuştular teneffüste. Amortiyi yeni bir biletle değiştirildi. "En büyük ikramiye bana çıkarsa hepimize bir ev alacağım" dedi bir öğretmen arkadaş. Şakayla karışık bu iyi niyete bolca gülündü. Zil çalınca isteksiz isteksiz kalkıp sınıfına döndü herkes.

Zihni Özle fazla samimiyetim olmadı, yirmi beş yıllık eğitim-öğretim hayatında neler yaşadı, neler gördü kim bilir... Zaman zaman, ağrıları artınca, sakat ayağını tutarak bir tarafa kaykılmış vaziyette yürür. Merdiven kullanmakta güçlük çektiği için mecbur kalmadıkça üst katlara çıkmıyor... Genellikle sınıfında ya da koridorda doldurur teneffüs saatlerini.

Onun emeklilik işlemleriyle uğraştığı günlerde ben okula yeni gelmiştim. Emekli olunca uzun zaman görünmedi ortalıkta. Aylar sonra, gördüğünde, ayva satmaya başlamıştı bir el arabasıyla okulun önünde. Bu durumu oldukça yadırgadıysak da biz, emekli olduktan sonra bir kat daha bozulan ekonomik durumunu düşünerek " Ayva satacak başka yer bulamadın mı? " demedik.

İLKSAN tarafından dolandırılan arabazedeleri; varını yoğunu satarak, emeklilikten sonra bir iş kurayım derken, her şeyini yitirenleri; semt pazarlarında elma, armut satanları; kahvehanelerde öğrencilerine garsonluk yapanları; aylarca özel dershanelerde ter döktüğü halde emeğinin hakkını alamayanları; asgari ücret altında sigortasız çalıştırılan sözleşmeli memur ve müstahdemleri geçerek Muzaffer Soyata' ya gelmek istiyorum.

Muzaffer Soyata... İlkokul birinci sınıf öğretmeni... Hasta bir eş... Her ay düzenli alınan pahalı ilaçlar... Uzak bir ilde, üniversitede okuyan iki çocuk...

Okullar açılalı bir hafta olmamıştı daha. Bahçede, dudakları uçuklamış bir öğrencinin elinden tutarken gördüm onu bir gün. Bir yakınının çocuğu sandım önce... Kaç gündür okula gelmeyeceğim diye ağlıyormuş çocuk. Kendi çocuğuyla bile bu kadar ilgilenemez insan.

Nöbetçi olduğu günler bahçede dolaşırken en az otuz çocuk arkasından gelir. Rahat rahat yürüyemez bahçede; her tarafını sarar çocuklar.

Bütün iyi niyetimle bir benzetme yapacağım şimdi. Cıvıvılarıyla birlikte gezinti yapan bir tavuğu düşünün. Muzaffer öğretmenin bahçedeki manzarası böyle bir manzaradır.

Bahçede, okulun içinde dolaşırken, öğrencileri arasında böyle bir çekişmeye meydan vermemek için mümkün olduğu kadar elini cebinden çıkarmamaya çalışırdı. Muzaffer öğretmenin eli, su katılmamış duygularla tutulan nadir ellerdendi. Bu eller, öğrencilere yalnızca okuma yazma öğretmiyordu; şuncağız öğrenciler tarafından paylaşılamayan bu ellerde sevgi vardı, güven vardı.

Bu ellerin ne güçlü eller olduğunu tarih iyi bilir. Bir ülkeyi rezil de eden vezir de eden bu ellerdir. Onların güneşleriyle uyanır, onların yağmurlarıyla yeşerir her bahar toprak. Onlar ki ışıklardır. "Aydınlıklardır önümüzde gider..." Işıklarla oynamayın efendiler!.. (Solmaz, Öğretmen Dünyası, 1996, S.193, s.27-28-29).

Apaydın, 1994 Mart sayısında öğretmen çocuklarının durumuna değinmektedir:

Halkımızın çocuklarını eğiten, onları gelecek yaşama hazırlayan öğretmenler, eğitimin önemini ve gereğini en iyi anlayan insanlardır. Ömürlerini bu işe adanmışlardır. İnsan yavrusunu iyi bir eğitimden geçirmenin ne demek olduğunu kendi deneyleri ile türlü örneklerle yakından bilirler. Hiçbir dönemde parasal güçleri olmamıştır, kendi çocuklarına bırakacakları tek kalıt onları iyi eğitmekle sınırlıdır. Çoğunlukla uzak yurt köşelerinde işe başlarlar. Çocukları oralarda doğar, büyür ilköğrenimlerini orta öğrenimlerini zorunlu olarak taşra okullarında geçirirler. Yüksek öğrenim çağları yaklaştıkça her öğretmen belli bir sıkıntı içindedir. Büyük kentlere atanıp çocuklarının eğitimini sağlamak isterler. Büyük kentlerde yaşamak pahalıdır, ev kiralari yüksektir. Devlet bu konuda yeterince duyarlı değildir. Ara sıra "öğretmen çocuklarına kontenjan tanınacak" gibilerinden demeçler verilse bile çok kez sonuç çıkmaz. Öğretmen çocuklarına birtakım olanaklar sağlamak, öğrenci yurtlarına yerleştirmek arkası olmayanlar için hemen hemen olanaksızdır. Halkın çocuklarını okutmakla yükümlü öğretmenler, kendi çocuklarının eğitimi için altından kalkamayacakları sıkıntıları göğüslemek zorunda kalırlar. Çoğu bu konuda büyük dramlar yaşar.

Milyonları dökmeden, kurslardan dershanelerden geçmeden sınav kazanmak, üniversitelere girmek zor Paralı öğrenime dönüştü iş. Ona da öğretmenlerin gücü yetmez.

Şimdi çalışmakta olan genç öğretmen arkadaşların çoğu yarın biz bu yaşlara gelince, emekli olunca nasıl bir durumla karşılaşacaklar. İnsan düşünmek istemiyor. Ömürleri eğitim işinde geçmiş ama parasızlık yüzünden kendi çocuklarını okutamamış mutsuz insanlar. Bunun acısını yaşıyorlar şimdiden. Yeni dönemin nasıl kendi zararlarına işlediğini elle tutulurcasına somut görüyorlar. İşini yürüten küçük bir azınlık dışında öğretmen çocukları öğrenimlerini sürdüremeyecekler. Yarım bırakmak zorun da kalacak çoğu. Ne acı (Apaydın, Öğretmen Dünyası, 1994, S.171, s.15).

Gelecek nesilleri kendilerine emanet etmiş bulunduğumuz öğretmenler, açık veren aile bütçelerine kapatabilmek için başvurmadıkları yama bırakmamışlardır. Kitabı vitrinde, gazeteyi büfede seyreden öğretmenden nasıl bir gelecek nesil yetiştirmesi beklediği merak konusudur (Güçlü, Öğretmen Dünyası, 1987, S.93. s.6).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisi öğretmenlerin ekonomik sorunlarına ayrıntılı bir biçimde ter vermektedir. Öğretmenlerin ekonomik sorunlarını içeren doksan iki makale ve yazı incelenmiştir.

Yavuz, 1997 Nisan ayına ait sayıda öğretmenlerin meslek oluşumunda önemli bir yeri olan ve ihmal edilen ihtiyaçlar boyutuna işaret etmektedir:

Her insanın, mesleğini icra ederken sahip olduğu biyolojik/fiziksel, psikik/ ruhsal yönleri bir bütünsel denge içerisinde ve birbiri ile etkileşim ortamında bulunur. Evinde eşi ve çocukları ile huzur ortamını yaratabilen, maddi sorunları asgari seviyelere inmiş bir öğretmenin mesleğinde başarılı olmaması düşünülemez.

Bu anlattığımız olgu aslında olması gerekendir. Acaba ülkemizde öğretmenlik mesleği kendi mesleki tarihsel gelişiminde bu noktaya gelebilmiş midir?

Buna gönül rahatlığıyla evet diyebilmemiz mümkün değildir. Bunu yaratan elbette çok yönlü ve önemli nedenleri de burada belirtmeliyiz. Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren hatta kuruluş yıllarındaki zor dönemlerde bütün yönetimlerin öncelikli konularının başında "maarif meseleleri" yer almış, bu çerçevede "mektepe - talebe ve muallim" üçgeni içindeki okul - öğrenci ve öğretmen'in sayısal olarak artırılarak, yurt sathında hizmete hemen sokulması, Milli Eğitimimizin geleneksel ve öncelikli ihtiyaç konuları arasında yer almıştır. Bunun sonucunda, doğal olarak; öğretmenin meslek yapılanmasında önemi olan fakat en geç farkedilen ve uzun yıllar ihmal edilen sosyal ihtiyaç boyutu sistemde hep ertelenmiştir.

Öğretmen; okulunda yönetimle, sınıfında öğrencisiyle hep eğitim ve öğretim ortamında formal / resmi beraberliğini sürdürmüş, ama okulundan çıktıktan sonra informal / insani, yani sosyal beraberliğini sadece kendisi ve ailesi ile birlikte evinde yaşayabilmiştir. İşte bu noktada öğretmenin kendisi gibi aynı değerleri taşıyan, aynı sorunlarla iç içe mesleğini sürdürme çabasında olan meslektaşlarıyla birlikte sosyal ihtiyaçlarının da karşılanması sorunu ortaya çıkmıştır (Yavuz, Çağdaş Eğitim, 1997, S.231, s.23).

Tekışık, değişik tarihlerde, öğretmenlerin ekonomik durumlarını ve yaptıkları ek işleri defalarca dile getirmektedir:

Atatürk'ün 1 Mart 1923'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışındaki sözleri ve bugünün öğretmeninin durumu:

“Baylar Okullarda öğretim görevinin güvenilir ellere verilmesini, yurt çocuklarının o görevi, kendilerine hem bir meslek, hem bir ülkü sayacak üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde geçim rahatlığı sağlamaya elverişli bir meslek durumuna konulmalıdır. Dünyanın her yerinde öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer insanlardır” dediği öğretmenlerin 1970 - 1980'li yıllardaki, hali budur:

Öğretmenlere verilen maaş ve yan ödeme onların normal geçimini değil, ev kirasını dahi karşılamayacak kadar azdır. Bu nedenle, öğretmenler, bulabilirse daha çok gelir sağlayan işlere geçmekte ve dış ülkelere işçi olarak gitmektedir. Bugün, en az 13 yıl öğrenim görmesi gereken bir öğretmene, okuryazarlığı dahi bulunmayan vasıfsız işçinin aldığı kadar maaş ve hayvan bakıcısından daha az yan ödeme verilmektedir. Sorumlular bu acıklı durumu incelerlerse, yetişen neslin, memleketin geleceğinin sorumluluğunu yüklediğimiz öğretmenlere maddi olanaklar bakımından ne derece diğer verildiğini anlayacaklardır. Bu günkü durumda, geçim sıkıntısı içinde kıvranan öğretmenler, bulabilirlerse daha çok gelir sağlayan işlere geçmektedirler. Meslekte kalanlar da, normal geçimlerini sağlayabilmek için Öğretmenlik dışında yan işler aramakta ve öğretmenlikle asla bağdaşamayan özel ders vermek, özel bürolarda ve ticarethanelerde çalışmak; lokanta, sinema vb. yerlerde kasiyerlik yapmak, gazete ve yayın işlerinde çalışmak, garsonluk, şoförlük ve seyyar satıcılık gibi işler yapmak zorundadırlar.

Normal geçimlerini sağlayabilmek için öğretmenlik dışında yan işler aramakta ve öğretmenlikle asla bağdaşamayacak olan aşağıdaki meslek dışı işleri yapmak zorunda kalmaktadır;

- Özel ders vermek,
- Özel bürolarda çalışmak.
- El işleri yapıp satmak,
- Özel atölyelerde çalışmak,
- Ticarethanelerin defterlerini tutmak,
- Lokanta, sinema vb. yerlerde kasiyerlik yapmak,
- Şoförlük yapmak,
- Seyyar satıcılık yapmak,
- Evde temizlik ve ayakkabıcılık yapmak,

- Lokantacılık ve garsonluk yapmak,
- Gazete ve yayın işlerinde çalışmak.

Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda ciddi bir araştırma yaparsa, öğretmenlerin geçimlerini sağlamak için daha nice işler (!) yapmak zorunda kalmış olduğu bütün çıplaklığı ile ortaya çıkacaktır (Tekışık, 1980, 1981, 1982, 1985a, 1985b, 1985c, 1986a, 1986b, 1986c, 1986d, 1987, 1988, 1992).

Bugün, maalesef öğretmen ekonomik sıkıntılar içindedir ve şoförlük, pazarlamacılık dâhil her işi yapmaktadır. Buna "para kazanmak ayıp değil ya" deyip geçemeyiz. Bazı meslekler daha bir özen daha bir değer taşımaktadır ki bunlardan biri de öğretmenlik mesleğidir. Bir subay, bir doktor, akşamları garsonluk, şoförlük yapsa toplum bunu nasıl normal karşılamazsa, öğretmenlikte de öyledir. "Öğretmen, insanın mimarıdır." (Dereköy, Çağdaş Eğitim, 1992, S.177, s.42)

T.B.M.M 1986 Mali yılı bütçe konuşmalarında geçen bazı konuşmalar:

Öğretmen sorunlarına geldiğimizde şunları görüyoruz: En düşük ücreti öğretmenler almaktadır, dolaylı yolla gelirini artıramamaktadırlar, yaptığı hizmetin bazı masrafını cebinden öderler(ders, plan kâğıdı, araç ve gereç parası gibi), mesleki kitap ve dergi paralarını kendileri karşılarlar, ailelerinden ekonomik destek bekleyemezler; çünkü toplumun dar gelirli çocukları öğretmen olmuştur (Çağdaş Eğitim, 1986, S.107, s.10).

Mesleki uğraşısının karşılığını parasal ölçütlerle düşünmeyen meslek gruplarından birisi de öğretmenliktir. Fakat bir öğretmenin eğitimle ilgili bir araştırma yapabilmesi, çalışmalarını yayınlayabilmesi, çok sınırlı olan geliri ile mümkün değildir. Bu nedenle, öğretmenin, eğitim alanındaki yenilikleri izleyebilmesi ve eğitimdeki gelişmelere katkılarda bulunabilmesi, ancak kendisine yapılacak yardımlarla veya ek ödemelerle mümkündür. Yaptığı bir araştırmanın ürününü veya yazdığı bilimsel bir eserini yayınlayacak parasal gücü yoktur öğretmenin. Borç harç edip çalışmasının ürününü yayınlarsa bile, yayınladığı bu eserinin, Dandy sakızı kadar kısa zamanda kâr etmesi şöyle dursun çoğu zaman masrafı dahi geriye ödemesi mümkün olamamaktadır. (Çağdaş Eğitim, 1982, S.72, s.27)

Maddî sıkıntılardan kurtarılmayan bir öğretmen beş üniversite bitirse dahi, bu mesleğe itibar kazandırılmaz. Yoksulun yüzüne kimse bakmaz. Toplumdaki

“FUKARA ÖĞRETMEN” imajı silinmedikçe, ÖĞRETMENLİĞİ CAZİP HALE GETİRECEĞİZ, sözleri havada kalmaya mahkûmdur. Her ne pahasına olursa olsun, üniversite mezunlarının resmî devlet müesseselerindeki hak ve avantajları öğretmene de aynen yansımalıdır. Evet öğretmen idealisttir ama ideale giden yol aklıktan değil, asgarî ihtiyaçların sağlanmasından geçiyor.

Bakanlık yetkilileri, gazetelere verdikleri beyanatlarda, kaçak ders veren öğretmenler hakkında soruşturmaların sürdürüldüğünü, suçu sabit görülen öğretmenlerin, Türk Ceza Kanunu'nun 261. maddesi gereğince 6 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını, ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine göre disiplin işlemi yapılarak “uyarı”, “kınama” ve “maaş kesme” cezaları verileceğini belirtmektedirler (Tekışık, Çağdaş Eğitim,1986, S.111, s.1-2-3).

Taşanoğlu,1986 Mayıs ayı sayısında özel ders veren öğretmenlerin cezalandırılması ile ilgili haberlerden yola çıkarak öğretmenlerin ekonomik sorunlarına değinmektedir:

“Özel Ders Veren Öğretmenler Cezalandırılacak!”

Yazımıza başlık olarak aldığımız sözü kim söyledi biliyor musunuz? T. C.'nin Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı müsteşarı. Hem de nerede söyledi, TV ekranına çıkarak 3.4.1986 günü saat 20.30'da...

Ne büyük laf değil mi? Gazeteler hemen ertesi günü haber olarak sütunlarına aldılar. “Okullara genelge gönderildi, özel ders veren öğretmenler takip edilecek, ders verdiği sabit olursa öğretmenler cezalandırılacak.”

İşte bir bu eksikti. 24 Kasımlarda ATATÜRK'ÜN ELÇİLERİ dediğimiz öğretmenlerin suçlarını bulmak için bakanlık peşlerine düşüyor, gazete sütunlarında ve devletin TV'de cümle eleme teşhir ediyor... Ne talihsizlik meslek için. Türk Millî Eğitiminin baş sorumlusu bürokratlar beş yüz bin mensubu bulunan eğitim ordusunun peşine beyle gözdağı vererek mi düşer. Bu eğitimci işi midir?

Acaba siz bakanlığın en üst bürokratı olarak;

Öğretmenin neden özel ders vermek zorunda kaldığının sebeplerini araştırdınız mı?

Özel dersane sahiplerinden bazılarının nasıl köşeyi döndüğünü, bir şehirdeki dershanesinden başka bir şehirdeki dershanesine özel helikopterle öğretmen taşıdığını, helikopterin saatine öğretmenin beş aylık maaşı tutarı üç yüz bin lira ödediğini ve bunun ne demek olduğunu düşünebildiniz mi?

Pekâlâ, siz öğretmenin özel ders vermesini böylesine takibe kalkıyorsunuz da;

- Maç günleri stadyumların çevresinde köfte satan öğretmenler,
- Kasiyer ve tezgâhtarlık yapan öğretmenler,
- Çocuk bakıcılığı yapan hanım öğretmenler,
- Seyyar millî piyango bileti satan öğretmenler,
- Garsonluk yapan öğretmenler,
- Taksi ve minibüs şoförlüğü yapan öğretmenler,
- Yazın kamplarda kabin bakıcılığı yapan öğretmenler,
- Semt pazarlarında pazarcılık, işportacılık yapan öğretmenler... olduğunu biliyor ve bunlar için ne düşünüyorsunuz ne türlü çareler arıyorsunuz?

İşte bütün bunlar öğretmenin maddi imkânsızlığı, geçim derdinden kaynaklanıyor. Yaşayabilmek, ayakta kalabilmek çabasındır bu.

Hayvan bakıcısının aldığı ücretten daha az maaş alan insan yetiştiricisi ATATÜRK' ün öğretmenine bu yaptığı işleri reva mı görüyorsunuz. Eğitim camiası ve devletimiz için bütün bunlar üzücü değil mi? Siz başka meslek mensuplarının bu gibi işler yaptığını duydunuz, gördünüz mü? Bütün bunlar bir vakıa iken büyük bürokratlar olarak kalkıp beyanlarda bulunuyorsunuz, işte buna idarecilik denmez başıbozukluk denir.

Şu hususunda iyi bilinmesi lâzım. Öğretmen kendi okuttuğu öğrencisine ders veripte böylesine peşine düşenlere bu fırsatı vermeyecek kadar basiretlidir. O, eşin, dostun rica ettiği, tanıdığı bir kaç çocuğa ders veriyor. Kanunların suç saydığı şeylere el uzatmıyor. Ve biliyor ki TV ekranlarına çıkacak kadar öfkeli kendisini takip eden bir bakanlığı var karşısında.

(...)

Başka hiçbir meslek camiasında görülmuş şey değildir. Kendi meslektaşlarını böylesine deşifre etmek, bunun bir usulü ve kaidesi vardır. Bize kalırsa basiretli bir yönetim böyle yapmaz; Korkuya dayalı disiplin, kişilikleri siler, şahsiyetsiz mesleki topluluklar yaratır.

Değerli meslektaşım. Sevgili öğretmen. Dinlenme tatilin yaklaşıyor. Mevsimi geldiğinde sayfiye yerlerine, deniz kenarına, çeşitli kamplara gitmek için hazırlıklar yavaş yavaş başladı. Hak ettiğin dinlenmek için sen nereye gitmek üzere bavulunu

hazırlıyorsun. Bakanlığın bu yıl seni hangi dinlenme tesislerinde ağırlayacak. Yoksa yine bir yere gidemiyor musun? Sakın ola üzülmeysin. Yine sen vefakâr, cefakâr, kanaatkâr tavrın içinde tatilini evinde geçirirsin, buna zaten alışkınsındır. Senin herkesten çok farklı üstün meziyetlerin var. Yüreğindeki millet sevgisi, vatan sevgisi, Atatürk sevgisi sana yeter. Başkalarının tadamadığı mutluluğu bunlarla tadıyorsun (Taştanoğlu, Çağdaş Eğitim, 1986, S.111, s.14-15-16).

1986 Kasım ayı sayısında Kenan Evren'in öğretmenlerin ekonomik durumuyla ilgili çaba sarfedildiği yönündeki açıklaması ve konuya ilişkin derginin görüşleri yer almaktadır:

“Türk öğretmenini görev ve hizmetlerinde başarılı kılabilmek ve toplumda lâyük olduğu yere getirebilmek, yönetimlerin başlıca amaçları arasında olmalıdır. Bu bakımdan öğretmenlerimizi ekonomik ve kültürel yönlerden güçlendirmek için her türlü çaba sarf edilmektedir...”

KENAN EVREN — 24 KASIM 1984

Çok değerli Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren, Milletimizin kaderinde Türk Millî Eğitiminin önemini ve onun hayatî unsuru olan öğretmeni; yukarıdaki söz ve direktifleriyle en veciz bir manada ortaya koymuştur.

Ancak bu konuda köklü ve doyurucu hiç bir tedbir getirilmemiştir. Bugün öğretmenlerimiz;

— Büyük şehirlerde ev kirasını karşılamayacak bir aylıkla yaşama mücadelesi vermektedir.

— Geçinebilmek için mesleğiyle bağdaşmayan yan işler yapmaya itilmişlerdir.

— Sınıfta ve öğrencilerinin karşısında huzur ve heyecanla ders yapabilmek moralini yitirmiştir.

— 400 bini aşan İRFAN ORDUSU mensupları, halen bir huzur evinden ve yaz dinlenme kamplarından yoksundur.

— Hasan Sağlam Paşa zamanında başlatılan öğretmen evleri hareketi durmuştur. Ve öğretmen devletimizin samimiyetine; böylesine göstermelik değil de, Harbiye Orduevi gibi bir öğretmen evi yükseldiği zaman inanırız, diyor.

— Öğretmen de kendisinin teşkilâtlı ve güvenilir bir kaç hastanesi elmasını diliyor.

— Ve kendisinin, yaptığı en önemli ve hayati hizmeti karşısında hafife alınmasını ve ucuza satılmasını istemiyor.

Öğretmen canından aziz bildiği vatanına ve şerefli ulusuna en etkin ve güçlü bir şekilde eğitim hizmeti vermek istiyor.

Ve 400 bini aşkın İrfan Ordusu mensupları, Sayın Cumhurbaşkanımızın yukarıda düsturlaşan sözlerini bir temenniden ibaret değil de direktif olarak görmek istiyor.

ÇAĞDAŞ EGİTİM

(Çağdaş Eğitim, 1986, S.116, s.10-11)

Türk öğretmeni, maaş klasmanında dünyada sondan ikinci sırada bulunuyor. İsviçre'nin ünlü bankacılık kuruluşu Union Bank of Switzerland tarafından yapılan bir araştırmaya göre; 43 ülke arasında en düşük maaşı Hindistan'daki ve Türkiye'deki öğretmenler alıyor.

İsviçre Bankası'nın ilkokul öğretmenlerini kapsayan ücret araştırmasında Hintli öğretmenlerin yıllık net geliri 700 dolar (aylık 40 bin lira) Türk öğretmenlerinin yıllık net geliri ise, 1.000 dolar (aylık 58 bin 833 lira), olarak belirlendi. Endonezyalı ve Filipinli ilkokul öğretmenleri de Türk öğretmeni gibi yılda 1.000 dolar ücret alıyorlar (Çağdaş Eğitim, 1986, S.114, s.47-48).

Öğretmenler, ekonomik bakımdan büyük sıkıntı içindedir. Bugün mesleğe yeni giren bir öğretmene devlet 50 bin lira civarında bir maaş vermektedir. 21 yıllık öğretmen 75 bin lira almaktadır. Ülkemizde öğretmenlere verilen maaş; başka ülkelerle kıyaslanacak olursa, 43 ülke arasında öğretmenlere en düşük maaş verme bakımından Türkiye sondan ikinci gelmektedir.

Ayda 1 milyon 207 bin TL. karşılığında maaş alan İsviçreli bir öğretmenin yaşadığı çağda Türkiye'de bir öğretmene 58 bin lira veriliyor ve bu öğretmenden memleketi kalkındırıp muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkarması bekleniyor.

Ülkemize öğretmenlik ekonomik bakımdan çok sıkıntılı bir meslek durumundadır. Sayısının, diğer mesleklere göre çok fazla olması, öğretmenlerin maaş ve yan ödemelerinin yükseltilmesini ve mesleğin cazip hale getirilmesini engelleyici bir faktör olarak gösterilmektedir. Ülkemizde öğretmenlere verilen maaş ve yan ödeme değil onların geçimini sağlamak, şehirlerde çalışanların normal ev kirasını dahi karşılayacak durumda değildir. Bu nedenle öğretmenler geçimlerini sağlayabilmek için, öğretmenlikle birlikte sekreterlik, tezgâhtarlık, garsonluk, şoförlük, seyyar satıcılık, boyacılık vb. gibi meslekleriyle asla bağdaşmayacak işleri yapmak zorunda bırakılmıştır.

Öğretmenin oturacak lojman bulma ve ev sahibi olma imkânları yoktur. Bugün Türkiye'de pek çok devlet kuruluşu, personeline lojman sağlamış olmasına rağmen, millî eğitim öğretmenlerin oturacağı lojmanları sağlama imkânına sahip değildir. Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri, öğretmenlerin lojman sorununun ancak 50 yılda halledilebileceğini söylemektedirler.

Aldıkları maaş geçimlerini sağlayacak durumda olmadığından, öğretmenlerin para biriktirme ve ev sahibi olma imkânları da yoktur. Öğretmenlerin aldığı maaş ev kirasına yetmiyor. Öğretmenler geçinebilmek için, garsonluk, şoförlük, seyyar satıcılık, pazarcılık, boyacılık yapıyor.

Aldığı maaşla geçinemeyen, maddî sıkıntı içinde kıvranan öğretmenlerden, Atatürk'ün düşündüğü gibi, milletin kurtarılması ve gerçek zaferi kazanmaları beklenemez (Tekışık, 1982, 1985, 1986a, 1986b, 1986c, 1986d, 1988, 1992).

Bugün ülkemizde, geçim sıkıntısı nedeniyle; yaz tatillerinde kahve garsonluğu yapan Türkçe öğretmeni; toptancılık, unculuk, bakkallık, kırtasiyecilik yapan bir sürü eğitim adamı bulunmaktadır. Artık bu adamlar; sosyo-ekonomik koşulların getirdiği zorluklar nedeniyle, mesleklerini, eşantiyon nitelikte ikinci sıraya itmekte, böylece verimleri düşmekte; toplumumuza, ulusumuza, devletimize ilerletme yönündeki katkıları, ilkel ve bireysel düzeyde donmaktadır. En üstün Başöğretmen Atatürk'ün şu özdeyişini, acaba bu öğretmen gerçeğiyle mi toplumsal arenada yeşerteceğiz: “Öğretmenler her şeyden yararlanarak halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutan bir varlık olmadığını anlamalıdır.” Hani nerede, halkına koşan öğretmen kişiliği... Halkıyla muhatap olan öğretmen varlığı; kendisini çay garsonluğunda, çakmak dolduruculuğunda, simit, un satıcılığında, bakkaliyecilik nöbetçiliğinde, toptancılık pazarı patronluğunda, otomobillecilik kısır serüvenciliğinde göstermektedir. Sosyal bağları mesleğinden gittikçe kopan ve kopma noktasına yaklaşan öğretmenin özgörev iplerini toplumdaki başka kuvvetler yakalamakta ve böylece de saygınlığından ve bağımsızlığından uzaklaştırılmaktadır. (Altıntaş, Çağdaş Eğitim, 1985, S.105, s.52-53)

Yıldız ve Kebapçioğlu, 1986 Kasım sayısında öğretmenlerin ekonomik durumları ve saygınlığı arasındaki ilişkiye yer vermektedirler:

Her meslek ve kesimde olduğu gibi saygınlığın ana unsuru ekonomik güçlülüktür. Bugün dünyanın tüm toplumlarında ekonomik gücü yeterli olanlar ekonomik gücü zayıf olanlara göre içinde buldukları toplumda daha saygın bir yer tutarlar. Günümüzde öğretmenlerimizin aylık kazançları, birçok yerleşim birimlerinde konut kirasını karşılayacak düzeyde değildir. Kiralık konut arayan birçok meslektaşımız kiralık konut sahiplerinin sen öğretmensin, senin aylığın benim evimin kirasını ödemeye yetmez. Kendine başka yerde ev ara! gibi onur kırıcı sözlerin muhatabı olmaktadır. Bu

durum karşısında çoğu öğretmenin öğretmenlik mesleğinin ulviyetiyle bağdaşmayan taksi şoförlüğü, tezgâhtarlık, işportacılık, garsonluk, otel kâtipliği ve hatta lokantalarda bulaşıkçılık gibi ek kazanç sağlayıcı işleri yapmak zorunda kaldıkları artık kimsenin yabancı olmadığı gazete sütunlarına yansımış acı gerçeklerdir (Yıldız, Çağdaş Eğitim, 1985, S.105, s.48-49).

Öğretmenin ekonomik şartlarının iyi olmayışı günümüz toplumunda itibarını sarsmıştır. Geçimini sağlamak için pazarda çalışan, ek iş yapan öğretmen elbette eziklik duyacak, kendinden beklenileni veremeyecektir. Kaldı ki Ziya Gökalp 1916 yıllarında İttihat ve Terakki Kongresinde “Muallimleri yükseltmek için muallimliğin yükseltilmesini bunun için de mesleğe maaş ve mevki itibariyle toplumda iyi bir yer sağlanmasını” önermiştir. Ancak hâlâ öğretmenin ekonomik şartlarında bir yükselme göze çarpmamaktadır. Bizdeki öğretmen maaşları ile çeşitli ülkelerdeki öğretmen maaşlarını incelediğimizde aradaki farkı görebiliriz Öğretmenin ekonomik, sosyal güvenlik ve sağlık şartları günün standartlarına göre ayarlanmalıdır. Aynı öğrenim düzeyinde olanlara göre aylıkları yüksek tutulmalıdır (Kebapçioğlu, Çağdaş Eğitim, 1986, S.116, s.29).

1986 Aralık sayısında, Öğretmenler Günü dolayısıyla basına yansıyan öğretmen sorunlarına yer verilmiştir:

Sayıları artan öğretmenlerimizin geçim şartları, her gün biraz daha kötüye gidiyor. Öğretmenlerimiz genellikle —bırakınız öğrencilerini iyi yetiştirebilecek hazırlığı yapabilmeyi— kendi ailelerinin yaşamını sürdürmenin derdi içindedir. Bazısı ders saatleri sonrasında ikinci iş peşindedir. Özel ders verme imkânını bulabilenler, gene de şanslıdır. Bazıları şoförlükten birahane kasiyerliğine, işportacılıktan tüpgaz taşıyıcılığına kadar hangi işe ulaşabilirlerse onu yapıyorlar.

Bu manzara, sadece bir meslek grubuna ait sosyal bir sorunu değil, çocuklarımızın yetişmesi açısından da, çok kapsamlı bir genel sorunu sergiliyor. Akşamları tüp gaz taşıyarak hayatını kazanmaya çalışan, kafası geçim derdiyle dolu öğretmen, ertesi gün vereceği derste ne kadar verimli olabilecektir? Kendisinde, öğrencileriyle meşgul olacak dikkat ve enerjiyi gereği kadar bulabilecek midir?

Evet, bu büyük sorundur. Çözümü, devletin maddi imkânlarına bağlıdır. Birden olmaz... Ama o imkânları artık —en azından çocuklarımızın geleceği için— zorlamak gerektiğinin, yavaş yavaş bilincine varalım. (24.11.1986, Milliyet)

Yıllardan beri öğretmen itilip kakılmasıyla, yoksulluğa katlanmasıyla, öğrencilerine söyledikleriyle kendi yaşamının çelişkileri arasında bocalamasıyla, bildiğini değil bilmediğini öğretmeye zorlanmasıyla kısaca her şeyiyle tam bir “bunalım” içindedir.

Böyle olması da tabidir. Çünkü bir zamanlar özellikle Atatürk ve bir ölçüde İnönü çağında toplumun “baş tacı” olan öğretmenler, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılından beri sürüp gelen bir “dışlanma” ve hatta “aşağılama” sürecini yaşamaktadır. Ara sıra öğretmenleri memnun edecek birkaç cümle söyleyerek gönül alma çabaları, maaşlarına biraz zam ek ders ücretlerini biraz yükseltme, onların topluma verdiklerinin binde birini karşılamaya yetmemektedir.

Türkiye'deki öğretmen, dünyada en az maaş alan öğretmenler listesinde, hepimizi utandıracak bir yerdedir. Çünkü İsviçre'deki meslektaşı ayda ortalama 1 milyon 207 bin, İsveç'teki 466 bin, İngiltere'deki 460 bin, Türkiye'deki öğretmenin maaşı ortalama 58 bin lirada kalmaktadır. Ondan geride ayda 40 bin lira ortalama gelirele sadece Hindistan'daki öğretmen vardır.

Bu gerçekler içindeki öğretmen için 24 Kasım günü “bayram” yahut “öğretmen günü” olur mu? (24.11.1986, Hürriyet)

İşte bir haber:

— Öğretmen çöplükte yaşıyor.

Bir haber daha:

— Öğretmen sırt hamallığı yapıyor.

Bir haber daha:

— Öğretmen aç..

Sırt hamallığı yapan öğretmenin fotoğrafına bakıyorum. Yaşa sen emi öğretmenim!... Çağdaş uygarlığa ulaşan toplumlarda sırt hamallığı çoktan tarihe karıştı; biz sırt hamallığını kaldıramadık, ama öğretmenimizi sırt hamalı yaptık. (24.11.1986, Cumhuriyet)

On binlerce öğrenci öğretmen beklerken binlerce öğretmen devlet okulundan veya meslekten kaçıyor. Devlet okullarından kaçıp özel öğretim kurumlarında görev

alanlar olduğu gibi, öğretmenlik mesleğinden tamamen ayrılarak ticarete atılanlar, kahvecilik yapanlar, hattâ “boşta gezmeyi” tercih edenler bile var.

Okullarından veya mesleklerinden ayrılan hemen bütün öğretmenlerde, bir “burukluk” gözleniyor. “İyi ki ayrılmışım” diyen eski öğretmen yeni patronlar bile, bu burukluğu itiraf ediyorlar.

Öğretmenlerin devlet okullarından veya meslekten tamamen kaçmalarının başta gelen sebebi; ekonomik sıkıntı. Özellikle eski öğretmenler enflasyon canavarının maaşlarını yiyip bitirdiğinden ve göreve ilk başladıklarında aldıkları maaşı bir daha hiç alamadıklarından yakınıyorlar.

“1967’de ilkokul öğretmeni olarak göreve başladığımda 500 lira aldım. O yıl nişanlandığım için biliyorum, nişan yüzücüne ödediğim para 17 liraydı. Yani, maaşımla yaklaşık 30 alyans almam mümkündü. Şimdi 94 bin lira alıyorum, bir nişan yüzüğünün fiyatı 30 bin lira. Maaşımla sadece 3 alyans alabilirim demek ki. İşte göreve başlarken aldığım maaş, işte bugünkü maaşım ve alım gücü...”

Mesleğini bırakıp kahvecilik yapan bir öğretmen; “Ahmet Dayı’ya, Hüsnü Efendi’ye çay demliyor, çay servisi yapıyorum. Öğretmenlik ortamının tamamen dışında bir yaşantı, ama bu şekilde cebim para gördü” diyerek kahveciliği öğretmenliğe tercih ediş sebebini açıklıyor.

Ekonomik olarak daha iyi imkânlarla iş bulsalar dahi, öğretmenlerin mesleklerini yapamamaktan dolayı bir iç burukluğu içinde olduktan anlaşılıyor.

“Anarşinin en yoğun olduğu dönemde, sağa-sola karışma, memleket evlâtları seni bekliyor diye saçlarını ağart... Şimdi de gel garsonluk yap. İnsan üzüyor tabii, imkânlar düzelirse, buradaki gelirime bakmam, öğretmenliğe dönerim.”

Burhan Çınar da aynı düşüncede ve şunları söylüyor : “Mesleğime tamamen yabancı bir işe gireceğim. Kayınbiraderimin turizm şirketinde muhasebe işlerini yapacağım. Öğretmenlikten ayrılmak kolay mı sanıyorsunuz? Ama ne yapayım, insanca yaşayabilmek için buna mecburum. Çıksın biri, aldığım maaşla geçinebilme reçetesi yapsın, uygulayayım. Ama mümkün değil, aldığımız parayla geçinilmez.”

“Büyük ideallerle beşlediğimiz mesleğimiz, şimdi ikinci işimiz haline geldi. Ekmek paramızı, arzuhalcilikten tutun da seyyar satıcılığa kadar hiç ilgisiz

mesleklerden kazanıyoruz” diyen öğretmenlerin çoğu ezik, kırgın ve unutulmuşluktan üzgün.

Altı yıllık ilkokul öğretmeni Ş. K. aldığı 75 bin liralık öğretmen maaşıyla geçinemediği için, karısı ve iki çocuğunu memleketi Kars'ta bıraktığını anlatarak başlıyor söze:

“Tayinim İstanbul'a çıktığı gün sevinçten uçacaktım. Ancak daha taşınmadan 75 bin liralık maaşla İstanbul'da kira evinde oturup geçinemeyeceğimi anladım. Ailemi bırakıp tek başıma geldim. Yine olmadı. Üç yıl önce, ekme paramı çıkardığım tüp satıcılığını buldum. Okuldan arta kalan birkaç saat, el arabasına doldurduğum tüpgazları sokaklarda satıyorum önceleri onur kırıcı gelmişti. Düşünün ki, alın terimle kazanıyorum ve başka türlü de yaşamamız mümkün değil. Devam ettik bu işi yapmaya.”

Ş. K. üç yıldır bir kez sinemaya gittiklerini, tiyatroyla tanışma fırsat bile bulamadıklarını belirterek “Bir gün gezmeye gidecek olduk, şemsiyesizlikten eve sırlıklam döndük. Eğer insanca yaşam özlesek çıldırırdık, diyor ve pek çok özlemlerini bastırdıklarını söylüyor.

Meslekte geçildiği 23 yılın karşılığında hâlâ 96 bin lira maaş aldığını belirten M. T. ise, Aksaray'da bir birahane kasiyerlik yaparak geçimin sağlıyor.

“Çalıştığım okuldaki 50 öğretmenin hepsinin ikinci hatta üçüncü bir işi var” diyen M. T., saat 17.00'den sonra birahane sigara dumanı dolu havasını teneffüs etmeye başlıyor. Gece yarısına kadar kasada hesap alan M. T. hafta sonları da evde iki öğrenciye özel ders veriyor. Sinemacılıktan, seyyar satıcılığa, tezgâhtarlığa kadar pek çok işe girip çıktığını söyleyen M. T., Türkiye'de öğretmen maaşıyla geçinmenin mümkün olmadığını söyleyerek, “Eğer varsa ayaklarının altını öpmeye hazırım” diye iddiasını pekiştiriyor.

Ş. K. ve M. T., iki canlı örnek. Minik bir araştırma, daha nice öğretmenin ailesinden uzak, “öğrencim görür” korkusu içinde tezgâhtarlık, büfecilik, arzuhalcilik, berberlik, kasaplık düzeltmenlik, tesisatçılık, pazarcılık, işportacılık, şoförlük, pansumancılık, radyo-TV tamirciliği, ansiklopedi pazarlamacılığı, ayaküstü midye satıcılığı gibi akla gelebilecek türlü işlerde çalıştığını gösterdi. Tümünün de dileği, bir

Öğretmenler Günü'nü daha kutlarken, öğretmenin içinde bulunduğu olumsuz koşulların gerçek anlamda değerlendirilmesi idi...

ÖĞRETMENİN YAPAMADIKLARI

- Sinemaya, tiyatroya gidemiyor,
- Ayda bir kere bile olsa, ailesine dışarıda yemek yediremiyor,
- Kitap, dergi, gazete alamıyor,
- Yaz tatili yapamıyor,
- Ölen arkadaşları için millî eğitim müdürlüğünden istenen yardım parasını veremiyor.
- Yardımcı ders kitaplarını edinemiyor. Yıpranan elbisesini yenileyemiyor,
- Öğle saatinde okulda ise, tost-ayranın dışında yemek yiyemiyor.

(24.11.1986, Milliyet)

SHP Genel Başkan, Erdal İnönü, “Öğretmenler Günü” nedeniyle yaptığı açıklamada, öğretmenlerin tam bir ekonomik bunalım içinde olduklarını, gelirlerinin geçimlerine yetmediğini, ayrıca demokratik hak ve özgürlüklerini gereğince kullanamadıklarını belirtti.

Uzmanlar ise öğretmenlerin maddi manevi rahatlıkları sağlanmadığı sürece sorunlarını düşünerek yeterli bir eğitim veremeyeceklerini vurguluyorlar. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Bilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Özcan Köknel bu konuda şunları söyledi;

“Toplumumuzun zorlanmaya en çok maruz kalan kesimlerinden birisi öğretmenlerdir. Öğretmenler iki nedenle bu sıkıntıyı yaşarlar. Birincisi öteden beri toplumda yer alan saygınlıklarını korumaları gerekiyor, bunun için ekonomik yeterlilik şarttır. İkincisi de öğretmenler birçok amaç ve beklentilerini gerçekleştiriyorlar. Bu sıkıntıları, zorlukları yaşayan öğretmenlerle günün her dakikası iletişimde bulunan öğrenciler de aynı sıkıntıyı yaşıyor”.

Öte yandan yurt dışından getirilen öğretmenlere ayda 400 dolar verilirken, 10 yıldan fazla meslek deneyimi olan yerli öğretmenlerin en yüksek maaşı 85 bin lira düzeyinde oluyor. Aldıkları maaşlar, geçim koşulları ve mesleğin gerekleri ile uyum sağlayamadığı için öğretmenlerin önemli bir bölümü yasak olmasına karşın geçinebilmek için ek iş yapmak zorunda kalıyor. Öğretmenlerin en çok yöneldikleri ek iş seyyar satıcılık, şoförlük, tezgâhtarlık ve pazarlamacılık oluyor. Aldıkları maaş geçimlerine yetmiyor, komik düzeydeki ek ders ücretleri hiçbir dertlerine deva olmuyor.

(24.11.1986, Güneş)

“Öğretmenler, devletin hiçbir nimetinden yararlanmazlar. DSI' de çalışanlar giyim bedeli alır öğle yemeği yerler. Bankalarda çalışanlar ikramiye alırlar, sosyal tesisleri vardır. Devlet dairelerinde çalışanların çoğu servislerden, tatil vs. dinlenme tesislerinden faydalanırlar. Maliyeciler fazla mesai alırlar, çeşitli KİT' ler mensuplarına lojman tahsis ederler. Kimilerinin marketleri, sandıkları vardır, ucuz alışveriş olanakları elde ederler.

Öğretmenler için ikide bir söylenen, ek ders ücretlerinin olduğudur. Bu çok azdır ve her öğretmen de yararlanamaz...

TEK' de çalışanlar elektrik ücreti ödemezler. Belediyede çalışanlar otobüslerden ücretsiz yararlanırlar. PTT' de çalışanlara tercihli ve tenzilatlı telefon tahsis edilir. (11.12.1986, Hürriyet). (Çağdaş Eğitim, 1986, S.117, s.48-49-50-51-52-5-54-55-56-57-58).

1992 Aralık sayısında Memioğlu, konuya başka bir örnek vermektedir:

Bir sınır ilimizin şirin ve küçük bir ilçesi, ilçede 1500 mevcutlu bir lise ve bu lisede İngilizce öğretmeni olarak görevli, iki çocuk babası üniversite mezunu genç bir öğretmen çalışmakta. Eşi ev hanımı, çalışmıyor. Bir evin zemin katında on beş bin lira kira ile oturuyor. Günlerden perşembe. Perşembe ilçenin pazarıdır. Pazar yeri bugün çevre köylerinin de katılımı ile en hareketli ve kalabalık yeri haline dönüşür. Alışverişin de çok yoğun olduğu bugün hemen herkes haftalık ihtiyacını temin eder. Sözünü ettiğim İngilizce öğretmeni de elindeki boş file ile sebze satan bir pazarcının önünde beklemektedir. Müşterilerin azaldığı bir sırada sesinin ve söylediklerinin orada bulunanlar tarafından duyulmamasına azami özen göstererek satıcı ile konuşuyorlardı, işte benim istemeyerek kulak misafiri olduğum bölüm: Satıcı "Beyefendi ne emredersiniz, verelim." Öğretmen "sebze almak istiyorum. Ancak param yok. Aybaşına bir hafta var. Bedelini gelecek hafta geldiğinizde öderim. Bu şartla mümkün mü?" diye sordu. Satıcı, tanımadığı bu kişiyi iyice süzdükten sonra "Mümkün beyefendi. Ancak, haftaya buraya gelip gelmeyeceğim kesin belli değil. Onun için kusura bakmayınız." dedi. Ben, tam o sırada satıcı ile göz göze geldim. Hayretini gizlemeden karşısındaki şahsın kim olduğunu merak etliği belli oluyordu. İyi ki öğrenemedi. Çünkü onun üniversite mezunu İngilizce öğretmeni olarak ilçenin lisesinde görevli olduğunu bilse idi kim bilir neler düşünürdü?

Öğretmen geri dönünce beni gördü. Tanışıyorduk kendisiyle. Bir an bakiştık. Başını önüne eğdi, elindeki boş file ile hiç geri bakmadan pazaryerinden uzaklaştı, gitti. Evine nasıl gitti. Yolda neler düşündü, eşine ve çocuklarına nasıl bir mazeret uydurdu bilemeyiz. Aynı gün okuluna gitti. Altı saat derse girdi. Ama bu koşullar altında ne ölçüde kendisini derslerine ve öğrencilerine adadı hiç bilemeyeceğiz. Bilinen bir gerçek varsa oda bu şartlarda görev yapmanın imkânsız olduğudur (Memioğlu, Çağdaş Eğitim, 1992, S.173, s.30-31).

Bana çağdaşlaşmamızın zorunlu görevini yükleyenler, bunu nasıl yerine getireceğimi düşünmüyorlar mı?

Ben geçim kavgalarının cehennemindeyim. Dolmuşçuluk, pazarcılık, kahvecilik benim ikinci gelir kaynağım oldu.

Karnımı doyurma kavgası verenden mucize bekliyorlar. Ne hazin!..

Evin mükemmelinden, konforundan çoktan vazgeçtim; ben başımı sokacak bir sıcak yuva arıyorum.

Acaba kim veya kimler bana gerçekçi gözlerle bakacak...

Ve eğer eğitim bir insanlık hakkıysa, benim insan gibi yaşamam ne zaman gerçekleşecek.

Ben öğretmenim. Ve ben bir İNSANIM... (Erdem, Çağdaş Eğitim, 1992, S.179, s.3).

Kamu sektöründe ücret rejimi adaletsizdir. Bazı sınıflar hakkından çok fazlasını alırken bazıları hakkını alamıyor. Öğretmen de böyledir. Öğretmen artık kendi işi ile diğer işlerin günlük derecesini ve önemini karşılaştırıyor, ödenen aylıkları da karşılaştırıyor adaletsizliği görüyor.

Bazı meslek sınıfları, öğretmenlikten daha güç ya da öğretmenlikten daha önemli olmadığı halde öğretmenden çok fazla aylık alıyor.

Öğretmen sözleşmeli personelin ve işçilerin kendisinden çok yüksek ücret aldığını görüyor.

Öğretmen yabancı ülkelerdeki meslektaşlarının ne kadar ücret aldığını biliyor.

İşin kötüsü bu durumları öğretmenin çoluk ve çocuğu da biliyor. Öğretmen evde çoluk çocuğuna karşı mahcup oluyor.

Dahası bu durumu öğrencileri de biliyor. Çevresi de biliyor. Bu yüzden kimisi öğretmene acıyor, kimisi küçümsüyor. Dolayısı ile toplumda öğretmenlik önemsiz bir iş sayılıyor. Giderek başka alanlarda iş bulamayanların veya öğretmenin aylığına ihtiyacı olmayan kimselerin hanımlarının boş zamanlarını değerlendirmek için yaptıkları bir iş gibi düşünülmesine neden oluyor.

Öğretmenler, sınıfta geçim derdi düşünmeden kendisini dersine ve öğrencilerinin sorunlarına verebilecek bir geçim rahatlığı istiyor (Çankaya, Çağdaş Eğitim, 1992, S.174, s.10-11-12).

Millî Eğitim Vakfı, 1987 programına göre millî eğitime yeni katkılarda bulunacak hizmetlerine devam edecektir. Vakıf, çocukları yüksek öğrenimde olan öğretmenlerin önemli bir sıkıntısını karşılamak, amacı ile Ankara'da, öğretmen çocukları için bir öğrenci yurdu yapma teşebbüsüne de geçmiştir.

Bugün özellikle taşradaki öğretmenler yüksek öğrenimdeki çocuklarına yurt bulmada ve öğrenim masraflarını karşılamada çok sıkıntı çekmektedirler. İzmir'in Narlıdere İlkokulu öğretmeni Abdullah Koçyiğit, Antalya Tıp Fakültesi'nde okuyan çocuğunun öğrenim masraflarını karşılamak için, boş zamanlarında camcılık yapmak zorunda kalmış ve bu öğretmen, 25.10.1985 tarihinde cam taktığı binanın 5. katından düşerek ölmüştür, öğretmenlerin içinde bulunduğu maddî sıkıntının bir sonucu olan bu acı tablo, milli eğitimimizin sorumlularını düşündürmelidir. Bakanlık, mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılmasını sağlayarak, öğretmen çocuklarına, öğrenim masraflarını karşılayacak kadar özel burs vermelidir (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1987, S.119, s.1,2).

Artık eskiden kasabanın çarşısından geçerken herkesin ayağa kalkıp saygı gösterisinde bulunduğu öğretmen gitmiş onun yerine günlük geçimini sağlayabilmek için simitçilik, gaz tüpü hamallığı, otobüs ve millî piyango satıcılığı yapan ve kışlık kömürünü alabilmek için ağzındaki dişin altın kaplamasını satmak zorunda kalan öğretmen almıştır (Karagözoğlu, Çağdaş Eğitim, 1987, S.118, s.5).

Başaran, 1987 Ocak sayısında öğretmenlerin ekonomik durumları konusunda geçmiş ile bir karşılaştırma yapmaktadır:

1930'lu ve 1940'lı yıllardapahalılığın artışının enflasyonu sıfır düzeylerde olması yüzünden öğretmene sağlanan maaş artışları önemli bir değer taşımaktaydı. Üstelik

maaşın kendisi de toplumun genel gelir düzeyine bakarak oldukça doyurucuydu.1930'lu yıllarda bir ilkokul öğretmeni işe yeni başladığında yirmi lira aslı maaş alıyordu.Bu maaşın katsayısı üç olduğundan öğretmenin eline brüt altmış, vergi kesildikten sonra da kırk yedi lira geçiyordu.En yüksek maaş olan yüz elli lira aslı maaşa ulaşan bir öğretmen ise bu maaşın kat sayısı elan dörtle çarpımı sonucunda brüt altı yüz, net olarak da dört yüz lira düzeyinde maaş alıyordu. Bu yıllarda bir altının değeri dokuz lira dolayındaydı. Eğer öğretmenlerin bu yıllarda aldığı maaş altının şimdiki değeri ile Türk lirasına çevrilecek olursa bir ilkokul öğretmenin işe başlarken şimdiki aldığıının en az beş, altı katı, yani dört yüz bin lira dolayında ücret alması gerekir. Bu dönemde devlet memurları arasında sınıflama olmadığı için yargıcı, subayı, profesörü de öğretmenlere uygulanan barem sistemine gere maaş almaktaydı. Şimdi, öğretmenlerle bu mesleklerdeki memurların arasındaki maaş farkı birkaç katına ulaşmıştır. Bu sıralamada öğretmenler memur sınıflarının sondan üçüncüsüne düşmektedir.

Geçim sıkıntısı öğretmenlerin birçoğunun ikinci bir iş yapmasına yol açmıştır. Araştırmalar öğretmenlerin ikinci bir işte çalışmalarının giderek arttığını göstermektedir. Öğretmenlerin çalıştığı ikinci işler badana boyacılıktan sırt hamallığına kadar uzanabilmektedir. Devlet Memurları Kanunu' na gere yapılması yasak olan işler, aslında gerektirdiği emek ve getirdiği kazanç yönünden, öğretmen için birinci plana çıkmakta, böylece öğretmenlik ikinci planda kalmaktadır. Bu durumda öğretmenliğin öğretmen gözünde değer yitirmesi de doğaldır (Başaran, Çağdaş Eğitim, 1987, S.118, s.16-19).

Tekışık, 1987 Mart ayı sayısında iki örnekle Milli Eğitim Bakanına ve T.B.M.M' ndeki eğitimci milletvekillerine seslenmektedir:

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakan Sayın Metin Emiroğlu' na ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki eğitimci milletvekillerine saygı ile sunulur.

Öğretmenlerden hemen hergün mektup alıyoruz. Bu mektuplarda öğretmenlik mesleğinin, artık çekilmez duruma gelen sıkıntıları ve millî eğitimi çıkmaza götüren sorunlar anlatılıyor.

Bu yazımızda, öğretmenlik mesleğinin ve öğretmenlerin durumuyla ilgili iki mektuptan bazı paragrafları ve son günlerde meydana gelen bir olayı sorumluların dikkatine sunacağız.

“Öğretmen, okuyan, araştıran ve yenilikleri takip eden kişidir. Bu bizim yaşamamız ve taze kalmamız için gereklidir.

Ancak bugünkü ekonomik koşullarımız öyle duruma geldi ki, günlük gazete alırken bile çok büyük hesaplar yapmak zorunda kalıyoruz.

Sizlerin de çok iyi bildiği ve çekinmeden yazdığımız gibi, öğretmenlerin asıl meslekleri dışında, başka geçim kaynakları aramaları; garsonluk, çaycılık, şoförlük, seyyar satıcılık, hamallık, pazarcılık gibi işleri yapmaları gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu da ister istemez öğretmenlik mesleğini olumsuz yönde etkilemektedir. Yakında hasır dokuyup omuzunda satar, kişiler görürseniz şaşmayınız. Çünkü onlar da ÖĞRETMENDİR.

Şehirlerde görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunu, ikinci bir gelir kaynağı aramaya ve mesleği ile bağdaşmayan işleri yapmaya iten koşulları acaba yetkililerimiz bilmiyor mu? Biliyorlarsa neden bu konu üzerinde durmuyorlar?...

Lütfen bizim durumumuzla ilgilensinler!

Bizler bu Tanrı mesleğini bu şartlar altında dahi severek yapıyoruz. Çok zor şartlarda çalışıyoruz. Yalnız, borçlarımızı, kira sorunumuzu, çocuklarımızın tahsilini, evimizin mutfağını, giyeceklerimizi vb. düşünerek çalışırız.

BİRİNCİ OLAY: ÇILDIRAN ÖĞRETMEN SAKİNLEŞEMİYOR.

Denizli Çameli ilçesi Çamlıbel Köyü öğretmeni Mustafa Güler, ekonomik sıkıntılar nedeniyle akli dengesini kaybetmiş, Denizli Devlet Hastanesinin “Çıldırınlar Hücresi” ne kapatılmıştır.

26 yaşındaki Öğretmen Mustafa Güler, hastahane “Aldığım bu maaşla evlenilmez. Borçlarım çok, hiçbirini ödeyemedim. Bunları kim ödeyecek? Öğrencilere ders anlatamıyorum” diye feryat etmektedir. (16.3.1987 tarihli Milliyet Gazetesi)

İKİNCİ OLAY: BORÇLU YAŞAMAYI ONURUNA YEDİREMEYEN ÖĞRETMEN İNTİHAR ETTİ.

İzmir'in Kınık İlçesi Mustafa Kemal İlkokulu öğretmeni “İki çocuk babası Mehmet Emin Orpak, ekonomik sıkıntıların yarattığı şiddetli geçimsizlik yüzünden eşinden ayrılmış, ailesine 688 bin liralık borç listesi bırakıp tütün zehiri içerek intihar etmiştir. (9 Mart 1987 tarihli Hürriyet Gazetesi)

33 yaşındaki 13 yıllık Öğretmen Mehmet Emin Orpak, beyin hastası ve sakat olan iki buçuk yaşındaki oğlunu parasızlık yüzünden tedavi ettiremediği için kendini suçlu hissetmiş, intiharından önce ailesine yazdığı mektupta:

“Değerli Anneciğim ve Babacığım,

Sizlere son defa olsun, bazı söyleyeceğim sözlerim var. Ben bu dünyanın yanlışlıklarına, çirkinliklerine göz yumamadım. Bu çirkinlik ve yanlışlıklara karşı koydum. Bunun için hep kaybettim. Yaşam adeta beni yuttu.

Sizlere bu yazıyı bırakmanın esas amacı şu, yaşarken borçlu olduğum yerleri sizlerin öğrenmesi... Bu borçlarımı bir dilekçe ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğüne başvurarak alacağınız parayla, aşağıdaki borçlarımı ödemenizdir.

Hakkınızı helâl ediniz.

Eğer kurumumdan alacağınız para borçlarıma yetmezse, evdeki buzdolabımı da satın.”

Bu mektup ve intihar olayı, Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılında “...öğretmenlik diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde geçim rahatlığı sağlamaya elverişli bir meslek durumuna konulmalıdır.” diyen Atatürk'ün ismini taşıyan Mustafa Kemal İlkokulu'nda öğretmenlik yapan Mehmet Emin Orpak'ın 1987 yılındaki acıklı dramıdır...

Öğretmenlerin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıları ve bunların acı sonuçlarını, biz 12 yıldan beri bu sütunlarda dile getirmekteyiz.

Eğer sorumlular ilgilenseydi, bu sıkıntıların çoğu şimdiye kadar halledilmiş olurdu. Ama her nedense bu sıkıntılar halledilemedi ve halledilemiyor.

1987 yılında öğretmenlere verilen maaş ve ders ücretlerinde bir artış olmuşsa da, bu artış, günün geçim şartları karşısında öğretmenleri ekonomik sıkıntıdan kurtaramamaktadır.

Ekonomik sıkıntı içinde kıvranan öğretmenlerden, ciddi bir eğitim görevi yapmaları beklenemez. Bu bakımdan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Metin Emiroğlu'nun ve öğretmenlikten gelen milletvekillerinin, öğretmenlerin ekonomik sıkıntılarına temelli bir çözüm bulmalarını, gerekiyorsa bu amaçla bir millî eğitim fonu kurulmasını, sıkıntı içinde kıvranan öğretmenler adına bekliyoruz (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1987, S.120, s.1-2-3).

Kandemir, 1987 Mart sayısında öğretmenlerin geçim sorununu ele almakta, yapmakta oldukları ek işlerin etkileri üzerinde durmaktadır:

Etkin ve verimli olabilmek için, elemana rahat çalışabileceği bir ortam ile insanca yaşayabileceği düzeyde maddi imkân sağlamak genel kuraldır. Öğretmenlerimiz için bu kuralın işlediğini iddia etmek mümkün değildir.

Bugün öğretmenlerimiz öğrencilerini istenilen şekilde yetiştirmek için; sorunlarından uzak kalarak, neyi, niçin ve nasıl öğreteceğim sorularına cevap arayacağına, geçimini nasıl sağlayacağı ile meşguldür. Ekonomik ortam o kadar sıkıştırmaktadır ki aile geçimini sağlamak için gayri meşru yollara sapmadan, hangi işi bulursa onu yapmaktadır. Hatta açık veya gizli olarak meslek onurunu zedeleyici işlerde dahi çalışmaktadırlar. Ancak bu işleri yaparken ailesine, yakınlarına ve öğrencilerine karşı kahrolan öğretmenimizi sorumlu tutmak haksızlık olur.

- Neden öğrenci öğretmeni ayakkabı boyacısı olarak görüp gözyaşı döksün.
- Neden öğrenci tencere tanıtımı için gelen öğretmene gözükmessin.
- Neden öğretmenimiz “taze taze sebzeler” diye çağırdığında, pencereden seslenen bayan, çocuğunun öğretmeni olduğunu anlayınca tavır değiştirsin.
- Neden çocuk balkondan seslenerek durdurduğu seyyar satıcının yanına indiğinde öğretmeni olduğunu görünce gerisin geriye evine koşsun.

Günümüzde yaşanan bu olayların daha birçok benzerini sıralamak mümkündür. Çünkü millî eğitimin temel direği elan öğretmenlerimiz; “bir İsveç bankasının araştırmalarına göre, ekonomik gelir açısından dünya öğretmenleri arasında son sırada yer alıyor” Yine öğretmenlerimiz maaşlarının üçte ikisini sadece ev kirasına ayırmaktadırlar, Böylece maaşına katkı için bir yan gelir peşinde koşturuyorlar.

Yukarıdaki soruları değişik bir şekilde sormak daha da uygun olur kanısındayız.

- Nerede? Dillerden düşürülmeyen öğretmen marşı ve önemi.
- Nerede? 24 Kasımlarda bayrak yapılan Tanrı mesleğinin onuru.
- Nerede? “Muallimler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.” vecizesinin anlamı.
- Nerede? Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki eski saygın yeri.
- Nerede Gelecek nesillere kişilik kazandıracak öğretmenin kişilik ve meslek onuru.

Öğretmenlerin maaşı, günümüz piyasa koşullarına göre dört kişilik bir ailenin modern bir şekilde rahatça yaşayabileceği seviyeye yükseltilmelidir (Çağdaş Eğitim, 1987, S.120, s.27-28-29).

Öğretmenlikte cinsler arası ayırım da sorun yaratmaktadır. Öğretmenlik mesleğini seçen hanımlar, erkeklere nazaran daha mutlu görünmektedir. Bu nedenle son 10 yıldan bu yana öğretmenliğe (bilhassa ilkökul) genç kızlar daha eğilimlidir. Eşleri diğer mesleklerde olan hanımların daha az maddi sorunları vardır. Uygulama yapılan okullarda ziyaret edilen bir öğretmen durumu şöyle açıklamaktadır. “Öğretmen komik

bir aktördür. Elbiseler modası geçmiş, gülünç, daracıktır ya da boldur. Sürekli hesap ve plan yapmaktadır. Yaşadığı çevredeki esnafa borçludur, boynu eğiktir.” İşte fakir öğretmenin durumu böyle açıklanmaktadır.

Öğrenciliğinde özelemler ve iyi yaşam amacıyla mezun olan aday, mesleğe başlangıcında hüsrana uğramaktadır. Aldığı maaşın ev kirasına, normal beslenmesine yetmemesi yalnızca öğretmen yönünden değil, öğrenciler yönünden de sorun olmaktadır. Son yıllarda eğitimin kalitesinin düşmesinde öğretmenlere verilen maddi olanakların doğrudan ilişkisi vardır.

Her 24 Kasım öğretmenler gününde öğretmenlerin ekonomik şartlarının iyileştirileceği belirtilmektedir. 1987 yılında yetersiz olsa da, küçük iyileştirmeler öğretmenler arasında umut ışığı yaratmıştır. İyi öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelmeleri istenmektedir. İyi öğrencilerin mesleğe yönelmesi ise ekonomik koşulların iyileştirilmesiyle olanaklıdır. 1979 yılında sağlık meslek liseleri, hemşire ve sağlık memurlarına tam gün sistemiyle verilen ekonomik olanaklar nedeniyle merkezi seçme sınavıyla en iyi öğrencileri alabilmişlerdir.

Ülkemizde öğretmen ücretlerinin düşüklüğü mizah konusu olmaktadır. Hiç bir anne, baba kızını öğretmene vermek istememektedir. Çeşitli ülkelerdeki öğretmen ücretleri ülkemizdeki öğretmen ücretleriyle karşılaştırılırsa son sıralarda yer almaktadır (Türkoğlu, Çağdaş Eğitim, 1987, S.122, s.8-9).

Doğan, 1989 Şubat sayısında öğretmenlerin ekonomik durumlarına ilişkin tespitlere yer vermektedir:

Türkiye'de öğretmenlerin;

- Yüzde 65'i kirada oturuyor,
- Ancak yüzde on ikisi lojmandan yararlanabiliyor,
- Sen beş yıl içinde yüzde 70,6'sı tatil yapamadı,
- Yarıdan fazlası, ikinci iş yapıyor,
- 55 ila 130 bin lira arasında maaş alıyorlar,
- Maaşın yarısı ya da üçte ikisi ev kirasına gidiyor,
- Yüzde 81 dolayındaki evlilik oranı giderek düşüyor,
- Maaşlarının azlığı dolayısıyla erkek mesleği olmaktan çıkıyor, bu yüzden mesleği zevk için yapan maddî durumu iyi bayan öğretmenlerin sayısı artıyor,
- Damat seçiminde, erkek öğretmenler son sıralara düşüyor, .
- Ev sahipleri kiralarını ödeyemez korkusuyla, özellikle öğretmenlere ev

vermekten kaçınıyorlar,

- Bakkal, kasap, manav ve diğer esnafın veresiye defterinin gedikli öğretmenler oldu,
- 3–5 yılda ancak bir elbise diktiriyorlar,
- Sürekli gazete okuyanların oranı, yüzde 25'in altında
- Ayda en az bir kitap okuyan öğretmen sayısı yüzde 5,
- Büyük kentlerde öğretmenler ulaşım masraflarından kurtulmak için saatlerce yol yürüyorlar,
- Devlet protokolünde son sıralara düştüler

(Doğan, Çağdaş Eğitim, 1989, S.141, s.36).

Türkiye gibi bir yarımada da sahillerde öğretmenlere ait dinlenme tesislerinin olmaması, meslektaşlar adına talihsizliktir. Sahillerde okullardan yararlananların çektiği perişanlığı görmek lâzım. Çalışan her insan gibi öğretmenin de dinlenmeye ihtiyacı vardır. Bu sadece konuyu benimseme meselesidir, artık tatil lüks değil ihtiyaçtır.

Sağlık eğitimi merkezleri bir aşamadır, ancak yine de öğretmenlerin sağlık sorunlarının çözüldüğü söylenemez. Bununda acilen ele alınıp giderilmesi gerekir (Ayalp, Çağdaş Eğitim, 1988, S.139, s.35-36).

ÖĞRETMENEVLERİ

Öğretmen evleri konusunda yapılan açıklamalar ve değinilen sorunlar şöyledir:

Her ilin merkezinde ve büyük ilçelerde planlamak suretiyle yöneticileri öğretmenlerden tayin olunmak, denetlemeye tabi tutulmak suretiyle ÖĞRETMENLERİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMEK ÜZERE ÖĞRETMEN EVLERİ yapılır ve tesis olunur, çalışma programı düzenlenir (Çağdaş Eğitim, 1980, S.44, s.13).

Milli Eğitimin tarihinde, öğretmen evleri fikrini uygulamaya koymak ve öğretmen evlerini açmak askeri bir yönetime ve bir asker bakana nasip oldu. (Çağdaş Eğitim, 1999, S.240).

Öğretmen evleri, önemli bir etkileşim ortamı oluşturacağı için, mesleğe ilişkin sorunların yanı sıra kişisel sorunların da tartışılıp sonuçlandırılabilceği bir merkez olacaktır. Tartışılmadığı için –çözumsuzlüğüne inanılıp- kangren olan sorunlar yüzünden içine düşülen açmazlar, çöküntüler, hem devlet, hem meslek ve hem de öğretmen açısından büyük ölçüde ortadan kalkmış olacaktır.

Öğretmen evleri bir çeşit kültür alışverişi yapılan yerler haline de getirilebilirse, (okuma odaları, konferans, seminer vb. kültürel etkinliklerle) hizmet içi eğitim görevini gönüllü yürüten kurumlar olacaktır.

Bu da öğretmenin, sorunlarını çözen, kendisini sürekli yenileyen ve dolayısıyla daha etkin eğitim hizmeti yapabilen kişi olmasına yardım edecektir.

Öğretmen evinin işlevi ne olmalıdır? En başta, yukarıda önemini vurgulamaya çalıştığımız Etkileşim Ortamı olmalıdır.

Öğretmen evleri, bir konaklama yeri olmalıdır. Yatacak yerleri, yemek salonları ile ister bulunduğu yerin, ister oraya bağlı daha küçük yerleşme yerlerinden gelecekler için olsun konaklama yeri olması gereklidir. Zira öğretmen, ekonomik gücü son derece kısıtlı bir meslek mensubudur. Ne otelde kalabilir, ne de doğru dürüst bir lokantada karnını doyurabilir. Öğretmen ise, bunları kendisi için hak sayan bilinç düzeyindedir.

Öğretmenin bilincinde olduğu ve sürdürme zorunluluğunu duyduğu yaşam düzeyi ile ekonomik olanakları arasındaki uçurumun giderilmesine devlet, öğretmen evleri aracılığıyla yardımda bulunabilir. Öğretmen evleri, bir dinlenme yeri olmalıdır. Yorulan, yıpranan öğretmenin biraz olsun kendini toparlamasına yardımcı olacak etkinlikleri de üstlenmelidir. Eşi ve çocuklarıyla maaşının yarısını ödmeden bir akşam yemeği yiyebileceği, bir film seyredebileceği, bir tiyatro izleyebileceği, bir konser dinleyebileceği yerler olmalı öğretmen evleri.

Öğretmenler de evlenir, çocukları sünnet olur, nişan olur. Öğretmen evleri, nişan, düğün gibi sosyal etkinliklerin yapılabilmesi için uygun yerler olmalı.

Bugün öğretmenler, emeklileri, aileleri, çocukları tüm bu olanaklardan yoksun. Üstelik bu yoksunluğun acı bilincindedir.

Öğretmen evleri girişimi bu bakımdan son derece önemli. Koca İstanbul'da öğretmenlerin bir araya gelebileceği tek bir yer yok. Her biri bir kahve köşesinde yitmiş gitmiş.

Öğretmen evlerinin yurt düzeyine yayılması için neler yapılabilir?

Öncelikle öğretmenlerin ortaklaşa sahip olduğu bina ve arsalar saptanmalı. Bunların başka kurum ve kuruluşlara devri önlenmelidir. Bunlardan uygun olanları Millî Eğitim Bakanlığı adına tapulanmalı ya da Öğretmen Evi olarak kullanılmalrı için gerekenler yapılmalıdır. Yersel öğretmen yardımlaşma sandıklarınca yaptırılan pek çok bina, ya kullanılmaz durumda ya da başka kuruluşlara devredilmektedir. Kırklareli, Keşan, İstanbul'daki binalar buna örnektir. Ankara'daki eski dernek binası ise daha acı bir örnek.

Hazineye ve belediyelere ait arsa ve binalardan yararlanılmalıdır.

Bakanlığın ya da özel idarenin elinde bulunan fakat okul olma özelliği kalmamış okul binaları, onarım ve değişikliklerle öğretmen evi haline getirilebilir.

Orduevleri nasıl yapılmışsa, öğretmen evlerinin yapımı için de Bakanlık yasal önlemler getirilmesine çalışılmalı. Böylece öğretmen evlerinin gereksinmeyi karşılayacak ölçüde ve sayıda yapılması ile KURUMLAŞMASI sağlanmalıdır.

Kültürel etkileşimden yoksun, sosyal etkinliklerden uzak, dinlenme olanakları bulunmayan, ekonomik gücü tükenmiş, karmaşık toplumsal girdaplarda tek başına ve yalnız kalmış, güvence ve dayanakları olmayan ÖĞRETMEN' den bir şey beklenemez. Öğretmeni böyle olan toplumun geleceği hastalıklı olacaktır.

Öğretmen evleri konusunda her olumlu çaba, sağlıklı toplumun geleceğine yapılan yatırımdır (Özyüksel, Çağdaş Eğitim, 1983, S.76, s.13).

Eğitim-öğretimin temel taşı olan öğretmenlerin sorunlarının halledilmesinde öğretmen evleri; 12 Eylül öncesi derneklerle bölünmüş öğretmenlerin birleşmesinde, onların tek çatı altında toplanmasında, kahvehane ve otel köşelerinden kurtarılmasında, onların birbirlerine yakınlaşmasında mesleki bilgi alış verişlerinin artması konusunda hissedilen önemli bir boşluğu doldurmuştur (Çağdaş Eğitim, 1986, S.108. s.12).

Öğretmen evlerinden yararlanma konusunda;

O ile yeni tayin olmuş bekâr veya eşini getirme imkânı olmayan öğretmen ev kiralamaktansa öğretmen evinde kalmayı hem ucuzluğu hem de hizmeti bakımından daha uygun buluyor. Yaz aylarında imtihanlar için turneye çıkan sayın bakanlık müfettişleri ekip halinde kapağı, mahdut sayıda yatağı olan öğretmen evine atıyor. (

Çanakkale Öğretmen Evinde öğretmen kalamıyor.) bazı illerde mülki amirlerin emriyle dost veya başka meslekten gelenlere yer ayrılıyor. Ankara Öğretmen Evinin 1. kısmındaki otel tamamen Bakanlıkta üst görevdeki Sayın Genel Müdür, müşavir, müfettişlerin ikamet yeri oluyor ve bu suretle öğretmen evleri hizmet yönünden gayesinden uzaklaşıyor. Öğretmen evi değil öğretmen lojmanı haline geliyor. Öğretmen için kurulmuş bu yerlerden öğretmenin böylesine kısıtlı olarak faydalanmasına gönüllü razı olacak bir idare ve idareci düşünemiyoruz (Taştanoğlu, Mayıs, 1986, Çağdaş Eğitim, 1986, S.111, s.14).

Öğretmen evlerindeki fiyat uygulamalarına ve doğan sonuçlara ilişkin düşünceler şöyledir:

Bugün bir subay, ordu evlerinde iki yataklı bir odaya 275 bin lira ve sabah, öğlen, akşam yemekleri için de 500 bin lira ödüyor.

Öğretmen evlerinde ise bir öğretmen tek yatak ücreti için 1.5 milyon lira, sabah, öğlen ve akşam yemeği için de 1.5 milyon olmak üzere 3 milyon lira ödüyor. Yani öğretmen evlerindeki yatak ve yemek ücreti ordu evlerindeki ücretin dört katıdır.

Öğretmen evlerinin işletmesi için devlet bütçesinden hiçbir ödenek verilmiyor. Bütün giderler öğretmenlerden alınan yatak ve yemek ücretleriyle karşılanıyor ve bu nedenle öğretmen evlerinde alınan ücretler ordu evlerinin ücretlerinden çok yüksek oluyor.

Ayrıca, masrafları karşılamak için öğretmen evleri, biraz daha yüksek ücretle öğretmen olmayanları da almak zorunda kalıyor.

Bu durumda öğretmen evleri, öğretmen olmayan herkesin kaldığı, öğretmenlerin yer bulamadığı oteller durumuna geliyor.

Bugün milli eğitimde 550 bin kadar öğretmen görev yapmaktadır. Bu kadar öğretmene hizmet veren öğretmen evlerine artık devletin desteği sağlanmalı. Bunun için öğretmen evlerinin personel, elektrik, yakıt, su vb. işletme ihtiyaçları milli eğitimin 1 katrilyon 243 trilyon 108 milyarlık dev bütçesinden karşılanmalıdır (Çağdaş Eğitim, 1999, S.240).

Öğretmen evlerinin planlanan satışına ilişkin düşünceler şöyledir:

Öğretmen evleri; öğretmenlerimizin başta barınma olmak üzere, sosyal, kültürel ve moral gereksinmelerini karşılayan, onların mesleki saygınlığına ve statüsüne uygun

ortamlarda diğer meslektaşlarıyla bir arada olabildiği, gazetesini, kitabını okuyabildiği, çayını içebildiği, bazı kültürel ve sosyal etkinlikler ile mesleki toplantılarını yapabildiği önemli hizmet kurumlarımızdandır. 1980 yılında açılmaya başlayan ve başta öğretmenlarımızın büyük maddi ve manevi destekleriyle ve hayırsever yurttaşlarımızın katkılarıyla bugün sayıları 496'ya ulaşan öğretmen evlerinin, günümüze kadar sürdürülmüş olan gayretleri hiçe sayılarak, öğretmenlerin ve Milli Eğitim bakanlığı ilgili birimlerinin görüşü alınmadan, kamuoyunda ve TBMM'nde tartışılmadan satılmak istenmesi eğitimcileri derinden yaralamıştır.

Öğretmen evleri, zarar eden ve bu yüzden de ülke ekonomisi için kambur teşkil ettiği gerekçesiyle satılması düşünülen bir Kamu İktisadi Teşebbüsü konumunda değildir. Bunlar, öğretmenlarımızın aylık ödentileriyle ve döner sermayeleriyle ayakta durmaya çalışan, kısacası kendi yağlarıyla kavrulan kuruluşlardır. Bu açıdan bakıldığında öğretmen evlerinin satışını haklı kılacak hiçbir neden bulunmamaktadır.

Kars'ta Şırnak'ta, Van'da, Hakkâri'de, kısacası ulaşımı olmayan dağ köylerimize varana dek, yurdun dört bir köşesinde fedakârca çalışan öğretmenlarımızın, özellikle bayan öğretmenlarımızın, güvence içinde sığınabildikleri tek yer, öğretmen evleridir. Buralar aynı zamanda, çeşitli nedenlerle taşraya giden diğer devlet görevlilerinin de ilk önce kapısını çalabildikleri yerler durumundadır. Öğretmen evleri satılmak istenirken kurumların bu önemli işlevi de dikkate alınmamıştır.

Sayıları yarım milyonu geçen eğitim emekçilerinin alın terlerinin karıştığı bu tesisleri satmayı düşünenler, bu girişimleriyle, öğretmenlerimize verdikleri değeri ve gösterdikleri saygıyı açıkça ortaya koymuşlardır. Türk öğretmeni, Cumhuriyet tarihi boyunca, kendi kurduğu örgüt ve sendikaların kapatılışından başka, bu denli ağır ve küçültücü bir vefasızlık örneğini hatırlamamaktadır (Çağdaş Eğitim, 1997, S.229).

Ülkenin geleceğini hazırlama sorumluluğu verilen öğretmenler zaten ekonomik sıkıntı ve moral çöküntüsü içindedir. Ailelerini geçindirmek için pazarcılık yapmak mecburiyetinde bırakılmışlardır. Doğu'da hizmet yapan öğretmenlerin can güvenliği yoktur. Okulların çoğu kapalıdır. Kutsal öğretmenlik mesleği cazibesini tamamen yitirmiştir.

Öğretmen evleri, lokalleri ve eğitim merkezleri, öğretmenlerin barınma, sosyal, kültürel, moral ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamasında önemli bir görevi yerine getiren kuruluşlardır. Öğretmenler ancak buralarda avunmakta ve moral bulmaktadırlar.

Bütün bu nedenlerle,

Refahiyol hükümetinin alacağı yeni bir kararla öğretmen evlerinin ve eğitim merkezlerinin satışından vazgeçilmesi gerekir. Aksi halde öğretmen evlerini ve eğitim merkezlerini satışa çıkaran Sayın Erbakan, Sayın Çiller ve onların bakanlarının Milli Eğitime ve öğretmenlere; ne derece değer verdikleri bütün çıplaklığı ile ortaya çıkacaktır. Refahiyol Hükümetinin Başbakanı Erbakan, yardımcısı Tansu Çiller'de, öğretmen evlerini kuranların aksine öğretmen evlerini ve eğitim merkezlerini satan, öğretmenleri sokağa ve kahve köşelerine atan, ailesini geçindirmek için pazarlarda

limon satan, mahrumiyet bölgelerinde canı pahasına görev yapan öğretmenlerin, yılda 10 gün mesleğinin onuruna yakışan tatil yapma hakkını elinden alan politikacılar olarak Milli Eğitim tarihinde layık oldukları yeri alacaklardır (Çağdaş Eğitim, 1997, S.229).

Diğer sosyal tesis ve evlerden pek çoğuna dokunulmazken, öğretmenlerinkine göz konulmasının mantığını anlamak mümkün değil. Bir yandan “biz öğretmenleri çok seviyoruz” diyeceksiniz, öte yandan, üç beş yılda bir eğer sıra gelebilirse, çadırda, barakada tatil olanağı bulan öğretmenlerin bu haklarını da ellerinden alacaksınız. Böyle icraat olmaz.

Yanlış yanlış üzerine. Ve bu yanlışlara isyan eden, öğretmenlerin de en az işçiler kadar dinlenme tesislerine sahip olması gerektiğini savunan genel müdür görevden alınıyor.

En garibime giden de, öğretmenlerin hakları böyle gasp edilirken, ne öğretmenlerden ne de muhalefetten herhangi bir tepkinin olmaması.

Milli Eğitim personelinin sayısı aileleriyle birlikte en az 4 milyon kişi. Veli ve öğrencileri de arkalarına alsalar, 40 milyon kişilik bir güce ulaşırlar. Ama ağızlarından lokmaları alınıyor, çit yok (Güçlü, Çağdaş Eğitim, 1997, S.233).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisinde öğretmenlerin ekonomik sorunlarını içeren makale ve yazı sayısı fazla değildir. Ancak tarihi belge niteliğinde bir makale olan Prof. Dr. Yahya Akyüz’ün makalesi vebu soruna ilişkin öneriler yer almaktadır.

Öğretmenlerin ekonomik sorunlarına ilişkin, ilk kez Prof. Dr. Yahya Akyüz’ün yayınlamış olduğu **Darümuallimin’in İlk Nizamnamesi’nde** konu ile ilgili maddeleri kapsayan metin, günümüze ışık tutacak çok önemli bir belge niteliğindedir:

Darümuallimin talebelerinin Arabî ve Farisî ve Riyaziyat’da ifade ve talim’e muktedir bulunmaları şarttır. Bu düzeye gelmeleri ise, uzun müddet gayret gösterip çalışmalarına bağlıdır.

(Ahmet Cevdet Efendi, burada, Darümuallimin öğrencilerinin Arapça, Farsça ve Matematik’le ilgili bilimlerde ders verme ve öğretim yapma gücüne erişmelerini şart görüyor ve bunun uzun süre gayret gösterip çalışmakla mümkün olabileceğini belirtiyor.)

Oysa bunlar, senenin yarısını erzak (yiyecek içecek) toplamak için taşrada (İstanbul dışında) geçirmektedirler. “Âfetü'1-ilm etterkü” (ilmin afeti onu bırakmaktır) hükmü gereği, talebeler, önceden okuduklarını bile unutmaktadır.

Bundan başka, talebelerin böyle dilenmesi (tese'ül) ile kendilerimde hocalık için gerekli olan ağırbaşlılık ve tedbirli olma (vakar ve temkin) gibi güzel nitelikler kaybolmaktadır. Bu nedenle, talebeleri dilencilikten kurtarmak gereklidir.

(Bu son iki paragrafta, Ahmet Cevdet Efendi, medrese alışkanlıklarını sürdüren Darülmuallimin öğrencilerinin erzak toplamak için her yıl taşraya 'cer're çıkmakla öğrenimlerinden uzun süre koştuklarını, hatta okuduklarını bile unuttuklarını, çünkü bilginin unutulmasına yol açan felâketin onu terk edip bırakmak olduğunu, ayrıca, öğrencilerin taşrada böyle bir çeşit dilenmeleri, öğretmenlik için gerekli olan haysiyetli, ağırbaşlı ve tedbirli olma gibi nitelikleri kaybettiğini, bu nedenle, öğrencileri bu durumdan kurtarmak gerektiğini söylüyor.)

Rüştiye mekteplerinin şimdiki durumuna göre, Darülmuallimîn talebelerinin adedi fazladır. Sayıları yirmiye indirilirse her bakımdan onların idaresinde kolaylık olacaktır. Azaltılacak on kişinin maaşları, kalan yirmisinin maaşlarına eklenecek ve talebelerin maaşları ayda kırk beş kuruşa yükselecek, bu nedenle onlar, kuşkusuz, gerekli bilimleri öğrenmeye öncekinden çok çaba har cayaçaklardır.

(Ahmet Cevdet Efendi, burada, Darülmuallimîn öğrencilerinin sayısını otuzdan yirmiye indirmeyi gerekli buluyor. Bunu iki nedene dayandırıyor: a) O günkü durumda, Rüşdiye mekteplerinin sayısı gözönüne alınırsa, buralara öğretmen olacak yirmi aday öğrenci yeterlidir, b) Bu şekilde, azaltılan on öğrencinin maaşı da kalanlara eklenip her birinin maaşı ayda kırk beş kuruşa yükseltilebilecek ve onlar da daha ciddî çalışacaklardır.)

Ancak, aylık kırk beş kuruş bile onları tamamen üç aylarda taşraya gitmekten alıkoyamayacaktır. Bu nedenle, maaşlarına biraz daha zam yapıp yeterli düzeye çıkarılması gereklidir. Padişahımız, ayda yedi yüz kuruş ek yapacağını ifade buyurmuştur.

(Ahmet Cevdet Efendi, burada, öğrenci maaşlarının bu şekilde yükseltilmesinin de yetersiz kalıp onları 'üç aylar' denen Recep, Şaban, Ramazan aylarında taşraya gitmekten alıkoyamayacağını söylüyor ve Padişahın vaad ettiği yedi yüz kuruş artırma

ile oluşan toplam bin altı yüz kuruş aylak maaşın yirmi öğrenciye bölünmesiyle, her birinin eline ayda seksen kuruş geçeceğini anlatmak istiyor.)

Böyle olunca, talebeler içki artık Padişah'a sürekli hayır dua etmek ve gerekli bilimleri öğrenmeye çalışıp, çabalamaktan başka yapacak şey kalmayacaktır. Meclis de onların öğrenimlerine dikkat ve ihtimamdan başka bir şey düşünmeyecektir.

(Burada, öğrenci maaşlarının ayda seksen kuruşa yükseltilmesinin sağlayacağı yararlar belirtiliyor.)

Talebeler böyle sürekli çalıştırılarak, az zamanda içlerinden bazıları, Rüştîye mektebi hocalığı için gerekli bilgileri tamamlayıp artık Darümuallimîn'e devam etmeye mecbur olmayacaklar ve bir Rüştîye mektebi hocalığı ortaya çıkıncaya dek Darümuallimîn maaşıyla veyahut gerekirse buna az bir zamla genel olarak okullar (mekâtib-i umumîye) hizmetinde çalıştırılacak ve böylece az masrafla bunlara birçok iş gördürülmüş olacaktır. Ayrıca bunlar, okul hizmetlerinde meleke ve maharet kazanmış olacaklarından elde olgun (kâmil) ve mükemmel hocalar bulunmuş olacaktır. Bu da, ideal bir arzu olan genel eğitimi (terbiye-i umumiye) sağlamada güçlü bir neden ve başlangıç olacaktır.

(Ahmet Cevdet Efendi burada, bazı zekî ve çalışkan öğrencilerin, Darümuallimîn'i normal süresinden önce bitirip Rüştîye hocalığına atanabileceklerini, böyle bir kadro bulununcaya kadar da bunların genel eğitim hizmetlerinde çalıştırılabileceğini ve bunun yararlarını belirtiyor.)

Fakat böyle dolgunca maaşı görünce, bazı liyakatsizler (bîvâyegân), yalnızca bu maaşı ele geçirmek açgözlülüğü ile araçılar bulup Darümuallimîn'e girebilirler. Böyleleri her ne kadar üç sene sonunda imtihan edilip bir işe yaramayacakları anlaşılınca usûl ve nizamına göre mektepten çıkarılacaklarsa da, bunlara üç sene boyunca boşuna maaş verilmiş olacaktır. Her düzenin (nizamın) iyi biçimde korunması, yalnızca, hükümlerini istisnalardan korumak ile mümkün olabileceğinden, bir istisna yapılırsa, 'bunu gören bir başkası dahi böyle bir istisna koparma sevdasına düşer ve sonunda aracılıkların arkası alınamaz ve 'el âfâtu tetevelledü mine'sh şefa'at' (belâ ve felâketler kayırma ve aracılıktan doğar) ifadesine göre, yerleşmiş düzenlemeler tamamen bozulup mektebin öncekinden de kötü duruma düşebileceği açık bir gerçektir.

(Ahmet Cevdet Efendi, burada, Darümuallimîn öğrencilerinin maaşlarının yükseltilmesinin yol açabileceği bir tehlikeyi de gösteriyor: Bu, dolgunca maaşları görünce, lâıyk olmayanların, sırf bu maaşı alabilmek için aracı ve destek bulup okula girme tehlikesidir. Böyle istisnalar ve özel muameleler yapılacak olursa, okutan durumu eskiden de daha kötü olabilir, çünkü tüm belâ ve felâketler, konmuş kuralları bozucu kayırma, iltimas ve aracılıklardan ileri gelir.)

Bu tür istisnaların önünü kesecek ve başka usûl ve konuları kapsayacak şekilde, bundan böyle uygulamada esas alınmak üzere âcizane ve naçizane tarafımdan bir Nizamname kaleme alınıp katlanmış olarak (matviyyen) Meclis-i Maarif-i Umumiye'ye sunulmuştur. Meclis, sağlam görüşleri ile bu Nizamname'yi pek tabîf düzeltip geliştirebilecektir Selh-i C 67 mühür: Ahmet Cevdet

(Ahmet Cevdet Efendi, Darümuallimîn'e girişte bu tür iltimas, kayırma ve aracılıkları engelleyecek ve basta konuları da kapsayan ve bundan sonra uygulamada esas tutulacak bir Nizamname kaleme aldığını ve bunu Meclis-i Maarif-i Umumiye'ye ilişikte katlanmış - ya da dürülmüş - olarak sunduğunu, Meclis'in bu belgeyi pek tabîf düzeltip geliştirebileceğini belirtiyor. Belge, Ahmet Cevdet Efendi'nin mührünü ve Selh-i C 67 tarihini taşıyor. Hicrî 1267 Cemâziyelâhir ayının son günü anlamına gelen bu tarih, Milâdî 1 Mayıs 1851'e rastlamaktadır.)

Ahmet Cevdet Efendi, Darümuallimîn öğrencilerinin, medrese düzeninin önemli unsurlarından olan 'cer' re çıkmalarını, yani, medreseden getirdikleri alışkanlıkla 'üç aylar' denen Recep, Şaban, Ramazan'da taşraya (İstanbul dışına) gidip halka vaaz etme, ibadet ettirme ve karşılığında yiyecek, giyecek, para toplama uygulamasını 'dilencilik' olarak görüp kaldırıyor. Ahmet Cevdet Efendi'min kendisi medreseden yetiştiği halde 'cer' yönteminin zararlarını görüp Darümuallimîn öğrencilerini bundan kurtarması, onun ne kadar doğru ve ileri görüşlü olduğunu da göstermektedir.

Ahmet Cevdet Efendi Darümuallimîn öğrencilerinin 'cer' re çıkmalarını iki neden ileri sürerek engelliyor ki bunlar son derece önemlidir:

a) 'Cer' nedeniyle taşrada birkaç ay geçiren öğrencilerin öğrenimi aksamakta, onlar öğrendiklerini bile unutmaktadırlar. Oysa bilim, sürekli ve çak çalışma ile kazanılır.

b)'Cer' re çıkıp erzak toplamak, öğrencilere, öğretmenlik için gerekli olan 'vakar ve temkini' yani saygınlığı kaybettirmektedir.

Ahmet Cevdet Efendi'nin 'vakar ve temkinlerini' korumaları için öğrencilerin 'cer' re çıkmalarını önlemesi, Türk eğitim tarihinde çok değer taşıyan bir düşünce ve uygulamadır. Bu, öğretmenlerin tutum ve davranışları, mesleğin gerektirdiği özellikler hususunda, medrese dışı sivil öğretime geçilirken ileri sürülmüş muhtemelen ilk görüş ve girişilen ilk uygulamadır

(Akyüz , Milli Eğitim, 1990, S.95, s.6-7-8).

Öğretmenlerin ekonomik sorunlarıyla ilgili belirlemeler şöyledir:

Ülkemiz şartları, devlet memurlarına yüksek ücret/maaş ödeme imkânını vermemektedir. Fakat zor ve son derece fazla sorumluluk isteyen öğretmenlik mesleğinde, ödemeler günün hayat standardının önünde gitmelidir. Liyakati olan, iyi yetişmiş öğretmene, hangi seviyedeki (İlk, Orta, Yüksek) öğretimde olursa olsun refah seviyesini yüksek tutacak ödeme yapılmalıdır. Bu husus aslında devletin mali gücünden çok, öğretmenin liyakati, yeterliliği ile bağlantılıdır (Kıvanç, Milli Eğitim, 1987, S.72, s.7)

Öğretmenlerin, maaş ve ders ücretlerinde zaman zaman yapılan ayarlamalar, öğretmenlerin hayat seviyelerinde bir gelişme sağlayamamıştır. Ücret ve yaşama şartları bakımından tatmin edilemeyen öğretmenlerin, istenilen ölçülerde istihdamı mümkün değildir. Diğer yönden, Devlet memurlarının yaşama şartlarının iyileştirme politikası araçlarından olan lojman tahsisindeki yetersizliklerin, bilhassa kalkınmada öncelikli illerdeki istifalarda en büyük sebep olduğu söylenebilir. Çünkü köye tayin edilen bir öğretmenin lojman olmadığı takdirde kiralık ev bulması mümkün değildir.

Genellikle, daha güç iklim ve coğrafi şartlara sahip kalkınmada öncelikli bölgelerde yol, su, haberleşme hizmetlerinin yetersizliği ile mesken yokluğu birleşince, öğretmenlerin görev yapmadaki başarıları ve dolayısıyla öğrenci başarıları düşmektedir.

Özetle belirtmek gerekirse,

Eğitimin temeli olan öğretmenin, mesleğini icra ederken, geçinme ve barınma endişesinden uzak kalması sağlanmalıdır.

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Hasan Celâl GÜZEL beyanatında :
"5 yıl içinde memur maaşlarına zam yapılırken, öğretmenlere yüzde olarak daha fazla

artış sağlamayı düşünüyoruz. Böylece 5 sene sonra öğretmen maaşları normal memur maaşının İki katı seviyesine yükselecektir." diyerek, öğretmenlik mesleğinin itibarının arttırılması için çalışmalar yapıldığını, bir veya iki maaş ikramiye verilmesini düşündüklerini, kırlık alanlarda görev yapan öğretmenlerin lojman ihtiyaçlarını karşılayacaklarını müjdelemektedir. Elbette, bütün bunlar parayla olacak işlerdir. Öğretmenlik mesleğini cazip hale getirmek için şurada getirilen teklif ve tedbirlerin uygulanmasında bazı zorluklarla (finansman kaynağı ve mevzuat değişikliği) gibi karşılaşılacağı muhakkaktır. Eğitim camiası, bu zorluklardan birisi olan ve bugüne kadar çıkarılmayan Öğretmen personel kanununun, bu dönemde çıkartılacağı inancını taşımaktadır. Bu kanunun gerçekleşmesi, öğretmenlik mesleği için önemli bir dönüm noktası teşkil edecektir.

Türkiye'deki eğitim ve öğretim sektörünü inceleyen Dünya Bankası uzmanlarınca 1986'da hazırlanan raporda : "Eğitim ve öğretim finansmanındaki % 10'luk bir gerilemenin (1983 – 1985 arasında) eğitimin kalitesi üzerinde önemli derecede olumsuz etkiler bıraktığı, öğretmen maaşlarında da %3 ve % 8'lik bir olumsuz etkisi olduğu belirtilerek, eğitim ve öğretimin finansman payını bugünkü seviyenin üzerine çıkarmaya acil ihtiyaç vardır, aksi halde kalite giderek, düşecektir", denilmektedir (Dilaver, Milli Eğitim, 1988, S.77-78-79, s.10-11).

Öğretmenler, kamu ulaşım araçları başta olmak üzere kamuya ait kültür, eğlence ve dinlenme yerlerinden meslek kıdemleriyle oranlı şekilde indirimli olarak faydalandırılabilir.

Öğretmen ve aile fertlerine sağlık hizmeti veren her türlü sağlık tesisinin sayısı artırılabilir; böylece öğretmenin sınıfında daha rahat ve daha huzurlu hizmet vermesi sağlanabilir.

Öğretmen ve diğer millî eğitim mensuplarının üniversitede okuyan çocukları için üniversitelerin bulunduğu şehirlerde bulunan öğretmen evleri paralelinde yurtlar açılabilir veya mevcut yurtlara öncelikle kabulleri sağlanabilir (Usta, Milli Eğitim, 1985, S.66, s.54).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları ve bazı çözüm önerileri üzerine tespitlere yer verilmiştir:

Öğretmenlerin yaşam koşulları sürekli incelenmeli; iyileştirilmesine yönelik önlemlere süreklilik kazandırılmalı; bu amaçla okul, ilçe, il, bölge ve ülke düzeyinde plan ve programlar yapılmalıdır.

Öğretmenlerin sayısının diğer mesleklerdekilere göre çok fazla oluşu, öğretmenlerin maaş ve ücretlerini yükseltmeye ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik sosyal hizmetlerin yerine getirilmesini ve gerekli önlemlerin alınmasını kısıtlayıcı bir etken olmaktan çıkarılmalıdır.

Öğretmenlerin maaşları, onların huzur içinde görev yapabilecekleri bir düzeye getirilmeli; Öğretmenler arasında ders ücreti nedeniyle meydana gelen gelir farkları giderilmelidir.

Gelir düzeyleri, benzeri mesleklerle, öğretmenlerin yaptıkları işin önemine göre belirlenmeli, aynı okulda veya benzeri bir başka okulda birlikte çalışan meslek kıdemleri aynı öğretmenlerin şu ya da bu nedenle (örneğin ders ücreti) birbirinden çok farklı para almaları önlenmeli; en üst derece ile en alt derece arasındaki maaş farkı azaltılmalıdır.

Kışı uzun süren yörelerdeki öğretmenlere yapılan yakacak yardımı artırılmalıdır.

Büyük şehirlerde çalışan öğretmenlere belediye otobüslerinde indirim yapılmalıdır.

Öğretmen evlerinin yapımı bir plan ve programa göre tamamlanmalıdır,

Öğretmen ailelerinin tatil aylarında yararlanabilecekleri dinlenme tesislerinin yapımı için, elverişli hazine arazileri saptanmalı, bunların Millî Eğitim Bakanlığına devredilmesi sağlanmalı ve tesis yapımı, bütçe imkânlarına göre, bürokratik engelleri aşacak yollar da bulunarak (örneğin, bazı kamu kuruluşları dinlenme tesislerine "eğitim merkezi" adını verebiliyor) bir plan ve programa göre sürdürülmelidir. Bir yandan da, elverişli okulların bu amaçla kullanılması için ciddi incelemeler yapılmalı, bu okulların eksikleri giderilerek, dinlenme amacıyla kullanılmalrı sağlanmalıdır. Halen bu amaçla kullanılan okulların, öğretmene saygısızlık derecesine varan perişanlığına son verecek önlemler alınmalıdır.

Öğretmen çocukları için kreş ve çocuk yuvaları, anaokulları açılması üzerinde durulmalı, bu amaçla, bir geçiş döneminde, mevcut okulların elverişli sınıflarından yararlanılması yolları aranmalıdır,

Doğum yapan bayan öğretmenlere, isterlerse, bir öğretim yılına kadar, "Maaşsız İzin" verilmesi, bu süre içinde diğer sosyal haklardan yararlandırılmaları imkânları aranmalıdır.

Öğretmenlerin sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanmaları sağlanmalı, büyük şehirlerde dispanserler açılmalı ve "Öğretmen hastaneleri" kurulması imkânları araştırılmalıdır.

Köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlere, yazın dinlenme yerlerinde öncelik verilmeli, ayrıca bu iş hizmet içi eğitim kursları haline de getirilerek, kendilerine yol parası ve yevmiye verilmesi de sağlanmalıdır (Milli Eğitim, 1982, S.58, s.97).

V- ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTLENME SORUNLARI

12 Mart 1971 Askeri Darbesiyle yasaklanan sendikal örgütlenmelerin ardından dernek düzeyinde örgütlenmelere gidilmiştir. Araştırmada ele alınan dönem içinde öğretmen örgütlenmesini kapsayan dernekler şunlardır:

TÖB-DER, kısa adı "Türkiye Öğretmenler Sendikası" olan TÖS' ün devamı olarak 3 Eylül 1971 yılında kurulmuştur. Kuruluş amaçları ise şöyledir:

Atatürk devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktadır.

ÜLKÜ-BİR, Aralık 1971 yılında kurulmuştur. Kuruluş amaçları şöyledir:

Bütün öğretim üyeleri ve yardımcıları ile öğretmenleri Türk yurdunun ve milletinin bölünmez bir bütün olduğu esasıyla Türk milliyetçiliği ve Atatürk'ün "muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmak" ülküsü etrafında toplayarak sosyal, kültürel ve mesleki dayanışmayı sağlamaktır. (Erdem Öğretmen Dünyası, 1998, S.221, s.28-29)

1971'de Anayasa değişikliği ile sendika kurma hakkı sadece işçilere verilince, öğretmen sendikaları ortadan kalkmış, dernekler dönemi başlamıştır (Akyüz 1980). (Aksu, Öğretmen Dünyası, 1999, S.233, s.17).

Kurulan diğer önemli öğretmen dernekleri ise şunlardır:

- 1971 yılında kurulan ve kısa adı TİM-DER olan "Tüm İlköğretim Müfettişleri Derneği":
- Mart 1975 yılında kurulan ve kısa adı HÜR OĞRET-BİR olan "Hürriyetçi Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Birliği";
- Mayıs 1975'te kurulan ve kısa adı TÛMÖD olan "Tüm Öğretim Üyeleri Derneği"; - Mayıs 1975'te kurulan ve kısa adı MEF-DER olan "Mefkûreci Öğretmenler Derneği";
- Aralık 1977'de kurulan ve kısa adı HÜR-DER olan "Hürriyetçi Öğretmenler Derneği";
- 1977 yılında kurulan "Anadolu ve Rumeli Öğretmenler Dernekleri Federasyonu".

Yahya Akyüz'e göre öğretmen derneklerinin çözüm aradıkları sorunlar şunlardır:

- Ekonomik ve mesleki sorunlar:
- Eğitim reformu;
- Öğretmenlerin can güvenliği;
- Öğretmenlerin siyasal amaçlarla sürülmesi;
- Demokratik rejimin ve devletin tehlikeden kurtarılması;
- Öğretmenlersendikal haklarının alınması.

Öğretmen derneklerinin karşılaştıkları sorunlar ise şunlardır:

- Hükümetle ilişkilerin düzenlenmesi;
- Sendikal hak ve olanaklara kavuşmak;
- Siyasi partilere karşı bağımsızlıklarını korumak;
- Fraksiyon bağınazlığından kurtulmak;
- Örgütler arası normal ilişkiler geliştirmek;
- Mesleki sorunlara eğilmek.

Öğretmenlerin Kurdukları Sendikalar

Öğretmenlerin örgütlenmeleri sürecinde kurdukları ilk sendika 10.07.1965 tarihinde kurdukları ve kısa adı TÖS olan "Türkiye Öğretmenler Sendikası"dır.

"Türkiye Öğretmenler Sendikası"nın grevli ve toplu sözleşmeli sendikal statüye sahip olmamakla birlikte Türkiye öğretmenlerinin kurdukları ilk sendikal örgüt olması bakımından öğretmen örgütlenmesinde özel bir yeri vardır.

TÖS' ün kurulmasından 15 gün sonra kısa adı İLK-SEN olan "İlkokul Öğretmenleri Sendikası" kurulmuştur.

1971 yılında yapılan değişikliklerle 1961 Anayasasında kamu çalışanlarına tanınan sendika hakkının uygulamadan kaldırılmasıyla diğer memur sendikaları gibi TÖS ve İLK-SEN de kapatılmıştır.

1982 Anayasasında memurlar için açıkça "yasaklayıcı" ve "tanıyan" sendika hakkı olmamasından hareketle eğitim iş kolunda kurulan ilk Öğretmen sendikası, 28 Mayıs 1990 yılında kuruluşunu içeren belgeleri Ankara Valiliğine sunan kısa adı EĞİTİM-İŞ "olan "Eğitim İş Kolu Kamu Görevlileri Sendikası"dır. Ankara Valiliği başvuruyu kabul etmeyince Eğitim-İş mahkemeye dava açmıştır. Ankara İş Mahkemesi, 1 Kasım 1990 tarih ve 2 nolu kararıyla "Eğitim-İş" sendikasının kurulmasında yasal herhangi bir engelin bulunmadığına" kanaat getirmiştir. Böylece eğitim iş kolunda "öğretmen sendikalarının kurulması süreci yeniden başlamıştır.

Öğretmen sendikalarının yeniden kurulması sürecinde "Eğitim-İş" sendikasıdan sonra kurulan öğretmen sendikaları ve kuruluş yılları şöyledir:

1990 yılında:

- Kısa adı EĞİT-SEN olan "Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası";

1992 yılında:

- Kısa adı TÜRK EĞİTİM-SEN olan "Türkiye Eğitim Öğretim Hizmetleri İş Kolu Kamu Çalışanları Sendikası";

Kısa adı EĞİTİM-BİR olan "Eğitimciler Birliği Sendikası";

- Kısa adı DES olan "Demokratik Eğitimciler Sendikası";

- Kısa adı TEM-Sen olan "Tüm Eğitim Müfettişleri Sendikası";

Eğitim iş kolunda mevcut sendika sayısı 7 iken daha sonra EĞİT-Sen ve Eğitim-İş'in 23 Ocak 1995'te "Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası" (Eğitim-Sen) adı altında tek bir çatıda birleşmesiyle mevcut öğretmen sendikası 6'ya inmiştir.

Eğitim iş kolunda mevcut sendika sayısı 7 iken daha sonra EĞİT-Sen ve Eğitim-İş'in 23 Ocak 1995'te "Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası" (Eğitim-Sen) adı altında tek bir çatıda birleşmesiyle mevcut öğretmen sendikası 6'ya inmiştir.

Eğitim işkolunda kurulan sendikalar, diğer memur sendikaları gibi, Danıştay 10. Dairesinin 10.11.1992 tarihli "memurların sendika kurmaları ve sendikal

faaliyette bulunmalarının mümkün olmadığı" yolundaki İçişleri Bakanlığı'nın 28.2.1992 tarihli genelgesini iptal karar ve bu gelişmelere paralel olarak 15.6.1993 tarih ve 7159 sayılı o dönemin Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'nün imzasıyla yayımlanan "tüm kamu yetkililerinin sendika kurma, sendikal etkinliklerde bulunma yolundaki girişimlerinin engellenmemesi" hususundaki "Başbakanlık Genelgesi"yle daha serbest ve rahat faaliyet göstermektedirler.

23.7.1995 tarihinde 1982 Anayasasında yapılan son değişiklikler içerisinde 53. maddeye yapılan bir "ek" ile kamu görevlilerinin kurdukları sendikalara "yasallık" ve "toplu görüşme" hakkı tanınmakta ve bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usullerin buna dayanarak çıkarılacak kanunla düzenleneceği belirtilmektedir. Fakat 1982 Anayasasındaki son değişiklik kanunla düzenlenmiştir (Erdem Öğretmen Dünyası, 1998, S.221, s.28-29).

Araştırmanın kapsamında ele alınan dönemde öğretmen örgütlenmesinde önemli deneyimler yaşanmıştır. TÖS' ün 12 Mart'la birlikte kapatılmasıyla, dernek düzeyinde önce TÖB, sonra TÖB-DER adıyla yürütülen örgütlenme 12 Eylül'le son bulmuştur. Yaklaşık on yıl süren örgütsüz bir dönemin ardından 1990'lı yıllarda sendikal örgütlenme sağlanmış, Eğitim-İş ve Eğitim-Sen 1996 yılında Eğitim-Sen adıyla birleşmiştir.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinde öğretmen örgütlenmesi ile ilgili çok az sayıda yazı ve makale yer almaktadır. Emekli Öğretmenler Cemiyeti'nin yayın organı olması sebebiyle daha çok emekli öğretmenlerin örgütlenme sorunları ve durumları üzerinde durulmaktadır.

Özgönenc, 1970 Ekim sayısında öğretmenlerin örgütlenme sorunuyla ilgili tarihsel gelişim içinde değerlendirme yapmaktadır:

1947 yılında İstanbul'da, İstanbul Öğretmen Okulu çıkışlıların bilmem kaçınıcı olan Balmumcu'daki öğretmen okulu bahçesinde yemek yerken bazı arkadaşlar "Bir Dernek kuralım, sık sık toplanalım, artık örgütlenelim" dediler. Hemen kurucular seçildi. Işık Lisesinde günlerce çalışılarak tüzük hazırlandı. Vilayete verildi. O zaman paramız olmadığı için kanunun istediği süre içinde tüzüğümüzü gazetede yayınlattıramadığımızdan takibata uğramış ve mahkemeye verilmiştik. Öğretmenler Derneği, cemiyetler kanununa göre kurulamadığı için Öğretmen Okullarını Bitirenler Cemiyeti kuruldu ama bunun aslının bir Öğretmen Derneği olduğunu herkes biliyordu. Daha sonra Ankara'da, İzmir'de, Tokat'ta, Kayseri'de, Afyon'da çeşitli adlarla öğretmen dernekleri kurulmaya başlandı. "Birleşelim, kuvvetli oluruz, dilekelerimizi daha güçlü olarak dile getiririz..." denildi. O sıralarda İstanbul Derneği Bakanlıkla temaslar yapıyor.

Derneklere yardım olarak bütçesine para koyduruyordu. Bakanlığın izni ve yardımı ile iç ve dış geziler düzenleniyordu. Yapı sandığı ve intibak işleri etrafında görüşmeler açabiliyordu. Dernek Bakanlığa muhatap olabilişti. Bunlara çözüm yolları aranmakta idi.

Bütün Dernekler, yazışmalar, görüşmeler sonunda toplanıp bir federasyon kurmaya karar verdiler ve Ankara'da Gazi Lisesi salonunda toplandılar. Komisyonlar seçildi. Tüzük hazırlandı, enine boyuna eleştirilip onaylandı. Toplantıya üye gönderen dernekler Federasyonun birer üyesi sayıldılar. “Çeşitli adları kaldıralım, hepimiz aynı adı alalım” denildi. Ve ... Öğretmen Derneği adı üzerinde karar kılındı. Yalnız İstanbul'daki Öğretmen Okullarını Bitirenler Cemiyetinin adı da İstanbul Öğretmenler Derneği oldu. Federasyonun merkezi Ankara olmuştu. Federasyonun adı “Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu” oldu. Amacı da: “Elbirliği ile öğretmenlerin istek ve dileklerini, haklarını savunmaktır” “Birbirine yardım ederek, birbirine destek olarak bütün üye derneklerin Federasyonun yanında güçlenmesine çalışmaktır...”

Zaman zaman Federasyon politikaya itildi. Bir derneğin, bir Federasyonun Başkanı, bir siyasi partinin mensubu olursa ve hele o partiden aday gösterilip Millet Vekili seçilirse elbet Dernek veya Federasyon Genel Kurulu istemeden bile politikaya kayar ve işte o zaman başı derde girer. Federasyonumuzun da başına birkaç kez bu çeşit dert açıldı. İktidar partili bir Millet Vekili Başkan olursa işler belki iyi gider ama üyelerin düşüncelerinde, isteklerinde fedakârlık yapması gerekir. Bir de iktidar değişirse yeni iktidar elbet eski iktidarın mensubu olan bir derneği hoş görmez. Bunlar Federasyonun başına geldi ve bir sürü dert açtı. Unutmamalıdır ki mesleğin kendine özgü sorunları vardır. Çözülmesi gerekli problemleri vardır. Bunlar mesleğin gerektirdiği bilimsel açılardan çözülebilir. Doktrinlerle, parti amaçlarıyla bu sorunlar ne çözülebilir ne de bunlarla bağdaşabilir?

Aradan yıllar geçti. Bu yıllar içinde Sendikalar Kanunu çıktı. Bu kez de öğretmenlerin Sendikaları oldu. T.Ö.S, İlk-Sen, Tek-Sen ve Türkiye Yüksek Okul Öğretim Üyeleri Sendikaları Federasyonu gibi adlarla sendikaların birleştikleri görüldü.

Öğretmenlerin tek dernekte veya tek sendikada birleşmeleri problemi:

Bütün meslek mensuplarının aynı dernekte veya sendikada toplanmaları işi ilk bakışta bu meslek mensuplarının dışı karşı çok güçlü görünmesine yarar hissi vermektedir. Gerçekten de İlk ve Ortaokul öğretmenlerinin, Lise öğretmenlerinin, Teknik öğretim mensuplarının ve Yüksek okullardaki öğretim görevlilerinin ve profesörlerin aynı sendikada toplanmaları elbet sendikanın gücünü artırır.

Öğretmen Dernekleri Federasyonu birleşmede ilk adım idi. İlk yıllardaki Genel Kurul toplantıları çok içten ve candan olmakta idi. ÖĞRETMEN adı altında toplanan bütün meslektaşlar aynı düşüncede, aynı kanıda ve aynı dilekte idiler. Toplantıda bir mesleki sorunu çok iyi açıklayan, savunan bir genç arkadaşı hemen sarar ve o yılki yönetim kurulunda ödev alması öğütlenirdi. Eski yönetim kurulu üyesi, yerinde daha genç, daha enerjik bir arkadaşı bulduğu için övünürdü. Sonraları bu seçim işi soysuzlaştı. Araya önce “çıkışlılar” işi girdi. “Öğretmen amma nereden çıkmış?” denilmeye başlandı. Ve böylece meslekte bugün görülen ikiliklerin ilk temeli atılmış oldu. Sonra Sendikalar kanunu çıkar çıkmaz öğretmenler Sendika kurmaya başladı. Meslektaşlar, derneklerin yapamadıklarını sendikaların yapacağını umdu. Şimdi birçok yerde bir Öğretmen Derneği var. Aynı binada bir de Öğretmen Sendikası kuruldu. Çoğu yerde de Başkanı ve Yönetim Kurulu aynı kişiler.

Neler Deniliyor?

Öğretmen Dernekleri amaçları ve işleyişleri itibarıyla daha ziyade duygusaldır. Manevi yönü daha baskın olan bir topluluktur. Kamplar, geceler, lokallerle uğraşır. Meslekten doğma sorunları kesinlikle ortaya atıp savunamaz.

Bugünkü sosyal ortam içinde öğretmenin hakkını, ödevini, yurt kalkınmasındaki önemini ve rolünü ortaya koymak ve bunlara engel olduğu zamanda en geniş anlamı ile sunabilecek olan ancak Sendikadır. Derneğe üye olandan aylık ve yıllık aidatı toplamak çok güç iken Sendikalar kanunu ile bu da çözüm yolu çözümlü bulmuştur.

Sendika aidatı mutemetlerce kesilip Sendika Veznesine devredilmektedir. Bu yönden Sendika daha ileri bir kuruluştur. Bunu için en kesin ve en doğru yol Dernekleri Sendikalara çevirmektir. Derneklerin Federasyonunu Sendika içinde eritmektedir. Buna ilk adım olarak Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu Başkanlığını aynı kişi, üzerinde birleştirmektedir. Bu yapılmıştır. Bundan sonra ikinci adıma sıra gelmektedir.

Federasyona dâhil bütün Derneklerin Genel Kurullarının Derneği kaldırarak Sendika ile birleşme kararı almaları gerekir. Sonra da Derneklerin taşınır ve taşınmaz mallarının devrine sıra gelecektir. Bugünkü Cemiyetler Kanunu ve Derneklerin yönetmelikleri karşısında bütün işleri yoluna koymak gerekecektir.

Türkiye Öğretmenler Sendikası ve Türkiye Öğretmenler Sendikaları Konfederasyonu:

“Bütün Türkiye öğretmenlerinin, sayıları 125 bini aşan bir aydınlar topluluğunun gücünü düşünmek bile insanı heyecanlandırıyor.

Bu, köy öğretmenin davasını bir yüksek okul öğretmenin de tanınması ve gerektiği zaman onun sorunlarını omuzlaması demektir.

Bu, bir bakıma da sayısı, yüz bini aşkın İlköğretiminin Üniversite, Yüksek öğretim, Teknik öğretim ve Ortaöğretim sorunlarına yurt çapında bir çözüm yolu araştırması, ilgililere gerektiğinde destek olması demektir.”

Buna karşılık bu kez de Konfederasyon taraflısı olanlar şöyle konuşuyor:

“Özellikle yurdumuzda her basamaktaki eğitim kurumunun başka bir koşulu, başka bir sorunu vardır. İlköğretimin dertlerini ancak ilkokul öğretmenleri, Teknik öğretimin hangi koşullar altında çalıştığı da ancak teknik öğretmenler bilir.

Bugün Yüksek okullarda öyle problemler vardır ki bunlar ne basına ve ne de meslek kamuoyuna yansıtılmıştır. Ancak derdi içinde yaşayanlar bilir. Onun için her basamaktaki eğitim kurumu mensuplarının ayrı ayrı birer sendika kurmaları, dertleri bilmek ve çözüm aramak bakımından daha pratik sonuçlar verir. Örneğin: ilkokul mensuplarının sendikaları bir Federasyonda toplanırlar. Teknik öğretmenler, Yüksek öğretmenler de sendikalarını birer federasyonda birleştirir ve en sonunda da bu federasyonlar KONFEDERASYON da toplaşırırlar. Bugün İlköğretimin İlk-Sen’i var. Teknikçilerin Tek-Sen’i var. Nedense yalnız Ortacı’ların ne sendikaları ve ne de federasyonu var veya var da biz duyamadık. Teknik öğretmenler sendika işlerinde çok verimli çalışmalar yapmaktadırlar. Konfederasyonda güçlü bir topluluk olabilir ve mesleki sorunların çözümünde yararlı işler yapabilir...” denilmektedir (Özgönenç, Ülkücü Öğretmen, 1970, S.137, s.12-13-14-15).

Bir gün öğretmen arkadaşlarla yaptığımız meslekî bir toplantıda, ihtiyaçlarının, problemlerinin tam olarak cevaplandırılmamasından dert yanan, her teşekkülün yazlık dinlenme evlerinin bulunmasına rağmen, öğretmenlerin ilkel kamplarda dinlenmeğe mecbur olduklarını söyleyen öğretmen arkadaşına, bir müfettiş arkadaşımız, “Kabahat sizde, önce, ayrı olmaktan kurtarın kendinizi, bir ve beraber olmanın huzurunu ve emniyetini yaratın ve kendinizi saydıran bir kuvvet olduğunuz zaman da isteklerinize, elbette olumlu cevap almış olursunuz” demişti. Bu cevaptaki gerçek payının büyüklüğüne hak vermek gerekir (Oğuz, Ülkücü Öğretmen, 1972, S.154–155, s.36).

Hepimizin bildiği bir ünlü fıkra vardır. Öğrenmişiz ta ilkokul sıralarında. Dört öküz otlaklarda ot tanırırken bir kurt gördüler mi hemen sırt sırta gelirler, kendilerini korurlarmış onun saldırısından. Gel zaman git zaman öküzler küsüşmüşler, ayrı ayrı

otlamaya başlamışlar. Bundan yararlanan kurt bir gün birini, ertesi gün diğerini haklamış ve böylece hepsinin hesabını görmüş.

Bir başka fıkra. Bunu da çocukluğumuzda hocalarımız durmadan anlattılar, biz de bizden sonrakilere aktardık her fırsattan yararlanarak. " İşte bir çubuk nasıl kolay kırılıyor değil mi? İki, üçü bir arada daha zor kırılıyor, dördü bir araya gelince, hiç kırılmıyor, görüyorsunuz. " diyor ve somutlaştırıyorlardı birleşmenin bir güç kaynağı olduğunu. Biz de öncekiler gibi birleşmenin yararını böyle anlattık çoğu kez.

Şimdi içinizden " Bu fıkraları anlatmanın ne gereği var? Biz çocuk muyuz? Bunları bilmiyor muyuz? diyecek, yazıyı gerekli görmeyecek ve okumayacaksınız. Haklısınız yerden göğe kadar.

Biliriz, bilirsiniz, bilirlir, ama mesleki durum ve tu tutumuz bu fıkraları hatırlattı ve yazmaya da zorladı beni.

Birkaç öğretmen arkadaş bir araya geldik mi sürekli olarak birleşmeden yardımlaşmadan söz ederiz, uygulamada göremeyiz söylediklerimizin hiç birini. Dün beş öğretmen arkadaş hasta bir meslektaşımızı ziyaret ettik. Burada da öğretmenlerin tutumlarından yakınıldı acı acı. Çeşitli meslekî kuruluşlardan, özellikle barodan ve bunların meslektaşlarına karşı gösterdikleri ilgi ve yardımlardan söz edildi ve örnekler verildi.

Evet, bizim de meslekî kuruluşlarımız vardır. Ne yazık ki meslektaşlarına karşı yeteri kadar yararlı değillerdir, çoğu Ahmet Çavuşun kahvesidir ve hatta ondan da beter. Meslekî derneklerimizi bu durumlardan kurtarmak, sorunlarımızı çözmek için önce birleşmemiz, derneklere karşı görevlerimizi eksiksizce yerine getirmemiz gerekir (Baykal, Ülkücü Öğretmen, 1975, S.189, s.32).

Öğretmenlerin önünde ve arkasında kol gezen yalan ve iftira halkalarını koparacak bir güç ve örgüte sahip değiliz (Baykal, Ülkücü Öğretmen, 1970, S.134, s.26) .

b) TÖB-DER

TÖB-DER dergisinde, bir meslek örgütü olan TÖB-DER (Tüm Eğitim Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği)'in yayın organı olması nedeniyle öğretmen örgütlenmesi konusunda oldukça fazla sayıda yazı ve makale yayınlanmıştır. Özelde, örgüt içi haberler, şubelerle ilgili duyurular, üyelerin karşılaştıkları sorunlar

ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır. Örgütlenme sorunları, sendikal hakların kazanılması konuları üzerinde de çokça durulduğu görülmektedir.

TÖB-DER dergisinde yayınlanan örgütlenme ve sorunlarına ilişkin haber, duyuru, yazı ve makale sayısı yüzlercedir.

Sendikal hakların geçerli olduğu 1960'lı yıllarda kurulan öğretmen örgütü TÖS, 12 Mart'ta kapatıldı. Uzun süren mahkeme dönemi ve TÖS'le ilgili bilgiler TÖB-DER' in çeşitli sayılarında yayınlanmıştır:

TÖS' ün mücadelesi, 1961 Anayasası'nın getirdiği Çift Meclis, Anayasa Mahkemesi, grev ve örgütlenme hakkı, düşünce özgürlüğü, TRT ve üniversite özerkliği gibi kurum ve kuruluşlar toplumumuz için yeni şeylerdi. İlericilerin, demokratların ve sosyalistlerin gündeminde, uzun mücadele yıllarının ürünleri olan bu temel hak ve özgürlüklerin sonuna kadar kullanılması sorunu yatmaktaydı.

İşçiler, emekçiler, memurlar ve öğretmenler bilinç düzeyleri ve örgütsel tecrübeleri oranında bu sorunların çözümü için çaba gösterdiler. Uzun bir mücadele geçmişi olan işçilerin sendikalardaki örgütlenmeleri hızlandı. Yer yer grev hakkı kullanılmaya başlandı. Memur ve öğrenci kesimine yeni yeni örgütler doğdu. Düşünce özgürlüğünün ve diğer temel hak ve özgürlüklerin kapsamı ve sınırları tartışılmaya başlandı. Tüm bunların sonunda ilerici kamuoyu nitel ve nicel olarak güçlendi.

İşte TÖS böyle bir dönemin ürünüdür.

TÖS, 8 Temmuz 1965'te kuruldu. Yani, Anayasa'nın tanıdığı haktan tam dört yıl sonra. Anayasa'nın 46. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, "işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin hakları kanunla düzenlenir" hükmü uyarınca parlamentodan çıkarılması gereken "düzenleyici yasa" bir türlü yapılmıyordu. Nihayet dört yıl gecikmeyle 8 Haziran 1965 tarihinde 624 sayılı yasa parlamentodan çıktı. Bir ay sonra da TÖDMF' li 92 öğretmen tarafından TÖS kuruldu.

TÖS kuruldu. Kurulur kurulmaz da belli çıkar çevrelerinin hışmına uğradı. TÖS' çü öğretmenler kıyıldılar, sürüldüler, işlerinden, aşlarından edildiler. Ama örgütlenme durmadı. Daha birinci yılı dolmadan, Haziran 1966'da ilk genel kurul toplanırken TÖS çatısı altında yirmi bin öğretmen vardı. Daha sonraki yıllarda örgütlenme hızla ilerledi. İki yıl sonra üye sayısı kırk bine ulaşmıştı. Oysa aynı yıllarda ortaya çıkan elli civarındaki öğretmen sendikasının toplam üye sayısı hiçbir zaman on bine ulaşamadı. TÖS' ün örgütlenmede gösterdiği bu başarıyı; geçmiş öğretmen örgütlerinin mirasçısı olmasına, yirmi bin civarındaki köy enstitülü öğretmenin TÖS' ten yana tavır almasına ve en önemlisi de ayakları yurt topraklarına basan tutarlı mücadele vermesine bağlayabiliriz.

TÖS' ün mücadele ettiği yıllar bir bakıma bütün yurttaki anti-emperyalist mücadelenin boy verdiği yıllardır. Özellikle, sosyalistlerin sesini parlamentoda duyurmasıyla yurdumuzu emperyalist sisteme bağımlı kılan gizli ve ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri, NATO yükümlülükleri vb. konular kamuoyunda tartışılmaya başlamıştır. Buna paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı içinde yer alan Amerikancı kurumlara karşı da aktif bir mücadele yürütmüştür. Bu mücadelenin başını TÖS çekmiştir. Belli başlı mücadele konuları şöyle:

- Bakanlıktaki yabancı uzmanların kovulması.
- Barış Gönüllüleri adlı casus şebekesinin dağıtılması ve "gönüllüler" in kovulması.
- Amerikancı eğitim sistemi düzenleme çalışmalarının durdurulması.
- Amerikan yardımı adı altında çocuklarımıza zorla içirtilen süt tozlarının okullarımızdan atılması.

• ...

Örnekleri çoğaltmak mümkün. TÖS, ayrıca düzenlemiş olduğu Büyük Eğitim Mitingi, bir dizi eğitim yayını ve eğitim seminerleriyle eğitimimizin tüm sorunlarının kamuoyunda tartışılmasını sağlamıştır. Bu tartışmalar sonucunda eğitimimiz için çağdaş, demokratik ve somut öneriler ortaya çıkmıştır.

TÖS deyince hiç kuşkusuz ilk aklımıza gelen eylemlerden biri de Büyük Öğretmen Boykotu'dur. Boykota örgütlü örgütsüz yüz on bin öğretmen katıldı. Boykot nedeniyle yalnız öğretmenlik mesleğinin değil, tüm yurt sorunlarının çerçevesi ve çözüm

yolları tartışıldı. Ancak egemen sınıflar bu boykotu unutamadı. Aradan bunca yıl geçmesine karşın hala bir atama yapılacağı zaman o öğretmenin “boykota katılıp katılmadığı” soruluyor. Ve hala devrimci öğretmenler bu eylemlerinden dolayı cezalandırılıyorlar.

Evet, TÖS mücadelesi sürülüyor.

Anayasa'nın 22 Eylül 1971 değişikliğiyle kamu personelinin sendikal hakları gasbedildi. 46. maddenin değiştirilmesi daha doğrusu bu maddenin ikinci fıkrasının metinden çıkarılmasıyla tüm kamu personeliyle birlikte öğretmenlerin de bu hakları ellerinden alınmış oldu. Böylece TÖS tarihe gömülmüş oldu.

Evet, TÖS kapandı. Ama mücadelesi bitmedi. Öğretmenlerin mücadelesini hemen yeni bir örgüt üstlendi. Bu yeni örgütün adı: **TÖB-DER** (TÖB-DER, 1977, S.150–151, s.4).

12 Mart öncesi toplumsal muhalefetin önemli öğelerinden biri de Türkiye Öğretmenler Sendikası idi. TÖS 60 yıllık demokratik öğretmen hareketinin gerçekten tek temsilcisiydi. Ve toplumun en örgütlü, fonksiyonel kesimlerinden birini temsil ediyordu. O yüzden burjuvazinin hışmını hayli fazla çekiyordu. 12 Mart sonrası sıkıyönetim mahkemelerinde açılan en ünlü dosya “TÖS” dosyası idi. Dosyada 146 dolaylarında “sanık” vardı. Bunların 100 kadarı TÖS dışından olduğu halde, egemen güçler bu davaya hep TÖS Davası dediler. TÖS’ ün tüm merkez yöneticileri ve birçok şube yöneticileri tutuklandı. “Sosyal Gelişmeyi” çok hızlandırdıkları için yargılandılar. O arada da TÖS’ e temel olan memur sendikaları ile ilgili hükümleri Anayasa’dan çıkardılar. Böylece 60 yıllık öğretmen hareketini boğacaklarını sandılar (TÖB-DER, 1977, S.150–151, s.3).

(...) TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, 23.10.1972 tarihinde yazılı olarak hazırladığı 160 sayfalık savunmasını okumaya başlamıştır. Baykurt, savunmasında özetle şöyle demiştir:

EN ÇİLELİ MESLEK İNSANI

“Yaşadığımız her dönemin en çileli meslek insanı olan öğretmenler, sanıyorum ki, hiçbir dönemde son 8–10 yıldaki kadar horlanmamış, üzerine benzin dökülerek, boynuna yular takılarak, adeta yurttan kovulurcasına yabancı diyarlara işçi olarak gönderilmemiş, canından ve mesleğinden bezdirilmemiştir. Acaba bütün bunlar öğretmenin görev yapma şevkini kırmak, halkı uyandırma çabalarını duraklatmak için sert planlarının uygulanması mıdır?

12 Martta öğretmen düşmanı bir iktidarın sorumsuz ve yanlış gidişine dur denildiği zaman, biz tıpkı 27 Mayıs'taki gibi sevinmiştik. Tıpkı Atatürk dönemindeki gibi destekleneceğimizi ve bir parça saygı göreceğimizi sanıyorduk. Öğretmenlerimize kan kusturanların kaçına ne yapıldı bilmiyorum. Fakat bizler bir buçuk yıldan beri sanık sandalyesindeyiz.”

TÖS' ÜN YERİ VE ROLÜ

“Türkiye'de TÖS' den önce de eğitimde çalışanların temsil örgütleri vardı. TÖS' den sonra da olmaktadır, olacaktır. TÖS altı yıl süreyle yürüttüğü görevi, kendinden önceki kuruluşların biriktirip getirdiği deneyler üzerine basarak ve kendinden sonraki kuruluşlara deney aktarmaya çalışarak yapmak istemiştir...”

“... TÖS olmasa da, öğretmenler kıpırdaması da, ben konuşmasam da yazmasam da ülkemiz bugünkü ortama gelirdi. Çünkü bunun nedeni olan binbir temel sorun, dokunulmadan ilişilmeden, duruyor. Hâlâ bu sorunlar gittikçe büyüyordu. Atatürk'ün emaneti devrimci Türkiye ve 27 Mayıs'ın armağanı devrimci Anayasa, karşı-devrimci bir iktidarın eline verilmişti.”

“... Ama vaktinde zamanında toplum ve ülkenin 200 yıldır muhtaç olduğu temel reformlar yapılırdı,. Türkiye montajcılığın ya da uluslararası çıkar ortaklıklarının açık pazarı olmaktan çıkarılırdı, eğitim, sağlık, konut derterimiz giderilseydi, yani Türkiye çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılırdı, kim bunları engellemeye kalkışabilirdi?

“... Kayseri'de 800 öğretmenle birlikte yakılmak istenenlerden biriydim. Birecik'te, Çorum'da, İslâhiye'de saldırıya uğrayan öğretmenlerin içindeydim. Hesabı sorulmayan bu saldırılardan dolayı adalet huzurunda kendimi hâlâ alacaklı hissediyorum.

Bu dava dolayısıyla yapmakta olduğum resmi görevlerden alındım. Yasalar izin vermediği halde işimden çıkarıldım, ama kalemim elimdedir. Kafam yorulana, tırnaklarım kırılana dek yazacağım.” (TÖB-DER, 1972, S.36, s.1-15).

12 Mart'ın korkunç vahşetinin öğretmen hareketini boğamadığı çok kısa bir zamanda görüldü. Dışarıda kalan arkadaşlar 3 Eylül 1971'de –TÖS' ü ilga eden değişikliklerden 4–5 ay sonra- TÖB-DER' i kurdular. Ve TÖB-DER hem maddî, hem manevî planda TÖS' ün mirası üzerinde kuruldu. Son derece elverişsiz koşullarda kurulan TÖB-DER, ilk elde tutuklanan 5 bin dolayında öğretmene, onların ailelerine sahip çıktı. Tutuklu arkadaşları

özellikle hukuki planda yiğitçe savundu. Onları korudu. Bu arada TÖB-DER yöneticileri hakkında da soruşturmalar, tutuklamalar başladı. Ama TÖB-DER' i yıldıramadılar. Üstelik tüm bu kötü koşullara rağmen TÖB-DER yığinsal ve kadrosal örgütlenmesini de hızla geliştirdi. 1974'lere gelindiğinde, TÖB-DER' in üye ve şube sayısı TÖS' ününe ulaşmış hatta onu aşmıştı (TÖB-DER, 1977, S.150–151, s.3).

Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği 3 Eylül 1971' de Türkiye Öğretmenler Birliği (TÖB) olarak kurulmuştu.

Bilindiği gibi birlik adının kullanılmayacağı ileri sürüldü. Böylece ilk günlerde görülen örgütlenme hızı durduruldu. Sonra İçişleri Bakanlığı yetkilileri ile mutabık kalınan esaslara göre tüzükte değişiklik yapıldı. Örgütün adı TÖB - DER "Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği" oldu. Bu suretle ancak Kasım 1971 de faaliyete geçilebildi. Bununla birlikte kuruluşunu tamamlayıp tescilini yaptırabilen Şubeler Ekim başından, hatta Eylül ortasından itibaren çalışmalarını yürüttüler (TÖB-DER, 1972, S.15, s.3).

12 Mart Askeri Darbesinin ardından sendika hakkı alınan öğretmenler, TÖB-DER çatısında dernek tipi örgütlenmeye gitmişlerdir. Sendika ve dernek biçimindeki örgütlenmeler üzerinde durulmaktadır:

Toplumun her bireyi gibi öğretmen de insanca yaşamak için sosyal ve ekonomik olanakları olsun ister. Bu, en doğal hakkıdır. Sınıflı toplumlarda, sınıf ve tabakaların örgütlenerek sosyal ve ekonomik haklarını koruyup geliştirmeleri, demokrasi gereğidir. Sendika ve dernek kurma, meslek gruplarının başında, gelmektedir. Benzemeye çalışılan batı toplumlarının tümünde öğretmenler ve diğer meslek grupları sendikalarını çoktan kurmuşlar ve hak elde etmekte başarılar sağlamışlardır.

1961 Anayasasının kamu personeline tanıdığı sendika kurma hakkından yararlanarak kurulan eylemsiz sendikaları bile çok gören egemen sınıflar, hâlâ kamu personelinin ve özellikle öğretmenlerin sendikal düzeyde örgütlenmelerinden korkmaktadırlar. Mesleksel ve örgüt haklarımızın korunup geliştirilmesi için sendikal mücadelemizi, saflarında yer aldığımız emekçi halk yığınlarının bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi ile birlikte düşünmek zorundayız. Toplu sözleşme ve grev hakkı olan gerçek bir sendika için mücadele etmek her yurtsever öğretmenin başlıca görevlerindedir (TÖB-DER, 1974, S.78, s.13).

Sendikal hakların 1961 ve 1971 Anayasalarına göre karşılaştırılması 1975 Haziran sayısında yapılmaktadır:

1961 ANAYASASI ESKİ DURUMU MADDE: 46

Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

12 MARTTA GASBEDİLMİŞ SEKLİ MADDE: 46

İşçiler ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler. Bu hakların kullanılmasında uygulanacak şekil ve usuller kanunla gösterilir. Kanun, Devletin ülkesi ve milliyetiyle bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması maksadıyla sınırlar koyabilir.

Sendikalar ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz (TÖB-DER, 1975, S.99, s.28).

Sendika - Dernek Farkı:

Dernekler genel olarak memurun ya da üyelerinin sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümü amacıyla kurulurlar. Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için toplantılar, yürüyüşler, yayınlar yapar ve bildiriler yayımlarlar. Amaçlarına varabilmek için başvurabildikleri bu yol ve araçlar bir “isteklerini dile getirme, duyurma, bir temenni” den öteye gidemez Bu isteklerini gerçekleştirebilmek için dernekler, demokratik ve yasal yollarla, kullanabilecekleri, bir müeyyide, bir zorlama olanağına sahip değildirler. Çok haklı da olsa istekleri kaimi edilmediği ve yerine getirilmediği hallerde başvurabilecekleri başka bir yol yoktur.

Sendikalara gelince, bu örgütlerin grev ve toplu sözleşme hakları vardır. Grev ve toplu sözleşme, sendikanın elinde bir mücadele aracıdır. Hakları verilmediği, ya da ellerinden alındığı hallerde greve başvurabilir ve işvereni ya da yöneticileri bu isteklerini kabule zorlayabilirler. Uygulama bu mücadele aracının etkili bir mücadele

aracı olduğunu göstermiştir. Bu da sendika ile dernek arasında önemli bir fark olduğunu gösterir (TÖB-DER, 1974, S.71, s.18).

1974 Şubat sayısında, 12 Mart'ta sendikal hakları elinden alınan öğretmenlerin, örgütlenme gereği üzerinde durulmaktadır:

Öğretmen, geçmiş iktidarlar döneminde halkımızı aydınlatma, uyandırma, bilinçlendirme görevini yaptıkça, Anayasa doğrultusunda lâik eğitimi gerçekleştirmeye çalıştıkça ve yasal haklarına sahip çıktıkça horlanmış, sürekli ağır baskılar ve tertipler karşısında kalmıştır.

En güç maddî koşullar altında yurdun en ücra köşelerinde eğitim ve öğretim görevini yapan fedakâr öğretmen, çıkarıcı ve tutucu çevrelerin tertipleriyle köyden köye, kasabadan kasabaya sürülmüş, Bakanlık emrine alınmış, disiplin cezalarına çarptırılmış, görevine son verilmiş, tutuklanmış, yargılanmış ve ona âdeta düşman gözü ile bakılmıştır.

Bu Baskılar Neden?

Öğretmen neden kıyılmıştır? Ona bu baskılar neden yapılmıştır? Bu sorunun cevabını artık herkes biliyor; Çünkü öğretmen halkımızı uyandırmaktadır. Halkımıza ışık götürmektedir. Uyanan halkımız nasıl bir düzen içinde yaşadığını, geri kalmışlığının nedenlerini öğrenmekte, onu geri bırakanların kimler olduğunu ve neden geri bırakıldığını anlamaktadır. Bu geri bırakılmışlıktan kurtulmanın yollarını öğrenmektedir. Doğaya ve topluma müspet bilim açısından bakmasını öğrenmektedir. Anayasanın kendisine tanıdığı temel hak ve özgürlükleri öğrenmektedir. Bu hakları kullanmanın yollarını öğrenmektedir.

İşte bütün bu nedenler tutucu ve çıkarıcı, Anayasaya karşı, halkın uyanışına karşı, halkımızı kendi haklarına sahip çıkmasına karşı olan çevreleri tedirgin etmektedir. Yurtsever ve ülkücü öğretmen halkın uyanışından korkan bu egemen güçleri rahatsız etmektedir. Öğretmen üzerindeki baskıların, öğretmen kıyımının altında yatan gerçek budur.

Bu, öğretmenin öğrenciye sadece alfabe okutmasını isteyenlerin de amaçlarının ne olduğunu gün ışığına çıkarmaktadır.

Çözüm Yolu:

Baskılardan kurtulmanın, haklarına sahip olabilmenin, kutsal bir görev olan halkımızı eğitmenin ve uyandırmanın tek çözüm yolu örgütlenmek ve yasalar çerçevesinde örgütlü mücadele vermektir.

İşte bunun için öğretmen örgütlenecektir. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözüne uyarak örgütlenecektir. Halkımızı eğitmek, uyandırmak, bilinçlendirmek için örgütlenecektir. Haklarını aramak için, maddî koşullarını düzeltmek için, yasaların verdiği bütün hakları son damlasına kadar kullanabilmek için örgütlenecektir. Yasaların bugün elinden aldığı ve vermediği hakları yine yasal yollarla çalışarak elde etmek için, elinden alınan sendikal haklarına tekrar kavuşmak için örgütlenecektir. Demokratik düzenlerin vazgeçilmez öğelerinden olan etken bir baskı grubu haline gelmek için örgütlenecektir, örgütsüz öğretmen, güçsüzdür. Güçlenmek için örgütlenecektir. Çünkü çağdaş uygar ülkelerde bütün sınıf ve tabakalar, bütün meslek kuruluşları örgütlenmiştir. Bu ülkeler, örgütlenme haklarını uzun mücadelelerle elde etmişlerdir. Bunun nedeni de haklar mücadelesinin, ancak örgütlü mücadele ile kazanılabileceği gerçeğidir. Sosyal bilimciler, “Uygar toplumlar, örgütlenmiş toplumlardır” diyorlar. Bu sözler dünyanın toplumsal mücadeleler tarihinin sosyal bilimlere öğreticisidir.

Kuşkusuz örgütlenme kolay değildir. Yürürlükteki Dernekler Yasası örgütlenmeyi güçleştiren birçok hükümler getirmiştir. Bu yasa, Anayasaya aykırı bir yasadır. Bu alanda getirilen yönetmelik örgütlenmeyi büsbütün çıkmaza sokmuştur.

Anayasada yapılan son değişiklikle kamu görevlilerinin sendika kurma hakları ellerinden alınmış, dernek kurma hakkı, da yeni yeni kısıtlamalara tabi tutulmuştur.

Kuşkusuz bu bir geriye dönüştür. 27 Mayısın getirdiklerinden geriye dönüş. Ama bu değişiklikler de sonsuza kadar gitmeyecektir. Bir üst yapı kurumu olan hukuk ve yasalar, önünde sonunda toplumsal gelişme doğrultusuna girmek zorundadır. Toplumsal gelişme yasaları bunu emreder. Bugün öğretmen sendikal haklarını tekrar kazanmak için mücadele vermelidir. Haklarını kısıtlayan yasaların değiştirilmesi için mücadele vermelidir. Yasaların etkisiz uygulanması için mücadele vermelidir.

Demokratik hakların kazanılması, hukuk devletinin bütün kuralları ile işler hale gelmesi kuşkusuz uzun vadeli bir mücadeleyi gerektirir. Bu demokratik mücadeleyi verebilmek için örgütlenmek zorunludur (TÖB-DER, 1974, S.66, s.11).

Yaşama özgürlüğü ancak ekonomik özgürlükle bütünleştiği zaman işlerlik kazanabilir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilk hak olarak belirlediği bu özgürlük, çalışan herkese ekonomik hakları konusunda direnme hakkı da getirmiştir. Sendikal hak bu nedenledir ki batıda yalnız işçilerin değil, tüm çalışanların hakkıdır.

Oysa yurdumuzda bugün tüm kamu personeli ile birlikte öğretmenler de bu haktan yoksundurlar. Cumhuriyetin 49. yılında öğretmen ihtiyacını hâlâ giderememiş bir ülkede on binin üstünde öğretmenin yaşamını yaban ellerinde sürdürmek zorunda kalması bu çelişkilerin sonucudur. Hem öğretmene ağır koşullar altında yaşamaya zorlamak!.. Bilmiyoruz bu Atatürkçü anlayış ile Atatürk'ün halkımızı çağın aydınlığına çıkarma özlemiyle nasıl bağdaştırılabilir? Ve yine bilmek istiyoruz ki öğretmeni çalışamaz hale getirecek halkımızı ve halk çocuklarını- öğretmenlerden yoksun bırakmak hangi halkçılıkla uyuşmaktadır?

“Muallim Cemiyetleri” adıyla ilk örgütlerini kurdukları günden bugüne değin öğretmenler yoğun bir mücadele vermişler ve çeşitli aşamalardan geçerek sendikal haklara ulaşmışlardır. 12 Martın ülkemize getirdiği olağanüstü koşullar ise örgütlenmemize yeni bir biçim kazandırmıştır. Kısaca TÖB-DER (Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) olarak adlandırdığımız derneğimiz, öğretmenin örgüt bilinciyle birlikte olağanüstü koşulların belirlediği bir kuruluş olmuştur, bu dönemde. Kısa sürede Türkiye Öğretmenlerinin büyük çoğunluğunu temsil gücüne ulaşan TÖB-DER meslektaşlarımızın tek dayanağı olmuştur.

TÖB-DER' in mesleki, özlük ve sosyal haklarımızın alınmasında izleyeceği yolu şöyle açıklayabiliriz:

1. Örgütlenmeyi bütün yurt alanına yayarak ulusal boyutta dayanışmayı sağlamak.
2. Sorunlarımız hakkında kamuoyunu doğru bilgi sahibi yaparak demokratik işleyiş içinde halkımızın desteğini kazanmak.

3. Öğretmenin gücünü halkımızın desteği ile bütünleştirerek yasal yollardan sendikal haklarımızı gerçek anlamda ve yeniden kazanmak.

Türkiye öğretmenleri ancak o zaman yaşama koşullarını yeniden düzenlemek ve böylece halkımıza daha yararlı olmak konusunda gerçek ağırlığını koyabilecektir (TÖB-DER, 1972, S.36, s.15).

1971 Kasım sayısında, öğretmenlerin yerel örgütlenmelere yönlendirilmesine dikkat çekilmektedir:

Vaktiyle illerimizin birinde bir yüksek idareci varmış, öğretmen dostu bilinirmiş. Bu zatın zamanı idaresinde Millî Eğitim Müdürlüğü yapan meslektaş ise “Babacan müdür” olarak tanınırmış. Bu iki yüksek idareci, ilin öğretmenlerine hep; “Aman, sendika mendika kurupta ahenginizi bozmayın..” öğüdünü verirlirmiş. Öğretmenler uysal insanlar! Yarı resmi bir binanın alt salonuna sahip olan bir dernek içinde haşır neşir olup gittiler. İdarecileri ne dediyse doğru bildiler. Sonraları gerçek meydana çıktı. Derneğin rakipsiz başkanının kentin belediye başkan adayı olması.

Altı yıl süren sendikal dönme, kamu görevlilerine “örgütlenme” bilincini kazandırmış ve dayanışmanın yararlarını somut olarak göstermiştir. Memurluk sırça köşk gibidir. Kazaya uğramadıkça içinde tatlı hayaller kurulur. Ama ufak bir dikkatsizlikle tuz buz oluverir. Eğer yanında bir sığınak yoksa memur için aç çıplak kalıp el ovuşturmak kaçınılmaz bir akıbetir. Memur güvenliğinin ne kadar nazik olduğu binlerce yüz binlerce örneği ile bilinmektedir.(...)

Bu yargıların ılığında öğretmen arkadaşlarımızın şu hususlara eğilmelerini zorunlu buluyoruz. Son birkaç aydır ülkemizde bir “Yöresel örgütlenme” havası estirilmektedir.

“İlçe çapında bir dernek kurunuz. Bağımsız olunuz. Size yardım da ederiz. Merkezi bir örgüte bağlanıpta malınızı paranızı çarçur ettirmeyiniz. Bir kaç kişinin tutumu ile başınıza iş açtırmayınız...” Ve daha bunlara benzer öğütler... İlk duyuş ve dinleyişte bunlar doğru sanılıyor. Ama yanlıştır ve de mesleğe olduğu kadar vatana da zararlıdır.

Bir kez yöresel örgüt öğüdünü verenler idare amiri ile meslek kesiminin yöneticilerinden ibarettir. Meramları açıktır. “Benim avucumun içinde kalınız” diyorlar.

İkincisi, yöresel dernekçilik, 12 Mart 1971 muhtırasının ana ilke ve sloganlarından biri olan “Millî Birlik ve Beraberliğe” aykırıdır. Meslekte birlik ve beraberlik ulusal birlik ve beraberlik için bir başlangıçtır. Bir adımdır. Bu açıdan bakılınca “Sureti haktan görünüp” yöresel dernekçilik önerenler sadece mesleği bölmekle kalmayıp Milli bütünlüğümüzü zedelediklerini bilmelidirler (TÖB, 1971, S.4, s.1-2).

(...) Geçmişte yöresel dernek ve federatif örgüt deneylerinden geçmiş olan öğretmenlerin bugün yeniden aynı denemelere girişmesi sil baştan yapmaktan öteye bir şey değildir. Bu açık gerçeğe rağmen Anadolu’da birçok il ve ilçelerde öğretmen kesimini yöresel derneklere toplamak çabalarına girişmişlerdir kimi gayretli yöneticilerimiz. “Öğretmeni bölünmeden tek bir çatı altında toplamak” sloganının ardına gizlenen amacı burada açıkça ortaya koymaya gerek var. Örgütlemeyi saat beşten sonra çay içecek ve tavla kâğıt oynayacak bir yer sağlama — lokalcilik — olarak anlayan bu kişiler bölünmeyelim, derken aslında öğretmeni ulusal boyuttaki örgütten ustaca bölmekte ve onu dar bir çemberin içine hapsetmektedir. Yöresel derneklere — ne kadar güçlenirlerse güçlensinler — buldukları il ya da ilçenin çapını asamayacakları gerçektir. Üstelik bugüne değin öğretmen sorunlarına değinen ve ona herhangi bir ölçüde çözüm getiren bir tek yöresel dernek yoktur. Meslektaşlarımızı kendi meslek ve özlük sorunlarından uzaklaştırmak ve öğretmenin yurt çapındaki dayanışmasını engellemek amacını gerçekleştirebilmek için bütün bu somut gerçekleri görmezlikten gelmektedir bu asıl BÖLÜCÜLER.

Yine bu gerçek bölücüler özellikle genç meslektaşlarımızı, onların tercihini beklemeksizin türlü yollarla bur derneklere üye etmekte ve sadece merkezdeki öğretmenin gündelik dedikodularla yozlaştırıldığı lokalleri beslemektedirler.

Meslektaşlarımızın bu iyi niyet sloganları ile kılıflanmış art niyetleri görmemesi olanaksızdır. Sahte öğretmen dostlarına bir kez daha hatırlatalım: Türkiye öğretmeni, gerçek, gücünü, ulusal boyutlara ulaştığında bulacaktır. Ve sorunlarını da bu ulusal boyuttaki örgütünde çözecektir (TÖB-DER, 1972, S.20, s.1-2).

TÖB-DER Terme Şubasının, öğretmenlerin birliğine yönelik bildirisi:

12 Mart muhtırasından bu yana kuşku içinde bulunan aydın kesim, derlenip toparlanmış, diğer demokratik toplumlarda olduğu gibi, yasalara bağlı kalmak şartıyla özlük ve yurt sorunlarıyla daha yakından ilgilenip, demokratik ağırlığını ortaya

koymaktadır. Değişen dünyaya özdeş olarak ülkemiz de buhranlı günleri geride bırakarak ilerici, özgürlükçü bir atılımın içine girme uğraşındadır.

Yasal hakkımız olan derneklerde bile örgütlenmenin somut yararlarını yakın geçmişte görmüş bulunuyoruz. Özgür toplumlarda her meslek grubu mesleki formasyonu artırmak, üyeleri arasında dayanışmayı sağlamak çabasındadırlar. Bu birlik, beraberlik toplumsal yaşamın zorlamasından ileri gelir. Bu birlik, beraberlik toplumsal yapının zorlamasından ileri gelir. Bu genel doğrultuda ülkemiz öğretmenlerini tek çatıda toplamayı başaran TÖB-DER, mücadelesini sonuna değin kesintisiz olarak sürdürecektir. Bunun dışında öğretmenin yöresel örgütler kurması, milliyetçi, ülkücü, v.b. dilimlere ayrılması köksüzdür, zorlamadır, maksatlıdır. Çünkü Türkiye’de yaşayan her öğretmenin sorunları aynıdır. Bu ortak sorunlar, bir bütün olarak hareket edildiğinde çözülebilir ancak.

TÖB-DER Terme Şubesi Yönetim Kurulu

(TÖB-DER, 1974a,1974b)

(...) Yasaların hatta Anayasa'nın değiştirilmesinin nedenlerinden biri de TÖS' ü kapatmak idi. Eğitim, ilkokuldan üniversiteye kadar bir bütündür. Öyleyse bütün öğretmenler de bir bütün olmak zorundadırlar. Çağdışı eğitime karşı olan öğretmenler güçlü bir örgüt çatısı altında toplanmak zorundadırlar. Aksi halde emperyalizmin ekmeğine yağ sürmüş olurlar.

Halkımızın sorunlarının bilimsel ve gerçekçi yoldan çözüme kavuşturulmasını, ülkemizi tam bağımsızlığa, sosyal adalete, hukukun üstünlüğüne ulaştırmak isteyen, zor günleri yaşamış, kıyımlara uğramış öğretmenler olarak örgütlenmek zorundayız.

Bağımsızlık savaşı veren ülkelerin öğretmenleri olarak, sendikal mücadeleyi yürütürken, ulusun öğretmenleri olarak kıvanıyoruz.

Türkiye öğretmenlerinin yanlış, hatalı bölünmeleri hoş görülemez.

Bugün başlıca sorunlarımızdan biri, tek çatı altında güçlü bir örgüt haline gelmektir. Tüm öğretmenler, örgütümüz çatısı altında, demokratik mücadeleye katılınız. Yorucu bir ders yılı sonunda gevşemeden örgütümüzü güçlendirmek için çaba harcamak hepimizin görevidir (TÖB-DER, 1974, S.77, s.20).

Öğretmenlerimiz medeniyetin yolunu, ışığını, sokamadığı en ufak köyümüze kadar giren, oradaki umutsuz insanlara insanlığı ve müspet bilimi götüren Atatürkçüler ordusu kurmuşlardır bütün ülkemizde, öğretmenlerimiz bir yandan yarının gençlerine Atatürkçülük ve devrimcilik öğretisini verirken öte yandan yetişkinlere de ezilmişliklerinin nedenini halka öğretmeye başlamışlardır.

Onun için toprak ağalarının, aracılardan, yobazların kurşunlarına hedef olmuşlardır, öğretmeni ülke sorunlarından uzak tutmaya çalışmışlardır yıllarca. Öğretmeni okulda harf öğretene, yazı öğretene insan olarak görmek istemişlerdir egemen güçler yıllar boyunca. Oysa öğretmen de bu ülkenin insanıdır. O da bozuk düzenin çarkları arasında ezilmektedir, hem de insafsızca. Kendisinin ve çocuklarının geleceğinin mutlu günlerle dolu olması için, bozuk düzenin değişmesi için herkesle beraber o da uğraş verecektir.

Türk öğretmeni, bir yandan kendisine yapılan her türlü baskıyı karşılamak, öte yandan Atatürk ve devrimciliğe karşı insafsızca saldırılara cevap vermek için TÖB-DER çatısı altında toplanmıştır. TÖB-DER devrimci öğretmenlerimizin kutsal bir ocağı olmuştur. Atatürkçülük ruhu herkesin Atatürkçü geçindiği bugünlerde gerçek anlamını bulmaktadır TÖB-DER saflarında. Edirne'den Hakkâri'ye kadar uzanan geniş bir sahada TÖB-DER hergün biraz daha güçlendirmek için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlardır. TÖB-DER yöneticileri, öğretmenin haklı davasını Atatürkçü hedeflere ulaşana dek sürdürecektir. Tüm yurtseverlere düşen görev TÖB-DER' i bütün engellemelere rağmen yaşatmak ve güçlendirmektir. Şurası çok iyi bilinmelidir ki öğretmenin suskun ve umutsuz olduğu bir toplumun yarınları da umutsuzdur (TÖB-DER, 1973, S.45, s.20).

1972 Nisan ayına ait sayıda, öğretmenin örgüt içinde sorumluluğu ile ilgili görüşlere yer verilmektedir:

Sorunlarını tek ve güçlü bir örgüt çatısı, altında çözmek: Tüm Türkiye öğretmenlerinin ortak ülküsü. Bu nedendir ki böylesine hızla yayıldı yurt alanına, bu nedendir ki başı daralan her öğretmenin usuna gelen yer TÖB-DER oldu ilk ağızda. (...)

Yapılanların sürdürülmesi ve buna yenilerinin eklenmesi gerekli. Gücümüzün dayanışmamız oranında artacağı ya da azalacağı gerçeğini tekrarlamak zorundayız. Bilinçli bir üye haklarının sorumlulukları oranında olacağını bilir, en azından kendi kendine “bu değirmenin suyu nerden geliyor?” diyebilmelidir. Bugün ödentisini düzenli verdiğinde yarın bir şeyler bulabilecektir kendisine ödenecek.

Üyelerimizin bir kısmında görülen umursamazlık kimi yöneticilerin yanılgılarıyla birleşince aksaklık büyümekte, gitgide azımsanmayacak bir niceliğe erişmektedir. Burada örgüt disiplini ile yakından uzaktan hiç bir ilgisi olmayan “ödentiye erteleme” anlayışına da değinmek zorundayız.

Bir yığın meslektaşın öncelik taşıyan gereksinimleri ortada dururken dernekçiliği lokalciliğe denk bir anlayış haline getirmek yanlıştır. Elbetteki öğretmenin oturacağı, meslektaşları ile söyleyeceği bir yere sahip olmak en doğal hakkıdır. Ancak gereksinmelerimizi içinde bulunduğumuz koşullar çerçevesinde değerlendirmek ve bir tercih yapmak zorundayız. Yardım bekleyen meslektaş aileleri mi yoksa lokalimize üç beş sandalye daha mı? Bu soruya her üye meslektaşın vereceği cevap aynı zamanda örgütün yararını da belirleyecektir (TÖB-DER, 1972, S.24, s.1-3).

Bugün tutuklu ve gözaltında bulunan meslektaşlarımızın sayısı yaklaşık olarak (bilindiği kadarıyla) 50 civarında. Açıkta bulunanların sayısını izlemek imkânlarımız içinde değil. 3-4 yıl önce suç sayılmayan davranışlar için bugün ardı arkası kesilmeyen yeni yeni gerekçelerle davalar açılmaktadır. Elbette ki, bunların takdiri ve tartışması bize düşmez. Ama biz bunları, dernek olarak izlemeye ve kesin suçluları, adil mahkemelerce karara bağlanmadıkça, tümünün yardımına koşmaya, elimizden geldiğince onların çoluk çocuklarını dosta düşmana muhtaç etmemeye mecburuz. Bu anlayış hem bir meslektaş anlayışı ve hem de derneğimizin varlığı nedenine dayanır. Bizim için biraz da haysiyet kırıcı olan yeni Personel Kanununun yarattığı huzursuzluklar yanında, bir de böylesine mesleki sorumluluk vardır.

O halde, biz deriz ki; hem içinde bulunulan ağır şartlara dayanabilmemiz ve hem de, mesleğimizin şeref ve haysiyetine yakışır bir tutum içinde bulunabilmemiz için tüm, üye olan ve olmayan meslektaşlarımızın desteği yanımızda olmalıdır. Dar boğazları, öğretmenin onuru ile bağdaşır bir tutum içinde aşmalıyız. Bunun ilk şartı maddi, manevi desteğinize bağlıdır (TÖB-DER, 1972, S.27, s.3).

Bugünün öğretmeni edinimleriyle içinde yaşadığı toplum ve doğa şartlarından oluşan ve kalifiye beyin üreten bir fikir işçisidir. Günümüze kadar süregelen öğretmen kuruluşlarının oluşturduğu yurtsever ilerici birikimi ayakta tutmak, meslektaşlarımıza olan güvenimize gölge düşürmemek ve bu hareket noktasına saygı duyan bütün öğretmenleri yanımızda görmek, başlıca örgüt anlayışımızdır. Bugün memnuniyetle belirtelim ki, böylesine bir hareket noktası tutmuş, din okullarından çıkışlı ve aynı dallarda görev yapan öğretmenlerimizden tutun da, üniversitelerimizde görevli öğretim üyelerimize varıncaya kadar, bütün meslektaşlarımızca benimsenmiştir. Halen 280 civarında şubemiz, 30 bine yakın da üyemiz var. Ama hemen söyleyelim: Bu güç yalnızdır ve havadadır. Yalnızlığı halktan kopuk olmasından, onu yanında

bulamamasından gelmektedir. İlk işimiz, bu büyük hatadan arınmak, onunla omuz omuza olmanın pratik yolunu bulmak olacaktır. Bu uğurda eğitim sorunumuzu açıklığa kavuşturmak başta geliyor.

Sorunlarımızın çözüme kavuşturulmaması bizi mesleğimize, çocuklarımıza ve iki yılda toplamı 10 bine varan öğretmenin yurt dışına çıkışına bakılırsa, kendi halkımıza yabancılaştırmıştır. Burada başlıca faktör bir takım karanlık güçlerdir. Ama faktör ne olursa olsun, kendimizi bu yabancılaşmaktan da kurtarmamız gerekiyor.

(...) (TÖB-DER, 1972, S.26, s.1-2)

1972 Ekim ayına ait sayıda, öğretmen örgütlerinin durumu ve öğretmenin tutumu ile saygınlığı arasındaki bağlantıya yer verilmektedir:

Öğretmen büyük bir saflık ve aymazlıkla oyuna geldi. Örgütlerinin merkezlerini bir kahvehane biçimine koyanlar, çeşitli adlar altında ayrı örgütler kurup birliğin olmasını önleyenler - bilerek ya da bilmeyerek- kendilerine saldıranlarla işbirliğine girdiler; onlarla işbirlikçi oldular. Onların gizli amaçlarına; başarılarına büyük yardımda bulundular, ekmeklerine yağ sürdüler.

Oysa Atatürk'ün kendi ülkeleri, devrimleri ve amaçları için ödevlendirdiği, güvendiği güçlerin başında öğretmen vardı. Tarihte hiç bir Devlet kurucusunun, hiç bir büyük komutanın, hiç bir Devlet Başkanı ve devrimcinin yapmadığı, yapamadığı yüksek değerde güvenle, övgü ile öğretmeni yüksek ölçüde değerlendirmiş, saygılandırmış, ona inanmıştı, öğretmenin son 25 yıldaki duruma düşmesi, eğitimin ulusal niteliğini yitirmesi, Atatürk karşıtlarının, düşmanlarının da başarısı oluyordu.

Aymazlıktan kurtulma gerekliliği:

1— Öğretmen örgütlerinin merkezleri kahvehane havasından kurtulup 40 – 50 yıl önceki gibi bir eğitim ve ekin kaynağı durumuna gelmedikçe;

2— Öğretmenler aymazlıktan ve çeşitli adlar altındaki dağınıklıklarda kurtulmadıkça,

3— Bütün öğretmenler örgüte karşı ilgisizlikten kurtulup bilinçle birleşmedikçe,

4— Öğretmenler örgütü Atatürk'ün ülkeleri ve Anayasanın amaçları doğrultusunda, kendi gereksinmelerimize ve gerçeklerimize uygun ulusal eğitim

yönünde atılımlı çabalara girmedikçe, ulusal eğitime onun sorunlarına sahip çıkmadıkça,

5— Öğretmenler öğretimin ve eğitimin kendi dersliklerinde, okullarında kendilerinin ve topluluklarının, çevrelerinde ve bütün yurttan da ulusumuzun en önemli sorunu olduğunu bir bilinç, bir ülkü haline getirmek için çaba göstermedikçe, öğretmen eski saygınlığını, haklarını ve değerini toplum içinde politikacının ona olan saldırganlığını, düşmanlığını etkisizleştiremeyecek, düşürüldüğü, düştüğü parya durumundan kurtulamayacak. (TÖB-DER, 1972, S.34, s.7)

TÖB-DER şubeleri ve üyelerinin karşılaştıkları sorunlar ve yeni Dernek Yasası, 1973 yılı sayılarında yer almaktadır:

Bütün bu haksız işlemlere karşı kendisini koruyabilmek ve kendi arasında dayanışma sağlayabilmek için TÖB - DER çatısı altında örgütlenen öğretmenlere akla gelmedik baskılar yapılmakta; Kaman'da olduğu gibi dernek yöneticilerine saldırılar düzenlenilmekte; Rize'de olduğu gibi Millî Eğitim Müdürleri derneğimizin kurulmasını engellemeye gayret etmekte; kimi yerlerde ise bazı Kaymakamlar yeni çıkan Dernekler Kanununu bahane ederek, “Sizin tüzüğünüz kanuna aykırı” gerekçesi ile şubelerimizin kurulmasına engel olabilmektedirler.

Mücadelemiz kesin olarak Atatürkçü, Anayasacı doğrultuda, yasaların bize tanıdığı sınırlar içinde olacaktır. Türkiye'nin en büyük öğretmen örgütü olan TÖB-DER' de birleşeceğiz. Yüz binler olarak aynı özlemi dile getireceğiz. İşverenimiz karşısında demokratik bir denge unsuru olacağız. Doğru bildiğimiz uygulamalarında işverenlerimize yardımcı olacağız. Yanlış bildiğimiz uygulamalarını ve “idare-i maslahatçı” tutumunu bize yaraşır bir öz ve biçim içinde eleştireceğiz.

TÖB-DER olarak hizipçilikten, gereksiz ve Türkiye Millî Eğitimine fayda sağlamayan kısır çekişmelerden mümkün oldukça kaçınacağız. Yeter ki, işverenimiz, örgütümüzü hasım gibi karşısına almasın. Uzun zamandan beri süregelen yanlış uygulamalardan arınsın. Kıyımlara son versin (TÖB-DER, 1973, S.41-42, s.8-9).

Şubelerimizden aldığımız yazılardan da öğrendiğimize göre, 2 Aralık 1972 tarihinde yürürlüğe giren Dernekler Kanununun uygulamada yanlış anlaşıldığı görülmektedir. Bazı mülki amirler şube yöneticilerimize tüzüğümüzün değiştirilmesi konusunda yazılar yazmaktadırlar. Gene şubelerimizden gönderilen yazılardan

öğrendiğimize göre derneğimizin adındaki “Türkiye” sözünün kullanılmayacağı hatırlatılmaktadır. Hatta kurulması için geçenlerde yetki verdiğimiz Denizli Acıpayam şubemizin evrakları derneğimizin adındaki “Türkiye” sözünden dolayı geri çevrilmiş ve şubemizin kuruluşu tamamlanamamıştır. Gerçi Dernekler Kanunu Cemiyetler Kanununun gerisinde bazı kısıtlayıcı kayıtlar getirmekte ve bu bazı adların kullanılmasını yasaklamakta, bazılarını ise “izine” bağlamaktadır. Fakat bunun için de gene Dernekler Kanununun geçici 1. maddesinde altı aylık süre tanımıştır. TÖB-DER’ in adındaki “Türkiye” sözünün bu süre içinde kullanılmasına hiçbir şekilde itiraz etmek mümkün değildir. Kaldı ki derneğimizin tüzüğünü değiştirmek tek tek şubelerimizin değil, Genel Kurulumuzun görevidir. Gerekli hazırlıklar tamamlanırsa, Şubat 1973 sömestr tatilinde tüzüğümüzde gerekli değişiklikler yapmak üzere Genel Kurulumuz toplanacaktır (TÖB-DER, 1973a, 1973b, 1973c).

TÖB-DER üyesi öğretmenlerin “izlenmesi” ile ilgili genelge üzerine yapılan yorum ve eleştirilere, değişik yazılarda rastlanmaktadır.

Yeni Ortam Gazetesinin 7.7.1973 tarihli sayısını okuyunca önce gözlerime inanmadım. Haber şu: İçişleri Bakanı Mukadder Öztekin valilik ve kaymakamlıklara gönderdiği bir genelge ile TÖB-DER’ li öğretmenlerin izlenmesini istemiş. Söz konusu genelgede TÖB-DER’ in TÖS’ ün yerine kurulduğu, onun bir devamı olduğu da belirtilmekteymiş. Gazetenin aynı sayısının-da TÖB-DER Genel Başkan Ali Bozkurt’un bu genelge ile ilgili olarak yaptığı açıklamaya da yer veriliyordu.

Öğretmenlerin izlenmesi konusundaki habere önce inanmak istemedik. Fakat 12 Marttan bu yana gerici güçlerin öğretmenlere karşı yaptıklarını düşününce insanın buna da doğal gözle bakması gerekiyor. Öğretmenlerin izlenmesi haberi gerçekte çok önemli. Bu açıkça Anayasa ve demokrasinin temel ilkeleriyle bağdaşmayan bir durum, insan haklarına da aykırı bir durum. Gene geçenlerde bir gazetede yazıyordu. Dış ülkelerde Türkiye’de demokrasinin olup olmadığı tartışılmaktaymış, Bu tip haberler Atatürk Türkiye’sinde yaşayan bizleri üzmektedir.

Ben TÖB-DER üyesiyim. Ve TÖB-DER’ li olmaktan da gurur duyuyorum. TÖB-DER’ li olduğum için beni de izleteceklermiş, izletsinler, ben de bunu istiyorum Neden mi istiyorum, bakın anlatayım: Yurdumuzda izlenmeyen namuslu insan yok gibi bir şey. Sonra bizi izleyenlere de iş çıksın. Malum ya işsizlik başlıca sorunlarımızdan biri.

Özellikle de köylerde çalışan TÖB-DER’ li öğretmenlerin peşine polis ve jandarma takılması yararlı olacak. Köylerde çalışan biz öğretmenleri izleyen görevliler bizi izlerken yurdumuzun gerçeklerini daha yakından görürler, halkımızın sorunlarını daha iyi kavrarlar. Bizi izleyenler gördüklerini rapor ettikleri zaman ortaya sadece Türkiye’nin gerçekleri çıkacaktır. Bir yandan da bizi izleyenler bilinçlenecektir böylece.

Yurtsever, Atatürkçü öğretmenleri izletecekler, ben TÖB-DER’ liyim izleyin beni de, izletin, aman vermeyin; benim gördüklerimi, yaşadıklarımı siz de görürsünüz belki. Aldığım 800–900 lira ile nasıl yaşadığımı da görün. Bakalım, kunduracının, fırıncının borcunu nasıl istediğini duyun. Borçlarımızla nasıl köşe kapmaca oynadığımızı seyredin. Günde üç öğün fasulye kuru ekmek yiyen insanların neler çektiğini görün. Kışın yalın ayak, üstü başı yırtık, burnunu çeke çeke okula gelen çocukları gözlemenizi mutlak isteriz. Almanya’ya gideceğim diye günlerce uğraşan, borç-harç edip İstanbul’dan dönenlerin yıkılışını seyredin. Evine her Allahın günü eli boş dönen işsiz babalara çocuklarının yakarışını kulaklarınızla duyun. Odun parası bulamadığı için

sokaklardan tahta parçaları toplayan, çoğu zaman onu da bulamayıp soğukta titreşen öğrencilerimiz Mehmetleri, Zehraları, Fatmaları görün. Gücünüz yetiyorsa ve de elinizden geliyorsa bizi izlemeyi bırakın da bu sorunları çözümleyin (Göлтаş, TÖB-DER, 1973, S.54, s.2).

TÖB-DER' li öğretmenlerin izlenmesi ile ilgili başka bir yorum 1973 Eylül sayısında yayınlanmıştır:

İçişleri Bakanlığının 18 Haziran 1973 tarihin de idare amirlerine TÖB-DER üyeleri ve Örgüt için gönderdiği genelgeyi dikkatle okuduk. Demokratik bir ülkede bu tip genelge yayınlamanın demokrasi, insan hakları ve Anayasamızla bir ilişkisi olamaz. Bunu şiddetle protesto ediyoruz.

TÖB-DER, TÖS' ün devamı değildir. TÖS bir sendika. TÖB—DER bir dernektir. Aynı ayrı yasalara göre kurulmuşlardır. TÖS kendi hesabını yargı organları önünde onurla vermiştir ve vermektedir.

TÖS' ün mallarını TÖB-DER' e devrettiği doğrudur ve doğaldır. Kime devredecekti? Kaldı ki bu devir işlemi yargı organlarınca da onaylanmıştır.

TÖB-DER, DEV-LİS diye bir örgüt tanımaz. TÖB-DER' li üye hayalci değil gerçekçidir. Olmayan boş şeylerle uğraşmaz. Yasaların kendisine tanıdığı haklar ne ise onun çerçevesi için de kalır. Yasaları öğretmenler öğretir. Onlardan yasa dışı eylemler beklemek veya onları yasa dışı işler yapmağa zorlamak heveslerinden bazı çevreler artık vazgeçmelidirler.

Tüm halkımızla birlikte öğretmenlerin can ve mal güvenliği ile sorumlu olan Sayın İçişleri Bakanlığı, öğretmenleri takip ettireceğine onları korumalıdır.

TÖB-DER, öğretmenlerin tek ve en güçlü örgütüdür. Çalışmaları açıktır. Hesabını her zaman vermeye hazırdır.

Hukuk kurallarına göre ancak suç işleyenler izlenebilir. Suçsuz insanları, yasalara göre kurulmuş örgütlerin üyelerinin ve yöneticilerinin izlettirilmesi açıkça baskıdır ve yasaları hiçe saymaktır. “Yansız” bir İçişleri Bakanı bunu yıllardan beri kamuoyuna duyuran TÖB-DER' i haklı çıkarmıştır.

Her akli başında insan, kuruluş ve yetkililer bu genelgeyi çok dikkatli olarak okumalıdır.

Bundan böyle üyelerimizin yasalara aykırı olarak suçlanacağı tutuklanacağı, dövüleceği ve akla hayale gelmeyen işlemlerle karşılaşacağı, kesindir ve bunun sorumlusu üyelerimiz ve örgütümüz olmayacaktır.

Halkevlerinin yönetimini ele geçirmek, TÖB-DER' in aklından geçmez. Bunu bugüne dek hiç düşünmedik. Ancak öğretmen, açık olan ve kendisinin bulunmasında yasal sakınca olmayan tüm kuruluşlara girebilir. Bunu önlemekte kimsenin görevi değildir.

Takip ve baskı ile Türkiye'nin devrimci, Atatürkçü, yiğit öğretmenlerini ve onların tek örgütü TÖB-DER' i sindireceklerini umanlar, aldandıklarını göreceklerdir. Aslında bu baskı şimdiye dek çeşitli yollardan yapılıyordu. Son Genelge bunu en güzel şekilde doğrulamaktadır (TÖB-DER, 1973, S.53, s.1).

TÖB-DER sayısal olarak her ne kadar şimdilik kırk bin civarında öğretmenin örgütü görünümünde ise de aslında faydacı küçük bir gurup hariç iki yüz binden fazla öğretmenin örgütüdür. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki öğretmenler kısa zamanda bu birliği sağlayacaklardır. Politik istismarlar, imzasız ve asılsız ihbarlar, takibedilmeler,

Atatürkçü ve Anayasacı öğretmenlere vız gelmektedir. Onların Başöğretmenleri de Kurtuluş Savaşını boynundaki idam fermanlarıyla kazanmıştı.

Öğretmenlere kötülük edenlerin sırtlarının okşandığı, mevki-makam sahibi olduğu da doğrudur. Ancak bunun daima böyle olacağı hesabını yapmak her zaman aynı sonucu vermeyecektir. Yani öyle gelmişse öyle gitmeyecektir.

Demokratik batı ülkelerinde kamu personeli, grev dâhil tüm haklarını almıştır. Türkiye kamu personelinin baskılarla, sindirilmelerle bu hakları istemeyeceklerini sananlar aldandıklarını anlayacaklardır.

Biz, TÖB-DER olarak elbette ki bugünkü güdük dernekçiliğe razı değiliz. Toplu sözleşmesi, grev hakkı olmayan örgütçülüğün çağdışı olduğunu biliyoruz. Ancak Anayasaya ve Yasaların hükümlerine uyararak uğraşımızı devam ettirmememizi de hiç kimse bizden beklememelidir.

Öğretmenlere ve örgütlerine şüpheyle bakılacağına, onları mutlaka tanımaya çalışmalıdır. Öğretmenlere yapılacak her fenalık Türk Ulusuna yapıyor demektir. Aklı başında her insan artık bunu anlamalıdır. Unutmamalıdır ki öğretmenler, bu ülkenin geleceği olan çocuklarınızı okutmaktadırlar (TÖB-DER, 1973, S.56, s.14).

TÖB-DER III. Olağan Genel Kurulunda Genel Başkan Ali Bozkurt' un konuşmasından;

“Türkiye radyolarından sık sık dünyanın çeşitli yerlerindeki öğretmen sendikalarının toplu sözleşme ve grev haberlerini vermek, ama Türkiye'nin öğretmenlerinden bu çağdaş örgüt hakkını esirgemek öğretmenlerle alay etmektir. Öğretmenin, kamu personelinin gözü açılmıştır. Örgütçülükle asıl amacın gerçek anlamda sendika kurma hakkının kazanılması olduğunu bilmektedirler.

Elbette dernek kurma hakkına sahip olanlar kendilerinden çağdaş örgütçülüğü esirgeyenleri affetmeyecektir. Dünyanın hiçbir yerinde bu tür oyalamalarla çağdaş örgütçülüğün uzun zaman önlendiği görülmemiştir.

Örgütümüz TÖB-DER Türkiye öğretmenlerinin gerçek ve tam temsilcisi olduğunu ispat etmiştir. Yine Türkiye' nin devrimci, Atatürkçü olmayan, hayali şeyler peşinde koşup, çıkar sağlayan gruplaşmalara da itibar etmeyecektir.” (TÖB-DER, 1973, S.53, s.23)

1973 Eylül ayına ait sayıda, örgütlenme üzerindeki baskılar ve öğretmenin görevi üzerinde durulmaktadır:

TÖB-DER Danışma Kurulumuz, Yönetim Kurulu ile birlikte temsilcilerimizin de katılımıyla, 20.8.1973 günü saat 10.30 da Ankara'da Genel Merkezimizde III. ortak toplantısını yaparak gündemindeki konuları görüşmüştür. Bu toplantının özelliği, dernek konusunun bölgesel baskılarla, ilk kez olarak eğitim ve öğretmenin özlük sorunlarının ön plâna geçmiş olmasıdır.

Mahallî baskıların sürüp gitmesi elbette ki, üzüntü vericidir. Bunun, özellikle üzerinde devlet sorumluluğu bulunan kişiler tarafından kışkırtılması ise, üzüntünün de ötesinde düşündürücü bir anlam taşır. Biz, bu gibi baskılara, yasaların tanıdığı hak ve yetkiler içinde, yasal mukavemet gücümüzü sonuna kadar kullanma kararındayız.

Son yıllarda iyice yoğunlaşan yasa dışı baskılar ve kısımlar, ağır ekonomik durum, bozulan çalışma koşulları öğretmenlerin ne halka hizmet etmesini engelleyebilmiş ve ne de örgütlenmelerini durdurabilmiştir. Türkiye öğretmenleri inatla ve ısrarla sürdürülen kısımlara, ağır ekonomik ve siyasi baskılara, kötü çalışma koşullarına rağmen bundan böyle de yurdun dört bir yanında yılmadan ve inançla kutsal görevlerini yapmaya devam edecekler, demokratik örgütlenme haklarını bütün izlemelere, kısımlara rağmen sürdürecektir. Kısımlara karşı en doğru tutum ve davranış örgütlenmek, dayanışmak ve yardımlaşmaktır.

Türkiye öğretmenleri bozuk eğitim düzeninden şikâyetçidir. Eğitim sorunlarının çözümlenmesinde Türkiye öğretmeni en önemli unsurdur. TÖB-DER eğitim ve öğretmenlerin mesleki ve özlük sorunlarını genel yurt sorunlarından ayrı görmez. Öğretmenler halkımızın ve özellikle öğrencilerinin okuyup-yazmasından, cehaletten kurtarılmasından, aydınlatılıp bilinçlenmesinden sorumludurlar. Öğretmenler bütün baskılara, kısımlara, ekonomik sıkıntılara, yaşama ve çalışma koşullarının elverişsiz olmasına rağmen, öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmek için fedakârca çalışmalıdırlar. Öğretmen, öğrenciyi yıl içinde ve sınıfta yetiştirmelidir. TÖB-DER ve TÖB-DER' li öğretmenler paralı öğretime, öğretimin bir çıkar ve ticaret konusu yapılmasına, özel dersanelere, paralı kurslara karşıdır.

Öğretmen her bakımdan çevresine, halka ve öğrencilerine örnek olmalıdır. Halk ve öğrenci ile sürekli olarak sorumlu ilişkiler kurmalıdır. Öğretmen, içki, kumar, oyun gibi kötü alışkanlıklardan ve mesleği ile bağdaşmayan davranışlardan kaçınmalı, gereksiz yere rapor almamalı, görevini tam bir titizlikle yapmalı, paralı ders vermemeli, paralı kurslarda görev almamalıdır (TÖB-DER, 1973, S.56, s.1-23).

1973 Kasım sayısında, TÖB-DER Şubelerinin örgütlenme konusunda yaşadıkları problemlere bir örnek verilmektedir:

6.6.1973 tarihinde kurulan Tosya Şubemizden gelen raporda aynen şöyle denilmektedir: “3.9.1973 tarihinde olağan Genel Kurul toplantısını yapmış bulunan şubemiz, tam bir birlik içinde öğretmenler arası dayanışmayı sağlamıştır. Her geçen gün de üye sayımız artmakta, halkla ilişkilerimiz gelişmektedir. Anayasal ve demokratik bir kuruluş olan şubemizin çalışmaları çıkarıcı gruplar tarafından sürekli olarak baltalanmak istenmiştir. Bu çevreler, şube yöneticilerimize çeşitli iftiralar ederek, halkı aleyhlerine tahrik etmek istemişlerdir. Şubemizin kurulduğu günlerde Tosya'da çıkan “Üç Hilâl” adındaki gazete TÖB-DER' li öğretmenlerin dernek binasında “Enternasyonal” marşını söylediklerini yazmış, böylece halk açıkça TÖB-

DER'lilerin aleyhinde tahrik edilmiştir. Daha sonra çıkarıcı kişiler, TÖB-DER örgütünün komünist bir örgüt olduğunu, yöneticilerinin Tosya'da çeşitli anarşik olaylar düzenlediğini ileri sürmüşlerdir.

Geçen hafta şubemiz binasına taktığımız "TÖB-DER" levhası sürüp gelen olaylar zincirine yeni bir halka daha eklemiştir. Bir takım kişiler, öğretmenler derneği ile aynı binada barınmamızı çekememişler ve levhamızın indirilmesi için gene halkı tahrik etmeyi denemişlerdir. Tosya Öğretmenler Derneği Genel Kurulu ve Yönetim Kurulu, Şubemizin dernek binalarında barınması için karar almıştır." (TÖB-DER, 1973, S.60, s.3).

27.10.1973 günü TÖB-DER İstanbul şubesinde kültürel çalışmaları açılış konuşmasında örgütlenme ve öğretmen sorunlarına şöyle değinilmiştir:

Derneğimiz, kurulduğundan bu yana, bir yandan ayakta durabilme mücadelesi verirken, bir yandan da geçtiğimiz dönemin getirdiği çeşitli haksızlıklarla uğraşmış, işinden aşından edilen, sürülen, kıyılan, gözaltına alınıp tutuklanan, çeşitli mahkemelerde yargılanan üyelerine sahip çıkmaya çalışmış, tutuklu bulunan üyelerinin eş ve çocuklarına zeytin ekme parası yardımı yapmış, onların dosta düşmana karşı daha da güç duruma düşmemeleri için çaba harcamış, yüzlerce üyesine hukuk yardımı yapmıştır.

Eğitim alanına gerekli yatırımları yapmayan, yapamayan, halkımızın okuma-yazma öğrenmesini, bilim ve kültürün nimetlerinden yararlanmasını, yüzyılların karanlığından, cehaletin pençesinden kurtulmasını, sınıfsal çıkarlarına aykırı bulanlar, halkımızın bilinçlenmesini, insanca bir yaşam süreceği düzene kavuşmasını, her türlü sömürden kurtulmasını istemeyenlerden, eğitim sorununun çözümünü bekleyemeyiz. Bu yüzden, biz Türkiye Öğretmenleri, 1961 Anayasasının bütün demokratik olanaklarından yararlanarak bozuk eğitim düzenine ve bu düzeni savunan ve uygulayanlara karşı mücadele ettik. Bunun için tek tek öğretmenler olarak saldırılara uğradık, dövüldük, sövüldük; 12 Marttan önce örgütümüz olan TÖS ve onun yüzlerce, üyesi, şubesi gerici güçlerin saldırısına uğradı. Kayseri'de, TÖS' ün 800 temsilcisinin bulunduğu genel kurul toplantısı, hunharca basıldı. Fakat bu baskılar bizim mücadele azmimizi artırmaktan, saflarımızı sıkılaştırmaktan, örgütümüzü güçlendirmekten başka bir işe yaramadı. TÖS, bütün baskı ve tertiplere rağmen, mücadelesini sürdürdü. Ve TÖS' ün varlığını çekemeyenler 12 Marttan sonra yapılan Anayasa değişiklikleriyle TÖS' ü yasal olarak değilse bile, fiilen kapatmış oldular. Fakat örgütün ve bir örgüt altında birleşmenin yardımlaşma ve dayanışmanın ne olduğunu bilecek deneyi olan Türkiye'nin yurtsever, ilerici, Atatürkçü, devrimci ve 1961 Anayasasına bağlı öğretmenleri, çıkartılan bütün güçlülere, baskılara, kitleler halinde gözaltına alınmalara tutuklanmalara, balyoz harekâtına, imzalı ve imzasız mektuplarla yapılan ihbarlara, dayağa, sürgünlere, kısımlara, işten ve aştan edilmelere rağmen sabırla, inatla karşı koydular ve TÖB - DER' i kurdular. Bundan 40 yıl önce yürürlüğe giren Cemiyetler Yasasındaki olanaklara bile tahammül edemeyenler, meslekî örgütlerin ve özellikle de öğretmen örgütlerinin çalışmalarını büsbütün güçleştirmek için Dernekler Yasasının kısıtlayıcı, anti-demokratik hükümlerini getirdiler. Buna rağmen Türkiye'nin en ücra köşelerinde, çeşitli sınıfsal, sosyal, siyasi, idarî baskılar altında halka hizmet eden, halka bilgi, ışık ve bilinç götüren öğretmenler yılmadılar. Umutsuzluğa kapılmadılar. TÖB - DER' in çatısı altında birleştiler, şu ana kadar, TÖB - DER' in il, ilçe ve bucaklarda 338 şubesini kurmayı başardılar. Türkiye öğretmenlerinin örgütlenmesini

engellemek için Anayasa değişikliği ile Devlet Personel Yasasının yürürlükten kaldırılmasını, Cemiyetler Kanununun yerine Dernekler Yasasının getirilmesini yeterli görmeyenler, bu kere de (Gizli) genelgelerle TÖB – DER' lilerin izlenmesini istediler. TÖB-DER' in TÖS' ün devamı olduğunu ileri sürdüler. TÖB - DER' i, sözüm ona gizli birtakım örgütlerle işbirliği içinde bulunmakla suçlamağa kalkıştılar. Bu çabaların hiçbir sonuç vermediğini söyleyemeyiz. Bu gizli genelgelerden de yararlanan birtakım işgüzar yöneticiler şubelerimize zorluklar çıkardılar. Öğretmen düşmanı kişi ve çevreler öğretmenlere karşı daha açık ve cüretli saldırılara geçtiler. Evleri gece yarısı basılan öğretmenler karakollarda, meydanlarda dövüldü, bir kısmı sakat bırakıldı, gözü kör edildi, aylarca günahsız yere tutuklu kaldılar, ta geçmiş yıllardan beri sürüp gelen kıyımlar, bir zulüm halini aldı. 12 Marttan sonra, öğretmenden yurtseverliğinin, 1961 Anayasasına bağlılığının, Atatürkçü oluşunun, okuduğu kitabın, düşünmesinin hesabı soruldu. Elbette bu hesabın verilmesi ağır ve acılı oldu. Bugün birçok meslektaşımız demir kapılar ve parmaklıklar ardında özgürlüğüne, çoluğuna, çocuğuna, sınıflarına, öğrencilerine ve kitaba hasrettir. Ve kapıların kısa zamanda açılmasını beklemektedir. Bir haksızlığın tamirini beklemektedir. Gene yüzlerce üyemiz sürgündedir. Ailesinden koparılmıştır, asıl öğretmeni olduğu dersin öğretmenliğinden; uzaklaştırılmıştır, öğretmenlikten uzaklaştırılmıştır. İşsiz, güçsüz ve aç, Bakanlık, Danıştay kapılarında tedirgindir. Bu hayat ve meslek güvensizliği ortamında, önemli bir kısmı meslekten istifa etmekte, başka işlere geçmekte, işçi olarak, çöpçü olarak yabancı ülkelere göç etmektedir. Bir kıyım bakanlığı haline gelen Milli Eğitim Bakanlığı ve Bakanlığın Müdürler komisyonu, kıyımlara acımasız devam etmektedir.

Yüzlerce öğretmen, aslı faslı olmayan ihbarlarla, haksız ve yasalara aykırı soruşturma yöntemleriyle meslekten koparılırken, Türkiye'nin eğitim sorunlarını çözmek durumunda olanlar, Cumhuriyetin 50. yılında, büyük bir sorumluluğun altındadırlar ve sorumluluğun hesabını tarihe ve halkımıza veremeyecek durumdadırlar. Bugün, Milli Eğitim Bakanlığının kilit noktalarını ellerinde tutanlardan, öğretmen kıymayı meslek haline getirenlerden, olumlu hiç bir iş başaramayanlardan, eğitim sorunlarımızın çözümünü beklemek yanlıştır (TÖB-DER, 1973, 1974).

1973 Kasım ayına ait sayıda Maçka Şubesinin haber bülteninde yayınlanan, yeni Hükümetten beklentilerle ilgili yazı yer almaktadır:

Yapılan genel seçimler sonunda yeni bir hükümet kurulacaktır. Türkiye öğretmenlerinin tek güçlü örgütü TÖB-DER olarak, yeni hükümetten isteklerimiz vardır. Yeni hükümet, eğer eğitim sorunlarına ciddi olarak eğilebilecekse, TÖB-DER' in sesine kulak vermek zorundadır. Çünkü geçmişte, öğretmen kuruluşları ile diyalog kuramayan. Öğretmenleri dinlememeyi marifet sayan hükümetlerin, millî eğitim alanındaki korkunç başarısızlıkları ortadadır. Bu nedenle yeni hükümetten:

1- Eğitimin, öğretmenlerin sorunlarını bilen, TÖB-DER' le gerekli ilişkiyi kurabilecek, kişilikli, toplayıcı, cesur ve yurtsever bir Millî Eğitim Bakanı istiyoruz.

2- Plânlaması, kalitesi, programları bozuk olan eğitimin yeniden düzenlenmesini, bu konuda öğretmen kuruluşlarının görüşlerinin mutlaka alınmasını istiyoruz

3- Millî Eğitim Örgütüne yerleşmiş eyyamcı, çıkarıcı, kişiliksiz yöneticilerin süratle temizlenmesini istiyoruz.

4- Geçmiş hükümetler zamanında işinden atılmış, açığa alınmış, türlü biçimde cezalandırılmış yurtsever öğretmenlerin uygun görevlere yeniden atanmasını, gönüllerinin alınmasını, eğitim ordusuna kazandırılmalarını istiyoruz.

5- Tüm gerçek demokrasilerde çalışanlar için vazgeçilmez hak olan, sendika kurma, grev yapma, toplu sözleşme İmzalama haklarını tastamam istiyoruz.

Eğitim işinin emekçileri olarak, bu haklarımızın ısrarlı takipçisi olacağız. Bu haklarımızı vermeyen hiç bir hükümetin, hiçbir özrünü kabul etmeyeceğiz. Öğretmenlere sendika hakkını çok gören hükümetlerin öğretmenlerin güvenini ve desteğini beklemeğe hakları yoktur.

Yeni hükümetin yürütme gücünü, bu doğrultuda kullanacağı umudunu taşıyoruz.

TÖB-DER Maçka Şubemizin Çıkardığı Haber Bülteninin 2. sayısından alınmıştır (TÖB-DER, 1973, S.61, s.1).

TÖB-DER' İN MİLLİ EĞİTİM BAKANINA MEKTUBU

Sayın Mustafa ÜSTÜNDAĞ
Milli Eğitim Bakanı
ANKARA

Bugüne kadar hemen her dönemde öğretmen örgütlerine, bu örgütlerin yönetici ve üyelerine tutucu çevrelerle birlikte siyasal iktidarlar kuşku ile bakmışlar, öğretmenler sırf bu yüzden idari baskılarla karşılaşmışlar ve olmadık bahanelerle toplu saldırılara uğramışlardır. Anayasa ve yasalarla tanınmış örgütlenme hakları diğer kamu personeli ile birlikte öğretmenlere çok görülmüş ve sendikalar içinde örgütlenme hakkı geriye alınmıştır. Bugün çok sayıda öğretmenin, dernekler yasasının sınırlı olanakları içinde kurulmuş örgütlere katılmada serbest iradelerini rahatça kullanabildikleri söylenemez.

Geçmiş siyasal iktidarın güdümündeki birkaç yüz üyeli örgütlerin mensupları, bakanlıkta kararların oluşturulmasında oldukça etkin olmuşlar, bunların birçoğu istedikleri yerlere ve köşe başlarına oturtulmuşlar, buna karşın öğretmen çoğunluğunu temsil eden örgütlerin üyeleri kısımlardan kırım beğenmek zorunda bırakılmışlardır. Bakanlığınız döneminde yasaların eşit şekilde uygulanacağından kuşku duymuyoruz. Bununla birlikte bu çağ dışı anlayışa karşı takınacağınız tavır, eğitim hayatımız bakımından büyük önem taşıyacaktır (TÖB-DER, 1974, S.67, s.17-18).

1974 Haziran sayısında yayınlanan yazıda, öğretmenlerin örgütlenme hakkını kullanamaması üzerinde durulmaktadır:

Öğretmenlerin ve öğretmen örgütlerinin, halkla somut ilişkiler içinde olması, çelişkilerin içinde yaşaması nedeniyle, etkinliği daha büyüktür. Ancak, ülkemizde öğretmen sayısının 220 bini aştığı, bunun salt 70 bininin TÖB - DER çatısı altında

örgütlendiği düşünülürse, üzücü bir gerçekle karşı karşıya olduğumuz ortadadır. Bugün, 12 Mart' tan sonra iki kez değiştirilen Anayasa bile öğretmene örgütlenme hakkı tanıdığı halde, on binlerce öğretmen, bu en doğal haklarını kullanmıyorsa, bu, bir yönüyle öğretmene yapılan yasa dışı baskıların tipik bir örneğidir.

Egemen güçlerce, bazı küçük çıkarlarla, ekonomik ve siyasal baskılarla çok az da olsa bazı öğretmenlerin TÖB-DER' in karşısında yer almaları sağlanabilmiştir. Fakat bilinçli büyük bir kesim, küçük çıkarlarla, yüzeysel önlemlerle hiçbir sorunun çözümlenmeyeceğini, tüm sorunlarımızın toplum sorunlarının çözümüne bağlı olduğunu bilmektedir. Ve tüm fertlerinin insanca yaşayacağı, geleceğine güvenle bakacağı Türkiye toplumu için, kendilerine düşen demokratik uğraşta yerlerini almışlardır. TÖB-DER, bu yüce görevi üstlenen Türkiye öğretmenlerinin örgütüdür. TÖB - DER olağanüstü dönemden, her türlü yasa dışı baskı ve kısımlara karşın, devrimci niteliğinden ödün vermeden daha da güçlü çıkan tek öğretmen örgütüdür. 486 şubesi ve 70 bin üyesi ile yurt düzeyine yayılmıştır. TÖB - DER' in önümüzdeki dönemde yöntemi, hızla örgütlenme ve onunla birlikte örgüt içi eğitim olacaktır. Böylece demokratik bir baskı unsuru olmamız ve grevi, toplu sözleşmesi olan gerçek sendikal haklarımızı almamız gerçekleşecektir (TÖB-DER, 1974, S.75, s.8-9).

TÖB-DER' in Doğu Karadeniz Şube delegeleri tarafından kaleme alınan örgütlenme sorunlarına ilişkin bazı saptamalar şöyledir:

ÖRGÜTLENMEDE BUGÜN VARDIĞIMIZ AŞAMA:

Türkiye öğretmenlerinin örgütlenmesini engellemek isteyenlerin, ne denli örgütlü mücadele ettiklerini, bizlere örgütlenme olanağı tanımamak için, ne yollara başvurduklarını, hep birlikte yaşadık, gördük. Ve yine örgütlenme deneyi ve bilinci kazanmış Türkiye öğretmenlerinin, anti-demokratik tüm baskılara karşın TÖB-DER içinde bir ölçüde de olsa, örgütlenmelerinin engellenemediğini biliyoruz. Bugün TÖB-DER' in yurt çapında yaklaşık olarak 500 şubesi, 70 bin üyesi bulunduğu göre, somut koşullarımızın tahlili yapıldığında, bu gelişmenin azımsanamayacak bir başarı olduğu anlaşılır. Kamu personeli içinde hiç bir örgüt, örgütümüzün nicelik ve nitelik yönlerden bulunduğu düzeye ulaşmamıştır. Bu başarıda elbette ki derece derece her üyenin payı vardır. Ancak yaptıklarımızı yeterli sayamayız. TÖB-DER' i yüz binlerin örgütü ve başta sendika hakkı olmak üzere, diğer haklarımızın alınmasında çok etkili bir araç durumuna getirmeliyiz. Bugünkü aşamamızla örgütlenme yokuşunu çıktığımız söylenebilir. Ama önümüzde daha uzun bir yolun bulunduğu unutulmamalıdır.

BUGÜNKÜ AŞAMADA ÖRGÜTLENME SORUNLARIMIZ:

TÖB-DER' i büyük bir kitle örgütü yapmak baş görevimizdir. Nicelik ve nitelik arasındaki diyalektik bağı koparmadan örgütlenmeliyiz. Tek başına sayısal ağırlığın, tek başına "az olsun öz olsun" düşüncesinin önemli olmadığını unutmamalıyız. Bir yandan yurt çapında geniş bir propaganda ve üye yazım kampanyası yürütülürken, öbür yandan örgüt içi eğitimin TÖB-DER genel merkezinin saptayacağı program içinde yürütülmesi gereklidir.

Şehir ve büyük köylerde, işyerlerine göre örgütlenme biçimi uygulanmalı, okul temsilcilikleri getirilmeli, ilçeler içinde dağınık yerleşim bölgelerinde bölge temsilcilikleri kurulmalıdır.

Eğitim çalışmalarının sonuçları mutlaka izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Çalışmalara yön vermek üzere TÖB-DER genel yönetimine bağlı bir bilim kurulu kurulabilir. Çeşitli dünya, yurt ve eğitim sorunları bilimsel incelemeler sonunda, sağlam yorum ve çözümlere ulaştırılabilir. TÖB-DER' in bilim kurulu, bilimsel düşünce yönetimini kullanan, gerçek bilim adamlarından oluşmalıdır. Bu yolla meydana getirilen yapıtlar, üyelere ve şubelere planlı bir biçimde ulaştırılmalıdır.

TÖB-DER bülteni biçim ve içerik yönlerinden geliştirilmelidir. Her devrimci örgütün ilkeleri arasında yer alan eleştiri-özeleştiri kurumu sağlıklı bir düzende kurullarımıza yerleştirilmelidir.

Böylece örgütlenmede öğretmen kitlesini kapsayacak, yaygın örgütlenme gerçekleştirilmeli, eğitim ve bilinç düzeyi yüksek bir teşkilatlanmaya gidilmelidir.

Bültenimizde, anti-demokratik uygulamaları yöntem edinmiş hükümetlerin, öğretmen kıyımında gösterdikleri katılığın gereğince yansıtılmasını da doğru buluyoruz. Bu konuda iyi bir kamuoyu yaratılmıştır. Öğretmen düşmanları teşhir edilmiştir.

Seçimlerden sonra kurulan hükümete karşı derneğimizin tavrı da doğru saptanmıştır. Emperyalizmin ve onun yerli ortaklarının karşı olduğu, gizli açık düzenlemelerle yıkmaya çalıştığı hükümeti ve bu konuda hedef tahtası seçilen öğretmen dostu Millî Eğitim Bakanını, derneğimizin bağımsızlığını koruyarak, desteklemenin kuyrukçulukla, pasifizizmle ilgisi olmadığını ilân ediyor ve bu doğrultudaki suçlamalara katılmıyoruz.

TÖB-DER İÇİNDE KİMİ SAPMALAR:

Son yıllarda derneğimiz içinde beliren ve bir kaç şubemize de bulaştığını gördüğümüz yanlışları ve sapmaları eleştirmek isteriz.

Daha çok geçen kongremizde tüzük değişikliği önerileri görüşülürken uç veren ve başını, geçmişte öğretmen örgütlenmesine hizmetleri dokunan M. Kâmil Karadeniz arkadaşımızın çektiği hareket, artık zararlı olmaya yüz tutmuştur. Bizce nedeni daha çok kişiselliğe dayanan bu muhalefete, ideolojik bir kılıf geçirilmek istenmektedir. Türkiye geri kalmış mıdır, geri bırakılmış mıdır? düşünceleri üzerine kıyamet koparılmak istenmektedir. Bu tartışmaya dayanak olarak TÖB-DER' in resmi görüşü olmayan, fakat TÖB-DER bülteninde yayınlanan imzalı yazılar alınmaktadır. Sanki Türkiye'de devrim stratejisini TÖB-DER çizebilirmiş, gibi davranılmaktadır. Türkiye'de yüz binlerce öğretmenin örgütlenmesi dururken, ancak siyasal partilerin çözümleyebileceği konuları toplantılarımıza getirerek çözmeye çalışmak yanlıştır. TÖB-DER kongrelerini henüz açıklığa kavuşturulmamış ve ayrıntıda kalan konulara çekmek ve öz konulardan uzaklaştırmak, bizce saptırıcı bir çabadır. TÖB-DER' in en yetkili kurulu olarak bu tartışmaları kesmek, öz ve ivedi sorunlarımıza yönelmek durumundayız. Aksi halde Fatih İstanbul surlarını zorlarken, içeride meleklerin cinsiyetini tartışan insanların durumuna düşeriz. Kaldı ki, bu konular bağımsız siyasal dergilerde yeterince tartışılmaktadır. Ve muhalefet gurubumuza hak verdirmecek yorumlar tahliller ağırlık kazanmaktadır.

Esasen bu tartışma bünyemize, bizim dışımızdan, örgütümüzle uzaktan yakından ilgisi bulunmayan Birleşen Öğretmen dergisiyle sokulmuştur. Kendilerini muhalefet gurubu olarak takdim eden örgütümüzün seçtiği yöneticileri de yöneticilik olarak niteleyen flaş sloganlar atan, keskin görünerek özünde bireyci, kariyerist, disiplin tanımaz biçimde davranan arkadaşları, TÖB-DER' in en yetkili organı önünde kınarız. Bu tavırları devrimcilikle uzaktan yakından ilgili görmediğimizi beyan ederiz. Bu tür tartışmaların derneğimize canlılık değil, dağınıklık getirmesinden korkarız. TÖB-DER' de düşmanlık değil, devrimci kardeşlik vardır. Kişisel çıkar uğruna suni düşmanlıklar yaratmaya kimsenin hakkı yoktur. Bugüne değin TÖB-DER' in yönetiminde bulunmuş arkadaşlarımızı da böyle bir suçlamaya hedef yapmanın pratik bir yararı olmayacağına inandığımız gibi, bu tutumu devrimci dürüstlikle bağdaştıramadığımızı belirtmek isteriz.

Bu sözlerimiz TÖB-DER yöneticileri eleştirilemez, anlamında değildir. Ancak, muhalefet ve eleştirilerde haklı ve tutarlı olmak esastır. Eleştirileri ilgili organlarda demagojiye kaçmadan, bireyci davranmadan dışardan gazel okumadan yapmalıdır. Devrimci örgütlerde eleştiri ve muhalefetin asgari koşullarına uyulmalıdır.

Muhalefet gurubunun program taslağında tam bağımsızlık savaşı, demokrasi savaşı, devrim için eğitim savaşı, örgütlenme savaşı gibi ara başlıklar halinde son derece iddialı öneriler getirilmektedir. TÖB-DER Türkiye'de devrim yapacak bir sınıfın öz örgütü değildir. Dünya devrimci pratiğinde bir meslek örgütünün toplum adına savaş verdiği ve bu savaşı başarıya ulaştırdığı görülmemiştir. Böyle savaşları çağımızda ancak işçi sınıfının ideolojik, fiili, örgütsel öncülüğünde halk sınıflarının verebileceği bilinmiyor mu? Bunca deneyden sonra küçük burjuva devrimciliğinin tutarsızlıklarından hâlâ kurtulamadık mı?

Ne olduğumuzu, ne olabileceğimizi iyi bilelim ve örgütümüzü maceracı girişimlerden uzak tutalım (TÖB-DER, 1974, S.78: s.16-17).

SIYASİ PARTİLER VE TÖB-DER

TÖB-DER' in siyasi partilerle olan ilişkisi ve etkileşimi üzerinde farklı sayılarda çeşitli yorumlara rastlanmaktadır. Siyasi oluşumlara yaklaşımını belirleme konusu özellikle 1975 tarihinden sonra çok tartışmalara yol açmış ve bu konuda örgüt içinde bölünmelere varmıştır. 1974 Eylül sayısında konu ele alınmaktadır:

TÖB-DER' in faaliyeti, her şeyden önce “12 Mart'ın getirdiği” Dernekler Yasası'nın maddeleriyle sınırlıdır. Böyle olmakla beraber derneğimiz, yurdumuzda “Ana Çelişki” nin geri kalmışlıkla sanayileşmiş emperyalist ülkeler arasındaki çelişki olduğu bilinciyle devrimci, anti-emperyalist ve ulusların bağımsızlığından yana bir mücadeleyi benimsemiştir. Ve en başta gelen özelliği ise bir meslek örgütü olmasıdır. Devrimciliği, sosyal adalete ve çağdaş uygarlığa duyulan özlemlerden, emperyalizme karşı oluşu, geri kalmışlığı sürdüren emperyalizmin ülkemizi hegemonyası altında tutmak istemesinden ve meslek örgütü olması ise bütün demokrat ülkelerde görüldüğü gibi, özlük sorunlarıyla meslekî sorunların demokratik yöntemlerle çözümlenmesi zorunluluğundan gelmektedir.

İşte, özlük ve meslekî sorunlarımızın çözümlenmesi ile yurt ve dünya olayları karşısındaki tutum ve tavrımızı bu ilkeler belirler. İçinde bulunduğumuz, karşı karşıya kaldığımız koşullar, istesek de istemesek de bizi böyle bir dünya görüşüne, sorunlarımızı çözmede de bu görüşle uyumlu bir yöntemi benimsemeye götürmüştür.

Bütün bunları neden mi söylüyoruz? Son zamanlarda gerek kurulmuş ve gerekse kurulmakta olan partilerin ilk girişimlerini derneğimizde başlatmak istemelerinden ötürü söylüyoruz, ilerici partilerimiz bilmelidirler ki, yukarıda işaret ettiğimiz ilkelere rağmen, derneğimizin eylemi “Demekler Yasası” ile sınırlıdır. Biz, ne bir siyasi parti olabiliriz ve ne de herhangi bir siyasi parti ile açık-kapalı organik bir bağ kurabiliriz... Bunların hiçbirisi olmaz. Mevcut yasaların dışına düşmüş olacağımızdan dolayı olmaz.

Siyasî partiler karşısındaki bu tutumumuz, elbette ki “Partiler Üstü” bir tavır benimsediğimiz anlamına gelmez. Tam tersine, yine yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bizim yerimiz toplumumuzun devrimci sınıf ve tabakalarının ve onların örgütlerinin yanındır. Fakat bizim siyasî yönde tercihlerimizi belirtmemiz, tavrımızı takınmamız ancak genel yasaların özellikle anayasamızın vatandaşlara tanıdığı hak ve yetkilerin sınırları içinde kalır. Biz, derneğimizi örgüt olarak siyasî tercihlerimiz doğrultusunda herhangi bir eyleme itemeyiz. Mevcut yasalarımız böyle bir girişime müsaade etmiyor. Aksi bir davranışın derneğimizin varlığını tehlikeye düşüreceğini bütün üyelerimiz bilmelidir. Belli bir sınıf veya tabakanın görüş, düşünce ve ideolojisini benimseyebilir, doğru görebiliriz. Bu doğrultuda tercihlerimiz de olabilir. Fakat biz, bu tercih hakkını kullanma yetkimizi, kişi olarak siyasî mücadele alanında kullanabiliriz. Dernek faaliyeti içinde kullanamayız. Bizim dernek olarak eylemimizi tüzüğümüzün maddeleri belirler. Birlik ve

beraberliğimizi korumamız, dernek olarak ayakta kalabilmemiz, siyasî tercih hakkımızı kullanmaktaki yol ve yöntemimize bağlıdır.

Çok kısa olarak yaptığımız bu açıklanmanın ışığı altında, siyasî partilerimize bizim dernek çalışmalarımıza karışmamalarını; kongrelerimizde ve benzer çalışma alanlarımızda müdahaleci girişimlere arzu duymamalarını; böylesine çabaların bizleri zor durumlarda bırakacağını ve bu durumların kendilerine de kazanç getirmeyeceğini bilmelerini isteriz.

TÖB-DER' in sendikal bir kuruluş olmadığını, hem sözü edilen partilerimize ve hem de heyecanlı üyelerimize hatırlatmakta fayda umduk (TÖB-DER, 1974, S.80, s.1-24).

Tarihsel görev yerine getirilirken öğretmenlerin demokratik meslek örgütleri kendilerini hiçbir zaman parti yerine koymayacaktır. Çünkü devrimci hareketin yalan ve uzak hedeflerine varacak uğraşı biçimlerini saptamak demokratik meslek örgütlerinin görevi değildir.

Ayrıca şunun üzerinde durmada önemle yarar görüyoruz. TÖB-DER bu görevlerini yerine getirirken örgütsel bağımsızlığını ve bütünlüğünü titizlikle korur. Hiçbir, siyasî örgütle organik bağ kurma yoluna gitmez. Elbette ki bugünkü koşullarda “partiler üstü” bir politikanın belirtisi sayılamaz. TÖB-DER olarak tavrımız açıktır. Bu tavır emekçi sınıf ve tabakaların bağımsızlık ve gerçek demokrasi mücadeleleri yanında yer alan bir tavidir. Aramızda dünya ve yurt sorunlarını yorumlamada çözüm yolları önermede görüş ayrılıkları olabilir. Asıl yanlış olan demokratik meslek örgütü olma niteliğimizi unutarak aramızdaki görüş ayrılıklarından herhangi birini örgüt yönetiminde egemen kılmaya çalışmaktır.

İlerici ve devrimci öğretmenlerin örgütü olan TÖB-DER emekçi sınıfların gerçek demokrasi mücadelesi yanında saf tuttuğu, her türlü tahakküm, baskı ve sömürüye karşı olduğu, öğretmenlerin demokratik haklarını ve demokratik eğitimi savunduğu için demokratik, öğretmenlik mesleğini içermesi bakımından da bir meslek örgütüdür. TÖB-DER üyelerinin demokratik ve ekonomik sorunları için mücadele ederken ülkemizin demokratik kuruluşları ile de yasal bir dayanışma içinde olmak zorundadır.

Biz öğretmenlerin ve örgütümüz TÖB-DER' in Türkiye içindeki yerini demokratik kuruluşlarla siyasal partiler karşısındaki tavrımı böyle değerlendiriyoruz. Çalışmaların bu değerlendirilme ışığı altında sürdürülmesinde yarar görüyoruz.

TÖB-DER YÖNETİM KURULU

(TÖB-DER, 1975, S.90, s.1-31).

TÖB-DER Yönetim Kurulunun yayınlanmasını istediği kararlardan;

Siyasi partiler karşısındaki tavrımız: Öğretmen hareketinin temsilcisi TÖB-DER' in partiler karşısındaki bağımsızlığı kesinlikle korunmalıdır. Bu partiler üstü bir politika izlemek değildir. Örgütümüz TÖB-DER' in bağımsızlığını savunurken örgüt olarak tavrımızın işçi sınıfı ve diğer ilerici sınıf ve tabakaların yanında olduğunu belirtiriz. Biz örgüt olarak hiçbir devrimci grubun ne savunucusu, ne de yericisiyiz. Hakemlik bize düşmez. Ancak herhangi bir grubun örgüt yönetimine tek başına egemen olmasına çalışmasına kesinlikle karşıyız (TÖB-DER, 1975, S.90, s.21).

Türkiye'de öğretmen örgütleri, öğretmenlerin sorunlarını sıralamaktan ve öğretmenin işvereni olan Milli Eğitim Bakanlığında bu sorunların çözümlenmesi için dilekte bulunmaktan başka bir şey yapmamış, yapamamışlardır. Bilinmelidir ki, çağdaş örgütlenme düzeyine ulaşmadan hiç bir iktidar dönemine (siyasal iktidar ve onun Milli Eğitim Bakanlığı ne kadar iyi niyetli olursa olsun) öğretmenlerin ve öğretmen örgütlerinin istemleri yerine getirilmez. Bugün demokratik ve özlük haklarımızın sosyal demokratların ağırlıkta olduğu bir iktidar tarafından kulak arkası edilmesi bunun en açık örneğidir. TÖS döneminde başarı ile sürdürülen 4 günlük uyarı boykotu da, pazarlık masasına oturulamadığı için istenen sonuca ulaşamamıştır.

Öğretmen örgütçülüğünün vardığı bugünkü aşamada biz diyoruz ki:

1- Tek iş kolunda tek örgüt prensibine uyularak ilkokul öğretmeninden üniversite öğretim üyelerine dek aynı örgüt çatısı altında toplanmak zorundayız.

2- Dernekler yasasının anti-demokratik hükümlerinin değiştirilmesi için çaba harcamak zorundayız.

3- Örgütsel çalışmalarımızın ağırlığını en doğal ve demokratik hakkımızdan sendikalaşma uğraşısına vermeliyiz.

4- Öğretmeni meslek bağına itmek isteyen her türlü unsurlarla uğraşmak zorundayız.

5- Tüm çalışanların örgütleriyle (sendikalar) bir federasyon altında birleşmek için şimdiden kamuoyu oluşturmak çalışmalarına başlamak ve bu tür örgütlenme biçimine kendimizi hazırlamak zorundayız. (...) (TÖB-DER, 1974, S.83, s.22-23).

Grevli- toplu sözleşmeli sendika istekleri birçok yazıda dile getirilmektedir. 1977 Şubat sayısında bu konu, uluslar arası sözleşmelerle birlikte değerlendirilmektedir:

Bugün geniş öğretmen kitlesinin en hayati acil isteklerinin başında grevli-toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı geliyor.

Dünyanın hemen her yerinde eğitim işkolu diye bir işkolu vardır. Türkiye’de kabul edilen işkollarından biridir eğitim işkolu. Ama eğitim emekçilerinin sendika hakkı tanınmamıştır ülkemizde. 12 Mart faşizminde, varolan biçimsel sendika hakları bile geri alınmıştır. Emeklerini daha çok sömürebilmek için yapılmıştır bu.

Uluslar arası Çalışma Örgütünün raporuna göre Türkiye dünyada, memurlarının ve eğitim emekçilerinin sendika hakkı olmayan sekiz ülkeden biridir. Diğer ülkeler Brezilya, Ekvator, İspanya, Ürdün, Liberya, Nikaragua, Peru’dur. Bu tablo, demokratik şampiyonluğu yapan burjuva politikacılarının yüzünü ağartacak, ayıbını örtecek bir tablo değildir. Bu alanda Türkiye’nin adını, hangi ülkelerin yanına yazdırdıkları ortadadır.

Türkiye’de memurların sendikal hakları konusunda imzalanan uluslar arası anlaşmalara da uyulmamaktadır.

Uluslar arası Çalışma Örgütü Konferansı tarafından 1948’de kabul edilmiş bulunan sendika özgürlüğüne ve sendika hakkının korunmasına dair 87 nolu sözleşmenin 2. maddesi şöyledir: “Çalışanların ve işverenlerin herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin almaksızın diledikleri örgütleri kurma ve bu örgütlere –tüzüklerine uygun olmak kaydıyla- üye olma hakları vardır.”

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1948’de kabul edilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisince de onaylanarak 27.5.1949 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış bulunan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde sendika hakkı herhangi bir şekilde sınırlandırılmamıştır. Söz konusu bildirgenin 23. maddesinin 4. fıkrasında sendika hakkı şu şekilde öngörülmüştür: “Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.”

Avrupalı devletlerce 4.11.1950’de Roma’da imzalanmış bulunan, bizim de taraf olduğumuz ve 19.3.1954 tarihli Resmi Gazetede ilan edilmiş bulunan İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin 11. maddesinin 1. bendi şöyledir: “Her şahıs asayişini ihlal etmeyen toplantılara katılmak ve başkalarıyla birlikte sendika tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere sendikalara girme hakkı dâhil olmak üzere dernek kurma hakkına haizdir.”

18 Ekim 1961’de Türkiye’nin katılması ile imzalanmış bulunan Avrupa Sosyal Yasasının 1. bölümünün 3. maddesinde “Bütün çalışanlar ve işverenler iktisadi ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslar arası örgütler içinde birleşme özgürlüğüne hakkına sahiptir.” denilmektedir.

Yukarıdaki kanıtlardan açık seçik anlaşıldığına göre Türkiye, memurların sendika hakları konusunda girdiği uluslar arası taahhütleri ve imzaladığı anlaşmaları hala yürürlüğe koymamıştır (TÖB-DER, 1977, S.137, s.7).

TÖB-DER içinde bazı görüşlere bakıldığında, örgütün, bir işçi sendikası olan DİSK’le bütünleşmesi ile ilgili yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Öğretmenliğin, çalışma koşulları, mesleki özellikleri vs. gibi konularda farklı ele alındığı birçok yazıda dikkat çekmektedir.

Türkiye demokratik öğretmen hareketinin en acil istemi, grev silahı ile donatılmış sendika hakkıdır. Baskı ve kısımlara karşı koymamız, asgari ölçülerde bile olsa özlük ve meslek sorunlarımızı çözmemiz, grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkımızı aldığımız zaman DİSK'e katılabilmeliyiz. İşçilerin yararlandığı bütün haklardan yararlanabilmeliyiz. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde eğitim bir işkoludur, eğitim emekçilerinin sendikaları, işçi sendikaları ile bütünleşebilmektedir (TÖB-DER, 1977, S.142, s.4).

Dönemin en dikkat çeken sorunlarından birisi de TÖB-DER üyesi olan öğretmenlere yönelik şiddet ve saldırı olaylarıdır. Derginin değişik sayılarında bu olaylarla ilgili birçok yazı ve mektup yayınlanmıştır.

TÖB-DER üyelerine yönelik şiddet olayları konusunda TÖB-DER Genel başkanının Cumhurbaşkanı'na yazdığı mektup:

SAYIN CUMHURBAŞKANIM

Son günlerde hangi amaçla düzenlendiğini halkımızın açıkça anlamaya başladığı birtakım olaylar hem yurttaşlarımızı, hem ülkemiz öğretmenlerinin seksen binden çoğunu çatısı altında toplamış bulunan TÖB-DER' i ilgilendirecek boyutlara ulaştırmıştır. Söz konusu olaylar, öğretim kurumlarına, yurtlara tabancalı bıçaklı saldırı, öğrenci kavgası çıkartma, yaralama, öldürme biçiminde sürüp gidiyor. Olaylar zaman içinde hızını yaygınlığını arttırmaktadır. Bu arada örgütümüz üyesi öğretmenler de birçok yerde saldırıya uğramakta; karakollarda, sokaklarda, yollarda bellerde, okullarda öğrencilerinin gözleri önünde dövülmekte, yaralanmaktadır. Bizce üstünde en çok durulması gereken nokta, bu saldırı, silâhlı baskın, yaralama, öldürme olaylarını yürütenlerin, hemen hemen tümünün, kendilerine komando adını veren Ülkü Ocakları adlı örgütle ilişkili kişiler olmasıdır. Bunlar, güvenlik görevlilerinin en yoğun görev alanlarından Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve bunun gibi illerimizde göz göre göre ateşli silâh taşımakta, sağa sola ateş etmekte, adam yaralamakta, kafa kırıp göz çıkarmaktadırlar. Ülkemizin birçok il ve ilçesinde üyelerimize de yönelen olayların suçlularına karşı güvenlik kuvvetlerinin etkili önlemler almamakta olduğu yargısı, biz öğretmenleri derin derin düşündürmekte, Anayasa'nın güvencesi altında bulunması gereken can, mal, görev yapma güvenliklerimizin devletçe sağlanıp sağlanamayacağı konusunda bizi kuşkuya düşürmektedir. Bu nedenle ülkemizde yoğunlaşarak yayılan komando saldırıları karşısında güvenlik sorumlularının görevlerini etkili biçimde yürüterek üyelerimizin, öğretim kurumlarında velisi bulunduğumuz orta ve yüksek öğrenim gören çocuklarımızın can güvenliklerinin sağlanması konusunda uyarılmalarını beklemekteyiz.

(...)Biz TÖB-DER olarak, toplumumuzu giderek daha çok tedirgin eden silâhlı saldırganlıkların gelişigüzel birer "Zabita" olayları olmayıp ülkemizi faşizmin demir ökçesi altına almak isteyen, bu arada üyelerimizin aşını ekmeğini elinden almayı amaçlayan antidemokratik özlemlerin uygulamadaki sonuçları olarak görüyoruz.

Olup bitenler karşısındaki kaygılarımızı bir kez de TÖB-DER eliyle Devletin en üst görevlisi olmanızdan size iletmeyi gerekli gördüm. Değerli ilgilelerinizin bu sorumsuz, bu halk düşmanı, demokrasi düşmanı faşist gelişmeleri durdurmakta çok etkili olacağı umudunu TÖB-DER üyesi seksen bin öğretmen adına da taşımak hakkımızdır kanısındayım.

TÖB-DER halkımıza birlikte üyelerimize karşı girişilen sindirme çabalarına elindeki tüm yasal olanaklarla karşı koyacak, halkımızın faşizmi tüm çıplaklığı ile tanımmasının eğitimini yapacaktır.

Bu mektubumla ülkemizin en güçlü tek öğretmen meslek kuruluşu olan örgütümüzün, önümüzdeki günlerde, yurt düzeyini kapsayacak biçimde uygulamayı düşündüğümüz her yerde aynı günde düzenlenecek toplantı, açık oturum, yürüyüş vb. çalışmalara başlamadan, durumu bilgilerinize sunmayı uygun buldum.

Özellikle birkaç aydan beri, halka yararlı eğitimin uygulanmasında kendisini yurtseverlik sorumluluğu içinde gören öğretmen topluluğumuza yöneltilen baskıların, sindirme girişimlerinin bir kısmını kapsayan kısa bilgiler ektedir.

Süregelen ve gittikçe yoğunlaşan saldırıların önlenmesi için ilgililere emir buyrulmasını yüksek takdirlerinize sunuyoruz.

Saygılarımızla.

Ali Bozkurt

TÖB-DER GENEL BAŞKANI

SON SALDIRI OLAYLARINDAN BAZI ÖRNEKLER

1. 22.8.1974 günü Akçadağ Lisesi Öğretmeni Güner Kelek, Ş. M. Kılıç 27.8.1974 günü bir gurup saldırgan tarafından dövülmüştür.

2. 16.8.1974 günü Yerköy öğretmenlerinden Ayçan Akçay'a komando adı verilen öğrenciler hakaret ederek saldırmışlardır. Durum genel merkezimizce Yerköy Kaymakamlığına ve Yozgat Valiliğine resmen bildirildiği halde, saldırganlar hakkında hiçbir işlem yapılmamıştır.

3. Bir gurup saldırgan Kiğı öğretmenlerinden Mehmet Yıldırım ve Hüsnü Yıldırım'ın yolunu keserek dövmüşlerdir.

4. Savur ilçesi öğretmenlerinden Bedirhan Şimşek ile M. Salih Karakaya 12.9.1974 günü çarşı ortasında Komando adı verilen saldırganlar tarafından dövülmüşlerdir. Resmî görevlilerin ilgisizliği nedeniyle 20 kişilik saldırganlardan hiçbirisi yakalanamamıştır.

5. 21.9.1974 günü Iğdır ilçesinde, komandolar tiyatrodaki, tiyatro oyuncularına ve öğretmenlere saldırarak dövmüşlerdir. Dövülenler karakola başvurmuşlar, ilgililerin ilgisizliği yüzünden bir sonuç alamamışlardır.

6. 29.10.1974 günü Artvin'de iki öğretmen polisler tarafından zorla karakola götürülerek dövülmüşlerdir.

7. Sürt Aydınlar bucağı öğretmenlerinden, Ali Öğmen, Semih Turgut 22.10.1974 günü 150 kadar kişinin saldırısına uğrayıp dövülmüşlerdir. Adı geçen öğretmenlere 4 günde iyileşebilir raporu verilmiştir.

8. Bitlis öğretmenlerinden Kemal Yüksel, Bingöl'de 27.11.1974 günü komandolar tarafından saldırıya uğrayarak dövülmüştür.

9. Komandolar 13.11.1974 gecesi saat 23.00 sıralarında Iğdır TÖB-DER şubesine saldırmışlar, Şube levhasını sökerek alıp götürmüşlerdir. Yine 14.11.1974 günü Iğdır'ın kurtuluş günü anma töreni sırasında, ilçe kaymakamı Emin Ergin, öğretmen Arif Yarkan'a halkın önünde hakaret etmiştir. Bununla da yetinmeyerek öğretmeni dövmüştür.

10. Tavas belediye başkanı Ömer Alca, öğretmen Ömer Kutan'ın başına sigara tablası vurarak yaralanmasına sebep olmuş, adı geçen öğretmene 5 günlük rapor verilmiştir.

11. Adıyaman milliyetçi Öğretmenler Derneği başkanı Sabri Taştan 28.11.1974 günü, Adıyaman Millî Eğitim Müdürünün yolunu keserek hakaret etmiştir. Emniyet görevlileri gerekli ilgiyi gösteremediklerinden 24.12.1974 gecesi de Millî Eğitim Müdürünün evinin tüm camları kırılmıştır.

12 . 3.11.1974 günü Karakocan lisesine irtica ve komando baskını olmuş, pansiyon binası basılarak burada barınan öğretmen Ali Yavuz'un 4195 liralık özel eşyası yağma edilmiştir.

13 . Artvin öğretmenlerinden Olgun Delikanlı 26.11.1974 günü bozkurtçular tarafından dövülmüştür,

14 . Son günlerde Kahramanmaraş imam hatip okulu öğretmenin başına çarşaf geçirilerek bayıltılıncaya kadar dövülmüş ve merdivenlerden aşağıya atılmıştır.

15 . 2 Ocak 1975 günü İskilip şubemiz komandolar tarafından yanık yağ dökülmek suretiyle yakılmıştır.

16 . 3 Ocak 1975 günü Hakkâri Uludere şubemiz jandarma astsubayı

tarafından basılmış, tüm üyelerimiz küfürle hakaret ve tehdit edilmişlerdir.

Ayrıca Erzincan'da Kırıkhan'da Kars'ta öğretmenler saldırılara uğramakta, silâhli saldırılar yoğunlaştırılarak Adana'da bir işçinin, İstanbul'da bir öğrencinin öldürülmesine kadar varmıştır (TÖB-DER, 1975, S.89, s.-1-21).

Malatya'da öğretmenlerimize yapılan saldırıların, atılan kurşunların kökeninde sermayenin çıkarları yatmaktadır. Malatya'da öğretmenlerimize yapılan saldırı ve kurşun sıkımlar nedeniyle, Genel Başkan Yardımcısı Cemil Çakır, aşağıdaki telgrafı, İçişleri ile Millî Eğitim Bakanına ve Başbakana çekmiştir.

“Malatya TÖB-DER Şubemiz 2.2.1975 günü Malatya'da düzenlenen ve yasal formaliteleri yerine getirilmiş olan sessiz yürüyüşe katılmıştır. Bu yürüyüş sırasında, polis yan tutarak yürüyüşe katılan öğretmenlerimizden ve halktan kişilerin copla dövülerek yaralandıklarını size bildirmiştik. Bu yürüyüş ve yürüyüşten sonra Örgütümüze yönelik saldırılar şöyle seyretmektedir:

1 — Yürüyüş günü TÖB-DER Malatya şubemiz yönetim kurulu üyesi Aziz Maho dövülmüştür.

2 — Aynı gün ve akşam Aziz Maho' nun evi komando adı verilen kişilerce taşlanmıştır.

3 — 3.2.1975 günü evinin emniyetini jandarmalar sağlamak zorunda kalmış, jandarmalar ayrılır ayrılmaz Aziz Maho' nun evi kurşunlanmıştır.

4 — 6 Şubat gecesi Aziz Maho' nun evinin kapısı tekmelenmiş, kapının önünde kurşun sıkılmıştır.

5 — 7 Şubat günü şubemiz yönetim kurulu üyesi Haluk Düzce'nin görev yaptığı okul 70- 80 kişi tarafından basılarak Düzce dövülmek istenmiştir.

6 — Diğer şube yönetim kurulu üyeleri tehdit edilmekte ve yolları kesilmektedir.

7 — Genel olarak Malatya'da devrimci öğretmenler üzerinde baskı yoğunlaştırılmıştır. Durum il yetkililerine iletildiği halde, gerekli tedbirler alınmamıştır.

Malatya'da görev yapan arkadaşlarımızın can güvenliği kalmamıştır.

Yasaların güvencesi altında görev yapmak durumunda olan arkadaşlarımızın can ve mallarına gelecek zararın sorumluluğu yasa uygulayıcılarının ve komando adı verilen faşistlerin olacaktır.

Gerekli tedbirlerin alınması için bilgilerinize ve takdirlerinize sunulur (TÖB-DER, 1975, S.91, s.31).

ÇOK ÖNEMLİ BİR DUYURU

Genel Yönetim Kurulumuz 15 Şubat 1975 Cumartesi günü saat 14.00'de 67 ilimizde kapalı salon toplantıları; 16 Şubat 1975 Pazar günü saat 13.00'de İstanbul ve İzmir ilimizde sessiz yürüyüş yapılmasına karar vermiştir.

Genel Merkeze bağılı şubelerimizden bu kararın dışında şube olarak yürüyüş ve miting yapma istekleri gelmektedir.

Biz Yürütme Kurulu olarak; Genel Yönetim Kurulunun kararında bir değişiklik yapma yetkisinde değiliz. Bu nedenle;

Devrimci, demokratik, merkezîyetçi örgüt anlayışımız ve eylemimizin bütünlüğü ve disiplini bakımından şubelerimizin, yetkili organlarımızın dışında tavır ve eylemlerden kesinlikle kaçınmalarını önemle duyururuz.

*TÖB-DER YÜRÜTME
KURULU*

(TÖB-DER, 1975, S.91, s.29)

TÖB-DER' in 15 Şubat 1975'te düzenlediği yürüyüşlere yönelik saldırılar 1975 Mart sayısında yer almaktadır:

YASAL TOPLANTILARIMIZ SALDIRIYA UĞRADI

63 İLDE KAPALI SALON TOPLANTISI YAPILDI.

İZMİR'DE YÜRÜYÜŞ YAPILDI.

MALATYA, TOKAT, MUŞ, BİNGÖL, AMASYA, ADIYAMAN, AFYON VE GÖLBAŞI' NDA OLAYLAR ÇIKTI.

AMASYA'DA ADNAN BAYKAL ADLI BİR BANKACI VE MALATYA'DA HAMDİ KARAKAŞ ADLI BİR KÖYLÜ ÖLDÜRÜLDÜ.

OLAYLAR SIRASINDA TÖB-DER LOKALLERİ, C.H.P. BİNALARI, İLERİCİ TANINAN BAZI KİŞİLERİN İŞ YERLERİ VE EVLERİ TAHRİP EDİLDİ.

35 ÖĞRETMEN CAN GÜVENLİKLERİ KALMADIĞI İÇİN BÖLGELERİNİ TERKETTİLER.

BİRÇOK İLDE OKULLAR TATİL EDİLDİ.

170 KİŞİ YARALANDI.

MALATYA VE TOKAT'TA DÜKKÂNLAR YAĞMA EDİLDİ.

MUŞ'TA TOPLANTI ÇOK ÖNCEDEN İPTAL EDİLDİĞİ HALDE ÖĞRETMENLER VE İLERİCİ KİŞİLER SALDIRIYA UĞRADI (SALDIRILARIN BİR MERKEZCE YÖNETİLDİĞİNİN ACIK KANITI)

SAĞCI GAZETELER TOPLANTIDAN GÜNLERCE ÖNCE TAHRİKE BAŞLADILAR.

GENEL MERKEZE YURDUN ÇEŞİTLİ YERLERİNDEN ÖRGÜTLENMENİN HIZLANDIĞINA VE ÜYELİK İÇİN BAŞVURANLARIN ARTTIĞINA DAİR HABERLER GELİYOR.

OLAYLAR İÇİN SENATO VE MECLİS SORUŞTURMALARI İSTENDİ
(TÖB-DER, 1975, S.92, s.1).

TÖB-DER olarak 15 Şubat 1975 günü 67 ilimizde öğretmenlerin özlük sorunlarını kamuoyuna duyurmak, pahalılık ve faşizan baskıları protesto ve sendikal haklarımızı almak amacıyla kapalı salon toplantıları, 16 Şubat 1975 günü de İstanbul ve İzmir'de sessiz yürüyüşler düzenlemiştik. İstanbul yürüyüşümüz Sıkıyönetim Komutanlığının izin vermemesi sonucu iptal edilmişti (TÖB-DER, 1975, S.92, s.3).

Yaşanan olaylar ve TÖB-DER' e yönelik eleştiriler konusunda Genel Başkan yardımcısı Cemil Çakır'ın görüşleri;

Sömürücü egemen çevrelerin çıkarlarını savunan bazı kuruluşlarla bazı yayın organları ve kalemlerin, 18–23 Ocak 1975 günleri alınan ve 24 Ocak 1975 günü basına ve kamuoyuna açıklanan bu kararımızla, 1 Şubat 1975'te “Bizim Radyo”nun bilmediğimiz bir yayını ile bize talimatlar verdiğini iddia etmişler, bu radyoyla TÖB-DER arasında bir bağ kurmaya kalkarak, iftiraların en çirkinini, en iğrencini yapmışlardır. Yasal toplantılarımızın basılmasının tahrik ve teşvikçilerinden başka bir şey beklenmezdi. Ve bu yaptıkları iftiraları bizleri pek de rahatsız etmedi. Ancak demokrasi ve özgürlük yanlısı olduğunu iddia eden bazı kuruluşların temsilcileri ve liderleriyle, bazı kalemlerin yönetimimiz ve toplantılarımız hakkındaki değerlendirmelerine değinmek isteriz. Bu demokrasi ve özgürlük yanlılarına göre;

“TÖB-DER oyuna gelmiştir”, “TÖB-DER zamanı iyi seçememiştir”, “TÖB-DER arı kovanına çomak sokmuştur”. İnisiyatifimiz dışındaki eylemler için kimse bizden yardım istemesin. “TÖB-DER yöneticileri miyop, eylem yaptınız da ne oldu” gibi sözler sarfetmekte, yakıştırmalarda bulunmaktadır. Önce şunu belirtelim: Adana'da bir siyasi kuruluşun mitinginde bir işçi yurttaşımız öldürüldü. Bu ölüm olayının sorumlusu yasal toplantısını yapan siyasi kuruluş muydu? Yoksa yasal

toplantıyı basan saldırganlar mıydı? Acaba bu siyasi kuruluş, Adana'dan sonra hiçbir yerde yasal toplantı ve miting yapmadı mı? (TÖB-DER, 1975, S.92, s.20)

Sayın Cemil Çakır

TÖB-DER Genel Başkan Yardımcısı- ANKARA

TÖB-DER' in düzenlediği toplantılara karşı girişilen eylemlerle ilgili telgrafınızı ilgilendirilmesi ve değerlendirilmesi için Sayı İçişleri Bakanına ilettim.

Ne yandan gelirse gelsin Hükümetimiz her çeşit yasa dışı eylemin karşısındadır ve bunları önlemeye karardır.

Bilginizi rica eder, en iyi dileklerle saygılarımı sunarım.

ORD. PROF. DR.

SADİ IRMAK

BAŞBAKAN

(TÖB-DER, 1975, S.92, s.47)

TÖB-DER üyelerine ve şubelerine yönelik saldırılar Mart 1975 sayısında duyurulmaktadır:

- ❖ ÜYEMİZ BATTAL ÖZ ÖLDÜRÜLDÜ.
- ❖ GENEL MERKEZ VE ŞUBELERİMİZ DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ KARARIYLA ARANDI. ARAMALAR SONUNDA; KARAR DEFTERLERİ, BAZI EVRAKLAR VE LOKALLERİMİZDEKİ GAZETE, DERGİ VE KİTAPLAR “İNCELENMEK ÜZERE” GÖTÜRÜLDÜ.
- ❖ MALATYA VE SAMANDAĞ ŞUBE YÖNETİCİLERİ TUTUKLANDI.

Bartın Şubesi üyelerinden Mustafa Yılmaz, Hüseyin Akgül ve aynı bölgeden üç işçi asılsız bir ihbarla karakola götürüldü. Karakoldaki üsteğmen arkadaşlarımıza “TÖB - DER' e niçin üye oldukları ve 141-142 maddeler hakkındaki düşüncelerini” sordu. Tehdit etti (TÖB-DER, 1975, S.93, s.1).

BATTAL ÖZ ÖLÜRÜLDÜ

Turgutlu'nun Ahmetli Bucağı İlkokulu Öğretmeni Battal Öz, aynı okulun fanatik sağcı öğretmenlerinden İbrahim Başaran eliyle öldürüldü. “Kız kardeşini okula göndererek günaha girdiği” için annesini de öldüren katil, cinayeti dini inançları nedeniyle işlediğini söyledi.

TÖB-DER inançlı bir üyesini yitirdi. TÖS' ten bu yana demokratik kavgada yerini alan bir üyesini.

Battal Öz 1937 yılında Eşme'de doğdu. İlköğrenimini Eşme'de yaptı. İvriz Köy Enstitüsü ve Savaştepe İlköğretmen okullarında yatılı okuyup öğretmen oldu.

8 yıllık meslektaşımız halkın, öğrencilerinin ve meslektaşlarının elleri üstünde toprağa verildi (TÖB-DER, 1975, S.93, s.3).

TÖB-DER üyesi öğretmenlere yönelik saldırı olaylarına bir örnek:

22 Ocak- 8 Şubat günleri Keban TÖB-DER levhasına saldırıldı. TÖB-DER Başkanı mülki amirliğe başvurarak TÖB-DER binasının ve öğretmenlerin can güvenliğinin sağlanmasını istedi.

11 Şubat günü MC Partileri ve Ülkü Ocaklılar Keban Kaymakamlığına başvurarak Nesrin Ercan adlı felsefe öğretmeninın Keban'ı terk etmesini istediler. Kaymakamlığa gelen lise müdürüne bir Kebanlı Kaymakamlıkta ve Kaymakamın yanında “Şunu bunu bilmem, Nesrin üç gün içinde Keban'ı terk edecek yoksa liseyi basacağız” dedi.

15 Şubat günü öğretmen N.Sahir Güner dövüldü. Öğretmen Nesrin Ercan'ın evi ve TÖB-DER binası tahrip edildi. Olaya müdahale eden Sait Bilgin adlı işçi linç edilircesine dövüldü. Tüm emniyet yetkilileri ve polislerin gözü önünde meydana gelen bu olaylar hakkında hiçbir işlem yapılmadı.

18 Şubat günü ilkokul öğretmeni N.Sahir Güner, felsefe öğretmeni Nesrin Ercan, Matematik öğretmenleri Mustafa Beydoğan ve İsmet Yarar adlı lise öğretmenleri can güvenliklerinin kalmadıkları gerekçesiyle kasabayı terk ettiler (TÖB-DER, 1975, S.93, s.3).

1975 Nisan sayısında Başbakan seçilen Süleyman Demirel'e yazılan mektuba yer verilmektedir:

Sayın Süleyman Demirel

Başbakan

ANKARA

Sayın Başbakan, hükümetinizin ülkemize ve öğretmenlerimize hayırlı olmasını dilemeyi çok isterdik. Aşağıda belirteceğimiz olaylar buna olanak vermiyor.

Size hükümet kurma görevi verildikten bu yana henüz 15 gün geçtiği ve güvenoyu alamadığınız halde, öğretmenlerimiz için devam etmekte olan güç günler artarak yeniden başladı. Şöyle ki: 29 Mart gecesi Afyon şubemize silahlarla saldıran 8 faşist komando bir arkadaşımızı “gün bizim günümüzdür” diyerek komalık etti. 2 Nisan akşamı Erzurum şubemiz başkanı, okulun önünde 8 yerinden bıçaklandı, ağzı, burnu muşta ve sopalarla kırıldı. Halen hasta yatmakta. Tüm bu olayları yaratanlar ise ortalarda yok. Olayları yaratanlar, hükümetin kurulmasından önce oluşturulan cepheden cesaret alanlardır.

Sayın Başbakan, biz inanıyoruz ki, siz ve iktidar ortaklarınız isterseniz bu saldırıları önleyebilirsiniz.

TÖB-DER olarak saldırganlar hakkında ne gibi önlemler alacağınızı merakla bekliyoruz. Saygılarımla.

Ali Bozkurt

TÖB-DER Genel Başkanı

(TÖB-DER, 1975, S.95, s.1)

TÖB-DER üyesi öğretmenlere ve toplantılarına yönelik saldırılarla ilgili Mayıs 1975 tarihli yazı yer almaktadır:

Ne gariptir ki, öğretmenin olduğu kadar halkımızın da meselesi olan konuların dile getirildiği bu toplantılara bazı yerlerde yine halkımızın bir kısmı alet edilerek saldırtılmıştır.

Hâlâ bu TÖB-DER' li öğretmenler ne istiyor, bunlara neden bu kadar saldırıyorlar diye soranlar olabilir.

Bir daha söyleyelim: Halkımızın aydını olan öğretmen, halkın gören gözü, duyan kulağı, düşünen beyni ve söyleyen dilidir. Elbette her zaman döndürülen dolapları, bütün çıplaklığı ile ortaya koymak onun görevidir. İşte öğretmen bu görevini yerine getirirken, gerçeklerin gün ışığına çıkmasından gocunan menfaat guruplarının saldırısına uğramaktadır.

Bir kaç gün önce de, şehrimiz merkezinde, Gümrükönü' nde, Sanat Okulu öğretmenlerinden üç arkadaşımıza, durup dururken saldırdılar. Saldıranlar henüz yakalanamamıştır.

Egemen güçlerin ve besleme uşaklarının saldırıları boşuna değildir. Bu saldırılar, öğretmenin örgütlenmesine halkımızla kenetlenmesine karşı duyulan hazımsızlığın, hırçınlığın bir sonucudur.

Öğretmene kaldırılan bu el, aydınlığa kaldırılmıştır.

Öğretmene kaldırılan bu el halkımızın uyanışını engellemek için kaldırılmıştır (TÖB-DER, 1975, S.96, s.18).

Hikmet Demir, 4 Haziran akşamı faşistlerin plânlı komplosu sonucu beynine sıkılan kurşunla alçakça öldürüldü, gene aynı plân gereği, öldürülmek istenen Sedat Ege alnından aldığı kurşunla ağır yaralandı, Olayın düzenleyicisi faşist soygun cephesi, gerçeği saptırmak, kamuoyunu yanıltmak için türlü oyunlara giriştiler. Olayla ilgili, TRT Muhabirinin savcılıktan aldığı ilk haberler diğer çevrelerin ağzından baskı yöntemleri ile saptırılmış ve olaya basit bir zabıta olayı süsü verilmek istenmiştir. Soygun cephesi gerçekleri gizleyemeyecektir. O anda olay yerinde bir sivil polisin bulunması ve olaydan hemen sonra kayıplara karışması, katillerin olay yerinde beliren kırmızı bir MURAT taksi ile kaçırılması, katillerden birinin emniyete götürüleceğine Tüccarlar Kulübünde16 saat saklanması, olay günü Sakarya'da hiçbir sorumlunun görevi başında bulunmaması, öldürülen Hikmet Demir'in daha önceleri birkaç kez tehdit edilmesi bütün bunlar tesadüf olabilir mi? (TÖB-DER, 1975, S.99, s.6)

Sayın Süleyman Demirel

Başbakan Ankara

5 Haziran 1975 saat 03' de Sakarya Şubesi saymanımız Hikmet Demir kurşun yağmuruna tutularak, öldürüldü. Şube Başkanımız Sedat Ege, Şube Sekreterimiz Hüsamettin Aygün ve işçi Ahmet Ege'de ağır şekilde yaralandılar.

Cinayeti işleyenler her zaman olduğu gibi, gene yakalanamadılar.

15 Şubat 1975 gününden beri bu öldürülen dördüncü, Cephe Hükümetinin kuruluşundan bu yana da ikinci üyemizdir. Bunun Cumhuriyet tarihinde eşine rastlanmaz.

Yasa tanımaz faşist terörcülerin güvenlik güçlerine yardımcı güç sayılmasından beri, başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere, tüm devrimciler olmak üzere, yoğunlaşan öldürme eylemleri, sorumlulardan hiçbirisi tarafından bir kez olsun kınanmamıştır. Bunlardan da, vatandaşların can güvenliklerine gerektiği kadar önem verilmediği anlamı çıkar.

Şimdiye kadar öldürülmek istenip de, kıl payı kurtulan öğretmenlerimizin sayısı otuzdan, yaralananların sayısı ise iki yüzden fazladır.

Bundan böyle öğretmenlerimiz, kendi güvenliklerini kendileri sağlama yolunu seçerlerse, doğacak olayların sorumluları faşist saldırganlar ve onların örgütlerinin eylemlerine göz yumanlar olacaktır.

Sizler hala bu olaylara birer zabıta vakası olarak mı bakacaksınız? Sizler hâlâ herkesçe bilinen terör örgütlerinin temsilcilerinden yasalar önünde hesap sormayacak mısınız? Ve sizler söyler misiniz, hiç faili meçhul cinayet ve saldırı olarak kalan bir sermayedar davası hatırlıyor musunuz'?

Öğretmenlerimizin örgütlenme, mal, can ve öğretim güvenlikleri daha ne kadar faşist saldırganların insafına bırakılacaktır. Sizlerin kanunsuzlukları onaylamayacağınıza ve bunların üzerinde dikkatle eğileceğinize inanmak istiyoruz. Saygılarımızla.

ALİ BOZKURT

TÖB-DER Genel Başkanı

(TÖB-DER, 1975, S. 99, s.1)

1975 Haziran ayına ait sayıda TÖB-DER üyesi öğretmenlerden Hüseyin Esen'in evinde öldürülmesi ile ilgili Cumhurbaşkanı'na gönderilen telgraf yer almaktadır:

TELGRAF
Sayın Fahri Korutürk
Cumhurbaşkanı

13–14 Mayıs gecesi Sivas Devrim İlkokulu Öğretmeni üyemiz Hüseyin Esen evinde 7 kurşunla öldürülmüştür. 15 Şubattan bu yana bu öldürülen ikinci üyemizdir. Saldırıya uğrayarak komalık edilen ve yaralanan arkadaşlarımızın sayısını ise biz dahi bilemez olduk.

Dövme ve öldürme olayları son koalisyon hükümetinin kurulmasından sonra kat kat artarak Cumhuriyet yönetiminin hiçbir devresinde görülmemiş boyutlara ulaşmıştır. Yetkililerin ise bu olaylardan kılı bile kıpırdamamakta, öğretmen ve öğrencilere yapılan bu insanlık dışı saldırıları telin dahi etmemektedirler. Hatta yetkili makamlarda bulunan bir kısım görevliler ise konuşmalarıyla adeta olayları tahrik etmektedirler.

Bu durum karşısında öğretmenlerimizin can, mal, öğrenim ve öğretim güvenlikleri kalmamıştır. Özellikle Sivas, Elazığ, Erzurum, Afyon, Malatya, Adıyaman, Tokat, Amasya illerinde öğretmenlerimiz okullarına gidememekte, gidenler ise Atatürk'ten ve Atatürkçülükten söz edememektedirler.

Emniyet görevlileri ise tüm bu saldırılara seyirci kalmaktan, hatta basına akseden olaylara göre, saldırganlara zaman zaman yardımcı olmaktan öte bir şey yapamamaktadırlar.

Sayın Cumhurbaşkanım, olayların artmasının asıl nedeni, politik görüşü belli bir derneğin üyelerinin devlet güçlerine yardımcı güç sayılmalarıyla yakından ilgilidir.

Hiçbir güvenlikleri kalmayan öğretmenlerimizin durumlarını zati devletlerine bir kez daha duyurmayı, delaletlerinizle ilgililerin önemle dikkatlerinin çekilmesini yüz bin üyesi bulunan örgütümüz adına istirham ediyorum.

Bize gelen bilgilerle göre, saldırıların böyle devam etmesi halinde bizlerin de önlemesine imkân olmayan olaylar olabileceğinin endişesini taşıyoruz. En doğal hakları olan yaşama hakları dahi kalmayan öğretmenlerimizin sınıflarına girmelerini, öğretim yapmalarını sağlayacağımızdan kuşku duyuyoruz.

Durumun ciddiyetini yüksek takdirlerinize arz eder, saygılar sunarım.

Ali Bozkurt

*TÖB-DER Genel
Sekreteri*

(TÖB-DER, 1975, S.98, s.22).

(...) 1975 Bütçesi Mecliste görüşülürken öğretmenlerin tek ve en güçlü örgütü olan TÖB-DER' e sık sık saldırılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesi görüşülürken 50, İşçileri Bakanlığı bütçesi görüşülürken ise TÖB-DER ismi 38 kez zabıtlara geçmiştir. Tüm bunlar TÖB-DER' in doğru yolda olduğunu, öğretmenlerimizin bu tavrından yurtseverlerin kıvanç duyması gerekmektedir. Kürsüye çıkıp TÖB-DER' e saldırmaktan

başka bir iş yapmayan konuşmacılara bir milletvekili dayanmamış ve yerinden. “Öğretmenlerden başka derdiniz yok mu” diye bağırmıştır.

TÖB-DER, ilerici, devrimci, öğretmenlerin mesleki bir örgütüdür. Bu nedenle de emekçi sınıf ve tabakaların yanında yerini almakta, sorunlarını onların sorunlarından soyutlanmamakta ve emekçi halkımızın insanca yaşaması, demokratik ve ekonomik talepleri çözümlenmedikçe kendi sorunlarının çözümlenemeyeceği inanç ve bilincini taşımaktadır (Seferoğlu, TÖB-DER, 1975, S.99. s.12).

Temmuz 1975 sayısında öldürülen bir TÖB-DER üyesi öğretmenin haberi yer almaktadır:

12 Haziran 1975 günü gece yarısı Şavşat TÖB-DER şubemiz üyelerinden öğretmen HASAN ŞİMŞEK “faili meçhul” kişilerce kulak arkasına ve başına indirilen darbelerle komaya sokulmuş olarak bulundu. Kaldırıldığı Şavşat hastanesinde gerekli tedavi ve ilgi gösterilmeyince, Artvin Devlet Hastanesine kaldırıldı, komadan çıkamayarak öldü (TÖB-DER, 1975, S.101, s.1).

TÖB-DER Genel Başkanının Milli Eğitim Bakanlığına çektiği telgraf 1975 Ağustos sayısında yayınlanmıştır:

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA

ANKARA

Ülkemizin her köşesinde öğretmenlerimiz üzerinde yapılan zulümler, saldırılar, dövmeleler, yaralamalar ve hatta komaya sokulup “öldü” diye bırakmalar son zamanlarda daha da çok yoğunlaşmıştır. Yasaları uygulamakla ve yurttaşların can güvenliğini sağlamakla görevli olan ilgililer öğretmenlerimize yapılan bu insanlık dışı uygulamalarda hiçbir etkinlik göstermemektedir.

Bunun en son örneği Kastamonu ve Boyabat'ta olmuştur. Boyabat öğretmenlerinden Cevdet Özer ve bir arkadaşı, Kastamonu otobüs garajında araba beklerken bir grup “Komando” denilenlerin saldırısına uğrayıp kıyasıya dövülmüşlerdir. Orda bulunan Kastamonu polisi bu duruma seyirci kalmış, hiçbir müdahalede bulunmamıştır.

Yine Boyabat ilçesi Kayaboğazı Köyü Öğretmeni Mustafa Özvatan 5.8.1975 Salı günü saat 18.00 sularında bir ailenin tüm bireylerince komaya sokulmuş, öldü diye meydanda bırakılmıştır. Tesadüfen köye gelen bir taksi koma halindeki öğretmeni Boyabat Devlet Hastanesine getirmiştir. Boyabat Devlet Hastanesinde ilk tedavisi yapıp, komadan kurtarılan öğretmen Samsun Devlet Hastanesine nakledilmiştir. Bu dövülme nedeniyle öğretmen 0.2 görme yeteneğini kaybetmiştir.

Sanıklar Boyabat Savcılığında “bu öğretmen solcudur, solcuların karılarda, kızlarda gözleri varmış, bunun için dövdük.” demelerine, Köy Muhtarının ise; “öğretmen 8 yıldır köyümüzde çocuklarımızı okutmaktadır. Namuslu, dürüst ve her

işimize koşan bir öğretmendir.” biçiminde ifade vermesine rağmen Boyabat Savcılığı sanıklar hakkında hiçbir işlem yapmamıştır.

İnsanların bu kadar ezildiği, yasaların bu kadar uygulanmadığı dönemleri ülkemiz pek ender görmüştür. Yasaların uygulanmadığı ülkelerde yasa dışı hareketlere maruz kalanlar hayatlarını korumak için kendi güçlerine başvurabilirler. Kendi güçleri ile can güvenliklerini sağlama yoluna gidebilirler. Çünkü insanların en doğal hakkı güvenlik içinde yaşama hakkıdır.

Yurttaşlarımızın ve her türlü saldırıya uğrayan öğretmenlerimizin can güvenliklerinin sağlanması, sanıkların yargı organlarına teslim edilmesi görevinizdir ve bunu istemek en doğal hakkımızdır.

10.8.1975

Cemil ÇAKIR

(TÖB-DER, 1975, S.103, s.1)

1975 Kasım sayısında Genel Başkan Cemil Çakır'ın basın açıklaması yer almaktadır:

GENEL BAŞKANIN BASINA DUYURUSU:

Genel Yönetim Kurulumuz ve Bölge Temsilcilerimiz 1–2 Kasım 1975 günleri toplanarak; öğretmenler üzerinde özellikle MC döneminde, yoğunlaşan faşist baskıları, kıyımları ve hayat pahalılığı yüzünden öğretmenin içine itildiği geçim imkânsızlığını görmüştür. Görüşmeler sonunda kıyımları, hayat pahalılığını ve faşist baskıları protesto eylemimize, aynı baskıları ve sıkıntıları yaşayan başta işçi sendikaları, demokratik kuruluşlar olmak üzere, tüm yurtseverleri ve halkımızı çağırıyoruz. Bu amaçla DİSK, TMMOB, TİB, TÜR-DER, TÜ-TED, TÖD gibi kuruluşlarla temaslar yapmaktayız. 6 Aralıkta yurt çapında yapacağız miting ve yürüyüşler, Anayasanın vatandaşlara bu konuda tanıdığı özgürlüklerin hayata geçirilmesi ve faşist tırmanışa karşı demokrasinin savunulması için yapılacaktır.

Bizi eyleme zorlayan acil taleplerimiz şunlardır:

- MEMURLAR VE ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ PARTİZAN BASKILARA DERHAL SON VERİLMELİDİR.
- SÜRGÜN, AÇIĞA ALMA, GÖREVE SON VERME, DÜŞÜNCE VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNÜ HEDEF ALAN YASA DIŞI SORUŞTURMA İŞLEMLERİ DURDURULMALI; BU İŞLEMLERE UĞRAYANLAR ESKİ YERLERİNE VE GÖREVLERİNE DÖNDÜRÜLMELİDİRLER.
- SÜRGÜN YOLUYLA AİLELERİN PARÇALANMASINA SON VERİLMELİDİR.
- DİSİPLİN CEZALARI KALDIRILMALIDIR.

- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI, SAĞCI VE FAŞİST PARTİ MİLİTANI “KIYIMCI KADROLAR” DAN TEMİZLENMELİDİR.
- ÖĞRETMENLERİ ÖLDÜRENLER, YARALAYANLAR, LOKALLERİMİZE, KONUTLARIMIZA SALDIRANLAR MUTLAKA YAKALANMALI VE CEZALANDIRILMALIDIRLAR.
- GÜVENLİK KUVVETLERİNİN TARAFSIZLIĞI SAĞLANMALIDIR.

(...)

Öğretmenler üzerindeki baskıları, kısımları, bakanlığın anlayışını ve tutumunu belge ve örnekleriyle size sunmak isterim.

Milli Eğitim Bakanı, geçenlerde verdiği, basında ve TRT de yer alan demecinde, sürgünlerin hiçbirinin bir tek öğretmeni eşinden ayrılmak zorunda bırakmadığını söylemiştir. Bu demeç gerçeklere tamamen aykırıdır. İki yüzden fazla aile sürgün yoluyla parçalanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığının aile kurumuna karşı tavrının yanı sıra, müsteşar A. Nihat Akay’ın “Bir müsteşar iki paralık dağ öğretmenleriyle uğraşamaz” sözü de öğretmenlere karşı takınılan tavrın ve anlayışın somut belgesidir.

Bizdeki belgelere göre, MC döneminde bu güne kadar 6 öğretmen öldürülmüş, 4870 öğretmen sürülmüş, 37 öğretmenin görevine son verilmiş, 200 öğretmen sudan bahanelerle gözaltına alınmış ve 15 öğretmen tutuklanmıştır. Öğretmenlerin binlercesi saldırılara uğramış, lokallerimiz kurşunlanmış, tahrip edilmiş, üyelerimizin konutlarına fiili saldırılar yapılmıştır. Toplantılarımız basılmıştır. Bu konuda ayrıntılı örnekleme listeleri gazetemizde ardı ardına yayınlanmaktadır. Sözünü ettiğimiz cinayet ve saldırıların suçluları bu güne kadar yakalanamamıştır. Sürgünler konusundaki rakam, önümüzdeki günlerde hızla artmaya devam edecektir. Çünkü bu günlerde, binlerce öğretmen asılsız ihbarlara, karalamalar dayanan, aslında düşüncesinden ve örgütlenme bilincinden ötürü soruşturma geçirmektedir.

Bize yurt çapında eylem kararı aldırın bu olgu, aslında sorunlarımızın ve öğretmen mücadelesinin bir bölümüdür. Türkiye’ de yalnız öğretmenlerin değil, tüm emekçilerin benzer ya da daha ağır baskılar altında bulunduğunu biliyorsunuz. Bu yüzden, baskılara karşı çıkışımız, demokratik hak ve özgürlüklere ve demokrasiye sahip çıkışımızın bir örneğidir (Çakır, TÖB-DER, 1975, S.108, s.3).

Üyelerimize Yapılan Baskılar

1. 27.2.1975 gününden bugüne kadar Battal Öz, Murat Gökten, Ali Genç, Hikmet Demir, Hasan Şimşek, Hüseyin Esen adlı öğretmenler öldürüldü, öldürmelerin hepsi faşistlerce yapıldı ve suçluları bulunamadı.

2. 5.3.1975 günü Ulukışla TÖB-DER Bölge Temsilcimiz İsmail Göltaş, Çiftahan kaplıcalarında araba beklerken, uzaktan gelen valinin arabasını fark edemeyerek el kaldırmıştır. Bu el kaldırma valiye hakaret sayılmış, üyemiz işten el çektirilmiştir. Ayrıca bu nedenle 18 gün tutuklu kalmıştır.

3. 29.3.1975 gecesi İstanbul şubemizin bütün camları kırılmıştır.

4. 31.3.1975 günü saat 22.30'da Afyon şubemiz silahlı sekiz kişinin saldırısına uğramıştır.

5. 2.4.1975 günü saat 22.30'da Erzurum Şube Başkanımız Yılmaz Mızrak, otobüs durağında beklerken saldırıya uğramış 8 yerinden bıçaklanmıştır.

6. 5.4.1975 günü Horasan Lisesi öğretmenlerinden İbrahim Sarı'yı Ülkü Ocaklarına mensup kişiler dövdüler. İbrahim Sarı, komadan zor kurtuldu.

7. 7.9.1975 günü saat 13.00'de Dicle İlköğretmen Okulu Müdürü faşistlerin saldırısına uğradı ve okul bir süre kapalı kaldı.

8. 9.4.1975 günü Osmaniye Şube Başkanımız Mehmet Özkan faşistler tarafından bayıltılıncaya kadar dövüldü.

9. 10.4.1975 günü Antalya Meslek Lisesi öğretmenlerinden Mehmet Dönmez ile Mehmet Özkan faşistler tarafından dövüldü. Arkadaşlarımız 20'şer günlük rapor aldılar.

10. 12.4.1975 günü saat 19.00'da İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinden Ali Paksoy ile Mehmet Kaman "Hesap sorma günü geldi" diyerek öğretmen İsmail Kahraman'ı kurşun yağmuruna tuttular.

11. 13.4.1975 günü Susuz Şubemiz saymanı İbrahim Oğuz, gece evine dönerken faşistler tarafından zincir, taş ve sopalarla kıyasıya dövüldü.

12. 15.4.1975 günü saat 19.30'da Elazığ Öğretmen Okulu öğretmeni Kenan Bulut ve 8 arkadaşı bir grup faşistin saldırısına uğradı.

13. 17.5.1975 günü Siverek Ortaokulu Müdürü Şevki Mavigök, kurt rozeti taşıyan iki öğrencisine “bunların yerine Atatürk rozeti takın” dediği için 2 yardımcısı ve 2 öğretmenle birlikte 24 saat gözaltında tutuldu.

14. 17.5.1975 günü Iğdır şubemiz faşistler tarafından tahrip edildi.

15. 19.4.1975 günü Amasya Öğretmen Okulu Müdür Yardımcısı faşistlerce dövüldü ve kol kemiği kırıldı.

16. 21.4.1975 günü Siverek Savcısı Hüseyin Altan, Şube Kurulumuzun tümünü 48 saat gözaltında tutmuştur.

17. 22.4.1975 günü Isparta Şube başkanı Avni Maviş, Köy Enstitülerini Anma Gününde üyelere armağan etmek için getirttiği Köy Enstitüleri Rozeti yüzünden tutuklanmıştır. İddia “Köy Enstitüleri Rozeti yoluyla komünizm propagandası”dır.

18. 23.4.1975 günü Çankırı’da bir grup komando tarafından Atatürk rozetleri zorla çıkartılmış, okul müdürü Aydın İpek tehdit edilmiştir.

19. 24.4.1975 günü Amasya Öğretmen Okulu Md. İsmet Gülyiyan, Ankara Otobüs terminalinde otobüsten iner inmez 4 kişinin silahlı saldırısına uğramış, kafasından, midesinden ve safra kesesinden bıçakla ağır şekilde yaralanmıştır.

20. 23.6.1975 günü Diyarbakır’da bir parti başkanının gitmesi nedeniyle olaylar çıkmıştır. O gün polisten bazıları ile bir grup sivil Diyarbakır Şubemizi kurşun yağmuruna tuttular. Yine aynı gece Bismil Şubemizin kapı ve pencereleri kırıldı, şubemizin tüm evrakları ve kitapları yırtıldı.

21. 3.7.1975 günü Şah Turna ve arkadaşlarını protesto eden Siverek halkını “teşvik ve tahrik” iddiasıyla 4 öğretmen gözaltına alındı.

22. 21.5.1975 gecesini Kağızman öğretmenlerinden Aziz Ardiç’in yatak odası kurşunlandı.

23. 24.8.1975 günü Kırşehir’deki olaylar nedeniyle şube başkanımız Kemal Köksal, meydanda, karakolda, hastanede bazı polislerce kıyasıya dövüldü, kafası yarıldı, kaburgaları ezildi.

24. 2.9.1975 günü saat 20.30’da Sulmova şube saymanımız Ahmet Çelik, bir grup faşist tarafından saldırıya uğradı, göğsünden ve karın boşluğundan yaralandı.

25. 21.9.1975 günü Derik Şubemiz üyesi Veli Şahin, bir grup faşist tarafından saldırıya uğradı, mide ve bağırsakları parçalandı.

26. 30.8.1975 günü Akseki Şube Saymanımız Ali Dönmez saldırıya uğradı, kıyasıya dövüldü. Saldırganlar yerine Ali Dönmez gözaltına alındı. Ali Dönmez'e yemek götüren Ali Ünal, karakolda falakaya yatırıldı.

27. 27.9.1975 günü yasal girişimleri yapılmış ve formaliteleri yerine getirmiş Oltu seminerimiz bittikten sonra yerlerine giden öğretmenlerin yolu kesilmiş, dövülmüşler ve bıçaklanmışlardır. Gece şubemiz lokali tamamen tahrip edilmiştir. Saldırganlar yerine 2 öğretmenimiz tutuklanmıştır.

28. 19.10.1975 gecesi Malatya Şubemizin tüm camları kırılmıştır.

29. 4.11.1975 günü üyemiz Şefik Gül, Elbistan Emniyet Amirliğinin önünde saldırıya uğramış ve burun kemiği kırılmıştır.

30. İpsala Şubemiz üyesi Necati Deniz, çarşı ortasında saldırıya uğramış ve bıçakla yaralanmıştır.

31. 4.11.1975 günü İstanbul Şubemiz yönetim kurulu toplantıda iken saat 22.00'de kurşun yağmuruna tutuldu.

32. 8.11.1975 günü Akçadağ İlköğretmen Lisesi faşistlerin saldırısına uğradı, birçok öğrenci gözaltına alındı, suçlular yakalanacağı yerde, 12 öğretmene işten el çektirildi ve gözaltına alındı.

33. 11.11.1975 günü Malatya Şubemiz polis tarafından basıldı.

34. 12.11.1975 günü Tunceli Lisesi öğretmenlerinden yedisi valiliğin emriyle gözaltına alındı.

Bu ve benzeri olaylar sayılmayacak kadar çoktur. Bunların yanı sıra bugün 50 tane öğretmen işten el çektirilmiş, 200 öğretmenin ailesi parçalanmış, binlerce öğretmen sürülmüş, binlercesi de düşüncesinden ötürü soru yağmuruna tutulmuştur (TÖB-DER, 1975, S.109, s.8).

1976 Ekim sayısında TÖB-DER' in Ankara Valiliğince kapatılması olayı ile ilgili bilgi verilmektedir:

Demokratik mücadelenin kazandığı bu yeni boyutlardan ötürü endişeye kapılan para babaları, sınıf bilincine ulaşmış binlerce ilerici işçiyi işten atıyor, DİSK

yöneticilerini tutuklamaya kalkışıyor, Türkiye eğitim emekçilerinin öncü demokratik kitle örgütü TÖB-DER' e saldırıyor, faşizme ve gericiliğe karşı kararlı tutumu yakından bilinen Ankara Belediye Başkanı Dalokay'ı iki milyon Ankaralının oylarını hiçe sayarak görevinden almaya çalışıyordu. Görüldüğü gibi MC “hürriyetçi demokrasi”yi, “hukukun üstünlüğü”nü “demokratik rejim”i bir tarafa bırakmış, demokratik mücadelenin öncü güçlerine, ana mihraklarına saldırıyordu.

MC' nin TÖB-DER' i işlemez hale getirmek için bu kadar çaba göstermesi boşuna değildir Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de eğitim emekçileri, işçi sınıfının en yakın müttefiklerinden birisi olmuş, işçi sınıfının yanında sağlamca saf tutmuştur. Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de eğitim emekçileri; gerek eğitimin demokratlaştırılması yolundaki çabalarıyla, gerek genel demokratik mücadelede ön sallarda yer alışıyla, gerekse emekçi halkın uyanışına, bilinçlenmesine ve toplumsal muhalefetin güçlenmesine katkılarıyla, faşizmin yaygınlaşip kökleşme çabalarının önündeki en önemli engellerden birisini oluşturmaktadırlar. Ve Türkiye Eğitim emekçilerinin öncü demokratik Örgütü TÖB-DER, bütün bu görevlerini ve işlevini hakkıyla yerine getirmek için elinden geleni yapıyor. TÖB-DER, ayrıca demokratik halk cephesine giden yolda, diğer toplum kesimlerini temsil eden demokratik kitle örgütleriyle yürütülen güç birliği çalışmalarında, nicel ve nitel gücü ile önemli ölçüde belirleyici oluyor.

Bütün bunlar, MC' nin Ankara Valisinin TÖB-DER' i “faaliyetten alıkoyma” gerekçelerinde de açıkça görülmektedir.

- “Amaç dışı (!) faaliyet göstermek”
- “İdeolojik ve sınıf mücadelesine ilişkin propaganda yapmak”
- “TÖB-DER' i illegal bir örgüt haline dönüştürmeye çaba sarfetmek”
- “Politika yapmak.”
- “Diğer demokratik kitle örgütleriyle güçbirliği yapmak.

MC ve onun Valisi, Bağımsızlık, Demokrasi, Barış ve Özgürlük mücadelesinin en önemli öğelerinden biri olan TÖB-DER' i etkisiz hale getirmek istiyor. MC' nin bu isteğinin gerçekleşmeyeceğinin en iyi kanıtı, faaliyetten alıkonulmasından sonra, örgütün birliğini koruması ve gösterdiği dayanıklılıktır. Örgütümüzün faaliyetten alıkonulması üzerine yaptığı basın toplantısında Genel Başkan Gültekin Gazioğlu şunları söylüyordu: “Türkiye eğitim emekçilerinin öncü demokratik kitle örgütü TÖB-DER' e yapılan bu anti-demokratik baskılar, bizleri asla yıldıramayacak; şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de faşist baskıları etkin bir şekilde göğüsleyecek, temel hak ve özgürlüklerimizi halk düşmanı güçlere çiğnetmeyeceğiz. Türkiye devrimci-demokratik güçleriyle olan demokratik güçbirliğimizi sürdüreceğiz. Saflarımızı daha da sıklaştıracamız. Sermaye sınıfının tahriklerine gelmeden, ama asla teslimiyetçiliğe ve pasifizme düşmeden, demokratik mücadelemizi geliştireceğiz.”

Danıştay'ın, Ankara Valisinin bu anti-demokratik kararı konusunda yürütmeyi durdurmasından sonra da Vali, hukuku hiçe sayarak örgütümüzü kapalı tutmaya devam etti. Gereksiz yere, örgütümüzün kapatanlarca açılması için bir süre beklendikten sonra, üyelerimizin hukukunu korumak ve demokratik haklarımızı kullanmak için derneğimizi açarak çalışmalarımıza başladık. MC iktidarı, polisleri vasıtasıyla bütün yürütme kurulu üyelerini ve dernek personelini gözaltına alarak mahkemeye sevketti. Derneğimizin kapısı yeniden mühürlendi.

Fakat MC ve onun Ankara Valisi, toplumsal muhalefetin gücü ve demokratik mücadeledeki kararlı tutumu karşısında daha fazla direnemedi, Danıştay kararlarını uygulamak zorunda kaldı. Böylece faşist tirmanın bu gövde gösterisi, demokratik güçlerin kararlı tutumu karşısında bir çaresizlik ifadesine dönüştü.

Şimdi artık Devlet Güvenlik Mahkemeleri yoktur. DİSK yöneticileri serbesttirler. Ankara Belediye Başkanı görevinin başına dönmüştür. TÖB-DER açılmıştır ve görevlerini, daha bilinçli, daha inançlı ve daha kararlı olarak, yaşadığı önemli deneylerin

sağlam bir değerlendirmesini yapmış olarak yerine getirmeye çalışmaktadır (TÖB-DER, 1976, S.129–130, s.3).

TÖB-DER İÇİN AÇILAN DAVANIN ANKARA DGM'SİNE İNTİKAL ETTİRİLMESİ ÜZERİNE GENEL BAŞKANIMIZIN 5.10.1976 GÜNÜ BASINA YAPTIĞI AÇIKLAMA:

TÖB-DER Orta Doğunun en büyük, Türkiye'nin tek öğretmen örgütüdür. 130 bin üyesi, 611 şubesiyle ülkemizin en önde gelen demokratik kuruluşlardan biridir. Öğretmenlerin ekonomik-demokratik taleplerini savunur. Eğitim emekçileri arasındaki birliği ve dayanışmayı güçlendirmeyi hedefler. Eğitim demokratlaştırılması uğraşını verir. Genel olarak, emekçi halkımızın bağımsızlık-demokrasi mücadelesinde boyu oranında yer tutar. Anti-emperyalist, anti-faşist bir kuruluştur.

TÖB-DER' in tüm çalışmaları, kurulduğu günden beri yasal çerçevede sürmüştür. Toplantıları, görevliler ve ilgi duyan herkesin gözü önünde yapılmıştır. Durum böyle iken, Ankara Valiliğince amaç dışı faaliyet gösterdiği iddiasıyla, faaliyeti durdurulmuştur. Öğrendiğimize göre, TÖB-DER' le ilgili dosya Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesine intikal ettirilmiş. Yani TÖB-DER, normal bağımsız mahkemelerde değil de, Anayasaya aykırı olağanüstü mahkeme niteliğindeki Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanacaktır. Sadece bu durum bile, TÖB-DER' li öğretmenlerin yeni Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasa Tasarısına karşı gösterdiği demokratik tepkinin haklılığını somutlamaya yeter.

TÖB-DER hakkındaki girişim ve uygulamalar tamamen politik amaçlıdır. Anti-demokratik baskılarla öğretmenlerin sesi susturulmak isteniyor.

TÖB-DER olarak verilemeyecek hesabımız yoktur.

TÖB-DER YAŞAYACAKTIR (TÖB-DER, 1976, S.129–130, s.7).

Örgütümüze ve üyelerimize karşı girişilen kırım, sürgün, baskı ve anti-demokratik uygulamaların yoğunlaştığı bir dönemde, 29–30 Ekim günlerinde Genel Yönetim Kurulumuz, önemli konuların görüşüldüğü bir toplantı yapmıştır. Genel Yönetim Kurulumuz, işsizliğin, pahalılığın çekilmez hale geldiği, kiralarn işçiyi, öğretmeni ve azgelirli memuru canından bezdirdiği günümüzde eğitim emekçilerinin yoğunlaşan özlük sorunlarını, 1977 yılı Temmuz ayında toplamayı kararlaştırdığımız Demokratik Eğitim Kurultayı ön hazırlıklarını, eğitim emekçilerinin sendika hakkını

elde etme mücadelesini, örgütsel işlev ve örgüt içi eğitim çalışmaları gibi önemli konuları ayrıntılı olarak tartışmış ve karara bağlamıştır. Bu toplantıda eğitim emekçilerinin ekonomik, özlük ve mesleki talepleri de görüşülmüştür.

Genel Yönetim Kurulu üyelerimiz örgütümüzün kapatılmak istenmesi karşısındaki tepkileri ve gelişmeleri de bu toplantıda değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonunda vardığımız sonuç şudur: TÖB-DER' in kapatılmak istenmesi, üyelerimiz, meslektaşlarımız ve genel olarak tüm demokratik halk güçleri arasında sert tepkilerle karşılanmıştır. Öğretmenler TÖB-DER' e sahip çıkmıştır. Örgütsüz meslektaşlarımızın akın akın üye olmak üzere şubelerimize başvurdukları bir olgudur. Binlerce yeni üye saflarımıza katılmıştır.

Bu olumlu gelişmeler yanında genel olarak mahalli yöneticilerin; Vali, Kaymakam, Emniyet Müdürü, Milli Eğitim Müdürü, İlköğretim Müdürü ve okul müdürlerinin üyelerimiz üzerinde anti-demokratik baskılarını şiddetlendirdiklerini, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kırım ve sürgün işlemlerini hızlandırdığını görüyoruz. Maraş'ta yüz öğretmenimizin birden sürgün edildiğini öğrendik. Böyle bir işlemin haklı hiçbir yanı olamaz. Yozgat, Nusaybin, Kemerhisar, Kızıltepe, Manisa, Boyabat, Çaycuma, Doğanşehir, Diyarbakır, Elbistan, Pazarcık, Isparta, Gölköy ve Trabzon'da yoğun kırımların olduğunu öğrendik. Kimi yerlerde TÖB-DER Şube Yönetim Kurulları tümünden sürülmekte, kimi yerde tümünden açığa alınmaktadır.

T.C Ziraat Bankası'nın örgütümüzün faaliyetten alıkonulduğu süre zarfında hesaplarımıza koyduğu ambargonun yasal hiçbir dayanağı yoktur. Yaptığımız başvuruya Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün verdiği cevapta 20 Ekim'de bu işlemin kaldırıldığı belirtilmiştir. Oysa Genel Merkezimiz ve tüm şubelerimiz 12 Ekim'de faaliyete geçmiştir. Uğradığımız maddi kayıplarda Ziraat Bankasının bu yasa dışı işleminin payı vardır. Bu konuda gerekli önlemler alınacak ve hesabımız başka bir bankaya aktarılacaktır. Örgütümüze yöneltilen yasa dışı işlemlerin çok önemli bir bölümü de PTT Şubelerinin tutumundan gelmektedir. 625 Şubemize gönderdiğimiz genelgeler, kitaplar, gazeteler ve dergiler, telgraflar yerine ulaşmamaktadır. Bazı gizli eller TÖB-DER' in haberleşme özgürlüğünü çığnemektedir. PTT Genel Müdürlüğü bu konuda gerekli önlemleri vakit geçirmeksizin almak zorundadır. Ulaştırma Bakanlığının bu konudaki Anayasa emri olan görevlerini bir kez daha hatırlatırız (TÖB-DER, 1976, S.131, s.4).

Öğretmenlerle ilgili saldırı ve ölümle sonuçlanan olayları derginin değişik sayılarında yer almaktadır. Özellikle 1970' li yılların ikinci yarısında ölüm haberlerinin arttığı göze çarpmaktadır. 1976 Kasım ve Aralık aylarına ait sayıda öldürülen iki TÖB-DER üyesi öğretmenin haberi yer almaktadır:

Başkent Lisesi önünde ilerici, yurtsever, devrimci öğrencileri kurşun yağmuruna tutan faşist grupların silahlarından çıkan kurşunlar evinde yemek yemekte olan öğretmen Ali Gümüş'ün ölümüne yol açmıştır.

Yeni askerliğini bitiren Ali Gümüş yakında evlenmiş ve tayini Ankara'ya çıkmış, henüz göreve başlamıştı. İlerici, yurtsever olarak tanınan Ali Gümüş'ün ölümü öğretmenler ve Abidinpaşa halkı arasında üzüntü yaratmıştır.

Evlü ve iki çocuk babası olan Gafur Tanyıldızı 1948 yılında Elazığ'da doğdu. Hem Gazi Eğitim Enstitüsünde Resim bölümünde okuyor, hem de ilkokul öğretmenliği yapıyordu.

Olay günü yine G.E. E 'de faşistler terör estirmişler, ilericilerin, yurtseverlerin, demokratların üzerlerine saldırmışlardı. Gafur'da olaylardan sonra tek basına Resim-iş bölümünde silahlı faşist katiller tarafından sıkıştırılmış, başına silahlar dayanmış ve ölümle tehdit edilmiş ve tartaklanmıştı.

Hanımı evdeki olayı şöyle anlatmış “Gafur eve geldi, çok heyecanlıydı. Canının sıkıldığını söyledi. Pijamasını giydi. Radyo ve televizyonla oynadı. Biraz sonra cansız yere yığıldı.”

Doktorların teşhisi “fazla heyecandan beyin kılcal damarların çatlaması; beyin kanaması sonucu ölümü (TÖB-DER, 1976, S.132,133, s.15).

18 yıllık öğretmen, Hopa şubemiz üyesi Vural Ural, 5.3.1977 günü faşistler tarafından başına demirle vurulmak suretiyle öldürülmüştür. Böylece MC döneminde katledilen TÖB-DER üyesi öğretmenlerin sayısı 9'a yükselmiştir. Önceki cinayetlerde olduğu gibi muhtemelen bu cinayette de katiller bulunmayacak ve korunacaktır.

MC iktidarı işçilere, köylülere, öğrencilere ve öğretmenlere zulüm, kan ve gözyaşı getirmiştir. MC iktidarı, cinayet şebekeleri yaratmış, kollamış ve büyütülmüştür. Bu dönemde demokratların, yurtseverlerin, devrimcilerin can güvenliği kalmamıştır.

Bu durumdan ve olaylardan sorumlu olanların büyük bir pişkinlikle TÖB-DER'e saldırmaması, onu yasadışı bir örgüt olarak göstermek istemesi, insan haklarına saygısızlığın kanıtıdır (TÖB-DER,1977, S.138, s.2).

Genel Başkan Gültekin Gazioğlu, 10.05.1977 günü basına yaptığı yazılı açıklamada “Yurt çapında üyelerimize canavarca saldırılar yapıldı, katiller bulunmuyor, saldırganlardan hesap sorulmuyor, bu tutum, saldırganların cüretini artırıyor” dedi.

Son yıllarda üyemiz öğretmenlere yapılan saldırılar, son aylarda daha da şiddetlenerek doruk noktasına varmış, bir katliam boyutuna ulaşmıştır.

30 Nisan 1977 günü saat 2.00'de Antalya Gazipaşa şubemiz üyelerinden Abdülkadir Akıncı'nın ve Fatih Şimşek'in yatak odalarına bomba atılmıştır. Bu saldırı sırasında Abdülkadir Akıncı arkadaşımız bacağını, Fatih Şimşek arkadaşımız bir gözünü kaybetmiştir. Üyelerimiz halen ölümlerle pençeleşmektedir. Ertesi gün, Şube Başkanımız Hüseyin Nural'ın evi gün ortası eski AP İlçe Başkanı Mehmet Yılmaz'ın oğlu tarafından kurşun yağmuruna tutulmuştur. Daha önce de Gazipaşa'da örgüt üyelerimizin tüketim kooperatifi yakılmış, şube binamız bombalanmıştı. Tüm bu olaylara ve başvurularımıza karşın, can ve mal güvenliği sağlanamamıştır.

30 Nisan 1977 günü Kars-Selim Şubemiz üyelerinden Mehmet Bilgen evinde faşistler tarafından kurşunlanarak öldürülmüş fakat katilleri yakalanmamıştır.

1 Mayıs 1977 Taksim katliamında, Ahmet Gözükara, Kenan Çatak, Mustafa Elmas, Bayram Çıtak, Hikmet Özkürkçü, Ömer Narman adlı üyelerimiz öldürülmüştür. Geçirdiğimiz deneylerden sonra, bu üyelerimizin de gerçek katillerinin yakalanmayacağı kuşkusunu taşıyoruz.

7 Mayıs 1977 günü, Çatalca Şubemiz üyesi Mehmet Baş, evinde şişlenerek ve kolları kesilerek öldürüldü. Üyemiz 15 gün önce yine evinin önünde faşist komandoların saldırısına uğramıştı. Failler açık seçik belli iken, görevlilerin katiller yerine, TÖB-DER Şubelerini araması, akıllara durgunluk veren bir uygulamadır.

19 Eylül 1977 günü Bingöl'de üç devrimci arkadaşımız pusuya düşürüldüler. Örgütümüz üyesi, demokratik öğretmen hareketinin yiğit savaşçısı Cihat Elçi şehit edildi.

Yaralı arkadaşlarımızdan Cihat Elçi hastaneye kaldırılırken yolda vefat etti. Ahmet Aytemur ve Hilmi Aydoğdu ise ağır yaralı olarak Elazığ Devlet Hastanesine

kaldırıldılar. Olay, basına yansıdığı gibi karşılıklı çatışma sonucu değil, kurulan bir puslu sonucu meydana gelmiştir (TÖB-DER, 1977, S.150–151, s.2).

Öğretmen yoldaşımız Talat Temel, 24.1.1978 Salı günü faşistler tarafından ÜLKÜ-BİR' in önünde kalbinden bıçaklanarak öldürüldü. Olay polisin gözü önünde oldu. Talat yoldaşımız 1949 Kars merkez Çağlayan köyü doğumlu olup ilkokulu kendi köyünde, ortaokulu Kars'ta, öğretmen okulunu Rize'de, eğitim enstitüsünü Trabzon'da bitirmiştir. Askerliğini bitirdikten sonra Atatürk Ortaokuluna tayin edilmiş bulunan arkadaşımız, halen orada görev yapmakta idi (TÖB-DER, 1978, S.157: s.2).

SAYIN

22.6.1978

NECDET UĞUR

MİLLİ EĞİTİM BAKANI

ANKARA

21 Haziran günü Malatya' da üyemiz Murtaza İcen' in evinde öldürüldüğünü, Özgür Şahintürk' ün evine patlayıcı madde atıldığını, üç üyemizin yayılım ateşine tutulduğunu, Konya, İzmir, Antalya, Çanakkale, Eskişehir eğitim enstitülerinde üyemiz öğretmenlere ve öğrencilerimize saldırılar yapıldığını, Afyon Şube lokalimizin gün ortası faşist bir grup tarafından tahrip edildiğini üzüntü içinde öğrendim.

Uzun bir süreden beri eğitim enstitülerinde üyelerimize, öğrencilerimize, şube lokallerimize benzeri faşist saldırılar tertiplenmektedir. Bu saldırıların kaynağı, tertipçileri tüm kamuoyunun bilgisi dâhilindedir. Tüm bu olaylar, can güvenliği, öğrenim özgürlüğünü sağlama yolunda bugüne değin alınan önlemlerin, izlenen yöntemlerin yetersizliğini kanıtlamaktadır. Eğitim enstitülerinde görevlendirilen üyelerimiz, on binlerce öğrencimiz bir avuç faşist zorbanın ateş hattında ve tehdidi altındadır.

Ülkede can güvenliğini ortadan kaldıran olaylarda eğitim enstitülerine, geçmiş yıllarda özel yöntemlerle alınan militanların rolü tüm boyutlarıyla ortaya çıkmıştır.

Üyelerimizin, öğrencilerimizin can güvenliğinin kesin olarak sağlanmasını, Şube lokallerimizin korunmasını, ivedilikle arz ederim.

Gültekin Gazioğlu

TÖB-DER Genel Başkanı

(TÖB-DER, 1978, S.161, s.5)

20.7.1978 perşembe günü saat 17.55 sularında başlayıp, 21.15'te biten saldırı olaylarında Eskişehir Eğitim Enstitüsü Müdür Yardımcısı Alaattin Nacak ve öğretmen Muammer Uludağ saldırgan faşist öğrenciler tarafından Müdür Yardımcısı odasında bıçaklanmışlardır. Müdür yardımcısı Ramazan Tatar'ı dövmüşlerdir. Saldırganlar 21.15'te TÖB-DER Şube lokaline saldırıda bulunarak öğretmen Kemal Pehlivan'ı

öldürmüşler ve öğretmen Emel Şenyaz' ı ağır yaralamışlardır. Yaralılar Eskişehir Devlet Hastanesine yatırılmışlardır (TÖB-DER, 1978, S.162, s.4).

Derneğimiz üyesi 1952 doğumlu, evli, iki aylık bir çocuğu olan ilkokul öğretmeni E.Önder Pala 6.7.1978 Perşembe günü gecesini saat 23.00 sularında öldürüldü. Arkadaşımız o gece evinde, “Bafa Gölü” ile ilgili televizyon programını izlemekteydi. Faşist katiller arkadaşın televizyon izlemekte olduğu odanın camını taşla kırıyorlar. Arkadaşta ne olduğunu anlamak amacıyla perdeyi aralıyor, o anda iki el ateş ediyorlar. Kurşunlardan biri kalbine, diğeri de ciğerine isabet ediyor. Aldığı bu yaralarla hastaneye kaldırılırken yolda ölüyor (TÖB-DER, 1978, S.162, s.4).

Örgütümüz Aybastı Şubesine üye, iki yıllık öğretmen Cemal Esen 13.7.1978 günü sabikalı bir cani tarafından altı bıçak darbesiyle hunharca katledilmiştir.

İlkelerimize sınıksıkıya bağlı, demokratik eğitime ve demokrasi, barış ve sosyalizme kendini adanmış olan üyemiz, geride, kendilerine bakabilecek hiç kimseleri bulunmayan ihtiyar-yoksul annesi ve 5 küçük kardeşini bırakmıştır (TÖB-DER, 1978, S.162, s.4).

Son iki aydır TÖB-DER' e yönelik saldırılar alabildiğine arttı. Hükümet “Sağa da sola da karşıyız” nakaratlarıyla faşist cinayet şebekelerinin saldırı ve katliamlarına seyirci kalıyor.

Ağustos ve Eylül aylarında 7 TÖB-DER üyesi arkadaşımız faşist katiller tarafından öldürüldü. Ali Topal (Tirebolu), M. Akif Çavdar (Hasanoğlan), Hasan Çınar (Malatya), Recai Ulutaş (Viranşehir), Necati Özdemir (Ceyhan), Mustafa Yaşar (İstanbul), Mustafa Kurt (İstanbul) adlı üyelerimiz son iki ayın TÖB-DER' li kurbanları oldular (TÖB-DER, 1978, S.165, s.9).

TÖB-DER dergisinin sayıları incelendiğinde, özellikle 1976 yılı itibariyle, TÖB-DER üyesi öğretmenlere yönelik saldırı, şiddet ve ölüm haberlerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Toplumsal ve siyasi çatışmaların ülkemizi etkilediği, özellikle öğretmen kesiminin bu olayların içine sürüklendiği ve hedef durumuna getirildiği söylenebilir. Bu koşulların, öğretmen örgütlenmesinde önemli bir sorun teşkil ettiği yazı ve haberlerden anlaşılmaktadır. Özellikle TÖB-DER Şubelerinin ve üyelerinin uğradığı saldırılar örgütlenmenin önünde engel teşkil etmesine rağmen üye sayısı 150 binleri bulmuştur.

TÖB-DER içinde örgütlenme konusunda yaşanan diğer bir sorunun örgüt içi bölünme ve parçalanma olduğu görülmektedir. Örgüt içinde gruplaşmalar ve çeşitli örgüt ve partilerle bağlantılı fraksiyonların oluşumu örgüte zarar vermiştir. İstanbul Şubesi ile ilgili haber ve yazılar, örgütün bölünme sürecini aktarmaktadır. Derginin sona yaklaşan sayılarında İstanbul şubesi ile ilgili haber ve ağır eleştiriler son derece yoğundur. Öğretmen sorunlarından uzaklaşmış, daha çok işçi sınıfı söylemi hakim olmuş, merkezi Polonya’da bulunan öğretmen örgütü FISE ile bağlantılı çalışmalara gidilmiştir.

TÖB-DER dergisi Nisan 1979 yılına kadar yayını sürdürmüştür. TÖB-DER, Maraş olaylarını protesto için 24 Aralık 1979 günü yapılan bir günlük boykotun ardından faaliyetinden alıkonulmuştur. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesiyle tamamen yasaklanmış, mallarına el konulmuştur.

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinin, öğretmenlerin örgütlenme sorunlarına çok ayrıntılı olarak yer verdiği görülmektedir. TÖB-DER içinde parçalanmalar, çatışmalar, TÖB-DER’ in kapatılması, 12 Eylül sonrası yasaklanan örgütlenme hakkı, 1990 yılına kadar süren örgütsüz dönem ve sonrası kurulan sendikalar ve çıkarılan Sendika Yasasına dek tüm dönemleri içeren yazı, haber ve makaleler yer almaktadır.

Güran, derginin ilk sayısında TÖB-DER’ le ilgili eleştirilerini belirtmektedir:

(...) Daha yakında altı meslektaşımız görevlerinin başında katledildiler. Her gün bir ya da bir kaç öğretmen öldürülüyor. Türkiye'nin en değerli beyinleri ortadan kaldırılıyor. (...)

Peki, TÖB - DER ne yapıyor? Son bir kaç yıldır yönetime gelenler örgüt içi demokrasiyi zedelediler. Öğretmenler mücadele tarihinde ilk kez, görüşlerinden ötürü örgütlerinden atıldılar. Birliğin yerini giderek iç bölünme ve kısır grupçu çekişmeler aldı. 12 Mart'ta Balyoz Harekâtı ile zayıflatılmayan TÖB - DER bu gün, antidemokratik, bölücü tutumlarla zayıflamıştır. TÖB -DER yürüyüşleri, slogan bastırma yarışına dönüşmüştür, örgüt başkanı, Bağımsızlık Marşımıza yapılan saygısızlığı, “önemsiz, küçük bir olay” diye niteleyebilmiştir. Öğretmen kitlesinin birliği yerine, TÖB -DER' li, TÖB - DER' siz, bizim fraksiyondan ya da değil ayrımları ile bölücülük körüklenmiştir. Ve öğretmen kitlesi örgütüne güveninden çok yitirmiştir. İşte öğretmenin mücadele isteğinin önündeki en büyük engel budur: Kuşku, güvensizlik...

3 Ekim Yas Eylemini gözden geçirdiğimizde şunları görebiliriz:

1. Eylem kararı alelacele alınmış, kitlelere duyurulmamıştır.
2. Kamuoyu hazırlığı hiç yapılmamış, dernek kazanılmamıştır.
3. Eylemin zamanı iyi seçilmemiştir. Altı meslektaşımızı yitirdiğimiz gün, çok daha uygundu. Tek ders sınavı gibi özel bir güne denk gelmesi katılımı düşürmüştür. Birçok meslektaşımız, bu eylemin sonuç olarak halka karşı bir

görünüm kazandığını belirtmişlerdir.

4. Eylem, değil tüm öğretmenleri, TÖB - DER' li öğretmenleri bile ikna edip harekete geçirememiştir.

5. Eylem, sonuçlarıyla güç toplamaya değil, güçleri heder etmeye hizmet etmiştir; TÖS boykotu öğretmenleri fiilen birleştirirken bu eylem bölmüştür.

6. Eyleme katılmayan meslektaşlara hak verme yerine, onları devrimci saymama tutumuna rastlanabilmiştir.

7. Kimi okullarda kargaşa yaratmıştır.

Kısacası, yanlış bir mücadele anlayışının kumanda ettiği başarısız bir eylem olmuştur (Güran, Öğretmen Dünyası, 1980, S.1, s.20- 21- 22- 23- 24).

3 Ekim ve 30 Kasım boykotlarının ardından 24 Aralık 1979 günü Maraş olaylarını protesto etmek amacıyla TÖB-DER tarafından okullarda bir günlük boykot kararı alınmıştır. Bu boykot sonrası gelişmeler şöyledir:

Kahramanmaraş katliamının 1. yıldönümünde, olayı protesto etmek gerekçesiyle öğretmen ve öğrencilerimizin bir kısmı bir kez daha kargaşanın içine sürüklendiler. Boykota katılan okulların birkaçında, güvenlik kuvvetleri ile öğrenciler çatışmaya sokuldu, sınıflarda barikatlar kuruldu, yazı makinelerine varıncaya kadar okul eşyaları tahrip edildi. Birçok öğrenci ve öğretmen gözaltına alındı. Yaralananların sayısı hayli kabarık. Sadece Ankara'da 6 yurttaşımız hayatını yitirdi. TÖB - DER Genel Merkezi ile tüm şubeleri ve öğretmen adını kullanan ne kadar dernek varsa kapatıldı. 1711 öğretmen açığa alındı. Birçoğunun soruşturması sürüyor.

Maraş katliamı protesto edilmeliydi. Ancak daha doğru bir eylem biçimi seçmek gerekirdi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu bu eylem biçimini benimsememişti.

Ancak, boykota katılmayan öğretmenler, meslektaşlarına verilen cezalara ve örgütlerinin kapatılmasına karşı çıkıyorlar. Boykot yanlıştı, hatta zararlıydı. Fakat hiçbir saldırganlık yapmayan, yalnızca değişik etkilenmelerle o gün derse gelmemiş öğretmenlerin, hatta bazı okullarda, boykota karşı çıkmış olanların gözaltına alınması ve 1711 meslektaşlarının görevlerinden uzaklaştırılmalarını onaylamıyorlar.

Böylece, 3 Ekim ve 30 Kasım boykotlarından sonra yılın 3. boykotu da zararlı sonuçlandı.. Bunların bütün öğretmen boykotu olmadığı açıkça görüldü. Fakat öğretmen kitlesinin bir kez daha kırılması ve örgütlerinin kapatılması ile en büyük zararı öğretmenler gördü.

Büyük bir yurtseverlik, coşku ve özveriyle dolu, ülkemizde özgürlüğün, demokrasi, barış ve birliğin en güçlü güvencelerinden olan öğretmenler biraz daha güç duruma sokuldular.

Öğretmen kitlesi, sorunlarına çözüm getiremeyen bakanlıktan, TÖB - DER yöneticilerinin izlediği politikadan memnun değil, anarşiden bezgin, geçim sıkıntısı altında daralmış. Fakat köklü bir geçmişi ve örgütlenme deneyi olan öğretmenlerin bu olumsuz şartları da değiştireceklerine inanıyoruz (Öğretmen Dünyası, 1980,S.1, s.1).

24 Aralık Boykotuna ilişkin öğretmenlerden gelen tepkiler şu şekilde ifade bulmuştur:

Öğretmenler boykota şu noktalarda karşı çıkmaktadırlar: Gazeteye ilan vererek tepeden inme boykot olmaz. Boykot talepleri çok yetersiz. Her şeyden önce grevli

sendika hakkı, can güvenliği, öğrenim özgürlüğü istenmeliydi. Ayrıca, öğretmenlerin, idarecilerin alınması için fırsat hazırlandı.

“Maraş olaylarını protesto adı altında yürütülen eylemler sonucu, örgütümüz kapatıldı. Bir avuçluk insanın yaptıkları bahane edilerek örgütümüzün kapatılmasını protesto ediyoruz. Türkiye'nin bütünüyle ilerici ve yurtsever olan öğretmenlerine bir takım çevrelerin yönelttiği saldırı ve karalamaları kınıyoruz. Eylem diye ortaya konan olayı da desteklemiyoruz. Bombalı pankartlar asarak, öğretmen ve öğrenci kitlesine baskı yaparak, eğitimi-öğretimi engelleyerek, güvenlik kuvvetleri ile halkın çatışmasına neden olarak, esnafa zorla kepenk indirterek, okuluna gitmek isteyenleri döverek ve kurşunlayarak, okulu ve eşyaları tahrip ederek katliam kınanır mı arkadaşlar?”

“TÖB - DER, Türkiye'nin ve öğretmenlerin menfaatlerini savunur hale getirilmelidir. Bunu sağlamak için bütün öğretmenler el ele verelim.” (Öğretmen Dünyası, 1980, S.2, s. 9-10)

“Toplumun içine sürüklendiği böyle hassas zamanlarda özellikle gerginliği artıracak davranışlardan kaçınmak gerekir. Kanımca boykota katılan öğretmen ve okul sayısının azlığı da; eylemin yanlış olduğunun öğretmen kesiminin büyük bir çoğunluğu tarafından bilindiğini göstermektedir.

Kaldı ki, ülkemizdeki öğretmen toplumu içinde çok az sayıda bir öğretmen topluluğunun giriştiği bu eylemi anarşinin temel nedeni olarak gösterip bunların yasal örgütlerini ve bu örgütlerdeki etkinlikleri durdurmak; aynı örgütlere üye gerideki büyük topluluğu dolayısıyla cezalandırmak sonucunu doğurduğundan bu karar, demokrasi ilkelerine göre yönetildiği her fırsatta belirtilen bir toplum için pek iç açıcı uygulama olmasa gerekir.(...)

“Öğretmenlerin görevden alınmalarını çok ağır bir ceza olarak görüyorum. Hareket bir cezayı gerektirse, bile, bu kadar ağırını değil. Yasal soruşturma yapılmadan öğretmenin görevden alınmasına da karşıyım.”

“Öğretmen derneklerinin kapatılmasını yasal dernek kurma özgürlüğünün kısıtlanması olarak görmekle birlikte, kurulmuş olan öğretmen derneklerinin de gerçek görevlerini yerine getirdikleri kanısında değilim. (...)

“Öğretmen örgütünün kapatılması, çağdışı bir davranıştır. Eylemciler açığa alınmakla cezalandırılmışlardır. Örgütlenme özgürlüğünü ortadan kaldırma girişimleri

demokrasiyle bağdaşmaz. Dünyada sendika kurdurulmayan altı ülkeden biri, Türkiye'dir. Bu durum utanç vericidir. Sudan bahanelerle öğretmen örgütünün kapatılması, ülkemiz için iyi bir gelişme değildir.”

“Eylem yanlışdır. Bu yanlışlık TÖB - DER Genel Merkezi’nden kaynaklanıyor. Tabanın görüşleri alınmadan yapılan boykot, başarısızlığı da beraberinde getirdi. Seçilen hedef yanlış. Asıl hedef öğretmenlerin sorunları olmalıydı.

Ülkemizde anarşi büyük boyutlara ulaşmıştır. Böyle bir dönemde konulan bu eylem, anarşinin kaynaklarına hizmet eder” (Öğretmen Dünyası, 1980, S.2, s.6-7).

(...) TÖB - DER daha önce de kapatılmış, daha önce de çeşitli vesilelerle öğretmenler açığa alınmıştı. Fakat o zamanlar, şimdi olmayan bir şey vardı. Güçlü bir kamuoyu... Bugün ise gerek öğretmenler gerekse halk eskisi gibi öğretmen örgütüne sahip çıkmıyor. Çünkü bu ardarda gelen boykot girişimlerini, okulların biraz daha karışmasını tasvip etmiyor.

Bununla birlikte, öğretmenler, çok sayıda meslektaşlarının hiç bir soruşturma yapılmaksızın açığa alınmasına karşı çıkıyorlar. Bu öğretmenlere haksızlık yapıldığını ve görevlerine geri verilmesini belirten, Cumhurbaşkanına, Başbakanına ve Milli Eğitim Bakanına hitaben yazılmış ve okullarda dolaştırılan, oldukça yumuşak bir dille kaleme alınmış dilekçe, bundan önceki kampanyalardakinden daha az olmakla birlikte birçok öğretmen tarafından imzalandı.

Boykota katılmak ya da başka gerekçelerle açığa alınan öğretmenlere ne biçimde yardım yapılacağı da bir sorun oldu. Açık olsaydı, üyelerinin hukuki ve sosyal zararlarının karşılanması için TÖB - DER' in gereken çabayı göstermesi beklenirdi. Fakat çalışmadan alıkondduğu için TÖB - DER adına bir çalışma yürütülemiyor. Bununla birlikte, TÖB-DER avukatları, kendi yazıhanelerinden Danıştay davaları ile uğraşıyorlar. Öte yandan, soruşturma sonuçlanıncaya kadar maaşlarının ancak üçte ikisini alabilecek, ders ücreti, yan ödeme gibi haklardan yararlanamayacak öğretmenlere maddi yardımın yolu üzerinde de tartışılıyor. Bazı yerlerde, merkezi olarak 100'er lira başta bulunulması kampanyası açıldı. Bazı öğretmenler de verdikleri yardımın nereye harcadığını denetleyemeyecekleri için buna katılmakta isteksizlik gösteriyorlar. Kendi okullarından açığa alınan meslektaşları için okullarında yardım toplamak ve ilgili öğretmene elden teslim etmek istiyorlar.

Üyelerinin yüzde doksandan fazlası boykota katılmadığı halde TÖB-DER' in kapatılmasından 150.000'den fazla öğretmen zarar gördü. Öğretmen çevreleri, sorumluluğun çoğunu örgütü bu maceranın içine atan yöneticilere yüklüyor. Örgüt yöneticilerinin çoktan beri öğretmen sorunlarıyla ilgilenmediğini, örgütü, bazı sendikacıların amaçlarına alet ettiğini, kamuoyunda tamamen sevimsiz bir duruma soktuğunu ifade ediyorlar.

(...)

Şimdi ne olacak?

Bunun cevabını kimse açıklıkla veremiyor. TÖB - DER' in açılmasını beklemek en yaygın istek. Çünkü TÖB -DER, öğretmenlerin bir kalemde vazgeçebilecekleri bir örgüt değil. Onun kuruluşunda, şubelerinin inşa edilmesinde, çalışmalarında on binlerce öğretmenin emeği ve göz nuru var. Öğretmenlerin önemli bir bölümü TÖB - DER şubelerinde bir araya gelebiliyor, konuşuyor, dertleşiyordu. Üstelik TÖB-DER şubeleri içinde Genel Merkezin tutumunu hiç de tasvip etmeyen, öğretmenleri gerçekten birleştirecek çalışmalar yapanlar var.

TÖB - DER' in açılmasını bekleme düşüncesinin yanında yeni bir örgüt kurma isteklerinin de uç vermekte olduğu söyleniyor. Henüz

doğrulanmayan bazı haberlere göre, Sıkıyönetim illeri dışında örgütün merkezini açmak eğilimleri var. TÖB - DER içinde grup çekişmelerinin had safhada olduğu bir dönemde bu örgütü kimler kuracak? Öğretmenler kurucularının kimliklerini inceden inceye araştıracağız. Buna çözüm yolu olarak bazı öğretmenler, kurucular arasına TÖB-DER' deki gruplardan öğretmenlerin alınmasını öneriyorlarmış. Başka bir fikir de her grubun kendi öğretmen derneğini kurması imiş... Böyle bir durumda 10'dan fazla öğretmen Derneği'nin ortaya çıkacağı, bu derneklerin öğretmenleri temsil edemeyeceği, öğretmenlerin birliğine darbe vuracağı ve bunları birleştirmek için çok uzun süre bir çaba gerekeceği açık. Öğretmenler her halde böyle bir öneriye itibar etmeyecekler.

Şimdilik öğretmenler bekliyorlar. Herhalde birbirlerinden ayrılmak istemiyorlar. En doğru hareket de bu olur (Öğretmen Dünyası, 1980, S.2, s.4-5).

TÖB-DER' in kapatılmasının ardından yeni bir örgütlenme isteği ve TÖB-DER' e yönelik eleştirilere yer verilmiştir:

Son yıllarda öğretmenlere saldırılar arttı. Son yıllarda öğretmen örgütleri öğretmenlerin halk üzerindeki saygınlığını yok etmek için adlarını saymayacağımlı bakanlardan da çok gayret gösterdiler!

Öğretmen örgütü, eğitimi ciddiye almalı, çocuğa ve çocuk haklarına sahip çıkmalıdır.

Uygulamada örgüt öğretmen, öğrenci ve derneğin saygınlığını yitirmesinde yarışır oldular. Geride kalan örgütlerin bu konuda iki önemli yanılması vardı: En basit bir eğitim sorunu söz konusu edildiğinde, hiç bir sorun ülke ya da dünya sorunlarından soyutlanamaz diye kitleyi sorunla baş başa bırakıyor, öte yandan kitle heyecanını örgüt gücünü aşan sorunlarda harcayıp, farkında olmadan öğretmen birliğini parçalamak isteyenlere yardımcı oluyordu. İkincisi: TÖB-DER tüzüğünde “18 yaşını bitiren bir kimse orta öğretim kurumlarında öğrenci ise, derneğe üye olamaz” kaydına karşın, dervişliğe soyunan şube yöneticileri, mollalarına ayrıcalık tanıyarak, derneğin saygınlığını yitirmesinde yarışır oldular. Bu yüzden öğretmen, öğretmene tartışamaz oldu. Zaman zaman şubeler ve Genel Merkez öğrenci güdümüne girdi (Öğretmen Dünyası,1980, S.6, s.3-4).

“Yakın geçmişimizdeki öğretmen örgütçülüğünün başına gelenlerde bu örgüte egemen olan anlayışın çok büyük bir payı vardır. Öyle bir dönem yaşandı ki, Türkiye'de toplumun siyasetle ilgilenen canlı kesimleri fena halde parçalandılar ve birbirine girdiler. TÖB - DER içerisinde de aynı olgu yaşandı. Bu parçalanma, bölünme ve kavgalar olmasaydı belki gene bunlar olacaktı, örgütler yasaklanacaktı

fakat şu da olacaktı: öğretmen örgütçülüğüne inanan, istekli bir öğretmen topluluğu olacaktı. Geçmişteki hatalar öğretmenlerde örgütlenme isteğini zayıflattı ve böyle bir talebi hemen hemen sildi.”

TÖB-DER' in dergisinde muhalefet guruplarının yazı yazması, yöneticinin görüşlerine hayır öyle değil şöyle diye karşı görüş belirtmesi ve yazması mümkün değildi. Bu dergide farklı fikirlere rastlamak mümkün değildir.

Kongrelere bir öğretmen olarak girip izlemek istersiniz, delege değilsiniz diye almazlar. Ama bakarsınız yönetimin çizgisinde olan bir takım gençler toplantıda nizami sağlamak adı altında kongreyi işgal etmişler. Gene TÖB-DER mitinglerinde bağırılacak sloganlar belirleniyor. Fakat bakıyorsunuz bazı kalabalık gençlik guruplarına gücü yetmiyor, onlar istediklerini bağırıyorlar. Ortaya bir fiili durum çıkıyor. TÖB - DER içinde daha küçük muhalefet gurupları kendi sloganlarını bağırınca yöneticilerin tüyleri diken diken oluyor ve sopayla, özel olarak yapılmış gürgen sopasıyla saldırtıyor. Katıldığım bir kaç mitingde bunları bizzat gördüm. O zamanlar hepimizin bildiği gibi genel merkez yönetimince 20 şube kapatıldı, çok sayıda üye örgütten atıldı. Böylece TÖB - DER' de örgüt içi demokrasinin olmadığını görüyoruz.

Sarıhan, 1979 yılında TÖB - DER' de iki ayrı kongre yapıldığını, iki ayrı mühür kazıldığını ve iki ayrı dergi çıkarıldığını anımsatarak TÖB-DER' in örgütsel bağımsızlığının da kalmadığını söyledi (Öğretmen Dünyası, 1986, S.78, s.14-15-16-17-18-19).

TÖB - DER deneyi içinde, görüş ayrılıklarının aşınılığa vardırıldığı, guruplar arasına çoğu zaman duvarlar ördürüldüğü, miting ve kongrelerin bir kısmında gurupların birbirlerine karşı bazen şiddet kullanmaya kalkıştığı gerçeğini niçin görmezlikten gelelim? TÖB - DER' in öğretmen sorunlarıyla yeterince ilgilenemediği, onları meslekî bakımdan yetiştirme ve tamamlama görevini yapamadığı da bir gerçek değil midir? Örgütü normal akademik işlevinden bile alıkoyacak kırım ve kıyım olaylarının üst üste geldiği, örgütü amansız bir savaş alanına çıkmaya zorladığı söylenebilir.

TÖB - DER' in asıl zaafi, yönetiminin, özellikle son yıllarda dünyaya ve olaylara sağlıklı bir bakış geliştirememesiydi. Gerçi bu zaaf, o yıllarda daha birçok kitle örgütünde görüldü ve onları vahim hatalara düşürdü. Yanlış bir bakış açısından kaynaklandığı için de birçok eylem kararı yanlış mevzilenmiş oldu.

Ülkemizde halkın mücadelesinin yükseldiği, buna göre bir tutum almak gerektiği görüşü vardı. 1977'lerden sonra halkın mücadelesi aksine geriliyor, Türkiye'de bir anarşi devri başlıyordu. Bireysel terör, cinayet arttıkça kitleler kabuğuna çekiliyordu, örgüt yönetimi, bu gerçeği göremedi. Örgütü ve kitlesini elde tutabilmek için acil fakat soğukkanlı siyasetler üretilmedi (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1987, S.95, s.7-8).

(...) Yıllardır görüyoruz, öğretmenler ve onların örgütü yurt sorunlarıyla bir siyasal parti gibi uğraşamaz. İktidara gelme amacı ve olanağı olmadığı için, dernek olanaklarının sınırları içinde kalmak zorundadır (Baykurt, Öğretmen Dünyası, 1980, S.7, s.8-9).

12 Eylül 1980 günü Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuş ve Askeri Darbe gerçekleşmiştir. 12 Eylül'ün öğretmen örgütlenmesine etkileri üzerine çok sayıda yazı ve makale yayınlanmıştır. Sarıhan'ın, 12 Eylül'ün ardından yayınlanan yazısı şöyledir:

Size Ekim sayımızı hazırladığımız günlerde, 12 Eylül sabahı, Türkiye radyoları önemli haberler verdi. Silahlı Kuvvetler yönetime el koydu, parlamento ve hükümet feshedildi. Bu hareket, çoktandır can derdine düşmüş olan halka geniş bir soluk aldırdı. Yıllardan beri ilk defa o gün bir siyasi cinayet haberi duyulmadı, insanlar haraç verme, tehdit edilme, dövülme endişesi taşımadılar.

Bu, beklenen bir gelişmeydi. Çünkü ülkemizde değil yalnız demokratik hak ve özgürlüklerin, yaşama özgürlüğünün bile önü tıkanmış bulunuyordu. Parlamento, anarşiye karşı devrimci terörü önleyemiyor, özgürlüğün önündeki bu engeli aşamıyor, ülkeyi cepheleşmekten, bir iç savaştan ve böylece aç kurtlara yem olmaktan kurtaracak biricik yolu, ulusal birliği sağlayamıyordu. Yeni yönetimin büyük darbeyi, ülkemizi bölmek isteyen dış düşmana ve bu arada faşizm heveslilerine vurmak istediği görülmektedir ve bu nedenle esas olarak olumludur.

Günümüz koşullarının biz öğretmenlere yüklediği görev, dün olduğu gibi, okullarda birlik, barış, huzur ve düzenli bir eğitimi savunmaktır. Öğretmenler arasındaki ufak tefek kırgınlıkları gidermek, Öğrencilerimizi barıştırmak için önderlik etmektir (Sarıhan A. Öğretmen Dünyası, 1980, S.10, s.1).

Ülkesinin fiilen düşman işgaline uğradığı; bölünüp parçalandığı, taş taş üstünde bırakılmadığı, dış saldırıların yanında içte işbirlikçilik ve teslimiyet

eğilimlerinin de görüldüğü o zor dönemde “Muallimler Cemiyeti” yaratılmıştır. **TÖDMF**, **TÖS** ve **TÖB-DER** deneyleriyle 1980’li yıllara ulaşan öğretmen hareketi, 12 Eylül’le birlikte örgütsüzlüğe terkedilmiştir.

12 Eylül olayının getirdiği otoriter kurumlaşmanın toplumun her kesiminde sağlamaya çalıştığı depolitizasyon hareketinden en çok etkilenen toplumsal kesimlerden biri de öğretmenler olmuştur. Bakanlık örgütünün merkezden taşra teşkilatına doğru sürdürdüğü yönetsel baskılar; yasalar, yönetmelikler, genelge ve emirler hep öğretmeni geriye doğru itme; sindirme, bastırma, susturma, politikanın dışında tutmada etkili araçlar olarak kullanılmaktadır. Öğretmenler en güncel ve ivedi sorunlarında bile söz sahibi değildirler. 1402 sayılı sıkıyönetim yasası ve daha sonra onun yerini alan “güvenlik soruşturması” sonucu “sakıncalı” olma durumu hep yurtsever, devrimci, demokrat öğretmenler üzerinde oynanan oyunlardır.

Bugün öğretmenler, bu olumsuz koşullara karşı tek tek tepki duymakta, dış bilemekte; ne ki, bu tepkiyi güçlü bir ses, direnen bir güç durumuna dönüştürememektedirler. Bireysel tepkilerin bir baskı gücü oluşturamayacağı açıktır. Birleşmek, dayanışmak ve güçlü bir ses durumuna gelmek gerekmektedir. Yani örgütlenmek. Sorunları aynı noktalarda çakışan insanların birleşerek sorunlarına çözüm yolu aramaları, bu sorunlardan kurtuluş için ortak olarak mücadele etmeleri onlar için en doğal demokratik haktır. Çalışanlar için örgütsüzlük en büyük bir yıkımdır, her şeyin başkaları tarafından belirlenmesi, baskı altına alınması demektir. Bakanlığın İLKSAN’ a el koyması ve bunu örgütsüz bir dönemde gerçekleştirmesi bir rastlantı değildir.

Uluslararası sözleşmeler de çalışanların örgütlenmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye, uluslararası çalışma örgütü ILO’ nun üyesidir. ILO’ nun üyesi olan ülkeler, O’nun ilkelerine uymak zorundadır.

Görülmektedir ki, çağdaş, demokratik hukuk ilkelerinin geçerli olduğu toplumlarda tüm çalışanların örgütlenme ve örgütleri aracılığıyla bir baskı gücü oluşturma hak ve özgürlükleri vardır. Çalışanlar için böyle bir hak, daha ileri haklar elde edebilmenin de temel güvencesidir. Böylesine temel demokratik bir haktan yoksun bırakılan öğretmen hareketinin daha uzun süre örgütsüz durmaya tahammülü yoktur (Dilber, Öğretmen Dünyası, 1987, S.89, s.13-14).

12 Eylül'ün ardından yürütülen TÖB-DER davasına ilişkin ifadeler şöyledir:

12 Eylül'den itibaren faaliyeti durdurulan derneklerden birisi de kısa adı TÖB-DER olan Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'di. Bir süre sonra da dernek hakkında "Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye matuf olarak cemiyet sevk ve idare etmek, bu amaç doğrultusunda komünizm ve bölücülük propagandası yapmak" suçuyla dava açıldı.

Ankara Sıkıyönetim Savcısı Hv. Hak. Alb. Nurettin Soyer ve Sıkıyönetim Savcı yardımcısı Necdet Mutiş tarafından hazırlanan iddianame 162 sayfadan oluşuyor. İddianamede sanıklar tanıtıldıktan sonra TÖB-DER' in kuruluş ve örgütlenme, tüzük amaç maddesi üzerinde duruluyor. Suç tarihinin "1976'dan bu yana" olduğu belirtiliyor (Öğretmen Dünyası, 1981, S.22, s.15,16).

Bazı TÖB-DER yöneticileri, 12 Eylül'ün Askerî Mahkemeleri tarafından tutuklanarak ağır cezalara çarptırıldılar. Genel Başkan Gazioğlu ile bazı arkadaşları ise yurtdışına çıktılar. Hükümet onları Türk vatandaşlığından çıkardı. TÖB - DER kapatıldı. Mallarına el kondu. Hüküm giyen yöneticiler cezalarını doldurup çıktılar. Ancak öğretmenlerin örgütlenmesi 1980'den beri kesintiye uğramış durumda (Öğretmen Dünyası, 1989, S.111, s.24).

12 Eylül' ün ardından referanduma sunulan yeni Anayasa' da beklenen sendika hakkı ile ilgili gelişmeler beklenmiştir.

Öğretmenler, 1961 anayasasının halk tarafından kabul edilmesi için köy köy gezmişlerdi. Çünkü bu anayasa, Türkiye'nin en demokratik anayasası idi; doğal olarak öğretmenlere sendika hakkını da tanıyordu. Şimdi sıra bu hakkın daha tam olarak, grev hakkıyla birlikte yeni Anayasada yer almasına gelmiştir (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1982, S.27, s.3).

(...) Sendika ve grev hakkı deyince kimilerinin aklına ilk gelen şey kargaşadır. Oysa yeryüzünde, geçmişte ve günümüzde anarşi içine düşmüş ülkelere bakılınca, kargaşa ile sendika kavramının birbiriyle ilintisiz olduğu görülür. Somut olarak, memurların, öğretmenlerin kargaşadan bir çıkarları da yoktur. Kitlelerin hak arama mücadelesini kargaşa olarak nitелеmek de işveren lehine demagojiden başka bir şey değildir.

Artık anayasalar, çalışanların haklarını göz ardı edemezler. Nitekim yıllardan beri yazılıp söylenmektedir ki, dünyada öğretmenlerin sendika hakkının bulunmadığı 8 ülke kalmıştır. Yazık ki, 1971'den beri, bu ülkelerden biri de Türkiye'dir! Kapı komşularımız Yunanistan'da, Kıbrıs'ın hem Rum, hem de Türk kesiminde öğretmenlerin sendika hakkı

da vardır, grev hakkı da. Bilindiği gibi Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin anayasası da Türkiye'den götürülen kişilere yazdırılmıştır. Türkiye öğretmenleri, bu haklarını ekonomik ve özlük sorunlarının çözümü yolunda kullanacak kadar bilinçlidirler.

Birkaç yıl öncesine kadar, her il ve ilçemizde birer öğretmen derneği bulunurdu. Öğretmen dernekleri, sosyal-kültürel hayatın vazgeçilmez bir ögesi olmuşlardı.

6 Kasım seçimlerinden sonra yeniden kurulması beklenen sınırlı demokratik ortama öğretmenler örgütsüz girmektedirler. 1962 Anayasası, kamu görevlilerinin dernek kurma haklarının kısıtlanabileceği hükmünü getirmiş, Millî Eğitim Bakanlığı İç Hizmetler Yönetmeliği, öğretmenlerin ancak Bakanlığın tavsiye edeceği demeklere üye olabileceklerini emretmiştir. Nihayet, diğer bazı yasalar gibi sessiz sedasız yürürlüğe giren Dernekler Kanunu, öğretmenlerin dernek kurmalarını yasaklamıştır. 4 Ekim 1983'te kabul edilen ve 7 Ekim'de yayımlanan 2098 sayılı bu yasaya göre "Medenî haklarını kullanma ehliyetine sahip ve on sekiz yaşını bitirmiş olan herkes,, önceden izin almaksızın dernek kurabilir" ise de "resmî ve özel ilkökul, ortaokul, lise ve dengi okullar öğretmen ve yöneticileri, Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve iller kuruluşunda çalışan öğretmenler ile diğer personel", başka bazı kısıtlılarla birlikte dernek kuramazlar, izin alarak girebilecekleri başka derneklere de-yönetici olamazlar.

Birkaç yıl öncesine kadar öğretmen basınında şu bilgi sık sık yinelenirdi: "Türkiye, dünyada, öğretmenlerin sendikası olmayan altı ülkeden biridir." Şimdi, şunu yazmak herhalde yanlış olmayacaktır: Türkiye, dünyada, öğretmenlerin derneği olmadığı tek ülkedir.

Türkiye, bir ortaçağ ülkesi değil, çağdaş bir ülke olacaktır. Çağdaş bir toplumda kitle örgütleri; mensuplarının meslekî dayanışmalarını sağlar, hak ve çıkarlarını korur. Devletin çıkarları ile kitlelerin çıkarları birbirlerini dengeler. Hem kendi çıkarlarını hem kitlelerin çıkarlarını yalnız başına savunup dengeleyen bir devlet yeryüzüne henüz gelmemiştir.

Öğretmenlerin meslek örgütlerine ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyacın "geçiş süreci" adına göz ardı edilmesi mümkün değildir. Yeni toplanan parlamentodan en başta gelen isteğimiz budur (Öğretmen Dünyası, 1983, S.48, s.3-39).

Son beş yıldır öğretmenlerin örgütsüzlüğü geçici bir olay gibi değerlendirilmiyor. Yeni Dernekler yasasıyla öğretmenlere dernek kurma yasağı da getirilmiş bulunuyor...

Sosyal mücadeleler tarihinin gösterdiği gibi, kitle örgütleri, dayandıkları kitlelerin hak ve çıkarlarını korumak amacıyla kurulur. Bu örgütler, devlet tarafından kurulmazlar ve yöneticileri hükümet tarafından atanmaz. Mesleklerin mensupları da, hak ve çıkarlarını, gerek devlete karşı, gerekse diğer zümrelere karşı korumak için sendikalarda, birliklerde, derneklere, kooperatiflerde örgütlenirler.

Şurası açıktır ki, Eğitim bakanlığı, öğretmenlerin işverenidir. Okullar ve bakanlığa bağlı diğer daireler birer işyeridir. Bakanlık, merkez örgütüyle, il ve ilçe müdürlükleriyle, hatta okul müdürlükleriyle geniş bir işveren örgütüne sahiptir.

Peki, bu işyerlerinde çalışan 400.000 kişinin örgütü nerededir?

Türkiye öğretmenlerinin örgütlenme hakkı açısından içinde buldukları durum, hemen hemen başka hiç bir ülkede yoktur.

Öğretmenlerin örgütlenme hakkını ortadan kaldırarak, onlar üzerinde hükmetmenin kolay olduğu savunular bilir, ama böyle bir yönetim tarzının ahlâkî olduğu kadar politik bakımdan da imrenilecek bir yanı yoktur.

Bin bir kısıtlama altında da olsa, öğrencilerin, gençlerin yeniden dernek kurmaya başladıkları günümüzde, öğretmenlerin herhangi bir örgütten yoksun bulunmaları, öğretmenler gününde duyacağımız mutluluğu gölgeliyor (Öğretmen Dünyası, 1985, S.71, s.3-4).

Öğretmen sorunları, öğretmenlerin seçilmiş temsilcileri tarafından dile getirilirse bir anlam kazanır. Türkiye öğretmenleri ise yedi yıldır örgütlenme, temsilci seçme hakkından yoksundurlar. İngiltere'de, Fransa'da, Amerika'da, Sovyetler Birliğinde, Yunanistan'da, Bulgaristan'da, Suriye'de, kısacası yedi iklim dört bucakta öğretmenlerin sendikaları vardır; birlikleri, dernekleri vardır da yalnız Türkiye'de yoktur!

Örgütlenme hakkına karşı olanlar, bunu 12 Eylül öncesinde toplumun bir kargaşa içine düşmüş olmasıyla açıklıyorlar. Böyle bir kargaşaya yeniden düşülmemesi için işçinin, gençliğin, memurların örgütlenme, hak arama yolları iyice tıkanmalıydı... Bu bir demagojidir, kötüye kullanmadır, bahanedir.

Örgütsüz öğretmen, özgür olmayan öğretmen demektir. Türkiye öğretmenlerini bugün özgür saymak mümkün değildir. İşin acınacak yanı, bu büyük kitlenin önemli bir bölümü, yüreğine korku salınarak, sindirilerek ve geçim derdine düşürülerek özgürlük arayışının uzağına itilmiş bulunuyor (Öğretmen Dünyası, 1987, S.95, s.3-4).

1988 Şubat sayısında öğretmenlerin örgütlenmeye ilişkin inançları üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır:

Öğretmen kitlesi, bir örgüt kurma ve ona üye olma hakkından yasal olarak alıkonulmuştur. Bu acı bir durum. Daha kötüsü, öğretmenlerde örgütlenme bilinci çok gerilemiştir. 1980 öncesi olaylar ve 12 Eylül'den sonraki gelişmeler, öğretmenlerin örgütlenme ve mücadele bilincinde büyük bir tahribat yapmıştır, örgüt sözü, epeydir, karakol, işkence ve tutuklamayı çağırıştırılmaktadır, örgütlenme hakkı yasal olarak sağlansa bile, hiç bir güvenceleri olmayan öğretmenler, şimdilik böyle bir örgüte uzak durmayı, gelişmeleri izlemeyi tercih edeceklerdir. Kamuoyu araştırma kuruluşlarından biri, öğretmenlerin örgütlenme eğilimi konusunda bir kamuoyu yoklaması yapsa çok yararlı olur. Şimdilik gözlemleyebildiğimiz, öğretmenlerin örgüt kavramına karşı soğuk davrandıklarıdır. Kitlenin bu duruma düşürülmesinin ana nedeni, geçtiğimiz yılların verdiği ezginliktir. Ancak bunda, 12 Eylül öncesi parçalanma ve iç çatışmaların da önemli bir payı vardır, öğretmenler, şimdi, sağlıklı bir örgüt yapısı oluşturulacağına inanmamakta ve muhtemel önderlere yeterince güven duymamaktadırlar.

Hemen her öğretmen, kendi haklarını savunacak bir örgütün gerekliliğini kabul etmektedir. Eksik olan şey, böyle bir örgüte girip mücadele etmek isteğidir, örgütlenme bilinci, ancak "nasıl bir örgüt?" sorusunun sağlıklı cevabıyla birlikte uyandırılabilir.

Sorunun düğüm noktası kanımızca buradadır, öğretmenlerin ürtükleri nokta, geçmişteki hataların tekrarlanmasıdır. Bu konuda kitlelerin yüreği ferahlatılmazsa öğretmenler daha uzun süre beklemeyi tercih edeceklerdir.

Kurulacak öğretmen örgütü, her halde geçmişteki bazı olumsuzlukların tekrarlanmayacağı bir yapıda olmalıdır, örgüt ne ile uğraşacaktır? (Bu soru yadırganmasın), öğretmenlerin meslek ve özlük sorunlarıyla mı, yoksa dar anlamıyla ve güncel siyasetle mi? Bazı parti ve sendikalara mı yaslanacaktır, öğretmenlere mi? Bütün öğretmenleri kapsamayı mı amaçlayacaktır, yoksa bazı siyasal eğilimdeki öğretmenleri mi? İçinde gerçek bir örgüt içi demokrasi mi uygulayacaktır, yoksa hırs, entrika, sopa mı? Bu sorulara açıklık getirilmeden ve öğretmenler bu konularda ikna edilmeden yeni bir örgütlenme sağlıklı olmayacaktır (Öğretmen Dünyası, 1988, S.98, s.3-4).

1987 Aralık sayısında Sarıhan, öğretmen örgütlerinin tüm öğretmen grubunu kapsayamama nedenleri üzerinde durmaktadır:

Ne uzak geçmişimizde ne de yakın tarihimizde öğretmen örgütleri öğretmenlerin tamamını kapsayabildi. Bunun birkaç nedeni vardır:

Birincisi: Bütün öğretmenlerin örgüte üye olmasını zorunlu kılan bir yasa yoktu. Üyelik, bütünüyle öğretmenlerin isteğine bağlıydı. Bir örgüt, ne kadar iyi çalışırsa çalışsın, mesleğin mensupları için ne kadar önemli çıkarlar elde ederse etsin, örgüt bilincinden uzak meslek mensupları bulunacaktır.

İkincisi: Özellikle öğretmenlerle iktidarın iyice ayrıştığı ve birbirlerine zıt düştüğü dönemlerde, yönetim tarafından zarara uğratılma ihtimali, bir kısım öğretmeni örgütten uzak tutmuştur.

Üçüncüsü: Görüş ayrılıklarıdır. Siyasal hayatımızda olduğu gibi toplumsal hayatımızda da demokrasiye tam olarak anlaşılabilir değiliz.

Tek çatı altında toplanamayışın asıl etkeni olmamakla birlikte, öncü kadrolar arasında yanlış bir anlayışın varlığına da dikkat çekmek gerekir. Gerek TÖS'e, gerek TÖB - DER'e devrimci öğretmenlerin, daireyi biraz daha genişletmiş isek, devrimci ve demokrat öğretmenlerin üye olması gerektiğine inanılmış, buna göre bir örgütlenme çalışması yürütülmüştür. 1980'lere ulaşırken, ayırimsız bütün öğretmenlerin tek bir çatı altında toplanması görüşü uç vermiş obuasına karşın parçalanma o kadar şiddetlenmişti ki, var olan örgüt içinde grupla? birer dernek gibi çalışmaya başlamış, dahası, grupların resmen dernek olarak ortaya çıkması gerektiğine inananlar da çoğalmıştır. TÖB -DER' in kongre oyunlarıyla iki başlı hale gelmesi, bu süreç içindedir. Gruplardan biri, yönetime gelmek için oy çokluğunu sağlayamayacağını anlayınca ayrı bir kongre toplayarak TÖB - DER' i temsil ettiğini ilan edivermişti.

Bütün öğretmenlerin tek bir çatı altında toplanmalarını istemek, onların örgütte düşünceleriyle birlikte var olacaklarını kabul etmek sonucunu doğurur. Bu konuda ilkeli hareket etmek gerekir. Başka düşüncelerden korkmamak, bunların varlığı karşısında paniğe kapılmamak, onlarla uzun süreli bir mücadeleyi göze almak gerekir.

Bir kısmımıza, hatta birçoğumuza, “ülkücü”, “şeriatçı” öğretmenlerle aynı örgüt çatısı altında gönüllü olarak bulunmak pek sevimli gelmeyebilir. Onlar da böyle bir şeye hevesli olmayabilir. Ama hayat, bütün öğretmenleri okullarda, diğer eğitim kurumlarında, öğretmen evlerinde birlikte bulunduruyor. Oralarda da görüşler birbirleriyle mücadele halindedir. Ne var ki, oralarda şartlar eşit değildir.

Gerçekte sorunsuz hiç bir “saf”lık olmadığını TÖB - DER deneyi göstermiştir. Saflık anlayışının sonu, “şuna değmiş, buna değmemiş” tutumuna götürür. Kapsayıcı bir tutum takınmazsak, eğik düzlemin hiç bir noktasında rahat bir tutunma mümkün değildir. Kaldı ki, dar kadrolu örgütler içinde mücadele etmek, mücadelenin en kolaydır (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1987, S.96, s.5-6).

Sarıhan, 1988 Mart sayısında öğretmen örgütlerinin taşıması gereken özellikler üzerinde durmakta ve politika ilişkilerini değerlendirmektedir:

KİTLE ÖRGÜTLERİ, İKTİDAR MÜCADELESİNİN ARAÇLARI DEĞİLDİR. BİR ÖĞRETMEN ÖRGÜTÜNÜN BENİMSEYEBİLECEĞİ EN İYİ POLİTİKA, ÖĞRETMEN HAKLARINI KARARLILIKLA SAVUNMAKTIR.

Bugün de öğretmen kitlesi arasında oldukça yaygın olan bir görüşe göre, öğretmen örgütü yalnızca öğretmenlerin geçim durumunu iyileştirmek için uğraşmalı, meslekî dayanışmayı sağlamalıdır. Derler ki: Geçmişte öğretmen örgütçüleri siyasetle uğraştılar, siyasî partilere alet oldular. Öğretmen haklarını bir yana bırakıp başkalarının haklarıyla ilgilendiler. İşçiler bizim haklarımız için mücadele ediyorlar mı ki biz işçi hakları için uğraşalım?

Savunanların sayısı fazla olmamakla birlikte, diğer bir uç görüş ise şöyle diyordu: Ülkede iktidar sorunu çözümlenmedikçe öğretmenlerin sorunları da çözümlenemez. Bu nedenle küçük işlerle avunmayı bir yana bırakalım, iktidar mücadelesi içinde doğrudan yerimizi alalım.

Kitle örgütleri, iktidar mücadelesinin araçları değildir. Bunu siyasî partiler yaparlar. Kitle örgütleri, temsil ettikleri kitlelerin ekonomik, demokratik, sosyal haklarını savunmak için kurulurlar. Bir öğretmen örgütü bu hakları, öncelikle işveren durumunda bulunan bakanlığa (ve artık gitgide yaygınlaşan özel okulluğumuzda özel okul sahiplerine) karşı savunur. İkincil olarak kamuoyuna karşı savunur. Bu mücadelede iç içe geçmiş üç halkanın bulunması doğaldır:

1. Öğretmenlerin daha iyi bir geçim standardına kavuşması. Ulusal gelirden öğretmenlere ayrılan payın artırılması. Daha tatmin edici bir maaş, emeğin karşılığı olabilecek bir ücret, sayılmaları uzun sürecek, geçmiş öğretmen örgütlerinin istek listelerinde de yer almış olan bütün sosyal haklar.

2. Türk eğitim sisteminde öğretmenlere söz hakkı. Programların yapılmasında, eğitim ortamının iyileştirilmesinde öğretmenlerin örgütlü katılımı.

3. Öğretmenlerin layık olduğu değere yükseltilmesi için meslek içi eğitim ve meslek mensuplarının dayanışması.

Bir öğretmen örgütü, ülkedeki her siyasal gelişme karşısında görüş bildirmek, düzenlenen her eyleme katılmak zorunda değildir. Bu konuda ölçüyü kaçırmak, örgütün özgün niteliğini zedeler ve ortadan kaldıracaktır. Örgütün siyasetle uğraşmasını önleyen hiç bir yasal engel bulunmasa bile, örgüt yöneticilerini bu konuda ihtiyatlı olmaya sevk eden başka nedenler vardır: Örgüt üyeleri, çeşitli siyasal görüşler taşımaktadırlar. Yönetime gelen ekibin siyasal görüşleri bilinerek bu göreve getirildiklerini varsaysak bile, onlara oy verenlerin çoğu onlar bu siyasal görüşleri savunsun diye değil, örgütü daha iyi yöneteceklerini, öğretmen haklarını daha iyi savunacaklarını düşünerek oy kullanmışlardır.

Öğretmen örgütü, öğretmenlerin hak ve çıkarlarını savunmak için uğraşmalıdır. Örgütsel bağımsızlık titizlikle korunmalıdır. Bir öğretmen örgütü, öğretmen haklarını kararlılıkla savunursa en iyi politikayla uğraşmış olur. Ülkenin geleceği için verilen mücadeleye de ancak bu yolla katkıda bulunmuş olabilir, öğretmen haklarını kararlılıkla ve doğru bir tarzda savunmak, öğretmenleri bir arada tutabilmek açısından da önemlidir (Sarıhan , (Mart 1988). Öğretmen Dünyası, 1988, S.99, s.11-12).

Eğitimciler Derneği (EĞİT- DER)'nin kuruluşu, 1980 sonrasında öğretmen örgütlenmesi alanında önemli bir döneme başlangıç olmuştur.

Devlet Memurları Yasası ve Milli Eğitim Bakanlığı İç Hizmetler Yönetmeliği, memurların ve öğretmenlerin dernek kurmalarını ve kurulmuş derneklere ilgili bakanlığın izni olmadan üye olmalarını yasaklıyordu. Ama emekli öğretmenler dernek kurabilirlerdi. Bunun ön hazırlığı olarak Nisan 1986'da Abece Dergisi kuruldu. Bundan iki yıl sonra Ali Bozkurt 16 Şubat 1988'de bir basın toplantısı yaparak Eğitim-Der adında bir dernek kurduklarını açıkladı (Öğretmen Dünyası, 1990, S.127, s.12).

TÖS ve TÖB - DER' in İLK - SEN' in çeşitli yönetim kademelerinde görev almış arkadaşlarımız tarafından kurulan Eğitimciler Derneği (Eğit - Der), kuruluş bildirisi 16 Şubat 1988 günü Ankara valiliğine verilerek tüzel kişilik kazandı.

Bu olayı, öğretmen örgütçülüğümüz açısından olumlu bir gelişme sayıyor ve alkışlıyoruz. Kuşkusuz ki bu durum, TÖB - DER' in kapatıldığı 1980 sonrasında beri öğretmenlerin örgütlenme hakkını savunan mücadelelerin bir ürünüdür.

Gerçi Eğitim - Der, henüz bir öğretmen örgütü değildir. Bu dernek, emekli olmuş meslektaşlarımız tarafından kurulmuştur ve görev başındaki öğretmenler henüz ona üye olamamaktadırlar. Ne var ki, Eğitim - Der, diğer emekli öğretmen derneklerinden farklı olarak, öğretmenlerin örgütlenme hakkını savunmak, bu kapıyı açmak amacıyla kurulmuştur. Bu nedenle bir ön öğretmen örgütüdür (Tevlim, Öğretmen Dünyası, 1988, S.100, s.21-22).

Gerek dergilerdeki yayınlarda, gerekse toplantılarda ve söyleşilerde, bugün, başsız hamisiz, kişiliği yitmiş olan öğretmen topluluğunun bir örgüte gereksinimi olduğu ortaya kondu. Fikirlerde gelişen bu anlayış "EĞİT - DER" in doğmasına neden oldu. Bu bir aşamadır. Ama yeterli olup olmadığı, sorunları kökünden çözümlenip çözümlenemeyeceği düşünülebilir (Evren, Öğretmen Dünyası, 1988, S.102, s.13-14).

Öğretmenler EĞİT-DER'i tanımamaktadır. Bu örgütlenme önündeki engeller nedeniyle onun sesini duyuramamış olmasının doğal sonucudur.

Öğretmenler, açık bir örgütlenme faaliyeti içinde bulunmamakla birlikte, özledikleri bir öğretmen örgütünün kurulması konusunda umutsuz da değillerdir. Zihinlerinde özledikleri modeller geliştirmektedirler. Bu model öğretmenlerden öğretmene farklılıklar göstermektedir. Ancak ana hatları bellidir: öğretmen sorunlarını ön plana çıkararak, bütün öğretmenleri kucaklayan, birleştirici, kamuoyunun

destekleyeceği programlar öneren ve mücadele yöntemlerine başvuran güçlü bir örgüt (Öğretmen Dünyası, 1989, S.115, s.35–36).

12 Eylül çok daha hışımlı geldi. Toplumun her kesim zarar gördü. 70'li yıllarda toplumda yoğun bir dinamizm vardı. Bu dinamizm TÖB-DER' de vardı. TÖB-DER'in içindeki o gelişmeler, fraksiyonların ortaya çıkmasıyla 12 Eylül'e gelindi. Fakat 12 Eylül'ün tokadı öyle ağır geldi ki, insanlar bir araya gelme gereği duydular, eteklerindeki taşları döktüler. Eğitim-Der böyle doğmuştur. Örgütün yönetimine “yamalı bohça” denmiştir. Oysa bu yönetimle Eğitim-Der, sendika hedefini gerçekleştirmiştir. Burada, aynı sınıftan olan insanların, sorunlarına karşı mücadelesi söz konusudur. Bu nedenle, sendikada fikir ayrılıkları ön planda olmamalıdır. Sendikalarda sağcı solcu, radikal-reformist ayrımı yapmak son derece yanlıştır. Biz, birbirimizle çelişen yanlarımızı azaltarak, aynı mücadelenin içinde olmalıyız. Sağdaki yapay sendikaların gelişme şansı yoktur (Ertuğrul, Öğretmen Dünyası, 1993, S.158. s.14).

Hürriyet gazetesinin 4.4.1990 tarihli haberi üzerine;

“Öğretmenlere Dernek Kurma İzni Çıkıyor”

12 Eylül harekâtı ile birlikte yasaklanan öğretmen dernekleri yeniden kuruluyor. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmada, tüm öğretmenlerin doğal üye olacakları, yönetim seçimlerine katılacakları bir öğretmen derneğinin kurulması amaçlanıyor. Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol, öğretmenlerin örgütlenmesine karşı olmadığını söyledi. Bakan, bir çalışma grubu oluşturup kurulacak derneğin statüsünün belirlenmesini sürdürdüğünü bildirdi.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan haberleri herkesten önce öğrenmesiyle tanınan Hürriyet Gazetesi'nde 4 Nisan günü yayımlanan küçük bir haber, öğretmenler arasında yarı kuşkulu bir iyimserliğe yol açtı. Haberi birbirlerine aktaranlar:

—Müjde! Bakanlık öğretmen örgütlenmesini serbest bırakıyormuş, dediler.

Bakanlık, öğretmen örgütlenmesini serbest bıraksaydı, salt bu, sevindirici bir haber olurdu. Ama bu sevince gölge düşüren bazı kuşkular da ortadaydı.

Bakanlık, bütün öğretmenlerin üye olacağı bir dernek üzerinde çalışıyordu. Aslında, bu "bütün öğretmenlerin üye olacağı" ibaresi de birden yabana atılamazdı. Öyle ya, ne çekmişsek bölünmeden çekmiştik. Birlikten kuvvet doğardı.

Gelişmeler göstermektedir ki, Bakanlık, öğretmenlerin örgütlenme isteği önünde daha fazla durulamayacağı sonucuna varmıştır. Öğretmenlerin Bakanlığın kabul etmediği herhangi bir derneğe üye olabilmeleri yasak olduğu ve valilikler de ara sıra genelgelerle bunu hatırlattıkları halde, sayıları 15.000'i bulan öğretmen Eğitim-Der'e fahri üyedir ve bu sayı günden güne artacaktır. Bazı öğretmenler, doğrudan doğruya sendika kurucusu ve üyesi olmaya hazırlanmaktadır. Gelişme zaten yasakları zorlamakta ve aşmaktadır.

Bakanlıkla Eğitim-Der ve sendika kurucusu olmaya hazırlanan öğretmenler arasında şu konuda zimni bir anlaşma sağlanmış gibidir: Hiçbir görüş ayrımı yapmaksızın bütün öğretmenlerin örgüt üyesi olabilmesi... Ancak, ortada daha başka temel konular vardır: hangi türden örgüt, örgütte Bakanlığın bir güdümü olup olmayacağı.

Dernekler, sendikalar, özel hukuk alanı içindedirler. Nasıl bir örgüt istediklerine, örgütün neyle ve nasıl uğraşacağına örgütlenmek isteyenlerin kendileri karar vermelidirler. Eğer Bakanlık, kendi kontrolünde bir örgüt düşünüyorsa, bunun öğretmen evlerinden bir farkı kalmaz ve eğer Bakanlık serbest rejimini tanımayacaksa, serbest örgütlerle kontrollü örgütler ayrı ayrı kendi yollarından yürümeye devam ederler. Bu, öğretmenlerin birliğine değil, parçalanmasına yarar.

Yalnız emeklilerin üye olabildikleri Eğitim-Der'i saymazsak, ülkemizde öğretmenlerin henüz bir örgütü yoktur. Bu nedenle, çok geç harekete geçmekle birlikte, belki Bakanlık hala treni kaçırmış sayılmaz. Bakanlık ve Hükümet, öğretmenlerin örgütlenme sürecine olumlu bir katkıda bulunmak istiyorsa, vakit geçirmeden, kısıtlayıcı mevzuatı kaldırmalıdır. Nasıl bir örgütlenmeye gidecekleri konusu ise bütünüyle öğretmenlere bırakılmalıdır.

Hele dolaylı yollarla bu örgütün yönetimine Bakanlığın köşe başlarını tutmuş kişilerin getirilmesi, işlerin büsbütün Arapsaçına çevirir (Öğretmen Dünyası, 1990, S.125,s. 3).

1990 sonrasında, öğretmen örgütlenmesine ilişkin çalışmalar hız kazanmıştır. Eğitim-Der' in bu konudaki çalışmaları ve çağrıları örgütlenmenin habercisidir:

Ankara'da öğretmenlerin sendikalaşma çabaları sürüyor. Bundan birkaç ay önce Eğitim-Der Ankara Şubesi, çalışan öğretmenlere çağrı yaparak sendika kurucusu olmak isteyenlerin, kurucu olabilmek için gerekli olan belgeleri hazırlayıp Şube'ye başvurmasını istemişti. 30 öğretmen bu çağrıya uyarak belgelerini hazırladı ve Ankara Şubesi'ne başvurdu. Bundan sonraki çalışmaları, bu öğretmenler Şube'den bağımsız olarak sürdürdü. Sendika çalışmasıyla ilgili olarak çalışmaya katılan öğretmenler adına Niyazi Altunya' nın açıklaması aşağıdadır.

Eğitim İşkolu Çalışanlarına Merhaba!

Biz tüm kamu çalışanlarının sendikal örgütlenme hakkını, demokrasi ve insan haklarının belirleyici ve vazgeçilmez bir koşulu sayarak, eğitim işkolunda faaliyet gösterecek bir sendika kurmak için çalışmalara başladık.

Sizlere niçin ve nasıl bir sendika hazırlığı içinde olduğumuzu kısaca açıklama gereği duyduk.

Dünyanın her yanında sendikaların iki amacı vardır:

ÜYELERİNE DAHA ÇOK ÜCRET VE DAHA İYİ ÇALIŞMA KOŞULLARI SAĞLAMAK.

Bizim sendikamız da, ekonomik, sosyal, özlük ve mesleki sorunlarımızın çözümü için, eğitim işverenleriyle bizim adımıza toplu pazarlık yapan, haklarımızı koruyan ve geliştiren bir örgüt olacaktır.

Sendikamız, öncelikle üyelerinin:

Daha çok aylık ve ücret alabilmeleri, ek iş yapmaktan kurtulmaları, mesleki onurlarını korumaları,

Yeterli ve sağlıklı konutlarda oturabilmeleri,

Bayan üyelerinin, çocukları doğduğunda en az bir yıl ücretli izin kullanabilmeleri,

Çocuklarının ücretsiz bakım ve eğitiminin sağlanması,

Yeterli dinlenme ve moral kazanma olanaklarına kavuşabilmeleri,

Emeklilik, yaşlılık, dul, yetim ve sakat kalma durumlarında yeterli bakım ve korunma önlemlerinden yararlanabilmeleri,

Görevlerini güvenlik ve özgürlük içinde yürütebilmeleri,

Adil ve tarafsız bir atanma, yer değiştirme ve mesleğinde ilerleme hakkından yararlanabilmeleri,

Konut, ev eşyası ve öteki gereksinmelerine, kooperatifleşme ve benzeri yardımlaşma yollarıyla kavuşabilmeleri,

Eğitimin planlanmasına, programlanmasına, yönetimine, yürütülmesine, denetimine ve geliştirilmesine etkin bir biçimde katılabilmeleri,

Haksızlığa uğradıklarında hukuksal ve ekonomik yardım görebilmeleri,

Anayasa, yasalar ve uluslar arası sözleşmelerden doğan haklardan yeterince yararlanabilmeleri için çalışacaktır.

Sendikamız, yalnızca üyelerinin ortak istek ve özlemlerine uygun kararlar alacak ve uygulayacaktır.

Sendikamız eğitim sorunlarının çözümünde, mesleki saygınlığın kazanılmasında, iyi öğretmen yetiştirme sisteminin kurulmasını temel bir koşul olarak kabul edecektir.

Sendikamız, eğitimin maddi ve manevi koşullarının iyileştirilmesini, eğitim ve öğretim özgürlüğünün sağlanmasını, öğrenciler için olduğu kadar, üyelerinin mesleki güvenliği için de gerekli görecektir.

Arkadaşlar,

Kamu çalışanlarının sendikal örgütlenmesi için:

Anayasa'da yasak yok...

Yasalarda böyle bir yasaklama yok...

Tam tersine T.B.M.M' ince onaylanarak kanun niteliği kazanmış uluslar arası belgelerde (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, ILO Sözleşmeleri) sendika kurmanın memurlar için de bir hak olduğu açıkça belirtiliyor.

Görülüyor ki, yasak sadece bazı kafalarda.

Gelin elbirliği, güç birliği ve gönül birliği ile kafalardaki bu yasağı kaldıralım.

Çağdaş olmanın gereğini yerine getirelim.

Görüşerek, konuşarak, uygarca bir tutumla... Ve haklılığımızı yitirmeden...

Sendikamızın, özlük sorunlarımızın çözümüne olduğu kadar, eğitimdeki bunalıma da çözümler getirerek çağdaş bir Türkiye'nin oluşumuna da katkıda bulunacağına yürekte inanıyoruz (Öğretmen Dünyası, 1990, S.125, s.18).

Eğit- Der'in çağrısı üzerine uzun hazırlıklardan sonra 23 Öğretmen, bir öğretmen sendikası kurmaya hazır olduklarını bildirdiler.

Bu meslektaşlarımızın sendika kurma girişimi Türkiye'de öğretmen örgütçülüğü mücadelesinde yeni bir sıçramadır ve birkaç bakımdan önemlidir. Birincisi, başlarında Sayın Niyazi Altunya olmak üzere bu öğretmenler, doğrudan doğruya kendi kimlikleriyle kamuoyu önüne çıkmaktadırlar. Emeklilerin veya başkalarının arkasına gizlenme gereğini duymamaktadırlar. Bu, kendi haklarının bilincinde olan, aynı zamanda medenî cesaret sahibi öğretmenin tutumudur. Bu hareketlerinden ötürü, kendilerine verilebilecek cezayı da göğüslemeye kararlıdırlar. Günümüzün suskun öğretmen kamuoyu için bu durum, örnek olan ve onları yüreklendiren bir harekettir.

İkincisi, sendika kurucusu öğretmenler, sendikaya düşünce ayrımı gözetmeksizin bütün öğretmenleri kabul etmeye hazır olduklarını ilan etmektedirler. Bu durum da, öğretmen örgütçülüğü açısından yıllardır özlenen bir anlayıştı. 23 öncü öğretmen, bu anlayışlarıyla, öğretmenlerin yüzde sekseniyle birleşmenin kapılarını açmış bulunuyorlar. Çünkü öğretmen örgütçülüğünün önündeki engellerden biri, yasal ve idari kısıtlamalar ise diğeri de bütün öğretmenleri birleştirecek düzgün bir program eksikliği idi. Şimdi bu girişimle bizde yasal kısıtlamalardan daha önemli olan bu düzgün program eksikliği de giderilmiş bulunuyor.

(...)

Sendika kurmak için kesin kararlılıklarını ifade etmiş olan öğretmenlerin bir kısmı geçmişte herhalde öğretmen örgütçülüğünde çeşitli gruplara eğilim duyuyorlardı veya bu grupların içinde aktif olarak yer almışlardı. Ama şimdi, hiç bir grup adına değil, kendi adlarına burada bulduklarını, kurullarının bir gruplar federasyonu olmadığını ve aralarına grup temsilcisi sıfatıyla kimseyi almayacaklarını ifade etmektedirler. Bu da, onların en dikkat çekici yanlarından bilidir. Kuşkusuz ki öğretmenler, öğretmen hareketinin geçirdiği badirelerden ve yaşanan acı deneylerden sonra olgunlaşmıştır (Öğretmen Dünyası, 1990, S.126, s.3).

Kurucular kamuoyu desteği sağlamak amacıyla basın kuruluşlarını, parlamenterleri, sendika ve konfederasyon yöneticilerini, siyasi partileri ziyaret ettiler, meslektaşlarına mektuplar gönderdiler. Buralardan genellikle olumlu izlenimler edindiler, canlı bir destek gördüler.

Gerçekten de "belirsizlik" ortadan kalktı, ancak Eğitim- Der yöneticileri arasında ortak bir tutum benimsenerek değil, Yönetim Kurulu Başkanı ve üç üyesi bu çalışmalarını desteklerken, beş üye karşı bir konum aldılar. Bu yüzden, sendika kurucularıyla Eğitim-Der Yönetim kurulu arasında bir diyalogun kurulması da "oy çokluğu ile" engellendi.

Aslında Eğit-Der sendika çalışmalarına karşı tutumunu yeni mi belirleyecekti? Kaç yıldır **"Eğit -Der' den Eğit-Sen'e"** sloganı kullanılmıyor muydu? Eğit-Der, varlık nedenini, "öğretmenlerin gerçek örgütlerinin kurulmasına hizmet etmek" olarak açıklamıyor muydu? Elbette Öyleydi, bu yüzden şimdi yapılmaya çalışılan bir tutum belirleme çabası değil, "belirlenen yeni tutum"a destek arama çabasıydı.

Aynı günlerde sendika kurucuları, kamuoyuna çalışmaları duyurmak ve kendilerini tanıtmak amacıyla 11 Mayıs'ta bir yemek düzenlediler.

Destek mesajlarından biri, TÖB-DER eski Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu' dan geliyordu. Gazioğlu mesajında "Bu gün atmakta olduğunuz adım, öğretmen hareketimiz açısından tarihsel bir anlam taşıyor. (...) Hareketimizin birliğini gözetmek, ona uygun davranmak, en çok dikkat edeceğimiz husus olmalıdır. Hiç bir kişisel ve grupsal hesap, demokratik öğretmen hareketinin çıkarlarının önüne konulamaz. Geçmişte yaşadığımız olumsuzlukları ve hastalıkları yenmek zorundayız" diyordu.

Sendika alışmaları, bundan sonra daha da yoğunlaştırılarak sürdürüldü. Sendikanın kısa adı "Eğitim-İş", uzun adı "Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası" olarak belirlendi. Uzmanların, hukukçuların yeniden, yeniden görüşleri alındı. Gerçi yasalarda memurların sendika kurması ne yasaklanmıştı ne de nasıl kurulacağı yolunda bir düzenleme vardı, ancak bu durum "demokrasilerde, yasaklanmayan şeyler serbesttir" ilkesine göre, serbestlik olarak anlaşılmalıydı. Üstelik Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni, Birleşmiş Milletler Uluslararası alışma Örgütü'nün (İLO) temel metinlerini TBMM'de onaylayıp Resmi Gazete'de yayımlayarak bunlara yasa gücü kazandırmıştı. Bunlarda da kamu görevlilerinin örgütlenme hakkını kabul ediliyordu.

Kuruluşu hazırlığında bu hukuki dayanak esas alındı. Kuruluş biçimi olarak, işçi ve işveren sendikalarının kuruluşunu düzenleyen sendikalar yasasındaki yöntemle uyuldu. Sendikalar Yasası'na göre sendika kurmak için, herhangi bir yöneticiden izin almak gerekmiyordu. Kuruluş başvurusu, o yerin en büyük mülki amirine teslim ediliyor, bu teslim işleminin bir makbuzla belgeleniyor, sendika o anda tüzel kişilik kazanıyordu. Bu hazırlıklar yapıldı, ön formaliteler yerine getirildi.

28 Mayıs 1990 günü geldi. 0 gün 10.00'da kuruluş bildirgesi Ankara Valiliği'ne verilecekti.

Saat 10.00'da kuruculardan sekizi ve sendikanın Hukuk Danışmanı Av. Hasan Ürel, Vali Yardımcısı Yahya Gür'ün odasına girdiler. Yahya Gür, bu başvuruyu beklediklerini, valilik olarak konuyu görüştüklerini, kamu görevlilerinin sendika kurma hakları olmadığını, bu nedenle başvuruyu kabul etmeyeceklerini söyledi. Kurucular, izin istemediklerini, bildirimde bulduklarını, herhangi bir dilekçe gibi alınıp kaydedilmesi gerektiğini, böyle bir hakkın olup olmadığını valiliğin değil mahkemelerin takdir edeceğini, valiliğin, kuruluşta bir yasa ya aykırılık varsa mahkemeye başvurabileceğini belirtmesi üzerine, "alıp mahkemeye başvurmak için uğraşacağımıza, almayız; mahkemeye siz başvurun" dedi. Türkiye'nin uluslararası sözleşmelerle kamu görevlilerine sendika kurma hakkı vereceğini taahhüt ettiğini söylenmesi üzerine de, "ben önümdeki yasalara bakarım" dedi.

Kurucular, bildirimde bulunamadan Valilikten ayrıldılar. Aynı gün bildirim noter aracılığıyla yapmak istedilerse de Adalet Bakanlığı'nın bir genelgesi gerekçe gösterilerek, başvuru noterler tarafından da kabul edilmedi. O gün geç vakitlerde ancak PTT aracılığıyla iadeli-taahhütlü olarak belgeler valiliğe gönderildi.

Bu yazı dizgiye verilirken kuruluş resmileşmemişti, ancak yurdun pek çok yerinden gelen haberlere, destek mesajlarına, kurucuların alan telefonlarına bakılırsa, sendika öğretmenlerin gönüllerinde kurulmuştu.

Girişimciler, bazı grupların kendileriyle ilgili suçlamalarına, bu kısır polemiklere girmek istemediklerini, öğretmenler arasında ayrılık noktalarını bulmaya çalıştıklarını, insanların siyasi düşüncelerinin sendikayla ilgisi için bir ölçü olmayacağını, öğretmenler arasında sağ-sol gibi çok daha genel bir ayrımı bile kabul etmediklerini, bu yüzden sol içindeki gruplaşmalara hiç iltifat etmediklerini ve onlardan herhangi birinin desteğini sağlamak için hiçbiriyle herhangi bir pazarlık da yapmayacaklarını, doğru yollarında kararlılıkla yürüyeceklerini belirttiler (Öğretmen Dünyası, 1990, S.126, s.41-42).

Basın Eğitim-Der' in kuruluşuna önem vermemiştir ama aradan geçen iki yıl öğretmenlerin ve kamuoyunun öğretmen örgütçülüğüne ilgisini artırmıştır. Basın, Eğitim-İş'le çok daha yakından ilgilendi ve kuruluş sırasında haberleri bol bol verdi. Olayı sırf basından izleyen öğretmenler de sendika olayını tartışmaya başladı.

23 öğretmen (bunlardan biri yasal engeller yüzünden kurucu olamadığı için sayı 22'ye inmişti ama o da kurucu gibi çalışmaya devam ediyordu) adeta bir köy imcesi olmuşlar, öğretmenlerin örgütlenme işini görüyorlardı. Görüşmeler yapıyorlar, resmi işlemlerle uğraşıyorlar, gezilere çıkıyorlar, telefonlara ve mektuplara cevap yetiştirmeye çalışıyorlardı (Öğretmen Dünyası, 1990, S.127, s.10).

Ertuğrul, 1990 Temmuz sayısında, Eğitim-İş'in kuruluşu ve Eğitim-Der' e düşen görevler konusunda görüşlerini belirtmektedir:

Sendikal haklar mücadelesini temel alan EĞİT-DER 28 Mayıs 1990 günü EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın kurulmasıyla birlikte hedefine ulaşmıştır. Bunca acı deneyimlerden sonra ve son yıllarda dünyada yaşanan baş döndürücü değişimler içinde artık hepimiz öğrendik ki bize göre "yanlış" olanı gidermenin çaresi gerilim ya da çatışmadan, insanı özünden, insanlığından uzaklaştıran çalımı ve saldırganca tutumlardan, akıl dışı yol ve yöntemlerden geçmemektedir. Aramızda "istisnalar" çıkarsa, uygarca, öğretmence bir tutumla onun da üstesinden geleceğimize güveniyorum.

İşkolumuzdaki sendikal haklar mücadelesi, EĞİT-DER'den -kurulduğu günden bu yana- EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın sahipliğine geçmiştir. Bundan böyle EĞİT-DER' e düşen, bunca birikim ve kazanımlarını EĞİTİM-İŞ Sendikamızın gelişip güçlenmesine sunmaktır; örgütlenmesinde, hukuksal mücadele alanında tam bir yetkinlikle vermekte olduğu, vereceği sendikal haklar mücadelesinde ona bütün olanaklarıyla destek olmaktır (Ertuğrul, Öğretmen Dünyası, 1990, S.127, s.38).

28 Mayıs 1990 günü Ankara'da 22 öğretmen tarafından kurulan Eğitim-İş'ten 5,5 ay sonra İstanbul'da 333 öğretmen Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN)' ni kurdu. Ankara Valiliği'nin Eğitim-İş'e yaptığı gibi İstanbul Valiliği de Eğitim-Sen'i tanımadığını bildirdi. Yıllardır örgütlenme hakkına kavuşmak isteyen öğretmenlerin şimdi iki sendikası var. Öğretmen kitlesi, bölünme karşısında kaygılı.

Türkiye aydınlarının ve devrimcilerinin son 30 yıldır sürekli bölünmek gibi bir gelenekleri var. Sanki "Bölün ve güçlenme, daima ezil!" gibi bir talimat almışlar gibi karşılıklı suçlamalar ve bir araya gelememe olgusu yıllardır sürüyor. Bölünme, 12 Eylül'ün büsbütün karanlık günlerinde geri plana itilmiş görünüyordu. Bu durum, TÖB-DER geleneğinden gelen öğretmen örgütçülerini de etkilemiş ve bazı çevrelerin ortak kararıyla 1988'de Eğitim-Der kurulmuştu. Eğitim-Der, önüne öğretmenlerin örgütlenmesi gibi bir hedef koymuştu. Bu hedeften iki sendika çıktı; Birincisi, 28 Mayıs 1990 günü Niyazi Altunya ve 22 arkadaşı tarafından kurulan Eğitim-İş Sendikasıydı. Temmuz 1990 tarihli Öğretmen Dünyası'nda Eğitim-İş'in kuruluş öyküsü verilirken Eğitim-Sen'in kuruluşuna giden taşlar da gösteriliyordu. TÖB-DER ve Eğitim-Der örgütlülüğünden gelen bazı öğretmenler, aynı gelenekler içinden gelen Eğitim-İş'in ilkelerini beğenmiyorlar, başka yeni bir sendika kurmak istiyorlardı. Bunun için Eğitim-Der kongresine güveniyorlar, bu kongrenin Eğitim-Sen'in kuruluşu kararı alacağını umuyorlardı. Gelişmeler umulduğu gibi olmadı. Genel kurulda söz alan fahri üyelere birçoğu, Eğitim-İş'e karşı konuşmuş ve kurulacak Eğitim-Sen'i desteklemişse de delegelerin çoğunluğu Eğitim-İş'ten yana bir tutum almıştı.

Ankara'da bir Merkezi Yürütme Kurulu oluşturulmuş; Eğitim-Sen'e Doğru adlı bir derginin de ilk sayısı çıkarılmıştı.

Eğitim-Sen'ciler, muhalefet ettikleri Eğitim-İş'in tepeden kurulduğunu da ileri sürüyorlardı. Kendi yaptıkları toplantılara çok daha fazla kişi katmalıydılar. Kendilerinin bir taban hareketi olduğu görülmeliydi. 27 Ekim 1990 günü İstanbul Gaziosmanpaşa'da bir düğün salonunda düzenlenecek yemekli toplantıya İstanbul Valiliği izin vermeyince toplantı başka bir yerde yapıldı. Katılanların sayısı 500-700 arası tahmin ediliyor. Bu toplantıya Ankara'dan da 50 kişi gitti. Şarkıcıların da katıldığı toplantı, canlı geçti. Bir gözlemcinin ifadesine göre, yemeğe katılanlar içinde öğretmen sayısı son derece azdı. Davetlileri daha çok Belediyeciler oluşturuyordu. Konuklar mikrofondan tanıtıldı. Bunlar içinde hiç bir parti üst düzey yetkilisi ve belediye başkanı bulunmuyordu. Eğitim-Der, toplantıya Genel Sekreter Erol Karaca'yı gönderdi. Karaca, davet üzerine kısa bir konuşma yaparak güçlü bir sendika istedi. Kurultaya yalnızca 17 mesaj geldi. Bunların 7'si Eğitim-Der şubelerindendi.

Eğitim-Sen'in kuruluş hazırlıkları sırasında, en çok tartışılan konuların başında tüzükte grev hakkına yer verilip verilmemesi geliyordu.

Kuruluş için 13 Kasım 1990 günü kararlaştırılmıştı. O gün, saat 14.00'te, ilgili öğretmenler Cağaloğlu'nda Valiliğin önünde buluştular. Vali Yardımcısı Eğitim-Sen'cilere "Memurların sendika kurma hakkı yok ama alalım da bir tetkik edelim" diyerek evrakı teslim aldı.

İşte Eğitim-Sen de kurulmuştu! Kurucular, Valilikten zafer işaretiyle çıktılar. Cağaloğlu'nda içlerinde meraklıların da bulunduğu 1500–2000 kişilik topluluğu selamladılar.

14 Kasım günü İstanbul Valiliği, memurların sendika kurma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle evrakı iade etmek istedi. Öğretmenler, toplu başvuruda ve şikâyetle bulunamazdı. Oysa 333 kişi, topluca bir başvuruda bulunmuş oluyordu. Bu gelişme üzerine, Eğitim-Sen Yönetim kurulu bir basın açıklaması yayımladı: Bir ülkenin hukuku, yalnızca ulusal hukuktan ibaret değildi, altına imza atılan uluslararası anlaşmalar da ulusal hukukun bir parçasıydı ve bu anlaşmalarla memurlara sendika kurma hakkı tanınmıştı. Valilik, yetkisini aşmıştı. Usule uygun olmayan bir husus varsa buna mahkeme karar verirdi. Valilik, evrakı almak ve işleme koymak zorundaydı. Sendika başvurusu, toplu başvuru kapsamına da giremezdi. Valilik, görevini kötüye kullanıyordu.

Ankara Valiliği, Eğitim-İş'in başvurusu hakkında yasal prosedürü işletirken İstanbul Valiliği Eğitim-Sen'in kuruluşunun mümkün olmadığını bildirebiliyordu. Burada bir keyfilik vardı... (Oysa Ankara Valiliği, İstanbul Valiliği'nin aksine evrakı bile kabul etmemişti de, Eğitim İş kurucuları bunu posta ile göndermişlerdi.)

Kuruluş yolu olarak Eğitim-Sen de Eğitim-İş'in izlediği yolu izlemek zorunda kalmıştı. Hatta Eğitim-Sen kurucularından bazıları Eğitim-İş'e giderek tüzük almışlardı. Eğitim-Sen'ciler de yemekli toplantılar yapıyorlar, dilekçelerini Valiliğe veriyorlar ve evrak valiliğe verilince kurulduklarını ilan ediyorlardı. İkisi de aynı hükümet duvarına çarptıkları halde Eğitim-İş'in hükümet tarafından tutulduğunu, kendilerinin ise meşru görülmediğini ileri sürüyorlardı. Zaten, baştan beri Eğitim-İş'in Avni Akyol, hatta Turgut Özal'dan icazetli olarak kurulduğunu söylüyorlardı.

Eğitim-İş kurulduğunda geniş bir toplumsal kesimin desteğini almıştı. Bunda, kurulan ilk memur sendikası olması kadar, görüş ayırımı yapmaksızın bütün öğretmenleri bir araya toplamayı hedeflediğini açıklaması da rol oynamıştı. Kuşkusuz Eğitim-Sen'i destekleyenler de vardı. Bu destek daha çok, siyasi bir destekti.

Eğitim-İş Genel Başkanı Niyazi Altunya Eğitim-Sen'in kuruluşunu sendikal hakların kullanılması açısından olumlu karşılıyordu. "Farklı sendikal tanımlarla başladık. Sonucu zaman gösterecek. İkinci memur sendikası olması açısından olumlu bir gelişme" dedi.

TÖB-DER' in ve Eğitim-Der'in eski genel başkanlarından Ali Bozkurt, bir işkolunda iki sendika olmaz, diyor. Ancak gene de Eğitim-Sen'in kuruluşuna anlayışla yaklaşıyor: "Bizim insanımızın bu deneyi yaşaması gerektiği anlaşılıyor. Bir sendika içinde farklı politik görüşler, her gün kavga edeceğine, herkes sendikasını kursun. Öğretmenleri kim toplayabilirse toplansın. Gönül tek sendika istiyor ama galiba bu mümkün değil. Bunlar için öğretmen sorunu diye bir şey yok. Politik mücadele yapmak istiyorlar".

"Bir sendikanın daha çıkmasını istemezdik."

Ülkemizin hangi okuluna, hangi öğretmen evine, hangi öğretmen kahvesine giderseniz gidiniz meslektaşların birlik istediğini göreceksiniz. Bu, iyi bir istektir ve öğretmen hareketi için büyük bir şanstır. Birlik, güçlü olunmak için istenmektedir.

Öğretmenlerin tek sendika çatısı altında birleşmemeleri için esaslı bir neden yoktu, halen de yoktur. Öğretmenlerin birlik olmak gibi bir gelenekleri de vardır. Geçmişte ayrı örgütlenmeler, çok geçmeden ana kanalda buluşmuştu.

Eğitim-Sen'in kuruluşunun temelinde sol içindeki görüş ayrılıkları yatmaktadır. Böyle bir gerekçeyi, örgütlenme ihtiyacı içindeki öğretmen kitlesine anlatmak ve bunu mazur göstermek mümkün değildir.

Eğitim-İş'e yöneltilen eleştirilerin tümünün gerçek olduğunu varsayalım. Üyelik kapılarını kapamadığı sürece ona üye olmak ve onda var olduğu söylenen boşlukları doldurmaktan başka bir çözüm düşünmemek gerekirdi (Öğretmen Dünyası, 1990, S.132, s.7-8-9-10-11-12).

Eğitim-İş ve Eğitim-Sen olarak iki ayrı örgütlenmeye gidilmesi öğretmen örgütlenmesi konusunda değişik yazılarda eleştirilmektedir:

Öğretmen sendikacılığının bölünmüş olması, meslek mensuplarını son derece rahatsız ediyordu. Eğitim-İş ve Eğitim-Sen kurucuları, bölücülüğü birbirlerinin üzerine atıyorlardı. Eğitim-İş'e yöneltilen suçlama şuydu: Eğitim-Der örgütlülüğü içinde, geniş bir

taban katılımıyla sendika hazırlığı yürütülürken Eğitim-İş, yalnız Ankara'da bir grup öğretmenin kararıyla kurulmuştur, dolayısıyla öğretmen sendikacılığı bölünmüştür.

Eğit-Sen'e yöneltilen bölücülük suçlamasının ise özü şöyle ifade ediliyordu: Eğitim-İş kurucularının kötü bir niyeti yoktur. Kaldı ki, kuruluşunda eksiklikler, hatalar bulunsa bile bu yeni bir sendika kurmayı gerektirmezdi. İkinci bir sendika kurularak öğretmen sendikacılığı bölünmüştür. (...)

“Hiç bir eğitim emekçisinin karşılaşmak istemediği bir tablo ortaya çıktı: Bir anda iki sendika birden kuruldu. Mademki amacımız bir neden iki sendika kuruluyor. Biz Van'da çalışan Eğitim-İş ve Eğitim-Sen taraftarı olan eğitim emekçileri birleşmenizi istiyoruz. Bunu siz yapmazsanız, bizler yapacağız. Amacımız, tüm eğitim emekçilerinin birleşmesidir" denildi (Öğretmen Dünyası, 1991, S.134, s.36).

Daha işin başında, memur sendikacılığının tartışıldığı bir dönemde, sessiz çoğunluğu uyandırıp, kımılatacak olgunlukların beklendiği şu günlerde, nedeni ne olursa olsun öğretmen sendikacılığı hareketinin iki başlı olması bizleri şimdiden kaygılandırmakta, gelecek için umutsuzluklara itmektedir.

Öğretmen, macera aramıyor. Öğretmen, daha iyi meslek ve yaşam koşulları mutlu gelecek istiyor.

Öğretmen yaşadığı meslek sorunlarına, çözüm için sendika istiyor. Ücret yetersizliği ve eşitsizliğiyle tayin atamalarda haksız-tarafli uygulamalarla mücadele, demokratik laik, bilimsel ve çağdaş eğitim ilkelerinin kesin yerleşmesi için. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, Doğu Bölgemizde çalışan öğretmenlerin sorunları, öğretmen ve diğer personelin sağlık, dinlenme, eğitim emeklilikleriyle ilgili sorunlar, öğretmen teftişleriyle ilgili sorunlar, okul-aile işbirliği, yerel yönetimlerle ilişkiler, yönetici sorunları gibi düşünebileceğimiz daha birçok konuda yapılacak olan mücadele sendikayı yanı başımızda hissetmeli ve etkinliğini görmeliyiz. Böylesi somut ve güncel sorunlarda öğretmen arkadaşım, nerede sendika? dememelidir.

Oruç tutmadığı için müdüründen dayak yiyen, derse geç kaldığı bir günde Okul Md. Yardımcısının tokatlarıyla karşılaşan, köfte satarken ölen, çarşıda pazarda ikinci ek iş yapmak zorunda bırakılan, kızlık kontrolüne tabi tutulan, ukala yöneticilerce hor görülerek, oradan oraya sürülen öğretmenlerin var olduğu bir dönemde, öğretmen

tabanının, canı, kanı, soluğu olabilecek yaklaşımlara kucak açmak istiyoruz (Öğretmen Dünyası, 1991, S.138, s.40).

Eğitim-İş ve Eğitim-Sen olarak iki ayrı örgütlenmeye gidilmesi yazılarda devamlı olarak eleştirilmiştir, tek çatı altında toplanmanın gereği üzerinde durulmuştur. İki sendikanın da kapatılması ile ilgili davalar sürmekte, her iki sendikanın da kurucu üyeleri ile ilgili çıkarılan sürgün kararları olduğu belirtilmektedir. Ancak sendikaların tüzükleri konusu sürekli gündeme gelmektedir. Özellikle Eğitim-İş' in tüzüğünde grev olmaması çok tartışılmıştır.

1992 Nisan sayısında bu konu ile ilgili bir yazı dikkat çekicidir:

Şeytan, yeryüzünde yapmak istediklerinin hepsini yapmıştı. İnşaatlarda gerekenin altında çimento ve demir kullanmaları, bu malzemelerin bir kısmını çalmaları- için müteahhitleri kandıracak kadar ileri gitmişti. Deprem bölgelerinde bile!..

Yalnız eğitime ve öğretmenlere kıyamıyordu. "Eğitim ve öğretmenler çok önemli. Bunlara dokunmayayım. Yoksa büyük vebal altında kalırım" diyordu. Milli Eğitim Bakanlığı'na yön veren politikacıların da kendisi gibi düşündüğünü sanıyordu. Ama bir de ne görsün! Bütün milli eğitim örgütü partizanlar tarafından tutulmuş. Eğitimden zerre kadar anlamayan yöneticiler her yerde başa geçirilmiş. Öğretmenlere hiç bir söz hakkı tanınmıyor. Özel okulluk teşvik görüyor. Devlet okullarına ise bakılmıyor. Ders kitapları yanlış bilgilerle doldurulmuş...

İnsanlığa çok kötülük yaptım ama doğrusu bu kadarım düşünmezdim, dedi Şeytan. Ama öğretmenler bunun hakkından gelirler. Çünkü öğretmenlik bambaşka bir meslek. Ne yapıp yapıp bir araya gelirler ve bu gidişe dur derler.

Sonra şeytanın aklına, gücünü öğretmenler üzerinde denemek geldi. Doğrusu, bu konuda kendine hiç güvenmiyordu. Çünkü öğretmenler için ona şimdiye kadar çok şey anlatılmıştı. Kültürlü insanlar demişlerdi öğretmenler için, hep halkın yanında olurlar, ülkelerini düşünürler, iyi ile kötüyü ayırırlar. Öğretmenlerin birlik olma gibi bir gelenekleri olduğunu da duymuştu.

Bismillah çekip işe başladı. Bir öğretmen örgütçüsünün omzuna konup kulağına fısıldadı:

— Her şeyin iyisini sen biliyorsun. Sakın başkalarına kulak asma. Kendinden başkasını dinleme, onlarla bir araya gelme. Birlik çok zararlıdır. Birlik olursanız, ola ki seçilmeyebilirsin. Oysa sen çok önemlisin. Etrafına toplayabildiğin kişilere şef olabilirsin. Böylece bir pazarlık gücün de doğar. Az olsun senin olsun. Birlik isteklerine kulak asma. Birliği reddetmek, için çeşitli bahaneler bul.

Sonra, başka bir öğretmen örgütçüsünün omzun; konup aynı şeyleri söyledi, sonra daha başkalarının.

Şeytanınki umutsuz bir denemeydi. Atalar "Birlikten kuvvet doğar" demişlerdi. Öğretmenler bunu bilmez miydi? Soma geçmişte bazen ayrılır gibi olmuşlar, sonra gene

birleşmişlerdi. Bunları unutmuş olamazlardı öğretmenler. Bu kadar akli başında insan, aklın mantığın yolunu bırakıp şeytana uyacak değildi ya!

A! O da ne? Bir öğretmen kongresinde, diğer kardeş sendika ile birlik görüşmelerine başlanmasını isteyen bir önerge reddediliyor! Sendika başkanı da ciddi ciddi birlik aleyhinde konuşma yapıyor! Gecenin geç saatinde 300 delegelik bir kongrede 40-50 delegenin kaldığı salonda uluslararası örgütlere üye olma kararı alınıyor da kardeş sendika ile birlik görüşmelerine başlanmasını isteyen bir önerge reddediliyor!

Gözlerine inanamadı şeytan. "Allah Allah, dedi meslek dayanışmasının öğretmenler arasında da bu kadar zayıflayacağını hiç düşünemezdim. Yazık, ne hale gelmişler..."

Sonra kendi kendine düşünmeye başladı. Bu kadar kolay bir başarıyı neye borçlu olmalıydı? Dünyadaki ve Türkiye'deki değişiklikleri düşündü. Sovyet ve Doğu Avrupa'nın sözü dinlenen "sosyalist" bürokratları, artık Avrupa kapitalizmine özeniyorlardı. Toplumların ezilmeden, sömürüden kurtulması için uğraşmanın boş bir çaba olduğunu söylüyorlardı. 12 Eylül Askeri Rejimi ile onun mirasını devralan sivil politikalar da mücadele edenlerin tepesine binmişler, insanları bayağı korkutmuşlardı.

— Allah kahretsin, dedi Şeytan. Benden önce yapacaklarını yapmışlar. Doğrusu böyle bir sonuçta en az payı olan benim.

Sonra düşündü, vicdanı sızladı. "En iyisi, ben bu işten çekileyim, öğretmenlerin arasına girmeyeyim. Onlara yapan yapmış zaten", dedi (Öğretmen Dünyası, 1992, S.148, s.4).

Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'in var olduğu söylenen ayrılıkları tabandaki öğretmene hiç bir şey anlatmıyor. Çünkü öğretmenler mutlaka birleşebilecek ilkeler olduğu kanısındalar. Ortak yanların ön plana alınması ve iki sendikanın birleşmesi görüşündeler (Öğretmen Dünyası, 1992, S.146, s.13).

Eğitim-Sen' e yönelik eleştiriler, Türkmen' in 1992 Ocak sayısındaki yazısında dile getirilmektedir:

Eğitim-Sen'in Ankara İl Temsilciliği'nin düzenlediği 1. kuruluş yıldönümü şenliği kitle çizgisine uygun ve öğretmence değildi. Eğitim-Sen fraksiyonculuktan ve slogancılıktan kurtulmalıdır. Asıl uğraş alanı olarak öğretmen sorunlarını almalıdır.

EĞİT-SEN NE YAPMALI?

1. 12 Eylül öncesi TÖB-DER' in içine düştüğü durumu çok iyi değerlendirmelidir:

- Bir fraksiyonun örgütü olmamalıdır.
- Slogancılıktan kurtulmalıdır.
- Öğretmenlerin ne istediğini iyi bilmelidir.

2. Kitle çizgisi izlemelidir:

- Örgütün temel uğraş alanı öğretmen sorunları olmalıdır.
- İşçilerin, mahkûmların ve ülkenin sorunlarına öğretmen sorunlarından sonra ve

ikinci öncelikle eğilmelidir.

- Öğretmen kimliği olan herkesi örgüt çatısı altına çağırmalıdır.

- Bir memur (öğretmen) sendikası gibi davranmalı, kendisini parti yerine asla koymamalıdır.

3. Sendikal birlik için uğraşmalıdır:

- Eğitim-İş ile Eğitim-Sen arasındaki ayrılığın aslında yapay bir ayrılık olduğunu görmelidir.

- Birleşmek için koşulların uygun olduğunu kavrayıp birlik için üst düzey görüşmeleri başlatmalıdır.

- Eğitim-Sen, Eğitim-İş ile arasındaki ayrılığın iki temel nedeninden biri saydığı "Anadiliyle eğitim hakkı"nı savunurken sadece bu hakkı savunmalı, tabanı etkilemek ya da ayrılığın haklılığını göstermek için sendikayı Kürt Milliyetçisi bir çizgiye oturtmamalıdır.

Her iki sendika da yarım milyonu bulan öğretmen kitlesinin sendikalaşmaya niçin sıcak bakmadıklarını çok iyi irdelemelidir. Bunun temelinde günümüz örgütlenmesinde görülen ikiliğin geçmişteki dar gurupçuluğu çağrıştırdığı gerçeğinin yattığı görülmelidir. Tabandaki öğretmen, öğretmen örgütçülüğüne bu aşamada tam bir güven duygusu besleyememektedir. Bu güvensizliğin pek çok nedeninin önemlilerinden birisi aynı dünya görüşünde olmalarına karşın iki ayrı örgütün var olmasıdır. Her iki sendikanın üye sayısının toplam öğretmen sayışma oranla devede kulak kalmasının bir anlamı olmalıdır.

Öğretmen kitlesinin, aynı amaçlı, aynı felsefeye sahip, laik, demokratik, çağdaş eğitimi savunan, öğretmenlerin en üst düzeyde özlük haklarına kavuşmasını isteyen, elbette grevli, toplu sözleşmeli, hiç bir ulusu ve dilini yok saymayan bir anlayışı benimsemiş fakat her nedense iki ayrı sendikal örgütlenmeye taraftar olmayacakları anlaşılmalıdır (Türkmen, Öğretmen Dünyası, 1992, S.145, s.45-46-47).

Bütün yurttta eğitim çalışanlarının sendikalaşması önüne engeller çıkarılmaya devam ediliyor. Valiler, kaymakamlar, emniyet müdürleri, sendika şubelerinin açılışlarına engel olmaya çalışıyorlar.

Memurların, grevli sendika hakkı için Ankara'da 15 Şubat günü yapılan miting de böyle oldu. Miting izni zar zor alındı. Mitingin yapılacağı yer konusunda da bir çekişme yaşandı. Valilik ne Tandoğan alanını, ne Cemal Gürsel alanını vermeye yanaştı. Verile verile Etlik'te Kasalar alanı verildi. Burası ıssız bir alan. Oysa miting ve yürüyüşler bir isteği halka duyurmak için yapılır. Sayıları 4 binle 8 bin arasında tahmin edilen memurlar, varsın boş bir alanda bağırıp çağırarak kendi kendilerine boşalsınlar.

Sendika hakkı isteyen memurların kendilerinden başka yalnız bir kesimden dinleyicileri vardı: Polisler. Polisler de bu işten hiç hoşlanmadıklarını gösterdiler (Öğretmen Dünyası, 1992, S.147, s.28).

Öğretmen örgütlenmesinde farklı yapılanmalardan da söz edilmektedir:

(...) Kayseri'de MÖS (Milliyetçi Öğretmenler Sendikası) kuruldu. "Kamu Çalışanları Vakfı" adlı kuruluşun, sendika çalışmalarını son aşamaya getirdiği, kurucuları bile saptadığı bildiriliyor. Öte yandan Demokrat Eğitimciler Sendikası (Dem-Eğit-Sen) adlı bir kuruluşun tüzük taslağı elimizde. Önderliğini Fethi Bolayır yapıyor. Başka bazı girişimlerden de söz ediliyor.

Bu sendikaların hangi siyasi partilerin yandaşları tarafından kurulmakta olduğu da gizli saklı değil. MÇP' liler, RP'liler, DYP'liler...

"Bütün öğretmenlerin tek bir sendikal çatı altında toplanması" için yıllardır verilen mücadele hiç değilse sağcı meslektaşlarımızı da kapsamı açısından gerçekleştiremeyeceğe benziyor. Türkiye'de partizanlık ve grupçuluğun o kadar derin etkileri var ki, sağcı öğretmenlerin bile bir sendika içinde bulunmaya tahammül edemedikleri görülüyor.

Esasında öğretmen kitlesi içinde "sağ"ın bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Gerçekte yönetimle bütünleşmiş sağcı meslektaşlarımızın bir sendikaya ihtiyaçları da yoktur. Çünkü bildiğimiz anlamda sendika çalışanların hak ve çıkarlarını korumak için kurulur. Sağcı öğretmenler ise yıllardır eğitimin iktidarındadırlar. Bakanlık merkez örgütü, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri, okul müdürlükleri onların ellerindedir. Müfettiş olma, yurtdışında görevlendirme, yılın öğretmeni seçilerek ödüllendirilme, kitabı Talim-Terbiye Kurulu'ndan tavsiye edilme, Anadolu Liseleri, öğretmen liselerine atanma gibi "hak"lar onlarındır. Eğitim programları, ders kitapları onların istediklerine uygundur.

Bu kesim, öğretmen haklarını savunmak için değil, olsa olsa, eğitim hayatında kendi yerlerini ve konumlarını korumak için örgütleniyor olabilirler. Devlet içinde önemli bir destek de bulacaklardır.

Sırtını devlete dayamış ve ondan güç olarak eğitim hayatımıza egemen olmuş bir küçük azınlıkla birlikte olacağız diye, muhalefetteki büyük bir öğretmen kitlesiyle birlikte olmak bile reddedilmekte, birlik önerileri ya geri çevrilmekte, ya da "komisyona havale" edilmektedir.

Eğitim-İş genel başkanı ve arkadaşlarının sağcı meslektaşlara güven vermek için sendikacılığı yalnız maaş ve ücret talepleriyle sınırlama, eğitimin içeriği ile ilgili taleplere yer vermeme çabası sonuçsuz kalmaya mahkûmdu (Öğretmen Dünyası, 1992, S.147, s.4).

Demokratik Eğitimciler Sendikası

İlkokul ders kitapları yazarı, pazarlamacı ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi öğretim görevlisi Fethi Bolayır'ın başkanı olduğu "Demokratik Eğitimciler Sendikası (DES)" 20 Mart günü tüzüğünü ve kuruluş dilekçesini Ankara Valiliğine vererek kurulmuş oldu. 221 kurucudan geçici yönetim kurulunu kabul eden Ankara Valisi. DES kurucularına Eğitim-İş'e davrandıkları gibi davranmadı. Bildirimi almazlık yapmadı, yeni sendika hakkında kapatma davası açmadı. Ankara Valisi "Yasalarda boşluk var. Herkesten aldığımız gibi sizden de kuruluş dilekçenizi alalım" dedi. Yasalardaki boşlukların doldurulması için birlikte çalışmalarını önerdi. Kurucular, aynı gün Bakan Köksal Toptan'la görüştüler. Sendikadan yapılan açıklamaya göre Bakan Toptan, öğretmen sendikalarının kuruluşunu kolaylaştırmak için gerekli yasal düzenlemenin yapılacağını söyledi, sendikanın görüş ve önerilerine katıldığını belirtti.

72 maddeden oluşan ana tüzük, anayasa, milli eğitim temel yasası ve Hükümet protokolünde eğitimle ilgili bölümlerden yararlanılarak hazırlanmış. Daha ikinci maddede sendikanın "çağdaş, demokratik, laik bir düşüncenin hakim kılınmasını; Atatürk ilke ve inkılapları ve sosyal hukuk devleti ilkeleri ışığında kişilikli, bilinçli, kendine güvenen, yaratıcı insanlar yetiştirilmesini" amaçladığı belirtiliyor. "Milli birlik ve beraberlik, vatanın bölünmez bütünlüğü"nü hedefleyen ana tüzük "insan haklarına saygılı, özgür düşünce ve analiz yeteneğine sahip fertler yetişmesini", üniversite ve yüksek öğretim kurumlarımızın "çağdaş bilim ve tekniğin gereklerine göre tam demokrat" olarak düzenlenmesini öngörüyor. İşkolunda ve ülke düzeyinde sendikal birlik istiyor. Sendikanın yapacağı işler arasında toplu iş uyuşmazlıkları çıkaracağı, grev kararı alacağı ve uygulayacağı, toplu iş sözleşmeleri yapacağı, ulusal ve uluslararası tüm çalışanların sendikaları ile güç ve eylem birliği yapacağı, işkolunda çalışan 16 yaşını doldurmuş olanların sendikaya üye olabileceği, genel kurul delege sayısının 500 olacağı, kongrenin iki yılda bir yapılacağı, genel merkez yönetim kurulunun 9 kişiden oluşacağı, bunlardan birinin "Genel toplu iş sözleşmesi sekreteri" olacağı belirtiliyor. Eğitim-İş tüzük çalışmalarından önemli ölçüde yararlanılarak hazırlandığı anlaşılan DES tüzüğünde, bir süre öncesine kadar Eğitim-İş'in açıklıkla vurgulayamadığı laiklik ve grev hakkı konusunda daha açık bir vurgu görülüyor (Öğretmen Dünyası, 1992, S.148, s.14).

Türk Eğitim-Sen

Kısa adı Türk Eğitim-Sen olan Türkiye Eğitim Çalışanları Sendikası, Kamu Çalışanları Vakfı bünyesinden doğan diğer 13 sendika ile birlikte 18 Haziran 1992 günü Ankara Valiliği'ne verilen bir bildirimle kuruldu. Memurların sendika kurmalarının yasak olduğunu savunan ve bu nedenle Eğitim-İş ve Eğitim-Sen 'e zorluklar çıkaran Ankara Valiliği, Türk Eğitim-Sen'e herhangi bir zorluk çıkarmadı.

TÜRK-EĞİTİM-SEN' in "UMDELERİ"

- * Üreten, yol gösterici ve hak ettiğini almasını bilen bir sendika anlayışı.
- * Mesleki taassuptan uzak, genel menfaati gözetten bir çalışma anlayışı.
- *Bütünçalışanlarınbirinsanolduğudikkatealınarakmevkivemakamlarınçalışanlar arasında herhangi bir ayrıcalık sebebi teşkil etmeyeceği anlayışı içinde olunacak.
- * Bütün sendikaların, tek vücut halinde ve tam bir dayanışma ruhu içinde hareket etmesi.
- * Güçler ayırımı yerine güç birliği prensibinin hâkim kılınması.

* Sendikacılığın temel hedefinin çalışanların menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi olduğu dikkate alınarak hiçbir surette bu prensipte taviz verilmemesi.

* Sendikaya üyelik hususunda bütün kamu çalışanlarının herhangi bir ayırım yapılmaksızın üye olabilmemesinin sağlanması.

* Kamu çalışanları için büyük ehemmiyet arz eden;

1-Toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakların elde edilmesi,

2- Ücret: Eşit işe eşit ücret ilkesinden hareketle en az ücretin çalışanların insanca yaşamasını temin edecek seviyede olmasının temini ile ücret sisteminin liyakat, iş güclüğü, iş riski zammı gibi adil kıstaslara dayandırılmasının sağlanması,

3- Personel rejiminin, çalışanlarının ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda ve günün şartlarına uygun şekilde ıslahı veya yeniden düzenlenmesinin sağlanması.

4- Memur güvencesi: Kamu çalışanlarının siyasal iktidarların keyfi uygulamalarından kurtarılarak tayin, nakil, terfi ve işe alınma gibi esasların kanun garantisi ile teminat altına alınması (Müsteşar, Genel müdür hariç.)

5- Cangüvenliği: Cangüvenliği olmayan bölgelere memurların isteği dışında tayin edilmemesinin sağlanması, hususlarının takipçisi ve savunucusu olmak.

* İş kolları bazında her kademedeki çalışanların problemlerinin tespit edilerek bunların çözümü hususunda gerekli çalışmalar yapılmasını (Öğretmen Dünyası, 1992, S.151, s. 26-27).

Eğitim-Bir

Daha çok İslami değerlere bağlı olarak tanınan öğretmenler tarafından kurulan Eğitim-Bir'in 51 asıl, 2 geçici maddeden oluşan ve 19 sayfa tutan bir tüzüğü var. Buna göre Eğitim-Bir, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler ve diğer bakanlıkların eğitimle ilgili birimlerinde örgütlenecek. "Üyelerinin ortak ekonomik, sosyal, kültürel, özlük, mesleki hak ve menfaatlerini korumayı ve geliştirmeyi temel amaç" sayan sendika "Bu amaçların gerçekleşmesinde, evrensel insan haklarına ve anayasaya dayanan milli, demokratik, sosyal, adalet ve hukuk devleti anlayışı içinde" çalışacak. Bu amaca ulaşmak için yapacağı çalışmalar arasında "dil, din, ırk, mezhep ve siyasi düşünce farkı gözetmeksizin sorumluluklarını bilen insanlar olarak yetişmesine, toplumun adalet ve barış içinde yaşamasına" çalışacağı belirtilen sendika, eğitim işkolundaki diğer sendikalar gibi öğretmen, üniversite mensupları, uzman, müfettiş, yönetici, sağlık personeli, teknisyen, usta, memur, hizmetlileri örgütleme hedefliyor. Sendikaya girmek isteyenlerin üyelik başvuruları gerekçe gösterilmeksizin reddedilmiyor. Sendikanın yapacağı işler arasında toplu sözleşme yapmak var. Ancak, grev yapmaktan hiç bir yerde söz edilmiyor (Öğretmen Dünyası, 1992, S.149, s.12).

Eğitim-Bir, 25-26 Temmuz 1992 tarihlerinde Ankara'da 1. Olağan Kongresini yaptı. Gülsuyu kokulu salon sakin iki gün yaşadı. Ayakta kalan olmamakla beraber tek tük boş koltuklara rastlanıyordu. Katılanların tamamını erkekler oluşturuyordu (Öğretmen Dünyası, 1992, S.151, s.11-12).

3 yıl sonraki Eğitim-Bir Kongresine yönelik eleştiriler, 1995 Ağustos sayısında Sarıhan' ın yazısında dile getirilmektedir:

Eğitim-Bir kongresi, bir sendikadan çok, şeyhlerini dinlemeye çağrılmış bir tarikat topluluğuna benziyor. Ne hesap veren var, ne hesap soran. Ondan, yalnızca İslam'ın iktidar olması için çalışması isteniyor. Eğitim-Bir, modern bir mücadele aracı olan sendikayı kullanamıyor. Treni çoktan kaçırmış.

Sendika'nın ikinci genel kurulu 23 Temmuz 1995 günü Devlet Su İşleri Konferans salonunda toplandı ve yarım günde bitti. Hiç bir öneri üzerinde tartışma olmadı ve bütün kararlar oybirliği ile alındı. Yönetimin sunduğu liste oybirliği ile seçildi. Kamu işkolunda kurulan 9 yeni sendika ile birlikte "Memur Sen Konfederasyonu" kurulduğu açıklandı. Eğitim-Bir kongresi, "aile içi" bir seminer gibiydi.

Sendikalar modern toplumun mücadele araçlarından. Eğitim-Bir ise nereden bakılsa bakılsın bir sendikaya benzemiyor. Ne bir hesap verme var, ne tartışma, ne yarışma. Kadınların bulunmadığı bir sendika, modern hayatı hiç bir şekilde kucaklayamaz. Eğitim-Bir, öğretmenlerin işverenler karşısında hak ve çıkarlarını savunmak için değil, Necati Çelik'in döne döne teşvik ve tavsiye ettiği üzere İslam'ın öğretmenler arasında iktidar olmasını sağlamak için kurulmuş izlenimini veriyor. Bakanlıkla sıcak bir işbirliği ve dayanışma arzusu da onun işverenle kavga etmeye niyetli olmadığını gösteriyor (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1995, S.188, s.26-27).

Öğret-Sen

Öğret-Sen (Öğretmenler Sendikası), 9 Aralık 1992 günü İstanbul Valiliği'ne başvurularak tüzel kişilik kazanmış, eğitim işkolunda kurulan 7. sendikadır. Genel Merkez'i İstanbul Sefaköy' dedir.

Öğret-Sen'in tüzüğünde 4'ü geçici olmak üzere 63 madde var. Maddelerin çoğu, özellikle "Sendikanın Faaliyet Gösterdiği İş Kolu", "Sendikanın Amaçları", Sendikanın "Görev ve Yetkileri", "Üyelik" vb ile ilgili maddelerin çoğu Eğitim-İş Sendikası'nın ilgili maddelerinden, ya aynen, ya sözcükler eş anlamlılarıyla değiştirilerek, ya da bazı cümleler çıkarılarak alınmış. Saptadığı amaçları gerçekleştirmede "Anayasaya ve ilgili kanunların koyduğu ilkelere bağlı kalmayı", ve ayrıca sendikanın yönetim ve işleyişinde "Anayasada belirtilen Cumhuriyetin nitelikleri ve demokratik

esaslara hiçbir şekilde aykırı olmamayı” hükme bağlamış. Öğret-Sen’in grev hakkı yok. Laik, bilimsel ve anadile eğitimden tüzükte hiç söz edilmiyor (Öğretmen Dünyası, 1993, S.164, s. 35).

Eğitim-İş ve Eğitim-Sen’ in ardı sıra kurulan Demokratik Eğitimciler Sendikası, Türk Eğitim-Sen, Eğitim-Bir ve Öğret-Sen gibi öğretmen örgütleri tanıtılmakta, Eğitim-İş ve Eğitim-Sen’ in ayrılığı konusu en çok yer tutan örgütlenme sorunu olarak göze çarpmakta, iki sendikanın birleşmesine yönelik çalışmalara başlandığı da görülmektedir:

Öğretmenlerin sendikal birliğine giden yolun taşları döşenmeye başlandı. Eğitim-İş ve Eğitim-Sen’in bazı şubeleri arasında yapılan çaylı toplantıları, düzenlenen yemekleri, öğretmen, eğitim ve örgütlenme sorunlarında yayımlanan ortak bildirimleri, geçtiğimiz ayın başında bu iki sendikanın Denizli şubelerinin düzenlediği birlik için bölgesel bir platform izledi.

Halkın öğretmeni olma bilinciyle hareket eden iki şubenin elemanları, öğretmenlerin birleşik gücünü yaratma isteğiyle bölgede etkili bir çalışma yaptılar. Böylece eğitim çalışanlarının örgütlenme tarihinde önemli bir iz bıraktılar. Bu anlamlı toplantıyı şimdi iki sendikanın başka il ve ilçelerinde yapılacak birlik toplantılarının izlemesi bekleniyor.

Eğitim-İş’in sendikal birlik için olmazsa olmaz saydığı sağcı öğretmen sendikalarına bakalım. Bunların üçü de milli eğitimi yöneten kadrolar tarafından kuruldu. Öğretmen tabanının şimdiye kadar mücadele ettiği kadrolardı bunlar. Daha dün kadar, sendika için okullara giden öğretmenler hakkında soruşturma açan ve açtıran bu kadrolar değil miydi? (Öğretmen Dünyası, 1992, S.153, s.3)

Birleşme çalışmaları sürerken Eğitim-İş’ e yönelik eleştirilerin arttığı görülmektedir:

Eğitim-İş Sendikasının artık resmen bir "muhalafeti" de var. Sendika muhalafeti önce Ankara’da örgütlendi. Şimdi Eğitim-İş’in şubeleri olan her yerde örgütlenmeye çalışıyor.

Eğitim-İş muhalafeti adına 7 öğretmenin bastırıp dağıtmakta olduğu 4 sayfalık metinde sendikada bir durgunluk görüldüğü, kongreden bu yana üç ay geçmiş olmasına rağmen bir çalışma programının bile çıkarılmadığı, Temmuz maaşlarının belirleneceği, memurların en duyarlı günlerini yaşadığı bir dönemde sendikanın bu duyarlılığı seyretmekle

yetindiği, böylece sendikanın işveren karşısında taraf olma şansını her gün biraz daha azalttığı, genel merkez kaynaklı bu tıkanmanın kökeninde geri bir sendikal anlayışın yattığı ileri sürülmekte (Öğretmen Dünyası, 1992, S.151, s.24).

İki sendikanın birleşmesini isteyen öğretmenlerden bazıları Eğitim-İş'ten istifa ederek Eğitim-Sen' e geçmektedirler. Bu konu birçok yazıda yer almaktadır:

Eğitim-İş yönetimine muhalefet eden, bazı il ve ilçelerde yönetimde bulunan ekip, 19 Haziran günü Ankara'da yaptığı bir toplantı sonucunda topluca Eğitim-İş'ten ayrılarak Eğitim-Sen'e geçmeye karar verdi. Çeşitli illerden gelen öğretmenler, bir gün boyunca çevrelerinde öğretmenlerin özlemlerini, Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'in durumunu ve buna karşı takınmaları gereken tutumu tartıştılar. Ayrılma gerekçesi olarak, Eğitim-İş yönetiminin Yeni Dünya düzeninden etkilenecek işverenle birlik halinde bir sendikacılık yapmak istediği, Eğitim-Sen'le birlik olmaya yanaşmadığı ve uzatılan birlik elini havada bıraktığı, sendika içindeki solcu ve sosyalistlerle mücadele etmek için birçok antidemokratik ve usulsüz yola başvurduğu ileri sürdü. Toplantıda bulunan bazı şube yöneticileri, şubelerinde topluca istifa ederek sendika tabelasının genel merkeze gönderileceğini bildirdiler (Öğretmen Dünyası, 1993, S.163, s.29).

Eğitim-Sen'in uzattığı birlik elini havada bıraktığı, laikliği kararlılıkla savunmadığı, kamu çalışanları platformuna katılmayı reddettiği, işverenle birlikte sendikacılık yapmak istediği gibi gerekçelerle Eğitim-İş sendikası istifalar sürüyor. Genel Merkez ve bazı il yöneticileri ise istifaları önlemeye çalışıyor. Şubelerde istifa edenlerin verdiği rakamlarla genel merkezin verdiği rakamlar ise birbirini tutmuyor. 4 Eylül günü yapılan Eğitim-İş Başkanlar Kurulu toplantısında istifalar uzun boylu tartışıldı. Toplantıya katılan il başkanlarına illerinden kaç kişinin istifa ettiği soruldu. Verilen rakamlar toplanınca bunun ancak 250 kişiyi bulduğu görüldü. Bu yılın 1 Ağustosunda Eğitim-Sen Denizli şubesinin yaptığı şölende Eğitim-İş'ten istifa ederek Eğitim-Sen'e kaydolduğu bildirilen 84 üye için Eğitim-İş Genel Merkezinde bunun dörtte birine yakın bir rakam verilmesi dikkati çekti (Öğretmen Dünyası, 1993, S.166, s.26).

Eğitim-İş'te İkinci Olağan kongre, Eğitim-Sen'le birleşmeyi reddetti. Kamu Çalışanları Platformu'na katılma önerisini görüşmeyi bile kabul etmedi. Eğitim-İş muhalefeti bu koşullarda birliğin Eğitim-Sen'de mümkün olduğuna karar vererek sendikayı terketti. Delegelerin çoğu, sendikayı uslu çocuca benzetererek onun biraz kımıldamasını istediler. Seçimlerde Niyazi Altunya ekibi ağırlığını korudu. Rüştü Apaydın da yönetim

kuruluna girdi. Kırsal kesim öğretmenleriyle, büyük kentlerde daha çok ezilen, daha mücadeleci öğretmenlerin birlik istediği, büyük kent merkezlerinde görev yapan, düzenle bağları nispeten daha kuvvetli öğretmenlerin ise birlik istemedikleri gözlemlendi (Öğretmen Dünyası, 1993, S.164, s.4).

Eğitim-İş'in birleşme çağrılarına karşı tutumuna şöyle bir eleştiri yapılıyor:

Genel kuruldan iki gün önce Sivas'ta aydınları ve sanatçıları diri diri yakan bir anlayışın temsilcisi olan bir sendika ile bunlara kol kanat geren bir anlayışın temsilcisi olan diğer bir sendika hakkında olumsuz her hangi bir şey söylenmez iken, LAİK-DEMOKRATİK ve BİLİMSEL EĞİTİMİ savunan Eğitim-Sen, birtakım istisna örneklerden yola çıkılarak suçlanmaktadır. Öyle ki, sözü edilen diğer sendikalar (DES ve EĞİTİM-BİR) Eğitim-İş'in birlik çağrısını açıkça reddederken, Eğitim-Sen başından beri birlik demiştir, Bunu demekle de kalmamış, kongre kararlarıyla somutlaştırmıştır (Günata, T. Öğretmen Dünyası, 1993, S.165, s.33).

Akşehir İlçesi Eğitim-İş Şubesi tarafından Akşehir okullarında yapılan bir anket çalışmasında, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun eğitim çalışanlarının tek bir sendika çatısı altında birleşmek istediği sonucu ortaya çıktı (Öğretmen Dünyası, 1993, S.166, s.2).

İki sendikanın birleşmesi yönünde birçok girişimlerde bulunulmuştur. Bu durumun yansımaları olarak bu konuyla ilgili onlarca yazı Öğretmen Dünyası dergisinde yer almıştır. Gerçekleştirilen pek çok girişim 1994 yılına gelindiğinde sonuç vermeye başlamıştır.

Aynı İşkolunda örgütlü olan ve üye sayıları 120.000'i bulan EĞİT-SEN ile EĞİTİM-İŞ,1994 yılının güz aylarında birleşiyor. Tüm eğitim çalışanlarına açık olan bu birlik, hem iş kolu hem de Kamu Çalışanları Konfederasyonu düzeyinde gerçekleşecek. Yeni bir sendikal yapı içerisinde nicel ve nitel güçlerini birleştirecek olan söz konusu sendikalar, hiç kuşkusuz, eğitim emekçilerinin özlem ve istemlerine güçlü bir yanıt verecek.

Şimdiye dek, iki sendika arasında öznel etkenler nedeniyle süren ayrılıktan, eğitim emekçileri kitlesi son derece rahatsızdı. Sendika tabanlarının yoğun istem ve baskılarının da etkisiyle, birliğin geri dönülmez bir sürece girdiğini kavrayan EĞİTİM-İŞ ve EĞİT-SEN örgütleri, eğitim çalışanlarına verdikleri birlik müjdesiyle,

demokrasi güçleri arasında büyük bir sevinç ve coşku yarattılar (İnce, Öğretmen Dünyası, 1994, S.177, s.7).

Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'in dört yıllık ayrı mücadele sürecinin getirisi ve götürüsü önümüzdeki günlerde çok daha iyi değerlendirilecektir. Bugün sevindirici olan birleşerek mücadele etme gereğinin kavranılmış olmasıdır. Zaten eğitim emekçilerinin en geniş tabanı ayrı örgütlenmelerden rahatsızlığını her fırsatta dile getiriyor ve birliği dayatıyordu. Şimdi görev birleşik eğitim ve bilim emekçileri sendikasının geçmişten ders çıkartarak, geleceğe yönelik sağlıklı politika ve programlar üretip mücadeleyi geliştirmesi, en geniş tabana yayabilmesidir. Önümüzdeki her bakımından zor olacak günleri göğüslemenin başkaca bir yolu da yoktur (Şahbudak, Öğretmen Dünyası, 1994, S.177, s.8).

Öğretmen mücadelesi aynı zamanda ayrılık ve birliklerin tarihidir. Son büyük ayrışma Eğitim-İş ve Eğitim-Sen olarak ortaya çıkmıştı. Şimdi son büyük birleşme sürecini yaşıyoruz. Eğitim çalışanlarının sendikal birliği konusunda son beş yıldır pek çok toplantı yapıldı, kampanyalar düzenlendi. On binlerce öğretmen birlik istedi ve iste onların dediği oluyor (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1994, S.179, s.6).

Eğitim-Sen, önümüzdeki günlerde kurulacak, Eğitim-İş'le Eğitim-Sen'in kendilerini dağıtarak katılacakları, Öğretmenlerin birleşik sendikasının adıdır. Bu kuruluşu, 1990 Mayısında ilk öğretmen sendikası kurulduğu zaman duyduğumuz coşkuyla selamlıyoruz Öğretmenler, beş yıla yaklaşan bir süreç içinde, ona önderlik edenlerin yanlış anlayışları yüzünden sendikal bir ayrılığa mahkûm edildiler, ama ısrarla ve sabırla birlik yapısını da tuğla tuğla ördüler (Öğretmen Dünyası, 1994, S.179, s.5).

Binlerce imza, Çayıralan, Denizli, Karaman, Ceyhan, Bergama ve daha birçok yerde toplantı, form ve panel ve sendika yöneticilerinin bir araya gelerek yaptıkları çok sayıda görüşmeden sonra Eğitim-İş ile Eğitim-Sen'in çatısı altında birleşeceği EĞİTİM-SEN, 23.01.1995 günü Ankara Valiliğine bildirim verilmesiyle kuruldu.

23 Ocak 1995 pazartesi günü, kurucular ve bin kişilik bir topluluk saat 11.00'de Ankara Valiliğine geldiler. Arkadaşları dışarıda beklerken 9 kişilik yönetim kurulu kuruluş bildirisini vermek üzere Valilik binasına girdiler. Valinin odasına yöneldiler. Vali onları kabul edecekti fakat yanında milletvekilleri vardı. Bu nedenle içeri alamadı. Bir gün önce konuştukları vali yardımcısının odasına girdiler. Çünkü onun göreviydi. Belgeleri verdiler. Bir iki nezaket sözünden sonra fazla kalmadan

evraka indiler. Oradakiler "Emniyete de siz götürün" dedilerse de olmadı. Çünkü dışarıdaki arkadaşları da yürüyerek emniyete kadar gelmek isterlerdi. Bundan vazgeçildi. Başvuru belgeleri valilikte bırakılarak arkadaşlar arasına dönüldü.

Büyük kırmızı bez üzerine sarı boya ile EĞİTİM-SEN. (Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası) yazılı pankartın altında bekleyenler içeriden çıkan arkadaşlarını alkış ve sloganlarla karşıladılar. Eğitim-Sen'in kurucu Genel Başkanı Yıldırım KAYA Vilayet Konağı merdivenlerinin basamağına arkadaşları ile çıkarak Basın Mensuplarına Eğitim-Sen'in tüzel kişilik kazandığını duyurdu.

Yıldırım Kaya, yazılı açıklamasında şunları söyledi: "1990 koşullarında Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'i kuranlar aynı zamanda kamu çalışanlarının sendikal örgütlenmelerinin yolunu açarak tarihsel bir işlevi yerine getirdiler.

Fiili ve meşru temelde yürütülen sendikal mücadelede tüm baskı, sürgün ve kısımlara rağmen toplumsal muhalefetin önemli unsurlarını oluşturmuşlardır.

Önümüzdeki sürecin toplu sözleşme ve grev hakkının hayata geçirilmesi için zorlu mücadelelerle dolu bir süreç olacağı bilinciyle hareket edeceklerdir".

Yıldırım Kaya Eğitim-Sen'in TÖDME, TÖS ve TÖB-DER' in mirasının savunucusu olduğunu da belirtti. Orada bulunan TOS' lü Dursun Kut ve Eğitim-Der Genel Başkanı Mustafa Gazalıcı'ya da söz verdi. Her iki konuşmacı da birliği desteklediklerini belirttiler (Öğretmen Dünyası, 1995, S.182, s.43).

23 Ocak 1995'te kurulan Eğitim-Sen bir hafta sonra Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'in feshedilip bütün üyeleri ve mal varlıklarıyla kendisine katılmasından sonra bir anda yaklaşık yüz bin üyeye sahip olan bir sendika niteliğini kazandı (Öğretmen Dünyası, 1995, S.183, s.28).

Geniş bir öğretmen kitlesinin bir araya gelmesiyle kurulan Eğitim-Sen, öğretmen sorunlarına yaklaşımı ve farklı söylemlerle gündeme gelmesi konusunda ve çok belirginlik gösteren grupçu yaklaşımlar konusunda eleştirilmektedir:

Eğitimcilerin en başta gelen istemleri: Ekonomik ve sosyal hakları (yani parasal sorunları), mesleki sorunları ve eğitim öğretime ilişkin sorunlarıdır. Açacak olursak: Yeterli bir ücret istemi herkesi birleştirmektedir. İşyeri sorunları, öğretmen ve yönetici atamalarındaki adaletsizlikler büyük yakınmalar yaratmaktadır.

Kalabalık sınıflarda eğitim yapılması herkesin birleştiği sorunlardandır. İlk-San sorunu ve türlü yolsuzluklarla mücadele eğitimcilerin istemleridir.

Önümüzdeki dönemde Eğitim-Sen ve KESK çok genel, dolayısıyla anlaşılakta güçlük çekilen barış ve özgürlük gibi söylemlerden vazgeçmelidirler. Bir siyasi parti misyonu üstlenmeyi değil, programıyla, yapılanmasıyla ve söylemiyle tam bir "**sendika**" olmayı başarmalıdır (Öğretmen Dünyası,1996, S.197, s.22).

Sendika içindeki grupçu yaklaşımlar ve siyasi yaklaşımlarla tabanından uzaklaşma tehlikesi 1996 Ağustos sayısında, kongre haberlerinde yer almaktadır:

Eğitim-Sen kongresi, yönetimlerin oluşma biçimi açısından da rahatsızlık yarattı. Öğretmen hareketinde Eğitim-Der' in kuruluşunda görülen ve uzun süre devam eden "üç benden, iki senden, bir de falanca gruptan" anlayışı, bütün bir kongrenin stratejisi haline geldi.

Öğretmenlerin siyaset yapma hakkının, sendika içinde bazı gruplar tarafından "öğretmenlerin yalnızca siyaset yapma hakkı" olarak yorumlandığı görülüyor. Bazı meslektaşlar, siyasi partilerin misyonlarını sendikaya yüklemekte bir sakınca görmüyorlar. Oysa sendikalar, esas olarak işverenle pazarlığa oturmak ve işkolundaki insanların hayat şartlarını iyileştirmek için kurulurlar. Ancak bu yolla en geniş kitleyi kucaklama şansına kavuşurlar. Sendika içinde, her siyasi görüşten emekçi bulunacaktır. Bunları derleyip toplamak ve ortak çıkarları için mücadeleye sevk etmek, bir sendikanın yapabileceği en yararlı siyasettir. Sendikalar, başka hiç bir siyasi açıklama ve eylem yapmasalar bile, bu yolla emekçilerin davasına en büyük katkıyı yapmış olurlar; ülkedeki demokrasi, bağımsızlık, özgürlük mücadelesinde taraf olabilirler.

Zaaf genel olarak aydınların bugün taşıdığı zaafın bir parçasıdır. Öğretmenlerin ve Eğitim-Sen üyelerinin tamamına yakınının özlemi kongrede saygı duruşu yapılırken Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın şehitleri ve Türkiye devriminin önderi Mustafa Kemal'in adının da anılmasıdır. Kürsüde bir Türkiye bayrağının bulunmasıdır. Cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkma gereği yeterince vurgulanmadı. Bunları ancak bir - iki delege dile getirdi. Çok ilginçtir ki, bazı delegeler, şubelerde yaptıkları kongrelerde bütün bunları severek yaptıkları halde, merkezi kongrelerde dile getiremediklerini söylüyorlar. Aksi halde iyi birer muhalif sayılmayacaklardır! Öğretmen hareketi, mekân olarak da tabandan uzaklaştıkça Türkiye toprağından kopuyor, başkalaşıyor... Bazı kitle

örgütlerinin Avrupa parasıyla Türkiye'de muhaliflik yapması gibi, Eğitim-Sen'in toplayacağı Demokratik Eğitim Kurultayı'nın mali kaynağını bir Alman sendikasıdan karşılama çalışmasına yalnızca bir delegenin konuşmasında karşı çıktı... (Öğretmen Dünyası, 1996, S.200, s.3).

Bazı delegeler, grupların, kendilerini bazı partilerin uzantısı gibi gördüklerini, ifade ediyorlar. Tüm delegelerde ortak bir kanı var: Herkes grupçuluktan yakınıyor; fakat herkes grupçuluk yapıyor. Bir kısım delege mesleki sorunlardan, bunlarla ilgilenilmediğinden, bir kısmı, sendikanın tabanla iletişim kuramadığı İçin 600.000 eğitimciden ancak 130 bininin üye yapılabildiğinden, bunların da kısmının sessizce ayrıldığından bugün, sayının 99.000'e kadar düştüğünden söz ediyor. "Biz bu filmi daha önce izledik" diye bir söz var Şimdi bu sözün tam yeri geldi. Bu yaşananları biz daha önce de yaşadık. TÖB-DER yönetimlerinde aynı sıkıntılar çekildi: O zaman da kraldan çok kralcılar, mangalda kül bırakmayanlar, işverene yaltaklık eden satılmışlar, sabotajcılar, grupçular örgütlerimize sızarak öğretmenlerin mesleki dayanışmasını yozlaştırıp örgütün kapatılmasını sağladılar (Uyar, Öğretmen Dünyası, 1996, S.202, s.43).

Eleştirilerin bir kısmı şöyledir:

Sendika işkollarında ve tüm üyelerine karşı sorumluluğunu bilmelidir. Yalnız aidat toplamak, birkaç kişi ile basın açıklaması yapmak yeterli değildir.

Sendika yönetimi eğitim seminerleri, günün koşullarına uygun olarak ekonomik yönden düşük ailelerin çocuklarına ders verme, sporlu faaliyetler, müzik, öğrencilerin ve üyelerin kan gruplarını belirleme projesi, ağaç dikme, çevre temizliği, izcilik faaliyetleri, seracılık, televizyonlardan yararlanarak açık oturumlar ve şubeler arasında işbirliğinin yapılması- gibi etkinlikler yapmalı. Böylece, Türkiye'deki üyelerin birbirine ısınmaları ve tanınmaları sağlanacaktır (Kaya, Öğretmen Dünyası, 1999, S.234, s.47).

Eğitim-Sen 4. Olağan Genel Kurulu, kamu emekçilerinin gelecekteki mücadelesi açısından bir yenilenme, gelişim, değişim ve atılım niteliği taşııyordu. Genel kurul, ufku dar yaklaşımların polemik, sataşma ve yarışma alanıydı. Eğitim emekçileri kitlesinin özlem, istem ve iradesine uygun bir yönetimin oluşturulması uzak bir hedefti. Temel amaç, çeşitli taktiklerle, ağırlıklı olarak Genel Merkez Yönetimini ele geçirmektir. Kitle iradesinin ortak başarısı yerine grupsal başarı temel alınıyordu.

Eğitim-Sen 4. Olağan Genel Kurulu sonucunda ortaya çıkan tablo, eğitim emekçileri kitlesinin güvenini geniş ölçüde olumsuz etkilemiş, tabanı büsbütün tedirgin etmiştir (İnce, Öğretmen Dünyası, 2000, S.249, s.39-40).

Eğitim-Sen kongresine Öğretmen Dünyası'nın çağrılmaması, sendikaların siyasi partilere eşit mesafede durması gerekirken bir siyasi partinin arka bahçesi gibi kullanılması, Cumhuriyetin değerlerinin korunup kollanmasının gerekip gerekmediğinin sendikada tartışılır duruma gelmesi ve dahası Cumhuriyet'i savunanların engellenmeye çalışılması sendikanın geleceği açısından son derece kaygı vericidir. Merkezin sorumluluğunu azaltan ve eğitim biliminin bildiklerini göz ardı ederek iyi olan her şeyin eğitimde toplam kalite yönetimi ile başladığını varsayan anlayış tartışılmalıdır (Dilber, Öğretmen Dünyası, 2000, S.249, s.46).

Eğitim-Sen'de ipler gerilmeye başladı. Tartışmanın temel konusu 28 Şubat'a karşı olmak veya taraftar olmak. Ancak, son zamanlarda bu tutum "Cumhuriyet" üzerinde yoğunlaşıyor. Önceki yıl Eğitim-Sen'in topladığı Demokratik Eğitim Kurultayı'nda "Eğitim Felsefesi" komisyonunun Cumhuriyet devrimini ve Cumhuriyet eğitimini küçümseyen ve atlayan tutumundan başka, son iki kongresinde Kemalist Cumhuriyet'in tartışmaya açılması ve Kemalist Cumhuriyet aleyhindeki konuşmaların genel kurulda yoğun alkış alması, gerginliğe neden oldu.

Eğitim-Sen yönetiminin "devrimci cumhuriyet" yerine "demokratik cumhuriyet" kavramını benimsediği anlaşılıyor. Bu demokratik cumhuriyet de öyle anlaşılıyor ki, Batılıların anladığı gibi, her türlü gerici ve işbirlikçi akımın at oynattığı ve dolayısıyla hâkim olduğu bir cumhuriyet midir? Öyle değilse, bunlara karşı alınan önlemlerden niçin rahatsızdır? Eğitim-Sen yönetimi, artık devrimci misyonundan sıyrılmış ve liberalizm anlamında "demokrat" bir kimlik mi kazanmıştır? Bu yeni kimlikle, TÖS'ün ve hiç değilse bu anlamda hata yapmamış olan TÖB-DER' in mirasını nasıl sürdürecektir? (Öğretmen Dünyası, 2000, S.250, s.39-40).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisinde öğretmenlerin örgütlenme sorunlarına, belirlenen on tane yazı ve makalede yer verildiği görülmektedir. Konu ile ilgili daha çok geçmiş dönemin, örgütlenmeye ilişkin eleştirileri ve ideal öğretmen örgütüne ait özellikler ele alınmaktadır.

Başaran, 1987 Ocak sayısında, öğretmen örgütlenmesi konusunda; geçmiş ile bir karşılaştırma ve mesleki birliğin önemine yer vermektedir:

Bir mesleğin gereklerini yapanların birbiriyle dayanışma içinde olmaları hem mesleğin yücelmesi hem de hakların korunması yönünden gereklidir. Üyeleri dayanışma içinde olmayan bir mesleğin toplum içindeki konumu da gerektiği düzeyde olamaz. Nasıl toplumlar için birlik olmak yaşamsal bir sorun ise bu meslek üyeleri için de aynıdır. Bu yüzden bakıldığında da 1930'lu ve 1940'lı yıllarda öğretmenlerin birbiriyle dayanışmalarının desteklenmesine karşılık 1970'li ve 1980'li yıllarda öğretmenlerin dayanışma içinde olmalarının değil desteklenmesi sakıncalı bulunduğunu söylemek olanaklıdır. 1971 yılında, öğretmenlerin güçlkle elde ettiği sendika kurma hakları ellerinden alınmış, arkasından da dernek bile kurmaları yasaklanmıştır (Başaran, Çağdaş Eğitim, 1987, S.118, s.12-13).

Arslan, 1992 Şubat sayısındaki yazısında bir öğretmen örgütünün taşıması gereken özellikleri ve birleştirici misyonu üzerinde durmaktadır:

Uzun süredir basın-yayın organlarında işlenmekte olan, anayasa ve yasalardaki engellerden kaynaklanan, öğretmenlerin ve tüm çalışanların örgütlenme sorunlarının Hükümetin güncel sorunları arasında ve programlarında er alması demokratikleşmenin gereği olarak sevindirici bir görüş ve tutumdur.

Ancak gerek politikacı ve siyasi kurumlar olarak gerekse öğretmenler ve kamu görevlileri olarak örgütlenme hak ve hukukuna kavuşturulmaktan çok, hangi model ve ilkeler, ölçüler, amaçlar etrafında dernek 'birlik' ya da sendikal örgütlenmenin daha yararlı olabileceği düşünülmelidir. Geçmişteki olumsuzluklardan farklı olarak çok iyi düşünülmesi, yasalara ona göre yön verilmesi gerekmektedir.

Örneğin; geçmişteki gibi güvenlik kurumlarında dâhil görev, yetki ve sorumlulukları, sosyal hakları aynı olan meslek mensuplarıyla ayrı ayrı örgütler kurulmamalıdır, kurdurulmamalıdır. Bilhassa öğretmenlerimizi siyasal eğilimlerimize göre çeşitli örgütlenmelere çekmekten, itmekten sakınmalıyız.

Öğretmenlerimizin geçmişteki siyasal amaçlarla yönlendirilmiş bölük pörçük örgütlenmelerinin neden olduğu olumsuzlukları unutulmamalıdır. Okullarımıza, öğrencilerimize kadar uzanan bu olumsuzluklarını, eğitimdeki zararlı etkilerini, verimsizlikleri tüm siyasilerimiz de öğretmenlerimiz de gördük ve yaşadık. Bunun için geçmişin yanlışlıklarını bir tarafa atarak öğretmen örgütlenmesinin tek çatı altında toplanmasını sağlayacak model iyi belirlenmelidir. Aynı meslek gruplarının, öğretmenlerin;

- Görev, yetki ve sorumlulukları, özlük hakları,
- Ekonomik yaşam koşulları, mali ve sosyal hakları,
- Kültürel sorunları, yetiştirilme sorunları,
- Toplum içindeki yeri, sosyal statüleri vb. aynıdır.

O halde ayrı olan tarafı nedir? Sadece siyasi görüşleri, fikir ve inanışları ayrıdır. Peki, siyasi görüşlerine göre öğretmenlerimiz veya diğer devlet memurları örgütlenme yapmalıdır. Bazılarına göre evet ama bana göre ise hayır.

Hangi siyasal görüşe sahip olursak olalım, tüm öğretmenlerin gerek sendikal örgütlenmesinde, gerekse dernek “birlik” örgütlenmesinde bir meslek örgütlenmesinde toplanmasını sağlayacak yasal düzenlemelere yer verilmelidir.

Değişik siyasal görüşlere sahip olsak bile aynı mesleğin mensupları olarak, aynı örgüt çatısı altında demokratik ilişkileri kurabilmemiz, kültürel etkileşim ve iletişimde bulunabilmemiz, bilgi alışverişine girebilmemiz ancak böyle bir örgütlenme modeliyle gelişebilir, geliştirilebilir.

Aksi halde demokrasiyi öğrencilerine, toplumuna öğretmekle sorumlu olan öğretmen kitlesi olarak nasıl örnek olabiliriz? Örnek olmaktan söz edebiliriz? Genç kuşaklarımızı, öğretmenlerimizi nasıl yetiştirebiliriz?

Meslektaşlarımızdan bir kısım azınlıktaki kişi ve gruplar siyasal ideolojilerine göre tüzel kişilik kazanıp ayrı ayrı birer baş olmak hevesiyle eylemlerini, düşüncelerini öğretmenler adına kamuoyuna sunabilmek için çeşitli amaç ve etkenlerle bütünleşmiş öğretmen örgütlenmesine karşı olmaktadır. Art niyetlerine uymayan bu modeli demokrasiyle bağdaştıramamaktadırlar. Hâlbuki biz bu tutumdaki meslektaşlarımıza diyoruz ki ideolojiniz, düşünceniz ne olursa olsun onları da tek modeldeki örgütümüz içinde ortaya koyabilirsiniz, savunabilirsiniz. Ülkemiz, mesleğimiz, toplumumuz yararına uygun görülebilenleri paylaşabiliriz, savunabiliriz. Kitlemiz içinde bundan daha samimi, daha yararlı demokratikleşme olmaz sanıyorum.

Ayrı ayrı örgütlenmelere yol açacak yasal düzenlemelerin örgütlenmelere milyarlarca mali külfet getireceği de hesap edilmelidir. Ülke genelinde il ve ilçelere kadar uzanan örgüt bina ve hizmet giderleri için öğretmenlerin daralan bütçesinden katkıda bulunması istenecektir. Maliyet açısından da çok başlı, siyasal amaçlı çeşitli örgütler kurmayı istemenin yanlış atılacak adımlar, girişimler olduğu görülmelidir.

Öğretmenlerin toplum içindeki görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirebilmesini,

Okul içindeki eğitim, öğretim verimliliğini, başarısını geliştirmesini,

Birbiriyle kültürel etkileşimde bulunabilmelerini sağlamak,

Gerçekten saygınlığına kavuşturulmalarını istiyorsak; örgütlenme hak ve hukukunun da belirtmeye çalıştığım ölçülere ve modele uygun olarak verilmesi gerekir (Çağdaş Eğitim, 1992, S.174).

Kamuoyu öğretmenlerin ne denli ekonomik güçlükler içinde görev yaptıklarını her öğretmenler gününde bir kez daha hatırlamakta, bu kutsal mesleğin fedakâr insanlarına yürekten takdir hisleri beslemektedir. Bu işleviyle öğretmenler günü kutlamaları geçmişteki (12 Eylül öncesi) “Öğretmen örgütleri”nin de yapamadığını yaparak, bu kesimin sosyal hakları konusunda somut sonuçlar almasını sağlamış görünmektedir. On iki Eylül öncesi öğretmen dernekleri mesleğin onuru ve haysiyeti ile ilgili çalışmalar yapacakken; rejime yönelik hesaplaşmalara girmek suretiyle aslı görevlerini ihmal etmişler, öğretmenlerin sosyal ve hukukî haklarının inkıtaya uğramasına sebep olmuşlardır (Doğan, Çağdaş Eğitim, 1989, S.141: s.37).

Tekşık, 1980 Mart sayısındaki yazısında öğretmen derneklerinin birleştirici olmaktan çok ideolojik ve politik etkilerle öğretmenlerin kamplara ayrılmasına neden olduklarını ifade etmektedir:

Öğretmenler sırf ideolojik ve politik nedenlerle, ilerici-gerici, bizden-sizden kamplarına ayrılmıştır. 1960 yılından sonra, ideolojik ve politik emelleri olan kimseler öğretmenleri ve öğrencileri bir vasıta olarak kullanmağa başladılar. Öğretmenler arasında ilerici-gerici diye ikilik soktular. Bunlara giderek sağcı-solcu dendi. İdeolojik ve politik kimseler öğretmen derneklerini de ele geçirdiler. Karşıt gruplarda toplanan öğretmenler, mesleki amaçla değil, politik amaçlarla yeni dernekler kurmaya başladılar. Bu derneklerin sayısı gün geçtikçe arttı. Böylece öğretmenler arasındaki birlik, beraberlik ve birbirine güven ortadan kalktı. Öğretmenler daima birbirinden şikâyetçi duruma geldi. Gün geçtikçe, öğretmen sorunları arttı. Bu sorunlarla kimse ilgilenmez oldu.

1970’li yıllarda politik amaçlı teşvik ve baskılarla öğretmenler arasındaki birlik bozulmaya başladı. Milli Eğitim Bakanlığı ve taşra teşkilatı mesleğe hizmet edenlere değil, politikacılara hizmet eden öğretmen ve eğitimcilere değer vermeye başladı. Politik amaçlı çeşitli öğretmen dernekleri kuruldu.

Mevcut öğretmen dernekleri ve sendikaları, öğretmenlerin ekonomik durumunun düzeltilmesi ve mesleğin geliştirilmesiyle değil, işçi hakları, toprak reformu, petrol davası ve Natoya hayır gibi öğretmenlerle hiçbir ilgisi bulunmayan işlerle uğraştı.

Bu öğretmen dernek ve sendikaları, amaçları dışında siyasetle uğraştıkları gerekçesi ile 12 Eylülde kapatılmış ve bütün mal varlıkları hazineye devredilmiştir (Tekişik, Çağdaş Eğitim, 1992, S.175, s.2-3).

Öğretmenler arasında dayanışma ve yardımlaşma sağlayacak “Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu” kanunu tasarısı hazırlanıp bir an önce kanunlaşmalı.

Öğretmenlik mesleğinin ve milli eğitimin gelişmesine hizmet edecek “Öğretmenler Sendikası”nın kurulmasına imkân verilmeli.

Öğretmenlik mesleği sahipsiz kalmıştır. Politik ve ideolojik amaçlarla kurulan ve sayıları her yıl artan öğretmen dernekleri işi sadece politikaya döküp öğretmen sorunlarının çözümü ile hiç uğraşmamışlardır. Öğretmenlerin omzuna basa basa, öğretmen topluluğunu parçalaya parçalaya parlamentoya kadar gelen eğitimci parlamenterler de öğretmenlerle ve onların sorunları ile hiç ilgilenmemişlerdir.

Öğretmen derneklerinin politikayla uğraşması kesinlikle önlenmelidir. Bu derneklerin öğretmenlik mesleğinin gelişmesine ve öğretmenlerin hizmet içinde yetişmesine hizmet etmesi sağlanmalıdır (Tekişik, 1980, 1992a, 1992b).

Ülkemizin geleceğini emanet ettiğimiz öğretmenlerimizin çalışma esaslarının gelişmiş ülkelerdeki öğretmenlerin düzeyine gelmesini sağlamak gerekir. Başka bir deyişle **öğretmenlerimize sendikal hakların verilmesi** gerekir (Tekişik, Çağdaş Eğitim, 1994, S.195, s.3).

Öz, 1998 Ocak sayısında yer alan yazısında, öğretmen örgütlerinin güçlerini değerlendirme konusundaki eleştiriler ve fraksiyonların etkisi üzerinde durmaktadır:

Öğretmen örgütleri ne yapıyorlar. Öğretmenlerin, halktan aldıkları büyük gücü, beklenildiği şekilde yönlendirip meslektaşlarını ve halkın yararına sunabiliyorlar mı?

Öğretmenlerin büyük gücünü beklediği şekilde yönlendirmiyorlar. Tıpkı, kenarlarındaki bahçelere yarar sağlama teknikleri bilinmeyen güzel ırmaklar, nehirler gibi boşuna akıp gidiyor bu büyük güç. Bunun içinde öğretmenlerin az bir bölümü örgütlere üye oluyor. Üye olanların bir kısmı da, örgütlerinin tutarsızlıklarını görünce, bir süre sonra ayrılıyorlar.

Öğretmen örgütlerinin bazıları, ülkemizin genel durumu, günün koşulları, geleceğe ait tutarlı plan ve projeler üretme yerine, günlük olayların uğraşısı içindeler. Önceki yıllarda, bir öğretmen örgütünün çok takdir ettiğim genel başkanı, üzüntüler içersindeydi, çünkü, örgütünde on yedi ayrı fraksiyon vardı.

Meslektaşlarının ve ülkenin sorunlarına çözüm arayacaklarına, bu fraksiyonlar, kıyasıya birbirleriyle mücadele ediyorlardı.

Başka bir örgüt, yöneticilerinin gözü, Büyük Okyanustaydı; önlerini göremiyorlardı. Büyük Atatürk'ün derleyip toparlanma ve milli hudutlar politikasını "Yurtta Barış. Cihanda Barış." Özdeyişini anlayamamış görünüyorlardı.

Bugünkü eğitim örgütleri TİM-DER' in ve daha önceki başarılı eğitim kuruluşlarının deneyimlerinden yararlanmalıdırlar. Geçmişteki başarısızlıklarından ders almalıdırlar. Örgüt üyeleri ise, yönetim kurullarını seçerken, büyük bir dikkat göstermelidirler. Kuruluşlar, maceraya sürüklenmekten sakınmalı, hem örgütün, hm ülkenin huzuru ilk öncelikli hedef olarak kabul edilmelidir.

Tüm öğretmenlerin amacı, ortak ilkelerde anlaşmış, tek öğretmen örgütü kurulmasını sağlamaktır. Ortak temel ilkeler ise açıktır. Bunlar Anayasamızla ve Milli Eğitim Temel Yasasında belirtilmiştir. Bu temel ilkeler ışığında, özlük haklarıyla ilgili diğer ortak ilkeler de kolayca saptanabilir.

Tek öğretmen örgütünün kurulması başarılmazsa, federasyon altında, tüm öğretmen örgütleri toplanmalıdır. Öğretmenlerin büyük gücü, ancak birlik içerisinde, yönlendirilmekle olumlu sonuca varılabilir. Bu olumsuzluklarla bir sonuca varamayacağımızı iyi bilmeliyiz. Öğretmenlerin ve ülkemizin geleceği yönünden, çok büyük önem taşıyan bu birliği gerçekleştirmek için, hep birlikte çaba göstermeliyiz.

Öğretmenlerin büyük gücünün birleştirilmesi ve yönlendirilmesinin arzu edilen hükümetler kurulmasında da önemli rol oynayacağını daima hatırdta bulundurmalıyız. (Öz, Çağdaş Eğitim, 1998, S.238).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisinde öğretmenlerin örgütlenme sorunu kapsamında yazı ve makalelere yer verilmediği görülmektedir.

Öğretmenlerin örgütlenme sorunları ve sendikal haklarına ilişkin olarak, Öğretmen Sorunları Komisyonu toplantısında söylenenlere yer verilmiştir:

Niğde'de yapılan "Öğretmenlik Sorunları" konulu toplantıda son, konuşmayı TBMM. Başkanı Hüsamettin Cindoruk yaptı. Meclis Başkanı Cindoruk konuşmasında özetle Türkiye'nin yeni bir döneme girdiğini bu dönemde öğretmenler ile eğitimin önemi bulunduğunu belirtti ve:

"Sayın valimiz titrek bir sesle söyledi. Bastıra bastıra söylemedi. Yalnız öğretmen sendikaları değil bütün memur sendikaları kurulmalıdır. Geç kalınmıştır, kurulacaktır.

Türk işçisine sendika hakkını veren bir rejim, Türk aydınına sendika hakkını niye vermesin? Bu çelişkiyi açıklamak mümkün değildir. Belli disiplinleri yürüten devlet bürokrasinin de Batıda olduğu gibi asker ya da polis kesiminde sendika yasakları olabilir veya kısıtlı olabilir. Diğer kamuda çalışanların da demokratik bir ülkede sendika yasağı olamaz. TBMM. Bu dönemde antidemokratik yasaları kaldıracaktır. Demokratik bir anayasa kuracaktır. Mahkemelerin verdiği çelişkili kararlarla eğitimcilerimizin sendika kurmaları yargı kapısından kurtarılacaktır. Hatta valiler de sendika kuracaktır. Sayın valim, siz de sendika kuracaksınız, hiç bir engel yok. İnanıyoruz ki, en iyi çözüm demokrasidir. Demokrasilerin en iyi işleyeceği yerler de Millet Meclisleridir (Milli Eğitim, 1992, S.117, s.27).

VI- ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ YAYINLARI

Öğretmenlerin mesleki yayınları konusunda dergilerin içeriğinde yazılara rastlanmaktadır. Öğretmenlerin mesleki, süreli yayınları tanıtılmaktadır. Özellikle öğretmen kitlesinin birbirinden haberdar olması, sesini duyurması gibi noktalarda çok büyük önem taşıyan mesleki yayınların izlenmesi konusunda eleştirilere rastlanmakta, Bakanlığın bu konuya ilişkin tutumlarında eksiklikler olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır.

a) Ülkücü Öğretmen

Ülkücü Öğretmen dergisinde öğretmenlerin mesleki yayınları konusunda yazı ve makaleye rastlanmamaktadır.

Ancak mesleki yayınların, öğretmen grubunun birbirinden haberdar olması yönündeki işlevini yerine getirmesi bakımından Ülkücü Öğretmen dergisinin, üyelerini tanıtıcı yazılara yer verdiği görülmektedir. Emekli Öğretmenler Cemiyetinin meslekten ayrı olan üyeleri derginin sayılarında düzenli olarak tanıtılmış, kişiler tanıtılmıştır.

b) TÖB-DER

TÖB-DER dergisi bir meslek kuruluşunun yayın organı olması nedeniyle TÖB-DER üyesi öğretmenlerin durumuna ilişkin pek çok yazı ve haberle üyelerine ulaşmıştır. Meslek grubunun etkileşimini sağlama yönünde önemli bir ölçüde yayın göze çarpmaktadır.

Ayrıca mesleğe dönük yayınlar ve kitap basımı konusunda TÖB-DER' in kendi bünyesinde çıkardığı kitapların tanıtımına dergi sayılarının birçoğunda rastlanmaktadır. Farklı mesleki yayınlardan çok sadece kendi yayınlarının tanıtıldığı görülmektedir.

TÖB-DER yayınlarından çıkan İsmail Hakkı Tonguç'un "İş Ve Meslek Terbiyesi" kitabı tanıtımı ile ilgili yazılara rastlanmaktadır.

c) Öğretmen Dünyası

Öğretmen Dünyası dergisinde öğretmenlerin mesleki yayınları ile ilgili pek çok yazı, makale ve habere rastlanmaktadır. Özellikle süreli yayınlarla ilgili tanıtımlara özel yer verildiği görülmektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca öğretmenlerin yayınladıkları dergilerin tanıtıldığı yazılara yer verilmekte, ayrıca derginin birçok sayısında güncel süreli yayınlar da tanıtılmaktadır.

Öğretmenlerin yayınları izleme, okuma alışkanlıkları üzerine görüşlere de önemli yer tutmaktadır.

1994 Ocak sayısında Öğretmen Dünyası dergisinin 15. yılına ilişkin yazıda öğretmenlerin yayınladığı dergi ve gazeteler üzerinde durulmaktadır:

(...) Dolayısıyla derginin başarısı ülkemiz öğretmenlerinin bir zaferidir. Bu kitle, öğretmenlik mesleğinin çağdaşlaşmaya başlaması için temellerin atıldığı 1848'den beri birçok başarılar kazandı. Yeni Türkiye'nin kurulmasında emeği geçti. Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür milyonlarca insan yetiştirdi. Köy Enstitüleriyle köyün eğitimi davasında aktif olarak yer aldı.

Mesleğimiz her dönemde meslek yayın organları yarattı. Öğretmenlerin özlemlerini ancak bu yayın organları yayabilirdi. Meslektaşlar, birbirleriyle ancak böyle haberleşebilirlerdi. Sınıflarındaki başarılarını bu yolla artırabilirlerdi.

Galiba iki istisnası dışında, şimdiye kadar öğretmenlerin yayınladığı dergi ve gazetelerde emperyalizmin, hegemonyacılığın, feodalizmin, baskı ve zulmün savunulduğu görülmemiştir. Hangi öğretmen topluluğu bilimsel eğitimi savunmaktan yan çizebilir?

Öğretmenlerin örgütlenme gereğini savunmayan bir meslek dergisi olabilir mi? Bakanlığın bugünkü yayın organından başka paralı eğitimi savunan bir meslek dergisinin bu güne kadar yayımlanmamış oluşu anlamlıdır. Aralarında farklılıklara rağmen, öğretmen meslek dergilerinin hemen tümünün halkın cephesinde yer aldığını söylemek mümkündür. Bu durum, mesleğimizin özelliğinden kaynaklanıyor olsa gerek.

Öğretmen Dünyası, işte bu altın zincirin bir halkasıdır. İmparatorluk dönemindeki meslektaşlarımızın çağdaş ve yaygın bir eğitim için çabalarını övgüyle anıyoruz. Eğitim tarihimizin derinliklerinde kalmış bu sayfalarda Mustafa Kemal'in Türkçe öğretmeni gibi Abdülhamit zulmüne kafa tutmuş ve bu yüzden sürgüne gönderilmiş olanlar vardır. Tefik Fikret, başlı başına bir anıttır. Reşat Nuri'nin sevimi Çalığısu'su, Anadolu'nun köy ve kasabalarında yüreği çocuk ve halk sevgisiyle öğretmenlik yaparken Kurtuluş Savaşı'nda Bağımsızlığın öğretmeni Aliye kimliğini kazanmıştır, İstanbul'da Muallimler Cemiyetleri, Anadolu'da Muallime ve Muallimler Cemiyetleri Birliği, yeni Türkiye'nin eğitim politikasını oluşturacak kadroların örgütleriydiler. Terbiye, Fikirler, İlköğretim, Mesleki ve Teknik Öğretim, Köy ve Eğitim, Gayret, Demet, İmece, Eğitim Hareketleri bizim geçmişimizdir. Öğretmenler Gazetesi'ni, Birlik' i, Öğretmen'i, Yeni Öğretmen'i, TÖS Gazetesi'ni, TÖB-DER dergisini, Yeni Toplum'u çıkaran, Emekli Öğretmen, Ülkücü Öğretmen ve Eğitim Öğretim gibi birbirini izleyen dergilerle uzun yıllar mesleğimize hizmet etmiş olan Emekli öğretmenlerimizi şükran duygularıyla anıyoruz. Bugün de Abece, Çağdaş Eğitim, Eğitim ve Bilim'den başka öğretmen sendikasının çıkardıkları yayın organlarıyla aynı hedeflere yürüyoruz. Hep birlikte halkın eğitim hakkını savunuyoruz. Laiklikte, demokraside direniyoruz.

Öğretmen Dünyası gibi dergiler, Türkiye öğretmenlerinin bir özgülüğüdür. Öğretmenler, en baskıcı dönemlerde bile susmayacaklarını göstermişlerdir ve söz haklarını dişleriyle ve tırnaklarıyla kazanmışlardır.

Meslek dergilerinin okuyucu azlığına, öğretmenlerin sendikal örgütlenmede umulan hızla yer almamalarına bakarak umutsuzluğa kapılmaya yer yoktur. Türkiye genç bir ülkedir; Türkiye'nin öğretmenleri genç ruhludur. Güçlü bir örgütlenme ve mücadele gelenekleri vardır. Bu kitle maaş ve ücretlerinin artırılmasını istemekle yetinmiyor, diğer kamu çalışanları ve işçilerle birlikte alanlarda "üreten biz, yöneten de biz olacağız" diye haykırıyor, politika yapma hakkının kendilerine de tanınmasını istiyor. İsteddiği politikayı da artık sözde kalmış yasaklara rağmen yapıyor. Politika yapma hakkıyla köydeki, gecekondudaki çocukların daha iyi bir eğitim görmeleri arasında sıkı bir bağ vardır.

Devletin, sendika ve derneklerin olanaklarına dayanmadan bir meslek dergisinin 15 yıl dayanmasındaki giz, özveriyle halkın ve öğretmenlerin geleceğine, kitlelerdeki yaratıcı ruha güvenmenin kaynaşmasıdır. Halkımızı ve öğrencilerimizi sevmek, bizde onlar için çalışma şevki yaratıyor. Bu aynı zamanda kendi onurumuzu da yüksekte tutuyor (Öğretmen Dünyası, 1994, S.169, s.11).

1994 Ocak sayısında Cumhuriyet tarihimiz boyunca öğretmenlerin yayınladığı süreli yayınlar yer almaktadır:

1928 yılını başlangıç alırsak, öğretmenlerin her dönemde mesleki süreli yayınlara sahip olduğunu görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar bu yayınlar Terbiye ve İlköğretim gibi resmî ya da İzmir'de yayımlanan ve önce Türkocağı'nın daha sonra Halkevi'nin yayın organı olan Fikirler dergisi yarı resmi nitelikteydiler. 1947'de Öğretmen dergisi yayın hayatına başladı. Bunu Köy Enstitüsü mezunlarının çıkardığı dergiler izledi: İzmir'de Gayret, Isparta'da Demet, Ankara'da Köy ve Eğitim, gene Ankara'da Hıfzırâhman Raşit Öymen'in çıkardığı Eğitim Hareketleri DP döneminin başta gelen öğretmen dergileriydiler. 1957'de yayımlanmaya başlayan Bekçi, TÖDMF'nun 1958'de ilk sayısı çıkan Birlik, 1959'a Emekli Öğretmen, de bu dönemin yayınları arasında saymak gerekir. 1960 sonrasının özgürlüğü öğretmenler arasında okuma ve yazma eğilimini güçlendirdi. İmece, Pedagoji, Eğirim Dünyası, TÖDMF'nun haftalık Öğretmenler Gazetesi ile taşrada yayımlanan irili ufaklı birçok yayın bu dönemin ürünleridir: 1970'den sonra TÖB-DER, gene bu dernek tarafından çıkarılan Yeni Toplum, TÖB-DER'deki akımların yayın

organları Devrimci Öğretmen, Yurtsever Öğretmen, Yurtsever Devrimci Öğretmen, Demokratik Eğitim, Birleşen Öğretmen, H.Hüsnü Tekışık' ın çıkardığı Çağdaş Eğitim, TED' in yayın organı Eğirim ve Bilim, İstanbul'da 7 sayı çıkabilen Eğirim Mücadelesi, Köy Enstitüleri Defteri, Emekli Öğretmenlerin çıkardığı Eğirim Öğretim dergileri, dönemin belli başlı meslek dergileridir.

1980'den sonra ise Öğretmen Dünyası bu imeceye katıldı. 6 yıl boyunca Bakanlığın düzensiz çıkan Milli Eğitim dergisi yanında Çağdaş Eğirim, Eğitim ve Bilim dergileriyle birlikte bu alanda yükleri paylaştı. 1986'da Abece, bu yürüyüşe katıldı.

Aşağıdaki listede bulunan 1928–1993 arası belli başlı 30 meslek dergisi (ve gazetesinden) 6'sını Bakanlık çıkarmış: Terbiye, İlköğretim. Mesleki ve Teknik Öğretim, Milli Eğirim (iki ayrı dönemde), Eğirim. 15'i öğretmen kuruluşlarına ait: Fikirler (Türkocağı ve Halkevi), Gayret, Demet, Yeni Toplum, Eğitim Öğretim, Eğitim ve Bilim, Birlik, Emekli Öğretmen, Pedagoji, Eğitim Dünyası, Öğretmenler Gazetesi, Ülkücü Öğretmen. TÖB-DER, Abece, Milli Eğirim Vakfı Dergisi. Bunlara, Eğitim-İş, Eğit-Sen ve Teknik Öğretmenler Derneği'nin yayın organlarını da eklemek gerekir. İki dergimiz yayın kuruluşlarına dayanıyor: Öğretmen, Çağdaş Eğirim. 7 derginin ise bir dernek, sendika ve yayınevine dayanmaksızın çıkarıldığını saptıyoruz. Köy ve Eğitim, Eğitim Hareketleri, Eğitim Mücadelesi, İmece, Okul Defteri, Bekçi, Öğretmen Dünyası.

Türkiye'de en uzun süre yayın yapan öğretmen meslek dergisi hangisidir? Bu soruyu yanıtlamak kolay değildir. Çünkü bazı yayınların ilk ve son sayılan arasında uzun süreler bulunmasına rağmen iki veya daha çok sayıyı bir arada çıkardıkları için toplam nüsha sayıları, yayında kaldıkları süreyle orantılı değildir. Örneğin Eğitim Hareketleri 1955–1979 yılları arasında 24 yıl yayında kalmıştır ve son sayısında 286 numarası vardır ama çıkardığı dergi sayısı 151'dir. Yayında kaldıkları süre gözönüne alındığında 1939–1966 yılları arasında çıkan ve 29 yıl öğretmenlere mesleki konularda yol gösteren İlköğretim dergisi, rekoru elinde tutuyor. Son sayısında 540 numarası olmasına rağmen, birçok sayısı birleşik sayı olduğundan gerçek dergi sayısı bunun oldukça altında olması gerekir. Gene aynı süre (29 yıl) yayında kalan Mesleki ve Teknik Öğretim'in son nüshasında 348 rakamı yazılıdır. 1947–1973 arasında 28 yıl yayımlanan Öğretmen Dergisi de 293 sayı ile özel dergiciliğin kolay kolay erişemeyeceği bir rekora ulaşmıştır. Zaman zaman eğitim ağırlıklı, zaman zaman sanat ve kültür ağırlıklı çıkan, bu bakımdan sürekli bir eğitim dergisi sayılmayacak Fikirler' in yıl olarak rekoru 23, sayı olarak ise 341 'dir. Beşinci sırada 24 yıllı Eğitim Hareketleri, altıncı sırada 18 yıllı Çağdaş Eğitim, yedinci sırada ise gene 18 yıllı Eğitim ve Bilim geliyor. 8.sırada Öğretmen Dünyası var. Bunu Milli Eğitim Dergisi izliyor.

Çıkardıkları nüsha sayısı bakımından (her zaman eğitim dergisi olmamış Fikirler'i saymıyoruz), birincilik İlköğretim'de, ikincilik Mesleki ve Teknik Öğretim' de, üçüncülük 293 sayı ile Öğretmen'de. 194 sayı ile Çağdaş Eğitim 4. geliyor. Bunu 169 sayı ile Öğretmen Dünyası izliyor. 1971–1979 arasında 9 yıl yayın yapmış olan TÖB-DER dergisinin son sayısındaki rakam da 169. Eğitim Hareketleri 151, bazıları birleşik olmak üzere Demet 143, Öğretmenler Gazetesi 142, Ülkücü Öğretmen 131, Milli Eğitim 122, Köy ve Eğitim 115, İmece 112...

Öğretmen meslek dergileri içinde Öğretmen Dünyası'nın yerini belirlemek gerekirse, onun resmi, sendika, dernek yayın organı ya da ticari kuruluşlar tarafından çıkarılanlar da içinde olmak üzere bütün meslek dergileri içinde en uzun ömürlü 7 dergiden, en çok nüsha yayımlamış ilk beş dergiden biri olduğunu, bir kuruluşa dayanmadan en uzun süre ve düzenli yayın yapan dergilerin başında geldiğini saptıyoruz... (Öğretmen Dünyası, 1994, S.169, s.13).

Yine 1994 Ocak sayısında eğitimle ilgi süreli yayınlar ayrıntılı olarak yer alıyor:

BELLİ BAŞLI EĞİTİM DERGİLERİMİZ

(1927'den sonra, yayım tarihleri sırasına göre)

FİKİRLER (İzmir), 15 günlük, İzmir Türkocağı, daha sonra Halkevi yayını, 1 Temmuz 1927-Aralık 1948, 341 sayı.

TERBİYE (Ankara), Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi tarafından neşrolunur, aylık, 15 Şubat 1927–1931, 36 sayı.

İLKÖĞRETİM (Ankara), Maarif Vekilliği tarafından neşredilir, Haftalık öğretmen ve eğitim gazetesi, 18 Şubat 1939–31 Mayıs 1966, 540 sayı.

ÖĞRETMEN (Ankara), İlkokul öğretmenlerinin aylık meslek dergisi, 1 Kasım 1947-Haziran 1973, 293 sayı.

GAYRET (İzmir), Ege Bölgesi Köy Öğretmenleri Demeginin meslek ve kültür dergisi, aylık, 1 Ocak 1952–1962, 76 sayı.

DEMET (Isparta), Göller Bölgesi Köy öğretmenleri Demeginin aylık eğitim ve öğretim dergisi, Mayıs 1953-Haziran/Temmuz 1965, 143 sayı.

MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM (Ankara). Milli Eğitim Vekâleti Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından ayda bir neşrolunur. 1953–1982, 348 sayı.

KÖY VE EĞİTİM (Ankara), Meslek ve fikir dergisi, aylık. Mart 1954, Eylül/Ekim 1965, 115 sayı.

EĞİTİM HAREKETLERİ (Ankara), Okulun, ailenin, toplumun eğitim davalarını savunur aylık dergi, çıkararı: Hıfzırrahman Raşit Öymen, Ocak 1955-Mart/Nisan 1979, 285 sayı, (1980de 286 numaralı tarihsiz özel sayı)

BEKÇİ (Ankara), Halkla Eğitim Gazetesi, 15 günlük, 17 Nisan 1957–30 Eylül 1960, 84 sayı.

BİRLİK (Ankara), Türkiye Öğretmen Demekleri Milli Federasyonu'nun neşir organıdır, aylık, 1 Şubat 1958-Ocak 1966, 83 sayı.

EMEKLİ ÖĞRETMEN (İstanbul), Emekli Öğretmenler Cemiyeti'nin aylık neşir organıdır, Mayıs-Haziran 1959-Şubat 1965, 69 sayı.

İMECE (İstanbul, Ankara), Aylık Kültür Dergisi, 1 Mart 1961-Ekim 1970, 112 sayı.

PEDAGOJİ (Ankara), Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü öğretmenleri ve Mezunları ve Öğrencilerinin Yayın Organıdır, Şubat 1962-Ekim/ Kasım 1963, 15 sayı

EĞİTİM (Ankara), Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Eğitim Araştırmaları ve Değerlendirme Merkezi tarafından üç ayda bir neşrolunur, Eylül 1962–1965.

EĞİTİM DÜNYASI (Ankara), Eğitim Enstitüleri Pedagoji Mezunları ve öğrencileri Demeği tarafından (Pedagoji dergisinin devamı olarak), 2 aylık, Ocak 1964-Şubat 1969, 18 sayı.

ÖĞRETMENLER GAZETESİ, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu tarafından, haftalık, Aralık 1964–15 Mayıs 1968, 142 sayı.

ÜLKÜCÜ ÖĞRETMEN (İstanbul), Emekli Öğretmenler Cemiyeti tarafından Emekli öğretmen dergisinin devamı olarak, Mart 1965-Şubat 1976, sayı 70–201 (131 sayı).

TÖB-DER (Ankara). TÖB-DER' in aylık, 15 günlük yayın organı, 8 Ekim 1971–11 Nisan 1979, 169 sayı + 4 özel sayı.

MİLLİ EĞİTİM (Ankara), Milli Eğitim Bakanlığı Aylık Haberleşme ve Yayın Organıdır (22. sayıdan sonra 4 ayda bir), Nisan 1973-Ocak/Mayıs 1977, 50 sayı.

YENİ TOPLUM (Ankara), Aylık eğitim bilim sanat dergisi, (TÖB-DER tarafından), 1975–1978, 23 sayı.

EĞİTİM ÖĞRETİM (İstanbul), Ülkücü öğretmenin devamı olarak, Türkiye Emekli Öğretmenler Derneğinin yayın organı, Şubat 1976-Ocak 1980, sayı 202–248 (46 sayı).

ÇAĞDAŞ EĞİTİM (Ankara), Aylık eğitim öğretim dergisi, H.Hüsnü Tekışık tarafından, Ocak 1976, Aralık 1993'te 194. sayısını yayımlandı, sürüyor.

EĞİTİM VE BİLİM (Ankara), Türk Eğitim Derneği' nin iki aylık yayın organı, Mayıs 1976'dan beri 83 sayı çıktı, sürüyor.

EĞİTİM MÜCADELESİ (İstanbul), İki aylık dergi, Nisan 1979-Haziran 1980, 7 sayı.

ÖĞRETMEN DÜNYASI (Ankara), Aylık meslek dergisi, Ocak 1980den beri 169 sayı çıktı, sürüyor.

MİLLİ EĞİTİM (Ankara), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesinin aylık, iki aylık, üç aylık yayın organı, Haziran 1980den beri 122 sayı çıktı, sürüyor.

ABECE (Ankara), Eğitimciler Derneği yayın organı, Mayıs 1986dan beri Aralık 1993'e 88 sayı, sürüyor.

MİLLİ EĞİTİM VAKFI (Ankara), Milli Eğitim Vakfı'nca 3 ayda bir yayımlanıyor, Temmuz-Eylül 1993 tarihiyle 27. sayısını yayımladı, sürüyor.

Diğer bazı meslek dergileri: **Demokratik Eğitim** (Ankara), **Devrimci Öğretmen** (Ankara), **Yurtsever Öğretmen** (Ankara), **Yurtsever Devrimci Öğretmen** (Ankara), **Köy Enstitüleri Dergisi** (Ankara), **İvriz** (Konya), **Zamantı** (Kayseri), **Yeni Öğretmen** (İstanbul), **Öğrenci Yazıları** (Ankara), **Birleşen öğretmen** (Ankara), **Eğitim** (Samsun), **Teknik Öğretmen** (Ankara), **Eğitim Dünyası** (Ankara), **Eğit-Sen** (İstanbul), **Köy Enstitüleri Defteri** (İstanbul), **Yaşadıkça Eğitim** (İstanbul), **Yeni Bilgi** (İstanbul), **Yeni Okul** (Ankara), **Öğretmen Sesi** (İstanbul), **Öğretmenler Gazetesi** (İstanbul), **Okul ve Öğretmen** (İstanbul), **Kültür** (İzmir), **Yeni Kültür** (Ankara), **Okul ve Ulus** (İzmir) (Öğretmen Dünyası, 1994, S.169, s.16)

1965 yılında Kars'ta dört sayı yayınlanan "Öğretmen Dünyası" dergisi tanıtılmaktadır:

Kars'ta çıkan Öğretmen Dünyası dört sayı yayımlanır. Sahibi, Kars Öğretmenler Derneği adına Şükrü Karataş, sorumlu müdürü, Hamit Çiftçi'dir. İlk sayısı 1 Nisan 1965 tarihini taşır.

(...)

Öğretmen Dünyası dördüncü sayıdan sonra çıkmaz. Serhat kenti Kars'ta çıkan dergi, dizgi ve baskı yanlışlarını taşımakla birlikte ulusal eğitim, köy enstitüleri, dil ve öteki konularda olumlu fikirler üreterek öğretmen kitlesi üzerinde iyi bir etki bırakır (Bilgin, Öğretmen Dünyası, 1985, S.72, s.21).

Öğretmenlerin yayınları üzerine, öğretmen basınının varlığı üzerinde de durulmaktadır. Sarıhan, 1992 Ocak sayısında öğretmen basını ile ilgili değerlendirme yapmaktadır:

Bir ülkede basının işlevi ne ise öğretmen basınının işlevi de odur. Henüz öğretmenlerin gözü kulağı sayılabilecek güçlü ve yaygın bir öğretmen basınından söz edilemese de dergimiz gibi yayın organlarını "öğretmen basını" saymak gerekir. Bu basının görevi, geçmişte eğitim makaleleri yayımlamakla sınırlı kaldı. Dernek ve sendika yayın organları ise, bağlı oldukları kuruluşun yönetimi ne düşünüyorsa onu yaydılar, kuruluşlarından haberler verdiler.

Bağımsız bir meslek yayın organına olan ihtiyaç, hergün biraz daha kendini belli ediyor. Ancak, ne Milli Eğitim Bakanlığı, ne de öğretmen kuruluşları böyle bir basının işlevini kabule yanaşıyorlar. Bakanlığa göre, öğretmenler Bakanlığı eleştiremezler. Bunun yaptırımı, dergi yöneticilerini sürmek ve başka yollarla cezalandırmaktır. Son yıllarda böyle yaptırımlar uygulanmakla birlikte gene de öğretmen basınının Bakanlığa eleştiremeyeceği, öğretmenlerin bu konularda yazı yazamayacağı yasağı delinip parçalanmıştır. Öyle ki, Milli Eğitim Bakanı ile ilgili mizah bile yapabiliyoruz (Sarıhan, Öğretmen Dünyası, 1992, S.145, s.21).

1983 Ağustos sayısında öğretmen basının yaşadığı zorluklar, öğretmenlere yansımaları üzerinde durulmaktadır:

(...) Basın yasa tasarısı bize, bir kısmının adlarını yukarıya sıraladığımız öğretmen dergilerini hatırlattı. Bunlardan ilki, İkinci Abdülhamit İktidarının ilk yıllarında yayımlanmıştı. Sonuncusu da elinizde. İçlerinde yalnız bir sayı yayımlanan ve sansür tarafından kapatılanlar var, bakanlık yayınları var. Eğitimci Satı Bey'in, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in, Nafi Atuf Kansu'nun, Köy Enstitüleri öğrencilerinin göz nuru ve el emeğiyle çıkarılanlar var. Bazen hükümetten ve Bakanlıktan vardım ve teşvik görmüşler bazen baskı altında kalmışlar, kapatılmışlar, kapanmışlar, az ya da çok okunmuşlar... Ama şurası bir gerçek ki son yüz yıldır öğretmenlerin kendilerine özgü bir basını olagelmiştir.

Geçmişin bazı dönemlerinde olduğu gibi, bugün de, öğretmen basınının önünde birçok engel vardır. En başta, Türk vergi sistemi, öğretmen basınına bir bakkal dükkânı gibi görmekte, zarar ettiği halde yayımını sürdürmesindeki anlamı

kavrayamamaktadır. Mantık çok düz ve basittir. Zarar ediyorsan kapat, kapatmıyorsan vergini ver!

(...)

Basını özgürlük kervanından ayrı düşünmek olanaksızdır. Basın, körükörüne yönetimin değil, kitlelerin sesidir. Basının görevini yapabilmesi için bağımsızlığı şarttır. Öğretmen basınının görevini Resmi Gazete ve Tebliğler Dergisi üstlenemez.

Bütün bu olumsuz koşulların üstüne yeni basın yasa tasarısı tuz-biber ekmiştir. Dayanmak ve yaşamak öğretmen basını için bir mucize sayılmalıdır. Öğretmenlerin sıcak gönülleri, çağdaş aydınlık kafaları, mesleğe bağlılıkları, kimbilir, bu mucizeyi de gerçekleştirir... (Öğretmen Dünyası, 1983, S.44, s.3).

Öğretmen Dünyası dergisinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgeyle yasaklanması üzerine düşünceler şöyledir:

(...) Bakanlığın diğer bir birimi olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, dergimiz hakkında olumsuz bir genelge yayımladı. Bakanlık tarafından belirlenmeyen kitap ve eğitim araçlarının okullarda eğitim aracı olarak kullanılamayacağı hükmünden hareket eden genelge, Öğretmen Dünyası'nın öğretmen ve öğrencilere gönderildiği ve abone olmaları için yoğun bir çaba gösterildiğini ileri sürmekte, bu derginin "okullara sokulmaması hususunda gerekli tedbirlerin alınması konunun müfettiş ve idarecilerce dikkatle takip edilmesi il sınırları dâhilindeki eğitim kurumlarının bu konuda bir kere daha uyarılması" nı valiliklerden istemektedir. Valilikler genelgeyi kaymakamlıklara, kaymakamlıklar okul müdürlüklerine ulaştırmakta, okul müdürleri de, diğer genelgeler gibi bütün öğretmenlere okutup imza ettirmektedirler. Yaz tatiline girildiği günlerde yayımlandığından yazık ki bütün öğretmenlerin ancak okullar açıldığı zaman bundan haberi olacaktır. Genelgeyi imzalayan öğretmenlerden şimdilik 5 tanesi okul adreslerini ev adreslerine çevirmişler, 2 kişi aboneliğinin kesilmesini istemiş, buna karşılık, dergimizden ancak bu genelge ile yeni haberdar olan 4 öğretmen hemen abone olmuşlardır..

Böyle bir genelge yayımladığı için bakanlığımıza teşekkür borçluyuz. 6 yıldır yayımlandığı halde Öğretmen Dünyası'nın adını duymamış yüz binlerce öğretmen vardı. Biz ne kadar çaba gösterirsek gösterelim, derginin bütün

öğretmenler tarafından tanınmasını sağlayamıyorduk. Bakanlığımız henüz 3.000 baskısı olan bir dergiyi bu genelge ile 400.000 öğretmene, bu olayın basına yansımaları dolayısıyla da belki milyonlarca yurttaşa duyurmuş olmaktadır. Hem de hiç bir ücret almaksızın! Gazetelerde kibrit kutusu kadar bir ilanın 30.000 liradan başladığı günümüzde bu az iyilik midir?

Akıl vermek bize düşmez ama Bakanlık herhangi bir derginin saygınlığı ile oynamak istiyorsa onu övmelidir... Neyse ki Öğretmen Dünyası şimdiye kadar böyle bir tehlike ile karşılaşmamıştır...

Bakanlık, eğer gücü yetiyorsa Namık Kemal'in dediği gibi insanoğlundan idraki kaldırsın. Bu mümkün olmadığına göre, öğretmenlerin meslek yayınlarını okuması, yetiştirmekte olduğu gençlerle birlikte, daha seri bir Türkiye, demokratik bir toplum, laik bir eğitim hedefine yürümeleleri engellenemez. Çoğu zaman kitlelere hükmetmekle onların kalplerini kazanmak aynı şey değildir...

Öğretmen Dünyası bir ders aracı değildir. Öğrencilere satılması girişimi de olmamıştır. (Gerçi isteyen her öğrenci de onu alıp izleyebilir.) Bu nedenle genelgedeki gerekçe havada kalmaktadır. Alıcıların büyük çoğunluğu dergiyi abone olmak yoluyla izlemekte, bir kısmı da kitapçılardan satın almaktadır. Bakanlık bir öğretmenin neleri okuyup neleri okumayacağına karışamaz. Anayasada düşünce özgürlüğü yer almaya devam ettikçe, hiç bir okul yöneticisi ve müfettiş bir öğretmeni "falan dergiyi niçin okuyorsunuz" diye soğuya çekemez. Hiç bir yasa ve yönetmelik onlara bu hakkı tanımamıştır. Öğretmen Dünyası, eskiden olduğu gibi, abonelerin verdiği adrese gönderilecek ve daha fazla kitapçıya ulaştırılacaktır (Öğretmen Dünyası, 1985, S.68, s.3).

Bu dergi, yazın, sanat, düşün, öğretim, eğitim ve bilim alanlarında öğretmenlere seslenen bir araçtır. "Eğitim aracı" değildir. Buna göre 55. madde ile ilgili yanı nedir? Böyle bir ilgi... nasıl çıkarılmıştır? Bilinemez!! Şaşılacak bir görüş ve anlayış... Öğretmenler yalnız dergiyi okumazlar ki. Hiç kuşkusuz çeşitli gazete, dergi ve kitapları da okurlar. Buna göre o yayınların hepsinde bu dergi için vehmedilen kuşkunun, ya da yargının düşünülmesi gerekir (İnan, Öğretmen Dünyası, 1985, S.70, s.5-6).

Öğretmen Dünyası dergisine yönelik tutumun benzerinin ABECE dergisine de yöneltilmesi ile ilgili örnekler yer almaktadır:

Bundan iki yıl önce M.E.G.S.B. Milli Eğitim Temel yasasının 55. maddesine dayanarak bakanlıkça “sakıncasız bulunmayan” yayınların dışındaki dergi kitap vb.'nin okullara sokulmasının ve öğrencilere aldırılmasının yasaklandığını Öğretmen Dünyası'nın adını da vererek, bir genelgeyle açıklamıştı. Söz konusu genelge “işini bilir” vali, kaymakam, okul müdürü ve müfettişleri hemen harekete geçirmiş, öğretmenlerin “sakıncasız bulunmamış” yayın okuyup okumadıklarını izlemeye koyulmuşlardı. Denizli'de öğretmen İbrahim Kasaboğlu Öğretmen Dünyası okumaktan ötürü maaş kesimi artı sürgünle cezalandırılmıştı. Öğretmenler “sakıncasız bulunmamış” yayınlardan başkasını çantasında taşıyamaz, okullara getiremez olmuşlardı.

İşini bilirler son olarak da **abece dergisine** benzer nitelikte baskılar yöneltiyorlar. Balıkesir valisi Fevzi Yetkiner' in onayıyla Bandırma İlçe Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü 30.3.1987 tarihli genelge göndererek abece dergisinin okullara sokulmasının uygun bulunmadığını ve gereğinin yapılmasını bildirmiştir.

“Sakıncasız bulunmamış” unvanını alamayan yayınlardan M.E.G.S.B.'nin yasağıyla ilk olarak Öğretmen Dünyası karşılaşmıştı. Ancak görülüyor ki daha nice yayın organları yönetimin yasal olmayan uygulamalarına maruz kalacaklardır.

Öğretmenler elbette adres olarak okullarını verecek, dergilerini, gazetelerini kitaplarını alacaklar; çantalarında taşıyacak ve okuyabileceklerdir. Haberleşme özgürlüğünü, okuma, araştırma öğrenme haklarını kimse engelleyemez. Bunlar en doğal insan haklarıdır ve anayasal hak olarak kullanabilecekleri özgürlükler cümlesindedir.

Kimi okul müdürleri açıktan, kimileri de dolaylı olarak öğretmenlerin okula dergi ve günlük gazete getirmesini, öğretmenler odasınca okumasını engelliyorlar. Sormak isteriz basınıma buna karşı ne diyor? Niçin yeterince mücadele etmiyor? Bir ülkenin basını insan vücudu gibi bir bütündür. Bir parmaktaki acıma tüm vücudu etkiler. Önlem alınmazsa bütün bedeni ölüme götürür. Hiç şunlara ya da şu kadar yayına özgürlük, ötekiler ne olursa olsun diyebilir miyiz?

Öğretmenlerin okumasını engelleyen, dergi yasaklayan zihniyeti şiddetle kınıyoruz. Öğretmen Dünyası ve abece dergileri için çıkarılan genelgelerin ortadan kaldırılmasını diliyoruz (Öğretmen Dünyası, 1987, S. 90, s.29).

Öğretmenlerin okuma alışkanlıkları üzerine çok sayıda yazıya rastlanmaktadır. Bu konu üzerinde birçok eleştiri yapılmıştır. Özellikle 12 Eylül sonrasında kitap okumaya yabancılaşan öğretmen tipi dile getirilmekte, saygınlığı üzerindeki etkileri vurgulanmaktadır:

Bir öğretmenle, söyleşirken Ö.D Dergisini izliyor musun diye sorduğumda. “Ben onun yazdıklarını zaten biliyorum” dediğini hiç abartmadan, aynen aktarıyorum buraya. Bu, bilgiçlikten başka bir şey değildir elbette. Böyle bir kompleksi yenebilmenin yolunun da okumaktan, çok okumaktan geçtiği kanısındayım. (...) (Dilber, Öğretmen Dünyası, 1987, S.95, s.31-32).

(...)

12 Eylül sonrasında insanlar kabuğuna çekilmeyi, dikkati çekmemeyi yeğlediler. Bunda o kadar ileri gidildi ki niteliği belli gazeteler yerine başka gazeteler alınmaya başladı. Ya da gazete alırken dikkatli davranıldı. Kitap terkedildi. İşte bu günlerde okumamanın teorileri geliştirildi. Parasızlığa sığınıldı. Üstelik parasızlığa sığınılırken düzen suçlu bulundu. Yeterince paramız olmuyor, dendi. Bu yanıtı yüzeysel bakarsanız “düzene karşı” gibi görünüyor. Oysa hiç de karşı değildir. Düzen, okumayan, araştırmayan, hatta düşünmeyen insan tipi istiyor. Çünkü bu tip insanları yönetmek daha kolaydır. Geçmişte ve hâlâ bazı gruplar da taraftarlarına bazı yayınları okumalarını yasaklıyorlardı. Neden, yine aynıdır.

Parasızlıktan yakınan birçok öğretmen, bugün kütüphanelerden, derneklerden kahvelere inmişlerdir, inmeye zorlanmışlardır; kumara zorlanmışlardır. Fırtınalı bir havadan sonra düzenin limanına sığınmışlardır. Bükemedikleri bileği öpmüşlerdir. Artık bezik, briç, konken oynayarak sıkıntı gidermektedirler. Ve günde en az 1000 lira çay - kahve parası ödemektedirler. Oysa bu parayla üç dergi alabilirler, birkaç kitap alabilirler. Yine bazı öğretmenler aralarında fon oluşturup Fak Fuk Fon gibi ortaklaşa Spor-Toto, Milli Piyango oynuyorlar. Öyleyse bu insanlar parasızlıktan yakındıklarında kimi inandırabilirler? Sorun parasızlık değildir. Olaylara bakışları değişmiştir. Geçirdiğimiz dönem insanlarımızdaki bazı insanca değerleri aşındırdı, törpüledi. Eskiden bütçelerden öncelikle dernek ödentisi, yayın paraları ayrılırken şimdi bu paralar başka yerlere ayrılır oldu; ya da bütçedeki yerleri en sona alındı. 12 Eylül, insanlarımızı kabuğuna çekilmeye zorladı. Çaresizlik ve yılgınlık yaygınlaştı. Kimi yılgınlığın teorisini yapmaya soyundu; kimi meyhanelere sığındı; kimi de sağa

savruldu. Esen rüzgara karşı koyamayanlar düzenle uzlaştı. Kimi içerilere düştü; dışarıdakiler de Ali Sirmen'in dediği gibi hapishaneyi içlerinde taşıdılar (Mercan, Öğretmen Dünyası, 1986, S.82, s.20).

(...) Öğretmenlerin okumaya-araştırmaya ilgisizliklerinin artmasında yakın geçmişte yaşanan sıkıntıların rolünü yadsımamalıyız. Ayrıca, son yıllarda öğretmenliğin “ucuz meslek” durumuna düşmesi, öğretmeni öğretmenlikten soğutan önemli nedenlerden biri kanımca. Bugün bir öğretmenin aylık maaşının satın alma değeri otuz, kırk yıl öncesi bir öğretmenin aylık maaşının en az beşte biri. Böyle olunca gençlerin meslek seçiminde “en son çare” diye sarıldıkları meslek oluyor öğretmenlik günümüzde...

Öğretmenler ancak omuz-omuza vererek, okuyup araştırarak bir çıkış yolu bulabilirler. Kendi meslek dergisine bile göz ucuyla bakıp uzaklaşan bir öğretmen ne toplumda, ne okulda, ne de evde saygınlık kazanabilir (Yılmaz, Öğretmen Dünyası, 1982, S.34, s.28).

d) Çağdaş Eğitim

Çağdaş Eğitim dergisinde, öğretmenlerin mesleki yayınları ile ilgili çok sayıda yazı ve makale yer almaktadır. Yazılar genellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın mesleki yayınlara gereken önemi vermediği ve “Milli Eğitim” dergisinin işlevini yerine getiremediği noktalarında yoğunlaşmaktadır.

Altıntaş ve Yıldız, 1985 Kasım sayısındaki yazılarında öğretmenlerin “okuma alışkanlığı”nın önemi, saygınlığının artması üzerindeki rolü ile ilgili olarak şu noktalar üzerinde durmaktadırlar:

Öğretmenlerin saygınlığını artıracak bir faktör de; onları onlar yapan niteliklerden birisi ve zorunlusu olan, “Sürekli Okuma” alışkanlığıdır. Ne yazık ki, bu gerçeği öğretmen arkadaşlarımızda bulamıyoruz. Tam tersine; çek az okuyan bir meslek adamı karakterini çiziyorlar. Bunu da, dört yüz-binlik öğretmen ordusunun içerisinde, meslek dergilerini üç binlik abone rakamıyla izleyen, öğretmen sayısının azlığından ve gülünçlüğünden anlamaktayız. Fakat Başöğretmen Atatürk; şöyle buyurmaktadırlar : “Rousseau'yu baştan sona kadar okuyunuz, ben okudum. Efendiler, meşrutî nazariyeyi bulan en eski filozofların bu nazariyeleri kurabilmek için çalıştıkları esasları tetkik ettim, bunlara nüfuz ettim.” O'nun bu okuma, araştırma, sürekli öğrenme, yenilenme ve

ayakta güçlü kalma yasaları, bizlere, yaşamımız boyu örnek olmalıdır. O, en korkunç savaş günlerinde, cephelerde bile kitap okumaktan geri kalmamıştır. Hayvan sırtında taşıttığı kitaplarını, taa Dumlupınar Zaferi'nin gerçekleştiği cephe istihkâmlarına kadar getirerek; geceleri çadırında, kitap okuma gibi üstün meral duygusunu, bir dakikacık bile olsa yitirmemiştir. Nitekim bu sıralarda, Reşat Nuri Güntekin'in “ÇALIKUŞU” romanını okumuştur (Altıntaş, Çağdaş Eğitim,1985, S.105, s.52-53).

Öğretmenin herkesten daha çok okumaya ihtiyacı vardır. Öğretmenin öğretmenlik bilgisinin yanında engin bir genel kültür ile içinde bulunduğu sosyal çevrenin kültür seviyesinin üstünde bulunması onun toplumdaki saygınlığını artıracaktır. Bu nedenle öğretmen okuyarak kendini aşmak zorundadır. Günümüzde kitaplar oldukça pahalıdır. Bu nedenle öğretmen ihtiyacı olan kitaplara sahip olmakta güçlük çekmektedir. Bakanlığımız öğretmenlere bu konuda yardımcı olabilir. Bunun için her okulda zengin birer öğretmen kitaplığı kurabilir. Bakanlığımız, bu kitaplıkları yıldan yıla kendi yayını olan kitaplar ile özel basımevlerinin bastıracağı bilimsel ve edebi değeri olan kaliteli kitapları satın alıp bu kitaplıklara demirbaş olarak göndermek suretiyle zenginleştirebilir. Geçmişte maarif memurluklarında kurulan İARE KİTAPLIKLARI bu konuda güzel bir örnektir. Ne yazık ki, bu kitaplıklar kurulduktan kısa bir süre sonra, belki de yeni kitaplar gönderilmediği için halen ilçe millî eğitim gençlik ve spor müdürlüklerinde demirbaş olarak işlevsiz durmaktadır (Yıldız, Çağdaş Eğitim,1985, S.105, s.48-49).

Millî Eğitim Bakanlığının Mesleki Yayınlar konusundaki tutumu, konuya yaklaşımı, Tekişik tarafından 1995 Şubat sayısında eleştirilmektedir:

Öğretmenlik mesleğiyle ilgili kitap, dergi, film, videokaset vb. dokümanlar mesleki yayınları oluşturur. Bu yayınlar arasında yer alan öğretmen Meslek Kitapları meslekle ilgili bilgilerin artırılmasını, yeniliklerin izlenmesi ve öğretmenlerin işbaşında kendi kendilerini yetiştirmelerini sağlar.

Öğretmenlik mesleğiyle ilgili literatür incelenecek olursa.1930–1970 yılları arasında öğretmenlik mesleğiyle ilgili pek çok kitap ve dergi yayınlandığı görülür.

Bu kitaplarla her ilçede ‘MESLEK İARE’ kitaplığı kurulmuştur.

O yıllarda yayınlanan meslek dergileri ve öğretmen meslek kitapları, ülkede eğitimin gelişmesine hizmet eden ve öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesini sağlayan bir hizmet içi eğitim ve mesleki yayın üniversitesi niteliğindedir. Bizim kuşağı, meslekte bu yayınlar yetiştirmiştir.

Son yirmi-yirmi beş yılda, öğretmenlik mesleğiyle ilgili yayınlarda önemli ölçüde bir gerileme görülmüştür. Gerilemenin nedeni bakanlığın ilgisizliği ve kâğıt fiyatlarındaki anormal artıştır.

Kâğıt fiyatlarındaki bu çok anormal artış ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgisizliği yüzünden öğretmen meslek kitaplarının ve eğitim dergilerinin yayını 1970'li yıllardan itibaren tamamen durmuştur. İlçedeki iare kitapları ortadan kaybolmuştur. Bakanlığın 1950'li yıllarda yayınlamaya başladığı ÖĞRETMEN MESLEK KİTAPLARI'nın yayını da durdurulmuştur.

1970'li yıllardan sonra başta bakanlar olmak üzere milli eğitimdeki her yetkili, öğretmenlerin kitap okumadığına ve hizmet içinde yetişmediklerinden şikâyetçidir. Öğretmenlerin en önemli şikâyeti ve sıkıntısı ise, kendilerinin meslekte yetişmesine yardımcı olacak dergi ve meslek kitaplarını bulamayışlarıdır.

Bu gün ilk, orta, lise ve meslek okulları öğretmen sayısı 500 bin olmasına rağmen: şu anda yayınlanan 3-4 meslek dergisinin tümünün abone sayısı 5 bini geçmez. Demek ki, günümüzde 500 bin öğretmenden, ancak 5 bini bir meslek dergisi okumaktadır

11.01.1991 gün ve 297 sayılı kararıyla öğretmen meslek el kitapları ile ilköğretimde okutulan derslerin 'özel öğretim kılavuz kitapları' nın yazdırılmasına karar verilmiştir.

Bu kitapların yayınlanacağı sırada, öğretmenin okumasını, kendini yenilemesini, hizmet içinde yetişmesini istemeyen gizli bir güç, öğretmen meslek kitaplarının yayınlaması engellemiş ve ilgili komisyonun dağıtılmasını sağlamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu' nun 04.12.1991 gün ve 149 sayılı kararı ile kurulan 'öğretmenlerinin durumunu iyileştirmekle ilgili TBMM araştırma komisyonu raporu' nun 23. sayfasının 4. maddesinin a ve b fıkralarında:

"... ders kitaplarının çağdaş anlayışa uygun olarak sadece bir ders kitabı olarak değil; ders kitabı, öğretmen kitabı ve kılavuz kitap bütünlüğü içinde takım halinde hazırlanması sağlanmalıdır."

"Öğretmenlerin başvurabileceği meslek kitapları da yeterli ve nitelikli değildir."

Öğretmen, mesleki bir sorunla karşılaştığında veya kendini yetiştirmek, daha iyi öğrenip uygulayabilmek isteğinde okul veya il kitaplığından alabileceği yeterli mesleki kitap sağlanmalıdır. Bu amaçla öğretmen meslek kitapları dokümantasyon merkezi kurulabilir. Bu merkezler meslek kitaplarının öğretmene ulaşmasını sağlamalıdır.' deniliyor ve doğal olarak TBMM araştırma komisyonu ve öğretmen meslek kitapları ihtiyacının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmasını bekliyor.

TBMM komisyonu'nun Milli Eğitim Bakanlığı'ndan sağlanmasını beklediği 500 bin öğretmenin ihtiyacı olan öğretmen meslek kitaplarının hazırlanması ve basılmasıyla ilgili bir kâğıt göremiyoruz.

Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı'nın konusu olan kültür eserlerini ve çizgi romanları yayınlıyor da; kendi görevi olan meslek kitaplarını niçin hazırlamıyor ve niçin yayınlamıyor?

Yoksa Milli Eğitim Bakanlığı'nda; Sayın Avni Akyol ve Sayın Köksal Toptan'ın acilen yayınlanmasına karar verdikleri; TBMM araştırma komisyonunun istediği öğretmen meslek kitaplarının yayınlanmasını; öğretmenin okuması, eğitimdeki gelişmeleri izlemesini ve hizmet içi eğitimden yararlanarak yetişmesini gizli bir güç mü var?

Öğretmen meslek kitapları konusunun acilen ele alınmasını, bu kitapların hızla hazırlanıp yayınlanmasını Milli Eğitim Bakanı Sayın Nevzat Ayaz' dan, okuyacak meslek kitabı bulamayan 500 bin öğretmen adına bekliyoruz (Tekişik, Çağdaş Eğitim, 1995, S.207, s.1-2-3).

Tekişik, çeşitli sayılarda öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları ve mesleki yayınlar arasındaki ilişkinin önemini vurgulamaktadır.

Öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesinde mesleki yayınların rolü çok büyüktür. Milli Eğitim Bakanlığı bu konuyu son yıllarda öylesine ihmal etmiştir ki

öğretmenlere değil mesleki yayınlar vermek, 10 yıldan beri öğretmenlerin eline müfredat programını dahi verememiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin hizmet içinde yetişmelerini sağlayacak meslekî yayınlar çıkarmalıdır. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin, yüksekokulların ve akademilerin eğitimle ilgili fakülte ve bölümleriyle işbirliği yapmalı, eğitimle ilgili eserlerin bu kuruluşlarda çalışan eğitimciler ve meslekteki uygulayıcılar tarafından hazırlanmasını sağlamalı ve bu eserleri yayımlamalıdır. Bugün, bu eğitimciler tarafından doktora, doçentlik ve profesörlük tezi olarak hazırlanan eserler, kâğıt ve baskı fiyatlarının çok artması yüzünden basılamadığı için dosya kapakları arasında kalmaya mahkûm durumdadır. Eğitimle ilgili eserler üzerindeki bu mahkûmiyet kaldırılmalıdır. Öğretmen Meslek İare Kitaplıkları yeniden canlandırılmalıdır (Tekışık, 1980, 1985, 1989, 1991, 1992).

Tekışık' ın 1993 Eylül sayısında "Milli Eğitim" dergisi, dergiye yönelik eleştirileri ve önerileri şöyledir:

Mesleğe başladığımız 1940'lı yıllarda Bakanlık Yayınlar Müdürlüğü'nün yayınları arasında bir ilköğretim dergisi vardı ki bizim kuşağın meslekte yetişmesinde o derginin çok büyük rolü olmuştur. Bizler, öğretmen okullarında kazandığımız meslek idealini o dergiyle güçlendirdik. İleri ülkelerdeki eğitim gelişmelerini, başarılı eğitimcilerimizin örnek çalışmalarını o dergiden takip ettik. Meslek ve yöneticilik bilgimizi o dergiyle arttırdık. Yazarlık denemelerine o dergide başladık.

Milli Eğitimimizde pek çok şeyin kaybolduğu 1970'li yıllarda Bakanlığın öğretmenlik mesleğiyle ilgili yayınları ile birlikte başlı başına bir hizmet içi üniversitesi olan İlköğretim Dergisi de kayboldu. "Milli Eğitim" adı ile bir dergi çıkarılmaya başlandı ise de yayını düzenli olarak yürütülemedi.

Milli Eğitim Dergisi, dört forma ve dört renkli olarak iki ayda bir 75 bin adet yayınlanmakta ve her sayı için 600 milyon lira sarf edilmektedir. Bir yıllık masrafı 3 milyar 600 milyon liradır. Bakanlığın birde üç ayda bir yayınladığı 5 bin adet bastığı "Eğitim" dergisi var. 500 bin öğretmene 5 bin dergi...

Milli Eğitim dergisinin kaliteli bir baskı ile iki ayda bir düzenli yayınlanması, geçen yılların aksaklıklarına göre memnuniyet vericidir. Ancak, dergi, "Milli Eğitim" adına yakışır gerçek bir eğitim içeriğine sahip değildir. Daha çok bol resimli ve gösterişli bir haber bülteni niteliği taşımaktadır. Yazarlarının büyük çoğunluğu merkez teşkilatında görevli yöneticilerdir. Dolayısıyla, dergideki yazılar daha çok Bakanlık merkez teşkilatı icraatlarını ve bunlarla ilgili aktüel konuları, çok fotoğraflı bir şekilde kapsamaktadır. Milli Eğitimi gerçekleştirmeye çalışan ve hizmet içi eğitimine şiddetle ihtiyacı olan öğretmen ve yöneticileri ilgilendiren eğitim bilimi, eğitim yönetimi, çocuk ve gençlik psikolojisi, öğrenme psikolojisi, her dersin öğretim yöntem ve teknikleri ile bunların uygulama örnekleri ve bu alanda dünyadaki gelişmeleri kapsayan konuların dergide yer almadığı görülmektedir.

Üç ayda bir yayınlanan Eğitim dergisindeki yazılar da üniversite öğrenimiyle ilgili kurumsal bilgileri kapsıyor.

Milli Eğitim ve Eğitim dergileri, öğretmen ve yöneticilerin işini kolaylaştıran ve hizmet içi eğitimini sağlayan kalıcı yazıları içermediğinden, öğretmenler tarafından

aranmıyor ve fazla okunmuyor. Okunanlar da diğer magazin dergileri gibi bir kenara atılıyor.

“Milli Eğitim” adını taşıyan bir derginin, öğretmenler tarafından ısrarla aranan, dikkatle okunan ve okunduktan sonra da ciltletilip saklanabilen bir içeriğe kavuşturulması gerekir.

Bunun için;

1. “Milli Eğitim” Dergisinin nasıl olması, hangi konuları kapsaması ve geliştirilmesi konusunda, okul yöneticileri, öğretmenler, müfettişler, eğitim fakültelerinin öğretim üyeleri ve tecrübeli eğitimciler tarafından cevaplandırılacak ciddi bir anket uygulanmalı.

2. Dergide yer alacak konular belirlendikten sonra, illere, Eğitim Fakültelerine ve deneyimli eğitimcilere, yabancı ülkelerdeki eğitim ateşe ve müşavirliklerine bir genelge yayınlayarak; öğretim üyeleri, eğitimciler, öğretmenler, yöneticiler ve müfettişler, eğitim ateşe ve müşavirleri tarafından eğitimin çeşitli alanlarında bilimsel ve uygulamaya dönük yazılar yazılması sağlanmalı.

3. Bugün ülkemizde, köy öğretmenlerinden başlayıp profesörlüğe yükselen ve eğitim alanında görev yapan 60’tan fazla tecrübeli eğitimci vardır. Milli Eğitim dergisi sayfalarını, bu değerli eğitimcilerin yazılarına açmalı.

4. Dergide yer alacak yazıların konuları şunlar olmalıdır:

- Dünyada eğitim alanındaki gelişmeler,
- Milli eğitimimizin sorunları ve çözüm yolları,
- Öğretmenlik mesleği ve ideali,
- Eğitim bilimi,
- Yönetim bilimi ve eğitim yönetimi,
- Çocuk ve gençlik psikolojisi,
- Öğrenme psikolojisi,
- Eğitim teknolojisi,
- Ders araçları yapımı ve kullanılması,
- Eğitimde ölçme ve değerlendirme,
- Her dersin öğretim yöntem ve teknikleri,
- Derslerle ilgili uygulama örnekleri,
- Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretim tekniği,
- Başarılı yönetici ve öğretmenlerin örnek çalışmaları,
- Eğitim programları ve geliştirilmesi.

5. Derginin her sayısında, Milli Eğitimin ciddiyetine uygun bir baş makale yayınlanmalı. Bu baş makale, Milli Eğitimden sorumlu olan Milli Eğitim Bakanı’nın, Milli Eğitimin bilimsel olarak yönlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumlu bulunan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı’nın, Milli Eğitimle ilgili sorunların çözümüne fikirleri ve tecrübeleri ile katkıda bulunacak bilim adamlarının ve deneyimli eğitimcilerin imzalarını taşımalı.

6. Dergide aktüalite ve haberlerden çok öğretmenin işine yarayacak; ona uygulamada yol gösterecek ve hizmet içi eğitimine katkıda bulunacak mesleki yazılara yer verilmeli.

7. Bakanlığın 2-3 ayda bir yayınladığı Milli Eğitim ve Eğitim dergileri, Milli Eğitim adı altında birleştirilmeli ve bu derginin daha ucuza mal edilmesi, her ay daha çok sayıda basılması ve her öğretmen tarafından okunması sağlanmalı.

8. Derginin kapağında yer alan ve Milli Eğitimin ciddiyetine yakışmayan reklâmcılığa son verilmeli (Tekışık, Çağdaş Eğitim, 1993, S.191.).

e) Milli Eğitim

Milli Eğitim dergisinde öğretmenlerin süreli yayınlarıyla ilgili yazı ve makaleye yer verilmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Bu çalışmada 1970–2000 yılları arasında yayınlanan eğitimle ilgili süreli yayınlar incelenerek bu dönemde yaşanan öğretmen sorunlarına ilişkin bulgular, öncelikle sayısal olarak değerlendirilip, ilk, orta ve lise öğretmenlerinin süreli yayınlarda yer alan sorunları tarihi süreç içinde incelenmiştir. Öğretmenlerin mesleki sorunları; öğretmenlerin sayısal durumu, yetiştirilmesi, ekonomik sorunları, hukuki statüleri, örgütlenme ve mesleki yayınları olarak inceleme yoluna gidilmiştir.

1970–2000 yılları arasında yaşanan dönemin çok belirgin özellikleri mevcuttur. Özellikle siyasi, politik ve toplumsal anlamda oldukça çalkantılı, çatışmaların çok uç noktalarda yaşandığı, 12 Mart ve 12 Eylül Askeri Darbeleri ile demokrasimizde kesintilerin olduğu ve özellikle seksenli yıllarla birlikte toplumsal değişimin de son hızla ilerlediği bir zaman dilimidir.

1970–2000 yılları arasında çeşitli öğretmen sorunları yoğun bir biçimde göze çarpmaktadır. Öğretmen sorunlarını dergiler ağırlıklı olarak, öğretmenlerin hukuki statüleri, örgütlenme ve ekonomik sorunları, öğretmen yetiştirme, sayısal durumları ve mesleki yayınları olarak ele almaktadırlar.

Hukuki statüleri, ekonomik ve örgütlenme sorunlarının öğretmenlerin en önemli sorunları olduğu görülmektedir. Öğretmen yetiştirme konusunda; 1970’li yılların başlarından itibaren uygulamaya konulan öğretmen yetiştirme modelleri dergilerde sürekli olarak ele alınmıştır.

Bu dönem itibariyle öğretmen sayısında bir artış görülmektedir. Ancak ülke nüfusuna oranı ve yurt düzeyine dağılımı konusunda eksiklikler ya da bazı bölgeler için fazlalıklar üzerinde durulmuştur. Planlı, programlı bir içerikle, ülke nüfusuna yönelik öğretmen yetiştirme politikası sağlanamamıştır.

Öğretmenlerin bu dönem içinde hukuki statülerinin oldukça zayıf olduğu görülmektedir. Özellikle bu dönem içinde 1973 yılında çıkarılan 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda 43. maddesinde yer alan “Öğretmenlik genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanan özel ihtisas mesleği” olarak kabul edilmesine karşın öğretmen ihtiyacını karşılama endişeleri, nitelikten çok niceliğe önem verilmesi meslek saygınlığının gelişmesini engellemiştir.

1970’li yılların başlarından itibaren öğretmenlerin terfi, kademe, atama ve yer değiştirme, ödüllendirme ve cezalandırmalarında önemli sorunlar yaşanmıştır. Özellikle ülkemizde cereyan eden sağ-sol çatışmaları, yönetici-öğretmen arasında yaşanan sorunlar, üye olduğu birlik nedeniyle vs. yerinden sürülen, başka yerlere tayin edilen öğretmenler, dergilerde çokça yer almıştır. Binlerce öğretmen sürülmüş ve pek çok öğretmenin görevine son verilmiştir. Özellikle siyasilerin ve Milli Eğitim Bakanlarının bu konudaki tutumları öğretmenlerin saygınlığının zedelenmesini artırıcı niteliktedir.

Atatürk döneminde en saygın dönemini yaşayan öğretmenler, bu dönemde saygınlıklarının çok fazla zedelendiği bir ortamda görev yapmışlardır. Statüleri hızla düşmüştür. Örnek gösterilen Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati’nin öğretmene verdiği değer bu dönemde hükmünü yitirmiştir. Mustafa Necati’nin öğretmenlerle kurduğu diyalog, bir öğretmenin Milli Eğitim Bakanına ulaştığı ve derdini aktarabildiği dönem çok gerilerde kalmıştır. Öyle ki öğretmen Milli Eğitim Bakanlığına gittiğinde evrak memurlarından bile azar işitebilir duruma gelmiştir.

70’li yıllarda ve 80’li yılların başında öğretmenlerin can güvenliklerinin tehdit altında olduğu görülmektedir. Bu dönemde öldürülen 300’e yakın öğretmen, yaralanan, dövülen, evleri kurşunlanan öğretmenlerin sayısı binlerle ifade edilebilir. 1990’lı yıllara geldiğinde ise ülkemizin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde görev yapan birçok öğretmen bölücü terörün kurbanı olup görev şehidi olmuştur. Bu bölgelerimiz öğretmenler tarafından görev yapılmak istenmeyen yerler haline gelmiş ve istifalar artmıştır.

yine 1970 ve 1980’li yıllarda görevinden uzaklaştırılan, Bakanlık emrine alınan, görevine son verilen 1980 Askeri Darbesinin ardından 1402’lik denilen 5000 civarında öğretmenin görevine son verilmiştir. Bu öğretmenlerden bazıları uzun yıllar uğraş vererek görevlerine dönmüş, büyük bir kısmı farklı iş kollarına yönelmişlerdir.

1970’li yıllarda öğretmen, siyasi ortamın hedefi durumuna getirilmiştir. Atatürk Döneminin en saygın kişisi öğretmen, azalan değerini 1960 İhtilaliyle kazanmaya başlamış ancak 70’li yıllara doğru hedef olma özelliğini alarak 12 Mart 1971 Askeri Darbesiyle 3500 öğretmen tutuklanmış, öğretmenler için “kıyım” ve “sürgün” günleri başlamıştır.

12 Eylül Askeri Darbesiyle pek çok öğretmen Sıkıyönetimlerce tutuklanmış ve hapis yatmışlardır.

Anarşi ve terör olaylarına karışan öğretmenler, tüm öğretmen topluluğuna genellenmiş ve potansiyel suçlu, anarşist suçlamalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Karşıt görüş sahiplerinin ve belli güçlerin tehditleri altında can güvenliğinden yoksun yaşayan öğretmenler sürgünlerle ailelerinden ayrılıp uzak yerlere sürgün gitmişler ve hatta ikisi de öğretmen olan eşler birbirlerinden uzak illere tayin edilmişlerdir.

12 Eylül İhtilaliyle son bulan anarşi ve teröre karşı öğretmen grubu üzerine yerleşen korku son bulmamıştır. Çıkarılan İç Hizmetler Yönetmeliği, kışla talimatlarıyla benzerlik gösteren bir içerik özelliğine sahip olmuştur. 1970’li yıllarda yaşanan kademe ilerleme ve terfi konularında yaşanan sorunlar 1980’lerin başında yine öğretmenlerin gündemindeki yerini korumuştur.

12 Eylül’ün ardından öğretmenin saygınlığını artırmak, meslekte hareketliliği sağlamak amacıyla Atatürk’ün Başöğretmenliği kabul tarihi olan 24 Kasım tarihi 1981 tarihinden itibaren “Öğretmenler Günü” olarak kutlanmaya başlamıştır. Öğretmenler arasında 16 Mart, 17 Nisan tartışmaları yaşanmış ancak belli bir sürenin ardından günümüzde de süren bir gelenek haline gelmiştir. Fakat öğretmenin saygınlığı, ne kadar zor bir mesleğin icracısı olduğu, “Tanrı mesleği” yaptığı övgülerinin yalnızca yılda bir günle anılarak geçilmesi, siyasilerin söylevlerinde kalması öğretmenlik için bir kazanım olmamış hatta konuya olan inançlarının zedelenmesine neden olmuştur. 1990’ların ilk yıllarına dek sürdürülen “Yılın Öğretmeni” uygulaması öğretmenler arasında çok eleştirilmiştir. Yılda bir gün öğretmenleri hatırlamak, yılın öğretmenini seçmekle öğretmen sorunlarının çözülmediği hatta görmezden gelinerek geçiştirilmesi olarak algılanmıştır. Öğretmenler her anlamda çözüme dönük, öğretmenin sorunlarının dile geldiği uygulamaları beklemişlerdir.

Dönemin genel özelliği olarak atamalar konusunda, genç ve tecrübesiz öğretmenlerin köylere atandığı görülmektedir. Tecrübeli öğretmenlerin deneylerinden bu bölgelerde yararlanmak pek mümkün olmamıştır.

Rotasyon uygulaması öğretmenler için önemli bir sorun olmuştur. Belli tarihlerden sonra göreve başlayan öğretmenlerin, hizmette öncelikli illerimize atanması durumu olan rotasyon, amaç anlamında doğruluk taşımasına rağmen uygulama da bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Adalet sağlanamamış, birçok öğretmen bazı resmi gerekçelerle zorunlu hizmete gitmemiş bir kısmı da istifa yoluna gitmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde Milli Eğitimin “Norm Kadro” uygulaması başlamamaktadır. Norm kadro uygulamamsında öğretmenlerin okullara dağılımı konusunda belli standart kadroların uygulanması söz konusudur. Bu kadro uygulaması konusunda öğretmenler arasında birçok sorunlar yaşanmış, öğretmenlerin başka okullarda görevlendirilmeleri karışıklıklara neden olmuştur. Uygulamada sürekli farklı yaklaşımlar ve değişiklikler öğretmenlerin zorluk yaşamasına ve bürokrasiyle uğraşmalarına neden olmuştur.

Öğretmenler bu dönem içinde birçok örgütlenme deneyimi ve beraberinde sorunu da yaşamışlardır. 12 Mart 1971 Askeri Darbesiyle kapatılan TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası), Türkiye’nin tek öğretmen sendikası durumundaydı. 1908’den beri örgütlenme geleneğiyle tanışan Türk öğretmeni 1960 Anayasasıyla “sendika kurma hakkı” kazanmıştır. 12 Mart’la birlikte TÖS’ ün kapatılmasıyla dernek biçimi örgütlenmeye gidilmiş ve ilk etapta TÖB, ardından TÖB-DER adını alan birlik, 70’lerin sonuna doğru 200.000’e yaklaşan üye sayısına ulaşmıştır. TÖB-DER, TÖS’ ün malvarlığını devralmıştır.

TÖB-DER çatısı altında toplanan öğretmenler dönemin özelliklerinden kaynaklanan birçok sorun yaşamışlardır. Birlik üyesi olmaları nedeniyle sorun yaşayan, sürülen, can güvenliği olmayan öğretmenlerin sayısı binlerle ifade edilmektedir. Ayrıca genel anlamda örgütlenme konusunda da çokça sorun yaşanmış, TÖB-DER Şubeleri çeşitli saldırılara maruz kalmış, varlığını sürdürme noktasında birçok mücadeleden geçmiş ve üyelerinin ölümüne varan sonuçlar yaşanmıştır.

Yaşanan bu sorunlara örgüt içinde bölünme ve parçalanmalar eklenince öğretmenlerin örgütlenmesi hem iç hem de dış etkilerle içinden çıkılmaz bir hal almıştır. TÖB-DER, özellikle 1975 yılı ve sonrasında dönemin toplumsal ve politik ortamında yaşanan çatışmalardan oldukça etkilenmiştir. Çeşitli örgüt, parti ve fraksiyonların etkisinde gelişen gruplaşmalar birliğin parçalanmasına yol açmıştır. Bu parçalanmalar öğretmenlerin örgütlenme konusundaki inançları üzerinde önemli sarsıntılara yol açmıştır.

Hatta 1978 yılına gelindiğinde örgüt içi çatışmalar öyle bir noktaya varmıştır ki örgütün iki başlı olduğu iddiaları gerçeklik kazanmaya başlamıştır. Örneğin TÖB-DER İstanbul Şubesinin tasfiyesi, örgütte bölünmenin en önemli örneğidir. “Birlik-Dayanışma” grubunun Genel Merkezden bağımsız hareket etmesi ve farklı bir örgüt

biçiminde faaliyet göstermesi üzerinde çokça durulduğu görülmektedir ancak örgütün parçalanmasının önüne geçilemediği aşikârdır.

TÖB-DER, dönemin özelliklerinin bir yansıması olarak “işçi sınıfı” söylemini çokça kullanmıştır. Öğretmenlik mesleğinin özelliklerinin, çalışma koşullarının farklı olarak yorumlanması ile öğretmenin işçi sınıfı içinde yer alması biçiminde çeşitli vurgular yapılarak, bir işçi örgütlenmesi olan DİSK’le bütünleşmesi yönünde birçok girişimler karşılıklı olarak yürütülmüştür.

TÖB-DER’ in, merkezi Polonya’da bulunan, sosyalist çizgideki ülkelerle birlikte, Filistin, Cezayir vs. ülkelerdeki öğretmenleri bünyesinde toplayan FİSE adlı öğretmen örgütüyle kurduğu bağ sıkça eleştirilmiştir.

TÖB-DER’ in öğretmen sorunlarından uzaklaştığı, toplumsal sorunlara, işçi sınıfına ilişkin vurguların arttığı noktalarında, kendi üyesi öğretmenlerden birçok eleştiri alması önemli bir örgütlenme sorunu olarak göze çarpmıştır. TÖB-DER’ in bu konudaki savunması; öğretmen sorunlarının ülke gerçeklerinden soyutlanamayacağı ve bu konuda örgütlerin mücadele etmesi gerektiği olmuştur.

24 Aralık 1979 günü Maraş olaylarının yıldönümünde, öğretmenlere bir günlük boykot çağrısı yapılmıştır. Belirlenen günde TÖB-DER üyesi öğretmenlerin bir kısmı boykota katılmış, birçok okulda karışıklıklar ve çatışmalar meydana gelmiştir. Bu gelişmelerin ardından TÖB-DER’ in tüm faaliyetleri durdurulmuştur.

12 Eylül Askeri Darbesiyle TÖB-DER tamamen kapatılmış, tüm mal varlığına el konulmuştur. 12 Mart’ta “sendika kurma hakkı” elinden alınan öğretmenler, 12 Eylül’le birlikte “dernek kurma hakkı”nı bile tamamen yitirmiş oluyordu.

12 Eylül’ün ardından birçok TÖB-DER yöneticisi ve üyesi öğretmenler, yurt dışına kaçmak durumunda kalmıştır. TÖB-DER yöneticileri hakkında davalar açılmış ve birçoğu mahkûm olmuştur.

12 Eylül’le birlikte öğretmen kitlesi büyük bir sessizliğe bürünmüştür. Örgütlenme konusunda geçmiş deneyimlerde yaşanan olumsuzluklar, siyasi etkiler ve öğretmenler arasındaki mesleki birlikten ziyade siyasi tutumlara ilişkin yakınlaşmalar ve söylemler, öğretmen kitlesinin bu sorunlarına yaklaşımını ve duyarlılığını olumsuz yönde etkilemiştir.

1980 yılında yayın hayatına başlayan “Öğretmen Dünyası” Dergisinde, yaşanan örgütlenme deneyimine ilişkin eleştiriler ve öğretmenlerin örgütsüz bırakılmasına ilişkin pek çok yazı ve görüşlere yer verilmiştir.

1986 yılında “Abece” Dergisinin çıkışıyla örgütlenme konusu farklı bir boyut kazanmış, 1988 yılında emekli öğretmenler tarafından EĞİT-DER (Eğitimciler Derneği) kurulmuştur. Çalışan öğretmenler EĞİT-DER’ e fahri üye olmuşlardır. EĞİT-DER, 80’li yılların sonuna doğru, öğretmen örgütlenmesi konusunda önemli bir görev üstlenmiş, 12 Eylül sonrasında öğretmenlerin aynı çatı altında bir araya gelebilmesi için bir atıştır.

28 Mayıs 1990’da EĞİTİM-İŞ, 13 Kasım 1990’da ise EĞİT-SEN kurulmuştur. Aynı görüşü paylaşan öğretmenlerin iki ayrı örgütte toplanmaları çok eleştirilmiş, yıllarca sürecek birleşme girişimleri ve çalışmaları örgütlenme gündeminde yer almıştır. EĞİTİM-İŞ pasif, EĞİT-SEN aşırı politik tutumuyla eleştirilmiştir.

İki örgüt 1995 yılında EĞİTİM-SEN adı altında birleşmiştir. Günümüzde Kamu Emekçileri Konfederasyonuna bağlı olarak varlığını sürdürmektedir. 2000’li yıllara doğru gelindiğinde EĞİTİM-SEN’ in Cumhuriyet değerlerine ve kazanımlarına ilişkin tutumlarına yönelik eleştirilerin yoğunlaştığı görülmektedir.

EĞİTİM-SEN’ in ardından farklı görüşleri paylaşan TÜRK EĞİTİM-SEN ve EĞİTİM BİR-SEN adlı öğretmen örgütleri kurulmuştur ve günümüzde varlıkları devam etmektedir.

Öğretmenlerin örgütlenmesi oldukça sancılı ve zor dönemlerden geçmiştir. Yasal anlamda engellerin ve zorlukların fazlaca yaşandığı, öğretmenlerin bu konuya ilişkin çekincelerinin arttığı görülmektedir.

Öğretmen örgütlerinin, öğretmen sorunlarıyla uğraşmaktan çok siyasi arenaya dönüştürüldüğü, ideolojik ve politik söylemleri nedeniyle öğretmenlerden uzaklaştığı, belli grupların ve görüşlerin hâkim olduğu ya da bunların çatışmasına ve hâkimiyet mücadelesine dönüştüğü çok açıktır.

Tüm öğretmenlerin bir çatı altında toplanması gerektiği, görüş ve siyasi yaklaşımların aşılması düşüncesi uygulamaya geçememiş, farklı kaygılar ön planda olmuştur. Bu süreçte öğretmenlerin, örgütlenmeye ilişkin izlenim ve değerlendirmeleri olumsuzluk kazanmış, oluşumların içinde bulunmaktan öğretmenleri uzaklaştırmıştır.

Öğretmenlerin ekonomik durumları geçim standartlarının oldukça gerisindedir. Ele alınan dönemin her aşamasında durum aynı olmuş hatta geriye doğru gitmiştir. Ameliyat parası ararken kan kaybından ölen bir bayan öğretmenden, Tıp Fakültesinde okuyan çocuğuna daha iyi olanak sağlamaya çalışmak için camcılık yaparken dördüncü kattan düşerek ölen bir öğretmenden söz edilmektedir.

1970’li yıllarda öğretmenlerin yurt dışına işçi olarak gittikleri görülmektedir. Yaklaşık 12.000 öğretmenin meslekte istifa edip yurt dışına gitmeye mecbur kaldığı, kalan öğretmenlerin gidenlere gıptaıyla baktığından söz edilmektedir.

Öğretmen sayısının fazla olmasının maaşlarının düşük olmasına gerekçe olamayacağı defalarca dergilerde yer almıştır.

Öğretmenlerin ek işler yapma mecburiyetinde kaldığı, bunun da öğretmenlerin saygınlığını azalttığı, meslekte başarıyı düşürdüğü bir gerçektir. Özellikle öğretmenlerin yaptığı ek işler; garsonluk, hamallık, çaycılık, kasiyerlik, çocuk bakıcılığı vs. öğretmenleri toplumun gözünde acınacak bir noktaya getirmiştir.

Ayrıca İLK-SAN, 1970’lerde MEYAK gibi kurumların öğretmenlerden kesilen paralarla işletildiği ancak öğretmen yararına bir faaliyet göstermediği görülmüştür.

Öğretmen evlerindeki düzensizlikler, kültürel anlamda bir kazanım sağlamadığı, kahvehane kültürüne dönük olduğu, öğretmenlerin buralardan yararlanmasında zorluklar yaşadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin maddi olanaklarıyla tatil yapması çok zordur. Milli Eğitim Bakanlığı kamplarında öğretmene layık olmayan olumsuz koşulların uygun görülmesi, deniz kenarındaki okullarda sıraların üzerinde tatil yapabilmeleri, öğretmenlere kendi Bakanlığı tarafından verilen değer bir göstergesidir. Özellikle olanakları daha iyi olan kamplarda öğretmenlerin tatil yapması imkânsızdır. Sıra uygulaması sağlıklı işlememektedir. Bu noktada torpil ya da üst düzey bürokratlara öncelik verilmesi gibi durumlara sıkça rastlanmaktadır.

Öğretmenlere sağlık hizmeti, öğretmen hastaneleri konusunda aksaklıklar yaşanmıştır. Günümüzde bu uygulama tamamen kaldırılmış durumdadır.

Öğretmen çocuklarına yurt, yatılı okul imkânlarında öncelik tanınmadığı, bu konularda büyük zorluklarla karşılaştığı görülmektedir. Öğretmenin görev yaptığı yeri değiştirmesi kolay olmadığı için bu konuda çokça sorun yaşamaktadırlar.

Öğretmen yetiştirme 1970’li yıllar itibariyle farklı bir boyuta girmiştir. Öğretmen Okulları kapatılmış, Öğretmen Liselerine dönüştürülmüştür. Öğretmen Okullarına dönemin en başarılı ve öğretmenliğe uygun görülen öğrencileri seçilmekteydi. Öğretmenlik için yüksek öğrenim şart koşulmuş ve Eğitim Enstitüleri kurulmuştur.

Ancak bu dönemde çok kısa sürelerde, örneğin 40 günde, 13 günde Mektupla Öğretmen Yetiştirme uygulaması gerçekleştirilmiştir. Binlerce kişi hiçbir eğitim almadan öğretmen olmuştur. Kurulan Eğitim Enstitüleri ideolojik ve politik görüşlerin hâkimiyetinde olduğu kurumlara dönüşmüştür. Üniversite sınavına girmediği halde öğrenci olarak kabul edilenler olmuş, hak etmediği halde birçok kişi öğretmen olmuştur.

1982 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, tüm öğretmen yetiştirme işini YÖK’e devretmiştir. Bu uygulamayla beraber pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Akademik kadroların eksikliğine rağmen iki yıllık Eğitim Enstitülerinde öğretmen yetiştirilmiştir.

1990 yılından itibaren iki yıllık Eğitim Enstitüleri yerine dört yıllık eğitim veren Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüştür. Ancak yine de istenen düzeyde öğretmen tipinin yetişmesi için yeterli olmamıştır.

1998 yılından itibaren Fen-Edebiyat fakültelerinden mezun olanlara lisansüstü programları yoluyla öğretmen olabilme koşulu getirilmiştir.

Öğretmen yetiştirme konusunda nitelik sorunu hep var olmuştur. Eğitim tarihimiz öğretmen yetiştirme konusunda önemli deneyimleri göstermektedir. Bu deneylerin geliştirilmesi yerine uygulamaları kökten kaldırma, geçmişi aratacak, nitelik konusunda problem doğuracak modeller denenmiştir. Dergilerde sürekli göze çarpan eski öğretmenlerin nitelikleri ve idealizmine duyulan özlemlerdir. Köy Enstitüleri, İlköğretmen Okulları, Yüksek Öğretmen Okulları örnek gösterilmiş, eğitimlerinin niteliğinin toplum ihtiyacını karşılamaya dönük, Cumhuriyetin öğretmenini yetiştirmiş olduklarından söz edilmektedir.

Kimlerin öğretmen olabileceği, öğretmenin nasıl yetiştirileceği dikkate alınmamıştır. Üniversite sınavında hiçbir yeri tutturamayan, isteği dışında tesadüfen öğretmenlik bölümlerine giren kişilere teorik eğitim, yetersiz uygulamalarla öğretmenlik formasyonu kazandırılmaya çalışılmıştır. Öğretmen Liseleri bu konuda yeterli kaynağı sağlayamamıştır.

Öğretmenlik formasyonunda alan bilgisi yeterli görülümüş, pedagojik formasyon önemsenmemiştir. Öğretmen adaylarının yeterli düzeyde uygulama yapması, ruh ve idealle donanarak yetişmesi bu dönem içinde sağlanamamıştır.

Öğretmenlerin mesleki yayınları konusunda da sorunlar yaşanmıştır. Uzun yıllar çıkan süreli yayınlar mevcuttur. Ancak öğretmenlerin bu yayınları izlemesi konusunda problemler göze çarpmaktadır. Sayısal veriler, yayınları izleme konusunda oldukça yetersiz kalındığını göstermektedir. Hatta bir ifade çok çarpıcıdır: “Öğretmenler okumuyor, okutuyor.”

Mesleki yayınlarla öğretmenlerin kendileri yenileyebileceği, geliştirebileceği konusu yer almakta ve 1940’lı ve devamındaki yıllarda Bakanlığın yayınladığı “İlköğretim” Dergisinin bu konuda iyi bir örnek olduğu, binlerce öğretmeni meslekte yetiştirdiğinden söz edilmektedir. Ancak Bakanlığın yayını olan “Milli Eğitim” Dergisinin bu konuya yaklaşmadığı ve öğretmenlere hitap edemediğinden sıkça yakınılmaktadır.

Çok kez ifade edildiği halde, Öğretmen Meslek Kitaplıklarının açılmadığı görülmektedir. Kapatılan İlköğretmen Okullarının kütüphanelerindeki kitapların akıbetlerinin çokça sorulduğu görülmektedir.

İncelenen Ülkücü Öğretmen, TÖB-DER, Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim Dergileri, öğretmen sorunlarına genel olarak yeterli bir düzeyde yer vermişlerdir.

Ancak bu dergilerin karşılaştırılması yapılacak olursa Öğretmen Dünyası dergisinin öğretmen sorunlarına daha fazla önem verdiği görülmektedir. Örgütlenme sorunları dışında kalan öğretmen sorunları, akademik boyutta bir dergi olan Çağdaş Eğitim dergisinde de önemli bir yer aldığı görülmektedir.

Ülkücü Öğretmen dergisi, Emekli Öğretmenler Cemiyeti tarafından çıkarılmış, öğretmenlerin hukuki statüleri ve öğretmenliğin, Cumhuriyetin kuruluşundan o güne kadar devam eden mücadelesi, Atatürkçü bir çizgide ele alınmıştır. Öğretmen yetiştirme, ekonomik sorunları ve örgütlenme sorunları çok fazla yer bulmamıştır. Öğretmenlerin sayısal durumları ve mesleki yayınlarına ise yer verilmemiştir.

TÖB-DER dergisi, bir meslek birliğinin yayın organı olması nedeniyle daha çok örgütlenme ile ilgili sorunlar ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır. TÖB-DER üyesi

öğretmenlerin ve TÖB-DER şubelerinin örgütlenme sorunları ele alınmıştır. Öğretmenlerin hukuki statüleri, ekonomik sorunları ve sayısal durumlarına da oldukça çok yer verilmektedir. Öğretmen yetiştirme sorununa yaklaşımı ise daha çok politik olaylarla ilgilidir. Öğretmen okullarındaki siyasi baskılar önemli yer tutmaktadır. Mesleki yayınlar konusunda TÖB-DER' in kendi yayınladığı kitapların tanıtımları yer almaktadır.

Öğretmen Dünyası dergisi, öğretmen sorunlarına oldukça geniş bir biçimde yer vermektedir. TÖB-DER' in kapatılmasından itibaren iki binli yıllara gelene dek öğretmenlerin örgütlenme sorunlarını ayrıntılı biçimde ortaya koyan yazılar yer almaktadır. Örgütlenme konusunda tüm öğretmenlerin, görüş farkı gözetilmeksizin bir çatı altında toplanabilmeleri savunulmaktadır. Öğretmenlerin yetiştirilme, hukuki statüleri, ekonomik sorunları ve mesleki yayınları geniş bir yer tutmaktadır. Öğretmenlerin sayısal durumları diğer sorunlara oranla daha az yer bulmaktadır.

Çağdaş Eğitim dergisi, araştırmada yer alan diğer dergilere göre daha akademik düzeyde bir yayındır. Özellikle öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu tarihsel süreç içinde ve tüm ayrıntılarıyla yer almaktadır. Öğretmenlerin ekonomik sorunları, hukuki statüleri, mesleki yayınları ve sayısal durumları geniş yer tutmakta, örgütlenme sorunlarına pek fazla değinilmemektedir.

Milli Eğitim dergisi, Milli Eğitim Bakanlığının yayın organı olması dolayısıyla Bakanlıkça yürütülen faaliyet ve uygulamaların daha fazla yer aldığı bir yayın içeriğine sahiptir. Eğitim ve öğretim uygulamalarının ilgililere duyurulması işlevinin ön plan çıktığı görülmektedir. Eğitim bilimi ile ilgili akademik ve bilimsel makaleler ağırlık taşımaktadır. Öğretmen yetiştirme sorununa ilişkin yansıyan sorunlar diğer öğretmen sorunlarına oranla daha fazla yer almaktadır.

ÖNERİLER

1970–2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunlarının incelendiği bu çalışmada, çalışmanın amacı ve sonuçları doğrultusunda söylenebilecekler şunlardır:

Cumhuriyetin ilanından günümüze öğretmenler, yeni nesli yetiştirme görevlerini en zor koşullarda sürdürmüşlerdir. Her dönemde öğretmenliğin kutsallığı ve değeri üzerine konuşmalar yapılmış, “Tanrı mesleği” olarak yorumlanmıştır. Tüm bu söylenenlere rağmen öğretmen sorunlarının üzerinde yeterince durulmadığı, görmezden gelindiği ve çözüm üretilmediği görülmektedir.

Öğretmenlerin toplumu şekillendirme gibi hayati bir önem taşıyan görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmeleri, içinde buldukları koşulları iyileştirmekle mümkündür. Bu önemli nedenden ötürü öğretmen sorunlarının en doğru biçimde tanımlanması ve bu doğrultuda çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin sayısal durumları dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Öğretmenlerin dağılımı yurt düzeyinde, ihtiyaca göre planlanmalıdır. Branşlardaki ihtiyaçlara göre öğretmen yetiştirilmelidir. İhtiyaç olmayan alanlarda bölüm açmak yerine, ihtiyaç duyulan alanlara yetiştirilen öğretmenlerin sayısında artış sağlanabilmelidir.

Öğretmen yetiştirme konusunda yaşanan sorunlar özellikle bu araştırmanın ele alındığı dönemde büyük sorunları ile göze çarpmaktadır. Öğretmen yetiştirme konusunda önemli değişikliklere gidilmiş olmasına rağmen nitelik açısından isteneni sağlayamamıştır. Bunun önemli bir nedeni de öğretmenlerin çeşitli kaynaklardan yetişmesidir. Hizmet öncesi eğitim bu açıdan yetersizlikler göstermektedir. Bu önemli açığı gidermek için uygulanan hizmet içi eğitim programları ise son derece yetersiz, kapsamı dar, formaliteden öteye gidemeyen bir nitelik göstermektedir. Her şeyden önce öğretmen adaylarının seçimi konusunda ölçütler belirlenmelidir. Özel alan bilgisi, öğretmenlik formasyonu ve genel kültürle sağlanan bir uzmanlık mesleği tanımına uygun öğretmen yetiştirmelidir. Bu içeriği destekleyecek uygulama boyutu kazandırılmalıdır.

Öğretmenlik, uzmanlığı ve idealizmi bünyesinde barındıran bir meslektir. Bu durum Milli Eğitim Temel Kanunda tanımlanmış olmasına rağmen öğretmenliğe farklı

alanlardan mezun, öğretmenlik formasyonu olmayan kişiler atanmıştır ve sayıları binlerle ifade edilmektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğinde ortak bilinci ve ideali sarsmakta ve herkesin yapabileceği bir meslek imajı yaratılarak mesleğin saygınlığı zedelenmektedir. Nitelikten çok nicelik kaygısı ön plana çıkmaktadır. Bu tür sakıncalı uygulamaların eğitim sistemimizde tekrarlanmaması hem meslek hem de toplumumuz adına faydalı olacaktır.

Öğretmenlik hiçbir siyasi görüşün, ideolojinin ya da belirli çevrelerin değerlerini değil, tüm toplumu kapsayan ortak değerlerin taşıyıcısı olarak yetiştirilmelidir. Her türlü politikadan ya da bunların yansımalarından öğretmenlerin etkilenmemesi, görevini yerine getirirken bunlardan zarar görmemesi sağlanmalı, güvenli bir ortamda çalışabilme koşulları yerine getirilmelidir.

Öğretmenlerin atama ve yer değiştirmelerinde siyasi yollardan takibi, müdahaleleri engelleyecek adaletli ve sistematik yöntemler uygulanmalıdır.

Öğretmenlik mesleğinde her türlü kamplaşma engellenmeli ve huzursuzluğa yol açacak etmenler ortadan kaldırılmalıdır.

Geçmiş deneyimlerden yola çıkılarak öğretmenlerin örgütlenme konusuna ilişkin tutumları üzerinde durulmalıdır. Öğretmenlerin örgütlenmeye değil, örgütlenme konusundaki siyasi etkilere karşı oldukları unutulmamalıdır. Sendikal örgütlenmelerde siyasi eğilimlerin ağırlığından ziyade öğretmen sorunları temel alınmalıdır. Toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlara demokratik haklar doğrultusunda sahip çıkılmalı, ideolojik faaliyetlerle öğretmenlerin örgütlenmelerden uzaklaşması engellenmelidir.

Grev ve toplu sözleşme hakları yasal güvencelere kavuşturulmalı, sendikalaşma konusunda etkili bir yapılanma sağlanmalıdır. Sendikalar tüm öğretmenlere ayırım yapmadan sahiplenme yoluna gitmelidirler.

Öğretmenlerin ekonomik anlamda zorluk yaşayan bir meslek grubu olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Varolan ekonomik koşulları öğretmenlerin meslekleriyle uyuşmayan ek işler yapmasına neden olmakta, toplumun gözünde değerini yitirmesiyle sonuçlanmaktadır. Birçok yetenekli öğretmenin meslektan ayrılması ve başka işleri tercih etmesi ise ayrı bir sonuçtur. Öğretmenlerin bu sorunun çözümü üzerinde durulmalı, maaşları konusunda iyileştirme sağlanmalı ve maaşlarının hayat pahalılığı ve enflasyon karşısında erimemesi için önlemler alınmalıdır. Konut, kira ve çocuk

yardımları günün koşullarına uyumlu olmalıdır. Bu konuda yapılacak iyileştirmeler mesleğin cazip hale getirilmesi için önemli bir kazanım sağlayacaktır.

Öğretmen evleri, kampları konusunda öğretmenlere sağlanacak olanaklar iyileştirilmelidir. Sağlık hizmetlerinden yararlanmaları kolaylaştırılmalıdır. Öğretmen çocuklarına yurt ve eğitim olanakları açık olmalıdır.

Mesleki yayın izlemeleri konusunda olanaklar sağlanmalıdır. Okullara mesleki yayınların, süreli yayınların girişi sağlanmalıdır. Günümüz koşullarına uygun olarak bilgisayar ve erişim olanakları kullanımı sağlanmalıdır.

2000' li yıllarla birlikte, öğretmen kaynağı sağlamada "Sözleşmeli Öğretmen" uygulamasına geçildiği görülmektedir. Yapılacak araştırmalarda bu konunun, öğretmenin statüsü ve meslek birliğine etkileri üzerinde durulabilir.

KAYNAKÇA

- “12 Öğrenciye 4 Öğretmen”. (15.03.1976). **TÖB-DER**,116: 1,8
- “125. Yılında Öğretmenlik”. (15.3.1973). **TÖB-DER**,45: 13
- “1971’i Geride Bırakırken”. (03.01.1972). **TÖB-DER**,11: 3
- “24 Aralık Boykotu İle İlgili Dergimize Gelen Mektuplardan”, (Şubat, 1980).
Öğretmen Dünyası, 2, Sayfa 9,10
- “65 Öğretmen Akıl Hastanesinde”. (01.09.1973). **TÖB-DER**,55: 4
- “9. Milli Eğitim Şurası Başkanlığına”. (01.07.1974). **TÖB-DER**,76: 10
- “991 Öğretmen”. (15.05.1973). **TÖB-DER**,49: 1,19
- “Abdurrahman Demirtaş’ın 1986 Milli Eğitim Bütçesi Üzerindeki Konuşması”. (Ocak 1986). **Çağdaş Eğitim**,107: 13
- “Abdurrahman Demirtaş’ın 1986 Milli Eğitim Bütçesi Üzerindeki Konuşması”. (Ocak 1986). **Çağdaş Eğitim**,107: 12,13
- “ABECE’ ye Yapılan Baskıları Kınıyoruz”. (Haziran 1987). **Öğretmen Dünyası**, 90: 29
- “Acımak Ve Düşünmek Üstüne”. (Şubat 1982). **Öğretmen Dünyası**,26: 3,4
- Açıkalın A. (Ağustos,1983). “Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitiminde Yeni Bir Aşama”.
Çağdaş Eğitim,80: 4,5
- Açıkalın A. (Şubat 1982). “Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinin Atama Ve Yer Değiştirme İlkeleri”. **Çağdaş Eğitim**,64: 25
- “Açıkoturumdan Notlar. Haziran 1986. “Demokrasi Ve Öğretmen Örgütlenmesi.
Öğretmen Dünyası, Sayı: 78: 14.15.16.17.18.19
- “Adil Düzen’in Öğretmeni”. (Ağustos 1992). **Öğretmen Dünyası**,151: 11,12
- Akkaya İ. (Kasım 1989). “Öğretmenler Günü Ve Başöğretmenimiz”. **Çağdaş Eğitim**,149: 12
- Aksu A.(Mayıs 1999).”Karar Verme, Sendikalar Ve Sendikalaşma Engelleri”.
Öğretmen Dünyası, 233: 17
- Akyüz Y. (Mart 1990). “Darülmuallimin’ in İlk Nizamnamesi(1851), Önemi Ve Ahmet Cevdet Paşa”. **Milli Eğitim**,95: 6,7,8

- Akyüz Y. (Ocak,Şubat,Mart 1998). “Öğretmen Okulu Dışından İlk Kez Öğretmen Atanmasına İlişkin Orijinal Belge”. **Milli Eğitim**,137: 6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16
- Akyüz Yahya .(1978) “**Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri**”, Ankara.
- Akyüz Yahya. (1993)**Türk Eğitim Tarihi**(Başlangıçtan 1993'e), İstanbul.
- Alıç M. (Haziran 1987). “Rotasyon”. **Öğretmen Dünyası**,90: 10
- Alıç M. (Haziran 1987). “Rotasyon”. **Öğretmen Dünyası**,90: 9,10
- Alkan C. (Mart 1998). “Öğretmenlik Mesleğinde İstihdam”. **Çağdaş Eğitim**,241: 12,13,14,15
- “Altın Zincirin Halkaları”. (Ocak,1994). **Öğretmen Dünyası**,169: 13
- Altıntaş S. (Kasım 1985). “Öğretmenliğin Saygınlığı Ve Bağımsızlığı”. **Çağdaş Eğitim**, 105: 52,53
- Altıntaş S. (Kasım 1985). “Öğretmenliğin Saygınlığı Ve Bağımsızlığı”. **Çağdaş Eğitim**, 105: 52,53
- “Anıları Mücadelemize Örnek Olsun”. (07.10.1978). **TÖB-DER**,165: 9
- “Ankara’da Sendikalaşma Girişimleri”. (Mayıs,1990). **Öğretmen Dünyası**,125:18
- Apaydın T. (Mart 1994) “Öğretmen Çocukları”. **Öğretmen Dünyası**,171: 15
- Apaydın T. (Mart 1998). “150. Yıl Düşünceleri”. **Çağdaş Eğitim**,241: 49,50
- Apaydın T. (Ocak 2000). “Mesleğimizin Zedelendiği Dönemdeyiz”. **Öğretmen Dünyası**,241: 40
- Arabacıoğlu F. (Ekim-Kasım-Aralık, 1981). “Öğretmenler Günü Ve Önemi”. **Milli Eğitim**, 55: 29
- Arıkan Z. (Mart-Nisan 1974). “Gerçek Milli Eğitim Reformu”. **Ülkücü Öğretmen**,178–179: 18
- Arslan C. “Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunu Ve Modeli Ne Olmalıdır?, (Şubat 1992). **Çağdaş Eğitim**, 174
- Aslan M.Y. (Mart 1980). “Öğretmenler Anarşinin Kaynağı Olamazlar”. **Öğretmen Dünyası**, 3: 25,26
- “Atamalarda Tarafsız Davranılmıyor”. (15.11.1974). **TÖB-DER**,85: 7
- Atasoy M. (Ağustos 1996). “Öğretmenlik Özel Uzmanlık Gerektirir Mi?”. **Öğretmen Dünyası**,200: 34

- Atasoy M. (Ekim 1996). “Öğretmenlik İçin Ön-Hazırlık Sorunu”. **Öğretmen Dünyası**,202: 14,15
- “Atatürk Ulusçuluğu Ve Öğretmen”. (15.08.1973). **TÖB-DER**,55: 21
- “Atatürk: Öğretmenle Saygımı Belirtmek İsterim”. (22.11:1971). **TÖB**,6: 1,3
- Atay Y. (Haziran 1989). “Terfi Edemeyen Öğretmenlerin Sorunu”. **Öğretmen Dünyası**,114: 40
- “Ayakları Yere Basan Sendika”. (Ağustos 1996). **Öğretmen Dünyası**,200: 3
- Ayalp O.S. (Aralık 1988). “24 Kasım Ve Bir Emekli Eğitimci”. **Çağdaş Eğitim**,139: 35,36
- Aydın A. (Ekim 1996). “Öğretmenin Toplumsal Roller ve Nitelikleri”. **Çağdaş Eğitim**,225: 21
- Aydın, Rafet.(1999) “**Türk Basınında Öğretmen Sorunları(1940–1955)**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Aydınoglu G. (Şubat 1980). “Saygınlığını Yitiren Öğretmenlik”. **Çağdaş Eğitim**,42: 20,21
- Aygül D. (Temmuz 2000). “Z.Sarıhan’ın Norm Kadro İle İlgili Yazısı Üzerine”. **Öğretmen Dünyası**,247: 36
- Aygün T. (Mart 1988). “16 Mart’tan 24 Kasım’a”. **Çağdaş Eğitim**,131: 30,31
- “Aydın Gündemi.(Temmuz 1990). “Söke Söke Eğitim-İş”. **Öğretmen Dünyası**,127: 12
- “Bakanın Ünsal’a Cevabı”. (01.01.1974). **TÖB-DER**,64: 7
- “Bakanlığa Teşekkürler”. (Ağustos 1985). **Öğretmen Dünyası**,68: 3
- “Bakanlık Danıştay Kararlarına Uymamakta Direniyor”. (15.06.1973). **TÖB-DER**,51: 6
- “Basın Bülteni”. (01.04.1976). **TÖB-DER**, 117: 7
- “Basın Bülteni”. (01.04.1976). **TÖB-DER**, 117: 7
- “Basında Öğretmenler Günü”. (Aralık 1986). **Çağdaş Eğitim**,117: 48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58
- Başaran İ.E. (Mayıs 1989). “Artık Öğretmenlere Danışılmıyor”. **Öğretmen Dünyası**,113: 18
- Başaran İ.E. (Ocak 1987). “Öğretmenliğin Toplumdaki Konumu”. **Çağdaş Eğitim**,118, 12–13

- Başaran İ.E. (Ocak 1987). “Öğretmenliğin Toplumdaki Konumu”. **Çağdaş Eğitim**,118: 12,13,14,15,16,17,18
- Başaran İ.E.(Ocak 1987). “Öğretmenliğin Toplumdaki Konumu”. **Çağdaş Eğitim**,118: 16,19
- Başyazı. (Ekim 1993). “Okullara Sandık Kuracağız”. **Öğretmen Dünyası**,166: 3
- Başyazı. (Ekim 1993). “Okullara Sandık Kuracağız”. **Öğretmen Dünyası**,166: 3
- Başyazı. (Eylül 1986). “İlkokul Öğretmenleri Ve ’Önlisans”. **Öğretmen Dünyası**,81: 3,4
- Başyazı. (Kasım 1987). “Örgütsüzlük Acısı”. **Öğretmen Dünyası**,95: 3,4
- Başyazı. (Kasım 1988). “Kutlasak Mı, Kutlamasak Mı?” **Öğretmen Dünyası**,107: 3,4
- Başyazı. (Kasım 1989).”Yöneticilerin Anlamadığı”. **Öğretmen Dünyası**,119: 4
- Başyazı. (Mart 1986). “Saygınlık Ve Çekicilik Açısından Öğretmenlik Mesleği”. **Öğretmen Dünyası**,75: 3,4
- Başyazı. (Mart 1992). “Dimyat’a pirince Giderken”. **Öğretmen Dünyası**,147: 4
- Başyazı. (Şubat 1987). “Yönetici Ve Öğretmen İlişkileri”. **Öğretmen Dünyası**,86: 4,5
- Başyazı.(Ağustos 1998). “Yeter Artık”. **Öğretmen Dünyası**,224: 3
- Başyazı.(Eylül 1992). “Devletle Birlikte Sendikacılık Yapmak”. **Öğretmen Dünyası**,153: 3
- Başyazı.(Haziran,1990). “Sendika Sıçraması”. **Öğretmen Dünyası**,126: 3
- Başyazı.(Kasım 1994). “Yaşasın Eğitim-Sen”. **Öğretmen Dünyası**,179: 5
- Başyazı.(Mart 1986). “Saygınlık Ve Çekicilik Açısından Öğretmenlik Mesleği”. **Öğretmen Dünyası**,75: 3,4
- Başyazı.(Mayıs, 1990). “Müjdem İsterim”. **Öğretmen Dünyası**,125: 3
- Battal Öz Toprağa Verildi”. (15.03.1975). **TÖB-DER**,93: 3
- Baykal İ. (Mart 1981) “Öğretmen Okulları Çıkmazı”. **Öğretmen Dünyası**,15: 3,4,5
- Baykal İ. (Şubat 1975). “Biz Bize Destek Olmalıyız”. **Ülkücü Öğretmen**,189: 32
- Baykal İ. (Temmuz, 1970).”Yeni Öğretmenler”. **Ülkücü Öğretmen**,134: 26
- Baykal İ. (Temmuz, 1970).”Yeni Öğretmenler”. **Ülkücü Öğretmen**,134: 25,26
- Baykurt F. “Yurdumuzda Öğretmen Örgütlenmesi Bugün Ne Haldedir; Ne Olmalıdır?” **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 7: 8,9

- “Bazı Gerçekler”. (01.06.1972). **TÖB-DER**,28: 3
- “Belli Başlı Eğitim Dergilerimiz”. (Ocak,1994). **Öğretmen Dünyası**,169: 16
- “Bildiri”. (21.2.1972). **TÖB-DER**,18: 2
- Bilgin Ö. (Mayıs 2000). “Norm Kadro’ya Neden İtiraz Ediliyor?” . **Öğretmen Dünyası**,245: 27, 28
- Bilgin T. (Aralık,1985). “Öğretmen Dünyası”. **Öğretmen Dünyası**,72: 21
- Bilir S. (Kasım 1996). “Öğretmen Gereksinimine Yanlış Çözümler”. **Öğretmen Dünyası**, 203: 23,24
- Binbaşıoğlu C. (Eylül 1989)“Öğretmen Yetiştirme Problemi Üzerine Düşünceler”. **Öğretmen Dünyası**,117: 23
- “Bir Genelgenin Düşündürdükleri”. (01.09.1973). **TÖB-DER**,56: 14
- “Bir Öğretmen Daha Almanya’ya Gitti”. (01.08.1973). **TÖB-DER**,54: 10
- “Bir Öğretmen Daha Almanya’ya Gitti”. (15.09.1973). **TÖB-DER**,57: 4
- “Bir Yılımlı Yirmi Liraya Satamadım”. (01.09.1974). **TÖB-DER**,80: 7
- “Birini Bulamıyorduk, İki Sendikamız oldu, Eğitim-Sen Kuruldu”.(Aralık 1990). **Öğretmen Dünyası**,132: 7,8,9,10,10,11,12
- “Biz Bayram Yapamıyoruz”. (20.3.1972). **TÖB-DER**,22: 1
- “Biz Ve Direnç Gücümüz”. (01.05.1972). **TÖB-DER**,26: 1,2
- “Boycot Sonrası Gelişmeler”. (Şubat 1980). **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 2, Sayfa 4,5
- “Boykota Katıldılar Diye...”.(15.07.1974). **TÖB-DER**,77: 8
- Bozkurt A. (01.10.1973). “Cumhuriyetimizin Ellinci Yılında Eğitim Sorunlarımız Çözülenememiştir”. **TÖB-DER**,58: 24
- Bozkurt Öğretmen Sorunlarını Başbakana İletti”. (01.05.1973). **TÖB-DER**,48: 1,19
- “Bozuk Düzenin Göstergesi: Ortaöğretim”. (20.10.1977). **TÖB-DER**,152: 9
- “Bu Haksızlık Önlenmelidir”. (01.04.1974). **TÖB-DER**,70: 9
- “Bu Kırım Şekli Sürecek Mi?”. (15.04.1973). **TÖB-DER**,71: 4
- Burton, I; Blomeyer, R; Fukada A; White, S.S. (2000). Historical Research Tecniques; Ssocial Scence History, Vol. 11.No.4. (Winter, 1987)PP.433,448
- Bülbül S. (Nisan 1991). “Öğretmenlik Mesleği Tarumar Oldu”. **Öğretmen Dünyası**,136: 35,36

- “Bütçe Hazırlanırken Öğretmenlerin Durumu”. (01.01.1977). **TÖB-DER**,135: 5
- Cebeci A. (Nisan 1971). “Öğretmen Nasıl Olmalıdır?”. **Ülkücü Öğretmen**,144: 22,23
- Celkan,Hikmet Y. , “**Öğretmen Yetiştirme Modelinde Yeni Bir Boyut**”, Milli Eğitim, sayı : 137 (Ocak,Şubat,Mart 1998)
- “Cüzzamlıymışız Gibi”. (Aralık 1985). **Öğretmen Dünyası**,72: 11
- Çakır A. (Mayıs 1982). “Öğretmen Sorunlarına Bir Bakış”. **Çağdaş Eğitim**,67: 72
- Çalık, Temel .(1995)**“Pedagojik Formasyon Kurslarının Etkinliği Ve Yönetimi”** yayınlanmamış Araştırma, Ankara
- “Çamurlu Demokrasi”. (Mart,1992). **Öğretmen Dünyası**,147: 28)
- Çankaya F. (Şubat 1992). “Öğretmenin Sıkıntıları”. **Çağdaş Eğitim**,174: 10,11
- Çankaya F. (Şubat 1992). “Öğretmenlerin Sıkıntıları”. **Çağdaş Eğitim**,174: 10,11,12
- Çoban A. (Temmuz 1981). “Öğretmenler Arasındaki Huzursuzluk Artıyor”.
Öğretmen Dünyası,19: 19,20
- “Çok Önemli Bir Duyuru”. (15.02.1975). **TÖB-DER**,91: 29
- Dağlı A. (Kasım 1996). “24 Kasım Öğretmenler Günü Ve 2000 Yılında Milli Eğitimimiz”. **Çağdaş Eğitim**,226: 28
- “Daha Mücadeleci Bir Eğitim-İş”. (Temmuz 1992). **Öğretmen Dünyası**,151: 24
- “Değerli Okurlarımız”. (Eylül-Ekim,1972). **Ülkücü Öğretmen**,160–161: 3,4
- “Demeç”. (15.07.1975). **TÖB-DER**,101: 1
- Demir M.S. (Eylül 1982). “Öğretmenlerin Terfi Sorunu”. **Öğretmen Dünyası**,70: 32,33
- Demir S. (Mayıs,1982). “XI. Milli Eğitim Şurası Toplanırken”. **Çağdaş Eğitim**,67: 69-70-71
- Demirtaş A. (Mayıs,1982), “Öğretmen Yetiştirme Ve Öğretmenlik Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,67: 23,24
- “Demokratik Mücadelemiz Sürecektir”. (15.03.1975). **TÖB-DER**,93: 1
- Dereköy R. (Mayıs 1992). “Öğretmenlik Mesleği Ve Nitelik”. **Çağdaş Eğitim**,177: 42
- “Devlet Memurları Kanununun Anayasa’ya Aykırı Maddeleri Anayasa Mahkemesinde”. (14.2.1972). **TÖB-DER**,17: 1
- Dilaver H.H. (Mayıs-Haziran-Temmuz,1988). “Öğretmenlik Mesleğinin Cazip Hale Getirilmesi”. **Milli Eğitim**,77–78–79: 8,9,10

- Dilaver H.H. (Mayıs-Haziran-Temmuz,1988). “Öğretmenlik Mesleğinin Cazip Hale Getirilmesi”. **Milli Eğitim**,77–78–79: 10,11
- Dilaver, H.Hüseyin.(1994) **Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları**, İstanbul
- Dilber B. (Ağustos 2000)”Mesleğe Yeni Giren Öğretmenler”. **Öğretmen Dünyası**,248: 11,12
- Dilber B. (Kasım 1987). “Okuma Üstüne”. **Öğretmen Dünyası**,95: 31,32
- Dilber B. Mayıs 1987. “Öğretmenlerin Örgütlenmelerini Zorunlu Kılan Nedenler”. **Öğretmen Dünyası**,89: 13,14
- Dilber B.(Eylül 2000). “Sendikada Gelişmeler Kaygı Verici”. **Öğretmen Dünyası**,249: 46
- “Dileklerimiz Var”. (15.05.1972). **TÖB-DER**,27: 3
- Doğan İ. (Şubat 1989). “Öğretmenler Günü Kutlamaları Ve Bir Öğretmen Özeleştirisi”. **Çağdaş Eğitim**,141: 37
- Doğan İ.(Şubat 1989). “Öğretmenler Günü Kutlamaları Ve Bir Öğretmen Özeleştirisi”. **Çağdaş Eğitim**,141: 36
- “Donatım Bedeli”. (24.01.1972). **TÖB-DER**,14: 2
- Düzgün M. (Temmuz-Ağustos,1998). “Eğitim Fakültelerinde Yeni Düzenlemeler Ve Yaratacağı Çatışmalar”. **Çağdaş Eğitim**,245: 40,41
- Ecer H. (Aralık,1974-Ocak,1975). “Başarısızlık Nedenleri”. **Ülkücü Öğretmen**,187–188: 26
- Ecer H. (Aralık,1974-Ocak,1975). “Başarısızlık Nedenleri”. **Ülkücü Öğretmen**,187–188: 26
- “Eğitim Belgeleri”. (01.09.1975). **TÖB-DER**,104: 2
- “Eğitim Enstitüleri Giriş Sınavları”. (01.01.1977). **TÖB-DER**,135: 7
- “Eğitim Enstitülerindeki Son Olaylarla İlgili Genel Başkanımızın Milli Eğitim Ve İçişleri Bakanlarına Gönderdiği Yazı”. (10.07.1978). **TÖB-DER**,161: 5
- “Eğitim Enstitülerine Özel Yöntemlerle Öğrenci Alınması Eğitim Tarihimize Kara Bir Leke Olarak Gececektir”. (25.12.1977).**TÖB-DER**,154: 5
- “Eğitim Enstitülerinin Sorunlarıyla İlgili Toplantı Yapıldı”. (07.10.1978). **TÖB-DER**,165: 10
- “Eğitim Faşistleştirme Sürecinde...”(15.05.1976). **TÖB-DER**,120: 3

- “Eğitim Ödeneklerinin Kaldırılması Tepki Yarattı”. (01.06.1973). **TÖB-DER**,50: 10
- “Eğitim Reformu Üstüne”. (06.12.1971). **TÖB-DER**,7:3
- “Eğitim-Bir Kuruldu”. (Mayıs 1992). **Öğretmen Dünyası**,149: 12
- “Eğitimimiz, Öğretmen Halk”. (15.06.1974). **TÖB-DER**,75: 8,9
- “Eğitimimizin Çözüm Bekleyen İvedi Sorunları”. (Kasım 1985). **Öğretmen Dünyası**,71: 4
- “Eğitimimizin Çözüm Bekleyen İvedi Sorunları”. (Kasım 1985). **Öğretmen Dünyası**,71: 5
- “Eğitimin İvedi Sorunları”. (25.01.1978). **TÖB-DER**,156: 4
- “Eğitim-İş Muhalefeti Sendikadan Koptu”. (Temmuz 1993). **Öğretmen Dünyası**,163: 29
- “Eğitim-İş Sol Kolunu Kaybetti”. (Ağustos 1993). **Öğretmen Dünyası**,164: 4)
- “Eğitim-İş’ten İstifalar”. (Ekim 1993). **Öğretmen Dünyası**,166: 26
- “Eğitim-Sen Oturmaya Çalışıyor”. (Mart 1995). **Öğretmen Dünyası**,183: 28
- “Eğitim-Sen’de Cumhuriyet Tartışması”. (Ekim 2000). **Öğretmen Dünyası**, 250: 39,40
- “Ekonomik-Demokratik Mücadelemiz Güçleniyor”. (01.02.1977). **TÖB-DER**, 137:3
- Elmas Y. (15.12.1974) “Çağımızın Öğretmeni”. **TÖB-DER**,87: 15
- Elmas Y. (15.12.1974). “Çağımızın Öğretmeni”. **TÖB-DER**,87: 15
- En Kısa Zamanda Birlik”. (Şubat 1992). **Öğretmen Dünyası**,146: 13)
- Erdem A.N. (Ağustos 1992). “Öğretmen”. **Çağdaş Eğitim**,179: 3
- Erdem A.N. (Haziran 1996). “Öğretmen”. **Çağdaş Eğitim**,222: 22,23
- Erdem A.R. (Mayıs 1998). “Öğretmen Örgütlenmesi Ve Öğretmenlerin Mesleki Örgütlenmeye Bakış Açıkları”. **Öğretmen Dünyası**,221: 28,29
- Erden, Münire.(1998) **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, İstanbul.
- Erginer S. (Haziran,1971). “Meslek Sevgisi”. **Ülkücü Öğretmen**,145: 10,11
- Erişen S. (Nisan 1983). “Yok Edilen Öğretmenlik Sanatı”. **Öğretmen Dünyası**,40: 26- 27
- Eroğlu H, Öğretmen Evleri Ve Sorunları, , Şubat 1986, **Çağdaş Eğitim**,108: 13
- Ertuğrul F. (Temmuz 1990). “Eğit-Der’e Düşen Görev Eğitim-İş’i Desteklemektir”. **Öğretmen Dünyası**,127:38)

- Ertuğrul F. (Şubat 1993). “Sendikal Birlik Zorunludur”. **Öğretmen Dünyası**,158: 14
- “Eskişehir Üyemiz Kemal Pehlivan Öldürüldü”. (02.08.1978). **TÖB-DER**,162: 4
- Evren N. (Aralık 1991). “Meslek Yaşamının Nirengileri ve 24 Kasım”. **Öğretmen Dünyası**,144: 11,12
- “Eylül Ayı Ve Öğretmen”. (01.10.1972). **TÖB-DER**,34: 7
- “Faşist Baskılar Bizi Yıldırılmaz”. (01.12.1975). **TÖB-DER**, 109:8
- “Faşistler Bir Üyemizi Daha Katletti”. (01.03.1977). **TÖB-DER**,138: 2
- “Faşizan Baskılar Genel Başkanımız Tarafından Sayın Cumhurbaşkanına Bir Mektupla İletildi”. (15.01.1975).**TÖB-DER**,89: 1,21
- “Faşizan Baskılar Sürüyor”. (15.02.1975). **TÖB-DER**,91: 3
- Fikret Özgönenç. (Ekim 1970). “Öğretmen Örgütlenmesi ve Öğretmen Dernekleri”. **Ülkücü Öğretmen**,137: 12,13,14,15
- Gazalcı M. (15.03.1976). “Kıyımcıları Halka Şikâyet Ediyorum”. **TÖB-DER**,116: 4
- “Geçen Haftanın Olayları”. (01.02.1972). **TÖB-DER**,15: 3
- “Genel Başkan Ali Bozkurt’un Basına Verdiği Demeç”. (01.04.1975). **TÖB-DER**, 94: 3
- “Genel Başkanımızın Basın Toplantısı”. (01.03.1975). **TÖB-DER**,92: 3
- “Genel Başkanın Basına Duyurusu”. (15.11.1975). **TÖB-DER**,108: 3
- “Genel Yönetim Kurulumuz Toplandı”.(01.11.1976). **TÖB-DER**,131: 4
- “Geniş Kapsamlı Af Çıkarılmalıdır”. (15.11.1973). **TÖB-DER**,61: 10
- “Gerçek Kırıntıları”. (20.12.1971). **TÖB-DER**,9: 4
- “Gerçek Kırıntıları”. (20.12.1971). **TÖB-DER**,9: 4
- Göлтаş İ. (01.08.1973). “TÖB-DER lileri İzleyin”. **TÖB-DER**,54: 2
- “Görevinden Uzaklaştırılan Memurların Aylığı”. (07.02.1972). **TÖB-DER**,16: 2
- Göybulak O. (Kasım 1982). “Anlat Öğretmenim”. **Öğretmen Dünyası**,35: 26
- Güçlü A. “Hani Öğretmenleri Çok Seviyordunuz?”. Haziran 1997, **Çağdaş Eğitim**, 233:10
- Güçlü F. (Eylül 1987).”Öğretmenlerin Gelir Ve Giderleri”. **Öğretmen Dünyası**, 93: 6

- Güler, Ahmet Vefa (1999)“**Cumhuriyet Dönemi Bazı Süreli Yayınlarla Yansıyan Öğretmen Sorunları(1929–1961)**”, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara.
- Gülseren M. (Ekim 1981). “Öğretmenliği Kurtarmak, Öğretmenleri Kutlamak”. **Çağdaş Eğitim**,61: 52,53
- “Gün Sevgili Öğretmenlerin”. (Ocak 1993). **Milli Eğitim**,119: 17,18
- Günata T. (Eylül 1993). “Dağ Fare Doğurdu”. **Öğretmen Dünyası**,165: 33
- Günbay S. (Temmuz-Ağustos,1972). “Öğretmene Saygı”. **Ülkücü Öğretmen**,158–159: 30,31
- Gündüz B. (Ocak 1997). “Öğretmenlik Mesleğine Giriş Denetimi”. **Çağdaş Eğitim**,228: 39,40,41
- Gür R. (Ekim 1980). “Beklentilerimiz”. **Öğretmen Dünyası**, 10: 8,9
- Güran N. (Haziran 1983).”Mesleğimizin Geleceği Ve Öğretmen Yetiştiren Kurumlar”. **Öğretmen Dünyası**,42: 22
- Güran, N. 1 Ocak 1980, Doğru Mücadele Anlayışı Ve Töb- Der, **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 1, Sayfa 20, 21, 22, 23, 24
- “Güvenlik Soruşturması Dosyası”. (Kasım 1985). **Öğretmen Dünyası**,71: 6,7
- “Güvenlik Soruşturması Dosyası”. (Aralık 1985). **Öğretmen Dünyası**,72: 8,9,10
- “Haberler”. (17.01.1972). **TÖB-DER**,13: 4
- “Halk Öğretmen Kısımlarına Karşı Çıkıyor”. (15.06.1973). **TÖB-DER**,51: 1
- “Halkımıza Duyuru”. (01.05.1975). **TÖB-DER**,96: 18
- “Hükümet... Keban... v.s”. (15.03.1975). **TÖB-DER**,93: 3
- “Hükümeti Uyardık”. (15.04.1975). **TÖB-DER**,95: 1
- “ II. Genel Kurula Sunulan Çalışma Programı Taslağı”. (01.08.1974). **TÖB-DER**,78: 13
- “II. Genel Kurula Sunulan Çalışma Programı Taslağı”. (01.08.1974). **TÖB-DER**,78: 13
- “II. Olağan Genel Kurulumuza Sunulan Şubelerimizin Görüş Ve Önerileri”. (01.08.1974). **TÖB-DER**,78: 16-17
- “II. Olağanüstü Genel Kurul Toplanıyor”. (01.02.1973). **TÖB-DER**,41–42: 21
- “II. Olağanüstü Genel Kurul Toplanıyor”. (01.02.1973). **TÖB-DER**,41–42: 1,

- “II. Olağanüstü Kongreye Sunulan Çalışma Raporu”. (01.02.1973). **TÖB-DER**,41–42: 7,8
- “II. Olağanüstü Kongreye Sunulan Çalışma Raporu”. (01.02.1973). **TÖB-DER**,41–42: 8,9
- “II. Olağanüstü Kongreye Sunulan Çalışma Raporu”. (01.02.1973). **TÖB-DER**,41–42: 8
- “III. Olağanüstü Genel Kurulumuz Sonuçlandı”. (15.07.1973). **TÖB-DER**,53: 22
- “III. Olağanüstü Genel Kurulumuz Sonuçlandı”. (15.07.1973). **TÖB-DER**,53: 22
- “III. Olağanüstü Genel Kurulumuz Sonuçlandı”. (15.07.1973). **TÖB-DER**,53: 23
- İlgaz H. (Aralık, 1974 - Ocak, 1975). “Teşekkür Edilmeyen Hizmetler”. **Ülkücü Öğretmen**,187–188: 26
- “İki Öğretmen Daha Öldürüldü”. (15.11–15.12.1976). **TÖB-DER**, 132,133: 15
- İlbey H. (Kasım 1984). “Bugünkü Öğretmenlik Sorunlarımız”. **Öğretmen Dünyası**,59: 9,10
- “İlkokul Öğretmenleri Üzerindeki Çifte Sömürü”. (1–15.10.1976). **TÖB-DER**,129-130: 11
- “İlköğretim Haftasına Girerken”. **TÖB-DER**,128: 5
- “İlköğretim Haftasına Girerken”. (15.09.1976). **TÖB-DER**,128: 5
- İnan M.R. (Ekim 1985). “Bakanlık Bu Duruma Düşmemeli, Düşürülmemeli”. **Öğretmen Dünyası**,70: 5,6
- İnan M.R. (Kasım,1974). “Öğretmenlerimizin Dünü Ve Bugünü”. **Ülkücü Öğretmen**,186: 13,15,16
- İnan M.R. (Kasım,1974). “Öğretmenlerimizin Dünü Ve Bugünü”. **Ülkücü Öğretmen**,186: 13,15,16
- İnan M.R. (Kasım,1974). “Öğretmenlerimizin Dünü Ve Bugünü”. **Ülkücü Öğretmen**,186: 10
- İnce A. (Eylül 1994). “Eğitim Emekçilerinin Sendikal Birliği”. **Öğretmen Dünyası**,177: 7
- İnce A.(Eylül 2000). “Eğitim-Sen 4. Olağan Genel Kurulu’nun Ardından”. **Öğretmen Dünyası**,249: 39,40
- “İntibaklar Hakkında Bir Açıklama”. (01.05.1972). **TÖB-DER**,26: 4

- “İstanbul Öğretmenlerinin Örgüt Özlemi”. (Temmuz 1989). **Öğretmen Dünyası** 115, 35–36
- “İş Güçlüğü Zamları Hatalı Veriliyor”. (01.04.1974). **TÖB-DER**,70: 8
- “İvedi Ve Somut Öneriler”. (19.04.1978). **TÖB-DER**,158: 9
- “İzmir’de Yapılan Kurultay Toplantısı”. (01.06.1974). **TÖB-DER**,74: 2
- “Kamu Personeli Bu Kez Olsun Aldatılmamalıydı”. (01.07.1974). **TÖB-DER**,76: 2
- “Kanayan Yara”. (Ocak 1984). **Öğretmen Dünyası**,49: 3
- Kandemir M. (Mart 1987). “Öğretmenlerimiz”. **Çağdaş Eğitim**,120: 27,28,29
- Kantarcıoğlu S. (Temmuz, 1980). “Milli Eğitim Bakanlığının Kadro Durumu”. **Milli Eğitim**,80: 67,68
- Kaptan O. (Ekim-Kasım-Aralık, 1981). “Öğretmenin Saygınlığı”. **Milli Eğitim**, 55: 75,76
- Kaptan S. (Mart,1982). “Öğretmen Yetiştirme Sorunu Ve Üniversite”. **Çağdaş Eğitim**,65: 8
- “Kara Tabloda Umut Kıvılcımları”. (Haziran 1988). **Öğretmen Dünyası**,102: 6
- “Kara Tabloda Umut Kıvılcımları”. (Haziran, 1988). **Öğretmen Dünyası**,102: 6
- Karadağ E. (Şubat 1993).”Gerçek Köy Öğretmenliği”. **Öğretmen Dünyası**,158: 19
- Karagözoğlu G. (Mayıs,1988). “Öğretmen Yetiştirme Sistemimize Model Arayışı”. **Çağdaş Eğitim**,133: 3–4
- Karagözoğlu G. (Ocak 1987). “Toplumda Öğretmenlik Mesleğinin Yeri Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,118: 5
- Karagözoğlu, Galip.(1986) **“Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları”, Hacettepe Üniversitesince Düzenlenen Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri Ve Rolü Uluslar arası Sempozyumu,** Ankara
- “Kararı Örgütümüz Verir”. (01.03.1975). **TÖB-DER**,92: 20
- Karasar, N.(1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri, “Kavramalar, İlkeler ve Teknikler”,** Ankara.
- “Kardeşler”. (15.02.1975). **TÖB-DER**,91: 29,32
- “Kardeşler”. (15.06.1975). **TÖB-DER**,99: 6
- Kaşkaya R.(19.04.1978) “Yaz Okulunu Öyküsü”. **TÖB-DER**, 158:10

- “Katsayı 9’dan 11’e Çıkartılmalıdır”. (15.12.1974). **TÖB-DER**,87: 2
- “Katsayının Niçin 17 Olmasını İstiyoruz?”. (15.01.1976). **TÖB-DER**, 112:6
- Kavcar, Cahit .(1987)“**Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri**”, G. Ün. Gazi Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakültesince **Düzenlenen, Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü Bugünü Geleceği Sempozyumu**, Ankara.
- Kaya A. (Haziran 1999) “Sendika Üyeleri Sosyal Etkinlikler İstiyor”. **Öğretmen Dünyası**,234: 47
- Kaya Y.K. (Kasım,1982). “Eğitim Sistemimiz Ve Öğretmen Yetiştirme”. **Çağdaş Eğitim**,72: 20-21-22
- Kaya, Yahya Kemal.(1984) **İnsan Yetiştirme Düzenimiz “Politika, Eğitim, Kalkınma”**, Ankara
- Kebapçioğlu S. (Kasım 1986). “Eğitim Ve Öğretmen”. **Çağdaş Eğitim**,116: 29
- Kement M. (Mart 1982). “Rotasyon Sivas’a Doğru”. **Öğretmen Dünyası**,27: 13,14
- Kenan Evren, Milli Eğitim Ve Öğretmen”. (Kasım 1986). **Çağdaş Eğitim**,116: 10,11
- Kıvanç C. (Nisan-Mayıs-Haziran,1987). “Öğretmenlik Mesleği Ve Öğretmen Yetiştirme Politikası”. **Milli Eğitim**,72: 7
- Kıvanç C. (Nisan-Mayıs-Haziran,1987). “Öğretmenlik Mesleği Ve Öğretmen Yetiştirme Politikası”. **Milli Eğitim**,72: 5,6,7
- “Kıyım, Kıyım, Kıyım...”, (29.8.1971), **TÖB**, 32: 1
- “Kubilaylar Çoğalırken”. (01.01.1973). **TÖB-DER**,39,40: 19
- Kurtgözü H.(15.09.1976). “Yakacak Yardımı Hakkında”. **TÖB-DER**,128: 4
- “Lise Mezunları Artık Öğretmen Olamıyor”. (Aralık 1971). **Ülkücü Öğretmen**,151: 30
- “Maliye Bakanlığına”. (01.11.1975). **TÖB-DER**,107: 3
- Maral T. (Ekim 1973). “Elli Yıllık Eğitimimizden Birkaç Çizgi”. **Ülkücü Öğretmen**,173: 33
- Maral T. (Ekim 1973). “Ellinci Yılında Türk Öğretmeni”. **Ülkücü Öğretmen**, 173: 6,7
- Maral T. (Mayıs,1973). “Öğretmenin Moral Gücü”. **Ülkücü Öğretmen**,168: 11
- Maral T. (Mayıs,1973). “Öğretmenin Moral Gücü”. **Ülkücü Öğretmen**,168: 12,19
- Maral T. (Mayıs-Haziran,1974). “Üstündağ’ın Konuşmaları Öğretmenlerimiz İçin Bir Dönemin Başlangıcıdır”. **Ülkücü Öğretmen**,180–181: 6

- Maral T. (Mayıs-Haziran,1974). “Üstündağ’ın Konuşmaları Öğretmenlerimiz İçin Bir Dönemin Başlangıcıdır”. **Ülkücü Öğretmen**,180–181: 6
- Maral T. (Mayıs-Haziran,1974). “Üstündağ’ın Konuşmaları Öğretmenlerimiz İçin Bir Dönemin Başlangıcıdır”. **Ülkücü Öğretmen**,180–181: 6
- “MC Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Üzerindeki Hesaplarından Vazgeçmelidir”. (15.08–01.09.1977). **TÖB-DER**,148–149: 2
- “MC Tüm Eğitim Kurumlarını İşgal Etti”. (01.07.1976). **TÖB-DER**,123: 1
- Memioğlu M.Z. (Ocak 1992). “Öğretmen Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,173: 30,31
- “Memurlardan Geri İstenen Paralar”. (27.3.1972). **TÖB-DER**,23: 4
- Mercan H. (Ekim 1986). “Okumamanın Özrü”. **Öğretmen Dünyası**, 82: 20
- “Merkez Yürütme Kurulumuz Milli Eğitim Bakanı İle Görüştü”. (01.09.1974). **TÖB-DER**,80: 1,22
- “Mesleğimiz Kan Kaybediyor”. (Kasım 1989). **Öğretmen Dünyası**, 119: 5,6,7
- “Mesleğin 124. Yılına Kutlayamıyoruz”. (20.3.1972). **TÖB-DER**,22: 1
- “Meslek İçi Kurslarına, Mektupla Öğretim Yaz Okuluna Ve Almanya’ya Gönderilmek Üzere Kursu Çağrılan Öğretmenler Üzerindeki Baskılar”. (05.08.1977). **TÖB-DER**,147: 2
- “Meslek İçi Kurslarına, Mektupla Öğretim Yaz Okuluna Ve Almanya’ya Gönderilmek Üzere Kursu Çağrılan Öğretmenler Üzerindeki Baskılar”. (05.08.1977). **TÖB-DER**,147: 2
- “Meyak Hakkında Basın Bildirisi”. (01.09.1975). **TÖB-DER**,104: 35,36
- “Milli Eğitim Bakanı Basın Toplantısı Yaptı”. (15.09.1974). **TÖB-DER**,81: 6
- “ Milli Eğitim Bakanı M. Üstündağ’ın Toplantımızda Yaptığı Konuşma”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 6
- “Milli Eğitim Bakanına Açık Mektup”. (20.12.1971). **TÖB-DER**,9: 1
- “Milli Eğitim Bakanına Açık Mektup”. (20.12.1971). **TÖB-DER**,9: 4
- “Milli Eğitim Bakanının Spor Ve Sergi Sarayındaki Konuşmasından Notlar”. (Mayıs-Haziran,1974). **Ülkücü Öğretmen**,180–181: 7
- “Milli Eğitim Bakanlığı Geçen Yıl Emekliye Ayrılmaya Teşvik Ettiği Öğretmenleri Bu Yıl Göreve Çağırıyor”. (01.11.1972). **TÖB-DER**,36: 5
- “Milli Eğitim Bakanlığına Önerilerimiz”. (Ocak 1980). **Öğretmen Dünyası**,1: 12

- “Milli Eğitim Bakanlığının Genelgesi”. (01.03.1974). **TÖB-DER**,68: 24
- “Milli Eğitim Temel Kanunu Yürürlüğe Girdi”, (1.7.1973). **TÖB- DER**, 52:3
- “Milli Eğitim Temel Kanununun Eleştirisi”. (15.07.1973). **TÖB-DER**,53: 15
- “Milli Eğitimde Neler Oluyor?”. (3.4.1972). **TÖB-DER**,24: 4
- “Milli Eğitimde Olaylar Ve Yorumlar”. (Haziran 1986). **Çağdaş Eğitim**,112: 34
- “Mustafa Necati’yi Anarken”. (03.01.1972). **TÖB-DER**,11: 3
- “Müdürler Sendikası”. (Nisan 1992). **Öğretmen Dünyası**,148: 14
- “Müfettişler Sürgündeki Yurtsever Öğretmenleri İstifaya Zorluyor”. **TÖB-DER**,122: 7
- “Neden Ve Nasıl Örgütlenmek”. (01.11.1972). **TÖB-DER**,36: 15
- “Niksar Üyemiz E.Önder Pala Öldürüldü”. (02.08.1978). **TÖB-DER**,162: 4
- “Norm Kadro Güze Kaldı”. (Temmuz 2000). **Öğretmen Dünyası**, 247: 43
- Oğuz R. (Mart-Nisan,1972). “Gerçeklerin Diliyle Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,154–155: 36
- Oğuz R. (Mart-Nisan,1972). “Gerçeklerin Diliyle Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,154–155: 36
- Oğuz R. (Mart-Nisan,1972). “Gerçeklerin Diliyle Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,154–155: 34,35,36
- Oğuzkan F. (Şubat 1989). “Yönetmelikle İlgili Bazı Notlar”. **Öğretmen Dünyası**,110: 26
- Oğuzkan F. (Kasım 1982). “Sorunlar”. **Öğretmen Dünyası**,35: 9,10
- Okutan M. (Mart 1992)“Öğretmenlik Sertifikası Programının Etkililiği”. **Öğretmen Dünyası**,149: 17,18
- Ortaç S., “Milli Eğitim Müdürleri-Müdürlükleri Ve Düşündürdükleri”, (Nisan 1980), **Çağdaş Eğitim**, 44: 23
- “Öğretim Yılı Gene Öğretmen Kanı Dökülerek Başladı”. (15.09–15.10.1977). **TÖB-DER**,150–151: 2
- “Öğretmen Adaylarına Öğretmenlik Ruhu Aşılınmıyor”. (Nisan1996). **Öğretmen Dünyası**,196: 39,40
- “Öğretmen Atamalarında Yeni Düzen II”. (Ekim 2000). **Öğretmen Dünyası**,250: 30
- “Öğretmen Basını”. (Ağustos 1983). **Öğretmen Dünyası**,44: 3

- Öğretmen Dünyası. (1 Ocak 1980) “Ve Töb-Der Kapatıldı, 1711 Öğretmen Açığa Alındı”. **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 1, Sayfa 1
- Öğretmen Dünyası. (Temmuz 1981). “1980–1981 Öğretim Yılı Kazançtayız”.
Öğretmen Dünyası,19: 1
- Öğretmen Dünyası. (Ekim 1980). “Öğretmenler Yeni Dönemde... Öğretmenler Neler İstiyor?”. **Öğretmen Dünyası**,10: 6
- Öğretmen Dünyası. (Aralık 1981). “Öğretmene Saygı”. **Öğretmen Dünyası**,24:
- Öğretmen Dünyası. (Aralık 1983). “Öğretmenler Derneği”. **Öğretmen Dünyası**,48: 3, 39
- Öğretmen Dünyası. (Aralık 1987). “Işık! Biraz Işık”. **Öğretmen Dünyası**,96: 3
- Öğretmen Dünyası. (Kasım 1985). “Örgütümüz Hani?”. **Öğretmen Dünyası**, 71: 3,4
- Öğretmen Dünyası. (Ocak 1983). “Artık Geleceğe Bakalım”. **Öğretmen Dünyası**,37: 3
- Öğretmen Dünyası. (Şubat 1988). “Öğretmenin Örgütlenmesinin Gündemi”. **Öğretmen Dünyası**,98: 3,4
- Öğretmen Dünyası. (Temmuz 1982). “XI. Şura'nın Bir Yönü”. **Öğretmen Dünyası**,31: 3,4
- Öğretmen Dünyası.(Temmuz, 1990). “Sendika İmecesini”. **Öğretmen Dünyası**,127:10
- “Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar Ve Öneriler”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 42
- “Öğretmen Eğitiminin Gelişimi”. (Temmuz-Ağustos-Eylül 1982). **Milli Eğitim**, 58: 26,27,28
- “Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar Ve Öneriler”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982).**Milli Eğitim**,58: 44
- “Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar Ve Öneriler”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 45
- “Öğretmen Evleri Öğretmenlere Hizmet Verebilmek İçin devletin Desteğini Bekliyor”,
Çağdaş Eğitim,240: 24
- “Öğretmen Evleri Ve Eğitim Merkezlerini Kimse satmaya Kalkışmasın!”, (Şubat 1997).
Çağdaş Eğitim, 229:10
- “Öğretmen Evleri, Öğretmenlere Hizmet Verebilmek İçin Devletin Desteğini Bekliyor”, **Çağdaş Eğitim**, 240:12

- “Öğretmen Evlerini Satmaya Kimsenin Gücü Yetmez”, Mustafa Ceyhan, Şubat, 1997, **Çağdaş Eğitim**, 229: 15
- “Öğretmen Göçü Sürüyor”. (15.11.1973). **TÖB-DER**,61: 4
- “Öğretmen Nasıl Oldum?”. (Mart, 1971). **Ülkücü Öğretmen**,142: 8,9,10
- “Öğretmen Okullarında Göçebelik”. (07.02.1972). **TÖB-DER**,16: 1,4
- “Öğretmen Sendikalarını Birleştirme Çabaları”. (Şubat 1991). **Öğretmen Dünyası**,134: 36
- “Öğretmen Sorunları Senatoda”. (15.01.1974). **TÖB-DER**,65: 5
- “Öğretmen Ve Ekonomi”. (Temmuz 1986). **Öğretmen Dünyası**,79: 3
- “Öğretmen Ve Ulus Olmak”. (01.06.1972). **TÖB-DER**,28: 1,7
- “Öğretmen Ve Uzmanların Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 96
- “Öğretmen Ve Uzmanların Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 95
- “Öğretmen Ve Uzmanların Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 94,95,97
- “Öğretmen Ve Uzmanların Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1982). **Milli Eğitim**,58: 97
- “Öğretmen Yetiştirme Danışma Toplantısı”. (Temmuz 1989). **Öğretmen Dünyası**, 115: 37
- “Öğretmen Yetiştirme Komisyonu Raporu”. (Temmuz-Ağustos-Eylül, 1981). **Milli Eğitim**,54:73
- “Öğretmen Yetiştirme”. (01.12.1974). **TÖB-DER**,86: 9
- “Öğretmeni Cesaretlendirmek”. (07.02.1972). **TÖB-DER**,16: 2
- “Öğretmenin Ekonomik Sorunları”. (Şubat 1982). **Öğretmen Dünyası**,26: 11,12,13,34
- “Öğretmenini Namerde Muhtaç Bırakan Toplumlar Kalkınamazlar”. (21.2.1972). **TÖB-DER**,18: 1
- “Öğretmenler Atatürk’ü Bilir”. (15.09.1972). **TÖB-DER**,33: 1,5
- “Öğretmenler Ek Ders Saatleri İçin Ücret Alacaklar”. (01.11.1972). **TÖB-DER**,36: 4
- “Öğretmenler Koordinasyon Merkezine Mektup Yağıyor”. (Mart 1992). **Milli Eğitim**,114: 23

- “Öğretmenler Ne Diyor? , (Şubat 1980). **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 2, Sayfa 6,7
- “Öğretmenler Sendikası(Öğret-Sen). (Ağustos 1993). **Öğretmen Dünyası**,164: 35
- “Öğretmenler, Yöneticilerini Seçiyor!”. (Ekim 1997). **Öğretmen Dünyası**,214: 7
- “Öğretmenlere Hakları Olan Mahrumiyet Zammı Verilmiyor”. (15.04.1976). **TÖB-DER**, 118:3
- “Öğretmenlerin Ekonomik Durumları”. (Kasım 1986). **Öğretmen Dünyası**,83: 5,6,7
- “Öğretmenlerin Kadro Sorunu ve 1897 Sayılı Yasa”. (01.05.1976).**TÖB-DER**, 119: 5
- “Öğretmenlerin Uzun Yürüyüşü”. (Ocak 1994). **Öğretmen Dünyası**,169: 11
- “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik İyileştirmelerin Sınıf Öğretmenliği Bölümü Eğitimine Yansımaları”. (Nisan,1995). **Çağdaş Eğitim**,209: 7-8-9-10
- “Öğretmenlikten İstifalar Artıyor”. (01.03.1974). **TÖB-DER**,68: 6
- “Öğretmenlikten İstifalar Artıyor”. (01.11.1973). **TÖB-DER**,60: 6
- Öğüş İ. (Mayıs 1982). “Öğretmenlik Bir Meslektir”. **Çağdaş Eğitim**,67: 49,50
- “Önlisans Programı”. (Eylül 1986). **Öğretmen Dünyası**,81: 5
- “Örgüt Sorumluluğu”. (3.4.1972). **TÖB-DER**,24: 1,3
- “Örgütlenme Zorunludur”. (01.02.1974). **TÖB-DER**,66: 11
- “Örgütlenmeye Çağrı”. (01.02.1974). **TÖB-DER**,66: 3
- “Örgütlenmeye Çağrı”. (15.04.1974). **TÖB-DER**,72: 6
- Öz F. (Haziran 1987). “Milli Eğitimde Rotasyon”. **Öğretmen Dünyası**,90: 11,12
- Öz F. “Öğretmenlerin Büyük Gücü”.Ocak 1998, **Çağdaş Eğitim**, 238:11
- Özaydın K. (Nisan 1986). “1402 Ve Ötesi”. **Öğretmen Dünyası**,76: 5
- “Özbek’e Karşı Tepkiler Büyüyor”. (01.08.1972). **TÖB-DER**,31: 6
- Özdoğan F. (Ekim 1973). “50. Yılda Eğitim Hesaplaşması”. **Ülkücü Öğretmen**,173:23,24
- Özgür İ. (Şubat 1972). “Yardımcı Öğretmenlerin Hakları Tanınmalıdır”. **Ülkücü Öğretmen**,153: 24
- Özyüksel S. (Mart 1983). “Eğitim, Etkileşim Ve Öğretmen Evleri”, **Çağdaş Eğitim**,76:13
- Poyrazoğlu N. (Ağustos 1984). **Öğretmen Dünyası**,56:33,34

- Poyrazoğlu N. (Kasım 1983). “Öğretmenlik “Kutsal” Meslek Midir?”. **Öğretmen Dünyası**, 47: 28
- Poyrazoğlu O.N. (Eylül 1987). “Öğretmen Aylıkları Ve Bir Ayrıntı”. **Öğretmen Dünyası**,93: 4,5,6
- “Rantiye Sınıfına ve Copa Değil Eğitime Yatırım”. (Kasım 1995). **Öğretmen Dünyası**,191: 3
- “Reform İçin Reformist Kadro Gerekir”. (27.12.1971). **TÖB-DER**,10: 2
- “Sakıncalı Öğretmenler” Kim?”. (01.10.1972). **TÖB-DER**,34: 3
- “Saldırıları Konusunda Başbakana Başvurduk”. (15.11.1973). **TÖB-DER**,61: 1,23
- “Sandığın Toplantısı Sona Erdi”. (01.08.1972). **TÖB-DER**,31: 8
- Sarıhan A. (Ekim 1980). “Öğretmen Dünyasından Öğretmenlere”. **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 10: 1
- Sarıhan Ş. (Ağustos 1986). “Sakıncalılar”. **Öğretmen Dünyası**,86:23
- Sarıhan Z. (Ağustos 1995). “Eğitim-Bir’in İkinci Kongresi”. **Öğretmen Dünyası**,188: 26,27
- Sarıhan Z. (Kasım 1998). “24 Kasım’ı Gönül Rahatlığıyla Kutlayabiliriz”. **Öğretmen Dünyası**,227: 44
- Sarıhan Z. (Mart 1988). “Öğretmen Örgütü Ne İle Uğraşmalı?”. **Öğretmen Dünyası**,99: 11,12
- Sarıhan Z. (Mart 1990). “Öğretmenlerin Ek İşleri”. **Öğretmen Dünyası**,123: 4,5,6,7,8,9,10,11
- Sarıhan Z. (Ocak 1992). “Öğretmen Basımı Sussun Mu?”. **Öğretmen Dünyası**,145: 21
- Sarıhan Z. (Şubat 1989).”İç Hizmet Yönetmeliği Mi, Kışla Talimatı Mı?”. **Öğretmen Dünyası**,110: 13,14,15,16,17,18,19
- Sarıhan Z. (Temmuz 1993). “Geçmiş Olsun”. **Öğretmen Dünyası**,163: 8
- Sarıhan Z. Aralık 1987. “Örgüt Bütün Öğretmenleri kapsamalıdır”. **Öğretmen Dünyası**, 96: 5,6
- Sarıhan Z. Kasım 1987. “Geçmişin İrdelenmesi”. **Öğretmen Dünyası**, 95: 7,8
- Sarıhan Z. Mart 1982. “Yeni Anayasada Sendika Hakkı İstiyoruz. Öğretmen Dünyası,27: 3
- Sarıhan Z.(Ağustos 1995). “Eğitim-Sen Birinci Olağan Kongresi”. **Öğretmen Dünyası**,188: 17,22

- Sarıhan Z.(Kasım 1994).”Öğretmenler Birleşsin Dedi... Eğitim-İş ve Eğitim-Sen Birleşiyor”. **Öğretmen Dünyası**,179: 6
- Sarpkaya R. (Ağustos 1997). “Öğretmen Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. **Öğretmen Dünyası**, 212:25
- Sarpkaya R. (Ağustos 1997). “Öğretmen Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. **Öğretmen Dünyası**,212: 26
- Savcı S. (Haziran,1981). “Öğretmenlik Üzerine”. **Çağdaş Eğitim**, 58: 26–27
- Savcı S. (Nisan,1991). “Öğretmen Yetiştirmede Alarm Zilleri Çalıyor”. **Çağdaş Eğitim**,165: 34
- Saydam R. (Ekim 1989). “Öğretmenler Neler İstiyor?” **Öğretmen Dünyası**,118: 14,15,16,19,20
- “Sayın Ülkücü Öğretmen Okuyucularına”. (Ekim 1973). **Ülkücü Öğretmen**,173: 3,4
- “Seçimler Yüzünden Öğretmenlere Baskı”. (15.11.1973). **TÖB-DER**,61: 6
- Seferoğlu B. (01.01.1975). “Öğretmenin Özlük Sorunu”. **TÖB-DER**,88: 13,14
- Seferoğlu B. (15.05.1975). “Özlük Hakları”. **TÖB-DER**,99: 12
- Seferoğlu B. (15.06.1975). “Özlük Hakları”. **TÖB-DER**,99: 12
- “Sendika Hakkını Almak İçin Görev Başına”. (01.02.1975). **TÖB-DER**,90: 3
- “Sendika Resmen Kurulmadan Önce Öğretmenlerin Gönülünde Kuruldu”. (Haziran 1990).**Öğretmen Dünyası**,126, 41–42
- “Sendika Ve Sendikal Haklar”. (15.04.1974). **TÖB-DER**,71: 18
- “Sendikal Haklar”. (15.06.1975). **TÖB-DER**,99: 28
- Sevinç E. (Temmuz 1987). “Öğretmenlerin Yer Değiştirme Sorunları”. **Öğretmen Dünyası**, 91: 17,18,19)
- “Sınıf Tutumu Ve Somut Hedefler Başarı Getirir”. (Mayıs 1996). **Öğretmen Dünyası**,197: 22
- “Sivas’ta Boykot Cezaları Sürüyor”. (01.02.1974). **TÖB-DER**,66: 10
- “Siyasal Partiler Ve TÖB-DER”. (01.02.1975). **TÖB-DER**,90: 1,31
- “Siyasi Partiler Ve TÖB-DER”. (01.09.1974). **TÖB-DER**,80: 1,24
- Solmaz Y. (Ocak 1996).”Işıklarla Oynamayın”. **Öğretmen Dünyası**,193: 27,28,29
- “Sorunlarımız Ve Tutumlarımız”. (15.10.1974). **TÖB-DER**,83: 1,22
- “Sorunlarımız Ve Tutumumuz”. (15.10.1974). **TÖB-DER**,83: 22,23

- “Sosyal Güvenlik Kurumu Mu, Sosyal Güvenlik Kurumu Soygunu Mu?”. (01.07.1976). **TÖB-DER**,123: 3
- “Sosyal Konular”. (06.12.1971). **TÖB-DER**,7: 2
- “Söylenecek Sözler Var!”. (Haziran 1991). **Öğretmen Dünyası**,138: 40
- Söyleşi, (Haziran 1980). **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 6, Sayfa 3,4
- “Süt Tozunun Günahı”. (28.2.1972). **TÖB-DER**,19: 3
- Şahbudak İ.(Eylül 1994). ”Eğitim Emekçileri Birlikte Mücadeleye Giderken”. **Öğretmen Dünyası**,177: 8
- Şahin S. (Ekim-Aralık-Kasım,1982). “Öğretmenliğin Değeri Ve Öğretmenlere Sağlanan Haklar”. **Milli Eğitim**,59: 27
- Şahin S. (Ekim-Kasım-Aralık, 1981). “Öğretmenin Yetiştirme Üzerine”. **Milli Eğitim**, 55: 34
- Şahin S. (Ekim-Kasım-Aralık, 1981). “Öğretmenin Yetiştirme Üzerine”. **Milli Eğitim**, 55: 34
- Şeytan’ın Aradan Çekilmesi”. (Nisan 1992). **Öğretmen Dünyası**,148: 4
- T.B.M.M 1986 Mali Yılı Bütçe Konuşmalarında Milli Eğitim”. (Ocak 1986). **Çağdaş Eğitim**,107: 10
- T.B.M.M 1986 Mali Yılı Bütçe Konuşmalarında Milli Eğitim”. (Ocak 1986). **Çağdaş Eğitim**,107: 7
- T.B.M.M Öğretmen Sorunları Komisyonu Niğde’de Toplandı.”. (Eylül 1992). **Milli Eğitim**,117: 26
- T.B.M.M Öğretmen Sorunları Komisyonu Niğde’de Toplandı.”. (Eylül 1992). **Milli Eğitim**,117: 27
- Talat Yoldaş Düştü, Mücadele Bayrağı Yükseliyor!”. (01.03.1978). **TÖB-DER**,157: 2
- Taşanoğlu L. (Haziran 1981). “X. Milli Eğitim Şurası Ve Öğretmen Yetiştirme”. **Çağdaş Eğitim**,57: 24
- Taşanoğlu L. (Haziran 1981). “X. Milli Eğitim Şurası Ve Öğretmen Yetiştirme”. **Çağdaş Eğitim**,57: 24
- Taşanoğlu L. (Mart 1981). “Almanca Bilmeyen Lisan Öğretmeni”. **Çağdaş Eğitim**,54: 36,37,38
- Taşanoğlu Ö.L. (Mayıs 1986). “Özel Ders Veren Öğretmenler Cezalandırılacak”. **Çağdaş Eğitim**,111: 14,15,16

- Taştanoglu Ö.L. (Nisan 1980). “Öğretmenin Meslek Ve Ruh Aşkı”. **Çağdaş Eğitim**,44: 27
- Taştanoglu, Ö. Lütfü Çanakkale, Tekirdağ, Edirne, Kocaeli, Hatay, Gaziantep ve Ankara Öğretmen Evleri” , Mayıs, 1986, **Çağdaş Eğitim**, 111: 12
- Tekışık H. H. (Mayıs 1986). “Öğretmenler Cezalandırılacak Ama Asıl Suçlu Kim?”. **Çağdaş Eğitim**,111: 2
- Tekışık H. H. (Mayıs 1986). “Öğretmenler Cezalandırılacak Ama Asıl Suçlu Kim?”. **Çağdaş Eğitim**,111: 1,2,3
- Tekışık H. H. (Mayıs 1986). “Öğretmenler Cezalandırılacak Ama Asıl Suçlu Kim?”. **Çağdaş Eğitim**,111: 2
- Tekışık H.H. (Kasım 1981). “Öğretmenler Günü Kutlanırken”. **Çağdaş Eğitim**, 61, 3
- Tekışık H.H. (Aralık 1981). “Öğretmene Saygı!”. **Çağdaş Eğitim**,2,3,4
- Tekışık H.H. (Aralık 1988). “Kalkınmada Öncelikli İllerde Öğretmenlik Ve Müfettişlik Cazip Hale Getirilmeli”. **Çağdaş Eğitim**,139: 1
- Tekışık H.H. (Aralık 1992). “Öğretmenler Günü Ve Yılın Öğretmeni”. **Çağdaş Eğitim**,194:1
- Tekışık H.H. (Aralık 1992). “Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,183: 1
- Tekışık H.H. (Ekim 1980). “Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları Ve Çözümü”. **Çağdaş Eğitim**,49: 6,7,8,9
- Tekışık H.H. (Ekim 1980). “Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları Ve Çözümleri”. **Çağdaş Eğitim**, 49: 6,9,10
- Tekışık H.H. (Ekim 1980). “Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları Ve Çözümleri”. **Çağdaş Eğitim**, 49: 5
- Tekışık H.H. (Ekim 1980). “Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları Ve Çözümü”. **Çağdaş Eğitim**,49: 13
- Tekışık H.H. (Ekim 1980). ”Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları Ve Çözümü”. **Çağdaş Eğitim**,49, 6–7–8–13
- Tekışık H.H. (Eylül 1985). “Milli Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanına Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,103: 2
- Tekışık H.H. (Eylül 1986). “Başbakan Turgut Özal’a Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,114: 2

- Tekışık H.H. (Eylül 1986). “Başbakan Turgut Özal’a Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,114: 2,3
- Tekışık H.H. (Eylül 1986). “Başbakan Turgut Özal’a Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,114: 2
- Tekışık H.H. (Eylül,1988). “Milli Eğitimimizde Yönetici Sorunu Ve Milli Eğitim Akademisi”. **Çağdaş Eğitim**,136: 2
- Tekışık H.H. (Haziran,1982). “Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme İşini Üniversitelere Devrederken”. **Çağdaş Eğitim**,68: 1,2
- Tekışık H.H. (Kasım 1982). “Öğretmenler Günü Kutlanırken”. **Çağdaş Eğitim**,72:1,2
- Tekışık H.H. (Kasım 1982). “Öğretmenler Günü Kutlanırken”. **Çağdaş Eğitim**,72: 1
- Tekışık H.H. (Kasım 1982). “Öğretmenler Günü Kutlanırken”. **Çağdaş Eğitim**,72: 2
- Tekışık H.H. (Kasım 1985). “Öğretmen Milletvekillerine Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,105: 4
- Tekışık H.H. (Kasım 1985). “Öğretmen Milletvekillerine Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,105: 4
- Tekışık H.H. (Kasım 1985). “Öğretmen Milletvekillerine Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**, 105: 3
- Tekışık H.H. (Kasım 1986). “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,116: 8
- Tekışık H.H. (Kasım 1986).”Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,116: 4.5.6.8
- Tekışık H.H. (Kasım 1987). “Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,127: 2
- Tekışık H.H. (Kasım 1988). “Öğretmenler Günü Ve Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,138: 3,4)
- Tekışık H.H. (Kasım 1992). “Milli Eğitim Bakanlığında Bir Açıklama Var”. **Çağdaş Eğitim**,182: 3
- Tekışık H.H. (Kasım 1997). “Öğretmenler Günü Ve Öğretmenlik Mesleğinin Durumu” **Çağdaş Eğitim**,237: 1,2
- Tekışık H.H. (Kasım, 1983). “Öğretmenlik Mesleği Ve İki Temel Sorun”. **Çağdaş Eğitim**,83: 2,3
- Tekışık H.H. (Mart 1986). “Değirmeni Sel Almış”. **Çağdaş Eğitim**,109: 1

- Tekışık H.H. (Mart 1987). “İki Mektup İki Olay”. **Çağdaş Eğitim**,120: 1,2,3
- Tekışık H.H. (Mart 1992). “Öğretmenler Toplumda Layık Oldukları Statüye Nasıl Kavuşturulur?”. **Çağdaş Eğitim**,175: 2,3,4
- Tekışık H.H. (Mart 1992). “Öğretmenler Toplumda Layık Oldukları Statüye Nasıl Kavuşturulur?”. **Çağdaş Eğitim**,175: 2,3,4
- Tekışık H.H. (Mart 1992). “Öğretmenler Toplumda Layık Oldukları Statüye Nasıl Kavuşturulur?”. **Çağdaş Eğitim**,175: 2,3,4
- Tekışık H.H. (Mart 1992). “Öğretmenler Toplumda Layık Oldukları Statüye Nasıl Kavuşturulur?”. **Çağdaş Eğitim**,175, 2,3
- Tekışık H.H. (Mart 1992). “Öğretmenler Toplumda Layık Oldukları Statüye Nasıl Kavuşturulur?”. **Çağdaş Eğitim**,175, 5
- Tekışık H.H. (Mart,1983). “Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi”. **Çağdaş Eğitim**,76: 1-2-3-4-5-6-7
- Tekışık H.H. (Mayıs 1985). “Milli Eğitimin Altın Yılları”. **Çağdaş Eğitim**,101: 2
- Tekışık H.H. (Mayıs 1987). “İlköğretimin Niteliği İle İlgili Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”. **Çağdaş Eğitim**,122: 2,3
- Tekışık H.H. (Mayıs 1987). “İlköğretimin Niteliği İle İlgili Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”. **Çağdaş Eğitim**,122: 2,3
- Tekışık H.H. (Mayıs 1990). “Öğretmenler Ne İstiyor?”. **Çağdaş Eğitim**,155: 1
- Tekışık H.H. (Mayıs,1982) “Öğretmen Yetiştirme Ve Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,67: 21–22
- Tekışık H.H. (Mayıs,1982) “Öğretmen Yetiştirme Ve Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,67: 22
- Tekışık H.H. (Nisan 1985). “Milli Eğitimde Kitap Yazma Seferberliği”. **Çağdaş Eğitim**,99: 1,2,3
- Tekışık H.H. (Nisan 1987). “Öğretmenlik Herkesin Yapacağı Bir İş Değildir!” **Çağdaş Eğitim**,121: 1,2,3)
- Tekışık H.H. (Ocak 1988). “Milli Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanına Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,129: 2
- Tekışık H.H. (Ocak 1988).”Milli Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanına Açık Mektup”. **Çağdaş Eğitim**,129: 2

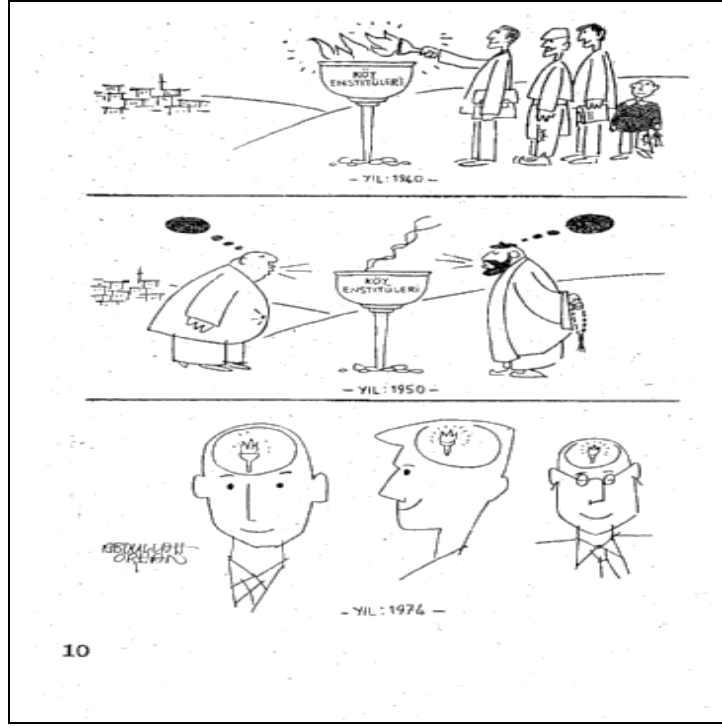
- Tekışık H.H. (Ocak 1992). “Öğretmenliğe Atamada Yeterlik Sınavı Kaldırılırken”. **Çağdaş Eğitim**,173: 2
- Tekışık H.H. (Ocak 1997). “Öğretmenlik, Üniversite Mezunu Herkesin Yapacağı Bir İş Değildir...” **Çağdaş Eğitim**,228: 1,2
- Tekışık H.H. (Ocak,1984). “Öğretmenlik Mesleğinin Durumu Ve Öğretmen Yetiştirme Sorunu”. **Çağdaş Eğitim**,85: 1-3-4-5-6-7
- Tekışık H.H. (Ocak,1994). “Öğretmenlerin Durumunu İyileştirmekle İlgili TBMM Araştırma Komisyonu Raporu”. **Çağdaş Eğitim**,195: 3
- Tekışık H.H. (Şubat 1987). “Milli Eğitim Vakfı Ve Öğretmenlerin Önemli Bir Sıkıntısı”. **Çağdaş Eğitim**,119: 1,2
- Tekışık H.H. (Şubat 1995). “Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Meslek Kitaplarını Niçin Yayınlamıyor?”. **Çağdaş Eğitim**,207: 1,2,3
- Tekışık H.H. “Milli Eğitim”. Eylül 1993, **Çağdaş Eğitim**, 191:3-4-5
- Tekışık H.H. “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”.(Kasım 1986). **Çağdaş Eğitim**,116: 4,5,6
- Tekışık H.H. Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol Öğretmen Meslek Kitapları Yazdırılmasına Karar Verdi, Nisan 1991, **Çağdaş Eğitim**, 165: 4-5
- Tekışık H.H.(Aralık 1992). “Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları”. **Çağdaş Eğitim**,183, 3
- Tekışık H.H.(Kasım 1981). “Öğretmenler Günü Kutlanırken”. **Çağdaş Eğitim**, 61, 3,4,6
- Tekışık,Hüseyin Hüsnü.(1986) “**Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları**”, **Hacettepe Üniversitesince Düzenlenen Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri Ve Rolü Uluslar arası Sempozyumu**, Ankara.
- TekışıkH.H. Mesleki Yayınlar ve Hizmet içi Eğitimindeki Rolü, Haziran 1989, **Çağdaş Eğitim**, 145: 2-3
- “Telgraf”. (01.06.1975). **TÖB-DER**,98: 22
- “Telgraf”. (15.06.1975). **TÖB-DER**,99: 1
- “Telgraf”. (15.08.1975). **TÖB-DER**,103: 1
- “Temel Sorunumuz Örgütlenmedir”. (15.07.1974). **TÖB-DER**,77: 20
- Tevlim M. (Nisan 1988). “Eğitimciler Derneği”. **Öğretmen Dünyası**,100: 21,22

- Tok N. (Kasım 1995). “Türkiye’de Öğretmenin Statüsü”. **Çağdaş Eğitim**, 215: 42,43,44
- “Töb- Der Davasında Gelişmeler, (Ekim 1981). **Öğretmen Dünyası**, Sayı: 22, Sayfa 15,16
- “TÖB-DER 7 Yaşında”. (15.09–01.10.1977). **TÖB-DER**,150–151:
- “TÖB-DER 7 Yaşında”. (15.09–01.10.1977). **TÖB-DER**,150–151: 3
- “TÖB-DER Danışma Kurulumuz III. Toplantısını Yaptı”. (01.09.1973). **TÖB-DER**,56: 1,23
- “TÖB-DER Güç Günlerin Örgütüdür”. (01.11.1973).**TÖB-DER**,60: 10,11,12
- “TÖB-DER Niçin Kapatıldı”. (1–15.10.1976). **TÖB-DER**,129–130: 3
- “TÖB-DER Tosya Şubemize Çıkartılan Güçlükler”. (01.11.1973). **TÖB-DER**,60: 3
- “TÖB-DER Türkiye Öğretmenlerinin Demokratik Ve Mesleki Mücadele Örgütüdür”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 12,13
- “TÖB-DER Türkiye Öğretmenlerinin Demokratik Ve Mesleki Örgütüdür”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 21
- “TÖB-DER Türkiye Öğretmenlerinin Demokratik Ve Mesleki Örgütüdür”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 21
- “TÖB-DER Ve TÖB-DER’li Baskılara Boyun Eğmeyecektir”. (15.07.1973). **TÖB-DER**,53: 1
- “TÖB-DER Yönetim Kurulunun Yayınlanmasını İstediği Kararlar”. (01.02.1975). **TÖB-DER**,90: 21
- “TÖB-DER’ de Birleşen Devrimci Öğretmenim”. (15.03.1973). **TÖB-DER**,45: 20
- “Töb-Der’ den Eğit-Der’ e, Son Beş Yıl: Bölünme Ve çatışma Yılları”, (Mart 1989), **Öğretmen Dünyası**,111: 24
- “TÖB-DER’ in Kapatılması Karşısındaki Tepkiler”. (1–15.10.1976). **TÖB-DER**,129–130: 7
- “TÖB-DER’ in Milli Eğitim Bakanına Mektubu”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 17-18-19
- “TÖB-DER’ in Milli Eğitim Bakanına Mektubu”. (15.02.1974). **TÖB-DER**,67: 17,18
- “Töb-Der’ in Üç Aylık Yaşantısı”. (01.02.1972). **TÖB-DER**,15: 3
- “TÖS Davasında Savunmalar Yapılıyor”. (01.11.1972). **TÖB-DER**,36: 1,15

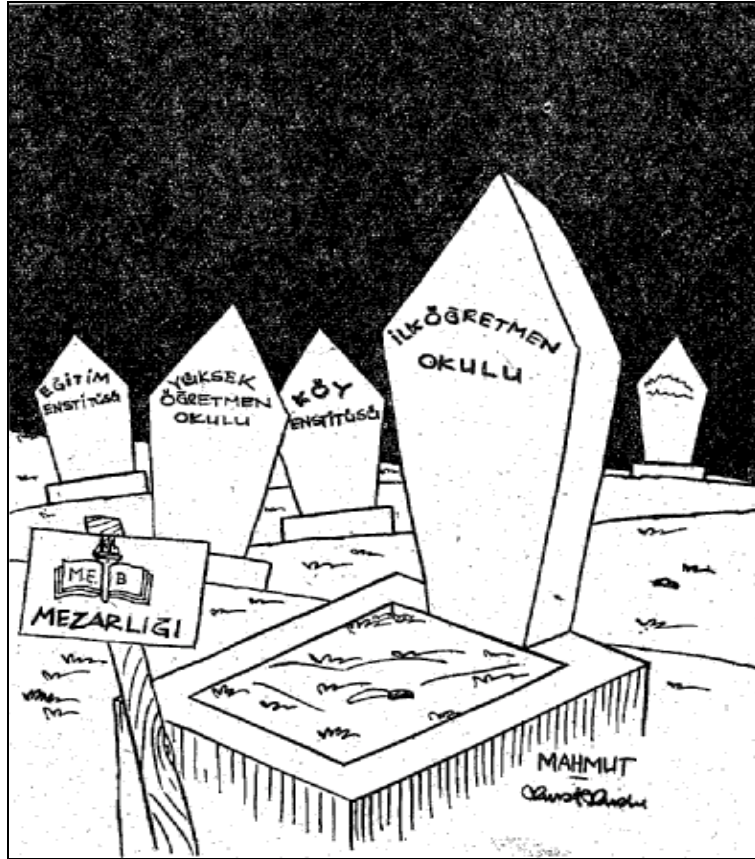
- “TÖS’ ün Mücadelesi Sürüyor”. (15.09–01.10.1977). **TÖB-DER**,150–151: 4
- “Tutuklu Memurların Aylıkları Ödenmelidir”. (14.2.1972). **TÖB-DER**,17:
- “Tüm Öğretmenler Görev Başına”. (15.02.1975). **TÖB-DER**,91: 1,2
- “Tüm Öğretmenler Görev Başına”. (15.02.1975). **TÖB-DER**,91: 1,2
- “Tüm Öğretmenlere Ve TÖB-DER’ li Arkadaşlarıma”. (01.08.1972). **TÖB-DER**,31: 2
- “Tüm Öğretmenlere Ve TÖB-DER’ li Arkadaşlarıma”. (01.08.1972). **TÖB-DER**,31: 2
- “Tüm Sendikalar Birleşsin”. (Ekim 1993). **Öğretmen Dünyası**,166: 2
- “Türk Eğitim-Sen”. (Temmuz 1992). **Öğretmen Dünyası**,151: 26,27
- Türker İ. (Ocak 1985). “ “Yılın Öğretmeni” Olmaz “Yılların Öğretmeni” Olur”.
Çağdaş Eğitim,96: 31,32,33
- Türker İ. (Ocak 1992). “Bir Öğretmenin “Öğretmenler Günü” İle İlgili Düşüncelerinden Kesitler”. **Çağdaş Eğitim**,173: 19,20
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Acil Talepleri”. (10.05.1977). **TÖB-DER**,142: 4
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Özlük Ve Meslek Sorunları” (01.02.1977).. **TÖB-DER**,
137: 6
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Özlük ve Meslek Sorunları”. (01.02.1977). **TÖB-DER**,
137: 6
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Özlük ve Meslek Sorunları”. (01.02.1977). **TÖB-DER**,
137:6
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Özlük ve Meslek Sorunları”. (01.02.1977). **TÖB-DER**,
137:
- “Türkiye Eğitim Emekçilerinin Özlük Ve Meslek Sorunları”. (15.01.1977). **TÖB-DER**,136: 7
- “Türkiye’deki Bütün Öğretmenler Ağır Ekonomik, Politik, Sosyal Baskılar Altındadır!..”. (01.10.1972). **TÖB-DER**,34: 2
- Türkmen C. (Ocak 1983). “Öğretmenin Ve Eğitimin Kalitesi”. **Öğretmen Dünyası**,37: 25
- Türkmen C. (Ocak 1992). “Eğit-Sen’in Kitle Çizgisi”. **Öğretmen Dünyası**,145:
45,46,47
- Türkoğlu A. (Mayıs 1987). “Öğretmenlerin Sosyal Statüsü”. **Çağdaş Eğitim**,122: 7,8,9
- Türkoğlu A. (Mayıs 1987). “Öğretmenlerin Sosyal Statüsü”. **Çağdaş Eğitim**,122: 8,9

- Türkozan S. (Kasım 1973). “50. Yılı Kutladık?”. **Ülkücü Öğretmen**,174: 13
- Türkozan S. (Mayıs-Haziran 1971). “Moral Ve Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,156–157: 19,20
- “Uluslar Arasında Sınırlar Haritada Kalıyor”. (15.8.1973). **TÖB- DER**, 55: 2
- “Urfa’da Ölen Meslektaşımız”. (01.06.1972). **TÖB-DER**,28: 4
- Usta E. (Kasım 1985). “Öğretmenler Günü, Öğretmen Ve Öğretmenlik”. **Milli Eğitim**,66: 54
- Usta E. (Kasım 1985). “Öğretmenler Günü, Öğretmen Ve Öğretmenlik”. **Milli Eğitim**,66: 52
- Usta E.(Kasım 1985). “Öğretmenler Günü, Öğretmen Ve Öğretmenlik”. **Milli Eğitim**, 66: 52
- Uyar B.(Ekim 1996). “Geçmişten Ders Almak Varken”. **Öğretmen Dünyası**,202: 43
- “Üç Genç Öğretmen Emekliliğe Sevkedildi”. (15.02.1973). **TÖB-DER**,43: 15
- Ünen N. (Mayıs 1971). “Atatürk’e Göre Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,144: 28,29
- Ünen N. (Mayıs 1971). “Atatürk’e Göre Öğretmen”. **Ülkücü Öğretmen**,144: 29
- www.cagdasegitim.org.tr
- www.ogretmendunyasi.com.tr
- www.meb.gov.tr
- Yalçın S. (Nisan 1981)”X. Milli Eğitim Şurası”. **Öğretmen Dünyası**,16: 30
- Yalçınkaya, İ. “Biz Diyoruz Ki :” (1 Eylül 1975), **TÖB- DER**, 104: 4
- “Yan Ödemeler Bir Avuç Yöneticiye Yaramaktadır”. (01.07.1976). **TÖB-DER**,123: 5
- “Yan Ödemeler”. (15.09.1974). **TÖB-DER**,81: 24
- “Yanlış Uygulamalar Hakkında”. (01.01.1973). **TÖB-DER**,39–40: 2,
- “Yasal Toplantılarımız Saldırıya Uğradı”. (01.03.1975). **TÖB-DER**,92: 1
- Yavuz A. (Nisan 1997). “Öğretmenlik Mesleğinin Sosyal İhtiyaç Boyutu Ve Milli Eğitimde Sosyal Hizmetlerin Kurumsallaşması”. **Çağdaş Eğitim**,231: 24
- Yavuz A. (Nisan 1997). “Öğretmenlik Mesleğinin Sosyal İhtiyaç Boyutu Ve Milli Eğitimde Sosyal Hizmetlerin Kurumsallaşması”. **Çağdaş Eğitim**,231: 23
- Yavuz A. (Temmuz 1999). “Öğretmenlik Mesleğinin Kimlik Bunalımına Sosyal Statü Ve Moral Boyutlu Yaklaşımlar”. **Öğretmen Dünyası**,235: 14,15

- “Yaz Kurslarından Şikâyet Var”. (01.08.1974). **TÖB- DER**,78: 3
- “Yaz Okulları”. (01.01.1976). **TÖB- DER**,111: 2
- “Yaz Okulları”. (01.01.1976). **TÖB- DER**,111: 2
- “Yaz Okulu Öğrencilerinin Yanındayız”. (01.09.1975). **TÖB- DER**,104: 9
- “Yaz Tatili Ve Seminerler”. (01.07.1973). **TÖB- DER**,52: 19
- Yazı Kurulu (Ekim 1980). “Öğretmenler Yeni Dönemde Neler Bekliyorlar”.
Öğretmen Dünyası,10: 5
- Yazı Kurulu. (Ocak 1981). “Milli Eğitim Bakanlığına Önerilerimiz”. **Öğretmen Dünyası**, 1: 10,11
- “Yeni Bakanımıza Hoşgeldiniz. (Ocak 1974). **Ülkücü Öğretmen**,176: 5,6
- “Yeni Bakanımıza Hoşgeldiniz”. (Ocak 1974). **Ülkücü Öğretmen**,176: 5,6,7
- “Yeni Bakanımıza Hoşgeldiniz”. (Ocak 1974).**Ülkücü Öğretmen**,176: 6
- “Yeni Bütçe Yılında Öğretmenlerin Durumu”. (Ocak 1981) **Öğretmen Dünyası**,13: 3
- “Yeni Hükümetten İsteklerimiz”. (15.11.1973). **TÖB- DER**,61: 1
- “Yeni Öğretim Yılı Ve Sorunları”. (15.09.1974). **TÖB- DER**,81: 21
- “Yeni Taleplerimiz Var”. (01.04.1975). **TÖB- DER**,94: 4
- “Yeni Yıl Ve Yeni Bütçe”. (6.3.1972). **TÖB- DER**,20: 3
- “Yeni Yıla Girerken”. (01.01.1974). **TÖB- DER**,64: 23
- Yıldız M. (Eylül 1991). “Öğretmen Yeterlik Sınavları Üzerine”. **Çağdaş Eğitim**,169: 41
- Yıldız M. (Kasım 1985). “Öğretmenlik Ve Saygınlığı Üzerine”. **Çağdaş Eğitim**, 105: 48,49
- “Yılın Öğretmeni Olmak İçin”. (Ocak 1992). **Öğretmen Dünyası**,145: 19
- “Yılın Öğretmeni”. (Mayıs 1981). **Öğretmen Dünyası**,17: 27
- Yılmaz M. (Ocak 1990). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sorunu”. **Milli Eğitim**,93: 54
- Yılmaz Ö. (Ekim 1982). “Neden Okumak İstemiyorlar?”. **Öğretmen Dünyası**,34: 28
- “Yöresel Dernek Saptırması”. (6.3.1972). **TÖB- DER**, 20: 1,2

TÖB-DER, (01.05.1974), S. 72, s. 10

Öğretmen Dünyası, (Ekim 1989), S. 118, s. 17.

İşimiz

GIRGIR'a kaldı

YILIN ÖĞRETMENİ SECİLDİ

Öğretmenler Haftası nedeni ile yapılan değerlendirmeler sonunda Necati Alfabe (47) -Yılın Öğretmeni- seçilmiştir.

Ancak ödül verilmesi için aranan Necati Alfabe adındaki öğretmen, durmadan sağa sola postalandığı için bir türü bulunamamıştır. Son olarak tayin edildiği Çömlektepe köyü okulunda üç saat kadar ders verdikten sonra hemen bir başka köye tayin edilen Necati Alfabe'nin en son Nemrut Dağı tepelerinde görüldüğü söylenmektedir.

Resimde, saat başı başka başka yerlere tayin edildiği için yılın öğretmeni seçilen fakat şu anda ne tarafta olduğu bilinmeyen Necati Alfabe görülüyor. Not: Necati Alfabe'yi görenlerin insanîyet namına yerini bildirmeleri önemle rica olunur. Adamcağı hiç olmazsa ödülünü gelip alsın. Sonra nereye tayin edilecekse gene oraya gitsin.

TÜRKİYE'Yİ BOYDAN BOYA 5 KURUŞ MASRAF ETMEDEN DOLAŞMAK İSTİYORSANIZ... ÖĞRETMEN TUR

Okulların açılması ile tekrar Milli Eğitim Bakanlığı önünden sağa sola sürülmeye başlayan öğretmenlerin yurt içi seferleri başlamıştır.

● Yapacağınız tek şey her zaman elinde bavulu ile hazır bekleyen bir öğretmenin sırtına çıkıp oturmaktır.

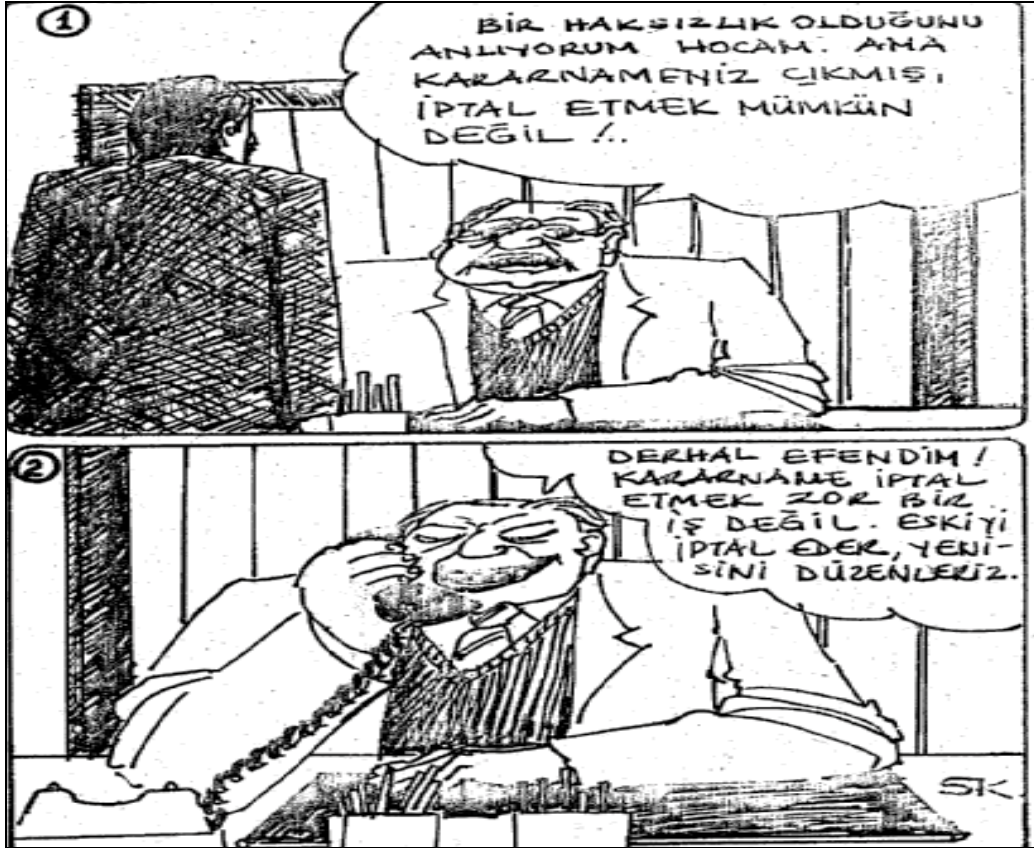
● Yollarda öğretmen ile sohbet edeceğiniz için asla cantanız sıkılmaz.

● Öğretmenlerimiz aktarmalıdır. İki gün Ankara, üç gün Erzurum, iki gün Çorlu, üç gün Diyarbakır'da kalıp ülkemizin çeşitli kentlerini görebilirsiniz. Ayrıca yollarda öğretmenlerden dersler ve yabancı dil öğrenme imkânı...

● Bu nedenle yurdumuzu bedava dolaşmak ve kültürünüzü artırmak istiyorsanız ÖĞRETMEN TURU tercih ediniz. Bunun için istediğiniz an Milli Eğitim Bakanlığı önüne gidip bir öğretmenin sırtına binmek kafidir. **TURU 3**

TÖB – DER, (15.11 – 15.12.1976), S. 131 – 132 – 133, s. 15

Öğretmen Dünyası, (Eylül 1982), S. 69, s. 12.

Öğretmen Dünyası (Mart 1990), S. 123, s. 9.

TÖB - DER, (01.01.1977), S. 135, s. 4.

Öğretmen Dünyası (Mart 1990), S. 123, s. 4.

Öğretmen Dünyası, (Mart 1990), S. 123, s. 8.

ANKARA'DAKİ MEMUR YÜRÜYÜŞÜ

Amir "coplayın" dedi, polis seyretti

Memurların ülke çapındaki eylemi. Engelleme çabaları sonuçsuz kaldı. Polisi memurların eylemine çekmek için ortak caba. "Ücret değil, sendika hakkı istiyoruz."

Öğretmenlerden telefon eyle

ANKARA (UBA) Öğretmenler 10.50-11.00 arasında Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili öğretmenler, çoğunlukla memur ve öğretmenler arasında eylem yapıyor.

Öğretmenler 3 milyon maaş istiyor

ANKARA (Hürriyet) Öğretmenler 3 milyon maaş istiyor. Eğitim 1 ve 2. sınıfların öğretmenleri, Bakanlık ve Çarşamba'da eylem yapıyor. Kamu çalışanlarına en kısa zamanda sendika kurma ve toplu ücret pazarlığı yapma hakkı istiyor.

Öğretmenlerden eylem

Memura zamdan önce cop

ANKARA (Hürriyet) Öğretmenler 30 memur gözaltında. Memurlara zamdan önce cop. Ankara'da polis şok etkisiyle Ankara ve İstanbul'da eylem yapıyor. Memurların eylemine karşı polis şok etkisiyle Ankara ve İstanbul'da eylem yapıyor.

Memurlara sendika hakkı Bakanlar Kurulu'nda

ANKARA (Dünya) Bakanlar Kurulu'nda memurlara sendika hakkı. Bakanlar Kurulu'nda memurlara sendika hakkı. Bakanlar Kurulu'nda memurlara sendika hakkı.

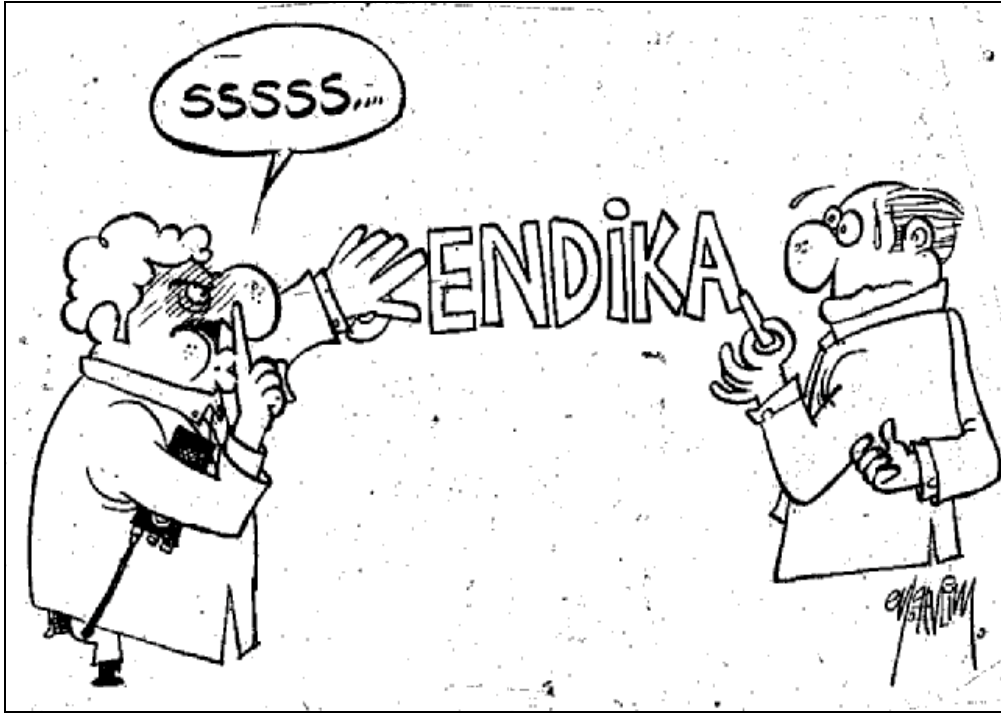
Öğretmen Dünyası (Ağustos 1991), S. 140, s. 24.

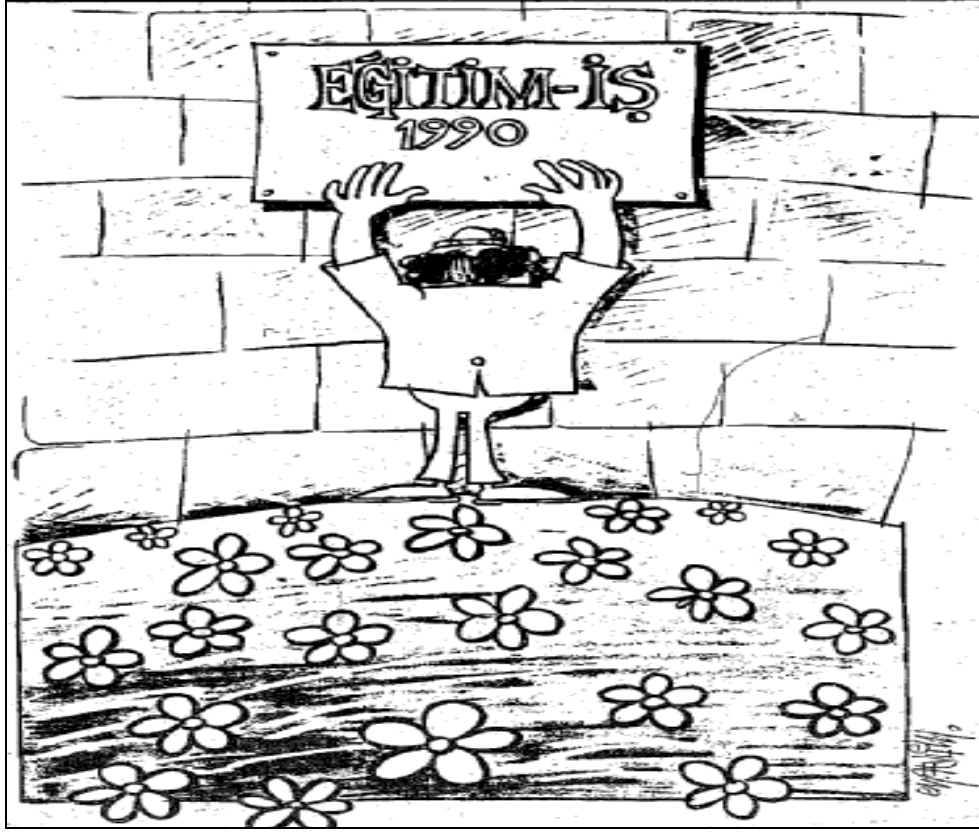
Öğretmen Dünyası, (Şubat 1988), S. 98, s. 5.

Öğretmen Dünyası (Temmuz 1990), S. 127, s.37.

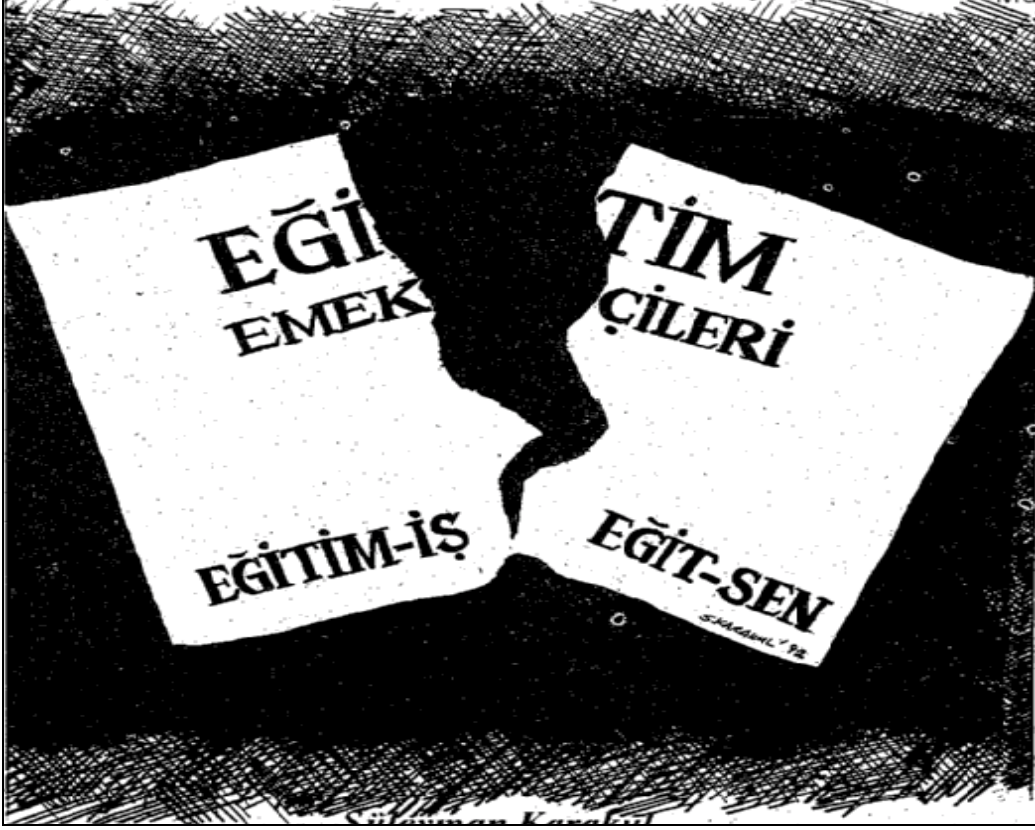
Öğretmen Dünyası (Temmuz 1990), S. 127, s. 15.

Öğretmen Dünyası (Temmuz 1990), S. 127, s. 14.

Öğretmen Dünyası (Temmuz 1990), S. 127, s. 11.

Öğretmen Dünyası (Şubat 1992), S. 146, s. 13.

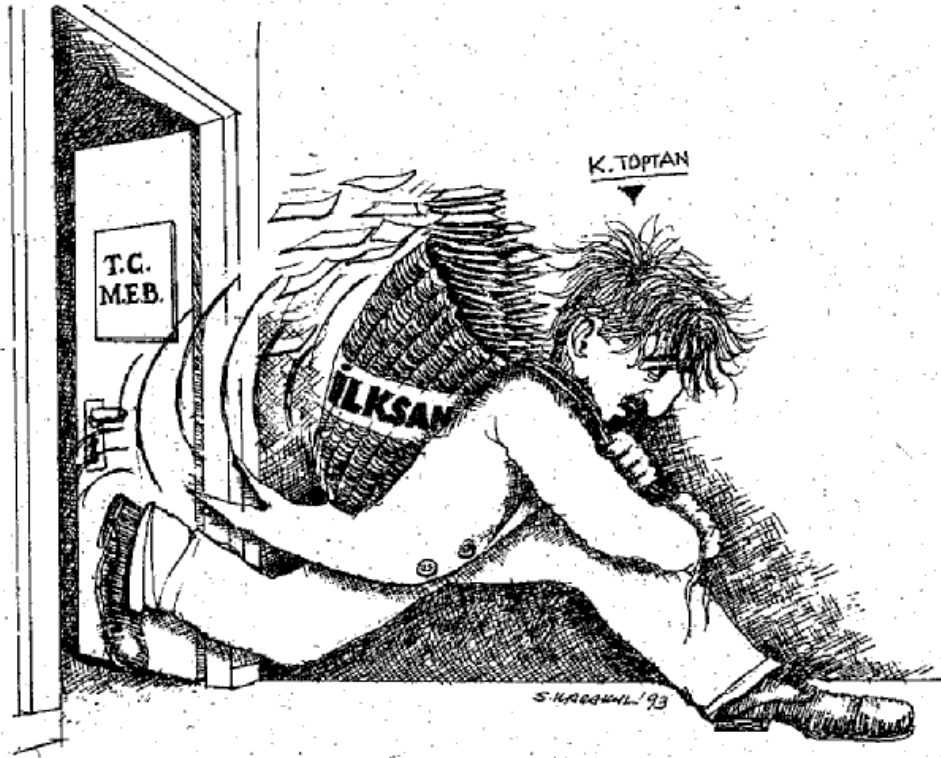

Mehmet Tevlim

Öğretmen Dünyası (Kasım 1994), S. 179, s. 10

Öğretmen Dünyası, (Ekim 1993), S. 166, s.11.

Öğretmen Dünyası (Temmuz 1993), S. 163, s. 7.

SEVGİLİ ÖĞRETMENİM

Söz: Üner Kayaoglu

Müzik: Cahit Baltacı

Tango

Halle la ya ma ci pin var ki fi ri a da din
Her i vi yan da a din her i vi yat da a din
I şıl şıl la şıl şıl. nür i yi şıl şıl ve deş ru
Sevgin ki xi vü cut lir bi şil ko rur ko na din
Sevi li şip ret me nin Sevi şil şip ret me nin
Sevi her şer den pat da lın şıl da lın şıl
ca nın şıl bi şe ve fin.

Sen de bir öğretmenin övgülü uzerisin
Ruhusun ince teli gözlerisin ferisin
Bizi yarım güçlü çıkaracak gayretin
Kardeşinden babandan amcandan ilerisin
Sevgili Öğretmenim

Sayı 219 *Kasım 1999

ÖZET

Bu çalışmada 1970–2000 yılları arasında eğitimle ilgili süreli yayınlar incelenerek, ortaya konulan öğretmen sorunları incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, tarama modelinde, “tarihsel araştırma yaklaşımı” uygulanmıştır. Araştırmanın evreni, 1970–2000 yılları arasında yayınlanan süreli yayınları kapsamaktadır. Örnekleme ise, 1970–1980 yıllarında yayınlanan Ülkücü Öğretmen ve TÖB-DER dergileri, 1980–2000 yılları arasında yayınlanan Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim dergileridir.

Çalışmada, öğretmenlerin mesleki sorunları olarak tespit edilen; öğretmenlerin sayısal durumları, öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu, öğretmenlerin hukuki statüleri, öğretmenlerin ekonomik sorunları, öğretmenlerin örgütlenme sorunları ve öğretmenlerin mesleki yayınları olarak ele alınmıştır. Bu sorun başlıkları süreli yayınlarda değişen yoğunluklarda yer almaktadır.

Öğretmen sorunları, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri olarak ele alınmaktadır. Bu sorunların her iki grupta da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Öğretmen sorunlarının ele alındığı dönem göz önünde tutulduğunda süreklilik gösterdiği belirlenmiştir.

1970–1980 yılları arasında yaşanan toplumsal, siyasi ve politik çalkantıların ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin öğretmen sorunları üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

1970’li yıllarda toplumsal çatışmalardan etkilenen öğretmenlerin, 12 Eylül Askeri Darbesiyle bu sorunları farklı bir boyutta yaşadığı söylenebilir.

ABSTRACT

It is tried to examine the problems of teachers stated, by examining periodicals of 1970 and 2000 which are related with education in this study.

“Historical Research Approach” is applied in the research’s scanning model.

The Universe of this study comprises periodicals published between 1970 and 2000. The sampling is made from Ülkücü Öğretmen and TÖB-DER magazines which are published between 1970 and 1980; Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim and Milli Eğitim magazines which are published between 1980 and 2000.

Numerical status of teachers, education of teachers, legal status of teachers, economic problems of teachers, organizing problems of teachers and occupational publications of teachers which are detected as occupational problems of teachers are taken into consideration in the study.

The problems of teachers are taken into consideration as primary school and secondary school teachers. It is seen that the problems in both groups are similar.

When it is taken the period of problems of teachers into consideration it is determined that these have a continuous quality.

It is tried to bring up the effects of social and political agitations which are experienced between 1970 and 1980, and 12 September 1980 Military Coup on the problems of teachers.

It may be expressed honestly that the teachers who are affected from social conflicts which are experienced in 1970’s have experienced these problems with 12 September 1980 Military Coup.